

K 155 977
3

ქართული
საგარეო
კებლები

V

« მსოფლიო »

1974

ქართული
წიგლმცოდნეობა

1974

Академия наук Грузинской ССР

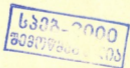

ПАМЯТНИКИ ГРУЗИНСКОГО ПРАВА

Том V

СУДЕБНЫЕ РЕШЕНИЯ
(XVIII в.)

Тексты издал и примечаниями снабдил
проф. И. С. ДОЛИДZE

ИЗДАТЕЛЬСТВО «МЕЦНИЕРЕБА»
ТБИЛИСИ
1974

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

ქართული სამართლის ძებნები

ტომი V

სასამართლო განჩინებანი
(XVIII ს.)

ტექსტები გამოსცა და შენიშვნები დაურთო
პროფ. ი. დოლიძემ

R155-977
3

გამომცემლობა „მეცნიერება“

თბილისი

1974

34 (C 41) (09)
34 (47.922) (09)
ქ. 279

11001
ქ M 607 (03)—74 151—73 © გამომცემლობა „მცოდნეობა“

71127

2212

3-75 555

წინასიტყვა

ქართული სამართლის ძეგლების მეხუთე ტომი წარმოადგენს გაგრძელებას მეოთხე ტომისა, რომელშიც XVI—XVIII საუკუნეების სასამართლო განჩინებები დაიბეჭდა. წინამდებარე ტომი შეიცავს XVIII საუკუნის უკანასკნელი მეოთხედის სასამართლო განჩინებებს, რომლებიც დადგენილია მეფეთა, კათალიკოსთა, ბატონიშვალთა, მდივანბეგთა, მელიქ-მამასახლისთა და ქეთხუდების სასამართლოების მიერ. განჩინებათა დიდი ნაწილი გამოტანილია მდივანბეგთა და მსაჯულთშეკრებულების სასამართლოების მიერ. ტომში შევიდა აგრეთვე დიკასტერიისა და მედიატორეთა სასამართლოების რამდენიმე განჩინიც.

სულ ტომი შეიცავს 403 სასამართლო განჩინებას, რომლებიც გამოტანილია სხვადასხვა დაეების — უმთავრესად ყმა-მამულებსა და სასისხლო საქმეებზე დაეების გამო. ამ საბუთებში ასახულია გვიანდრობის საქართველოს არა მარტო სამართლის ცალკეული დარგების (სამოქალაქო, სისხლის, საპროცესო სამართლის) თავისებურებანი, არამედ სოციალური ცხოვრების უმნიშვნელოვანესი მხარეებიც.

აქ წარმოდგენილ სასამართლო განჩინებათა ტექსტების საგრძნობი ნაწილი, დედნებისა თუ პირების სახით რომ შემონახულა, მეტწილად დაზიანებული და ხარვეზიანია. ყველგან, სადაც და როგორც შევძელით, ასეთი ტექსტები აღვადგინეთ და კავეებში ჩავსვით. ქარაგმები გავხსენით, ბევრი უთარილო საბუთი დავათარიღეთ. ტომში დაბეჭდილია რამდენიმე არზიანი განჩინება, რომელიც თარიღდება არა არზის დაწერის, არამედ განჩინების გამოტანის თარიღის მიხედვით.

ჩვენს მიერ დადგენილ ტექსტებში, გარდა ორიოდ შემთხვევისა, ამოკითხულია სასამართლო ხელისუფლებით აღკურვილ იმ პირთა ბეჭდების ლეგენდები, რომლებსაც განჩინი გამოაქვთ ამა თუ იმ საქმეზე. სასამართლო განჩინებათა დამტკიცებისათვის მეფეები საგანგებო ბეჭდებს იყენებდნენ. მაგალითად, ერეკლე მეორე, რომელსაც რამდენიმე ბეჭედი ჰქონდა, როგორც წესი, განჩინებებს ამტკიცებდა მხოლოდ ერთი ბეჭდით, რომლის ლეგენდა ასეთია: «მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე».

თითოეულ საბუთს, რომელიც შემონახულია დედნის საბით, დი-
თული აქვს მოკლე არქეოგრაფიული აღწერილობა — ფონდის, მა-
ფრის, ზომის, დამწერლობის, განკვეთილობის ნიშნების, რა დასახე-
ლის აწინდელი მდგომარეობის აღნიშვნით. აქვე მოცემულია მისი
რილო საბუთების დათარიღება და მითითებულია იმ საბუთების
პუბლიკაციები, რომელთა დედნები და პირები დაკარგულად ითვ-
ლება. რაც შეეხება იმ საბუთებს, რომლებიც მოღწეულია პირების
სახით, მათი ზომა, განკვეთილობის ნიშნები და ორთოგრაფიული
თავისებურებანი აღნიშნული არ არის.

როგორც წინა ტომებში, ისე ამ ტომში შესული საბუთები ხან-
გრძლივი ძიების შედეგად მოპოვებულია საქართველოსა და მის
ფარგლებს გარეთ მდებარე შემდეგ საარქივო ფონდებსა და ხელ-
ნაწერთა საცავებში.

1. საქართველოს სსრ ცენტრალური საისტორიო
არქივის 1448, 1449 და 1450 ფონდები. 1448 ფონდში დაცუ-
ლია ხელნაწერი საბუთების დედნები, ხოლო 1449 და 1450 ფონ-
დებში — საბუთების პირები. მასალების სიუხვით განსაკუთრებით
აღსანიშნავია 1450 ფონდი, რომელიც გადაწერილია XIX საუკუნის
დამდეგს და შეიცავს დიდი ფორმატის 57 დავთარს. ამ ფონდში,
თუმცა არამცირედი ხარვეზებითა და დამაზინჯებებით, დაცულია
მნიშვნელოვანი ნაწილი სასამართლო განჩინებებისა, რომელთა
დედნები ამჟამად დაკარგულად ითვლება. ცენტრარქივში დაცულია
აგრეთვე პ. კარბელაშვილის პირადი ფონდი № 1461, რო-
მელიც 14 რვეულისაგან შედგება და შეიცავს აწ დაკარგულ სასა-
მართლო განჩინებათა დედნების გადაწერილი პირების საგრძნობ
რაოდენობას.

2. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კ. კუკელი-
ის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის Ad, Hd, Sd და Qd ფონდები.

3. ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუ-
ზეუმის ფონდები.

4. სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთ-
მცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადის გან-
ყოფილების ფონდები.

წიგნის მოცულობის შემცირების გამო ამ ტომის ტერმინთა
და საკუთარ სახელთა საძიებლები დაერთვის მეექვსე ტომს, რომე-
ლიც XVIII საუკუნის მიწურულისა და XIX საუკუნის პირველი
მეოთხედის სასამართლო განჩინებებს შეიცავს.

ი. დოლიძე

ტექსტები

**1. პანდინება იასე მიქელიძისა და პარა ბეგისშვილის
მამულის საქმეზე**

1776 წ. 16 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3895. დედანი. ქალაღი. 28,3X16,2 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია ორწერტი-
ლი. ა-მეტი.

ქ. მიქელიძე იასე და იმისი ძმები უჩიოდენ ბეგის-
შვილსა ბერას და იმის ძმისწულსა ხუხუტის ვენახ-
ზედა.

ესენი ორნივ ჩვენ, იასე მდივანბეგმა, მოვაყვანიეთ და
ორნივ ერთათ ვალაპარაკეთ. უწინც ელაპარაკათ და ვერ გარიგე-
ბულიყვნენ.

ბეგისშვილი ამას ანზობდა: მიქელიძის¹ პაატასა-
გან მიყიდიათ ეს ვენახიო; მაგრამ არც ნასყიდობის წიგნი ჩანდა
და არც მოწამე.

რადგან მოწამე და წიგნი არა ჩანდა, სამართლით ფიცი დაედვა
ბეგისშვილს. ბერა წადგეს და ასე შეფიცოს, რომ: «მიქელიძისაგან²
მეყიდოს ეს ვენახიო».

თუ ბეგისშვილმა ასე იფიცოს, ვენახი ბეგისშვილს დარჩეს. თუ
ვერ იფიცოს, ეს ვენახი მიქელიძეს დარჩება.

იასაულო, ეს ასე გაქრიგე. მარტის ივ, ქორონიკონს უად.

ბეჭდი: მონა ღთისა ამილახვრის შვილი მოურავი იესე

ქ. ეს წიგნი დაედევით ჩვენ, მიქელიძებმა იასემა და პა-
ტარკაციმ და გიორგიმ, თქვენ ბეგისშვილებსა³ ბერო-
სა და გოგოასა ასე, რომე: მდივანბეგთან ვიჩივლეთ და იმან
სამართლით ფიცი დაგადოთ. ავდეგით და ჩვენ მიქელიძებმა⁴ ვარ-
ჩივით და დახსნის წიგნი გვეგულუებოდა და აღარ დაგაფიცეთ.

ამ ხანათ ასე პირობა მოგეცით: თუ ის წიგნი მოგიტანეთ, ხომე
მოსავალს მოგ[ი]სწ[ა]რით, ხომე მოსავლითა ვავიტანთ იმ წიგნის

¹ მიქელიძის. ² მიქელიძისგან. ³ ბეგისშვილებსა. ⁴ მიქელიძებმა.

ძალით. თუ ცარიელს მოგიტანეთ, ცარიელს გავიტანთ. და თუ ვერ
ნი ვერ მოგიტანეთ, როგორც გპერიათ¹, ისე ღმერთმანცა და სა-
მართალმაც თქვენ მოგცესთ მთლად მეჩქერისხეველებს მსჯელობით
ქ. მე, ზაალ ჩიკოტაძეს, ეს ასე გამიჩივებია ბატონის
ჩემის ამილახვარ-მდივანბეგის იასეს სამართლით და ბძანებითა, რო-
მე მიქელიძე აფიცებდა ამ ბეგისშვილს² ბეროსა, კიდევაც დაიფიცა
და თავის მამულიც გაიტანა ფიცით და სამართლით.

ბეჭედი არ მქონდა და ეს ჩემი ხელია. †

2. განჩინება დავით ორბელიანისა და იასე ამილახვრის

ყმაგის საქმეზე

1776 წ. 3 მაისი

ცსა. 1448. № 452. დედანი. ქაღალდი. 42,5×16 სმ. დაზიანებული. მარჯვე-
ნა კიდე ალაგ-ალაგ მოხუელია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახ-
მარია წერტილი.

ქ. სარდალ-სახლთუხუცესი ორბელიანი დავით და
ამილახვარ-მდივანბეგი იესე ორს [კო]მლს სისვა-
ურს დავითასა და თევდორე ზ[ედ] ჩიოდნენ.

სარდალ-სახლთუხუცესი დავით [ამ]ას ამბობდა: დიდი ხანი
არის მამული წამხლარი მაქვსო და გლებნი დაფანტულნი მყ[ვა]-
ნანო, ვერც მე ვიცნობ ზოგიერთს ჩემს ყ[მ]ებს და არცავინ ასეთი
ხანწავლილი აზნაურშვილი მყავს, რომ ან ისინი იცნობდნენ და
იციოდნენ რამეო; ვინცავინ ჩემნი ყმანი აქა-იქ ავის დროსაგან
მტრის მიზეზით დაფანტულნი არიან, ზოგნი ერთნი თითონვე თავს
გამოიჩინენ, მეტყვიან — შენი ყმანი ვართო და იმით კელს მოვკი-
დებ ხოლმეო.

ამას წინათ, რვას წელიწადს უწინ, ზემო ქართლში ბატონი
ბძანდებოდა და მეც თან ვახლდით. სისვაურის მამას სიკვდილის
დროს ერთის მოჰთაბარის კაცისათვის ანდერძი ეთქვა: მე ვკვდე-
ბით და მკვიდრად რევვა ზ სარდლის ყმანი ვართო, შენ შე-
ატყობინე, რომ ჩემი შვილები არ დაეკარგნენო. ეს ამბავი ერთმა
რომელმამე კაცმა შემატყობინაო. სისვაურები მოვაყვანინეო და
ჩემი ყმობა უთხარო, მაშინვე თავს იღვეს, მართალი არის, შენი
ყმანი ვართო. ერთი კომლი გორს იდგა; კელი მოვკიდეო; და
ერთი კომლი ქსნის ერისთვის სახლთუხუცესს უთნელის-
შვილს ესახლა და იმისგან მრავლის დავით და ლაპარაკით გა-

¹ კპერიათ. ² ბეგიაშვილს.

მოციტანეო. დღეს აქამდის ეს ორი კომლი სისვანურები ზემო ქართლს იდგნენ და იქილამ ვიძისაზურებდით. ახლა კოდო ზედ რომ შენობას კელი მიეპყავო, ვინცავეინ ზემო ქართლში გლენი მყვანდნენ, ყველანი ავპყარე და წამოვიყვანე და ეს სისვანურებიც ავპყარეო. აყრა იწყინესო და ამილახორის ყმობა დაირქვესო.

ამილახორ-მდივანბეგი იესე ამას ეპასუხებოდა: სისვანური დავითა და თევდორე ჩემი მემკვიდრე ყმანი არიანო, ნაწრეტს ნასახლებნიო. ამილახორის შვილები საერთოს გლუხთ უსამართლოდ ეკიდებოდნენ და ამ შიზუზით თავი დაგვიმალეს და შენი ყმობა თქვესო, თორემ სხვა [რიგა]დ ამათთან შენ საქმე არა გაქვეს რაო.

ჩვენ, [მსაჯ]ულთ, ეს სამართალი მივეციით: ამილახორ-მდივანბეგმა იესემ ლიპარიტის შვილი ბეჟან თუ ს[არდალ]-სახლთუხუცესს დავითს ასე შეაფიცოს, რომ ზემოწერილი სისვანურები მემკვიდრე ამილახვარიანთ ყმანიც იყვნენ და ნაწრეტსაც სახლბუღიყვენენ, დარჩეს სისვანურები ამილახორ-მდივანბეგს იესეს.

და თუ ასე ვერ შეაფიცა, ამილახორ მდივანბეგს იესეს სისვანურებთან საქმე არა ექნება რა და სარდალ-სახლთუხუცესს დარჩება ყმად სისვანურები დავითა და თევდორე.

ალიწერა მაისის 3, ქორონიკონს უად.

სამი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბქომი(?) ღმერთგანცაა(?), იოანე, 1748

2. ქაიხოსრო

3. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ.

3. განიძნება იასა ამილახორისა ივანე თათქირიძის შიის საყვანა

1776 წ. 24 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2554, დედანი. ქალაღი. 35×21,4 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი, ორი ან ითბი წერტილი. განიძნება დაწერილია ბუნდოვნად და უწიგნურად.

ქ. განგებითა მლუთისათა ესე განაჩენი დაგიწერეთ¹ და მოგეცით ჩვენ, ამილახვარ-სარდალ-მდივანბეგმა იასემ, შენ, თათქირიძეს იოვანეს, ასე რომე:

შენ ერთი იმერელ მეფის აზნაურშვილის ყმები ბაბლიძეები მოგუსულოდენ სამნი ძმანი, ვითა წესია ბატონყმობისა და ყოფილიყუნენ რამთენსამე ეამსა. მერე ერთი საძნიადოდ სათქმელი საქმე შემთხვეოდა შენ იოვანეს ეფისკოპოზთან საკა-

¹+ დაგიწერეთ.

ნონოთა გარდახდით, ეკლესიის სამსახურით ის საქმე თავს გარდა-
ევლო. ამას გარდა კუალად ეს გექნა — შენის შვილისათვის ერთი
ახალგაზრდა და დიდად შენის ოჯახის გამოსადეგი, ინტელექტუალური
სადმე; რადგანაც იმის ყმობა გინდოდა, აღარც ის დაგივერობა და
მიგიცია; და იმის საბოძაზე კაცნიც იმოწმე, რომ იმის თაობაზე
ერთი კუამლი კაცი აყროდა და დაგკარგოდა¹. მერე ორჯერ-სამჯერ
გაქცევოდნენ.

მოხვედი ჩვენს სამართალში. ჩვენ მოვასხმევეინეთ ის კაცნი
და ვკითხეთ სადაობა და ან ბატონი. იმან ჩვენს სამართალში იმე-
რელ მეფის აზნაურშვილის კაცობა აღიარა და თქვა. ჩვენ კუალად
ვკითხეთ, დავაფიცეთ, თუ საქართველოს კაცი იყო და [ან] საქარ-
თველოში ყმა იყო ვისიმეო, თქვი და იოვანეს ხელს ავალბინებთ.
და იმან დიდათ შორს დაიჭირა: მე საქართველო ამის მეტათ არც
კი მინახამსო; მაგრამ მამუკასი აღარა დაიჯერება რა, ამის-
თვის [რომ] მრავალჯერ სხვა ბატონი გამოიჩინა მამუკამ და ამის
მიზეზით ცრუთ დაიდვა.

რომელიც რომ ამ მამუკას უფროსი ძმა არის, ეს მოვაყვანი-
ნეთ, დავაფიცეთ თავისი დამბადებელი, თავისი სარწმუნოება,
თავისი განკითხვის დღე, თავიანთის სულის წარწყმედა და ცხოვ-
რება. და იმათ მრავლის ფიცით დაგვიმტყიცა: მე საქართველოს
ქვეყნის არც ვიყო და არცარა ვიცოდე ამაზე, რომელზედაც სას-
წაულზე ფიცით შემოძლიაო. ესეც ვკითხრა, თუ ჩვენ საქართვე-
ლოს ქვეყნისა ვიყოთო, სამ[ი] და ოთხი ჩემი განაყოფი თუ არ
მიეცესო ბედნიერს მეფეს ჩემის ნაბატონისთვის; და მეცა მყრიდ-
ნენო, მაგრამ ღმერთმან დაუმადლოს ამ ბატონს ჩემს იოვანესაო,
ამან დამიხსნაო.

და შენ, იოვანე, ბედნიერის კელმწიფისათვის არზი მიგირთმევი-
ნა და ოქმი ებოძა.

ამითი უფრო გული დავაქვერეთ, რომ ამთენის იმადგან ფი-
ციტ და მერე იმერელ მეფის აზნაურშვილებისაგან მოკიდება და
ინათისობა, და ამის სახლის კაცებიც რომ ორი კუამლი ფურცელაძი-
დამ აეყარათ და წაესხათ, — ამთენის წინადადებით გული დავაჯე-
რეთ, რომ ეს კაცნი არცაღა ვისნი ყოფილან საქართველოში.

ერთი ეს გამოცხადდეს: ეს კაცნი რომ გაქცევოდნენ, ქარელში
ციციშვილს ლოპინაშვილს ზაქარია სალთხუცესს მი-
სულოდნენ. ივანეს იმათის აზნაურისშვილებისათვის წიგნი მიე-
წერა და ამ კაცებისა იმათი ყმობა ღუთის წინაშე ეფიცებინა. იმათ

¹ დაგკარგოდა.

წიგნი მოეწერათ ფიცით, რომ არც გაგვიგონია ამის მეტათ მაგისი ჩვენი ყმობა და არც ვიცითო. ამისი წიგნიცა კელთა ქონდათ.

რადგან ამთენი ქეშმარიტი და მართალი საბუთი ქონდა ირვე ნეს და იმთენი განარჩილობა, საქართველოს წესიც ეს არის: იმერელი და ჯავახი და ყოველი მოსული ვინც არის, პირველად ვისაც მოუვა, იმისია და ველარც წაუვა. ეს კაცნი შენ მოგუსლიან იმერლები და არც არავის საქმე აქუსთ ამ კაცთში. და დარჩა ეს კაცი იოვანეს სამართალში. ამათთან საქმე არავისა აქუს.

დაიწერა მაისის კდ, ქორონიკონს უად. და ნება ბედნიერის ქემწიფისაა.

ბეჭდი: მონა ღთისა ამილახვრის შვილი მოურავი იესე.

4. ბაგნიძე იოსებ თემათიშვილის შიშის თათულას საქმეზე

1778 წ. 9 ივნისი

ესსა. ღონდი 1450. დავთ. № 46, საბ. № 148. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[107] მდივანი იოსებ ამას ჩიოდა: ჩემი ყმა ქვემო ბოლნელი გული ფაშანთ ოსეფაშვილი თათულა ზარეულს შაქარასთან არისო და არ მანებებსო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ზარეული შაქროა ჩვენთან სამართალში მოყვანილთ და ვალაპარაკეთ.

შაქროა ამას უპასუხებდა: ეს ოსეფაშვილი თათული ჩემი დისწული არისო, შენი ყმა [არ] არისო, სახასო არისო.

იოსებ მდივანს ამისი მოწმე[ე]ბი ვთხოვეთ. იოსებმა ბოლნელები კაცები მოიყვანა, ასეთი სარწმუნო მოწმე[ე]ბი მოიყვანა, რომ იმათი მოწმობა სამართალში დაიჯერებოდა და ჩვენც სარწმუნო გავხდით.

ასე იმოწმეს: ეს ოსეფაშვილი თათულა იოსებ მდივნის [V] ყმა არისო. მერმე ამ შაქროამ ზარეულმანც სამართალში თავისის პირით აღიარა: მართალი არისო, ეს თათულა იოსებ მდივნის ყმა არისო, მაგრამ ამას ვებეჭეებო, ჩემი დისწული არისო, მსაბურათ ნუ გაიყ[უ]ანსო, თავის ყმა არისო, ისე იმსაბუროს.

რადგან ამან ბოლნელებმაც ასე იმოწმეს და თითონ შაქროა მზარეულმაც თავის პირით აღიარა ამ თათულასი იოსებ მდივნის ყმობა, ეს თათულა სამართლით იოსებ მდივანს დარჩა. სხვას კაცს ამ თათულასთან საბატონყმით საქმე არავის აქვს, იოსებ მდივნის ყმა არის.

იასაულო ამირეჯიბო სვიმონ! ეს ასე გარიგე, როგორც
გორათაც ამ ჩვენს განაჩენში ეწეროს.

აღიწერა თიბათვის თ, ქორონიკონს უად.

ქორონიკონს
ნიკოლოზი

მე, სვიმონ ამირეჯიბმა, ამ განაჩენის ბიჭი თათულა მივაბარე
მდივანს იოსებს ამ განაჩენის ძალითა და ბატონის ბძანებითა.

თავში:

ჩვენ, მე ფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ განა-
ჩენს ვამტკიცებთ. იასაულო სვიმონ ამირეჯიბო, ესე ასე გარიგე,
როგორც ამ განაჩენში სწერია. იენისის იბ, ქორონიკონს უად.

5. პანინება გლახა და ქაიხოსრო შანველიშვილების მამულის საქმეზე

1778 წ. 15 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2351. დედანი. ქაღალდი. 18,7x16,5 სმ.
მხედრული. განვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ფანველიშვილი გლახა თავის სახლისკაცს ქაი-
ხოსრო ფანველიშვილს ერედვის [ს] კვირიკა-
შვილის მამულზე უჩიოდა. ეს კვირიკაშვილი გლახას
წილი იყო. ქაიხოსროს საქმე არა ჰქონდა რა. ეს მამული სამარ-
თალში გლახას დარჩა, სამკვიდროც ამისი იყო.

აღიწერა იენისის იე, ქორონიკონს უად.

ჩიკრიკაული ვასაყოფი არის, ორსავე წილი აქვს. და თუ
ამ ჩიკრიკაულზე არაგველნი ილაპარაკებენ, სამართალში ილაპა-
რაკონ. თუ სამართლით იმათ დარჩება, ორისავე გამოერთმევა, თუ-
არა ორისავე არის.

საში ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი. ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მშპკო-
მი(?) ღმერთვანცაა(?), იოანე 1748.
2. ქაიხოსრო.
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. იენისის ივ, ქორონიკონს უად. იასაულო! ეს ასე გაარიგე, როგორც ამ განაჩენში ჰქვია: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე. ერეკლე.

6. განიხილავთ ესაი ალასა და თაყუას შვილის მიკირტუშას

პალის საქმეზე

1776 წ. 24 ივნისი

ბელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13153. დედანი. ქალაქი. 41,7x16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. იზმირელს ესაი ალას თაყუას შვილის მიკირტუშასთან ანგარიში ქონოდა. მოსულიყო ქალაქს, თავისი ანგარიში ეთხოვნა. და მიკირტუშას მიზეზები რამ ეთქვა.

მერმე ესაი ალას ბედნიერის კელმწიფისათვის არზა მიერთმევიანა და სამართალი ეთხოვნა. მის სიმაღლის ბძანებით ქალაქის ქეთხუდები დამსხდარიყვნენ და გაერიგებინათ. ამ ანგარიშში ესაიასი თაყუას შვილზე დარჩომილ იყო რვაას რვა ყურუში და თერთმეტი ფარა. ეს მამლალი ეთხოვნა და არ მიეცა.

მერმე კიდევ არზა მიერთმევიანა და სამართალი ეთხოვნა. და ბედნიერმა კელმწიფემ ჩვენ გვიბრძანა ამათის ანგარიშის გასინჯვა. მის სიმაღლის ბძანებით დავსხედით ქალაქის წინამძღვარი ოანეზ ვართაპეტი, ნვირაკი მარტიროს ვართაპეტი, გოვპარ მდივანი, ნაზარბეგის შვილი ოსეფა, მუნთუას შვილი ოსეფა და ტურფუას შვილი მოსესა. რაც სალაპარაკო ქონდათ ვალაპარაკეთ.

თაყუას შვილმა უთხრა: შენის ანგარიშიდამ შენის წიგნით ხუთასი ყურუში წებოსთვინ გავგზავნეო და ბალუას შვილზე დარწვაო.

ესაი ალამ უთხრა: იმ ჩემს წიგნს უკან კიდევ წიგნი მოგწერე, რომ: ჩემი ანგარიში ყველა უკლებრივ მილდისი ხეჩატურას მიიბარე; სხვა ხარჯი რომ ანგარიშში ჩაუგდე, თუ ეს ხუთასი ყურუში ჩემთვის გავგზავნა, რატომ ესეც ანგარიშში არ ჩაუგდეო.

ესაი ალა ამაში მართალი გამოვიდა. ჩვენ ასე გავსინჯეთ, რომ ეს ხუთასი ყურუში თაყუას¹ შვილმა უნდა უზღოს ამ მიზეზით: რადგანაც ესაი ალას მოუწერია, რომ ჩემი ანგარიში ყველა მილდისი

¹ დაუფას.

ხეჩატურას მიეცო, თუ ეს ფ (ხუთასი) ყურუში ესაიასათვის მიეცა, უნდა ანგარიშში გაეტარებინა. მეორე. ეს რომ ბალუას შვილს ლილა და ნემსი რომ მისცა და პირობა დაუდვა, რომ ამ თავით მარტუბელი შენი იყოს და იმ თავით საქმე არა გაქვსო, იმ პირობის წიგნი უნდა გამოერთმევიანა.

კიდევ ქალაქში რომ მოურავის კაცს დააქვრინა, თუ თეთრი არა ქონდა, თამასუქი უნდა გამოერთმევიანა.

კიდევ ბაზარში რომ წაიკიდნენ, უნდა ორიოდ სამის კაცისათვის ეთქვა, რომ მე ამ ბალუას შვილს ხუთას ყურუშს ვთხოვო.

კიდევ მელიქს რომ დააქვრინა და გაალაზვინა, მაშინ მელიქთან ან ორს ქეთხუდასთან უნდა ეთქვა, რომ ფ (ხუთასი) ყურუში მართებს, რომ ესაი აღასი არისო.

კიდევ ამბობს, რომ ქალაქილამ გამეცკა და კიდევ მოვიდაო. იმისთანას ყალბს კაცს აღარ უნდა ნდობოდა, ან თამასუქი უნდა გამოერთმევიანა და ან ერთი მუჯალამა უნდა გაეკეთებინა, თუ მართლა ემართა.

კიდევ თაყუას შვილის ამხანაგთან რომ ბალუას შვილს ანგარიში ქონია და ორმოცდასამი ყურუში დასდებია და თაყუას შვილს მიუცია, თუ რამ ანგარიში ქონდა, აღარ უნდა მიეცა, თავის თანხაში უნდა დაეკირა.

არც არის ერთი სარწმუნო მოწამე, არცა აქვს ერთი მოკთაბარი წიგნი. ეს ფ (ხუთასი) ყურუში ესაი აღასთვის მიუცია თუ არ მიუცია, არავინ იცის, არც ბევრი და ცოტა ჩანს მიცემული. ესაი აღა ამაში უბრალო არის.

ზემო ნაწერი რვაას რვა ყურუში სალი და თერთმეტი ფარა თაყუაშვილმა მიკირტუამ ესაი აღას უკლებრივ უნდა მისცეს.

ჩვენმა კვუამ ასე გასტრა და ბძანება მის სიმაღლისა ათავდეს. თიბათვის კდ, ქორონიკონს უმდ.

შვილი სომხური ბეჭელი.

ქართული ბეჭელი: მონა ლთისა მდივანი გოვარ.

7. განიხილვა უბანლის ღაღისა და კალუხის სანძობა

1778 წ. 27 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1503. საბ. № 22. პირი. ამ საბუთის პირი დაცულია აგრეთვე ცსკა. ფ. 1449. საბ. № 2518.

მათის კელმწიფობის უმაღლესობას და მათს უწმინდესობას სანატრელს უფალს პატრიარხს ჩვენ, ამ ილახვარ-სარდალ-მდივანბეგის იესესთვის ურბნელის იუსტინეს

მოსხენებული აზრი და ბრძანება ჩვენთვის ებრძანა: ამათი აღილათი ნახეთო და სწორებით როგორც ძველთაგან ემსახურებინოსთ ურბნელებს ეკლესიისა და ურბნელისათვის, ისე ამსახურეთო. ერქვენული
გონიერების

ჩვენ ურბნელ ეპისკოპოზი იუსტინე და ურბნელები რაკეთ.

და ურბნელმა გუჯარი წარმოაყენა. რაც სამსახური სდებოდა, ყოველივე სრულებით ეწერა, — ბარა, კულუხი, მეჯინიბე და მუჯირი, ხაბაზი, კოდისპური, — ესეები ყოველივე ჭეშმარიტებით ეწერა.

რადგანაც ეს გუჯარი ასე აცხადებს, და მის არქიერობას ეს ურბნელები ამ თავის დებულობას არ აძლევდნენ, და ამაზე ალაპარაკებდნენ და მის უწმინდესობას უმაღლესობასაც ჩვენზე ებრძანა:

რაც დღევანდლამდინ ურბნელებს შეუტოდებიათ, ეპატივათ. დღეს და დღეის იქით, რომელიც ზემო წერილი აცხადებს, ყოველივე სრულებით უნდა აღუსრულონ ურბნელს, და ეკლესიას ემსახურნენ.

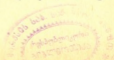
თუ კიდევ არხიერს აჩივლეთ და აწყინეთ რამე და სრულებით არ ემსახურენით და სიამოვნეს არ ეცადენით, ავად მოგვეპყრობით და კიდევ გამსახურებთ. ასე ჭეშმარიტებით უწყოდეთ.

ესეც ასე შეიტყვევით: ვისაც ცხვარი გყოლიათ, სააღდგომოდ კრავი უნდა მიართვათ. და რადგანაც ღალას აძლევთ, ზემოთ ნაწერს კოდისპურს ნულარ მისცემთ. და ამას გარდა ზემოთ ნაწერი ყოველივე უნდა მიართვათ, და საბალახეც.

დაიწერა თიბათვის კზ, ქორონიკონს უად.

ჩვენ, მე ფე ე რ ა კ ლ ე, ამ ამილახორ-მდივანბეგისაგან განჩენილს სამართალს ამავე გვარად ვამტკიცებთ. როგორც ეს განჩინება აცხადებს, ურბნელებმა ეკლესიას იმ გზით უნდა მსახურონ. საქართველოში არას ეკლესიის ყმები არ გაგვიგონია, რომ ეკლესიას ღალასა და კულუხს არ აძლევდნენ.

ურბნისელები რომ ერთიანად ღალა-კულუხის ამოკვეთას ამბობენ, ჩვენ ეს არ გაგვიგონია, რომ მართალი იყოს; მარა თუ ან მე-

ფეთაგან და ან ეპისკოპოსთაგან მიცემული ჰუჯათი აქვსთ რაზე, ის გვიჩვენონ და იმაზედ გავატარებთ. თუ არადა, უბრალოდ წელარ ილაპარაკებენ. ქრისტიანობის კზ. ქორონიკონს უად. **ქ. ჯავახის შვილის იოსებ ურბნელისაგან** დეკანოზის სითარხნის წიგნი ყოვლად სამღუდელს ურბნელმა იუსტიანემ გაგვასინჯა, რომელიც პაპის ჩვენის მეფის ერეკლისაგანაც დამტკიცებული იყო, რომ რაც დებულობა სდებოდა, ყველა გარჩევით ეწერა. თუ დეკანოზი თარხანი არ იყო, სხვანი რათ იქნებოდნენ თარხანნი.

8. ბანიძეა იოანე ნათისშვილის შიის ივანე ბლიაძის საქმეზე

1776 წ. 29 ივნისი

ცსა. ფონდი 1450. დავთ. № 34. საბ. № 57. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[48V] ბლიაძე ივანე ნათისშვილს იოანეს მღვდელს უჩიოდა ასე, რომე: «მე შენი ყმა არა ვარო». ნათისშვილი იოვანე მღვდელი ამას უპასუხებდა: ჩხეიძისაგან მოყიდული ხარო, რომ ნასყიდობის წიგნიც წამოაყენა და ვნახეთ, რომ ნასყიდი ყოფილიყო.

ბლიაძე მეორე ამას უპასუხებდა: «მართალია, შენი ნასყიდი ვარო, მაგრამ დაჯკარგულვარო და მე ჩემს თავად ამ ქვეყანაში მოვსულვარო».

რადგანაც საქართველოს განწესება ასე არის, რომე ტყვეობი-
დამ კაცი რომ მოვა, ვისთანაც თავისის ნებით მივა, იმისი ყმა იქნე-
ბა; და ეს ბლიაძე იოვანე თავისის ნებით ამასთანავე მოსულიყო და
ცოლიც შეერთო ამისთვისა და ისიც მოჰკვდომოდა და კიდევ მეორე
ცოლიც ეთხოვნა ამ ბლიაძისათვის, ეს ამავიცა ჰქონდა; და რომელიც
ნასყიდობის წიგნი იმ ნათისშვილს იოვანესა ჰქონდა, იმ ნასყიდობის
წიგნზედ დიდებულთ კაცთაგან ბეჭდით დამტკიცებული ჰქონდა.
რადგანაც პირველათაც ამ ნათისშვილების ნასყიდი იყო და ბოლოსაც
ტყვეობიდან თავისის ნებით ამასთანავე მოსულიყო და ტყვეობას
უკან ცხრა წელიწადიც ამითან გაეთავებინა, სამართლით ეს ბლიაძე
იოვანე ამ ნათისშვილს იოვანეს მღვდელს დარჩა. ამასთან არას
კაცს ხელი [49] არავისა აქვს. მთიბათვის კთ, ქორონიკონს უად.

ჩვენ, ამილახვარი-სარდალ-მდივანბევი ი ა ს ე, ჩვენის მოწუ-
ლის კელმწიფის ძის გ ი ო რ გ ი ს კემმარიტებით განსჯის თან-
მოწამე ვართ. დაიწერა ივნისის ლ. ქორნიკონს უად. გინეზიონის

**9. ბანინება დავით სიბიზვილისა და აბრა ავალიზვილის
შის საქმეზე**

1776 წ. 1 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14281. დედანი. ქაღალდი. 41×18,5 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აქა-იქ ნახვარია თითო წერტილი.

ქ. ქალაქის მოურავს ციციშვილს დავით სარდალს
[ავალიშვილის პეტრესათვის ეჩივლა წრომელ ჩი-
ლინგდრის შვილებზე. და ამათი სამართალი ბედნიერს კელმწიფეს
მათის მონის მდივანბეგებისთვის ებძანა. ჩვენ ესენი სამართალში
ვალაპარაკეთ.

მოურავი ასე ჩიოდა: ჩემი აზნაურიშვილი მეღვინეთ უხუ-
ციშვილი ფირან ოთხმოცამდინ ჩემის [კაცი]თ პეტრე ავალი-
შვილთან იყო, ჯავახეთიდან ერთი სოფელი აყარესო, სულ პეტრე
ავალიშვილმა დაის[ა]ხლაო და რომელიც ჩემი ყმანი იყვნენ ჩილინ-
გდრის შვილებიო ოთხი კომლი კაცი, არც ესენი დამანებაო.

ფირანც სამართალში მოვიდა, ასე ამბობდა: ხეობაში მე რომ
ჯარით აველ, პეტრე ავალიშვილი იქ იყო, მაშინვე იმ სოფელში
კაცი გაგზავნაო, ჩვენც ჯარით წავედითო, იმ სოფლიდან კაცები
ამოვიდნენო, ჩვენ რომ ჯარით გვნახეს, უმეტესად შეშინდნენ და
უფრო ამ მიზეზით აიყარნენო. ჩვენ სხვა სოფლის დასაკრავათ
გაგვგზავნა და თითონ იმათ წამოუძღვაო. უკან მდევარი გამოზ-
დგომოდათ, ჩვენ იმ მდევარს მოვადექით და ის მდევარიც ჩვენის
მიზეზით მოიშალაო.

პეტრე ავალიშვილი ამას უპასუხებდა: იმ სოფლის კაცნი დიდი
ხანი იყო შემოპირებულნი მყვანდნენ. შენ რომ ხეობაში ჯარით
ამოხველ, დიდათ მეწყინა, კიდეც გიშალეო, ჩვენთან ნუ წამოხვალ-
თო. არც თქვენს მოსვლაზე მე იმ სოფელში კაცი გამიგზავნია, რომ
თქვენით ისინი შემეშინებინოსო და არც თქვენს ჩემთან ყოფნაში იმ
სოფლიდან კაცნი მოსულანო, რომ თქვენ ენახებით და თქვენით იმათ
აყრის მიზეზი მისცემოდათო.

ამაზე იმათმა ლაპარაკმა ბევრმა გაიარა. მართალია, უცხო
ქვეყნიდან ვინც კაცს მოიყვანს, ბედნიერის კელმწიფის ბძანება
არის, რომ მომყვანისა იქნება, ვისიც ყმა უნდა იყოს, მაგრამ მოუ-

რავს სიტყვა ამითი ჰქონდა, რომ ამის აზნაურშვილი და ამის ჯარი ხლებოდა.

თუ მოურავმა სარწმუნოს მოწმებით ზემოხსენებული საჩივარი გაამართლა, რადგან ამის აზნაურშვილები და ამის ჯარი შესწევნიან იმ სოფლის აყრაზე, ეს ჩილინგდრის შვილები პეტრე ავალიშვილმა მოურავს დაანებოს და სხვა იმ სოფლიდამ მოყვანილი გლეხი პეტრეს დარჩეს.

და თუ მოწმით არ გარდასწყდეს, რადგან პეტრე ავალიშვილი ამათის შეწევნით იმ სოფლის აყრის აშას ამბობს, სამართლით ამაზე ფიცი გავაჩინეთ. ქალაქის მოურავმა იმ ჯარში ნამყოფი სურამის ხეობისა და სააბაშიო კაცი რვა მსახური და გლეხი პეტრე ავალიშვილს შეაგდოს, პეტრემ რვაში ოთხი იშოვნოს, ერთი თავის პირველი აზნაურშვილი წააყენოს და ეს ოთხი მოფიცარი თან მიიყოლოს, ასე დაიფიცონ: ფირანისათვის თავისთან წასვლაც ეშალოს, ესენი რომ ჯარით მივიდნენ, არც მამინ იმ სოფელში კაცი გაეგზავნოს და ამათით შეეშინებინოს და არც ამათ იქ ყოფნაში იმ სოფლის კაცნი მოსულიყვენ, არც ფირან და იმასთან მყოფი ჯარი იმ კაცთ ენახოსთ და არც ამათის მიზეზით ისინი აყრილიყვენ. თუ ასე დაიფიცეს, პეტრე ავალიშვილს დარჩება, მოურავი ველარას ედავება. და თუ ვერ დაიფიცვენ, ჩილინგდრის შვილები მოურავს დარჩება. აღიწერა დეკემბრის 2, ქორონიკონს უად.

სამი ბეჟედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მშპკომი(?) ღმერთგანცაა(?), იო ა ნ ე, 1748.
2. მონა ღთისა დივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ.
3. მონა ღთისა ს უ ლ ხ ა ნ.

10. ბანინება ლუარსაბ ონანაშვილისა და დავით აფხაზის მამულის საქმეზე

1777 წ. 14 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 6729 დედანი. ქაღალდი. 45X25,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია წერტილი.

ქ. ონანაშვილი ლუარსაბ და დავით აფხაზი სასახლის ალაგზე რომ ცილობდნენ, ლუარსაბ ასე ჩიოდა: ჩემის ყმის გულაშვილის მიწა, რომელიც ჩემის სასახლის ალაგისა და დავით აფხაზის სასახლის წინ იდგა, იმ მიწაზე ერთი სხვა მიწა მომიცვალაო, რომ ეს გაცვლილობაც მაშინვე ჩემი არ [ი]ყოო და ძალის დატანებით გამომართვაო. და ახლა იმ მიწის გამოისობით ჩემი სასახლის ალაგიც დაიჭირაო.

დავით აფხაზი ამას უპასუხებდა: იმ მიწაზე გაცვლის კუნძუბა არ ყოფილაო, შენის სასახლის ალაგზე გავიცვალეო. მაგრამ დავით აფხაზს ამისი არცაეინ მოწამე ჰყვანდა და არც წერილი ჰქონდა. მასუკან ლუარსაბ ონანაშვილს ამაზე მოწამე ვთხოვეთ. რიშვილის ბებურის წერილი მოგვიტანა. ეს ასე მოწმობდა: ამის გაცვლაზე დამსწრე მე ვიყავო, გულაშვილის მიწაზე გაცვალესო, სასახლის ალაგზე გაცვლა არ გამიგონიაო.

ახლა ჩვენ, მოსამართლეთ, ბედნიერის კელმწიფის ბძანებით ამათის საქმის გამრიგებლად ქეშიკიბაში აბაშიძე იოანე და გავაზის მოურავი დავით განგვიწესებია. ასე უნდა გაარიგონ: ის სასახლის ალაგი, რომელზედაც ლაპარაკობენ, ლუარსაბს თავისი წილი დაანებონ და დავით აფხაზს თავისი წილი გაურჩიონ. თუ რამ დავითისაგან ნაშენობა ლუარსაბის წილში დაჰყვეს, იმისი ფასი ლუარსაბს დავითისათვის მიაცემინონ. გულაშვილის მიწაზე რომელიც მიწა გაუცვლიათ, იმისი თუ ორთავე უნდოდესთ, ისევე თავთავისი დაიჭირონ; და თუ არ უნდოდესთ, გაუცვლიათ და ნაცვლები ეჭიროსთ. ამაზედაც ამ ზემოხსენებულმა თავადებმა უნდა გაარიგონ.

და რაც ამას გარდა კიდევ სხვა მამულები ამათ გასაყოფი ჰქონდესთ, ისიც ამათ გაუყონ და ერთმანერთს ასე მოარჩინონ, რომ ერთმანერთში საცილებელი მამული აღარა ჰქონდესთ რა.

აღიწერა იანვრის იდ, ქორთიკონს უფე.

ხუთი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯული, ტვიფრავს ორბელთაყა გულის მმბკომი(?) ღმერთგანცაა(?), იოანე, 1748.
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
3. მონა ღთისა სულხან
4. მონა ღთისა იოსებ
5. მონა ღთისა მდივანი გოვარ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე მეფე საქართველოსი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იოვანე ქეშიკიბაშო და დავით გავაზის მოურაო! თქვენ უნდა მიხვიდეთ და როგორც ამ განაჩენში სწერია, ასე გაურჩიოთ.

და ერთმანერთში სხვა რაც რამ გასაყოფი ჰქონდესთ, თქვენ გაუყავით და სამართლიანის გზით ერთმანერთს ასე მოარჩინეთ, რომ სადაო აღარა ჰქონდესთ რა.

აღიწერა იანვრის იზ, ქორთიკონს უფე.

ზეპაღ: მე ფებთგანბანილთა მიერ კელესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. მის სიმა[ლ]ლის მეფის ბძანება როგორც იყო, ისე გავარჩევთ და გავიყავით ეს სასახლე და ჩავმიჯნეთ: ციხეს უკან მიქნილად თოთხმეტი ადლი დავეთისა და ქვევით თექვსმეტი ადლი ღრუს დევე ვითისა, განი ციხეც დავეთ[ი]ს მიწაშია, დავეთს დარჩა. თებერვლის ვ. ქორონიკონს უმჯ.

სამი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა ქეშიქიბაში ა ბ ა შ ი ძ ე ი ო ა ნ ე.
2. მონა ღთისა ო ტ ი ა.
3. მონა ღთისა და ვ ი თ (?)

11. განიხილავა ბაჟან ამილახორიშვილისა და როსტომ ერისთავისშვილის ახნაურშილუპის სასისხლო საქმეზე

1777 წ. 30 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1053. დედანი. ქალაქი. 32,3×17 სმ. თავი აკლია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

[ბეჟან ამილახორიშვილი] ე[რის]თვი[ს]ვი-ლის როსტომის აზნაურიშვილებს სისხლზე რომ უჩიოდა, იმის სამართალი დიდს განაჩენში დაგვიწერია და როგორც იმაში სწერია, ისე გარიგდება.

მაგრამ ბეჟან ამილახორიშვილი ამასაც ჩიოდა, რომ იმ შფოთში ამის სახლობისათვისაც თოფი ესროლოსთ. თუ ბეჟანმა ამის საბუთი შეიძლო, რომ ამის სახლობისათვის თოფი ესროლოსთ, მაშინ ამაზე სამართალი გაუჩნდება. და თუ საბუთი ვერ შეიძლო, მასუკან იქნება, ვისაც შესწამებს, სამართალმა იმას ფიცი დაადვას და იმით გარდასწყდეს.

ჩერქეზიშვილი იორამ რომ ანბობს, თოფი მომხვდაო, რადგან ასე არ ეტყობოდა, რომ სარწმუნო შეგვნილიყავით, ჩერქეზიშვილმა ამისი თუ მოწმით საბუთი შეიძლო, რომ ჩვენ ამაზე სარწმუნო შევიქნათ, რაც სისხლი გასჩენია, დიდს განაჩენში სწერია, ისე უნდა აღსრულდეს. და თუ სარწმუნო ვერ შევიქნათ, იმისას სამართალი როგორც გასინჯავს, მაშინ გაირჩევა. და თუ მოწმეებს ვერ წამოაყენებს, ჩერქეზიშვილისათვის სისხლი რომ გავვიჩენია, ის აღარ მიეცემა.

ბეჟანის ცხენს თოფი რომ მოხვედრია, ამის სამართალი ასე გაჩნდა: როგორც ის ცხენი ღირდეს, რადგან არ დაშავებულა, იმ ცხენის ნახევარი ფასი იმ აზნაურშილებმა ბეჟანს უხდა მოსცენ.

ორი გლეხი კაცი ბეჟანის მხრისა თოფით რომ დაჰკრილან, იმ
ორისავე ნახევარი სისხლი ამ აზნაურშვილებმა უნდა მისცენ. ^{გონივრულად}
იქნება თორმეტი თუმანი.

და თუ ასო დაშავებიათ რამე, რომელიც ასო დაშავებოდეს,
იმის სისხლიც უნდა მისცენ. თოფის მოხვედრებაზე ასო რომ დაუ-
შავდეს რამე, ნახევარი სისხლი და იმ დაშავებულის ასოს სისხლი
ამისთვის გავაჩინეთ, რომ თოფით დაჰკრილი უფრო ბევრს ჭირს ნა-
ხავს. სამართლის წიგნშიაც სხვას იარაღით ჭრილობისაგან თოფით
ჭრილობა უფრო დამძიმებულია.

თოფით ჭრილობას გარდა სხვას იარაღით ჭრილობისა კი ამგვა-
რათ არ ვაგუიჩენია. სხვას იარაღით ჭრილობისა ასე იქნას: თუ ასო
რომელიმე დაუშავდეს, იმ ასოს დაშავების სისხლი გაუჩნდეს. და
თუ არ დაუშავდეს, ჭერის მარცვლით გაიზომოს. და რაც გაიზომოს
და გამოვიდეს, იმ ჭრილობის სისხლი მიეცეს.

ეს აზნაურშვილები იმ შფოთში თავეთს ამხანაგობას თუ სხვა-
საც შესწამებენ ვისმე, იმათ სამართალში ელაპარაკონ. და თუ სა-
მართლით შეუვლენ, ისინიც ამ სისხლის მიცემაში უნდა მოუდგნენ.

დ ი მ ი ტ რ ი ე შ ი კ ა ლ ბ ა შ ი და ...* ყორიასაულბაშო! ეს ასე
აღასრულეთ. აღიწერა იანვრის დ, ჭორონიკონს უაგ.

12. პანიენება ზურაბ ზამზამაძისა და პარსიაშვილის მამულის საქმეზე

1777 წ. 30 იანვარი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 53. საბ. № 32. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[20v] ზ უ რ ა ბ კ ა ვ კ ა ვ ა ძ ე მ პ ა რ ს ი ა შ ვ ი ლ მ ჰ ე დ ე ლ ს
უჩივლა არზით: ჩემი მამული აქესო პარსიაშვილს შეგდებულა. წა-
ვედით და ვნახეთ განის წელიწადში წინამძღვარი. მათი ღირსებაც
ჩაეყვანა, ზურაბს ესევ მამული ეჩვენებინა და შეეჩივლა, ეს ჩემი
მამული აქსო შეგდებულაო პარსიაშვილსაო. მათ ღირსებას ებძანე-
ბინა, სამართლით გამოართვიო.

დღეს ჩვენ, მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ მ ა ო ტ ი ა მ, დავიარეთ და მოკი-
თხული ვქენით. ამავ მამულში თავს მიჯნათ ტირიფი არისო. ეს ტი-
რიფი შიგნით შეუგდია პარსიაშვილს, სიგძის ღობე ჩამოივლის აღ-
მოსავლეთისაკენ, ორი ადლი და ნახევარია, ზურაბისა შეუგდია; და
პარსიაშვილის ღობესთან ზურაბის ყმის მარანი ყოფილა, თავს ნავი
სდ[გ]მია. ეს ქვე[ვ]რები ზურაბს დაუთხრია და პარსიაშვილს ის ნა-

* ყორიასაულბაშის სახელი არ იკითხება.

ვის ალაგი შიგნით შეუგდია, ასე გამოუწევი[ა] ლობე, რომე ზედ ბნე-
რის ნათხრის პირზედ არის ლობე, ნავის დასად[გ]ომელი ცღვევე ცღველი
აქს. ამის ასე იმოწმა იოანე [მ]ღღელმა: თითონ მე შინაბესოყაქს
რომე ნავი იდგაო, ლობე იქით იყო[ო].

მეორემ მოწამემ გაიარა ზატიკაშვილმა მიქელამ.
თითონ პარსიაშვილი ამბობდა, ჩემგან გაზდილიაო, ამ მამულშიაც
მრავალჯერ უმუშავნია, ასე თქვა, რომე: ბოლოს ზურაბის ვენახის
თავი დაუწყვეტია პარსიაშვილს, რომე სახნავი მინდორი ყოფილა,
პარსიაშვილს შეუგდია თავის მამულათ.

ზატიკაშვილს ფიცით ვკითხეთ, ამისი ასე თქო: [27] ღმერთ წი-
ნაშენ, გაიარა, ყორე მისდევს, აქამდინ ზურაბისა არისო. გავზომედ
ოცი ა[დ]ლი გამოვიდა, ეს ზურაბის მამულათ აღმოჩნდა.

კოზმანის ყმამ ქუმსიაშვილმან ღთისავარ ღმერთ
წინაშენ ფიცით ასე თქო: ამ ზურაბის ვენახის თავი პარსიაშვილს
შეგდებული აქსო, ყორე და ქუდური მისდევსო, ზომით ისევ ოცი
აღლი არის, და ეს ალაგი პარსიაშვილს ვენახათ აუშენებია.

ჩვენ ასე ვცანით ღმერთ წინაშე და ნება მისი სიმაღლისა არის.

დაიწერა იანვარს ღ, ქორონიკონს უაგ.

ღმერთსა ვფიცავ მე, კოზმან ქავქავაძე, როგორც ამ
ქუმსიაშვილსა და ზატიკაშვილს უმოწმებია, სულ სწორე არის. †

13. განჩინება იუსტიცა უახალისა და თაქთაქიშვილების

შეხანის საქმეზე

1777 წ. 2 თებერვალი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 50. საბ. № 23. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[16v] თირის მონასტრის ზედამხედველი ყოვლად სამღვდლო
უფალი ურბნელი იუსტინე და დეკანოზი გაბრიელ
ასე ჩიოდნენ: რაც თირის მონასტრის შეწირულნი კაცნი არიან, იმათ
თაქთაქიშვილები მძლავრობით და უსამართლობით იმსახურებენო:

თაქთაქიშვილი იოანე და იესე ამას ამბობდნენ:
რომელიც თირის მონასტრის ყმას სამეფო სამსახური სდებიათ, მე-
ფეს სვიმონს ის სამსახური ჩვენთვის უბოძებია და ეკლესიაც სასაფ-
ლაოდ ჩვენთვის მოუცია, მას აქეთ კელთ გვიჭირავს და თირის მო-
ნასტრის ყმანი კიდევ გვიმსახურნია და იმათი მსახურიცა გვხლებია.
და რაც რამ ფერი ეკლესიის სამსახური სდებიათ, ისიც უკლებლათ
გვიძლევინებიაო.

ყოველად სამღვდელმომ უფალმან ურბნელმან იესტინემ და თირის მონასტრის დეკანოზმა გაბრიელ მეფის სვიმონის აგანთირის მონასტრის შეწირულობის გუჯარი სამართალში წამოიყვანეს. და ის გუჯარი ეკლესიის დებულებას გარდა ასე აღსაღებდა თირის მონასტრის ყმანი ორს დღეს ზენას, ორს დღეს მკას და ერთს დღეს ბარვას გვიშველიდნენო. ამითი საცნაურ იქმნა, რომ თირის მონასტრის ყმებს ეკლესიის სამსახურს გარდა სხვა სამსახურიც სდებოდათ, მაგრამ ამ სამეფო სამსახურიც ბოძებარ სიგელი, მეფეთაგან მიცემული, თავთაქიშვილებს არა უჩნდათ რა. ამას ამბობდნენ: წიგნი გეჭონდა და დაგვეკარგაო. თავეთ სამოწმებლად მოჰქონდათ და ჩნდა მარია მ დედოფლის დავთა[17]რი, ვახტანგ მეფის დავთარი და ავთანდილ ამილახორისაგან მიცემული გაყრის ბარათები, რომლითაც თირის მონასტრის ყმებო თავთაქიშვილისათვის გაეყო.

მარა რადგანაც საეკლესიო საქმე იყო და მეფეთაგან ბოძებული წყალობის წიგნი აღარსად უჩნდათ, ამის გამო ზემოწერილს მოწმობაებს მხოლოდ ვერ ვერწმუნებით და ჩვენ, ზემოისა საქართველომსა მეფე მან მეორე მან ირაკლიმ, თავთაქიშვილებს ფიცი დავადევით.

თავთაქიშვილი ივანე და იესე ეკლესიაში შევიდნენ, თავდებისა და ღმრთისმშობლის ზატი აისვენონ და ასე იფიცონ: «ამისმა მადლმა და ამისმა განმაცხოველებელმა ღმერთმან მებატონეთაგან თირის მონასტერი სასაფლაოთ გებოძებოდეს; და რაც სვიმონ მეფის გუჯრით სამეფო სამსახური თირის მონასტრის ყმებს სდებიათ, ისიც მეფეთაგან წყალობად მოგვეცემოდეს; მეფის ერეკლესა, ანა დედოფლისა და ვახტანგ მეფის დროსაც კელთა გეჭეოდეს და არც ჩამოგვრთმეოდეს და მეფეთ დაკითხვით და ნების დართვით თირის მონასტრის ყმიდამ მსახურიცა გეხლებოდეს».

თუ თავთაქიშვილებმა ასე იფიცეს, რომელიც მეფის სვიმონის გუჯრით ორს დღეს ზენა, ორს დღეს მკა და ერთს დღეს ბარვა თირის მონასტრის ყმებს სდებიათ, იმ გზით უნდა თავთაქიშვილებს უმუშაონ და მსახურიც უნდა აახლონ.

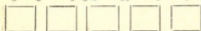
და თუ ვერ იფიცეს, თირის მონასტრის ყმებთან თავთაქიშვილ[ვ]ებს კელი არა ექნებათ რა. რომელზედაც საქმეზედ თავთაქიშვილებისათვის ფიცი დავგიცს, თუ სრულებით ყველაზედ დაიფიცეს, მთლად დარჩებათ. და თუ ყველაზედ ფიცი ვერ შეიძლეს, რომელზედაც დაიფიცვენ, იმასთან ხელი არ ექნებათ.

მსახურის ხლებაზედ თუ იფიცეს, მასუკან რამდენის მსახურის
ხლებაც მუნასიბი არის, იმას ჩვენ გაურჩევთ.

როგორც და რაზედაც ფიცი განგვიწესებია, იმაზედ მეტს ვერც
ში ნურას ჩაიტანენ. სწორეთ იმ გზით უნდა დაიფიცონ.

ზ ა ა ლ ე შიკალასბაშო, ეს ესე გაქარიგე. ფებერელის 2, ქორო-
ნიკონს უაე.

თუ თავთაქიშვილებმა როგორც დაგვიწერია, იმ გზით სრულე-
ბით დაიფიცეს, თირის მონასტრის ყმებიდამ ორს დღეს ხვან, ორს
დღეს მკა და ერთს დღეს ბარვა ექნებათ თავთაქიშვილებს; და მსა-
ხურსაც მართებულია, ჩვენ იმ გზით განუწესებთ, რომ იახლონ.

ჩვენ, მაჩაბელს ბარძიმს და ფალავანდის შვილს
ბერს და ცალქალამანიძეს დავითს, მისის უმაღლე-
სობის ბძანება გვქონდა თავთაქიანთ ფიცისა; რომელიც მისი უმაღ-
ლესობის ბძანება იყო, სრულებით დაიფიცეს.

14. განჩინება ანტონ I-ის მატინანთ პაპასა და არუთინას ბალის საქმეზე

1777 წ. 28 თებერვალი

ესა. ფ. 1450. დავთ. № 13. საბ. № 28. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[26] ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრი-
არხმან მეფის ძემ ანტონი, შენ სახასოს...^{*} არუთინას
ამ წიგნის წყალობა გიყავით ასე, რომ: შენ სიგელი გქონდა, რომე-
ლიც ის სიგელი შამის შ[ენ]ის ბაღდასარასაგან ორთაქა-
ლას ბალის სყიდვას აცხადებდა ჩვენის ყმის მატინას შვილის
პაპასაგან. მაგრამ ის ჩვენი ყმა მატინას შვილი და პაპას ძმა
მილდისი სტეფანე შენ გადავებოდა იმ ბალს და [v] გეუბნე-
ბოდა[†], უსამართლოდ გიკვირავსო...^{*}

უწინ სამართალში იყავით ორნივე. ჩვენ განაჩენი გიბოძეთ და
ფიცი განგვიწესეთ, რომ ჩვენს ყმას [მი]ლდისს სტეფანეს ფეთხაინში

[†] გეუბნებოდა.

^{*} აქლია ერთი-ორი სიტყვა.

უნდა დაეფიცებინე და ბალი დაგრჩომოდა. თუ ვერ დაიფიცებდი, რომელსაც ბალს გედავებოდა, ის ბალი სტეფანეს დაჩრებოდა, რომელსაც რომ ჩემგან ნაბოძები განაჩენი აცხადებს ყოველსაგან.

და ახლა ჩვენ ეს წიგნი გიბოძეთ, რომ: რადგან ჩვენმა ყმა მილდის სტეფანემ ვერ დაგაფიცა და სიგელიც დაგიბეჭდა, რომ სწორედ მონასყიდე ყოფილხარ და არც დღეის იქით შენთან სადაოდ და სალაპარაკოდ ჭელი არ მქონდესო.

ამ მიზეზით მილდისი სტეფანე გამტყუნდა და ტყუილად გედავებოდა ბალს; და სამართლით შენ დაგრჩა. დღეის [ი]ქით შენთან არას კაცს ხელი არა ჰქონდეს, არც მილდისს სტეფანეს და არც სხვას ვისმე.

და თუ ვინმე წამოგედოს ამ ჩვენგან ბოძებულმა წიგნმა გაამტყუნოს, რომ ბალი სამართლით შენ დაგრჩა და შენი არის. თებერვლის კვ. წელსა ჩლოზ.

ხელრთვა: კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი

15. ბანჩინება იოანე და ბაზან ყორჩიბაშის შვილების მამულის საქმეზე

1777 წ. 23 მარტი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 872. დედანი. ქალაღი. 39,7×16,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ყორჩიბაშის შვილი იოანე ნაზირი და ბეჟან ასე ჩიოდნენ: მამა ჩვენები რომ გაიყარნენ, თეღავს ჩვენს ციხეს წინ ცაგულაშვილის სამის დღის მიწა ბაღების თავში რომ არის ღვთებების ხევაშიდინ, ის ჩამოართვეს და მის სამაგიეროდ ცაგულაშვილს სხვა მამული მისცეს; და ეს უნდოდათ, რომ ის სამის დღის მიწა მამაჩვენებს და იოანე ყორჩიბაშის შვილის მამას სამათ გაეყოთ და იმ მიწაში ყველას წილი ჰქონოდათ.

გლუხკაცხედ ბარათები რომ ვიყარეთ, ცაგურაშვილი ბარათის ყრით იოანე ყორჩიბაშის შვილის მამას ერგო: ცაგულაშვილის ქვრივს შეადგა და ბატონთან აჩივლა: ქვრივი ვარ და ბატონი ჩემები მამულს მართმევენო.

ბატონმა იმ ქვრივის დედაკაცის მამულის გამორთმევა არ ინება, ასე გვიბძანა: თუ დედაკაცის გულს შეიჭერებთ და მამულს მოგცემთ თავისის ნებით, ჭელი მოჰკიდეთო: თუ არადა, ძალად მამულის წართმევა არ იქნება, ისევ თავისი მამული უნდა დაანებოთო.

რადგანაც იოანე ყორჩიბაშის შვილის მამას ცაგულაშვილს უწინვე წილში რგებოდა და ცაგულაშვილის ქერივის დედაკაცის გული იმ მამულზედ აღარ შეგვეჯერებინა, ამიტომ, რომ ეს ანგარიში მთლად თავისთვის უნდოდათ, აქამდისინ ის მიწა შემოუღობავი იყო.

ახლა იოანე ყორჩიბაშის შვილმა ცაგულაშვილს წაართო და შემოიღობა; ჩვენის ბალების შესავალ-გასავალი გზა შეგვეკრა- თუ იმ მიწაში ჩვენც წილი არ გვედება, იქ აღარ გვედგომინება, ამიტომ რომ არც კალო-საბძღისათვის ადგილი გვაქვს და აღარც ჩვენს ბალებში შესავალ-გასავალი გზა გვექნებაო.

ამათი სამართალი ბედნიერს კელმწიფეს ჩვენ, მსაჯულთათვის, ებძანათ. ყორჩიბაშის შვილები სამართალში ვალაპარაკეთ და ესრეთ განვსაჯეთ: რადგანც თავადის შვილები არიან და ციხისა და სასახლის წინ ამგვარი მიწა უძვესთ, რომ სამთ ეჭირებათ და თუ ერთერთს რომელსამე საკუთრად ექნებათ, მოუვალთ, რომ ჩხუბი და შფოთი არ მოუხდესთ, ამ მიზეზისათვის ასე გავარიგეთ:

რადგანც გაყრის უწინაც ჩამორთმეული ჰქონოდათ და სამწილად გასაყოფათ ნდომებოდათ, ახლაც ასე ვამჯობინეთ, რომ ის მიწა დაფასდეს და როგორც დაფასონ, ფასი იო ა ნ ე ნ ა ზ ი რ მ ა, ბ ე ჯ ა ნ და ი ო ა ნ ე მ ცაგულაშვილს თანასწორად მისცენ და მიწაც სამთავ თანასწორად გაიყონ. რაც წილი ერგოთ თავ-თავის ბადის, თავისაკენ დაიჭირონ და ასე მორიგდნენ: რაც ბალების თავში ალაგი არის, ის თავ-თავის ბალების სისწორე დაიჭირონ და სხვა სწორედ გაიყონ.

ჩვენმა გონებამ ეს სამართალი შეიძლო და ნება მათის სიმაღლისა აღსრულდეს. მარტის კვ, ქორონიკონს უაფ.

ხუთი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰკომი(?) ღმერთგანცაა(?), ი ო ა ნ ე, 1748
2. მე ამილაზორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად ი ე ს ე
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. მონა ლთისა მდივანი ი ო ა ნ ე (?)
5. ს უ ლ ზ ა ნ

თავში:

ქ. ჩვენი ბძანება არის. აქამდის ცაგულაშვილი ცოცხალი იყო და თავის მამულის გასყიდვის ნება არა ჰქონდა. ამ მიზეზით ეს განაჩენი დავაყენეთ. ახლა რადგანაც ცაგულაშვილი ამოწყდა და ის

მამული ბეთალმალად მისს ბატონს დარჩა, ჩვენც ეს განაჩენი და
ვამტკიცეთ. როგორც მსაჯულთ გაუჩენიათ, ასე უნდა აღსრულდეს.
აპრილის 6, ქორონიკონს უიზ

ბეჰად: მე ფებთგაბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, მრეკლე.

ერქონული
გინჯლიქონეჲს

16. განიხილვა ოსმალთა შვილების ნათელასა და შაქროსა საქმეა

1777 წ. 27 მარტი

ცხსა. ფ. 1448. № 357. დედანი. ქაღალდი. 34×21,2 სმ. მხედრული. ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. ა-მეტ.

ქ. მისის უწმინდესობის ბატონის პატრიაქის ბძანებითა¹ და-
ვესწარით აბესალამანთ პასრათა და ტულთანთ
გურგენა, ტურფოანთ მოსესა და ნაზარბეგის
შვილი ოსეფა და აბესალამანთ ბაინდურას შვილი
შაქროა ავთანდილას შვილი ოპანეზა ასე, რომე:
შავი ოპანეზას ჯალაბი ნათელა ედავებოდა თავის ძმა
ოსეფას შვილ შაქროას, რომე მამული ერთი დუქანი ხარაზ-
ხანაში მიეცათ თავის ზითევში.

ახლა ამათ ვალაპარაკეთ. შაქროამ ერთი წიგნი გამოიტანა, რო-
მე თავის მამის დროსა ორი ძმანი ყოფილან, რომ ეს დუქანი საერ-
თოთ თავიანთ დისთვის ზითევში მიეცათ და ხანი გაეგლო. ეს დუ-
ქანი გასასყიდლათ მოენდომებინა ნათელასა სხვაზედა. ძმებს შე-
[ე]ტყოთ და როგორც ფასი ყოფილიყო, ფასი ოსეფას მიეცა და ეს
დუქანი თავისი დისაგან სიგლით გამოეხსნა, ეყიდნა: რომ ძველი სი-
გელიც ნათელას ჰქონოდა და თავისი ძმისათვის მოეცა.

ამ შაქროას მოწამე ეთხოვე[ე]თ. მესანათლიანთ სტეფა-
ნა, როგორც ზევით სწერია, ისე იმოწმა; ნათელას დაც, ანამაც,
იმოწმა, რომ: ჩემი ძმა[მ] ოსეფა[მ] იყიდაო თავისი სიცოცხლის დრო-
საო, და მანამ ჩემი ძმა ცოცხალი იყო, ჩემს დას არაფერი არ უთ-
ქომს. სიკვდილის უკან ახლა ლაპარაკობს.

ჩვენ ასე გავშინჯეთ, რომე: ეს დუქანი რათგან ზითევში მი-
ცემული ყოფილა ორისვე ძმისგანა, მანამ თავისი და ნათელას რაზა
არ ექნა და გული არ შე[ე]ჩერებინა, არც ამან ძველს სიგელს მის-
ცემდა და არც მეორე ძმას² შე[ე]ქლო წიგნის მოცემა და არც მოწმე-
[ე]ბს შე[ე]ქლოთ წიგნის დაბეჭდვა.

¹ ებძანებინა. ² ძმამ.

ჩვენ ასე გავშინჯავთ: ძმა-და ერთმანერთ[თან სოციალისტურ] ყოფილან და ერთმანერთ[თან] გარიგებულან, რადგან ეს დედაკაცი საწყალია და სარჩო არ აქვს, თავისი დუქნის მუნასიბით ერთი რამ ხალათის ფასათ მისცეს და სიგლის უკან თავისი ხელნაწერი დაწეროს სიგელზე, შაქროას მისცეს. ჩვენ ასე გავშინჯეთ. დაიწერა მარტს 18, ქორონიკონს უფე.

ხელთა: გურგენ

17. ბანინება ზუა და თადია ნაცვლისშვილების ბაჰარის სამხეზო

1777 წ. 4 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 1656. დედანი. ქაღალდი. 29×16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მიძმე.

ქ. ძალითა ღვთისათა თქვენ, ნაცვლის შვილებმა ზუამ და თადიამ ჩვენ დავით-გარეჯის წინამძღვარი გერმანე, თქვენი მოძღვარი მაჩხაანის ქეება თარიმან, მაღაროს ქეება ყიასა, მამაიაშვილი ზურაბ — ესენი შეგვეყარეთ და თქვენს სახლში მიგვიყვანეთ ამაზე, რომ თქვენ ძმობაში ცოტა რამ სიტყვა გამოვსლოდათ. მერე ისევ კარგად შერიგდით, ძმობა და სახლისკაცობა ჰქენით და ეს პირობა დასდევით: როცა გაყრა მოქდეს, მამის მამული, ბიძის მამული, ნაშოენი და ნასყიდი ორთავ ძმათა სულ ყველა ღვთის წინაშე სწორეთ უნდა გაიყოს შუაზედა: ნახევარი ზუასი იქნება და ნახევარი თადიასი, მეტნაკლებობა არ იქნება, საუარესოსა შენსა და უშენს გარდა, ამაში სამართალმა გაასწოროს.

ასე უნდა გაიყოს ვენაქიცა და მიწაცა. ვენაქის საუარესო ახლავ გავარჩივთ: აღმოსავლეთის მკარეზე ვენაქის განი თორმეტი ადლი სიგძით სიგძემდე აღმოსავლეთის მკარეს უნდა დაედვას სალობათა, ვენაქის ღობეს გარეთ კიდევ ოთხი ადლი გზათ დაგვიგდია, ერთმანეთს ვერ დაუჭერთ, ვენაქის თავს მამის მამულიდამ უსეინანთ სამძღვრამდე ვენაქისა და სასახლისათვის ოთხი ადლი გზა მიგვიცია.

აგრეთვე ყმა, რაცა გვეყავს, სწორეთ შუა უნდა გავიყოთ, მირზა ალის გარდა; ამისი სამართალში უნდა ვილაპარაკოთ. რაც ამას იქით მოვიგოთ, ისიც ამ გზით გავიყოთ.

გაყრამდე ასე შეშველდით და ეს პირობა დასდევით ღვთის წინაშე და ჩვენ ამისი მოწამე და დამხდომნი ვართ.

ერთი ამისთანა წიგნი ზუასა აქვს და ეს ერთი შენ, თაღისა.
აპრილის დ, ქორონიკონს უაგ.

ბეჭედი: დავით-გარეჯის არქიმანდრიტი გერმანე. ქარკენულში
გეოგრაფიკული

18. ბანიონა ბერიანთა და ნოდარიანთა რუსა და წაღის სახეობა

1777 წ. 29 აპრილი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3080. დედანი. ქალაღი. 35,5×20,6 სმ. დაზიანებული. მარჯვენა მხარე ორ ადგილას ამოხველია. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. მისს უმაღლესობას, საქართველოს მეფეს ირაკლის ებრძანა: ხატიაანი ბერიაანთ რუჯსა და წყალს ეცილებიანო: ნეკრესელი დოსითეოს, ქაიხოსროს უფრავი ავალის შვილი, და სიმონ მორდლის შვილი გარდადითო და გაასწორეთო.

გარდავედით, მოვიკითხეთ. ქვეშარიტებით არ მოხსენებია მისს უმაღლესობას. ხატიაანი და ბერიაანი ერთმანეთს არ ეცილებიან.

ერთი რუჯი თავს არის, შიგნათლისმცემლის ეკლესიის ეზოში გამოვლის; ეს რუჯი ეკლესიის ყმათ ბერიაანთ [სკერიათ] და ზემო მონასტრის რუჯს ეძახიან. [მეორე რ]უჯი იმას ქვემოთ არის გამოტანილი, ის ხატიაანთ უჭირავთ და იმას ბულაღას შვილის რუჯს ეძახიან თითონ ბერიაანი. ერთი რუჯი ქვემოთ სოფელს ახლო არის გამოტანილი და ეს ნოდარიანთა აქვთ და სასახლის რუჯს ეძახიან. ამ სასახლის რუჯს მონასტრის ყმანი ეცილებიან ნოდარიანთ, ჩვენი ყოფილათ და თქვენ წავირთმევიათო.

ვიკითხეთ, ვის დროში წავრთმევიათო. წინამძღვარი კი არ იციან და ას[ე] თქვეს: შარმაზან ბერია შვილი ყოფილათ მოკლეთ: ის კიდევ გაგილაკავთო და რუჯიც წავირთმევიათო.

ამისი მახსოვარი მოვიკითხეთ, ვერ ვიპოვეთ; წიგნი მოვიკითხეთ, არა ჰქონდათ. გუჯარი აქ არ იყო. ყამი მოვიკითხეთ, სწორეთ არ იცოდნენ. დავით ბერიაშვილმა თქო: სოფრონ წინამძღვარი კი მახსოვსო და ეს შარმაზან ბერიაშვილი კი არ მახსოვსო¹, უწინვე ყოფილათ, სამოცზე მეტი წელიწადი ჩანს, რომ ეს სასახლის რუჯი ნოდარიანთ სკერიათ და არავინ სცილებია.

ნოდარიანთ უბასუხეს: თუ თქვენი იყო, რატომ ან მეფის

¹ მახსოვსო.

სამართლით არ გამოგვართვითო, ან ლეკობაში არ წაგვართვითო, ან არ გვედავენითო.

ამ ლაპარაკმა ასე გაიარა. მაგდონი გასაქირებელს¹ სასამართლო არ იყო. სამართალი და სიტყვა ნოდარიანთ ამართლებდა უფროსად. ჩვენი მხედველობაც ამით უფრო მართლად ხედვდა, მაგრამ რადგან გუჯარი არ იყო, ვერ გავსკერით სამართალი. მის უმაღლესობას მოხსენდეს და ნება მათი გასრულდეს.

თუ გუჯარში სწერია ის რუვი მონასტ[რ]ისათ[ვი]ს, ხომ მონასტერს დარჩება. და თუ გუჯარში არა სწერია, ნოდარია[ნ]თ დარჩება².

ჩვენმა გონებამ ასე გასჭრა³. ქაიხოსრო სუფრაჩი არ იყო ამ ლაპარაკში. იმის მაგიერ ქაიხოსრო⁴ რუსის შვილი დავისწარით. მე, დოსითეოს ნეკრესელმა, გიორგი მორღალმა და ქაიხოსრო რუსიშვილმა ასე გავსინჯეთ და ასე მოგვიხსენებია.

აპრილის კთ, [ქორონიკონს] უიე.

ხელთა: დოსითეოს

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. და თუ ეკლესიის კრებულთ და ან იმ ეკლესიის ყმანი ამაზე ილაპარაკებენ რასმე, როცა ილაპარაკონ, რომელიც მოსამართლე იყოს, იმან გაშინჯოს; და თუ შეუვიდეს რასმე, სამართალი საჯონ. აღიწერა მისის იგ, ქორონიკონს უდგ.

რო[გო]რც ყოვლად სამღვდელო ნეკრესელს აღმოუჩენია, ჩვე[ლ]ის დაგვიმტკიცებია.

ბეჭდი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

**19. არზა ჭაიხოსრო შურვანიშვილისა თამაყაის თაოგაზი
შვიანანებთა განცხადებით**

1777 წ. 10 მაისი

ბელაწერთა ინსტიტუტი. Hd 15065. დედანი. ქაღალდი. 27,3×11,5 სმ. დაზიანებული. განკეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის კირი მოსცეს ქაიხოსრო მურვანის შვილსა.

ქაიხოსრო აბაშიძემ ქალაქს მოურავთან თავდებათ.

¹ დასწება. ² სასჭრა. ³ ქაიხოსრო.

დამაყენა, ოცდათხის თუმნის წიგნი მიმაცემინა. ქალაქის მოურავი ამ თამასუქის თეთრს მე მთხოვეს და აბაშიძე არას აძლევს. ამაში მე ხომ დანაშაული არა მაქვს რა. სიკეთე [მე]გონა, შფოთი დაწვესტო. ჩემო კელმწიფევე, [მე] ხომ აბაშიძისა არა მმართვებს რა, თამასუქი მიმაცემინა: თავის თეთრი მისცეს და ჩემი თამასუქი გამოპირთოს.

მოურავიც აქ გახლავსთ და აბაშიძეცა. თუ ახლა სამართალი არ დამემართა და თამასუქი არ მომეცა, ილაჯი არ არის, მე უნდა მივცე და ნება თქუენია. მაისს თ, ქორონიკონს უაფ.

თავში:

ქ. ზ ა ზ ა ყორიასაულბაშო! ქაიხოსრო მურვანისშვილი და ამისი მოადი ორნიე [მსა]ჯულ[თა] სამართალში ალაპარაკე. თავდებობილამ [ამ]ოსაშეები იყოს, თავდებობილამ ამოუშვან. და თუ სამართლ[ით] დაედებოდეს რამე, იმისი განაჩენ[ი] დაწერონ და ამის საქმე ერთის გზით ახლავ გარდასწყვიტონ. მაისის ი, ქორონიკონს უაფ.

ბეჭედი: ქნარს მიცემს, დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლევ.

[განჩინება]

ქ. ჩვენ, მდივანბეგებმა, ქალაქის მოურავი დავით, აბაშიძე ქაიხოსრო და მურვანიშვილი ქაიხოსრო სამართალში ვალაპარაკეთ. ამა[ში] მურვანიშვილს კარ[გ]კაცობის მეტი ბრალი არა ჰქონია რა. ეს თეთრი ქაიხოსრო აბაშიძემ ქალაქის მოურავს უნდა მისცეს.

ზ ა ზ ა ყორიასაულბაშო, ბატონის ბძანებით ამაზედ რომ მოასილათ განწესებული ხარ, ქაიხოსრო აბაშიძეს თერამეტი თუმანი გამოართვი და ქალაქის მოურავს მიაბარე. ამ ქაიხოსროს თამასუქი ქალაქის მოურავს გამოართვი და ქაიხოსრო მურვანიშვილს მიეც.

ალიწერა მაისის ი, ქორონიკონს უაფ.

ქაიხოსრო აბაშიძის გლეხი მოურავს რომ ჰყავს, ის გლეხი ქაიხოსრო აბაშიძეს მოაბარე.

მქესი ბეჭედი:

1. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე
2. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბქომი(?) ღმერთგანცაა(?), იოანე, 1748
3. ქაიხოსრო

- 4. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
- 5. არ ირჩევა
- 6. არ ირჩევა

თავში

ქ. ჩვენ, მე ფ ე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი, ამ სამარ-
თალს ვამტკიცებთ. აღიწერა მაისის იგ, ქორონიკონს უაგ.

ბჰქედ: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

20. ბანდინება შუაბაზა ორბელიანის შინს ავაქას საქმეზე

1777 წ. 11 მაისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 2394. დედანი. ქაღალდი. 34,3X21,5 სმ. ორად გაყედი-
ლი ფურცელი. მეორე ფურცელი მოწმეთა ჩვენებებს უჭირავს. შედარული.
ილაგ-ილაგ ერთი ან ორწერტილი.

ქ. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი ა ვ ა ქ ა ფეიქარს ყმობაზე
რომ უჩიოდა, ამათ ორსავე მხარეს მოწმე[ე]ბი მოწმობდნენ. ამათის
მოწმე[ე]ბის მოწმობის გაშინჯვა და სამართლის განსჯა ბედნიერს
ტელმწიფეს მათის მონის მდივანბეგებისათვის ებძანა.

ამათმა მოწმე[ე]ბმა ყველამ თავთავეთი მოწმობა წერილით გა-
მოაცხადეს, რომელიც ამ მეორეს ფურცელზე თვითეულათ სწერია.

ავაქას მოწმე[ე]ბის მოწმობა მეორეს მხრის მოწმობაზე თუმცა
უფრო სუსტიც არის, მაგრამ ამან კიდევ უფრო ეს ავაქას მოწმე[ე]ბი
სიმტყუნეში შეიყვანა, რომ ტერ-ისაიაც ამ მოწმე[ე]ბის მხარეს
ლაპარაკობდა. მაგრამ სამართალში ასე გამოაცხადა: როცა ბატონის
ბძანებით ქალაქი ავსწერეთ და ეულს კაცთ ვეძებდითო, მაშინ ეს
ავაქა ფეიქარი ორბელის ყმათ დაიწერაო. და ამ ავაქას მოწმე[ე]ბ-
მაც ეს ველარ უკუსთქვეს და ასე აღიარეს: მართალია, ორბელის
ტელდებული იყოო. რადგან ეს ასე ყოფილა, თუ ეს ავაქა ორბელს
არ მოსლოდა, არც დავთარში ორბელზე დაეწერებოდა.

ახლა ჩვენ ამ ორისავე მხრის მოწმე[ე]ბისაგან ეს ზედმიწევნით
ასე შევიტყვევით, მარამდინ ტერ-ისაიასაგ[ან] დავთარი დაიწერებო-
და, იმას უწინ ამ ავაქა ფეიქარს ორბელის მეტი არცავინ ბატონი
ჰყოლია და არცა ვისთვის უმსახურნია.

ეს ჩვენ ასე გავშინჯეთ და შევიტყვევით. აწ ნება მათის უმაღლე-
სობისა არის. აღიწერა მაისის ია, ქორონიკონს უაგ.

ხუთი ბეჭედი:

- 1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჭომი(?)
ღმერთგანცაი(?) ი ო ა ნ ე, 1748

2. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად
იესე
3. ქაიხოსრო
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მონა ლთისა თუმანიშვილი მდივანი სულხან

თავში:

ქ. ჩვენი ბძანება არის. მერე მზე ეჭაბუკ ორბელიანს ასე რომ მოწმობენ, ავაქას დედისაგან გაგვიგონიო, საყაფლანიშვილო რომ აიყარა ეს ავაქა ორის წლისა თან გამყვაო. და ამასაც მოწმობენ ერევნის ქვეყნიდამ რომ მოსულა, პირველათ ვაშლოვანს მოსულა და ორბელს ჰყმობია ამას ესრეთ ყოფას დიმიტრი ეშიალაბაშიც ამტკიცებს. რადგან ეს ასე იყო, ის ავაქა ფეიქარი მზეჭაბუკ ორბელიანისთვის გვიბოძებია. თუ ეს მიზეზები არა ჰქონოდა, ქალაქში მოსულობით არ მიეცემოდა, ამისთვის, რომ ვისიც ქალაქი არის, უცხოს ქვეყნიდამ მოსული კაციც იმისი იქნება.

იასაულო ყორღანაშვილო მანუჩარ! ეს ავაქა ფეიქარი მზეჭაბუკს მოაბარე.

ალიწერა მაისის იბ, ქორონიკონს უდგ.

ბეჭდვი: მე ფეხთგანბანილთა ზიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე.

ფეიქარის ავაქას მოწმებების მოწმობა

ქ. ბედნიერს ხელმწიფეს ამას მოგახსენებთ: ფეიქარი ავაქა ერევნიდამ რომ გიხბლათ, პირველად ჩვენსა მოვიდა, ოთხი წელიწადი ჩვენსა გახლდენ. მე, ბარხუდარაშვილი არუთინა, ამისი მოწამე ვარ.

ქ. ბოლნელი ბაინდურა მოგახსენებ: ეს ავაქა ერევნელი არის, ექვსი წელიწადი ამათ სოფელში გახლდი; ამისი მოწამე გახლავარ ღმრთის წინაშე, მამას ოჰანა ერქვა, მამასახლისი იყო სოფლისა. ნება თქვენი ათავდეს.

ქ. მე, მილდისი ტერ-ოჰანა, მოგახსენებ: ერთი წელიწადი ამ ავაქას მეზობლათ ვიყავი ქალაქში, თავის სიდედრთან ჩხუბობდა, ჩემი სახლიდამ გადი, რომ ყაფლანიანთ ხვალ-ზეგ დავა არ დამიწყონ, — თუ ჩემი ყმა ხართ. ღმრთის წინაშე ამისი მოწამე ვარ.

ქ. ყაიყულელი ფანოსას შვილი აზარია ამისი მოწამე ვარ: ჰეშმარიტებას დაუჭერეთ, მკვიდრი ერევნელი გახლავსთ, ბარხუდარაშვილი არუთინას სახლიდამ რომ გამოვიდა, ჩემის კელით

რვა წელიწადი ფეიქრისათვის შაგირდათ მიმიბარებია, როცა ასაკში მოვიდა, მაგისი ყმის ქალი შეირთო. ნება თქვენია.

ერყენულნი
გინჯნიყმენა

მუქაბუკ ყაფლანიშვილის მოწმე[ე]ბის მოწმობა

ქ. მე, ტერბაღდასარა, ამ ავაქა ფეიქრის მოძღუარი ასე მოწამე ვარ: პირველად ღმერთს ვფიცავ და მერმე შეფეს ერეკლეს, რომ ეს ბიჭი რა დედამ მოიყვანა, სულ ორბელის ყმათ მინახავს, დედაჩემს კელში მოუყვდა, მოძღვარი მე ვიყავ, პირველი ცოლი რომ შეირთო მე დაწვერე ჯვარი, ორბელიც იქ გახლდათ ქორწილში, ცოლიც ჩემს კელში მოუყვდა, მე დავმარბე. მეორე ცოლი შეირთო, მე დაწვერე ჯვარი და ორბელს ემსახურებოდა. ოცდასამისა და თუ ოთხისა წლისა ნაკურთხი მღუღელი ვარ და ამისი მოძღუარი, და ეს ავაქა სულ ორბელის ყმათ მინახავს, ქრისტეს საფლავს ვიფიცავ წმიდას იერუსალიმს, ეჩმიადინს, ოქვარტერს და გრიგოლ პართეველის წმიდას მკლავს, რომ ამ დროებში სულ ორბელის ყმათ ყოფილა. მართალია, დგომით სომხის სახლებში იდგა, ორბელს სახლი არა ჰქონდა, ხან ტერტერასთან იყვნენ დედაშვილნი, ხან გარეთუბანში იდგნენ დედაშვილნი ერთს ქონში საწყლემში; მაგრამ ორბელისა იყვნენ. თქვენ მიბძანეთ, რომ თუ შიმშილობას ორბელთან ყოფილაო, მაგისი იქნებაო. მე თქვენს მზეს ვიფიცავ, რომ შიმშილობაზე კიდევ უფრო მრავლით უწინ იყო ორბელთან. ნება კელმწიფისა იყოს. ჩემის რიგის მადლმა, რომ ეს ყველა ასე იყო.

ქ. მე, შულავრელი გრიქოლა, თქვენი ყმა ამისი მოწამე ვარ, რომ: მე და ეს ავაქა ბიჭი ისპაანელს ფეიქარს ვებარენით. ეს რვის წლის ბიჭი იყო და იმ ფეიქარს ორბელმან მიაბარა და იმისი იყო. მეორე კიდევ ეს, რომ: დედა იმისმან მითხრა: საყაფლანისშვილო რომ აიყარაო, მე ქვრივი ვიყავო და ეს ავაქა ორის წლისა თან გამყვაო შირაკეანსაო. იქ მეორე ქმარი მომიკვდაო; და ეს ავაქა ისევ თან მიმყვაო, ორბელთან მოველო; ღმერთს ვიფიცავ და კელმწიფეს, რომ ეს ასე იყო, თორემ მე ამისი ყმა არა ვარ და სახელო. ჯერ ქარში არ წაბძანებულყავით, რომ ასე იყო და ასე მინახავს, იმ დღემ რომ წავალ და აღარ მოვალ.

ქ. მე, გრიგოლ ბარამის შვილი, ღმერთს ვფიცავ და შეფეს ირაკლისა, რომ რაც ტერტერასა და გრიქოლასაგან გამიგონია, იმასა ვწერ წინაშე ღმრთისა.

ქ. ღმერთმან ბატონის მღვიანებეების ჭირი მისცეს ვაშლოვნელ ტერტერებსა და ვაშლოვნელებსა. მერე ამას მოვახსენებთ, ჭეშმა-

რიტი მოხსენება ეს არის: მზეკაბუკ რომ ავაქაზედ ლაბარაკობს, ვაშლოვანი შიაც და ქალაქშიაც ორბელს ემსახურებოდენ და ჩვენ ტერტერობა გვიქნია და მოწაფეც ყოფილა, სამჯერ ქორწინებულქნია და ჩვენ ჯვარი დაგვიწერია, დედაც ჩვენ დაგვიმარანავს და ცოლიცა; ყმაწვილებიც ჩვენ მოგვინათლავს, შიმშილობის წინათაც ერთი წელიწადიც ხუცობა გვიქნია აქამდის.

ქ. მე, ვაშლოვნელი ყუზანაშვილი ბერუა, ამას მოვახსენებ: ვაშლოვანი ჯერ არ აყრილიყო, დედაშვილნი ჩემს სახლში იდგნენ და ორბელს ემსახურებოდნენ. ქვემარტი მოხსენება ეს არის.

ქ. ბატონს მდივანბეგებს დიმიტრი ეშოკალათბაში ამას მოვახსენებ, ღმერთს ვიფიცავ და მეფე ირაკლის, რომ რაც გამიგონია და ან ამ ვაშლოვნელებს უთქვამსთ, ეს კაცი ორბელს მოსვლია, დიად, დიდი ხანია, მეც აქ დავესწარ და იმისთვის მოვახსენე. დღეს აქამდის ამ კაცთან საქმე არავის ჰქონია და ახლა თუ წაართმევთ, ნება თქვენია.

ქ. მე, ყანდიოშვილი მარქარა, ამისი დამსწრე და მოწამე ვარ: ბატონი რომ ქარში წაბრძანდა, იმ თარიღში ორბელს ემსახურებოდა; მერმე კიდემ ესე, შენი კირიმე, რომ რა გარეთუბანი აიყარა და ქალაქში შემოვიდა, მას აქეთ ერთს ქუჩაში მეზობლათ ვდგავართ და სულ ორბელს ემსახურებოდენ, და ასეც მითხრა: ნეტავი შენმან ბატონმა გააყიდოსო, რომ ორბელს ვაყიდვინოო, რომ ორნივე ერთის ბატონის ყმანი ვიქნებითო. ღმერთსა და კელმწიფეს ვიფიცავ, რომ ეს ასე იყო.

ქ. მე, უსტა ნაზარაანთ თამაზმა, ყანდინაანთ მარქარას სიტყვით ეს მოწმობა დავსწერე ღმერთის წინაშე.

ქ. მე, ბერძენასვილი პეტრე, ამ ზემო ნაწერის დამსწრე და მოწმე ვარ მარქარას თქმულის სიტყვისა, ღმერთის წინაშე ამისი პირის სიტყვისა დამსწრე და გამგონი ზემო ნაწერისა.

21. განჩინება საყვარელიძეებისა და მიწაღობის მამულის საქმეზე

1777 წ. 23 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10988. დედანი. ქალაღი. 20x16,6 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. საყვარელიძეებს შიოშს, ზაალს, იასეს ქაიხოსროს მიქელძე ღუთისია ედავებოდა: შენი მამულის სისწურვივი ჰალა ჩემი არისო. ამას საყვარელიძე დიდათ შორს უჰქერდა.

ჩვენ ჩვენის ფეხით მივედით, ქრცხინვალელებიც თან მივიყვლიეთ, გაემიწვეთ, მაგრამ იმ ჰალაზე სალაპარაკო არცარა მიქელიძესა აქუს და არცარა მურადაშვილს. და იმათი ლაპარაკი უჭერო იყო. და ის ჰალა სამართალით დარჩა საყვარელიძეებს. ამ ჰალაზე დღეს და დღეის იქით საქმე აღარავისა აქუს. დაიწერა ივნისის კგ, ქორონიკონს უფე.

ბეჭდი: მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ შეფის მარჯულად, იესე.

22. ბანინება ბებან რატისშვილისა და ბენა გიგაურის უნის საყვარელსა

1777 წ. 31 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14167. დედანი. ქალაქი. 42X16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ბეჯან რატისშვილს გიგაურიშვილის ბენასთვის ეჩივლა, ასე რომე ჩემი კაცები ჰყავსო. მის უმაღლესობას ბატონს მამაჩვენს თან მსაჯულნიც გვერთა ხლებოდენ. სამართალში ის კაცები ბეჯან რატისშვილს დარჩომოდა.

და ერთი წიგნი იყო მდივანბეგებისაგან მიწერილი ბოქალთუხუცესს [ს] ზურაბთან, რომე: ეს კაცები უნდა აუყარო და ბეჯან რატიშვილს უნდა მიიბარო — ბერი გოჩაშვილი თავისის შვილებითა და გიორგი გოჩაშვილი და ლაზარე, ამისი ძმა მახარე, გლახა და პეტრე — ესენი აუყარე და მოაბარეო. და მის სიმაღლის ბატონის ორი ოქმიც ჰქონდა ბოქალთუხუცესს [ს] ზურაბსა ამ კაცების აყრის.

ამაში ერთს წელიწადს გაველო, რომე როსტომ არ დაენებებინა და ბენასაც წიგნი მიეცა ბეჯანისათვის, რომე მე შენს კაცებთან საქმე არა მაქვს რაო.

მის უმაღლესობა ბატონი მამაჩვენი ახალგორს მობძანდა. გოჩაშვილს ბერს არზი მიერთმია და ეჩივლა: ბენა გიგაურმა თავი დამახსნეინაო და სახსარიც გამომართვაო და ბეჯანს ჩემთან რა საქმე აქვსო.

ბენა გიგაური ამას ამბობდა: მე ამისთვის არც თავი დამიხსნეინებიაო და არცარა გამომირთმევიანო. ჩემს მამულზედ ხიზნათ იდგაო, ჩემის მამულის მონაგარი ერთი ხარი და ერთი კამბეჩი გამოვართვიო. ბეჯანის ყმა არისო, მე რა საქმე მაქვსო. და ბეჯან კიდევ იჩივლა, რომე ბერი გოჩაშვილი თავს არ მიდებსო.

მის უმაღლესობას ბატონს მამაჩვენს ბერის გოჩაშვილს მივით
მეული არზი და მოჩივრები ჩვენთან გამოვეგზავნა და ებძანა: ამითი
სამართალი შენ გარდაუწყვეტო.

ერეკლესის
ბიბლიოთეკა

ჩვენ ესენი სამართალში ვალაბარაკეთ და ასე გარდაუწყვეტეთ:
რადგან¹ ეს გოჩაშვილები ბეჯან რატისშვილის მკვიდრნი ყმანი იყუ-
ნენ და ბენასთან ავის დროს მიზეზით მისულიყვნენ და ხიზნათ
იდგნენ, რაც ბენა გიგაურიშვილს გოჩაშვილის ბერისათვის გამო-
ერთმია, ის ბეჯან რატისშვილს მივაცემინეთ, ეს კაცები ბეჯან რა-
ტისშვილს დარჩნენ, ამისი მკვიდრნი ყმანი ყოფილან და დღესაც
არიან, რომე ყმობიდან ვერსადლა წაუვლენ: და გიორგი და იმისი
ძმები მაინც ამისი მკვიდრნი ყმანი იყვნენ, ისევე ბეჯანს დარჩა.

ბოქოულთუხუცესო ფ ი ც ხ ე ლ ა უ რ ო ზ უ რ ა ბ! როგორც
მის სიმაღლის ბატონის მამის ჩვენის ოქმი გქონდეს და ან მდივან-
ბეგებისა, ეს კაცი აუყარე და ბეჯან რატისშვილს მოაბარე. ეს ასე
უნდა გა[ა]რიგო. ქრისტიშობის ლა, ქორონიკონს უფე.

ბჟაღი: მეფის ძე გიორგი

ქ. როგორც ან ბატონის ბძანება მქონდა ან ბატონისშვილისა და
ან მდივანბეგებისა, ეს გოჩაშვილი ბერი თავისისა შვილებითა და
თავისისა ბიძაშვილებითა აეყარე და ბეჯანს მივაბარე სამართლისა
ძალითა, ამისი მკვიდრნი ყმანი არიან, მე, ზურაბა ბოქოულთუხუ-
ცესმა.

და მე, დავითასა, დამიწერია ამისი ყაბულობითა. თებერვალსა
კ, ქორონიკონს უფე. ხ. ლრთა: ზ უ რ ა ბ.

23. ბანინება ნიჟოზის ღმრთაების ძალისიის მამულის სამხუბ

1777 წ. 28 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1504. საბ. № 3. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ზეგარდმოსა ძალმწეობითა საბოთისა ღვთისათა მოქმედებითა
მის მიერისა სიმაართლისა მსჯავრ-მექმეობითა ძალძლიერება მორთხ-
მულსა და მის მიერის მოწყალებით განძლიერებულს ბედნიერს კელ-
მწიფეს სვესვიანობით ამაღლებულს მეფეთ-მეფეს და თვითმპყრო-
ბელს ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე ს ჩვენ, მათის მონის ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ-
მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ს ი ე ს ე ს თ ვ ი ს, სამსახური ებძანა: რომელიც
ნიქოზელ ეპისკოპოსს დავითს წმინდის მღვთაების ეკლე-

¹ რადგან.

სიის მამულის საჩივარი მოეხსენებინა², ამ მამულების ტექსტით მოკითხვა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბეგის იესესთვის და დიასამიძის მიმბაშის იოანესთვის, ებრძანა და მოკითხვას სიძის თლის გზით ეუწყა.

და ოქმიც ებოძა: მიდით და იმ ეკლესიის მამულის საჩივარების აღილათი სისწორით შეიტყვევითო, იმ მონასყიდევებს, რომლის გზით უქირავთ, სისწორით დაიქირეთ საქმეო. და ასე უნდა იცოდეთ ყოველმა კაცმაო, რომ ეკლესიის მამული არას კაცისაგან არ გაიყიდებო. ეს მამულები ვისგანაც დაყიდულ იყოს, სწორებით შეიტყვევითო, რომ ეს ჩვენგან დიდად გულსმოდგინებით მოსაკითხავი არისო.

ჩვენ მოვედით ნიქოზს მის მაღალ ტელმწიფობის ბრძანებით, მონასყიდებეც აქ ჩვენთან მოვასხით. ჩვენ ვკითხეთ: ეს ეკლესიის მამულები ვინ მოგცათო. მათ ნასყიდობა თქვეს. ჩვენ ნასყიდობის წიგნი ვთხოეთ. მათ ეს გვიპასუხეს: ვიეთნიმე იტყოდენ შალაკაშვილის აგანაო, ვიეთნიმე იტყოდენ ფავლენიშვილის აგან გვაქვსო, აგრეთვე სხვისასა და სხვისასა იტყოდენ: და ვიეთთამე საყდროვანთაგან ეყიდათ, რომელსა ვიეთთამე წიგნებიც აცხადებდენ.

მაგრამ მისმა ღირსებამ ნიქოზელ ეპისკოპოსმა დავით მისის უწმინდესობის და ყოვლად უსანატრელესის წმინდის ქრისტეფორე პატრიარხის წიგნი წამოაყენა შეჩვენებისა, წყევლისა და კრუღვისა, რომ: ვინც ნიქოზს წმინდას ღვთაებას მამული გამოსწიროს, ჩემი ქრისტეს მიერის მოცემულის ძალით წყეული და შეჩვენებული და კრული იყოსო საუკუნო განუხსნელადო.

აგრეთვე მეფის ვახტანგისა: ვინც მოუშალოს, პატრიარხის შეჩვენების ქვეშ ეგოსო; აგრეთვე ძლიერის ამალღებულის ბედნიერის ტელმწიფის დიდის ირაკლის მეფის წიგნი ჰქონდა და პატრიარხის შეჩვენებით ამტკიცებდა: აგრეთვე ნეტარად ხსენებულის მარია მდლოფლის სიგელი და ბრძანება ამტკიცებდა პატრიარხის ბრძანებას; აგრეთვე მეფის ძეს და მეფისა და ტელმწიფის ძმას უსანატრელესს და უწმინდესს ქართლისა და კახეთის და სრულიად საქართველოს მწყემსისა და მაკურთხევლის პატრიარხის დამტკიცება ჰქონდა.

რადგანაც ამდენის ტელმწიფებისა და პატრიარხთაგან დამტკიცება ჰქონდა, მჭედლიძეთაზიას, იმის ძმებს მამულის გარდა, ზემო ნიქოზს სხვათ ყველას კულუხი და ბარა დაედვათ, რომ

²—ამ მამულების საჩივარი მოეხსენებინა.

წმინდას ეკლესიას და მის ღირსებას ნიქოზელ ეპისკოპოსს დაავით
მიერთვას.

დაბოლოს, როცა ეკლესიამ და მლუდელთ-მთავარმა შეიძღვრა
დაიხსნას, დაუხსნელობა არ ეგება.

მკედლიძეს ამისთვის არ წაერთმევა, კეშმარიტი მონასყიდეც
იყო მლუდელმთავრის გული და ეკლესიისა მამულების მიერთმევით
ალასრულა. და იმათთან კელი აღარა აქვსთ. და იმას გარდა ზემო ნი-
ქოზი ზემო წერილით უნდა იმსახუროს.

დაბოლოს დაიხსნება, რომ მონასყიდევებს კელი აღარა ექმნებათ
რა.

ბედნიერის კელმწიფის ბრძანებით სამართალმა წმინდას ეკლე-
სიას თავისი მამულები ასე დაანება. და ნება მათის ამალღებულის
მალღის ყოვლად მოწყალის კელმწიფისაა.

დაიწერა აგვისტოს კვ. ქორონიკონს უიე.

24. განჩინება ზაპარია და დიმიტრი დიმიტრიძის მამულის საქმეზე

1777 წ. 29 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 866. დედაა. ქალღი. 40,3x16 სმ. მხედ-
რული განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია წერტილი.

ქ. ციციშვილი ზაქარია სახლისუხუცესი და ამის ბიძა-
შვილი დიმიტრი პატარა ქარელზე რომ ცილობდნენ,
დიმიტრისაც განაჩენი ეპირა ამ ალაგისა და ზაქარია სალთხუცეს-
[ს]აც პქონოდა და დაპქარგოდა. მაგრამ ამგვარი საქმე კვლავაც მომზ-
დარა შებატონეთაგან, რომ საქმისაგან ასე ყოფილიყოს, ჯერ ერთს
მისცემოდეს განაჩენი და მერე მეორეს.

ახლა ამგვარის მიხედვით ამისი ასე განგვიწესებია: თუ ის პა-
ტარა ქარელი მეფის ვახტანგის დროს, ოსმალის დროს,
ყიზილბაშთ დროს და ახლა ჩვენს დროს ამ პაპუნას შვილს სქერო-
დეს და ამ დროებაში ამას არ გამოერთმეოდეს, თუ ამისას ან წერი-
ლით და ან მოწმით საბუთს იქს, ამ დემეტრეს დარჩება.

და თუ ზაქარია სალთხუცესი უძლიერს მოწმე[ე]ებს წარმოაყე-
ნებს, რომ ამ დროებაში პაპუნას შვილს არა სქეროდეს, მაშინ ზა-
ქარიას დარჩება.

და თუ მოწმით არცერთის მხრიდამ არ გარდასწყდება, რადგან
ის პატარა ქარელი ახლა დემეტრეს უქირავს, სამართლით ფიცი ამას
ერგება. ასე უნდა დაიფიცოს; «ეს განაჩენი რომ მოგვეცემა მასუკან
ეს მამული არ გამოგვერთმევეია და ამ ხსენებულს დროებაში მე მკე-

რიაო». თუ ასე დაიფიცავს დიმიტრის დარჩება. და თუ ვერ დარჩე-
ცავს, ზაქარია სახლთხუცეს[ს] დარჩება. აღიწერა ავეისტოს კთ, ქო-
რონიკონს უაღ.

გინგლიჩოთეაჲ

ბეჭედი: მე ფხვთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. დიმიტრის რომ ფიცი აქვს, აზნაურშიელი უნდა შეაფიცოს. მაგრამ სამართალმა ერთი აზნაურშიელი დაადევას თუ ორი, რო-
გორც სამართალმა გაუჩინოს, ისე შეაფიცოს.

ეშვიკალათბაშო დ ი მ ი ტ რ ი! ამაზე იასაული გაგზავნეთ.

ბეჭედი: მე ფხვთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.
კიდეზე:

ქ. ჩვენი ბძანება არის თ ა მ ა ზ ე შ ი კ ა ლ ა ს ბ ა შ ო! მერე
როგორც ამ განაჩენით ფიცი არის განწესებული, ერთი კაცი აჩინე
ამაზედ, ისე აღასრულოს. მარტის კგ, ქორონიკონს უა.

ქ. ეს განაჩენი მსაჯულთშეკრებილებასთან გამოაცხადე და რამ-
დენიც აზნაურშიელი გაჩნდეს მოფიცრათ, იმდენმა აზნაურშიელმა
უნდა დაიფიცოს და ისე გარდასწყდეს. მოსამართლეთ დიდის გამო-
ძიებით ღრმად გასინჯონ და სამართ[ლიანის] საქმით როგორც დაი-
ნახონ, ისე აღასრულები[ნონ].

ბეჭედი: მე ფხვთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. მისს უმაღლესობას ამაზედ ფიცი რომ გაუჩენია და ესეც ასე
უბძანებია, მსაჯულთ როგორც სამართლის კანონია, ისე მოფიცარი
გააჩინონო, რადგან სამართალზედ იყო მოკიდებული ამათი ფიცი,
ჩვენ სამართლის წიგნის ძალით ასე განვაჩინეთ: წინამძღვრის შვილ-
მა ლუარსაბმა დემეტრეს წილობიდან ერთი აზნაური და ოთხი გლე-
ხი შეუგდოს. იმ ერთმა შეგდებულმა აზნაურმა და ოთხმა გლეხმა თუ
ზემოხსენებულისაებრ ფუცეს, დარჩებათ პაპუნაშვილობის წილო-
ბით და თუ ვერ ფუცეს, დარჩება წინამძღვრის შვილს ლუარსაბს.
აპრილის მ ქორონიკონს უა.

ხუთი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ
2. მეთოდი
3. მდივანბეგი
4. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკალასბაშო მყო მდი-
ვანბეგი თეიმურაზ
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლო-
მონ

ქ. მეფის მდივანი იესე ამ განაჩენების თანამოწამე ვარ.

ბეჭდი: ქ. სოფლის შემსკვალულს სოფელმაც მდივა, ნიჭი ესე-
მცა განმეველტო მძლივა.

ქ. მე, მდივანი სულხან, ამ სამართალში დამსწრები ვარ.

ბეჭდი: მონა ღთისა სულხან.

ქ. მე, მდივანი იოსებ, ამ სამართალში დამსწრები ვარ.

ბეჭდი: მონა ღთისა იოსებ.

ქ. მეფის ბძანებით მე, ფრიდონ ფანიას შვილი, იასაუ-
ლი ვიყავ. როგორც ამ განაჩენში სწერია, ისე იფიცეს ალექსიძე
ზაალმა თავისის ძმის თანდასწრებითა, დეკანოზის შვილ-
მა გრიგოლმა, მადრაძე პაატამ, ფურცელაძე ავ-
თანდილმა და სამმა უფროსმა გლეხმა კაცმა ამ განაჩენისაებრ
რაგვარადაც რომ გამოცხადებულა, ისე დაიფიცეს ღმრთის წინაშე.
ფრიდონ.

25. ბანინება ბარძიშვილების უმის შალვაშვილების საქმეზე

1777 წ. 19 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 26, საბ. № 153. პირი. ქალღი. მხედრული.

[137] ჩერქეზის [v] შვილი ავთანდილ თავის ბიძა-
შვილს ჯანსლანს შალვაშვილს პეტრესა და დათო-
აზედ ელაბარაკებოდა: საოჯახო შემოსავლიდამ არის ნასყიდი და
მეც წილი უნდა დამიდო.

ჯანსლანმა ეს ნასყიდობის სიგელი წარმოაყენა, რომ დედის
ჩემის მზითვით არის ნასყიდიო. ამისი დასარღვევი საბუთი ავთან-
დილმა სამართალში ვერა მოიტანა რა.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამ სიგლის ძალით ჯანსლანს საკუთრად დავა-
ნებთ შალვაშვილები თავის დედის მზითვით ნასყიდობის გამო. მარა
თუ დედის იქით ავთანდილ ასეთს საბუთს მოიტანს ამ სიგლის და-
სარღვეველს, რომ შეიწყნარებოდეს, მაშინ სამართლიდამ შალვა შვი-
ლებში წილი დაედება. თუ არადა, საქმე არა აქვს რა. გიორგობის

თ, ქორონიკონს უაფ.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოჲსა მეორე ირაკლი,
ვამტკიცებთ. გიორგობის [138] კ, ქორონიკონს უაფ.

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3254. დედანი. ჭალადი. 35,5×21,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და შიში.

მისს სიმაღლეს მეფეს ირაკლის, მისს უწმიდესობას საქართველოს კათალიკოს-პატრიარხთან და სულიერს მსაჯულთ¹ სამღუდულოებთან და კორციელს მსაჯულებთან² მრავალჯერ სარჩელი და ლაპარაკი ყოფილიყო ყოვლად სამღუდულოს ტფილელ მიტროპოლიტის მიხაილისაგან და თურქისტანის შვილებისა თამაზას და ბეციასაგან ერტელის ყორღელიძეების საქმეზედ.

ასე, რომ: დავით თურქისტანის შვილი რომ ამოწყვეტილიყო, იმისი ყმა და მამული ამ თურქისტანიშვილებისათვის ებოძებინა მისს სიმაღლეს მეფეს ირაკლის და ამ მიზეზით ელაპარაკებოდენ ტფილელს ეს თურქისტანის შვილები, რომ დავით თურქისტანის შვილისათვის უმსახურნია ყორღელიძეებსაო და ჩვენი ყმა არისო.

ტფილელი, დია, მტკიცეს და პირიანს პასუხს აძლევდა, რომ სიგელი ჰქონდა სიონთა ღმრთისმშობლისათვის ქაიხოსრო უზბაშის თურქისტანის შვილისაგან შეწირულობისა და ეგრეთვე დამტკიცებული ბეჭდებით და სისწორით მისის სიმაღლისაგანაც; ეს ებრძანა თამაზას და იმის განაყოფს ბეციას და ეგრეთვე მსაჯულთაგან³, რომ თუ ამ შეწირულობის სიგლის გასამტყუნებელს და წინააღმდეგომს არ მოიტან მართებულსა და რიგიანს დასარღვეველს სიტყუასა თუ წერილსა, ამ შეწირულობის მოშლა არ შეგვიძლიანო.

ამათი წინააღმდეგი სხუა არა მოჰქონდათ რა ამის მეტი, რომ: ქაიხოსრო ჩემმა სახლისკაცმა თათრების შიშით შესწირა და შიშითვე დაიწერა სიგელიო და სიონთა ღმრთისმშობელს მიართოო და ჩემი მოწმობის ხელი რომ აწერია, ძალად მომაწერინეს, თვარა ჩემი ნება არ იყოო.

ეს საქმე დიდს ხანს ასე დადგა. შემდგომად რამდენისამე ყამისა მისს სიმაღლეს მეფეს ირაკლის მისის უწმინდესობის დიკასტრიისათვის ებრძანა ამ საქმის სამართლით გარჩევა და გარდაწყვეტა.

ჩვენს წინ ილაპარაკეს. ტფილელს ის შეწირულობის სიგელი

¹ მსაჯულთ. ² მსაჯულებთან. ³ მსაჯულთაგან.

მოქონდა და თურქისტანიშვილებს ისიც ის სიტყუა. და იმათის სიტყუებით სიგელი არ დაირღვევოდა.

ჩვენ ფიცი განუწესეთ, რომ: თამაზას ორის გლეხისკენით შეეფიცნა, რომ ის სიგელი შიშით არის დაწერილი და ეკლესიისათვის ქეშმარიტებით არ არის შეწირული და სიგელი სიონთა ღმრთისმშობლის წინამდებარე აელო და გამოეტანა და ყორღელიძეები თამაზას და იმის განაყოფს ბეციას დარჩებოდა. და თუ ვერ დაიფიცებდნენ, რადგან იმისის გვარისანი იყვნენ და ლაპარაკობდნენ, ტფილელს სიგელი უნდა დაებეჭდვინებინა. იმათ ვერ დაიფიცეს და კელახლა სიგლით და წიგნით შიართვეს, დასაბეჭდავიც გამოართვეს.

და რადგან ეს ასრე ჰქნეს, ჩვენი სამართლითაც ეს ყორღელიძეები ეკლესიას დარჩა; რომ დღეის იქით ამ თურქისტანიშვილებს და არც სხვათ მონათესავეთ კელი აღარა აქვსთ სალაპარაკოდ და სადაოდ ტფილელთან და არც ყორღელიძეებთან საბატონყმოდ. და ასე გარდასწყდა ეს საქმე.

დაიწერა დიკასტირიას შინა თთუესა იანუარსა, რიცხუსა 6, წელსა ჩლოშ

მცხეთის დაუქდომლის ღმრთისმშობლის ეკლესიის ა რ ხ ი შ ა ნ დ რ ი ტ ი ს ტ ე ფ ა ნ ე .

დიდის ეკლესიის სვეტიცხოვლის დ ე კ ა ნ ო ზ ი გ ი ო რ გ ი დიკასტირიის ა რ ხ ი ნ ო ტ ა რ ი დ ა ვ ი თ .

კიდზე:

მისის უმაღლესობის კარის დ ე კ ა ნ ო ზ ი ნ ი კ ო ლ ო ზ დ ე კ ა ს ტ ე რ ი ა ს ა მ ც ი რ ე წ ე ვ რ თ ა ვ ა ნ ი .

27. განჩინება შაჰარაზვილუანისა და მულქანაზვილუანის წინაპილუანის საქმეზე

1778 წ. 10 იანვარი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. საბ. № 42. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[47] მარნეულელი ყ ა ზ ა რ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი თავეთს მეზობელს გ უ ლ ქ ა ნ ა შ ვ ი ლ ე ბ ს მარნეულ[ს]ში საწისქვილოებს ედავებოდნენ ნახევარს ერთისას და ნახევარს მეორისას და ამას ამბობდნენ: ასრე ჩვენი იყოო, რომ უ რ უ მ ო ლ ლ ი ზ ე დ გირაოთაც დაეღვათ ჩვენს მამა-პაპათაო. და ურუმოლიც ემოწმებოდა, მართა-

ლია მამაჩემს გირაოდ ეჭირაო და დღესაც ის თეთრი ზედ არახო
მაგრამ არც მოწამე ჩნდა ქრისტიანე და არც წიგნი ჩნდა გერაოდებისა
ამასაც ამბობდნენ ყ ა ზ ა რ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი ა ს ლ ა ე ჯ ე ლ ზ მ ე ჯ ე ლ ე
და და გ ი გ ო ზ ა , რომ: იარალის შვილი ეშოკალასბაში ზაზა ჩვენ
ნი მოურავი იყო. იმას შეეჩივლეთ და ასე გვითხრაო, ერთი ერთმა
აშენეთ და ერთი მეორემაო. მაგრამ ამისი არც წიგნი ჩნდა და არც
მოწამე.

ჩვენ, მსაჯულთ, რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ვკითხეთ გულ-
ქანასშვილებს. იმათ ფიცი თქვეს: ეს წისქვილები ჩვენის მამა-პაპათ
ალაგიაო, ამისი ცილება არას კაცისაგან არ გაგვიგონიაო.

მოწმე[ე]ბი მოვთხოვეთ. გულქანისშვილებმა მოწმე[ე]ბი მოიყ-
ვანეს: ყ ო რ ღ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი ა ვ თ ა ნ დ ი ლ რ ო მ მ ა რ ნ ე უ ლ ი ს
ხასადარი იყო სანატრელის მეფის თეიმურაზის მეფობაში
ათი-თერთმეტი წელიწადი, აგრევე ყ ო რ ღ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი თავლი-
დარი ფ ა რ ს ა დ ა ნ , მეწვრილ[48]მანე პეტროსა, დურნუყის
მამასახლისი მამულა. ამათ ცალ-ცალკე ვკითხეთ დიდის ფიცით
და ასე თქვეს: მეფეს სანატრელს ვახტანგს აქეთ ეს წისქვილები
გულქანასშვილებისა გვინახავს და გაგვიგონიაო და არც არავინ ამი-
სი მოწილე გაგვიგონიაო.

და ყორღანაშვილებმა ასე თქვეს: ჩვენ რომ ხასადარნი ვიყა-
ვით, ერთხელ იმ წისქვილებს მიზღის წილი არ გაგვიგონია, რომ ყა-
ზარაშვილებს აეღოსთო. და თავლიდარმა ასეც თქვა: თვითონ ურუ-
მლოლისაც მიეცეს მიზიდი და ახვერდასაც ესეც მინახამსო.

აგრევე კიდევ სარვანმა შ [ა] ჰ მ უ რ ა დ და გაურარხელმა [ა] ა ლ ი-
ყ უ ლ ი მ თქვეს: სანატრელის მეფის ვახტანგის აქეთ გვახსოვსო
რომ გულქანას შვილებისა იყო და მცილებელი კაცი არ გაგვიგო-
ნიაო.

ახლა ყ ა ზ ა რ ა შ ვ ი ლ ე ბ ს ვ თ ხ ო ვ ე თ მოწმე[ე]ბი და ათი
დღე მულათი მივეცით. ასეთი მოწამე ვერავინ იშოვეს, რომ მოსა-
მართლის გული დასაჭერებოდა. ეკლესიელნი კაცნი მოიყვანეს ორნი.
ამათ თქვეს: ცალკე ლაპარაკი გაგვიგონია, რომ ყაზარანი ამბობდნენ,
წილი გვაქვსო: არც ჩივილი გაგვიგონია და არც [V] წილის მიცემა,
მთლად გულქანანთ ეჭირათო, სულ ისინი სკამდნო.

ამის მეტი მოწამე ვერ იშოვე[ე]ს და ამით მამული არ წ[ა]ერთ-
მეოდათ. ამ საქმის გაჩხრეკით ეს წისქვილები გულქანასშვილებს
დარჩათ. ყაზარაშვილებს წიგნი არ უჩნდათ, მოწამე არა ჰყვანდათ
და არ[ა]სდროს არა სჭეროდათ. და სამართალმა ყაზარაშვილები გა-
[ა]მტყუნა.

იასაულო საყვარელიძე გოგიაძე! ეს ასე გა[ა]რიგე, რომ
გორც გავეიჩენია. იანვარს ი, ქორონიკონს უფ.

ერისნული
გეგმვის

თავში:

ჩვენ, საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე, ვამტკიცებთ
განჩინებასა ამას. თვესა იანვარსა იე. ქორონიკონს უფ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონიშვილი გი-
ორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის იგ, ქორო-
ნიკონს უფ.

28. განჩინება ზაპარია და პაატა მოურავიშვილებისა მამულის სამხივად

1778 წ. 17 იანვარი

ცსსა. 1448. № 1167. დედანი. თავი დაზიანებული. ქალღი 24X9,3 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მოურავიშვილი ზაპარია და პაატა რომ გლე-
ხების სამოსახლოებზე დაობდენ, ასე გავარიგეთ: რომელიც სამო-
სახლო პაატა მოურავის შვილს ბებურის შვილისათვის გაუცე-
ლია, ის ისევ დაიხსნას და შუა გაიყონ. კიდევ მეორე სამოსახლო რომ
არის ხოლო შვილისა, ისიც შუა გაიყონ. და მესამესაც რომ
დაობს ზაპარია მოურავის შვილი, ის კარდანეკში მოიციტხონ.
თუ ის ასეთი სამოსახლოა, რომ კოშკი არის და სახლის ადგილი და
ბოსლისა და სამი ოთახის სახლის ადგილი, ისიც უნდა შუა გაიყონ.
და თუ მარტო ბოსელია და ვენაჯის სახლი, რადგანც ის ვენაჯი გა-
ფარდებულია, იმ ვენაჯისა იქნება და არ გაიყოფა.

მირიანაშვილო იესე! ასე გავარიგე. იანვარს იზ, ქორო-
ნიკონს უფ.

სამი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთა ცა გულის მმბკომი(?)
ღმერთგანცაა(?), იოანე, 1748.
2. არ ირჩევა
3. სულხან

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე [ერეკლე], ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას... ქორთ-
ნიკონს [უაჟ]*

29. განჩინება ლუარსაზ ონანაშვილისა, ქაიხოსრო ბაგრატიონისა
და ლუარსაზ აფხაზის მამულის საქმეაჲ

1778 წ. 20 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 4353. დედანი. ქალაქი. 42X16 სმ. შედ-
რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. მისის სიმაღლის ორისაჲ საქართველოს მეორეს მეფის
ირაკლისაგან ჩვენ, ქეშვიჩიბაშს იოანე აბაშიძეს და
მდივანბეგს ოტიას და გავაზის მოურავს დავითს
ბრძანება და ოქმი გვქონდა. ლუარსაზ ონანაშვილს და
ქაიხოსრო ბებურს შვილს ზურაბ აფხაზის წილი
მამული მეფეთაგან ბოძებოდათ. რაც კიდევ დარჩომილი იყო დავით
აფხაზთან თავის წილს გარდა საქმო გასაყოფი, ეს ჩვენ, ზემოხსე-
ნებულთ, უნდა გავკვეყო.

ამ ლუარსაზ ონანაშვილმა და ქაიხოსრო ბებურისშვილმა და
დავით აფხაზმა მოგვასხეს ჩვენ და ილაპარაკეს. პირველი ლა-
პარაკი ამითი სასახლე იყო. და ეს სასახლე ჩვენ გაუყავით და გაუ-
მიჯნეთ სამართლიანის საქმით და ამ სასახლეს გვერთ უძეს ბეით-
ალმანი მიწა, ციხელაური ქვიან, რომელშიაც დავით აფხაზს ციხე
ჩაედგა. უწინვე ასლან ონანაშვილსა და დავითს გაქეყოთ
და გაემიჯნათ, იმავ გარიგებაზედ დადგნენ. და ეს ციხე დავითს თა-
ვის საწილოში ეგო და დავითს დარჩა სამართლით.

ლუარსაზს და ქაიხოსროს ოთხი მათლაბი არზით მისის სიმაღ-
ლის მეფისათვის მოუხსენებია, გასაყოფი არისო: ერთი ქვევით ვე-
ნახი გვერთ ცარიელი მიწა უძევს, მეორე ბაგა თავის ზვრის გვერდ-
ზედ აღმოსავლეთისაკენ, მესამე ზაქარია მოურავი შვილს
რომ ვენახი აქვს დავითისგან მისყიდული, მეოთხე გოშფარ
მოურავის სასახლარი.

ქვემო ვენახისას დავით აფხაზი ამას უპასუხებდა:
ჩემის წილისა და ბარათისა არისო და ბარათიც მოიტანა, კურტა-
ნაძე რგებია ამ ვენახითა და მიწათ, ზემო ბაზჩის თავშიგ მიწა უწე-
რია, ეს მამული არის. სხვა ბარათებიც ვთხოვეთ დავითს ჩვენის გუ-

* თავი მოხეულია.

ლის დაჯერებისათვის. ათამდინ ბარათი მაიტანა დავითმა თავის პაპის დათუნასაგან ნარგები, უბეკლო იყო ეს ბარათები. **ეროვნულნი**
ლუარსაბ ამას უპასუხებდა: კურტანაძე **ბატონისაგან**
 არც მაგ ბარათს ყაბული მაქვსო, ბეჭედი არ გიზისო.

რადგან ლუარსაბ და ქაიხოსრო ყაბულს არ გახდნენ, ზურაბ და დათუნა იმ მიწაშივე წაიკიდებულნი იყვნენ, ჩვენ, ზემოხსენებულს მოსამართლეებს ეს სამართალი განგვიწესებია: დავით აფხაზი უნდა წადგეს, კურტანაძის ბარათი ხელთ დაიჭიროს, კიდევ თავის ზურის გვერდზედ ბაგა არის, ეს ბაგა და ის კურტანაძის მიწა, რომ ვენახიც არის შიგა, ასე უნდა იფიცოს: «ჩემის ბარათისაც იყოს და წილშიაც რგებოდეს პაპა ჩემს, ჩემი საკუთარიც იყოს».

თუ ასე იფიცა, დარჩება დავითს; თუ ვერ დაიფიცა, საძმო იქნების, ნახევარი დავითს ერგება და ნახევარი ლუარსაბს და ქაიხოსროს.

გოშფარ მოურავის სასახლე ნადირაშვილებს უჭირავს — დავითის ყმას. ასე ამბობენ სამართალში: ერთობაში ჩვენის ბატონისაგან გვბოძებიაო.

ლუარსაბ ამას ეპასუხებდა: გასაყოფი არისო.

რადგან ჩვენ, მოსამართლეებმა, ფიცი განუწესეთ, უნდა წადგნენ ნადირაშვილები და დაიფიცონ, რომ ერთობაში ქონოდეს მიცემული ეს სასახლე და ეს მიწები ამ ნადირაშვილებს. თუ შეფიცეს, ლუარსაბსა და ქაიხოსროს საქმე აღარ ექნება; თუ ვერ შეფიცა, უნდა გაიყონ შუა.

კიდევ ზაქარია მოურავის შვილს რომ მამული აქვს მისყიდული, ისიც ნადირაშვილებმა უნდა ჩაიტანონ ამ ფიცში: ჩვენი საწილო მამული არისო. ლუარსაბსა და ქაიხოსროს კელი¹ არ ექნება სამართალით. და რაც დავით აფხაზს მის სიმაღლის მეფისათვის მოუხსენებია სიქით მამულები გასაყოფი, ეს უნდა გაიყონ.

ქვევრს რასაც ედაგებოდა, ორის მეტი სადაო არ იყო. ლუარსაბმა არც კაცი დაჰფიცა თავისი და ხელიც აიღო. დავითს დარჩა მარანი.

ბატონო გავაზის მოურავო დავით! ჩვენთან მოსამართლედ თქვენც ბძანდებოდით, როგორც ამ განაჩენში დაგვიწერია, ისე უნდა გაურიგო. ფებერვალს კ, ქორონიკონს უფ.

სამი ბეჭედი:

1. მონა ლთისა ქეშიქიბაში აბაშიძე იოანე

¹ კელი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

2. მონა ღთისა ო ტ ი ა

3. მოურავი დ ა ვ ი თ (?)

მ ე, ა ი დ ე მ უ რ ხ ა ლ ე ა თ ხ ა ნ ი ს ე შ ი გ ა ლ ა ს მ ა შ ი, ა მ ს ი ი ა

საული ვიყავ. რომელიც ამ განაჩენით დავით აფხაზს ფიცი ეღვდა, რომ ის სადაო ადგილები თვითოეულად ნიშნობრივ სწერია, იმაზედ საფიცრად დავით აფხაზის შვილის შვილი ნინია მოვიდა, რომ უნდა დაეფიცნა. ონანაშვილმა ყორიასაულბაშმა ლუარსაბ აღარ დააფიცა და სადაო საქმეზე კელი აიღო, და გარდაწყვეტილების წიგნიც მისცა ნინიას.

ამ განაჩენით ნადირაშვილებს რომ ფიცი აძევს, ჯერ იმ სადაო საქმეზე არც ფიცი მომხდარა და არც გარდაწყვეტილა. და ეს განაჩენი ამ მიზეზით დარჩა ლუარსაბ ყორიასაულბაშთან. მარტის იმ, ქორონიკონს უბე.

ბეკელი: მონა ღთისა... ა ი დ ე მ უ რ

თავში:

ქ. ჩვენ, მ ე ფ ე ქ ა რ თ ლ ის ა და კ ა ხ ე თ ის ა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. ეშვიკალასო აიდემურ! როგორც ამ განაჩენში სწერია, ასე გაარიგე. დეკემბრის იდ, ქორონიკონს უბედ.

ბეკელი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ეადიდე, ე რ ე კ ლ ე.

30. განიხილვა პაატა მეითრის შვილისა და როსტომ პართიკონის შვილის შიის საქმეზე

1778 წ. 18 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 8. საბ. № 151. პირი. ქალაქი. შხედრული.

[196v] პ ა ა ტ ა მე ი თ რ ის შ ვ ი ლ ი რ ო ს ტ ო მ ს ერ ის თ ა ვ ის შ ვ ი ლ ს უ ჩ ი ო დ ა: ჩემის განაყოფის ავთანდილისაგან მოსუიღული ნავთლუღის მამული და გლეხი რომ გაქვს, იმ ნასუიღობაში ჩემი წილი ერთი კომლი კაცი — ორნი ძმანი გ ე ლ ი ა და ხ ი ზ ა ნ ა თ ა ნ გამოუტანებია, ისინი ავთანდილის წილნი არ იყვნენო. ამის მოწამე მყვანდა პ ე ნ ტ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი ავ ლ ა ბ რ ის მ ა მ ა ს ა ხ ლ ის ი ი ო ბ და მეფურისშვილი და იმათ დამარწმუნესო, რომ საყდარზე შემომფიცესო: ჩვენ ვიცითო, რომ მამის შენის ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს წი ლ ი იყვენ და ამ კაცებს ის იმსახურებდა და ხარჯს ართმევდაო: და თვითაც ჩვენც გამოგვირთმევია ამ კაცებისათვის ხარჯი და მამის შენისათვის მი[197]გვიბარებიაო. ეს მოწმობა დაწერესო და სამართალში მოვიდნენ და მოიტანესო.

მეორედ ამას ამბობდა: ერისთვიანი რომ იყრებოდნენ, ორჯელ

და სამჯერ კაციც მიუგზავნე და პირათაც დაველაპარაკე ამ ვაცებზე-
დაო და გიორგიმ და ალაბაბამ და შალვამ ასე მითხ-
რესო, რომ მოგცემთო და დაგანებებთო; და ამის მოწმები სჯერებულ
კაციც ჰყვანდენ პაატას, რომ ასე ეთქვათ.

მესამედ: ეს გელია და ხიზანა ფიცით წერილს გვაძლევენ, რომ
დედის ჩენისაგან ასე გაგვიგონია — ქაიხოსროს წილი ვიყავითო.

ახლა როსტომს ვკითხეთ პასუხი. იმან თქვა: მე სიგელში მიწე-
რია, ჩემნი არიან და მე ვიმსახურებო.

ჩვენ, მსაჯულთ ესენი მოვისმინეთ და ასე განვსაჯეთ: რადგან
პაატა ამ საბუთებით ლაპარაკობდა და მოწამე არც ერთის მკრით
ცოცხალი ასეთი არავინ იყო, [v რომ] დასჯერებოდა, ჯერ როსტომს
ვთხოვეთ მოფიცარი, რადგან კელთ ეჭირა. როსტომ თქვა: მე სი-
გელში მიწერია, იმით ვლაპარაკობო; და თუ მაგან სარწმუნოდ იცის,
რომ მაგისი წილია, მაგან იფიცოსო. ჩვენ გვინდოდა, რომ ის სადაო
კაციც დაგვეფიცებინა, მაგრამ ამათს ფიცს ვერ ვერწმუნენით: ეგების
რომლისამე საქმით ან ძალით სპირდესთ და ან ერთიმეორეს ერ-
ჩიოს. ისევე პაატას მიუგდევით ფიცი. წაადგეს პაატა თავაკაცად და ასე
შეჭფიცოს, რომ: «ავლაბრის მამასახლისის იობისაგანაც ასე
გამიგონია, მეფურისშვილისაგანაც, რომ მამაშენი იმსახურებდაო,
ამისი წერილიც სამართალში გამიტარებია და თვითან ეს მოწმები სა-
მართალში მიმიყვანია, რომ მამის ჩემის წილობით მამაჩემი იმსა-
ხურებდა და გიორგისა და ალაბაბას და [198] შალვას რომ დაველა-
პარაკე, მითხრესო, რომ მოგცემთ და დაგანებებთო». ესენი ასე იფი-
ცოს. თუ იფიცა, დარჩეს ეს გელია და ხიზანა პაატა შეითრის შვილ-
სა: და თუ ვერ იფიცა, როსტომს როგორც უჭირავს, დარჩება როს-
ტომს.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ და ნება მათის უმაღლესობისა არის. ბეცო-
ავ საამისშვილო, შენ ხარ ამათი მხედველი. მარტის იგ, ქორონი-

კონს უავ.

ქ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი მ დივანბეგი მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ ა მ სამართლისა
თანამოწმე ვარ.

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოდსა მეორე ირაკლი,
მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. მარტის იგ, ქორო-

ნიკონს უავ.

ეს განაჩენი უამბეს როსტომს და მისს ძმებს. იმათ აღარ დააფი-

ცეს და კელი აიღეს. დარჩა პაატა მეითრის შვილს ეს გელია და ხი-
ზანა. ჩვენ, მსაჯულთან, მოვიდნენ და ასე გვიამბეს როსტომის ახ-
ნაურშვილებმა როსტომის მავიერ. მარტის [v] ით, ქორონიკონს უფ.

ბ ე ც ი ა ვ საამისშვილო, პაატას მიაბარე ის კაცი.

რადგან როსტომ ერისთავს პაატა მეითრიშვილი აღარ დაეფი-
ცებინა და ეს გლეხები უფიცრათ დაენებებინა და მდივანბეგებთანაც
ამ საქმეს ასე გაეგლო, როგორც იმათგან ამ განაჩენის ზურგზე აწე-
რი[ა], ჩვენ, მ ე ფ ე საქართველოსი ი რ ა კ ლ ი, ამას ვამტკიცებთ.

დარჩა ეს გლეხები პაატ[ა]ს. მარტის კ, ქორონიკონს უფ.

ქ. ეს სამართალი ჩვენთან ამდენ რიგად გავლილი არის და
ახლა კიდევ იკორთის წინამძღვარმა სამართალში შემოსვლა მოინ-
დომა. ჩვენ ესენი სამართალში ვალაპარაკეთ და სამართლით იმ სა-
დაო კაცთ ფიცი ებძანა. ის გლეხნი ცოლით, შვილით, დედითა და
ძმისწულით წარდგნენ ეკლესიაში და ასე დაიფიცონ რომ: «ჩვენ ავ-
თანდილის წილნი ვიყვენთ და ქაიხოსროს ყმობა არც მამა-პაპათაგან
გაგვეგონოს და არც ვყოფილიყვენთო». თუ ასე დაიფიცეს, ეს გლეხ-
[199]ნი ეკლესიას დარჩება; და თუ ასე ვერ დაიფიცეს, მეითრისშვი-
ლებს დარჩებათ.

ეშიკადასო ა ი დ ე მ უ რ, ამათი მოასილი შენა ხარ და ეს ჩვე-
ნი ბძანება ახლავ ასე აღასრულე. იუნისის ივ, ქორონიკონს უოზ.

ქ. ფიცში ესეც უნდა ჩაატანონ, რომ ავთანდილს კიდევ გაეყი-
დოს და ქაიხოსროს წილნი არ ყოფილიყვენ და სწორეთ ჩვენ ვიყ-
ვენთ ერისთვისაგან ნასყიდნი. ამათ ვინცავენ ქუდიანი სახლში უფ-
როსნი და უმცროსნი ჰყვანდესთ, სულ ერთად უნდა წარდგნენ და
ასე დაიფიცონ. დედაკაცებს კი ფიცში ნუ მიიყოლებენ.

ქ. მისის უმალღესობის მეფის ბძანებით მე, ხალვათხანის ეში-
კადაბაში, ბ ე ბ უ რ ი შ ვ ი ლ ი ა ი დ ე მ უ რ ი იასაული ვიყავი. შავ-
დებულმან მოწმემა, ი ნ დ უ ა შ ვ ი ლ მ ა ნ შ ა ქ ა რ ა მ. ფიცი ედ-
ვა, მარამ ეკლესი[ი]ს კარიდამ დაბრუნდა და არ დაიფიცა. და ნება
კემწიფისა არის. ივლისის კ, ქორონიკონს უოზ.

ბერთვა: ა ი დ ე მ უ რ

1778 წ. 24 აბრილი

ქსა. ფ. 1448. საბ. № 5092. დედანი. ჭალაღი. 18,3X8,2 სმ. მხედრული განკვეთილობის ნიშნად ადგილ-ადგილ ნახმარია წერტილი ან მძიმე.

[არზა]

ქ. ლმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ძის ლეონის ქირი მოსცეს თქვენს მეჯორეს იესეს და ივანეს.

ნახუცრის შვილი, რომ მელაპარაკება ჩემი ყმა ხარო, მოწამე აქა მყავს, დიდის ხნის მონახული კაცია. მანამ ეს მოწამე აქ გახლავსო, სამართალში ვვალაპარაკეთ, ლმერთი გაგიმარჯვებს. მარტის ივ, ქორონიკონს უფვ.

თავში:

ქ. ეშვიკალათბაშო საამისშვილო ზაალ! მერე ამ არზის პატრონი და ნახუცრისშვილი ბატონს მოსამართლე[ე]ბთან მიყვანინე და იმათს სამართალში ალაპარაკე, რომ სამართალი იმათ უსაჯონ. მარტის ივ, ქორონიკონს უფვ.

ღველი: მრჩობლთა მეფეთა ძესა ლეონ სახელად მძესა.

[განჩინება]

ქ. ეს კაცნი ვალაპარაკეთ. მეფეების წიგნი მოიტანა ზურაბ და ეს კაცნი ამის ყმათ აღმოჩნდა. რომელსაც მოწამეს მოწმობდა, იმისი წიგნი ასე აცხადებდა, მიქელაძის ყმანი იყვნენ, საყდრის შეწირულნიო. და სანატრელის მეფის ბაქარის წიგნით ნახუცრისშვილს ბოძებოდა მიქელაძის მამული და ყმა წიგნით. აპრილის კდ, ქორონიკონს უფვ.

ქ. ეს ერთი ძმა იესე ზურაბისა არის, რომ სიტყვა არავისა აქვს და მეორე ძმა ივანე ქართველსათვის რომ მიეყიდა, თუ თავის თავს თვითან დაიხსნის ეს ივანე, ხომ ზურაბ ველარას მიედავება. და თუ სხვა ვინმე დაიხსნის, ზურაბს სიტყვა აქვს და არ დაანებებს. ზურაბის თამასუქი, რომ უჭირავს ქართველას და პირობის წიგნები და განაჩენი, ესენი უნდა დაუხსნას ამ ივანემ და ზურაბს მოსცეს.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ ა ი ხ ო ს რ ო

2. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე

3. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთა ცა გულის მშპკომ(?)
ლმერთგანცაა(?), იო ა ნ ე 1748.
4. არ ირჩევა
5. ეამი ესეცა წარვლის.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

32. არზა ქაიხოსრო შარბანიშვილისა თამასაჟის თაობაზე მღივანებათა განიხიებით

1778 წ. 27 აპრილი

ბელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1175. დედანი. ქაღალდი. 29,5x13 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია წერტილი ან მძიმე.

[არზა]

ქ. ლმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ქირი მოსცეს ქაიხოს-
რო მურვანის შვილსა.

ამას მოვახსენებ ბატონს მსაჯულთ: ქაიხოსრო აბაშიძემ
თავდებათ დამაყენა ქალაქის მოურავთან და ესენი შფოთს მოვარ-
ჩინე და ჩემის სახელობით თამასუქი მივეცი მოურავს. ახლა რას
ემართლება, რომ აბაშიძე მოურავს არ უსწორდება და ჩემს მიცე-
მულს თამასუქს არ იხსნის და თავდებობილამ არ მიშვებს. ეს რომე-
ლი სიკეთის მაგიერი არის, რომ ქაიხოსრო აბაშიძე მე მიშვრება.
შფოთი დავაცხრე. თუ მე თამასუქი არ მიმეცა, ვგონებ ერთი სისხ-
ლი მოსვლოდათ.

ამ წყალობას ვითხოვ: აბაშიძემ ჩემი თამასუქი დაიხსნას.

ამას წინათ ბატონსაც მოვახსენე და ზაზა ყორიასაულბაში
იასაულად დააყენა, ქაიხოსროსათვის თეთრი უნდა გამოერთმევიანა
და მოურავისათვის მიეცა და თამასუქი გამოერთმევიანა. მაგრამ მა-
შინ შერიგდნენ და თამასუქის მოცემას მეუბნებოდა და ახლა ისევ
ლაობენ.

მე ამათ შფოთთან რა კელი მაქვს. მოგახსენებათ, დღე დღეზედ
ეამს რა მოაქვს, ჩემი თამასუქი გამოშირთვით. აპრილას კვ. ქორო-
ნიკონს უფვ.

[განჩინება]

ქ. ამ არზით რომ ასე ჩივის მურვანისშვილი ქაიხოსრო, ბატონო
ყორიასაულბაში ზაზაე! მსაჯულნი მოგახსენებთ. ის თავდებობის
წიგნი უნდა გამოურთვა, მურვანისშვილს მოაბარო; ამისთვის, რომ

დანაშაული არა ჩანს რა ქაიხოსრო მურვანიშვილისა, შფოთის ცხრომის მეტი.

და რაც მოურავის თეთრი აბაშიძეებს ემართოს, გამოურავდეს მოაბარე. მისის სიმაღლის ბძანებაც ასეა და ჩვენც ასე შარგისხენქაქა ბია. აპრილის 17, ქორონიკონს უაგ.

შვილი ბეჰედი:

1. სჯის მსჯელი, ტეფრავს ორბელთაცა გულის მშპკომი(?) ღმერთვანცაა(?), იოანე, 1748
2. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე
3. ქაიხოსრო
4. მდივანბეგი თემურაზ.
5. მონაღთისაოტია
6. მზექაბუკ
7. ჟამი ესეცა წარელის.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აპრილის 17, ქორონიკონს უაგ.

ქ. ზაზავ ყორიასაულბაშო! ასე უნდა გაურიგო.

ბეჰედი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ვკლესია ვადიდე, ვრეკლე.

33. ბანიინაზ ნათლისმცემლის მონასტრისა და ბივის ხრის საქმეზე

1778 წ. 1 მაისი

ცხსა. ფ. 1449. საბ. № 2763. პირი. ქალაღი. მხედრუღი.

ქ. მის სიმაღლეს მეფეს მათთ მონათ მსაჯულთათვის ამათი სამართალი ებძანათ, ნათლისმცემლის წინამძღვარი და კრებულნი და მათნი მოწამენი რომ ამას ამბობდენ: სანატრელის მეფის ვახტანგის მეფობაში ამ შავერდის მამა და დედა ბალბიანში ჩამოვიდნო ოთხის შვილით და უდაბნოს ნათლისმცემლის მონასტრს შეეწირნენო, იქ დამკვიდრდნო და დედმამაც იქ უმარხიათო. ამაზედ ჩვენ, მსაჯულნი, გულსავსე შევიქმენით სხვაგან მოკითხვით და შეტყობით.

მერმე ოსმალობის ჟამს ბალბიანი რომ დაიკალა, ისევ მონასტრის მამულში მიიყვანეს წინამძღვარმა და კრებულმა, ხაშმზედ დააყენეს მამულზედ მემკვიდრეთ და იქ ცხოვრობდა, რომ დღესაც მაგის სახელზედ არის ის მამულიო. იქიდან შევერდა ქალაქს ჩამოვიდა, ცოლი შეირთო და ცოლშვილით ისევ ხაშმზედ წამოვიდაო.

მერმე ხაშმის წაქდენას ცოტად უწინ ლეკის შიშისაგან წინა-

მძღვრისავე დასტურით ქალაქს ჩამოვიდა კელმწიფის მამფლში და
გა და იმ დღიდან მოკიდებული სერაპიონ წინამძღვრის
დროსაც მონასტერს მსახურებდა და მონასტრის ყმა იყვნენ.

მასუკან ველარ მოიკითხეს და ამ კაცმაც თავისი თავი და
დღეს ამ კაცმაც თავის თავი გამოაჩინა და ვინცა ვინ კიდევ მოხუცე-
ბულნი ან კრებულნი და ან გლეხნი არიან, ესენიც მნახავნი არიან
ამ შავერდის მონასტრის ყმობისაო, რომელსაც მღუდელ-მონაზონი
და ან ი ე ლ დიდის ფიცით სწერდა სერაპიონ წინამძღვრის დრო ამ
შავერდას მონასტრის მსახურებასა და ყმობასა და ხარჯის ძლევისა.

აგრეთვე დავით-გარეჯის ყმა გიორგი მოწმობდა ამ ზემო
სიტყვებსა და ბალბიანში სახლობასა და კიდევ ოქროა გლეხი მოწ-
მობდა უდაბნოსა ყმობასა და ხარჯის ძლევისა; გივს ფარეშთ-ხუ-
ცესსაც მოსდევდნენ მრავალნი მოწამენი წაკისზე ხარჯის
ძლევისა და წაველობასა.

და რადგანც აქედამც მრავალნი მოწამენი იყვნენ და იქიდანც,
ამისთვის ფიცი განვაჩინეთ, მაგრამ მონასტრის კრებულთ მოწმობა
უფრო რომ ძლიერი იყო და სარწმუნოდ შესარაცხი, ამისთვის ფიცი
უდაბნოს კრებულთ მკარეს მივაგდევით. ჭერ რომ უფრო სარწმუნო
მოწმებისათვის და მერმე ბალბიანს მოსახლობისა სანატრელის მე-
ფის ვახტანგის მეფობას აქეთ სერაპიონ წინამძღვრის
ქაშშიაც შემკვიდრეობით ყმობისა და ქალაქში ხარჯის ძლევისათვის
უდაბნოს კრებულნი, რომელნიც ფიცით სწერენ, თავეთის ნებით,
თორემ მათი ფიცი სამართალში არ გაჩნდება, ჩვენ იმ წერილს ვერ-
წმუნებით.

და კიდევ უფრო გამართლებისა და გულსავე ყოფისათვის ერის-
კაცთ მოწამეთაც ფიცი დავადევით და იმ სადაო გლეხსაც: წადგეს
შავერდა და თან მოიყოლიოს ეს ორი თავისი მოწამე დავით-გა-
რესჯის ყმა გიორგი და ოქროა და ასე იფიცოს: ბალბიანში
სახლობა, იქიდან ხაშმზე მისვლა, ხაშმიდან ქალაქს ცოლის თხოვნა
და ცოლშვილით ხაშმზე წასვლა, და ხაშმის წაჭდენის ცოტად უწინ
წინამძღვრის დასტურით ქალაქს ჩამოსვლა და ქალაქში სერაპიონ
წინამძღვრის ქაშშიაც ხარჯის ძლევა.

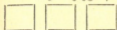
თუ ესენი ასე იფიცონ, ეს შავერდა თავისის შვილებით
დარჩება უდაბნოს ნათლისმცემლის მონასტერს ყმათ და ველარავინ
მოედევება. და თუ ვერ იფიცა და გივის ყმა ყოფილა და იმისი იქ-
ნება. ჩვენ რაც გავსიჩქეთ, ეს სამართალი მივეციოთ და ნება მათის სი-
მალლისა არის. მაისს ა, ქორონიკონს უგვ.

ქ. ეს ფიცი უდაბნოს მონასტერში უნდა აღსრულდეს.

შესანიშნავი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაეა გულის მშპკომი (?)
ღმერთგანცაა (?), იოანე, 1748
2. ქაიხოსრო
3. ჟამი ესეცა წარელის

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

თავში: ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოსა საქართველოსა მპყრობე-
ლი მეფე ერეკლე ვამტკიცებთ ამა მსაჯულთაგან განჩენილსა
სამართალსა. მაისს ბ, ქორონიკონს უფ.

ქ. ციციის შვილო გლახავ! ასე აღასრულე

შემდეგი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

34. განჩენება ივანე და სოლომონ აბაზაძეების მამულის საქმეზე

1778 წ. 11 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 9564 ა-ბ. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. აბაზაძე ბეჟანის შვილი ივანე და მისი შვილი დავით ჩიოდა. მისის სიმაღლის მეფისათვის არზა მიერთშია: ჩემს განაყოფებს სოლომონს და ზურაბის შვილებს ჩემი მამული უჭირავთო, და სამართალი ეთხოვა.

მის სიმაღლეს მეფეს მათის შვილებისათვის ებძანათ იულონისა და აღმასხანისათვის: ესენი ალაპარაკეთ და სამართალი უსაჯეთო.

მისის სიმაღლის მეფის შვილებს ჩვენ მსაჯულთათვის ებძანათ. ჩვენ მოვიყვანეთ ესენი და ვალაპარაკეთ.

აბაზაძემ სოლომონ და ზურაბის შვილებმან დავით და ლეონ ძველი წიგნები წარმოადგინეს სანატრელი დედოფლის ელენესი, მეფის ერეკლე პირველის დედასა სიგელით ებოძა აღაბეგაშვილი, შინდარას ქახიაშვილები, ოძის ქლენტი და ლიპარტაშვილი, ცედანი მისის კომლუერთი. ესენი მტკიცის წერილით ებოძათ.

ამის შემდგომად მეფის ერეკლე პირველის წიგნი ჰქონდათ ამითვე: ბატონის დედის ჩვენის სიგელის გაახლებას გვეაჩენითო და გვიბოძებიაო, რაც ბატონს დედის ჩვენს ებოძებინაო, და რაც ღალანით მამული, გლეხნი, მიწა-წყალი, წისქვილი ჰქონდაო, სამკვიდროდ გვიბოძებიაო.

აბაზაძე სოლომონ და დავით ამაზე ჩიოდნენ: უთხვას ბოლია-
ძეები ამ ღაღანაძეს აგან წართმეული გვექონდბო და ამ წიგ-
ნით მეფეს ერეკლე პირველს ისევ ჩვენთვის უბოძებიაო და გენი-
ნი მისის სიმაღლის მეფე ერეკლე მეორის აგან დამტყ-
ცბული იყო. და ესეც აღეწერა ბოლოს: დაგვიმტკიცებია, თუ ამის
გასამტყუნებელი წიგნი არ მოიტანესო.

გვითხეთ ბეჟანის შვილს ივანეს: ამის წინააღმდეგი წიგნი უნდა
მოგვიტანოო. ივანეს ხელთ ასეთი წიგნი არა ჰქონდა რა, ამას წი-
ნა[ა]ლდგომოდა და ამას ამბობდა: წიგნები მაქვსო ვიპოვნი და მოვი-
ტანო; და სიტყვით ამბობდა, მე მკერიოო.

ესენი უპასუხებდნენ: მძლავრებით და დროშემოგდებით გვექი-
რაო, თორემ ჩვენი სამკვიდრო იყო და არისო. და ერთი ბარათიც
იყო ძველი. აღაბეგაშვილს კოშკზე დადებით საუმცროსოდ ზაალის
შვილებს უცხადებდა.

და ერთი ბარათიც ჰქონდათ ამ ივანეს მამის ბეჟან მდივნი-
საგან მიწერილი, თავის ნაცვლისათვის მიუწერია: ბატონის ბრძანე-
ბა არისო, ეგ ლომიძე ამ დათუნას მიაბარეო. დათუნა სოლო-
მონის მამას რქმევია. და ამას ამბობდნენ, ამის მეტი ლომიძე ჩვენ
არ გვეყოლიაო. და ეს ლომიძე ცეღანელი იყო. ამ ბარათზედ ბეჟანის
ბეჭედი აქდა.

ამ მეფეების სიგლები მისის სიმაღლის მეფის ერეკლე მეორისა
და დედოფლისაგან და მათის შვილებისაგან ყოველთაგანვე დამტყი-
ცბული იყო. რომელსამე დროს ეს ცეღანი სოფელი მახვილა-
ძეს მისცემოდა და სიგელიც ჰქონდა და მეფე ერეკლე მეორესაც
ებოძებინა მახვილაძისათვის, და ამ ქამს ამ სოლომონ აბაზაძეს ეჩივ-
ლა, ჩემი მამული ცეღანი უჭირავსო. მის სიმაღლეს მსაჯულთათვის
ებძანა — იოანე მდივანბეგისა ორბელიანისათვის, იე-
სე მდივანბეგის ამილახვრისათვის, ქაიხოსროს მდი-
ვანბეგის მოურავის შვილისათვის და ფარსადან მდივანბეგის
ციციშვილისათვის. ამათ სამართალი ასე მიეცათ: მართა-
ლია, მახვილაძესაც ჰქონდა წყალობის წიგნიო, მაგრამ აბაზაძეებისა
უფრო ახალი იყო და დაეთარშიაც ამათზე ეწერაო ცეღანი და იქ
მსახლობელნი ლომიძეებო. და აბაზაძეებისათვის დაენებებინათ და
ეს განიჩენი მისის სიმაღლის მეფისა, დედოფლისა და მათის შვი-
ლებისაგანაც დამტყიცებული იყო. ათას წელიწადს შემდგომად ივანე
ბეჟანის შვილმა უჩივლა, ჩემი ყოფილაო.

სოლომონ და დავით უპასუხეს უსამართლოდ გკერიოო, თო-

რემ ბარათითაც ჩვენიაო, მეფეთ წყალობითაცა და ჩვენ უფრო დიდ-
ხანს გვექერიო და როსცა მოგვრევიხარ, შენ მაშინ დაგიქერიო.

ჩვენ ეს განუჩინეთ: სამი თვე პაემანი მივეციო ივანე აბაზაძეს,
თუ ამ სამს თვეზედ ასეთი წიგნი რამ მოიტანა, რომ მოსამართლის
გული დააჯერა, ხომ სამართალი მიეცემათ. თუ წიგნი ვერა მოიტანა
რა, მეფეების წიგნები ამათ ხელთა აქვსთ და მისის სიმაღლის მეფე
ერეკლე მეორისაგან ასეა დამტკიცებული: დამიმტკიცებია, თუ ამის
გასამტყუვნებელი წიგნი არ ამოიტანოს რაო; თუ მოიტანა სამართა-
ლი მიეცემა.

თუ არადა, ეს პაემანი გავიდა და არ მოიტანა, ველარას მიედავე-
ბა ივანე იმათ; და დარჩება სოლომონს და ზურაბის შვილებს. ჩვენ
ასე გავარჩიეთ და ნება მათის სიმაღლისა არის. ივნისის ია, ქორონი-

კონს უაგ.

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ე რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე,
ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ივლისის იბ, ქორონიკონს უაგ.

ქ. ჩვენ, დედოფალი ქართლისა და კახეთისა დადიანის
ასული დარეჯან ვამტკიცებთ. აგვისტოს დ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ამ განაჩენში რომ პაემანი მივეციო ივანე აბაზაძეს, სამს
თვეზე წიგნები უნდა მოეტანა. წიგნები მოსამართლეს წაეკითხა, თუ
მოსამართლის გული დასჯერდებოდა, სამართალი უნდა მისცემოდა.

ამ ვადას უფრო აღრე მოიტანა წიგნები რ ო ს ტ ო მ მ ე ფ ი ს ა
და კიდევ ლეონ მდივანბეგ ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ა და კიდევ
მეფის ბაქარისა, რომელიც ეს წიგნები ამავე მამულებს ნიშ-
ნავს.

სანატრელს ელენე დედოფლისაგან და მათის შვი-
ლის მეფე ე რ ა კ ლ ე პ ი რ ვ ე ლ ი ს ა გ ა ნ ამ სოლომონისა და და-
ვითის მამა-პაპათ რომ მისცემიათ, ამათ ართმევენ და ბ ე რ უ კ ა -
შ ვ ი ლ ე ბ ს აძლევენ ამ სიტყვით და ბრძანებით: შენის განაყოფის
ამოწყვეტილის დათუნას მამულიო.

და მათი შვილი მეფე ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე თავეთის პაპის მე-
ფე ი რ ა კ ლ ი პ ი რ ვ ე ლ ი ს წიგნს ამტკიცებს და ამავე სოლო-
მონს და დავითს უბოძებს, რომელიც დღეს თერთმეტი წელიწადია,

და ამასაც რომ უწერს, დაგვიტყვიან და გვიბოძებია, თუ ამის ვა
სამტყუნებელი წიგნი არ მოიღეს რაო.

ამ წიგნებით ის წიგნები, რომელიც სანატრელს ^{მეფის} მეფის დიდს თეიმურაზს და დედოფალს ელუბნ და მეფეს ირაკლის უბოძებიათ, ვერ გამტყუნდა.

მერე ივანე აბაზაძემ ეს სიტყვა დაუდვა მოსამართლეთ, რომ: მართალია, ეგ წიგნები აქეთო, მაგრამ მეფის ირაკლი პირველის დროს არ სჭერიათო. და ვისიც მამული მე მეფეების სიგელში მიწერილი — ამოწყვეტილის დათუნასი, ის დათუნა მაგათის სახლისა არ არისო, ჩემი განაყოფი ყოფილაო.

ამაზე მოსამართლეთ იჭვი შეგვივიდა და რადგანაც ძველი ამბავი იყო და მოწამე არცერთის მხრიდამ ასეთი არა ჩნდა, რომ მოსამართლის გული დასჯერებოდა, ფიცი გავაჩინეთ.

თუმცა ივანე ამბობდა: სანატრელს მეფის ვახტანგისა და მეფის ბაქარისა მეფობის აქეთ სამოცი წელიწადია და კიდევ მეტი მე მიჭირავსო: რომ მცილე არავინ მყოლიაო, ფიცი მე მერგებო.

მაგრამ დღეს რადგანაც ეს მამული თერთმეტი წელიწადია სოლომონს და დავითს ხელთ უჭირავთ და ასეთს საქმეზედაც არის ეს ფიცი, რომ ამათ უფრო შეხვდებათ, წადგეს სოლომონ და მისი შვილი ავთანდილ, ზურაბ და მისი შვილი დავით და ლეონ, და ამ ხუთთ ასე დაიფიცონ: «დათუნა ამოწყვეტილის მამული რომ გიწერია, ეგ დათუნა ჩემი სახლისკაცი იყოს და შენის სახლისა არ იყოს, და მეფის ერეკლე პირველის მეფობაში სანამდინ ისპაანს წაბრძანდებოდა, სულ ჩვენ მამა-პაპათ სჭეროდეს, სანამდი ბატონიშვილი ლეონ მდივანბევი გამოგვართმევდა.

თუ ასე იფიცეს, დარჩება, სოლომონსა და დავითს ეს მამულე-ბი. და თუ რომ ივანე ან სისხლს დაობდეს და ან სასყიდს, ან სამზითვს, იმაზე კი ელაპარაკოს და სამართლით რასაც შეუვიდეს, გაიტანოს.

და თუ ასე ვერ იფიცესდა, არც ის დათუნა ამათის სახლისა ყოფილა და არც მეფის ირაკლი პირველის დროს სჭერიათ, ხელი აღარ ექნებათ, ივანეს დარჩება. და თუ ასე იფიცეს, სოლომონს, დავითს და ლეონს დარჩებათ. აღიწერა ივლისის ი გასულს, ქირონიკონს

უა%

1778 წ. 20 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2241. დედანი. ქალაქი. 32x21,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია შიში და ორწერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან მართლმსაჯულთ მდივანბეგთ ჳირი მოსცეს დო-
ღ ა ნ ჯ ი ს შ ვ ი ლ ს ი ო ა ნ ე ს.

ამას მოგახსენებთ, რომ ბოქოულის შვილი კიკოლა მამულს მედავება, ძველთაგან ჩვენი ყოფილაო; არც წიგნი აქვს და არც უჯათი. და ჩვენთვის როსტომ მეფეს უბოძებია და შემდგომთა მეფეთა და მეპატრონეთაგან დამტკიცებული გვაქვს.

იასონ და დურმიშხან ძმანი ყოფილან და ერთათ ეს მამული უშოვნიათ. იასონ გოგიას პაპა და დურმიშხან ჩემი პაპა ყოფილა და ერთათ გვეკონია, რომ ამისი შოვნა ოთხი თავობა არის. რუსეთიდან პირველად რომ მოველ, ეს ძველი წიგნი კელმწიფეს დასამტკიცებლად მიუტანე. სხვა წიგნით დაგვიმტკიცა და გავგიახლა მე და გოგიას.

მასუკან ბედნიერმა კელმწიფემ ამოწყვეტილი ყარაბუღადის შვილი მამული მიბოძა. მე დავწერე და ჩემი ბიძაშვილი გოგია დავაწერინე: თუ შეყრილი და ძმა არ ყოფილიყო მამით და ბიძით, რათ დავაწერინებდი ამ წყალობის წიგნში. მეოთხედი აკურთასათვის, რომ ნახევარი იოთამის შვილებისა არის.

კიკოლა რომ მოგახსენებთ, გაყრილი იყო გოგია მამით და ბიძითაო, ამის მიზეზისათვის მოგახსენე ეს ზემოთქმული სიტყვა, თუ სიტყვა ჰქონდათ, ბატონს ერეკლე მეფეს რატომ არ მოახსენეს ან ნეტარკსენებულს მეფეს.

რომ ასოცდა ცამეტი წელიწადია ჩვენ მამით და პაპით მკვიდრად და მამულად გვიპირავს და ჩვენი სამკვიდრო მამულიც ეს არის. და თუ მაგათ ამ უამებში, რომ მომიხსენებია, სკერიათ ერთი და ან ორი წელიწადი მეპატრონეთაგან, მე კელს ავიღებ, მაგრამ არა სკერიათ.

ბედნიერს კელმწიფესთან ვიჩივლეთ. ჩვენი სამართალი და ჳემ-

1 მასკუან.

მარიტი სამართალი თქვენ გიბძანათ და ღმრთის წინაშე თქვენს სამართალში გხლებივარ და სამართალი გვიყავით.

ჩემს მეზობელს იოთამის შვილს ჰკითხეთ და ჩემს მეზობელს ჩემი მამა-ბიძები შეყრილნი ყოფილან, თუ არადა, ის მოგახსენებს ღმრთის წინაშე. ივლისის 18, ქორონიკონს უფვ.

[განჩინება]

ქ. მისს სიმაღლეს მეფეს ერეკლეს ჩვენ, მათ მონათ მსაჯულთათვის, დოლენჯის შვილის ივანესი და გურჯი რევაზის შვილის ბოქოულის შვილის ნიკოლოზის სამართალი ებძანათ.

ჩვენ ყოვლის გზით გამოვიკითხეთ, რომელნიც ამჟამად მოხუცებულნი კაცნი იყვნენ, იმათაც ვკითხეთ: მართალია, ძველად გურჯი რევაზის შვილებისა ყოფილაო, მაგრამ როსტომ მეფეს აქეთ სრულიად დოლენჯის შვილებს სჭერიათო.

როსტომ მეფის წიგნი ასე აცხადებს: დოლენჯის შვილებს გიბოძეთ ამოწყვეტილის ბარათა შვილის მელქისედეკისა და ჩვენის მოღალატის რევაზის კერძო აკაურთაო. და იმ დღით აჟამდე მეფეებს არ შეუცვლიათ.

თუმცა გურჯი რევაზის შვილი უპასუხებდა, სანატრელის მეფეთეიმურაზ პირველის ერთგულობით წამრთმევიანო.

მაგრამ დოლენჯის შვილი ამ პასუხს მიუგებდა: მათი შვილი შვილი მეფე ერეკლე პირველი რომ ქართლში დიდხანს მეფედ ბრძანდებოდა, თუ მართალია ეგ შენი სიტყვა, რატომ მაშინ არ გამომერთვანო?

გურჯი რევაზის შვილი ბოქაულის შვილი ნიკოლოზ ამასაც ჩიოდა: როსტომ მეფეს რომლისათვისაც უბოძებია, ის დოლენჯის შვილის ვახტანგის შვილი გოგია იყო, ამოსწყდა, აღარავინ არისო. და ამოწყვეტილის მამულს პირველ ჩემს სამკვიდროდ ქონებულს ვითხოვო.

ჩვენ ამ მოწმეების ძალით, რომელნიც ამ წიგნის ნაპირზედ იწერებინან, — მანგლელ ნიკოლოზ, მისი ძმა რევაზ იოთამის შვილი აკაურთას მემკვიდრედ მოსახლე და ზურაბის შვილი ზურაბ სუფრაჯი და ნიკოლოზ ქავთარის შვილი, — ამათის მოწმობით ვცნობთ, რომ შეყრილნი ყოფილან ყიზილბაშობაშიაც და ახლა გოგიას სიკუდილის ქამშიაც.

და კიდევ ამ საბუთით, რომ: მისს სიმაღლეს მეფე ერეკლე მეო-

რეს ყარაბუდახის შვილის მამული რომ ნამსახურობისათვის ივანე დოლენჯის შვილისათვის უბოძებია, იმ წყალობის წიგნში ვახტანგის შვილი გოგია შიგ ჩაუწერიანებია; ჩანს, რომ შეყრილნი თორემ ის მამული ივანეს უბოძა, გოგიასათვის არ უბოძებია და ივანეს ჩაუწერიანებია ამის მიხედულობით.

აკაუტოთა თავეთი წილი დოლენჯის შვილს დარჩა: ამისთვის რომ ბოქაულის შვილს არაფერი წიგნი არა ჰქონდა რა ამის მეტი, სანატრელის მეფე თეიმურაზ მეორისათვის არზა მიურთმევია ბოქაულს ლუარსაბს: ჩემი კაცნი საცა არიან, ოქმი მიბოძეთ, ამიყარონო. და იმათს ბოძებულს ოქმში სწერია: სადაც ამის კაცნი იყვნენ აკაურთელნი, აუყარეთო.

ივანე ფიცევდა: ეს ოქმი არ შემტყობია, თორემ უჩივლელი როდის დაედგებოდო. და ამგვარად დიდხანს დაკარგულს მამულს ეს ოქმი არ ეყოფა; ბოძებისა და წყალობის წიგნი უნდა. სამართლის ძალით კი ვერას შეუვიდა. და ბატონის წყალობისა და ნამსახურობისა მისის სიმაღლის ნება არის. ივლისის კ, ქორონიკონს უფ.

ხუთი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჭომი(?) ღმერთგანცაა(?), იო ან ე, 1748.
2. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
3. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
4. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
5. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე

მარცხენა კიდზე:

ქ. მე, ნიკოლოზ მანგლელი, ამის მოწამე ვარ, რომ იოთამ და ვახტანგ შეყრილნი იყვნენ.

ქ. მე, ზურაბსუფრაჯი, ამისი მოწამე ვარ, ყიზილბაშობას იოთამ და ვახტანგ შეიყარენ. ჩემის ხელით და ბეჭდით არის.

ბეჭედი: მონა ღთისა ზურაბ

ქ. მე, ნიკოლოზ ქავთრის შვილმა უზბაშმა, ამის მოწამე ვარ დამწრე, რომ იოთამ და ვახტანგ ყიზილბაშობაში შეყრილი იყვნენ, ღმერთს წინაშე.

ბეჭედი: ნიკოლოზ

ქ. მე, ლუცი(?) იოთა[ა]მის შვილი, ამ იოანემმა და გოგიას მ[ა]მ შეყრილნი იყვნენ[ნ].

ქ. მე, რევაზ იოთამის შვილი, ამისი მოწამე ვარ, რომ ყი-

ზილბაშობაში დოლენჯისშვილები იოთამ და ვახტანგ შეიყარნენ,
ლქ[რ]თ წინაშე იოანეს მამა იოთამ, გოგონს მამა ვახტანგ
ბეჰელი: რ ე ვ ა ზ

თავში:

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე
მეფე საქართველოსი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აგვისტოს დ, ქო-
რონიკონს უჯ.

ბეჰელი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე

36. პანინება ბეჰან რატიშვილისა და ფანიაშვილის უხის საქმეზე*

1778 წ. 8 აგვისტო

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 164. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[110] რ უ ი ს [ს] მ ა ხ ა რ ა შ ვ ი ლ ი, რომელიც სამართლით
ამას წინათ ბეჰან რატისშვილს დარჩა და განაჩენიც მიე-
ცა, ამაზე ფანიაშვილმა კიდევ ლაპარაკი დაიწყო და რუისი-
დამ რამდენიმე მოწამე წარმოაყენა, ისინი ასე მოწმობდნენ: მე ფ ი ს
ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს დროს ეს მახარაშვილი სულ ფანიაშვილს ეჭირაო,
გამორთმეული არ გვინახავსო.

ბეჰან რატიშვილს ერთი მეფის ვახტანგის წიგნი [v] ჰქონდა
სპარსეთიდან ბ ა ქ ა რ თ ა ნ მოწერილი, ასე ეწერა: რატიშვილისა-
თვის რუის[ს] მახარაშვილები რომ გამოგვირთმევიან, ნამსახური კაცი
არის და თავის ყმები ისევე უბოძეო.

მასუკან ბაქარს იასაულზე ოქმი ებოძებინა: ხელი ამართეთ და
რატიშვილებს დაანებეთო. იასაულსაც წიგნი მიეცა, როგორც ბძა-
ნება ქონდა, ხელი აემართე, რატიშვილებს დაეანებეთ.

მასუკან რატიშვილები რომ გაყრილან, ეს მახარაშვილი ბარა-
თით გაუყვიათ. ის ბარათიც ბეჰანს ხელთა ჰქონდა. და კიდევ ერთი
განაჩენი ჰქონდა მე ფ ი ს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ა გ ა ნ ნაბოძები რატიშვი-
ლების გაყრისა და იმაშიც ეს მახარაშვილი გაყოფილათ ეწერა.

ამ მოწმების მოწმობა, რომელიც ფანიაშვილმა წარმოაყენა
ცრუთ აღმოჩნდნენ, ამისთვის რომ, თუ არა სკეროდათ, რას გაიყოფ-
დნენ და მერე იმდენი ბატონების წიგნები ამ ცრუს მოწმების მოწ-
მობით როგორ გატყდებოდა. სამართლით ეს მ ა ხ ა რ ა შ ვ ი ლ ი
თ ა მ ა ზ ა და გ ლ ა ხ ა ბეჰან რატიშვილს დარჩა. ფანიაშვილი ვე-
რას [111] ედავება. და ამ მოწმებს ცრუ მოწმობისათვის რასაც სა-

* შდრ. 1770 წ. 22 დეკემბრის განჩინებას (ქართ. სამართ. ძეგ. IV, № 477).

მართალი გარდა[ა]ხდევენებს, ნება სამართლისა არის. აღწერა 66

ვისტოს გ, ქორონიკონს უფ. ერქმუნული
გინქინქინქა

თავში:

ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე, ირაკლი მეორე მეფე საქართველოსი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აღწერა აგვისტოს ვ, ქორონიკონს უფ.

**37. განჩინება დავით ელიოზიშვილისა და ნაცვლის შვილის
ქაინოსროს მამულის საქმეზე**

1778 წ. 10 აგვისტო

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 30. საბ. № 199. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[154] ელიოზის შვილი დავით ჩიოდა: მეტეხის ნაცვლის ივანეს შვილს ქაინოსროს ჩემი მამული უჭირავს, ნასყიდობის წიგნი აქვს მამის სახელზედ, არც მამის ჩემის სეხნიას გაყიდულია, არც ჩემგან და არც ჩემის ძმისაგან, ჩემს მამულს ვედავებო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სიგელი ვნახეთ, არცერთის ბეჭედი არ იჭდა.

ამასაც ჩიოდა დავით ელიოზიშვილი: სალთხუცესი გიორგი რომ მოწმად სწერია, იმისი ბეჭედი რატომ არა ზისო; და ჩვენ რომ არზა მოგვცა, ფიცით სწერდა გაბრიელ სარდალი, ფიცით იტყოდა: შემომადგნენ და ტყუილად დამაბეჭდვინესო. თუმცა ნაცვლის შვილს სიგელიც ჰქონდა და ყოვლად სანატრელის კათალიკოს-პატრიარქის ბატონის შვილის დომენტის წიგნიც აცხადებდა, ელიოზის შვილებისათვის ებოძებინა, მაგრამ ელიოზის შვილი ამ წიგნების ხელში ჩაყრას რომლისამე საქმით ამბობდა.

ამათი საქმე გავსინჯეთ, უფიცრად არც ერთის მხრით არ გარდასწყდებოდა, ფიცი აღარ მოვახდინეთ; და რადგანც ძველი საქმე იყო, მეტეხს ეს ტატიანის საკომლო, რომელიც დღეს ნაცვლის შვილს უჭირავს, მიწაცა და ვენახიცა [V] შუა გაუყავით. ღმრთის წინაშე ოთხი მეტეხელი კაცი დასხან, შეაფარდონ და წილი იყარონ: ერთი ფარდი ერთმა დაიჭიროს და მეორე წილი მეორემ. დღეის იქით ერთმანერთის წილთან ხელი ნულარა აქვსთ მარიამობისთვის ი, ქორონიკონს უფ.

თუ ხარ ელო გოგია ვ! ასე გაარიგე

მლინევი
თემურან

ქვემოთ
წინააღმდეგობა

ვამი ესეცა
წარუღოს

მე, ქაიხოსროს ნაცელიშვილს, ამ განაჩენის ყაბული მაჭეს და აღარც ვილაპარაკო. მე, იოსებ ჩერქეზას, ამ ქაიხოსროს სიტყვით ვწერ ამასა და მოწამეცა ვარ. ქაიხოსრო

მე, გიორგი თუხარელს უზბაშს, ბატონის ბრძანებით კიდევ ქათალიკოზის დაკითხვით და ბრძანებით მიველ: ოთხი მუხტაბარი შეტეხელი კაცი დავსხი და რაც იყო შუა გაუყავ. დღეს და დღეის იქილ ერთმანერთთაქნ საქმე არა აქვსთ რა. ენკენისთვის კ, ქორონიკონს უფ.

მე, იოსებ ჩერქეზას, ამ უზბაში(ს) სიტყვით დამიწერია. თუ იმისი მამული ელიოზიშვილმა იპოვნა სადმე, ქაიხოსროს სიტყვა აღარ აქთ რა, პირობა ასრე დადვეს.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას მარტის კ, ქორონიკონს უო. თუ ამის მოადს სიტყვა რა არა აქვს რა ჭეშმარიტი, აღარ ილაპარაკებს, თორემ ერთიორათ ზიანს მივსცემთ. თუ სიტყვა არა ჰქონდეს რა, ამ განაჩენზედ ხელი მოუწეროს. თუ არადა, ამ აღებამდის სამართალში მოვიდეს და ილაპარაკოს.

გოგია თუხარელო! ეს თუ შენ ასე არ აღასრულე, იცოდე გარდაგზდება. ერეკლე

38. ბანდინობა არაქთინა და ისრაელა ნალბანდების სამეფო

1778 წ. 20 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13156. დედანი. დაზიანებული. ჭაღალი. 21,3X17,5 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი. საბუთის პირი დაცულია აგრეთვე ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 32. საბ. № 31.

ქ. ბატონის სალთხუცის ბძანებით დავსხედით ნალბანდების სამართალში ჩვენ, ფეთხაინის ტერ-ოპანეზა და ყორღანა-შვილი გიორგი და მექვაბე შაქროა და ბაყლების უსტაბაში დანელა.

დუქნის ბარობაზე ჩვენი ჰკუა ღმრთის წინაშე ასე გავუწერით რომ: სულყველანი დუქნიდამ გასულიყვენ და არუთინა არ გასულიყო. ჩვენ ასე ვარჩივეთ, რომ დუქანი [არ]უთინას და ისრაელის არის. რაც ისრაელამ დუქანზე დახარჯამს ნახევარი არუთინასი არის, ნახევარი ისრაელასი არის; ხ)არჯი შუადამ უნდა ადგეს.

სამართალი ჩვენ გავშინჯეთ და) ბძანება თქვენი ათავდეს.

დაიწერა ლუინ[ობისთვის ლ, ქორონიკონს] უაგ.

ტეროპანებ

დანულ

ვიორვი

ხაქროა

39. განჩინება შავნელიწვილუბისა და იკორთის მონასტრის შიის

სამშობო

1779 წ. 14 იანვარი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 36. პირი. ქალაღი .მხედრული.

[v] ფ ა ვ ნ ე ლ ის შ ვ ი ლ ე ბ ი ბ ი ძ ი ნ ა და და თ უ ა ჩ ი-
ოდენ. ჩვენის ბიძის გორასპისაგან მოსყიდული და სანატ-
რელის მეფის ვახტანგისა და სანატრელის დედოფლის
რუსუდანისაგან ბოძებული შინდოდაშვილი თავისი
მამულით ძალად წართმეული გვაქვს ქსნის ერისთავთაგან და იკო-
რთის მონასტრის სახელზედ ჩვენის მამა-პაპის სიგელი უჭირავსთ
უბეჭდო. უმოწმო და უქოროხიკონო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამათი სიტყვა მოვისმინეთ. რაც [36] იკორთის
მონასტრის წინამძღვარს წიგნები ვნახეთ ერთი ნასყიდობისა და ერ-
თი შინდოდაშვილის აზატობისა, სამართალში არ დამტკიცდებოდა;
რომელიც წიგნი ფავენელიანთ სახელით ნასყიდობისა იყო, არც ბე-
ჭედი იჭდა, აღარცაჲინ ცოცხალი იყო, არც მოწმის ბეჭედი იჭდა და
არც ქორონიკონი, ფავენელისშვილების წიგნი ყოველივე ბეჭდიანი
და სანატრელთ მეფეთაგან ბძანებული იყო, თუ ნასყიდობა მართა-
ლი იყო და ფავენელიანთ მიეყიდა, ეს წიგნები რაღათ დაეგდოთ ფა-
ვენელისშვილებთან, ან თავეთის ბიძის გორასპისაგან მოსყიდული და
ან მეფეთაგან ბოძებული.

მაშინც ჩვენ უფროსად გულის გაწმედისათვის ფიცი დავადე-
ვით ფავენელისშვილებს; და რადგანც ეკლესიის მამულობით ედავე-
ბოდნენ, თვითონ თავადის შვილს დავადევით ფიცი: ერთი და ერთი
ან ბიძინა და ან დათუა წადგნენ: ის უბეჭდო ნასყიდობის წიგნ-
ხელთ დაიჭიროს და ასე შეპჭვიცოს, რომ: ეს წიგნი არც ამათს მამა-

პაპათ მიეცეს, არც ეს მამული მიეყიდოს და ტყუილადც ექი-
როსთ. თუ ასე შეჰფიცეს, დარჩესთ ეს ყმა და მამული ფანქვდნანთ.
თუ ვერ იფიცეს და იკორთის მონასტრისა იქნება.

ზ ა ზ ა ყორიასაულბაშო, ეს ასე აღასრულე. მარიამობისთვის
კვ. ქორონიკონს უაგ. [v]

ამის იასაულათ ავთანდილ ხერხეულიძე იყო. იმას
წერილით ასე ემოწმებინა: ერთხელ იკორთის წინამძღვართან მი-
ვიყვანეო და ორჯერ. როსტომ ერისთვის შვილთანაო ეს ფანვე-
ლიშვილებიო და არ დაიფიცესო, ასე თქვესო: კაცი მაგისი იყოსო.
რადგან არ დაუფიცებიათ, ის მინდოდაშვილები დარჩნენ ამ ფან-
ველიშვილებს სამართლის ძალით. იანვრის იდ, ქორონიკონს უაგ.

**40. განდინება ზაალ შაფლანიშვილისა და გეგან ფორათაშვილის
შშის საქმეზე**

1770 წ. 27 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 9383. დედანი. ქაღალდი. 37x17,2 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მისის სიმაღლისათვის დორათაშვილს ბეჟანს არზა
მიერთმია და ეჩივლა: დედის ჩემის ნამზითვი თულაშვილი-
საგან გამოტანებული ყმა ყაფლანისშვილს ზაალს და
ზურაბს ჰყავსო და არ მანებებენო.

მისს სიმაღლეს მათთ მონათ მსაჯულთათვის ებძანათ ამითი სა-
მართალი. ესენი ვალაპარაკეთ.

ზაალ და ზურაბ ასე ელაპარაკებოდნენ: ის სოფელი ტა-
მალი ოსმალობას ჩემმა სახლის კაცებმა საუფლისწულოდ მე
მომეცესო. რა რომ ის სოფელი მოუციათ, ის კაცი იქ დასახლებული
მომეცა. მას აქეთ არც გამიგონია, არცავინ მდავებია და ჩემი ყმა
არისო.

ბეჟან დოროთაშვილი უბასუხებდა: ის ტამალიაც ჩემი
სამკვიდრო იყო და ის ჩემი ნამზითვი კაციც იქ მესახლაო. თუ სო-
ფელი გამომერთმევა და შენ მოგეცემა, ესეც ხომ უსამართლოა, აზ-
ნაურშვილს მამული წაართონ და თუ არ დაიშლით, დედის ჩემის
ნამზითვს კაცს რაღას მემართლებითო.

ჩვენ მოწმეები მოვთხოვეთ ბეჯან დორათაშვილსა: მართლ
ნამზითვია, თუ არაო. თუ ლაშვილი ბერი წამოდგა და დი-
დის ფიცით თქვა: დედა ამისი მამის და იყო ჩემიო და ეგრევე
წამალაშვილი მერარა მზითვად გაატანესო ჩემმამამაზედ
თაო, და არ ვიცი, ეს არის თუ არაო.

ბეჯან დიდის ფიცით ამბობდა სწორედ იმ მერარას შვილი
არისო. და კიდევ პეტრე გედეონის შვილის წიგნი მოიტანა, დი-
დის ფიცით მოწერა: ეს კაცი დიდი ხანია მე, პეტრეს, ბეჯან დორა-
თაშვილისაგან მებარაო და ბეჯან იმსახურებდაო ყმობითაო: და ამ
კაცის დედისაგანაც გამგონიაო ბეჯან დორათაშვილის დედის ნამ-
ზითენი ვართო. და თვითან ეს დედაკაცი ასატურა ყსაბის მოწ-
მობით სამართალს წერილს აძლევს: ჩემის ქმრისა და დედამთილისა-
გან გამიგონიაო, წამალაშვილის მერარას შვილები ვართო დორათა-
შვილს ნამზითენიო.

კიდევ სარდლის ყმა ბარხუდარას შვილი ვართან ა
იწერება: ქაიხოსრო სარდრის დროს მაგ ბიჭების მამა ჭავახეთიდამ
ბეჯანმა გარდმოიყვანაო და დმანის[ს] მაგას ემსახურებოდნენო. დმან-
ისი რომ აიყარა, გედეონის შვილს პეტრეს მოაბარაო. ბეჯანის შვი-
ლი ბიძინა ზაალს ახლდა და არ დადგა გამოექცაო. მერმე ზაალ მი-
უხდა და ეს გლები აუყარა ქორდიდამ და რეკს ჩაიყვანაო.
იმ ზამთარს სამნივ დაიკარგნენო და ესენი იმათი ობლები არიანო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს განჩინება მივეციით: რადგანაც ის ბიჭები
დღეს ზაალსა და ზურაბს ჰყვანან კელთ, ოთხი დმანისკეველი უმტერ-
უმოყვრო კაცი შეუგდოს ბეჯანმა, ოთხში ორი იშოოს და ასე შეაფი-
ცოს: ეს სტეფანე მკვიდრი ტამალიელი იყოს და ბეჯანის დედის
ნამზითვი არ იყოს.

თუ ეს კაცნი ასე შეაფიცა, ბეჯანს კელი აღარ ექნება რა. და თუ
ვერ შეაფიცა და თულაშვილი რომ მოწმობს, ჩვენ გამოვატანეთ
მზითვად წამალაშვილი მერარაო, და ბეჯან ფიცით ამბობს: სწორედ
მისი შვილიაო, და ეს მოწმეებიც მოსდვენ, დარჩეს ბეჯანს.

ნახუცრის შვილო ზურაბ! ეს ასე გაარიგე, როგორც
გავგიჩენია. იანვარს კჳ, ქორონიკონს უაჱ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტეფთრავს ორბელთაცა გულის მმბჭომი(?)
დმერთგანცა(?), იოანე, 1748
2. მზექაბუკ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. მე, იასაული ზურაბ ნახუცრიშვილი, ამათი იასაული ვეჩუ, ზაალთან მივედი, ორი მოფიცარი ვთხოვე, ვერ იშოვა; მე დავიფიცაო, დიამბეგებმა არ ინებეს ზაალის ფიცი; ოთხჯერ უთხარ მე მომფიცე ორი გლეხი კაცი, ვერ მიშოქვა და მოწამეც დავისწარ, რომ ასე უთხარ.

ქ. ამ ფიცისა ასე განისაჯა: ი მ ე რ ლ ის შ ვ ი ლ ი იმ სოფლის მოურავი ყოფილა და იმ სოფელში მყოფი და იმისმა შვილმა დავით კარგად იცის იქიური ამბავი. წადგეს ეს იმერლისშვილი დავით, ასე შეპფიცოს, როგორც გაგვიჩენია და ამას თან მიჰყვეს მოფიცრად ხ ა ნ დ ა მ ა შ ვ ი ლ ი ფ ა რ ს ი ა. ამ ორმა აზნაურშვილმა თუ ასე შეპფიცონ, როგორც გაგვიჩენია, ბეჟანს სიტყვა აღარ ექნება რა. ასე იფიცონ: აბუაშვილი იყოს და წამალაშვილი არ იყოს და ბეჟანის დედის ნამზითვი. მარტს ით, ქორონიკონს უაზ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცაა(?), ი ო ა ნ ე, 1748
2. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. ჟამი ესეცა წარვლის

ქ. ბეჟან დორათაშვილს თავილდარი მიუგზავნეთ: ან დააფიცე ან კელი აილეო. მზეკაბუკ მდივანბეგთან მოეყვანა და იქ მრავალს სულთაგან ეთქვა: არ დავაფიცებო, კელი ამილიაო, მრავალი კაცი ემოწმებოდა, არ დავაფიცებ, კელი ამილიაო. რადგანაც არ დააფიცა, ოცდათექვსმეტი დღეა და კელი აილო. დარჩა ეს კაცი ყაფლანიშვილს ზაალს. აპრილის კდ, ქორონიკონს უაზ.

მეორეს დღეს სასამართლოში მოვაყვანინეთ ბეჟან დორათაშვილი და ყოველნი მსაჯულნი იქ დავესწარიით. თქვა, არ დავაფიცებო.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცაა(?), ი ო ა ნ ე, 1748
2. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
5. ჟამი ესეცა წარვლის.

თავში:

...* მარტის იგ, ქორონიკონს უმ[ზ]... განუსჯიათ, ის დაგვიმტკი-
ცებია-

ბმძელო: მე ფებთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ურეულ ქ-

**41. განიხილა ნაკლულაშვილებისა და მელაშვილების
მამულის საქმეაი**

1779 წ. 11 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 442. დღიანი. ქალაქი. 26,3X 13 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია შიშივე.

ქ. ეს განაჩენი დავსწერეთ ჩვენ, დავით-გარესჯის წინამძღვარმან
გერმანემ, მეფის ნაცვალმა იესემ, პატრიარქის ნაცვალმა
ზურაბ, დავით-გარესჯის მოკელემ ზაზამ და ჩვენი მონასტრის
უფროს ყაცთ, ასრე რომ: ნაკლულაშვილი ბასილ მღუღე-
ლი, იმის ძმისწული გოგია, მელაშვილებს გოგიას,
დავითას და სესიას რაოდენსამე მამულს შეეცილა და ჩვენ-
თან ილაპარაკეს.

ჩვენ გავსინჯეთ და ნაკლულაშვილებს მოწამე მოვსთხოვეთ. ნაკ-
ლულაშვილმა ზურაბ მაკანტალაშვილი მოწამათ მოიყვანა. იმას ვაფი-
ცეთ და ასე იმოწმა: ნაკლულაშვილმა, ვასილ მღუღლის ბიძამ, პავ-
ლე მღუღელმა მელაშვილებს ეს მამული გზასშიგნითი მიჰყიდაო,
ფასი ჩემის კელით მისცაო; და ნაგზაურს აქეთი არც მიუყიდა და
არც უხსენებიათო.

ახლა ამ გზას აქეთს შეეცილა ნაკლულაშვილი. მელაშვილებს ამ
ადგილში შენობა ექნათ და ჭირნახულობა ქონდათ.

ჩვენ ასე უსაჩეთ: ამისი შესაფარდი მელაშვილს აშენებული
ვენაჭი მოუჭერით, გაუმიჯნეთ და ნაკლულაშვილებს ბასილს და იმის
ძმისწულს გოგიას დავანებეთ. და ეს ადგილი ისევ მელაშვილებს
დავანებეთ. ორთავ ყაბული ქნეს და კარგათ შესჯერდენ. ამას იქით
ერთმანეთთან კარყაცობისა და სიყვარულის მეტი საქმე აღარა აქვსთ
რა. ასე გადაგვიწყვეტია. ქორონიკონს უმ[ზ], ფებერვალს ია.

ერთი ამისთანა განაჩენი ნაკლულაშვილებისთვის მიგვიცია.

ბმძელო: დავით-გარესჯის არქიმანდრიტი გერმანე.

* თავი მოხველია.

[10v] როდესაც მისმან სიმაღლემ ძემან საქართველოს მეფედ ცხებულის თეიმურაზისამან ერეკლე მეორემან, მეფემან ქართლისა და კახეთისამან და ყაზახისა და ზორჩალისა მპყრობელმან თვისისა ძლიერისა ღმრთის მსახურისა მკლავითა ტფილისის ციხე თათართ წაართვა და თვისად იპყრა, მაშინ ციხეს შიგნით ეს ძველი ნორაშნის საყდარი გამოიძია და რადგანაც ძველად ახაბის ეკლესიისა ყოფილიყო, მასვე ეკლესიას შესწირა.

მერმე რამდენსამე ეამს შემდგომად ყაითმაზა შვილს ტერ-ფილიპეს ამის გარეშემო სახლის ადგილი ეთხოვა და მისი სიმაღლეს იმ საყდრის გალავანს გარეთ სახლის ადგილი ებოძებინათ. და რადგანაც ეს ამბავი ახალი ეამი იყო, დიად, მრავალთ ახსოვდათ, გალავნის საძირკველიცა სადაც მდგარიყო და ან სახელდობ რომელიც ადგილი ებოძებინათ, რომელშიაც მაშინ იმ ეამად მდაბალნი გლენნი ქოხებით მდგარიყვნენ, ისიც ნიშნობრივ ეწერა, რომელთაც მოწმობა ამ წიგნის ზურგზედ განცხადებულა. და ტერ-ფილიპე კი იმ ადგილებს არ ასახელებდა, გალავანს შიგნით ადგილს იქერსო. რადგანაც იმ ადგილებიდამ ის ქოხები აიღეს და დუქნები გააკეთეს, თუ მცოდნე [10b] კაცი არ იქნებოდა და იმ ადგილს ბელადი, რომელი რომლისა იყო, შეეცვლებოდა. მაგრამ ამ ეამად ასეთი კაცნი იყუნენ, ზოგნი ამშენებელნი და ზოგნი იმ ადგილებში ქირის მკრეფელნი, რომ კარგათ ახსოვდათ.

და ეს სალაპარაკო რომ შეექნათ ახაბის ეკლესიის სამწყსოთა და ტერ-ფილიპესა, მისის სიმაღლის მეფისა და მისის უწმინდესობის კათალიკოზ-პატრიარხის მეფის ძის ანტონის ბძანებით ამ საქმის გასაჩხრეკათ და სასამართლოთ წარმოვივლინენ ნით ჩვენ — მთავარეპისკოპოსი ბესარიონ, არხიმანდრიტი სტეფანე, ტერ-აფრიამ, ტერ-ისაი, ტერ-აკოფ და სხუანი მრავალნი ქალაქის ტერტები; აგრევე ერისკაცთაგან ამილახორ-დიამბეგი იესე, მდივანბეგი თეიმურაზ, მსაჯული იესე, მდივანი სულხან, თუმანიშვილი მდივანი სულხან, ბეგთაბეგის შვილი მდივან-მოლარეთხუცესი სოლომონ, მდივანი მანუჩარ.

ქ. აგრევე ქალაქის მელიქ-მამასახლისი ავეტიქ, აბესა-

ლაშანთ ასრათ, თაყუაანთ მიკირტუმ ამ დუქნების
 აშენებელი და სამზღვრების მცოდნე, ნაზარბეგის შვილი
 ოსეფ — ისიც დიდად მცოდნე ამ საქმისა, ყორღან აქვს
 მუშრები და ვით — პირველითგანვე ამ ადგილების ქიზურს — მამულებს
 რი და ამლები და სხუანი მრავალნი მოქალაქენი.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამით გვიჩვენეს ფერხის დადგმით, ტერ-ფილი-
 პეს რომ ადგილი უბოძა, ეს არისო, რომელიც საყდრის [V] გალავ-
 ნის საძირკველზედ რომ დუქნები სდგას, ამის პირდაპირ რომ დუქ-
 ნებია იქივ ახლოს, რომელსაც პირი ჩრდილოეთისაკენ აქვსო და
 საყდრის გალავანი ის არისო, რომელთაც პირი აღმოსავლეთისაკენ
 აქვს და ზურგი საყდრისაკენ; ამ დუქნების ქანი სწორედ საყდრის გა-
 ლავნის საძირკველზედ ადგასო; ბატონის წყალობით მამულიც საყდ-
 რისა არისო და აშენებითაც ახპატის ხარჯით არის აშენებულო. ეს
 სიტყუა ყველამ სულზედ ხელის დადებით და ღმერთ ქვეშ თქმით და
 დაგვაჯერებინეს.

ჩვენ, ერთობით აქ დამხდომი სამლუდელოთ და საეროთ, ასე
 განვსაჯეთ: რადგან ამდენი სული სულზედ ხელის დადებით ასე ლა-
 ლადებს, ჩვენ ამით ვერწმუნებით, დღეს რომ დუქნები არის, რო-
 მელთაც პირი აღმოსავლისა და მოედნისაკენ აქვს და ზურგი საყდ-
 რისაკენ — ესენი ახპატსა და ამ ეკლესიას დარჩა.

მარტს ბ, ქრისტეს აქათ ჩლოთ, ქორონიკონს უაზ.

ამისი ასლი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე ი ე ნ უ ქ ა ს შ ვ ი ლ ი
 მერაბა.

--

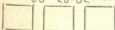
ამისი ასლი ვნახე, ეს სავადი დავბეჭდე ტ ე რ - შ ა მ ო ვ ა ნ ა
 შვილი მცირე ს ტ ე ფ ა ნ.

--	--	--

ამისი ასლი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე მე, ტ ე რ - ყ ა ზ ა -
 რ ა ა ნ თ შ ა ქ რ ო ა ს შ ვ ი ლ ი ა ღ ა ლ ო ა მ.

--

ამისი ასლი ვნახე მის სიმაღლისაგან დამტყიცებული ამ სავად-
 თან შეფარდებული ბანდა ისაი მე მ კ რ ტ უ მ თ ა ყ ო ა ნ თ ი.

ამისი ასლი ვნახე და ეს სავადი გარდმოვიღე მე მისის უწმინ-
 დესობის მლუდელ-მონაზონმა ნ ე ო ფ ი ტ ე მ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა [11] პატრიარხი მეფის ძე
ანტონი, ამ [მ]საჯულთაგან განჩინებულის თანახმა ვარ და ვამტკი-
ცებ. მარტის 8, წელსა ჩლოთ.

ერეკლესი

იოანე მდივანბეგი ორბელიანი ამ განჩინებამს ვამტკიცებ

მეზი.

მდაბალი მთავარეპისკოპოსი გერვიანი

ულირსი არხიმანდრიტი სტეფანე

თავში:

ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე,
მეფე საქართველოსი — ქართლისა, კახეთისა სხვათა და სხვათა და
სხვათა სამფლობელოთა მპყრობელი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.

ვინაიდან ეს ეკლესია თუმანიანთი ყოფილიყო, როსცა ღმრთის
შეწევნით ტფილისის ციხე დავიპყართ, ეს ეკლესია გორჯასპი

მდივანს დაუმტკიცეთ და საახპატოთ დავსდევით. აღიწერა მარ-

ტის 8, ქორონიკონს უაშ.

43. განჩინება ჩობანაშვილებისა და მელქისეანთ ნასიბას სამხობო

1779 წ. 8 მარტი

ცსსა, ფ. 1450. დავთ. № 13. საბ. № 96. პირი. ქალაღი. მხედრული.

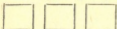
ჩობანაშვილი მოსე და დავითა ყაზახის კოხპელს
მელქისეთა შვილს ნასიბას ყმობით ედავებოდა: ჩვენი მემ-
კვიდრე ყმა ხარ წულრულაშენილიო: მანამდის წულრულაშენი
აშენებული იყო, მამაშენი იქ იღგა და გვემსახურებოდა და როდე-
საც წულრულაშენი დაიცალა, თქვენც აიყარენით და წახვედითო. და
ერთი [v] შენი განაყოფი დღესაც ჩვენი ყმა არის და გვემსახურებო.

ნასიბა ამას უპასუხებდა: მამა-პაპით მემკვიდრე კოხპელი
ვარ და არც მამაჩემი და არც მე წულრულაშენს არა ვსახლებულ-
ვართო. მისხანელი ბაბლუმა და ხეჩატურა წარმოდგენ
და ასე იმოწმეს: ნასიბა მამა-პაპით კოხპელი არისო, ამის ჩო[ბა]-
ნაშვილის ყმობა არ გაგვიგონი[აო].

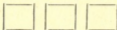
ჩვენ, მსაჯულთ, ამ ზემოწერილს მოწმე[ვ]ებს ფიცა დავადევით.
წადგენ და ასე იფიცონ: ნასიბა მკვიდრი კოხპელი იყოს. ერთი ნა-
სიბას განაყოფი რომ ჩობანაშვილებს მოსვლიათ, ეს ნასიბა იმათთან
არ მოსულიყოს და დღესაც თავისი განაყოფის მამული ნასიბას დარ-

ჩომოდეს, და თუ არ ხიზნობით წულრულაშნელთ მემკვიდრეობით
საქმე არა ჰქონდესთ რა. თუ ასე იფიცეს ზემოწერილთ მოწამეთ,
კობხელად აღმოჩნდება ნასიბა და სადედოფლოდ დარჩება. ^{გინგლირთქუი}
ვერ იფიცეს, ჩობანაშვილებს დარჩება ყმად.

იასაულო! ეს ასე აღასრულე. მარტის ვ, ქორონიკონს უაზ.

[რო]გორც ამ განაჩენით მოწმებს ფიცი ედვათ, ისე დაიფიცეს-
ნასიბა კობხელად აღმოჩნდა და დარჩა სადედოფლოთ. მარტის ი, ქო-
რონიკონს უაზ.

თავში:

[ბა]ტონის მოსამართლეთ განჩინებას ვამტკიცებთ ჩვენ, სა-
ქართველოს დედოფალი დარეჯან. მარტის იე, ქორონიკონს უაზ.

44. განჩინება განაძიანთა და დავით აფხაზის ბაჟულის საქმეზე

1779 წ. 11 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10169. დედანი. ქაღალდი. 42,5×18,6 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად უოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია
წერტილი.

ქ. ვ ა ჩ ნ ა ძ ი ა ნ ი აფხაზის შვილს და ვ [ი] თ ს, ქიტიასშვილს
და ახალკაც[ის]შვილს საკომლოზედ ელაპარაკებოდენ. ბედნიერს
მეფესთან ეჩივლათ. მათს უმაღლესობას ჩვენ, მათის მონათ ა ბ ა შ ი -
ძ ე ქ ე შ ი კ ჩ ი ბ ა შ ი ს ი ო ა ნ ე ს ა და მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ს ქ ა ი -
ხ ო ს რ ო ს ა თ ვ ი ს, ოქმი ებოძა: ესენი ან მანდ გაქრიგეთო და ან
ამათი მოწმე[ე]ბი თქვენ ნახეთო, მოწმობა დაქვერინეთო და ჩვენს
სამართალში გამოგზავნეთო.

ჩვენ ესენი ელაპარაკეთ. ორისავ ყაბულობით ასე მოვარიგეთ:
ახალკაც[ის]შვილს საკომლო რომ წყალობა დამართიათ, იმ[ის] სა-
სახლეს განაძიანთ ფეკი დაქადგეს, ეს არისო. და ვ ი თ ა ფ ხ ა ზ ი
უარს ამბობდა, ეს სასახლე მასუკან მე მიმიციო.

მაგრამ ვაჩნაძიანთ მეფის სიგელი ამართლებდათ; ასე რომე მე-
ორეს ალაგს ეწერა: ახალკაც[ის]შვილს სასახლ[ის] წინ ბაგაც
თქვენთვის გვიბოძებო. ბაგა კელთ ეპირათ. სასახლე იმას უკან ის

იყო, რომელიც დავითს გაუყი[დ]ნია. ან დავითმა იმ ბაგასთან სასახ-
ლე უნდა უპოვნოს ხუთს დღეზედ; და თუ ვერ უპოვნის, ეს სასახლე
დარჩა ვაჩნაძიანთ. დავით აფხაზმა ან უნდა დაეხსნას და ან ^{მეფე იქნება}
უნდა მიიჯეროს. გინგლიძისეკა

კიდემ ახალკაც[ის] შვილის მიწა რომ არის ძეძქში, იმ მიწაზედ
დავით ასე ეპასუხებოდა: ახალკაც[ის] შვილი რომ აყარეთ მამული-
დამ, ეს მიწა მასუკან მე მივეც და გავატეხინეო.

ამაზედ ეს საყმართალი გავ[ა]ჩინეთ. დავითმა ან მოწმე[ე]ში იშოვ-
ნოს რომ მასუკან მიეცეს და ან ერთი კაცი შეაფიცოს: ამას გარდა
რასაც ახალკაც[ის] შვილის მიწებს ვ[ა]ჩნაძიანი იპოვნიან და მოწ-
მე[ე]ებს წამოაყენებენ, ეს მიწები ახალკაც[ის] შვილის არისო, დარ-
ჩება ვაჩნაძიანთ.

და თუ მოწმე[ე]ში ვერ იშოვნეს, დავითს ვერას შეუვლენ.

ამას გარდა ქიტის შვილის ნასახლარს, ბაგას და მამულს რომ
ედავებიან, ამისი ასე უნდა გარიგდეს: დავით რომ ამას არის, რომ
ეს ვენაკი ქიტის შვილის ნასახლარი არ არისო, დავითმა ორი თავისი
ყმა გლეხი შეაფიცოს, რომელიც ამათ შეაგდონ, იმათ ჩ[ა]იარონ,
რომ ამას იქეთ ქიტის შვილს არც მისცემია, არც სახლებულა და
არც კელი ქონიაო. თუ ასე იფიცეს, ვაჩნაძიანი იმ ნაფიცს მამულს
იქით ველარას¹ წ[ა]ედავებიან. და რაც ქიტის შვილის მამულთ დარ-
ჩება, ის ვაჩნაძიანთი იქნება.

და თუ ვერ იფიცეს, ის ბაგა და მიწაც დარჩება ვ[ა]ჩნ[ა]ძიანთ.

ჩვენ ასე გავასამართლ[ე]თ. და ნება და ბძანება მათ[ის] სიმალ-
ლისა[ა]. აღიწერა მარტს ია, ქორონიკონს უაჲ.

ორი ბეჭედი: 1. ქ ა ი ხ ო ს რ ო

2. მონა ლთისა ქეშეიჩიბაში ა ბ ა შ ი ძ ე ი ო ა ნ ე .

45. ბანინება ვლახა რომაიკაშვილისა და ააბა მეთირის შვილის სასახლის საქმეჲ

1779 წ. 16 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13159. დედანი. ქალაღი. 30,7×17,2 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი, ორი ან სამწერტილი.

ქ. მისს სიმალლეს მეფეს რ ო კ ი კ ა შ ვ ი ლ ი ს გ ლ ა ხ ა ნ ა ზ ი-
რისა და ბ ა ა ტ ა მეთირის შვილის სამართალი ქალაქს სასახლის
ბარობაზედ მათ მონათ მსაჯულთათვის ებძანათ. ჩვენ ესენი ვალა-
პარაკეთ.

¹ ველარაშ.

გლახა ნაზირი ამას ეუბნებოდა: ბიძის ჩემის, ნასყიდი სასახლე შენის ბიძებისა და მამისაგან მისყიდული, ბატონმა გველმა ლობა მიყო, სიგლით მიბოძა, ზოგი კელთ მე მიჭირავს და მიჭირავს გიჭირავს. მე რომ წყალობა მიყო და მიბოძა, მთლად მიბოძა. ასე არ უბძანებია: ნახევარი შენთვის მიბოძებია. ნახევარი პაატასათვისო, რას შემართლები, რომ არ მანებებო.

პაატა ეპასუხებოდა: ბატონმა რომ გიბოძა, ასე გიწერია სიგელში — ედიშერ ნაზირის ნასყიდი სასახლე საჩვენოდ გვეჭირა და შენ გიბოძეთო. დღეს რომელიც მე მიჭირავს, საბატონოდ არ დებულა და არც უბოძებიაო, შენის გაყრილის სახლისკაცის ბეითალმალია; რაც გიჭირავს, ეგ გიბოძა, მე რომ მიჭირავს, არ უბოძებიაო.

რადგანც ეს სიტყვა შემოიღეს, სამართალი და მოსამართლე ამას კელს ვერ შეახებს, მისის სიმაღლის ბძანებასა და წყალობაზედ არის დამოკიდებული. როგორადაც მისს სიმაღლეს ან უბოძებია და ან უბოძებს, იმის გამოცხადება გვეუწყოს და ისე აღსრულდება. ამრიგს ივ, ქორონიკონს უაზ.

შეიღ ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მშპკომი(?)
ლმერთვანიცა(?), იოანე, 1748
2. ქაიხოსრო
3. მზექაბუკ
4. მონა ლთისა მღივანბევი თემურაზ
5. ჟამი ესეცა წარვლის
6. სულხან
7. მონა ლთისა სულხან.

46. ბანინიზაზ ზაზა გოსტაშაზის შვილისა და ზაალ ხაფლანის შვილის მამულის საქმეზე

1779 წ. 20 აპრილი

ზენაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10056. საბ. № 1. პირი. ქალაქი. მხედრული.

გოსტაშაზის შვილი ზაზა ჩიოდა: ჩემი წილი ქვემო დოლოვნა ყაფლანის შვილს ზაალს ნასყიდობით უწერია, მე თეთრი არ ამიღია, ჩემი სახელი სიგელში დაწერეს, მაგრამ მე, ზაალმა და ყაფლან სხვა წიგნი მომცეს, შენს წილთან კელი არა გვაქვსო, და ახლა არც იმ ჩემს წილს მანებებსო.

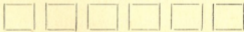
მისი სიმაღლის მეფისათვის მოეხსენებინა და მათს სიმაღლეს
საქართველოს მსაჯულთათვის ებრძანათ ამათი სამართალს

ჩვენ, მსაჯულთ, ვალაპარაკეთ: ზაალს ნასყიდობის მიგველაქმს
ტანინეთ. ზაზა გოსტაშაბისშვილი გამსყიდველათ ეწერა; მაგრამ ზა-
ზას ერთი სხვა წიგნი ჰქონდა ყაფლანისა და ზაალისაგან მიცემული,
ასრე ეწერა: «ესე წიგნი ყაფლან და ზაალმა შენ, ჩვენს დედის დის-
შვილს გოსტაშაბისშვილს ზაზას, მოგეცით, ასე რომე ღოლოვნა შე-
ნის განაყოფების წილი მე ვიყიდე და შენი არ მიყიდია; სიგელი
გამოგართვი, ამისთვის რომ შენი განაყოფები ამბობდნენ: თუ შენ
არ გაპყიდი, არც ჩვენ გავეყიდითო; თუ გამოიმეტებ და გაპყიდი, ფასს
მოგცემთ; თუ არადა, ღმერთმან შენი მამული შენ მოგახმაროსო.
იჭიური მოურაობაც შენთვის მოგვიციაო. არის მოწამე ბიძა ჩვენი
საამ და ბეჭედი იჯდა. მე, ედიშერს დამიწერია და მოწამეცა ვარო.
ქრისტეშობის იე-ს, ქორონიკონს უღღა».

ქ. და ბოლოს სწორედ ზაალის ბეჭედი იჯდა, რომ კარგად წაი-
კითხებოდა. ზაალს ვკითხეთ ამ წიგნისა და ბეჭდისა. ზაალ ამბობ-
და: ეს წიგნი არ მახსოვსო და ბეჭედი ბევრჯერ დავკარგეო, ეგების
იპოეს და დასვესო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთ, ესე სამართალი მივეცით: რად-
განც საამ და ედიშერ როგორც ყაფლანისა და ზაალის ნათესავნი
არიან, იმავე ნათესაობით ზაზასნი არიან, ედიშერ სწერს და საამ
ბეჭდავს, ისინი რად გაერეოდნენ ამისთანა სიცრუეში და ან ედიშერ
თავის სულსა და შვილს რად უზემდა ამისთანას უსამართლოსა.

სამართლის ძალით ზაზას თავისი წილი ქვემო ღოლოვნა დარჩა,
რაც თავისის მამის წილია და ვერავინ მიედავება. აპრილის კ-სა, ქო-
რონიკონს უღღ.

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე ირაკლი,
ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. აპრილის კდ-სა, ქორონიკონს უღღ.

მე, გოგია მთუხარელმა, იასაული ვიყავ ამ საქმისა მის
სიმაღლისა მეფის ბრძანებით და ამ მსაჯულთ ბრძანებით, ზაზას
გოსტაშაბისშვილს თავისი წილი მამული დარჩა ღოლოვნას, კელი ავ-
მართე და მივაბარე.

მკათათვის ით-ს, ქორონიკონს უღთ.

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 17. პირი. ქალაქი. მზღდრული.

[v] გედეონის შვილის რევაზის შვილი სოლომონ ჩიოდა: მამაჩემი რევაზ საამილახრო კაცი იყო და ზაალ მახვილაძე დიასამიძის ყმა იყო, ორთავ თავეთი სამკვიდრო მამული გაუშვეს და შაჰყულიხანის სახელზედ აბისი იყიდეს. მთელმა ზემო ქართლმა იცის, როგორც ძმადფიცნი იყვნენ და მამაჩემს ოთხი იმდენი შეეძლოს; როსცა რომ ერთმანერთს გამოეცალნენ, მაშინვე სანატრელს მეფეს თეიმურაზთან უჩივლა მამაჩემმა და განაჩენი უბოძათ, სიმონ ნასახიბაში იასაულათ იყო. მახვილამის შვილი გლახა იმ განაჩენსაც მიძალავს და აღარც მამულსა და ციხეზედ რომ იმდენი დანახარჯი აქვს მამაჩემს, არც იმაში მიდებს წილსაო. მთელი ზემო ქართლი მოწმეა, ერთად იყიდეს და ორისავ ხარჯით აშენდაო.

გლახა მახვილაძე უპასუხებდა: აბისი როსცა იყიდა, შაჰყულიხან მამაჩემს მოსცაო, [16] ციხე ააშენა და ციხის ქვაზედ თავისი სახელი დასწერა. თუ ამხანაგი იყო და საერთოდ იყიდეს, რატომ ან ამილახორის მოცემულს წიგნში არა სწეროხარ, ან ქვაზედ რომ დასწერა, მამის შენის სახელი რატომ არ დაიწერაო, ან ღალა რატომ არ აიღვე ან კულუხიო. როსცა ძმადფიცნი იყვნენ, მართალია, ერთად იდგნენ, როსცა გაიყარნენ, მამაშენი საამილახოროს წავიდა და მამაჩემი აბისს დაემკვიდრა, რატომ არ გაუყო და არ დაეპატრონა თავის წილსაო, ან რვა-ცხრა წელიწადი რომ ბეითალმალი იყო მამის ჩემის სიკვდილს უკან, მე რომ ბაწაწა ვიყავ, ხან დათუა ამირეჯიბს ეჭირა და ხან დიასამიძეს, თუ წილი ჰქონდა მამაშენს, რომ ცოცხალი იყო, თავის წილს რატომ ხელი არ მოჰკიდა, სხვას რად დაანებაო.

და მავას რომ ამბობ, იჩივლა და განაჩენი აიღოო, მამაჩემს ხომ არ ეჭირებოდა განაჩენი, მამაშენს ეჭირებოდაო, თუ ეგ შენი სიტყვა მართალია, განაჩენი მამაშენს უნდა ჰქონებოდაო. შაჰყულიხან რომ მამაჩემს ამ წიგნსა სწერს, შენს საქმეს გზას მივცემო, ხათრიჯამი იყავ, რევაზს არა აქვს ხელი, სამკვიდრო სახელო უშოვენ, მამულიცა აქვს ბუმბარაქი იყოსო, შენ ეგ იმუშავეო და კიდევ მამაჩემმა რამინ ამირეჯიბის აგან რომ შვიდის[v]-რვის დღის მიწა და ვენახი იყიდა და ქალა იქავ აბისს, რატომ მამაშენი არა სწერიო; და

შაკულებთან რომ აბისს წიგნი მოსცა მამაჩემს რატომ მამაშენიც არ დასწერაო; შენ ჩემთან საქმე არა გაქვს რა, შენ საამილღოვერუც ვადი ხარ და მე ჩემს ხელმწიფეს ჩემის ნასყიდობით მიმართე შაკულებთანმანო.

ამათი ლაპარაკი ასე იყო. მისის სიმაღლის ბძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებას, რომ ამათი სამართლის მიცემის ბძანება გვქონდა, წიგნები მოვატანინეთ, რომელიც ზემო ვახსენეთ. გლახას ლაპარაკი, მისი წიგნები ასე აცხადებდა, როგორც დავსწერეთ. და რომელიც წიგნი გივსამილახორს, სპარსთაგან შაკულებთანად წოდებულს, მიეცა, ისიც წავიკითხეთ, იყო დავით ჯავახიშვილისაგან დაწერილი, რომელიც მისი მწერალი ის იყო და გივი[ის] ამილახორის ბეჭედი იჯდა საჩინოდ. ასე იყო აღწერილი ეს წიგნი: ვიბოძეთ ჩვენ, ამილახორმან გივიმან, მახვილაძეს ზაალს, ასე რომე უწინდელმა შენმა ბატონმა დიასამიძემ ხელი აიღო, ოსმალისაც თეთრი დაგადგეს და მიგცეს; ჩვენთან მოხველ, იქიდანაც მორჩი. მე რომ ყანდარს ხელმწიფესთან წამიყვანეს, შენ კახეთს წახველ, იქ იყავ, მე რომ მოველ, მოხველ და მამული მთხოვე; ჩემი ნასყიდი მცხეთის ჯვარიც რაც შიგ კაცი სახლობს იმითი, რამინ [17] ამირეჯიბის წილი აბის[ს] და რაც სიგელში გიწერია, საყმით მოგვიცია და ქინძათის ნასყიდი ვენახიც გვიბოძებია, თუ შენ ჩვენზედ არა დააშაო რა, არც ეს მოგეშალოს და სხვა წყალობაც გიყოთ, ქორონიკონს უმა, ამ წელს იყო დაწერილი.

ეს წიგნები რომ ვნახეთ, რევაზ გედეონის შვილის სახელი არსად ეწერა, რევაზისაც რომ ბატონი იყო გივი ამილახორი და ზაალისაც და სიგელიც გივის ამილახორის სახელზედ არის დაწერილი, ის ზაალ მახვილაძეს საკუთრად აძლევს და რევაზს არ ახსენებს და ზაალის სიკუდილის შემდგომად ბეითალმაღალად იღება, ხან ამირეჯიბს დათუას უჭირავს და ხან დიასამიძეს.

გლახა ამასაც ამბობდა: ამათ შემდგომად რამინ ამირეჯიბმაც დაიჭირაო, ერთის კაცის სიმაღლე ციხეც დააქცია და ვენახიც გაკაფაო; თუ რევაზს წილი ედვა, რატომ და[ა]ნება ვისმე და არ უპატრონა.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება, ასე განვაჩინეთ: რადგანაც ეს საბუთები აქვს გლახა მახვილაძეს და გივი ამილახორიც საკუთრად აძლევს და რევაზს არ ახსენებს, აბისის საკომლოები და რაც უწერია და ციხე საკუთრად გლახა მახვილაძეს დარჩა, რომ რევაზის შვილს სოლომონს ხელი არა აქვს. აპრილის დ, ქორონიკონს უაზ.

რადგანც თავის ბატონს თავისავ სიცოცხლეში გამოურთმევია
და იმისთვის [V] დაუმკვიდრებია, ამისთვის ველარ მიედავება, რომელი
გორც ზემო აღგვიწერია.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველომსა მეორე ირაკლი,
ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. მაისის იბ, ქორონიკონს უაშ.

ჩვენ, საქართველოს და კახეთის დედოფალთ-დედოფალი, და-
დიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ მსაჯულ[თ] მიერ განჩინე-
ბას ვამტკიცებთ. ივნისის კთ, ქორონიკონს უაშ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გი-
ორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის თ, ქორონი-
კონს უაშ.

ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ მსაჯულთ განჩინებას
ვამტკიცებთ. მარტის იშ, ქორონიკონს უაშ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი ლეონ,
ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის ია, ქორონიკონს [უ]აშ.

**48. განჩინება სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო აგიაშვილისა და
ნიჟარაქიანის მამულის საქმეზე**

1779 წ. 18 მაისი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 58. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. ძე ღმრთისა მიმართ მინდობილმან მეფემან აფხაზთამან
და ყოვლისა იმერიისაგან სახელოვანმან სოლომონ დავითიანმან
ვყავ განჩინებანი სამართლისა ციხისთავთ ქეშიკთუხუცეს აგია-
შვილს ქაიხოსროს და ნიჟარაქიანებზედ. გაუჩინეთ
აგიაშვილს მოფიცარი ექვსი თავისი ტოლი კაცი. ჩემ მიერ ნიჟოვან-
მან და მდიდარ-ქმნილმან აგიაშვილმან ქაიხოსრომ მოიყვანა მოფი-
ცარი გურიელის პირმშო შვილი სიმონ, მისი ერისთავი და ჩემი

დისწული და ვით, ნა [კ] ა შ ი ძ ე ბ ე ქ ა ნ, ჯ ა ი ა ნ ი გ რ ი გ ო ლ /
ი ა შ ვ ი ლ ი ნ ი კ ო ლ ო ზ, ყ ი ფ ი ა ნ ი ქ ა ი ხ ო ს რ ო ლ და დ ი ლ ი
ფ ი ც ე ს.

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

დარჩა აგიაშვილს სამართლით და ჩვენის თანდასწრებით ის ალა-
გი: მ ყ ო ლ ი ს წ ყ ა რ ო ს ა და დიდ ფონს შუა კ ო ლ ა ძ ი ს ვ ე-
ნახს აქეთ, კიდევე მ ა მ ი ს თ ვ ა ლ ა დ ე დ ი ს ა ძ ე ს მ ა რ ა ნ ს ა და
ძ ო ძ უ ა შ ვ ი ლ ე ბ თ ა ნ რ ო მ გ უ ბ ა ზ ე დ ხ ი დ ი ა გ ი ა, მ ა ს ა ქ ე თ კ ა ბ ა-
ნ ა ძ ი ს ს ა ნ ა ო მ დ ი ს.

ინდიკტონსა მეფობისა ჩემისასა წელთა უფლისათა ათას შვი-
ლას სამოცდა ათცხრამეტსა, მაისის ივ. ფეფ იერეთისა
სოლომონ

ვმოწმობთ წიგნსა¹ ამას პირველ სარდალ-მოურავი წ უ ლ უ-
კ ი ძ ე ბ ე რ ი წელუაძე
ბერი

სარდალი წერეთელი პაპუნა ბეჭდი: იმერეთს ვინ მე-
ფობს იუღეთელი, მანვე სპათ სარდლათ მყო წერეთელი პაპუნა.

კვალად სახლთუხუცესი წერეთელი ზურაბ სხლთუხუცესი
წერეთელი ზურაბ

ვმოწმობ წიგნსა ამას მეფის სიძე, ქსნის ერისთავის შვილი
ე ლ ი ს ბ ა რ ელისბარ

**49. ბანჩინება ივანე ხრახულისისა და ბაღდათ სარქისასშვილის
მამულის სამეფა**

1779 წ. 2 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 86. პირი. ქალაღი. მხეჯრული.

[69] ქრცხინვალელი სარქისას შვილი ბაღდათ ხერხეუ-
ლი ძ ე ს ი ვ ა ნ ე ს ე რ გ ნ ე თ ს ერთის დღის ნავენახარს მიწაზე
ელაპარაკებოდა: ჩემი ნასყიდი არისო, ფრისელმა ბიბიტას-
შვილმა მამყიდაო, ნასყიდობის წიგნი ხელთ მიქირავსო; ამ ნას-
ყიდობის წიგნში ძველათ პირველს საურისაგან მოსყიდულობის აცხა-
დებდა.

ხერხეულიძე ივანე ამას ეუბნებოდა: ეს ჩემი მამული არის,

¹ წიგნსა.

ბიბიტაშვილს ტყვილად მოუყიდნიაო, არც ეგ მამული საურისეული არისო.

ამის სამართალი ჩვენ ბატონის შვილმა ლქრჩხმა ჯულთ თანდასწრებით ასე განვაწესეთ: ამ სარქისას შვილმა ბაღდუამ თუ საური იშოვნა, რომ ხერხეულიძეს შეაფიცა, რომ ეს მიწა ძველათ საურის ან ნასყიდი ან სამკვიდრო მამული ყოფილიყოს, ეს მიწა სარქისას შვილს ბაღდუას დარჩება, ივანე ველარას შეუვა. თუ საურმა ვერ შეჰფიცა, ეს მიწა ივანე ხერხეულიძეს დარჩება, სარქისას შვილი ბაღდუა ველარას შეუვა.

იასაულო ჩერქეზის შვილო გოგიავ! ეს ასე აღასრულე. მთიბათვის ბ, ქორონიკონს უაჰ.

ქ. ამ საქმეში ასეთი მიზეზები იყო, რომ ეს სამართალი იმსთვის განვაწესეთ.

50. ბაზილიკა ბიკაპეტიას და ბიროსანას ბაზრის სამშენ

1779 წ. 8 თვისა

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 873. დღიანი. ქალღღი. 61x22 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შედეგ წერტილი. ა-შეტი.

ქ. ნებითა ჩვენითა გავიყარენით ჩვენ, ვანქის ტერ-მ[ი]კირტიჩას შვილებმა ტერ-ავეტიქამ და ტერ-ოჰანამ ასე, რომე ჩვენ ერთმანერთთან დგომა ვერ მოვიზიდინეთ და ასე გავიყარენით.

თუ მამული ასაღები ან მისაცემი იყო, სულ გავიყეთ; ნახევარი მე, ტერ-ავეტიქამ ავიღევ, ნახევარ შენ, ტერ-ოჰანამ აიღევი. სახლის რაც აჯნასი იყო, ისიც გავიყავით მამისეული სახლები. დაგვრჩა ერთი პატარა დარბაზი, შიგნით სათორნე, წინ ტახტები და ეზო, ეზოში ოთახი;

და ამ სახლებისა ერგო ტერ-ავეტიქას: დარბაზის კარიდამ მოკიდებული ტახტები და ეზო; და ეზოს ოთახი გარეთ კარამდისინ ტერ-ავეტიქას ერგო.

და ტერ-ოჰანას ერგო: დარბაზი და შიგნითი სათორნე. ტერ-ოჰანას კარი ფონდოანთ ქუჩაში უნდა გაილოს.

ამათში სალაპარაკო და სადაო აღარა დარჩათ რა, ძმობის და სიყვარულის მეტი.

და თუ მამული ან პაპული ასაღები ან მისაცემი გამოჩნდეს, საერთო არის.

არის ამისი მოწამე თავით ღმერთი, ყოველნი მისი წმინდანი.
 კაცთაგან: ქალაქის მელიქმამასახლისი ა ვ ე ტ ი ქ ა. ზეჰელი: მუნა
 ლთისა, ბანდა მეფის ირაკლისა, მელიქ-მამასახლისი ა ვ ე ტ ი ქ ა. ზეჰელი: მუნა
 სალამანთ პაპას შვილი პ ა ს ა რ თ ა ზეჰელი

მოუნთოანთ მ[ი]კირტუმას შვილი ო ს ე ფ ა
 ბუძგულანთ მ ე ლ ქ ო ა ზეჰელი
 იენგულანთ გასპარას შვილი გ უ რ გ ე ნ ა
 ჩითხანთ პაპას შვილი ფ ა რ ს ა დ ა ნ ა
 ტერფოანთ ესტატეს შვილი მ ო ს ე ს ა

და მე, მანანთ ხატეას შვილს მწერალს ს ტ ე ფ ა ნ ა ს, დამიწე-
 რია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე გასამყრელო სიგელი თი-
 ბათვის 18, ქორონიკონს უაჲ. ამ პირის წიგნი ერთი ტერ-ავეტიქას-
 თვის მიგვიცია.

სომხურად:

სომხურად:

მე, ტერ-ავეტიქ, ამ სიგლის ყაბ-
 ული ვარ, ეს ჩემი ბეჰედია.

მე, ტერ-პოვანესი, ამ სიგლის ყაბ-
 ული ვარ, ბეჰედლი არ მქონდა, ეს
 ჩემი ხელია.

ზეჰელი: ქრისტეს მონა ტერ-ავეტიქ 1766.

ქ. როგორც ამ სიგელში სწერია, ასევე მოწამე ვარ, მელიქ-მამა-
 სახლისი ა ვ ე ტ ი ქ. ზეჰელი მელიქ-მამასახლისი ავეტიქ.

ქ. ამ სიგლის მოწამე ვარ, მე, ნაზარბეგის შვილი ო ს ე ფ ა

ზეჰელი: ო ს ე ფ.

ქ. ამ სიგლის მოწამე ვარ მე, ი ვ ა ნ გ ე ლ ა ნ თ ა ლ ა ს შვილი
 ს ტ ე ფ ა ნ ა სომხური ბეჰელი

**51. არაა გიორგი სიციშვილისა შვის თაოზაზა მღვიანავთა
 განჩინებითა და ეპაქლე 11-ის ოპიით**

1779 წ. 8 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3376. დედანი. ქალაქი. 20,5x12,2 სმ. და-
 ზიანებული. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნაზარია მძიმე და ორი
 წერტილი ხაზით (—).

[არაა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის კირი მოსცეს ც ი ც ი-
 შ ვ ი ლ ს გ ი ო რ გ ი ს.

ქალაქის მოურავს ან რაც თქუენი წყალობა საუფლისწულო

კაცი მყუან[და], ან ჩემი გაზრდილი აზნაურშვილი, მსახური მყუან[და], და ან კაცი მყუანდა, იმათთვის კელი [ა]უმართავს და მჭერადღაღღამოურთმევეია, იმასთან ნულარ გაივლითო.

გინგლირთქა

ჩემო კელმწიფევე, ღმერთმან მრავალქამიერ ტახტზედ მქდომარედ სუფევით გამყოფოსთ მეფეთ და მეპატრონე ჰბძანდებით, რად უნდა უთქვენოდ ასე ამიკლოს.

თქვენთან შეზდილი მონა გახლავარ თქვენს სამართალში მოსულს კაცს თუნდა თქვენი შვილი ყოფილა თუნდა დაღისტინის ლეკი ყოფილა, ჰეშმარიტი სამართალი მისცემიათ. მეც სამართალში გხლებივარ, ჭრისტეს სიყუარულისათვის სამართალი მაღირსედ. თუ ვტყუევი, დამსაჯეთ, თუ არადა, გამიკითხეთ და ერთის გზით სამართალი მომარჩინეთ. ფებერელის ე. ჭორონიკონ უაჯ.

[განჩინება]

ქ. მისის სიმაღლისაგან განწესებულნი მსაჯულთშეკრებულება მოგასენებთ ბატონო დ ი მ ი ტ რ ი ე შ ი კ ა ლ ა ს ბ ა შ ი!

მერე ამაზედ ერთი იას[ა]ული აჩინეთ, სარდალ-ქალაქის მოურავს რომ თავისის ძალით თავის ბიძაშვილის გოგიასათვის ყმაზედ კელი აუმართავს, იმ კაცებზედ ახლავ კელი ამართოს და ისევ გიორგის შობაბაროს.

თუ სარდალ ქალაქის მოურავს სიტყვა აქვს რამე, სამართალში ელაპარაკოს და სამართლით გაიტანოს. მაგრამ სარდალ ქალაქის მოურავს ამგვარი მაღალი კადნიერება რომ უხმარნია, ეს უჯერო საქმეა და მისი სიმაღლი[ს] ნება არის ამისი მოკითხვა. აპრილის 8, ჭორონიკონს უაჯ.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჭომი(?) ღმერთგანცაა(?), იო ა ნ ე, 1748
2. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ
3. ჟამი ესეც წარვლის
4. ს უ ლ ხ ა ნ
5. მონა ღთისა ს უ ლ ხ ა ნ

თავში:

ქ. ჩვენი ბძანება არის: როგორც მსაჯულთ გაუჩენიათ, ეს ასე უნდა აღსრულდეს. აპრილის 8, ჭორონიკონს უაჯ.

ქ. სარდალ-ქალაქის მოურავს და ვ ი თ ს გიორგის კაცებისათვის გაჯავრებით ეთქვა: ბატონ თქვენთან ნულარ გაივლითო, რომ ეს

მოურავმა ჩვენთანაც აღიარა. ამგვარი კადნიერება თუ არ საქართვე-
ლოს მექანიკრონისაგან სხვას კაცისაგან არ გაიბედება საქართველოში
და ამისთვის მსაჯულთ ესრეთ განუწყესებიათ. გიგლიძეთაჲს

ზაქაღ: ქნარს მიცემს, დაეით მიგმობს ძელ კახეთის მეფედ ცხე-
ბულს, ერეკლე.

**52. არზა შაჰარაანთ შაჰრუას ქვირთხლისა სახლის თარგაზი
ბანდინებით**

1779 წ. 18 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9716. დედანი. ქალაღი. 31,8X12,2 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჳირი მოსცეს მოქალაქეს
სამეფოს ფაღარაანთ შაქრუას ჳვრივსა და ობოლებს.

მერე ამას გევედრები: ჳმარი განჯას მყვანდა, არზი მოგარ-
თვი და ოქმი მიზოძეთ. ის ოქმი თარხანმა არ იოქმა. ახლა ჩემი
ქმარი თქვენის ჳირის სანაცვლო შეიქნა და მწარედ ოხერი გახლავარ.

თარხანს ჩემს სახლებს უკან სახლი აქვს; და აქეთ ჩემის სახლი-
საკენ კედელი დამიქცივა, წინაც თავისი კარი აქვს; და ჩემი კედელი
რომ დამიქცივა, კარი გამოიღო, სულ ჩემის სახლების ბანზედ არიან,
ბანი და სახლები სულ მექცევენ და ჩემის სახლის კედელი არ ამა-
შენებინა. ღმერთმან შენი რისხვა მომცეს, თუ ეს ტყუილი იყოს.

ორი ქალი და ერთი ვაჟი ობოლი მყავს. წინაზედ კარი გაჳვიე-
ბოდათ, შემოვარდა ჩემს ბანზედა და ჩემი ობლები შეშინდნენ, გა-
რეთ გამოცვიდნენ და უმცროსი შიშით გამიცხელა.

ღმერთი გაგიმარჯვებსთ, სამართალი მაღირსეთ, ჩემის სახლის
კედელი ამაშენებინოს. ჩემი აფალიც იკითხეთ, რა ერთი ვალი მაქვს.
ალარც მეგირავენე დგება შიგა. ჩემი სიღარიბე ცალკე მაწუხებს და
მოვალეები ცალკე მაწუხებენ. ჳვრივისა და ობლის მოწყალე ბძანდე-
ბით და მოწყალემა მიყავით.

უწინეე მინდოდა თქვენთან მეჩივლა და მელიქმა არ მაჩივლა:
ჯერ მე შევიტყობო; ადგა და ოთხი მოქალაქე გამომატანა, წადით,
შეიტყვეითო. მოქალაქეები ესენი გახლდნენ, რომელთაც სახლი გა-
შინჯეს, ჩემო კელმწიფეე: ქ. ჳასრათა; ქ. ივანგულაანთ
გურგენა; ქ. ტატუას შვილი ოსეფა; ქ. ალთიბეშა-
ანთ ოანეზა. მოვიდნენ ესენი და სახლი ნახეს მელიქს მოახსე-
ნეს, უსამართლო არისო.

მერმე კიდეც ფრანგი ს ტ ე ფ ა ნ ა გაუგზავნა მელიქმთარხან
სა და შეუთვალა, რომ ბატონი შენ მართალს კაცს გეძახისო დი ამ
ქერივს უსამართლოს ნუ უზამო. ამისი სიტყვაც, დიად, შირს დაი
ქირა.

ქერივის და ობლის მოწყალე ბძანდებით და ნება თქვენია. ჩვენც
თქვენი რაიათნი გახლავართ, ერთის იასაულის წყალობა მიყავით,
რომ ჩემი კედელიც ამაშენებინოს და თავისი ფანჯარაც ამოჭოლოს.
თიბათვის ვ, ქორონიკონს უაჱ.

[განჩინება]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ქირი მათს მიწა-მტვერს
ავეტოქას მოსცეს. ამ არზის პატრონის სახლში პასრაათა, ივან-
გულანთ გურგენა, ტატუას შვილი ოსეფა, ალთიბეშანთ ოპანესა
გავგზავნე; სახლები გაეშინჯათ, რომ იმ სახლის პატრონს უსამართ-
ლო დამართებია. ფანჯრები რომ გაუღია თოფჩიბაშს, ისიც უნდა
ამოჭოლოს და კედელიც უნდა აქაშენებინოს, რომ იმის ბანზედ ვე-
ლარ იაროს.

მასუკან მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი თ ე შ უ რ ა ზ მიბძანდა, მათი მონაც
ვახლდი. მდივანბეგიც ქვეზუღების ნათქვამს დაემოწმა. ქალაქის გან-
წევებით ასე არის, რომ მოგვიხსენებია და ბძანება კელმწიფისა აღ-
სრულდეს.

კიდეზე

ქ. ჩვენ, მე ფ ე რ ე კ ლ ე, მელიქისა და ქეთხუღების განა-
ჩენსა ამას ვამტკიცებთ. მთიბათვის იგ, ქორონიკონს უაჱ.

ზეპალი: ქნარს მიცემს, დაეით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ
ცხებულს, ე რ ე კ ლ ე.

53. განჩინება სოლომონ ხაგთაბაგოვილის შვილის სახეზე

1779 წ. 29 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 1. საბ. № 129. პირი. ქალაღი. შხედრული.

[163v] ბ ე გ თ ა ბ ე გ ი ს შ ვ ი ლ ი მ დ ი ვ ა ნ ი ს ო ლ ო მ ო ნ სა-
მართალში ჩიოდა: დ ა რ ფ უ ნ გ ო დ ე რ ძ ა ს შ ვ ი ლ ი ს მ ო ს ე-
ს ა ს შ ვ ი ლ ე ბ ი გ ო დ ე რ ძ ა და კ ი კ ო ლ ა მ კ ვ ი დ რ ა დ ბ ა რ ა თ ი თ
ნ არ გ ე ბ ნ ი ჩ ე მ ნ ი ყ მ ა ნ ი ა რ ი ა ნ და დ ლ ე ს ა ქ ა მ დ ის კ ი დ ე ც მ ე მ ს ა ხ უ რ ე-
ბ ო დ ნ ე ნ და ა ხ ლ ა თ ა ვ ს ა ლ არ მიღებნო.

დარფუნ გოდერძას შვილის მოსესას შვილები გოდერძა და კიკოლა ამას ეპასუხებოდნენ: შენი ყმანი არა ვართო, ვახუშტი ბეგის ბატონის შვილის ყმანი ვყოფილვართ და ახლაც საბატონო მფლობელად უნდა ვიყვნეთო. ბატონი შვილის ვახუშტის წიგნიც ხელთ ეჭირათ — ესენი საბატონი შვილო ჩვენი ყმანი არიანო.

ამათი სამართალი მათის სიმაღლისაგან ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებას, გვებძანა. სოლომონ მდივანს საბუთი ვთხოეთ, რომ ეს დარფუნ გოდერძას შვილები თავის ყმად აღმოეჩინა.

ერთი წიგნი წარმოაყენა სანატრელის მეფის თეიმურაზისაგან ბოძებული, რომელსა შინა წერილი ესრეთ აცხადებდა: დარფუნ გოდერძას შვილები ძველად ქართველობაშია ამათი ყმანი ყოფილან და ახლაც ბეგთაბეგ მდივანისა და ყარან მდივანისათვის გვიბოძებია.

შემდგომად ამ წიგნის ბოძებისა ბეგთაბეგ მდივანი და ყარან რომ გაყრილიყვნენ, სანატრელის ცხებულის მეფის თეიმურაზის ბარათით ეს დარფუნ გოდერძას შვილები ყარან მდივანს რგებოდნენ და სოლომონ მდივანს ბარათიც ხელთ ეჭირა.

მარა [164] დარფუნ გოდერძას შვილის მოსესას შვილები გოდერძა და კიკოლა ამას ამბობდნენ: ქართველობაში თქვენი ყმანი არა ვყოფილვართ, სანატრელის ცხებულის მეფის თეიმურაზისათვის ყალბად გაუსინჯებიათ და ამისთვის ჩვენი თავი თქვენთვის ყმად უბოძებიათ.

თუმცა სანატრელი ცხებულის მეფის თეიმურაზის წიგნს სხვა დამოწმება აღარ ეჭირებოდა, მარა ჩვენ სამართლის მტკიცედ აღმოჩენისათვის ქალაქის მელიქისა და ქეთხუდებისაგან ვიკითხეთ ამათი მოწმობა საშინელ ფიც ქეშ შევრდომით.

და მელიქს ავეტიქას და ქალაქის ჩინებულთ ქეთხუდათ ესრეთ მოსცეს სამართალს მოწმობის წერილი, რომ ძველის დავთრებითაც და ახლის დავთრებითაც და ჩვენის ნახვით და გაგონებითაც დარფუნ გოდერძას შვილები ბეგთაბეგ მდივანისა და ყარან მდივანის ყმანი ყოფილანო.

ვინათგან ძველათაც ამათი სამკვიდრო ყმანი ყოფილიყვნენ და სანატრელს ცხებულს მეფეს თეიმურაზსაც ამათთვისვე წიგნით წყალობა ექნა და გაყრაშია ბარათით ნარგები იყო; ეს სამნი ძლიერნი საბუთნი მძლე ექმნენ სამართლის ძალით ვახუშტი ბატონ-

1 ბახუშტი.

ნისშვილის მიცემულს წიგნს; და დარჩენენ მემკვიდრე ყმად სოლო-
მან მდივანს გოდერძა და კიკოლა. მთიბათვის კ, ქორონიკონს უაზ.

სრულ
გინგლიჩიძე

ჩვენ, მეფე ზემოსა საქართველოსა მეორე ირაკლი,
ვამტკიცებთ მსაჯულთა [v] მიერ განჩინებასა ამას. თიბათვის კვ,
ქორონიკონს უაზ.

ჩვენ, საქართველოს დედუფალი დადიანის ასული და-
რეჯან, ვამტკიცებთ განჩინება ამასა. მთიბათვის კვ, ქორონიკონს
უაზ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონისშვილი გი-
ორგი, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. მთიბათვის კვ,
ქორონიკონს უაზ.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონისშვი-
ლი ლეონ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. თიბათვის
კვ, ქორონიკონს უაზ.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონისშვილი
იულიონ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. თიბათვის კვ,
ქორონიკონს უაზ.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონისშვილი
ვახტანგ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. თიბათვის
კვ, ქორონიკონს უაზ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოს-პატრიარხი
მეფის ძე ანტონი, მისის სიმალლის მსაჯულთაგან განჩინებასა
ამას ვამტკიცებთ. იუნისის თთუესა რიცხვსა 26, წელსა 1779. კა-
თალიკოსი.

მისის სიმალლის სრულიად საქართველოს მეფის ძე არხი-
დ [ი]აკონი ანტონი დავამტკიცებთ განჩინებასა ამას მსაჯულ-
თასა. ანტონი.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონისშვი-
ლი შირიან, ვამტკიცებთ ამ მსაჯულთაგან განჩინებას. თიბა-
თვის კვ, ქორონიკონს უაზ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 273. დედანი. ქაღალდი. 60X23 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. აბაშიშვილი ლუარსაბ ჩიოდა: ჩემი მამული კიკეთი ჩემი წილი მდივნის შიოშის შვილს სულხან მდივანს მივყიდე ცარიელი ხარაბა მიწა უკაცოდ; კაცი არც დამიწერია, არც მიმიყიდა. და მრავლის ქირისა და ყიზილბაშობაში შეწუხებისაგან კახეთს წაველ. და ჩემს კახეთს ყოფაში სულხან მდივნის შვილს შიოშს ვეზირისათვის მიეყიდა და ვეზირს მერაღობეგ ქალანთრისათვის მიეყიდა და იმას ეჭირა. მერაღობეგს მოეკრა ჭელი და ამ ჩემგან მიუსყიდარს კაცებს იმსახურებდა. იმსაც ველაპარაკე და იმას უკან იმის შვილს ედიშერ ნაზირსაცა: კაცნი როდის მომიყიდა, ჩემს ყმას თქვენ რად ეჭიდებით-მეთქი; დღეს ვჩივი, ჩემი მიცემული სიგელი ნახეთ, თუ ან ერთი გლეხი დამეწეროს ან მიმეყიდოს, გამამტყუვნეთ. თუ არადა, ხარაბა მიწა მიმიყიდა, კაცებს რად მართმევსო.

ედიას ობლის მაგიერ სამართალში მოჰყვა ციციშვილი სახლთუხუცესი ზაქარია და ილაპარაკა: ქალანთარს მერაღობეგს ეჭირა აშენებული კიკეთი ვენაქიანი, გლეხიანი; გლეხსაც ის იმსახურებდა და მამულსაცაო. თუ სულხან მდივანს უკაცოდ მიჰყიდე კიკეთი და ცარიელი მიწა, ყიზილბაში ვეზირი ხარაბა მიწას რაღათ იყიდდა, შვილისათვის არ გამოელოდა და შვილისშვილისათვის. რომლისამე საქმით ქნილა, კაცები არა სწერია, მაგრამ ზედ მსახლობელნი რომ ყოფილან, თუ კაცნი შენნი იყვნენ და მამული იმისი, რატომ არ ედავე, ან კაცებს რატომ შენ არ იმსახურებდიო. თუ ან ვაგივლია ან გიმსახურებია ვინმე, საბუთი მიყავ და რა სიტყვა მაქვსო. თუ არადა, მოწმეუქები მყავს, ქალანთარს ეჭირა, სოფელს იმსახურებდა, მოდავე არც შენ ყოფილხარ, არცავენი სხვა და ახლა ობლობით ედავებითო.

ლუარსაბ უპასუხა: მე რომ მივყიდე, ხარაბა მივყიდე უკაცოდ და მე კი კახეთს წაველ. მოჰკრა ჭელი და კიკეთს შეყარა. მე კახეთიდან ლაპარაკს ხომ ვერ დაუწყებდი, და როსცა მოველ, აღარც შენობა იყო და კიდევ ველაპარაკე, მრავალი მოწამე მყავსო. სიგელში თუ ეწეროს და კაცები მიმეყიდოს, გამომართვით, თუ არადა, რას შემართლებითო.

სიგლები მოვატანიენტ, სწერია: შერგილაშვილის მამული და ამ კაცისა და ამ კაცის მამულით ასე ეწერა ვეზირს წიგნიც წაეკითხეთ თათრული დაწერილი, იმაშიც ისე ყრუდ ეწერა კიკეთი სოფელი მთითა და ბართ ზომიყიდიანო. კაცის მისყიდვა არც იმაში ეწერა. რადგანც სიგელში კაცი მისყიდული არ არის, ამ წიგნით ქალანთრის შვილისშვილი კაცებს კელს ვერ მოჰკიდებს. რაც სიგელში დაუწერია და მიუყიდია, იმას ლუარსაბ ვერ ეცილება. და რომელიც არ დაუწერია და არ მიუყიდია, ქალანთრის შვილისშვილი კელს ვერ მოჰკიდებს. მამული ედიას ობოლს დარჩა და გლეხები თავისი წილი ლუარსაბ აბაშისშვილსა.

ლუარსაბ ესეც მოახსენა სამართალსა: ჯერ მე კიკეთი არ გამეყიდნა, რომ იქიურნი გლეხნი რომელნიმე აყრილი იყვნენ და კახეთს და არაგვედ იდგნენ; თუ ის გლეხები იმ დღით აქამდე ან აყუაროს ვისმე ან წამოსულიყვნენ და იქავ არ იდგნენ. მე ვტყუიო; თუ არადა, ხარაბა მამული მრავლის გამოსაღების შიშით მივეყიდე. აყრილნი კაცნი ჩემთვის შევიწახე; ამისთვის, რომ უკეთესს მამულს მივეცემ და დაეყენებ, თქვენ რა მოდავე ხართო.

ამ გზით ის გლეხები ლუარსაბს დარჩა თავისი წილი, რომ გლეხებთან კელი არვის აქვს. სიგელში გლეხის გასყიდვა არა სწერია. და ჩვენ მსაჯულთაც ასე გავაჩინეთ. ივნისის იდ, ქორონიკონს უაზ.

ქ. ამ განჩინების დაწერის შემდგომად ამ კიკეთის მსყიდველის სულხან მდივნის შვილის გოგიას წიგნი მოგვივიდა, ასე ეწერა: [კიკელ კაცზე, რომ]* ლაპარაკობენო, მამაჩემს რომ კიკეთი უყიდნია კაცი არ სახლებულა და ნასყიდობის წიგნიც ასე აცხადებსო: მამული უყიდნია, გარეშე კაციც ბევრი ემსახურებოდაო, რა იქნებოდა კიკელს კაცს ემსახურნაო. თუ ნასყიდი ყოფილიყო ან ნასყიდობის სიგელში იქნებოდა გამოცხადებული ან ჩვენგან გასყიდულს სიგელშიაო. ღმერთს ვფიცაო, რომ დედის ჩემისაგან ასე გამოვიგონიაო, რომ ათ თუმნად მივეც ვეზირსაო და რვა თუმნის მეტი არ მოუცილაო. თუ კაცი ნასყიდი ყოფილიყო, რვა თუმნად რად მივეცმდითო.

რადგანც ამისგანც ეს წიგნი მოგვივიდა, მსყიდველიც ის არის და გამსყიდველიც, უფრო სიმტკიცე მიიღო ამ განჩინებამ და თავისი წილი კიკელი კაცი, რომელიც არ გაუყიდნია, დარჩა აბაშის-შვილსა. ივნისის კმ, ქორონიკონს უაზ.

* წაშლილია მკლნით.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმპრომ(?)
ლმერთგანაცა(?) იო ა ნ ე, 1748
2. მონა ლთისა ო ტ ი ა
3. მ ზ ე კ ა ბ უ კ
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
5. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფ ე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი, ამ განა-
ჩენს ვამტკიცებთ. მაგრამ თუ ის გლეხი კაცნი თავის სამკვიდროზე
ხელს არ აიღებენ, ამ გლეხების ფასიც ედიას ობოლმა მოსცეს და
ეს გლეხები იყიდოს და თავეთს სამკვიდროს მამულზე დააყენოს.

და თუ ის გლეხი კაცნი ამ თავის ბატონს ლ უ ა რ ს ა ბ ა ბ ა -
შ ი შ ვ ი ლ ს სხვას მამულს დასჯერდებიან, ისიც იმ გლეხი კაცე-
ბის ნება არის, სხვა მამული გამოართვან და იმაზე დასახლდნენ.

და თუ უნდოდესთ, ბოგანოთ დადგნენ და ბოგანოსავით ემსა-
ხურნენ. აღიწერა აგვისტოს კვ, კორონიკონს უაზ.

თუ იმ გლეხმა კაცებმა თავის სამკვიდროს მამულის დახსნა
თითონ მოინდომონ, ეს მოსამართლემ გაშინჯოს და თუ სამართლით
დაეხსნევიანბოდეს, დაახსნევიანოს.

ბეჭედი: მე ფეხგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ე რ ე კ ლ ე.

55. განჩინება წართლისა და დავითისშვილების ხალხის სამხრეთ

1779 წ. 24 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 533. დედანი. ქალაქი. 35,2x11,3 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მათს ყოვლად ჯელმწიფობის სიმალეს ჩვენ, მათის მეფო-
ბის სარდალ-მდივანბეგის ა მ ი ლ ა ხ ვ რ ი ს თ ვ ი ს, წ ე რ ე თ ლ ი -
ს ა და დ ა ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ე ბ ი ს სამართალი ებრძანა. ამათი
სამართალი გავშინჯეთ. და დავითისშვილს წ ე რ ე თ ლ ი ს ბ ე ქ ა -
ნ ი ს ბეების ბარათი ქონდა მამისა, რომ რასაც თეთრს ედავებოდა,
იმისი ნახევარი მიეზარებინათ და ყაბზიც კელით უქირავს.

მეორეც, გ ი ვ ი ს ა მ ი ლ ა ხ ვ რ ი ს წიგნი აქს დავითაშვი-
ლებს, რომ ცხრა თუმანი წერეთელს მართებია გივის ამილახერისა.
და ეს ცხრა თუმანი დავითისშვილისათვის გამოურთმევეია წერე-
თელს და თავდებათ ზ ა ა ლ ფ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი შ ვ ი ლ ი მოუცია,

რომ ამისი ბარათიც მოხტაბარის ბეჭდებით დღეს დავეითისშვილებს
ტელთ უჭირავსთ; და ეს წიგნები მოვატანინეთ დავეითისშვილს.

და წერეთელმა თავისი ბებია და მამის წიგნი კი იყანა და
გვიის ამილახურის გამონართმევი არ ჩაუგდო.

ჩვენ ეს სამართალი განვაჩინეთ: რადგანაც შოშია აქ არ იყო
და ახლავ თეთრი ამისთვის ვერ გამოერთვათ, თუ შოშიამ წერეთე-
ლი გაამტყუნოს სამართალში, რომ ეს თეთრი გარდახდილი იყოს,
რალა საქმე ექნება. და თუ ვერ გაიტეხინოს, შოშიამ დავეითისშვილს
უნდა გასცეს პასუხი და დავეითიშვილმა წერეთელს.

ამას გარდა დავეითიშვილებზე ამავე თეთრისა სამი თუმანი
დავეითიშვილზე დარჩა და ეს სამი თუმანი თავისის სარგებლით ახ-
ლავ უნდა მოაბაროს. ჩვენი სამართალი ეს არის და ნება მათის სი-
მალისა. ივლისის კდ, ქორონიკონს უაჱ.

ორი კუამლი კაცი რომ ყოლია გირაოთ, ნახვარი გარდაუხდიათ
და ერთი კაციც გამოურთმევი და ნახევარი რომ დარჩენილა, ერთი
კაცი ისევ ტელთა ყავს. თუ უნდოდეს, ეს კაცი დაიჭიროს და დავეი-
თიშვილთან ტელი აღარა ექნებათ რა. და თუ არ დაიჭიროს, რო-
გორც ზემო სამართალში განგვიწესებია, ისე უნდა აღსრულდეს. ეს
ასე განგვიწესებია. ივლისის კდ, ქორონიკონს უაჱ. იასაულო, ეს
ასე უნდა აღსრულო.

ბეჭდი: მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯუ-
ლად იესე.

**56. განჩინება დიკასტერიისა მთაწმიდის ეპარქიის ხარების
მონასტრის ეკლესიის მამულების საქმეზე**

1779 წ. 30 აგვისტო

ესსა. პ. კარბელაშვილის პირადი ფონდი. № 1461. რვეული № 3.
საბუთი № 129. პირი. ქალაღი. მხედრული.

განჩინება მისის უწმინდესობის დიკასტერიისა. მისსა უმაღ-
ლესობასა სრულიად საქართველოს მეფეს ირაკლის ებრძა-
ნებინა დიკასტერიისათვის გარჩევა და გარკვევა მთაწმიდის ეპარ-
ქიის ხარების მონასტრის ეკლესიისა და მამულისა, რათამცა გან-
გვეჩინა და განგვესამართლებინა და ჩვენ მიერ განსჯილის სამართ-
ლის განჩინებითა მოურნე და მწყსელ ყოფილიყო ფოტორის წმიდა
გიორგის ეკლესიისა და მის ეკლესიის მამულისა მთაწმიდის ეპარ-
ქიის ხარების მონასტრიდამ წარმოვლენილი ილუმენის იოსაფ, მი-
სის უწმინდესობის დიკასტერიამან ამა საქმისათვის მრავალი გა-

მოძიება და გამოკვლევა ვაკეით და ეს გულსაგებით ვირწმუნეთ და დავეუშვარიტეთ, რომ: ვერცინულს ფოტოროზედ წმედეს კერძო გის ქაშეთის ეკლესია ჰქონებოდა მთაწმიდის ვატოპეტის ხარების მონასტერსა და ის ეკლესია ლიახვის მდინარისაგან დაქვეულიყო და მას ეამსა ნეტარსხენებულს დედოფალს მარიამს მისსა ნაცვლად ლიახვის გამოღმა ეკლესია აეშენებინა, რომელიც დღეს არის. და იმ დაქვეულს ეკლესიაში რაოდენნიც ხატნი სვენებულ იყვნენ, ისინი ქრცხინვალულს მახნიაშვილს შეენახა და მასუკან ამ ახლად აშენებულს ეკლესიაში დაესვენათ. და იმ ეკლესიის დეკანოზობა დედოფალს მარიამს მახნიაშვილისათვის ებოძებინა და აგრეთვე საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარხს იოანეს წერილის ბოძებით დეკანოზობავე დაემტკიცებინა. და აგრეთვე მისსა უწმინდესობასავე ყოვლისა საქართველოს კათალიკოს-პატრიარხს ბატონისშვილს დომენტისცა და აგრეთვე მისსა უწმინდესობასა ყოვლისა საქართველოს კათალიკოსს-პატრიარხს მეფის ძეს ანტონისცა ებოძებინა და დაემტკიცებინა დეკანოზობავე მახნიაშვილისათვის.

აწ ჩვენ ესრეთ განჩინებითა ამით დაგვიმტკიცებია: რომელიც ფოტოროზედ დაქვეულ ეკლესია არის და ან ახლად ლიახვის გამოღმა მარიამ დედოფლისაგან აღშენებული ეკლესია არის და ამ ეკლესიებისა ან ყმა ან მამული ძველი თუ ახლად შეწირული მარიამ დედოფლისაგან, შეწირულნი ვენახნი: ელიას შვილის ნახევარ ვენახი, მაისურაძის ვენახი საყდართან, მუჯარის ბასილას ვენახი, გულას გერის ვენახი, ან სახლი, ან ალაგი, ან სასაფლაო ან სხვა რამ სადმე არის, ყოველივე მთაწმიდის ვატოპეტის ხარების მონასტრის ეკლესიისა არის.

და რომელიც იმ მონასტრიდამ ილუმენი იოსაფ წარმოვლენილი არის, იმის ხელქვეშ არის და იოსაფ ილუმენი არის გამგე უფალი და პატრონი. არა რომელსამე კაცთაგანსა, არცა სამღვდელთა და არცა ერისგანთა საქმე არა აქვსთ არც ეკლესიასთან და არც ყმასა და მამულთანა, თვინიერ იოსაფ ილუმენის მეტს.

და თუ დღეის იქით ამ ეკლესიების მამულები ან ყმები ან სხვა რამ გამოჩნდება, რომ მიფარვით და ნამალევად სხვას ექიროს, ისიც მთაწმიდის ვატოპეტის ხარების ეკლესიისა არის. დიკასტერიასა შინა წერილ იქმნა თუესა აგვისტოსა 30, წელსა 1779.

მდაბალი მიტროპოლიტი ტფილისისა მიხაილ

უღირსი არხიმანდრიტი სტეფანე

კოლოზ. უღირსი დეკანოზი მცხეთის ღიღისა ეკლესიისა და კარნახი ნი
მწიგნობართ-მთავარი დავით თაგში: ერევნული
ბიბლიოქოთახი

ჩუენის დიკასტერიის მსაჯულთაგან განჩინებასა ამას დაეამტკიცებთ. აგვისტოს 31, წელსა 1779.

ანტონი კათალიკოზი

57. ზანინებაჲ ჟაიხოსრო სალთხუციშვილისა და ჟავთარ ახალაურის მამულის საქმეჲ

1779 წ. 15 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2172. დედანი. ქაღალდი. 32×16,3 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის.

ქ. სალთხუციშვილი ქაიხოსრო და ახალაური ქავთარ ცოტას რასმე ვენახზედ ჩიოდნენ, რომ ის ვენახი ერთის ცალისა იყო.

ჩვენ, მდივანბეგს ბეჟანთან, სამართალში ილაპარაკეს. ჩვენ ორთავე მოწამე ვთხოვეთ.

ქაიხოსრომ ერთი მოწამე მოიყვანა, რომ მიჯნის მიჯნამდის დანიშნა, რომ ქაიხოსრო ყმისა იყო. ჩვენ იმერეთს მოწამეს ვერ ვერწმუნენით.

ეს ახალაური ამას ეპასუხებოდა: ჩემიც არის და ტყუილთაც მედავებოა.

რადგან ის მამული ახალაურს კელთ ქონდა, ჩვენ სამართლის ძალით ფიცი ახალაურს დავადევით, რომ უნდა დაეფიცნა და მამული იმას დარჩომოდა. რადგან რომ ვერ დააფიცა ის ერთის ცალის ვენახი დარჩა ქაიხოსროს სალთხუციის შვილსა სამართლის ძალით. ღვინობისთვის იე, ქორონიკონს უაჲ.

ბეკელი: მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯულად მაგო ბეჟან.

58. ზანინებაჲ აზირაქიოთა შმა-მამულის საქმეჲ

1779 წ. 12 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1121. დედანი. ქაღალდი. 40,7×19 სმ. მხედრული. დაზიანებული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ორწერტილი. ა-მეტი.

მის სიმალღეს ბედნიერს! ხელმწიფეს ოქმი ებოძა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბეგ იასეს და დიასამიძეს მინბაში

¹ ბედდანიერს.

იოანეს თვინ, ამირეჯიბე [ბის] ზაზას, ბუნებრივად
კის და დათუის სამართალი ებძანა.

მოვიყვანეთ¹ და ვალაპარაკეთ სამი-ოთხი დღე დღე¹ და
ერთმანერთის ძიების მიზეზით და უშფოთრობის გულისათვის ეს
სამართალი განუყვანეთ:

სალოლაშენის ნასყიდობაზედ ზაზას ელაპარაკებოდნენ.
ზაზას ნასყიდობისაგან გრიგოლის შვილების ორისავე განაყოფის მა-
მული გამოქვართვით და ბზეკაბუკს და დათუას მივეციოთ. დარჩა
ზაზას [ნა]სყიდობა თავის ქალაბის მზითვით, ჯავახასელიების
ორისავე განაყოფის მამული და აბულაძეების ორისავე განა-
ყოფის მამული. რაც მიუცია თეთრი ზაზას მიცემული, ამა თეთრში
დათუასთან და ბზეკაბუკთან საქმე არა [აქს].

კოპარიძის მამულზედა ლაპარაკობდნენ. კოპარიძეს თავის
ნასყიდობა ქონია. და თავის ნასყიდი იშხნელიან[ი]დან თუ საცი-
ციანოვიდან [ხე]რხეულიძეზე გაუყიდნია და ხერხეული-
ძისაგან ზაზას უყიდ[ნია]. სამართლით ეს ნასყიდობა მამული ზაზას
დარჩა. დათუას და ბზეკაბუკას საქმე [არა] აქს.

ნაბერალს ამირეჯიბს დავითს ამირანა გაუყიდ-
ნია. ეს ამირანა [თავის]უფალი შექნილა. მას უკან თავის შვილებით
ზაზას მის[ვ]ლია, [ბატონ]იშვილს გიორგისაც უბოძე-
ბია. ამისი ნება ბატონიშვილის არის.

[წის]ქვილებზედ ლაპარაკობდნენ. დღეს რომ ზაზას უჭირამ[ს]
ქვემო წის[ქვი]ლი, ის ზაზას მივეციოთ, რომ ბზეკაბუკს და დათუას
საქმე არა აქს.

და ზემო წისქვილი რომ დათუას და ბზეკაბუკს აუშენებია, ის
ბზეკაბუკს და დათუას მივეციოთ, რომ ზაზას ხელი არა აქს. თუმცა
ერთმანერთში წილი ედგა, მაგრამ სამართლით ასე გავაშველეთ.

დათუას რომ იმერეთიდანა კაპანაძე მოუყვანია, რადგან
ძველთაგან ამათი საერთო ყმა ყოფილა, ისევე საერთო არის, უნდა
წილში ჩა[ა]ვდონ და გაყონ.

ქაიხოსროს ზაზას ქალაბისათვის ევალა ბიჭი, პირის სა-
ნახავათ მიერთმეგია, აღარა გამოერთმეგია, დარჩა ზაზას ქალაბს.

დათუას ქალაბს რომ ხატი მორთმეგია, ის ხატი სამის ძმისავე
არის და სამის ძმის წილიდამ დათუას ქალაბს ერთი ბიჭი მისცენ.

დღეს და დღეს იქით ერთმანერთის სიყვარულის და ძმობის
მეტე საქმე აღარ აქს რა.

¹ + მოვიყვანეთ.

სადოლაშენს თუ სხვაგან მამული თუ კაცი თუ სახლის
აჯნასი თუ სპილენძი მეფის ბძანებით დიასამიძე მინდუაძე
ან ეშუნდა გაყოს.

ეს განაჩენი ტოლათ ორი დაიწერა: ერთი ზანაძე მიეცა და [შეო]-
რე ბზეკაბუჯს და დათუას. დაიწერა ქრისტეშობის თორმეტს, ქო-
რონიკონს უაზ.

ორი ბეჭედი:

1. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად
იესე
2. მონა ღთისა იოანე

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ
განაჩენს ვამტყიცებთ. აპრილის თ, ქორონიკონს უაზ.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

59. განჩინება დიასპორიის მანუჩარ ლაშქარნივისისა და მიქელ მღვდლის ვალის საჩუხა
1770 წ. 18 დეკემბერი

ესა. ფ. 1448. საბ. № 3120. დედანი. ორად გაყევილი ქალაქი. 27,7X
17,3 სმ. მხედრული. განვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და შიში.

მისის უწმიდესობის დიკასტირიის მიერ განჩინება.

მისის უწმიდესობისათვის ლაშქარნივისის მანუჩარს
არზი მიერთშია და ანჩიხატის დეკანოზის შვილის მიქელ მღვ-
დლისათვის ეჩივლა.

მისს უწმიდესობას ამ საჩივრის სამართალი ჩვენთვის ებძანე-
ბინა. ესენი ორნივე ჩვენთან სამართალში მოვიყვანეთ და ვალაპა-
რაყეთ.

მანუჩარ ლაშქარნივისის საჩივარი ეს იყო: ამ მიქელ მღვდელს
ასლანას შვილის პაპას აგან თამასუქით თეთრი უნდოდაო
და იმისი სახლიც თამასუქში გიროოდ ეწერაო. და რადგან ასლანას-
შვილის პაპას სახლი ჩემს სასახლეს ეკრაო და სასყიდლად მინდო-
დაო, ამისთვის მამას ჩემს ამ მიქელ მღვდლისაგან ასლანას შვილის
პაპას თამასუქი და სამართლიდამ მიცემული განაჩენი და ოქმი ეყი-
დაო, და მიქელ მღვდლისათვის თავისის კელით წერილით ნასყი-
დობის წიგნიც გამოერთშიაო.

მამას ჩემს იმ ეამად თეთრი კელად რომ არა ჰქონდაო, რომ
მიეცაო, ამის მიზეზით მამას ჩემს თავისი კელთნაწერი თამასუქი
მიეცაო. და ექვსს თვეს უკან ზოგიერთი თეთრი მიეცა, ბარათიც გა-

მოერთმია და თავის თამასუქზედაც კელი მოეწერინებინაო. და რომელიც თამასუქი განაჩენი და ოქმი მამას ჩემს მიჰყიდაოც და მამა მამაქვსო თავისის მოცემულის ნასყიდობის წიგნითაო. **სიხარულითა**

მასუკან ჩემის მალვით იოანე მდივანი მისულა მიქელ მლუღელთან და ამ საქმეზედ შესდგომია ჩემის ინადით და შურით და მიქელ მოუცთუნებია და კელაზლა ამ ჩემის ნასყიდის წიგნებისა ნასყიდობის წიგნი თავის სახელზედ გამოურთმევიაო.

მიქელ მლუღელმა ამ საჩივრისა ასე უბასუხა: მართალია, მამა შენს მივეყიდეო და რაც წიგნები მქონდა იმას მივეცო, მაგრამ ზოგი თეთრი მომცა და ზოგი ისევ დარჩაო. რამდენჯერაც მამას შენს ვსთხოვეო არ მომცაო. მასუკან იოანე მდივანი მოვიდა ჩემთანაო და ასე მითხრაო: სახლში მე ვსდგევარო და თეთრს მე მოგაცემო. მართალია, თეთრი გამოვართვი და ნასყიდობის წიგნი მივეცო.

მეორე ესე თქვა: მე რომ პირველად მამა შენს მივეყიდეო, მასუკან ბატონის შვილმა გიორგიმ მიმავანინაო და ასე მიბძანაო, რომ: ეგ შენი წიგნები იოანე მდივანს მიჰყიდეო და რასაც გორჯასპი მდივანი გაძლევს, ერთს თუმანსაც მეტს მოვაცემინებო. მაგრამ პასუხი მე ეს მოვახსენეო, რომ: გორჯასპი მდივნისათვის მიმიყიდნია და მეორედ ხომ ვერ გავყიდიო: მაგრამ მამა შენმა დანარჩომი თეთრი რომ არ მომცა, მე რე იმას მივეყიდეო.

ამათი ეს ურთიერთარსი ლაპარაკი რომ მოვისმინეთ, მიქელს მლუღელს ვკითხეთ, რომ ახლა იოანე მდივანს როგორ მიჰყიდეო. ასე თქვა: როგორც პირველ მამა ამისს მივეყიდე, იოანე მდივანსაც იმავე ფასად მივეყიდეო.

ჩვენ ამათის საჩივრისა ასე გავვისამართლებია, რომ: რადგანც პირველად მიქელ მლუღელს გორჯასპის მდივნისათვის მიუყიდნია და რაც წიგნი და საქმის აღმოჩინება ჰქონია, თავისის კელწერილის ნასყიდობის წიგნით გორჯასპი მდივნისათვის მიუცია, სამართალით პირველდ მონასყიდე გორჯასპი მდივანია და ამისი ნასყიდობა არ მოიშლება. ამ ნასყიდობისა ზიანი და სარგებელი ორივე გორჯასპი მდივნისა არის. მაგრამ მიქელ მლუღელს რაც კელწერილი გორჯასპი მდივნისა აქვს, როგორც იმ მდივნის კელწერილში აცხადებს, მდივანმა გორჯასპიმ და იმისმა შვილებმა იმ გზით მიქელ მლუღელს პასუხი უნდა გასცენ.

ეს სამართალი ჩვენგან გასასამართლებელი არ იყო, მაგრამ ეს მიქელ მლუღელი რომ საღმრთო კაცი იყო და მიქელ იმათს სამსჯავროში წარდგებოდა და ამ საქმისათვის ბრალეულად გამოცხად-

დებოდა — «რომელმან კელი კელსა მისცეს» და შემდგომი ზომით
ტიყს ვერ მისცემდენ და ჩვენდამოვე წარმოიგზავნებოდა. ერქვენსული

ამ მიზეზით ჩვენ განვაჩინეთ ამათი სამართალი. და რადგან
ლება გვაქვს მღუდელთა ზედა ამ გვარის საქმის მოქმედი დასატუქ-
საეიც არის სულიერად. და დღეის იქით პირობა დაგვიდებინებია მი-
ქელ მღუდელისათვის, რომ აღარა კქნას. და რადგან შეცდომით მო-
სულია, რომელიც კელითწერილი იოანე მდივნისათვის მიუცია,
ტყუილია და შეუწყნარებელი.

და რადგან იოანე მდივანი შესდგომია მიქელს და ამგვარს საქ-
მეში ჩაუგდია და იმგვარი წერილი გამოურთმევეა, ამის სამართალი
მისი სიმაღლის მსაჯულთ ნებასა შინა არს.

დაიწერა დიკასტირიას შინა დეკემბერს იმ, წელსა ჩლოთ.

მდაბალი მიტრაპოლიტი რუისისა იონა

უღირსი არსიზანდრიტი ხელრთვა: სტეფანე

მწიგნობართ-თავარი ხელრთვა: დავით

თავში:

ჩუენის დიკასტირიის მსაჯულთა¹ მიერ განჩინებასა ვამტკი-
ცებთ. იანურის თთვის რიცხუსა 5, წელსა 1780

ხელრთვა: კათალიკოზი

60. ბაჩინება პრასტი მოსახაზახისუმილისა და ზაალ ხაზლანისუმილის

მაგულის საქმეზე

1780 წ. 31 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 6921. დედნის შავი ქაღალდი. 19X10 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგალაგ ნახშირია წერტილი და
ორწერტილი.

ქ. გოსტაშაბის შვილი ერასტი უჩიოდა ყაფლ-
ანის შვილს ზაალს და ზურაბს: ჩემი სამკვიდრო მამული
ქვემო დოლოვნა მამიჩემის უმცროსს ძმას პაატას მიუყიდნია
ყაფლანისა და ზაალისთვის და პაპის ჩემის წილი მთლად, რომ მა-
მის ჩემისათვის არ შეუტყობინებია. მერმე ბებია ჩემს გუქას
რომ შეუტყვია, მისულა, თეთრი მიუტანია, მიუცია და, რადგანაც
ბეჟანის წილიც წერებულა იმ სიგელში და ბეჟანის ნებით თავის
წილი კი მისყიდული ყოფილა, სიგელი კი ვერ დაუხევეია და ერთი
ბათილამის წიგნი მოუცია: თქვენი წილი რომ სიგელში ნასყიდათ
მიწერია, არ მიყილია, თუთრი მომებაარაო. ეს წიგნი ზანდუეში სდ-
ბია. ქურდისაგან რომელიმე სხვა ნივთებიც და ის წიგნიც მოუპა-

¹ მსაჯულთა.

რავსთო, თორემ მიქელ დეკანოზი დოლენჯის შვილი ამ საქმის მოწამეაო; და საშინელის ფიცით ფიცევდა, ეს სიტყვა ზუკა ბიის ჩემის გუქასაგან დიდის ფიცით გამიგონიაო.

ზაალ ყაფლანის შვილი უპასუხებდა: მე სიგელი კელში მიჭირავს, მრავლის დიდროანის კაცებით დაბეჭდილი, ოცდა თოთხმეტი წელიწადია ნასყიდი მაქვს, არაეინ წამომდავებია, კაცი მესაზღვნენ, კვნა იყო, თეს[ვ]აც, მცილე არაეინ მყოლია. ახლა მაგისტანას ჭორით რომ მეცილები, ან იმ ჩემის ძმის ყმის წიგნი უნდა გჭონდეს, ან წიგნის მნახავი მოწმე გყვანდეს და სიტყვა არ მექნება, თუარა ეს სიგელი, ამ ძლიერ მოწმებით დამტკიცებული, ქართველის ბატონის მეფობაში გასყიდული, რომ ძალი და უსამართლო არა შემეძლო რა, მაგისტანას სიტყვით როგორ გამტყუენდებო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ამათი სარჩელი მოვისმინეთ, სიგელი ვნახეთ, დიად, მტკიცე და მრავლის დიდროანის კაცის მოწმობით იყო დაბეჭდილი.

მერმე მიქელ დეკანოზს მოუწოდეთ და ფიცით ვკითხეთ: რაც იცოდეს, სწორე იმოწმოს. მიქელ დიდის ფიცით თქვა, რომ გუქამ დივანბეგის ქალი შემომეხვეწა: ყაფლანისაგან მოცემული მამულის წიგნი მჭონოდაო, ზანდუკი გამიტეხეს, ზოგი რამ სხვა და ისიც დამეკარგაო. და ერთი ვინმე შენი მოწაფე არის, იმის ეჭვი მაქვს, ეგების ასწავო და კანონი მისცე. თუ იმას ეჭმნას, ჩემი წიგნი მომცესო; და დიდად წუხდა იმ წიგნის დაკარგვასაო.

ზაალ გოსტაშაბის შვილმა წერილი მოგვცა სამართალსა: გუქა ერასტის ბებია ყაფლანს თეთრიც მოუტანა და წიგნიც გამოართვაო და მამა ჩემი კიდევ ემდუროდა: თქვენ თქვენი წილი მამული დაიხსენით და მეკი არ შემატყობინეთო. ღმერთს ვფიცავ, რომ ეს ასე იყო.

აგრევე ზაზა გოსტაშაბის შვილმა მოსცა სამართალს წერილი: ღმერთს ვფიცავ, რომ გუქამ ყაფლანს თეთრი მოუტანა და წიგნი გამოართო და ბიძა ჩემიც დაგვემდურა, რომ თქვენ კი დაიხსენით და მეკი არ შემატყობინეთო. ამ ქამს დიდად შეაწუხა ერასტის ბებია: არც დღე მოასვენა, არც ღამე, მანამ წიგნს გამოართმევდა.

ესენი ასე ფიცით მოწმობდენ; მაგრამ რადგანაც ბიძაშვილები იყვნენ და საზღისკაცი, ამათის მოწმობის სამართალი ვერ გულსავსე იქმნებოდა და ეს სამართალი მივეცი: ერასტი გოსტაშაბის შვილმა სამი საყაფლანის შვილო აზნაურ შვილი შეუგდოს, ზაალმა და ზურაბმა სამში ერთი იმოონ და ასე შეაფიცონ: ამილღაბრის

წილი დოლოვნა კიდევ ეყიდოს და იმ დღიდან აქამდე არცავე
სდაგებოდეს, როსცა კაცი მდგარიყოს, დალაც ელოს და წილიც არც
ეთხოვოსთა.

ამილბაბრის შვილებსა და გუქას რომ კიდევ სხვა მოწმეები
მოვსთხოეთ ერასტის, ერასტიმ თავის პაპის ძმის შვილი ზაალ მო-
იყვანა. ერასტიმ რომ სთქვა] ყაფლანს თეთრი მივეც, დავისხენ და
ბათილამის წიგნი გამოვართვიო, და ისიც ტყუილი იყოს, არც თეთ-
რი გამოერთმიოს და არც წიგნი მიეცეს.

იანერის ლა, ქორონიკონს უაშ.

**61. განჩინება ჯაიხოსრო აბაშიძისა, გლახა მახვილაძისა და ზაალ
დავითიშვილის მამულის საქმეზე
1780 წ. 19 თებერვალი**

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 537. დედანი. ქალღმრ. 20,2×11,3 სმ.
მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ჯაიხოსრო აბაშიძე უჩიოდა მახვილაძის
შვილს გლახას და დავითის შვილს ზაალს ასე, რომე:
დედის ჩემის თეთრი ჰქონდა საკირის გასაქეთებლად და იმ თეთრით
ზაალ მახვილაძემ დავითისშვილის ზაალის კაცისაგან მიწა
იყიდა ჩემს სახელზედ, კიდევ მაჩვენა: საკირისათვის რომ თეთრი
მქონდაო, ეს მიწა ვიყიდეო. ახლა ის მიწა ზაალ დავითისშვილს უჭი-
რავს, მე აღარც თეთრი მეძლევა და აღარც მიწაო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სამართალი მივეცით, ზაალ დავითისშვილიც
მოვაცვანინეთ და მახვილაძე გლახაცა.

ზაალ დავითისშვილმა უპასუხა: ჩემს კაცს ნასყიდი მიწა ჰქონ-
დაო ფცას. იმ კაცს არ ეჭირებოდა რა, მე ვინახევდიო. ჩემს მალ-
ვით ეს მიწა გაეყიდა, შეუტყვევ, დავტუქსე და გამოვეზაენე; თავისი
თეთრი ისევ ზაალ მახვილაძეს მისცა. ის ნასყიდობის წიგნი გამო-
ართო და მომიტანაო. მახვილაძემ თუ შენ თეთრი არ მოგცა, იმას
ელავე, ჩემთან რა საქმე გაქვსო.

მახვილაძე გლახა უპასუხებდა: მამაჩემმა თეთრიც მისცა, მი-
წაც გამოართო, თქვენ მოგაბარა, სიგელი მამაჩემს ჰქონდა, უამი-
ერაშვილი შემომადგა, ეგ სიგელიც მომპარა და სხვებიცაო.
თორემ აშოროს ღმერთმან, შენს კაცს მამიჩემისათვის არც თეთრი
მიეცეს და არც მამაჩემს ეგ სიგელი მიეცესო.

ჩვენ ასე უსაჯეთ: მახვილაძემ გლახამ ამ თავის სიტყვაზედ ერ-
თი კაცი შეაფიცოს დავითისშვილს ზაალს, რომ მამას იმისს არც
თეთრი გამოერთმიოს დავითისშვილის კაცისათვის, არც სიგელი

მიეცეს და ის სიგელი ქურდობით მოეპაროსთ და ზაალ დავითის-
შვილს ისე ჩავარდნოდეს კელში.

თუ ასე შეაფიცა კაცი, ზაალ დავითისშვილმა ან მისმა უნდა დაა-
ნებოს და ან თავისი თეთრი მისცეს ზაალ მახვილადეს და მახვილა-
დემ აბაშიძეს მიაბაროს. თუ ვერ შეჰფიცა და მახვილადემ უნდა
თეთრის პასუხი გასცეს აბაშიძეს ქაიხოსროს. ფებერვალს ით, ქო-
რონიკონს უაშ.

ქ. ზურაბ ავალის შვილო! ასე გაარიგე.

- სამი ბჭედი:
1. მზექაბუკ
 2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ.
 3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

ქ. მე, ზურაბ ავალი შვილი, ამისი იასაული ვიყავ. მახ-
ვილადემ კაცი ვერ იშოვა, რომ ზაალისათვის შეეფიცა. აბაშიძემ თავისი
თეთრი გამოართვა მახვილადეს.

მე, პავლე(?) მღებარ კილადეს(?), როგორც ეს განაჩენი აცხა-
დებს, დამიწერია ზურაბის სიტყვით.

62. განჩინება მამუკა თარხნიშვილის შშაპის ხახანაშვილავის საჩუქარ
1780 წ. 26 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1741. დედანი. ქალაღი. 75,6X26,5 სმ.
მხედრული. ვანკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. თარხნის შვილი მამუკა უჩიოდა ხახანა-
შვილს თევდორეს და მის ძმას შიოს: კარგარეთ-
ლის სვიმონ დეკანოზის ყმა იყავითო და ის დეკანოზო ჩემი
ბარათში გამოყოლილი ყმა იყოო.

ხახანაშვილები უპასუხებდნენ: ჩვენ ციციის შვილის
ფარსადანის აგან შეწირული წმიდის მრავალმოღვაწის
ეესტათის ეკლესიის ყმანი ვართო, დეკანოზი გვიმსახურებდა არა თუ
ბატონობით, ეკლესიის დეკანოზობით, თორემ ჩვენთან სხვა საქმე
არა ჰქონდა რაო.

წიგნი გვაჩვენა, ასე ეწერა: შემოგიწერეთ ხახანაშვილი
საბია მისი შვილები, მისი ძმისწული ესტატე, ქორონიკონს
ტობ. მეორე წიგნი ჰქონდა ამავე ხახანაშვილებს სვიმონ დეკანოზი-
საგან მიცემული: ჩვენს ერთგულს ყმას ხახანაშვილს თევდორეს და
შიოს ძველად მამა-პაპათაგანაც ამოკვეთილი გქონდათ დალა, კუ-
ლუხი, ავდეგ და შენი ცოდვა ველარ დავიდევ, სულ გაპატივეო. და

ბოლოს ეწერა: წმიდის ეესტატის ყმობის გულისათვის მოგვიცით
ეს სითარხნეო, ქორონიკონს უია.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილებამ, ეს განუხრებელი ვეცით: თარხნიშვილი მამუკა და ზურაბ რომ ამბობენ: ეცციცისშვილის წიგნი შენი არ არისო, სხვისა ვისიმე არისო და შენის გვარის სახელი ჩაგწერინებიაო, მართალია, ხახანაშვილი სადაც სწერია, იმ ადგილს ის წიგნი დახეული იყო, დაუკერებიათ და მოუცხოვლებიათ. და ღმერთმან უწყის, ისევ სახელი მოუცხოვლებიათ, თუ სხვა დაუწერიათ. და დეკანოზის მიცემული წიგნი რომ ასე აცხადებს, თავს სწერია: ჩვენს ყმას ხახანაშვილს; და ბოლოს სწერია: ეს სითარხნე წმიდის ეესტატის ყმობის გულისათვის მომიციაო.

ხახანაშვილს თევდორეს და შიოს ფიცი დავადევით: წადგნენ ორნი ძმანი დე ერთი კაცი ერთაწმიდელი თან მიიყოლიონ და ამ სამთ ასე შეჰფიციონ, რომ: ეს ციციცისშვილის წიგნი სწორედ ჩვენის გვარისათვის არის დაწერილი და მოცემული და რაც ამაში სწერია, ჩვენნი მამაბიძანი და პაპანი იყვნენ და სწორედ ხახანაშვილობით წერებულებიყვნენ; და ჩვენი მამა-პაპანი წმიდის ეესტატის შეწირულნი ყმანი ყოფილიყვნენ.

აგრევე კიდევ ელისაბედის შვილი მღუდელი იესე ფიცით ზომ ვერ დაიფიცავს და ასე თქვას: ჩემმა სულმა, რომ ხახანაშვილები და ამათი მამა-პაპანი წმიდის ეესტატის ყმანი არიანო.

ეს რომ ასე აღასრულონ, მამუკას და მისს ძმას ზურაბს კელი აღარა ექნებათ რა. და თუ ვერ აღასრულეს, დეკანოზის ყმანი ყოფილან და მამუკას და ზურაბს დარჩებიან.

ბუჭყიაშვილო ნინიავ! ეს ასე აღასრულე. როდესაც ეს ფიცი გარდასწყდება და ეკლესიას დარჩება, მერმე რაც ამ ხახანაშვილებს ნასყიდი მამულები აქვსთ, რომ ან წიგნი აცხადებს და ან მოწამე მოწმობს, ის ხახანაშვილებს დარჩებათ. და რაც სათარხნო მამულები უჭირავსთ, რომ არ ეყიდოსთ, ის მამუკას და ზურაბს უნდა დაუგდონ. ფებერვალს კვ, ქორონიკონს უამშ.

- სამი ბეჭელი: 1. მზეჭაბუკ
2. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. ეს განჩინება რომ მივეცით, მისულიყვნენ საფიცრად. მამუკას და ზურაბს აღარა დაეფიცებინათ. ორთავ კელი მოეწერათ, აღარ დავაფიცეთო, ხახანაშვილი წმიდას ეესტატის დარჩაო, მე, მამუკას კელი არა მაქვსო; მე, ზურაბმაც, კელი ავიღეო.

აგრევ ბუკყიაშვილს ამათს იასაულს იოანეს მონაწილე წმინდას ევსტათის დარჩაო, აგრევ ქართველის მკვლელს აგრევ კლიმიაშვილს ოტიას, აგრევ წმინდის ევსტათის მონაწილეს კანოზის შვილს დავითს, აგრევ ატიკაშვილს, აგრევ იასე ქეშელაშვილს.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამათი კელით წერილი რომ ვნახეთ და თვითან მამუკასი, ეს განჩინება მივეციით: რომ ამ ხახანაშვილს თვედორესა და შიოსთან კელი აღარა აქვსთ მამუკას და ზურაბს; და დარჩა წმინდის ევსტათის ეკლესიას. და მამულებისა როგორც დაგვიწერია, ისე აღსრულდეს. თიბათვის იჴ, ქორონიკონს უჴმ.

- სამი ბეჭელი: 1. მზუქაბუკ
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
კიდებუ:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფემან ირაკლთ მეორემან, თვითან მამუკა თარხნიშვილისა და იმისის ძმის ზურაბისა და სხვათ მოწმეველებისა და იასაულისაგან კელით ნაწერი ვნახეთ და ჩვენც ასრე დავამტკიცეთ, როგორც მსაჯულთ დაუწერიათ და დაუბეჭდავთ. ივნის[ს] კ, ქორონიკონს უოე.

ბეჭელი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე მამუკას ნაწერი და იმისის ძმის დამოწმებისა ვნახე და ჩვენც დაგებუდეთ. ის წიგნიც თვედორეს მიეცა, იმას ქონდეს.

ბეჭელი: ერეკლე

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გიორგი, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას. აგვისტოს იჴ, ქორონიკონს უოე.

ბეჭელი: გიორგი

ქ. ჩვენ, საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ მისის სიმალისაგან დამტკიცებულს განაჩენს ჩვენც ამავ რიგათ ვამტკიცებთ. აგვისტოს კ, ქორონიკონს უოე.

ბეჭელი: დედოფალი დარეჯან

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 853. დედანი. ქალაქი. 31x17,4 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

მისი უწმიდესობის დიკასტრია გიბრძანებს კუჭატანს შინა მყოფო მღვდლო ევსტატი.

მერე ამ შიოსშვილს ივანეს რადგან თავისი სჯულიერი ცოლი აღარ დასდგომია, და რომელიც იმ კაცის ტყვეობის ქამს შეუერთავს, ის შეპყვარებია, იმას გაპყვოლია და კაცსაც მოუტაცნია და ფშავს გარდუყვანია და იმ დედაკაცთან მრუშებით მცხოვრები არის, ამ შიოსშვილმა, რომელიც დედაკაცი შეირთოს, ჩვენგან შენდობა აქვს, ჭვარი დასწერე.

მაგრამ როდესაც ამ კაცს ივანეს ჭვარი დასწერო, თვალი გეპიროს ყოველგან და იკითხვიდე, რომ თუ ის, ამ კაცის ცოლის მომტაცებელი, გამოჩნდეს სადმე და ფშავიდან ის დედაკაცი გარდმოიყვანოს, დიკასტრიას წერილით მოახსენე, რომ ის დედაკაცი წაერთოს; იმ კაცსაც სხვა ცოლი უნდა შეირთოს და დედაკაცსაც სხვა ქმარი. ისინი სჯულიერნი მეუღლენი არ არიან და ღმრთის წინააღმდეგ არიან ერთად მცხოვრებნი.

დაიწერა დიკასტრიისა შინა მარტისა თთვესა რიცხუსა ივ, წელსა ჩღბ.

უღირსი არხიზანდრიტი ბეჭედი: არხიზანდრიტი ტრიფილე. უღირსი დეკანოზი დიდის ეკლესიისა სვეტიცხოვლისა და კარისა ნიკოლოზი.

მწიგნობართმთავარი ბეჭედი: დავით

თავში:

დიკასტრიისა ჩუენისა მსასჯულთა მიერ განჩინებასა ამას დაეამტკიცებთ. მარტის რიცხუსა ივ, წელსა 1780.

ხელთვა: კათალიკოზი

მარცხენა კიდზე:

ქ. დოსითეოს ნეკრესელი მოგვიკითხავ სიყვარულით კუჭატანის მღვდლო ევსტატი.

ამ შიოსშვილის იოანესათვის დიკასტრიიდან შენდობა რომ მიუციათ ცოლის შერთვისა და მისი უწმიდესობასაც დაუმტკიცებია, ჩვენც ასე მოგვიწერია: ჭვარი დასწერე, ვინც შეირთოს. ივნისის 8, ჩღბ.

ეს წიგნი კარგად შეინახე. ხელთვა: დოსითეოს.

1780 წ. 22 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14199. დედანი. ქალაღი. 41,7×15,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახმარია წერტილი ან ორწერტილი. განაჩენს უზის ქორონიკონი უჰჰ, მაგრამ შეცდომაა, რადგან ვრეკლე მე-მე ამ დროს მკვდარია და, ცხადია, განაჩენს ვერ დამტკიცებდა.

ქ. თრიალელი კობაჯელი ზეიგიძე ხუცისშვილი ბასილა ჩიოდა: ექვსის წლისა დავიკარგე, ყირიმში გამყიდეს; იქ ცოლი შევირთე, ორი შვილი მომეცა, საქართველოსაკენ წამოველო, ჩემი შვილი თაყაშვილს ვასილს გამოვატანე, მეც წამოველ, ეს ვასილ იარანაღმა დაკერილი გა[ა]ბრუნა და ჩემის შვილისათვის ეთქვა: სანამდის! მამა მოგივიდოდეს, იოანე დოლონჯიშვილთან იყავ. მეც მოველ და ჩემს შვილთან მიველო. მართალია, ექვსი კოდი პური იოანესი დავხარჯეო და ერთი დეკეულიო. მერამე დიღომს მოველო და ბატონის ყმათ დავდეგ და იოანე აღარ მეშეგბა, ჩემი ყმა ხარო.

იოანე დოლონჯიშვილი უპასუხებდა: თუ ჩემი ყმობა ან შენს შვილს არ უნდოდაო და ან შენ, ხომ იცოდითო, ტყვეობიღამ მოსული კაცი ვისთანაც უნდა, იმასთან მივიდოდა. ექ[ვ]სი წელიწადია. შენი შვილი ჩემთან არის და სამი წელიწადია შენ ჩემთან მოსულხ[ა]რ. ან შენმა შვილმა რატომ არ ინება ბატონის ყმობით გამოცხადება, და [ან შენ რომ მოხველ, ან ბატონს რატომ არ მოაკსენე ან ბატონის შვილებსა, ან შენს შვილს რატომ არ მოჰკიდე კელი? მაშინ ვერ დავიშლიდი. და არ წამოხველ თუ არა, მოხველ ჩემ სახლში და ასე მითხარ: ღმერთმან შენს უკეთესი ბატონი ნუ მომცეს, ს[ო]ფლად და[ა]ყენო; აგიყვანე დიღომს ჩემს ყმებთან დაგაყენეო, ორმოდამა ჩემი პური სჰამეო, ძროხა მოგეც, ჩოკა, ქუდი; შენს შვილს — თოფ-იარაღი, ცხენი. სამი წელიწადი ჩემის ყმობის პირობაზედ ჩემს კაცებთან იღვე და ახლა თავს მართმეო. სამართალი რასაც ბრძანებს, ის აღსრულდესო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილებამ, დიღმელთ გეითხეთ: ეს კაცები ბატონის ყმობით იღვა დიღომს, თუ დოლონჯის-შვილის სახელობითო. დიღმელთ ფიცით გვარწმუნებს, რომ არც

1 სანამდის.

ბატონის ყმობა უთქვამს და ივანეს ყმებთან იღვა, იმის ^{ნახელით} მოვიდაო.

ჩვენც ეს უპ[ა]სუხ[ე]თ: რადგანაც ტყვეს თავისუფლად ვუშვამთ, ვისთანაც უნდა, იმასთან მივა, ეს კაცი რომ მოვიდა, თუ ივანეს ყმობა არ უნდოდა, მაშინვე უნდა შვილისათვის კელი მოეკიდებინა და წამოსულიყო, არც ჩოკა უნდა ჩაეცვა იმისი, არც ქუდი დაეხურა, არც პური ეხ[ა]რჭა, არც ძროხა დაეჭირა და დიღმელთათვისაც ეთქვა: ბატონის ყმათ მოველო. აქადინ რომ არც ერთი უქმნია და თავისი თავი ნებით მონებაში მიუცია, ივანეს ვეღარს[ა]დ წაუვა. დარჩა ეს ბასილა და მისი შვილები იოანე დოღენჯის შვილის ყმად.

გოგიავე თუხარელო! შიბბარე. მარტს კდ, ქორონიკონს უაშ¹.

ანანიავ! შენ ყ[ო]ფილხარ იასაული, არ გვახსოვდა, შენ შიბბარე ეს კაცი.

- საში ბეველი:
1. მზეჭაბუკ
 2. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
 3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ოს ძეს
- თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთის ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. მარტის კდ, ქორონიკონს უაშ.

ბეველი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

65. განჩინება დიკასტირიის იოანე ავალიშვილის შუარაპაოძის საქმეზე

1780 წ. 14 მაისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3121. დედანი. ორად გაკეცილი ქაღალდი. 31,7X 20,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

მისის უწმიდესობის დიკასტირიის მიერ განჩინება.

დიკასტირიასა შინა არშით გამოაცხადა ავალის შვილმა იოანემ: ჩემმა ყმამ მღვდელმა ლაზარემ დიდის შეურაცხებით ლანძღვით, გინებით გამხადა და დიდის ავად მოპყრობით და ესეც მითხრა: შენი სისხლი მწყურჩიან და მინდა დავლიოო. მიზეზი ეს იყო, რომ მისს უგანათლებულესობა ბატონის შვილს [ი]ულონთან საწში გავლით ჩემი ყმობა ითავლა და იუარაო.

ჩვენ ორნივე მოვავგანინეთ და ვალაპარაკეთ და ორთავე ურთიერთარს სარჩელი და ლაპარაკი გავსინჯეთ.

¹ უაშ] უაშ.

იოანე ავალისშვილს მოწმე[ე]ბი ვსთხოვეთ. რომელსაც ჩითდა,
 ეს მართალი ყოფილიყო. ამის საქმისათვის ოთხმა და ხუთმა უმწმემა
 ავალისშვილს და თავისი საჩივარი დამტკიცებით აღმოუჩინეს.
 ამის თქმული ყოველივე მართალიაო.

რადგანც მღვდელი ლაზარე შფოთისა და ამბოხების დამწყე-
 ბელი შექნილა და თავისი ბატონი დიდის საყიფნებელისა და შეუ-
 რაცხის სიტყვებით გაულანძღავს სახალხოდ, ამის საუპატიოდ თა-
 ვისს ბატონს დიდის ვედრებით და დავრდომით სამი თუმანი მიაჩ-
 თოს და შეცოდების შენდობა და მიტევება ითხოვოს და აღთქმაც
 დაუდვას, რომ აღარა შესცოდოს რა. და როგორც ყმა ყოფილა,
 ეგრეთ თავისის ბატონის ყმობასა სამსახურსა და სიამოვნესა შინა
 იყოს.

და კიდევ ამ ლაზარეს მღვდელს რომ უთქვამს: «შენი სისხლი
 შინდა დავლიოვო», ამის საქმისათვის ორს თვეს მღვდელობიდან და-
 გვიყენებია და ნურცა ერთსა მღვდელ-მოქმედებასა აღასრულებს.

ეს კანონი და საუპატივო ასე მცირედ ამისთვის გაუჩინეთ, რომ
 შეგვეწყალა მღვდელი ლაზარე, თორემ უფროს დიდისა დასჯისა
 ღირსი და თანამდები იყო.

და დღეის იქით გაფრთხილდეს და თავისს ბატონს არა შესცო-
 დოს რა, თორემ თუ კიდევ შესცოდა ბატონყმურად არ მოექცა და
 არ ემსახურა, მასუკან პატივი და სასჯელი ერთი მრავლად შეეკე-
 ცება და ისრე გარდახდება.

დაიწერა დიკასტირიას შინა მაისს თთვესა იდ, წელსა ჩდბ.

უღირსი არხიმანდრიტი ბეჰელი: არხიმანდრიტი სტეფანე.

უღირსი დეკანოზი ხელრთვა: ნიკოლოზ.

მწიგნობართმთავარი ბეჰელი: დავით

თავში:

დიკასტირიისა ჩუენისა მსაჯულთა! მიერ განჩინებასა ამას ვამ-
 ტკიცებთ. მაისს იდ, წელსა ჩდბ.

ხელრთვა: კათალიკოზი

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართუელოსა მეფე ირაკლი, ამ განა-
 ჩენს ვამტკიცებთ. მაისის კთ, ქორონიკონს უდმ. აღბათ*.

ბეჰელი: მე ფხვთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე.

! მსაჯულთა.

* „აღბათ“ მიწერილია სხვა ხელით.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14874. დედანი. ქაღალდი. 63X22 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი, ორი ან სამწერტალი.

ქ. ფალავანდისშვილის ფეშანგის შვილისშვი-
ლები ბერი და იაკობ უჩიოდნენ მაჩაბლის იესესა
და გოგოასა და ბარქიმის შვილებს: სანატრელმა ცხებულ-
მა მეფემ თეიმურაზ რომ მეფეს ალექსანდრეს
ჯარი მიაშველა, მაშინ მაჩაბელი იესე, პაპაჩვენი ფეშანგი, ხერხე-
ულიძე ბეჟან, ავალისშვილი ბერი და ზურაბ
ოსმანთ დაიჭირეს და სახსარსა სთხოვედნო. პაპაჩვენმა ფეშანგიმ
მამაჩემი რევაზ დაიბარა, თავის მაგიერ გირაოდ მისცა, იესე
მაჩაბელმა თავისი შვილი თეოფანე მისცა გირაოდ. თვითან
წამოვიდა და ბეჟან ხერხეულიძე თან წამოიყვანაო. ბერი ავალის-
შვილი გამოიპარა და ზურაბ თავი დაიხსნაო.

მამაჩემი რევაზ იქვე ბორკილში ება და მასუკან გამოიპარაო; და
სანამდის გამოიპარებოდაო, პაპა ჩვენმა ფეშანგიმ წიგნიც მიწწერა,
იესე მაჩაბელს, პირათაც უთხრა: შემძლებელი კაცი ხარ, ჩემი შვი-
ლიც გამოიხსენ და მამულს მოგცემო. ქართლშიც მოიკრიფა იმათი
სახსარი და მაჩაბელს მოებარაო. იმერეთის მეფემ ალექსანდრემაც
გამოუგზავნა სახსარი — ზოგი საქონელი, ზოგი ურები, რადგანც
მისის მიზეზით დატყვევდნენო. და მამაჩემი რევაზ რომ გამოიპარა,
იმაში არცარა გასვლია, არც თავდები ყოფილა, თორემ თუ თავდე-
ბი იყო, რატომ თან არ წამოიყვანაო როგორც ბეჟან ხერხეულიძე,
და ან ბორკილში რაღათ ებაო.

მერმე მძლავრებით პაპაჩვენს ფეშანგის ძალი დაატანა და აე-
ნევეს სიხტიურაშვილი ნასყიდობით გამოართვაო. თუ
მართებული ნასყიდობა იყო, რატომ ან პაპისჩვენის კელი არა სწე-
რია, ან ბეჭედი არა ზისო, ან მამის ჩვენებისა — ზაალისა და რევა-
ზისა ან კელი არ არის მოწერილი, ან ბეჭედიო.

მაჩაბლები უპასუხებდნენ: იესე მაჩაბელმა თეთრი ზოგი
მიიპარა და ზოგი დარჩაო, რევაზისაც თავდები იყო და ბეჟანისა-
ცაო და დანარჩომის თეთრისათვის თეოფანე გირაოდ მისცაო. ჩვე-
ნი გირაო რომ კელთ ეჭირათ, ოსმანთა მამაშენს აღარ გაუფთხიდენ
და გამოიპარაო. მაგრამ იმის სახსარი ჩვენ გამოგვართვესო; სანამ-
დის მთლად არ გამოგვართვეს, რისაც თავდები ვიყავით, მანამდის

თეოფანე არ გამოუშვესო. მერმე ფეშანგი შემოეხვეწა, ეს გლეხები
 ნასყიდობით მოსცაო თავეთის მამულით, სიგელი დაუწერეს, მრავლ
 ბარა, ოცდათორმეტი წელიწადია ჩვენ გვიჭირავსო. ფეშანგი დაიხს
 ხანს ცოცხალი იყო, არ გვედავაო, მამათქვენები არ გვედავენო. ახ-
 ლა თქვენ გვედავებით და ნება სმართლისა არისო.

ამის პასუხი ფალავანდიშვილებმა ასე უთხრეს: ფე-
 შანგი საჩივლელად ჩამოვიდაო ქალაქს, ავად გაკდა და მოკვდაო.
 მამაჩვენები შეუძლებელნი იყვნენო, სიღარიბისა და უმამულობი-
 საგან სამაჩაბლოში ხიზნად იღგნენ თქვენის კელის მაყურებელნიო
 და დღესაც იქივ არიანო. რომლის გზით შეეძლოთ თქვენი წინააღმ-
 დგომი და ლაპარაკი. და ჩვენ რა გამოვზდილვართ, სამართალში
 კი არ გვიჩივლია, მაგრამ მრავალჯერ გვითქვამს, უსამართლოდ ვი-
 ჭირავსთო.

რადგანც მისის სიმაღლის ბრძანება გამოგვივიდა ჩვენ, საქარ-
 თველოს მსაჯულთშეკრებილება, მოწმე[ე]ები მოვთხოეთ ორთავ.
 ამილახორის იესემ დივანბეგის წერილი მოგვივიდა:
 იესე მაჩაბელმა რომ თავი დაიხსნაო, თიბათვეში ჩამოვიდაო. მერმე
 რევანს ბორკილები დაემტვრია და ჩამოვიდაო; თუ თავდები იყო,
 ბორკილი რალათ ეყრებოდაო.

ნიკოლოზ ამილახორის შვილს მოეწერა: რევანს
 თვითან გამოიპარა, მაჩაბელს არ დაუხსნია. ასი თუმანი ჩემი და ჩე-
 მის თაბუნებისა ჯამაგირი მომიტრესო მაგ საქმეზედ და თორმეტი
 კომლი ურია მეფემ ალექსანდრემ შამოაწიო. ჩემი ბეჭე-
 დი რომ ზის ნასყიდობის წიგნზედ, მირზა იბრეიმას ბრა-
 ლიო.

პეტრე ავალის შვილს მოეწერა: იესე მაჩაბელმა თავი
 დაიხსნა, ჩამოვიდაო, რევანს იქივ დარჩაო. ბერი გამოიპარა, ზურაბ
 დავიხსენითო. სამსა-ოთხს თვეს უკან რევანს ბორკილები დაემტვ-
 რია, ზურაბისას ჩამოვიდაო. მასუკან მაჩაბელმა მასცა, თუ არა მის-
 ცა რა, არ ვიციო.

სვიმონ ედიშერის შვილს მოეწერა: რევანს ბორკილები
 დაემტვრია, ზურაბისას მოვიდა, მაჩაბლისაგან იმის სახსრის გალე-
 ბა არ გამოგონიო.

ციმაკურიძე ზურაბს მოეწერა: ღმერთსა ვფიცავო,
 ამის დამსწრე ვარ, ზაალ ავალის შვილს ვახლდიო, მაჩა-
 ბელი იმან დაიხსნაო; თეთრი, თოფი და იარაღი მივეციო, ვერ
 აუტდაო, შვილი მისცა გირაოდ, იასე მაჩაბელი ჩამოვიყვნეთო, რე-
 ვანს იქივ დარჩაო. კარგა ხანი გამოვიდა, გამოიპარა და ჩამოვიდაო.

ხუმარაძე ჩქარიას მოეწერა: ჩაყალიბე გს ვახლდო; მაჩაბელი და რევაზ ტუსაღათ რომ იყენენო, თავს მე მაჩაბელმა რომ თავი დაიხსნა, თეთრი კიდევ დარჩაო, თვეთა ვიდა და შვილი გირაოდ მოჰგვარაო. მასუკან თავის სახსარი ამოიტანა და შვილი დაიხსნაო. რევაზ ტყვეთ დარჩაო, ბორკილები ეყარაო. მე კლიტეები მოვიპარე, გავაღე, გამოვაპარე და საგმალიც მე გამოვატანეო. ოთხი წელიწადი კიდევ იქვე ვიყავ ჩაყალისთან, რომ იმის სახსარი არ მოსულაო.

ზურაბ ავალისშვილს მოეწერა: ექვსი თვე ჭინჯილში დაგვაბესო, ჩაყალიბემა რევაზ აწყურს ჩამოიყვანაო, იესე მაჩაბელმა თავი დაიხსნა, ბეჟან ხერხეულიძე თან წამოიყვანა, იმის თეთრი თავს დაიდვა, რევაზ ჩაყალიბეგს მისცა: თუ გინდა გაყიდე, თუ გინდა თავი დაახსნევიწე, მე ამის თავდები არა ვარო, მე თავი დავიხსენიო. ბერი გამოიპარა. ორთვეს უკან რევაზ გამოიპარა და ჩემს სახლში ჩამოვიდაო.

ახლა მაჩაბლებს ვთხოვთ მოწამე. ზაზა ციციისშვილმა თქვა: თეოფანე აკენით აწყურს წაიყვანეს, მერმე მე გამგზავნეს, გამომგვარეს და წამოიყვანეო. ასრევ დიმიტრი ციციისშვილმა თქვა: ამის მეტი არ ვიციოთ რაო.

ივანე შანაშვილმა იმოწმა: თეოფანე გირაოდ წაჩყვანესო; რევაზ მასუკან გამოიპარაო, თეოფანე იქ დარჩაო. მაჩაბელი რევაზს ელაპარაკებოდაო: შენს თავდებად შვილი მივეცო და იქ დარჩაო, შენვე დამიხსენო.

ხოსრო ხოჯაშვილმა იმოწმა: ბატონის ბძანებით რევაზ ამილახორი შუა იყო, იესე მაჩაბელი ელაპარაკებოდა რევაზსაო, შენს თავდებად შვილი მივეცო, შენვე დამიხსენო, ეს კი არ ვიცი, როგორ გაშველდნო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ესენი მოვისმინეთ, ნასყიდობის წიგნი ვნახეთ, ნიკოლაოზ მაღალასშვილის დაწერილი იყო, ამილახორის შვილის ნიკოლაოზის ბეჟედი იჭდა, რომელიც ისე უკუთქვა, როგორც ზემო მოვიკსენეთ, და ქცხილვანის მამასახლისისა და მურადაშვილისა და ლალაშვილისა. და სხვა რომელიც საბატონოს კაცის შვილები მოწმად ეწერნენ, არც ერთის ბეჟედი არ იჭდა; არც ფეშანგის კელი იყო მოწერილი, არც ბეჟედი არც ზაალისა, არც რევაზისა: რომელთაც ბეჟედები ვნახეთ, დღესაც ჰქონდათ ამ ყმაწვილებსა თავეთის მამისა; ერთი წარყვნილი და გამოუცნობელი ბეჟედი იჭდა; ამათს ბეჟედს არც ნაკვეთი უგვანდა, არც სახე.

და რადგანაც არც კელი აქვსთ მოწერილი, არც ბეჭედი უნისთ და ამდენი მოწამენი, ზოგნი მაღალნი და ზოგნი იქ დამსწრენი, ასე მოწამობენ, ფიცი გაუჩინეთ. თუმცა ფიცი მაჩაბელს შეხვედებოდა, თუ ამ საქმის დამსწრები იასე მაჩაბელი ცოცხალი ყოფილიყო ან გოგია გონებაზედ იყოს. მაგრამ ესენი რომ აღარ არიან და იმათმა შეილებმა გაგონილის მეტი არა იციან რა, რევახ ისევ ცოცხალია; რომლისაც მიზეზით ეს ნასყიდობის სიგელი დაწერილა, წადგეს რევახ თავის ძმისწულის ბერით და თან მიიყოლოს ხუმარაძე ჩქარია, რომელიც ემოწმება, მე თავს ვადექო და მე გამოვაპარეო; და კიდევ თან მიიდევნოს თავეთი აზნაურშვილი ჩუბინიშვილი შოშია და ლაშხიკაცია და ამ ხუთთ ასე შეპფიცონ, რომ: «არც თავდები ყოფილიყოს იესე მაჩაბელი რევახისა, არცარა იმის თაობაზედ გასლოდეს, არცარა სხვა მიეცეს მაჩაბელს ამ მამულში, რაც მძღავრებით არ გამოართვა და არც ამ სიგლის დაწერისა და ამ ნასყიდობის ნება ჰქონებოდესთ და არცარა სხვა გამოერთმოსთ».

თუ ასე შეპფიცა, სიხტურაშვილი დათუა, გოგია, ღვთისია ავნევეს თავეთის მამულით დარჩებათ ფალავანდისშვილს რევახს და ბერს. თუ ვერ შეპფიცადა, მაჩაბლის ნასყიდნი არიან და მაჩაბელს დარჩებიან და ველარ მიედავებიან. მაისს იმ, ქორონიკონს უამშ.

- სამი ბეჭედი:
1. მზეკაბუკი
 2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
 3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ეშიკალათბაშო დიმიტრი! ეს ასე აღასრულე, როგორც მსაჯულთ გაუჩენიათ. აღიწერა მაისის კვ, ქორონიკონს უამშ.

ზამო: მე ფებთვანბანილთა ზიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. მე, ზურაბ ყაფლანიშვილი, დემეტრე ეშიკალასბაშის სიტყვით მივედი, მაჩაბელს ფარსადანს უთხარ: ან შენ წადი ზევით, დაქაფიცე და ან ბიძაშენს და შენს ძმას წიგნი მისწერე დაქაფიცონ. ფარსადანმა ასე მითხრა: მე არც წავალ და არც წიგნს მივსწერო; ბიძაჩემი იქ არის და ჩემი ძმა, თუ უნდოდესთ დაქაფიცონ, თუ უნდოდესთ კელი აიღონ. მაისს კვ, ქორონიკონს უამშ.

ბეჭდი: მონა ღთისა ორბელიანის დიმიტრისძე... შდენ (2)

ქ. მე, ზაალ დავითიშვილი, ამ ბძანების იასაული ვი-
ყავ ბატონის ეშკალაბაშის დიმიტრის ბძანებით და ეს ფაქტობრივად
შვილები თავეთის მოწმებით მაჩაბელს გოგია მამულს და
ელიზბართან მოვიყვანე, სანთლები ხელთ ეპყრათ საყდართანა
და არ დაიფიცეს. ელიზბარ ასე თქვა: არ დავაფიცებ, მეოთხედი
ძლივს მერგება, იაკობ ჩემია, თუნდა ნასყიდი იყოს, თუნდა არაო,
ღმერთმან მოახმაროსო. ასევე გოგია მაჩაბელმა: ღმერთმან მოახმა-
როს, არ დავიფიცებო.

ამისი დამწრენი: შერმაზანაშვილი ოანეზა, გრი-
ქოლაშვილი ფარსადანა, ტორანკაშვილი გიორ-
გი, რევაზ საქაშეთს ვნახე, ეს განაჩენი ვაჩვენე, ეშკალასბაშის
წიგნი და იმანაც ასე თქვა: არ დავაფიცებ, მარტოხელი კაცი ვარ,
ღმერთმან მოახმაროსო. ღმრთის წინაშე ეს მოხსენება მართალია.
იენის[ს] მ, ქორონიკონს უამშ. ეს ჩემი ხელია.

ქ. რადგანაც ეშკალასბაშის სიტყვით ზურაბ ყაფლანისშვილს
ფარსადანისათვის უთქვამს და ზაალ დავითისშვილს გოგია მამ-
ჩაბლისა და ელიზბარისა და რევაზისათვის და ისინი ასე
იწერებინა: არ დააფიცეს, კელი აღესო, დარჩათ ეს მამული ბერსა
და იაკობს. იენისს ივ, ქორონიკონს უამშ.

ქ. ის ნასყიდობის სიგელი რადგანაც მართლად არ აღმოჩნდა,
უნდა მოსცეს მაჩაბელმა ფალავანდისშვილებს ბერსა და იაკობს.

სამი ბეჭდი. 1. მზეჭაბუკ

2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ

3. ჟამი ესეცა წარვლის

კიდევ:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ გარი-
გებას ვამტკიცებთ. აღიწერა იენისის კბ, ქორონიკონს უამშ.

ბეჭდი: მე ფებთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე

ქ. შემდგომად ამ განაჩენისა, რომელიც ფიცით გადაწყვეტილა,
მაჩაბელს ფარსადანს მისის უმაღლესობისათვის მოეხსენებინა: ასე-
თი საბუთები ვიპოე, რომ ამ განაჩენის დაწერის ჟამს არა მქონ-
დაო და კიდევ სამართალში შესვლას ვითხოო.

მისს უმაღლესობას ამათი სარჩელის გამოძიება ოქმით ჩვენ-
თვის ებძანა. ჩვენ, მეფის ძემან ვახტანგ საქართველოს
შსაჯულთშეკრებულება ჩვენთან დავისწარით და თანამდებობისაებრ
დიდად გამოვიძიეთ, მაგრამ მაჩაბლის მკარეს ასეთი საბუთი ვერ

ვპოვეთ, რომ ეს განაჩენი დაერღვია და რომელიც საბუთი მაჩა-
ბელს მოქჳონდა და იტყოდა, ეს საბუთები ფიცის განაჩენს უკან ვი-
შოვო, იმით სამართალში წინააღმდეგომი ამ განაჩენისა არსებობს
ჩნდა რა. გ. ი. ბ. ლ. ი. მ. ე. კ. ა.

და სამართლის დიდად გამოძიებით ესევე განაჩენი დავამტკიცეთ.
დარჩათ სამართლით სიქეთურაშვილები დათუა, გოგია და ღვთისია
ფალავანდიშვილებს ბერსა და იაკობს. დღეის აქეთ მაჩაბელს ამათ-
თან საბატონყმით კელი აღარ აქვს. მაჩაბელს რომ სიქეთურაშვილე-
ბის ნასყიდობის სიგელი აქვს, ბათილი არის.

იასაული უჩინე ეშვიკალასბაშო აღათანიკე! ეს სიქეთურა-
შვილები ახლავ ფალავანდიშვილებს უნდა მოაბარებინო. მაისის
ლა, ქორონიკონს უოე.

ხუთი ბეჭედი:

1. რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვ ა ხ ტ ა ნ გ ვამ-
ტკიცებ მეფის ძეობით
2. მ ე ფ ე მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად ქ ა ი ხ ო ს რ ო
3. დივანბეგი
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ
5. არ ირჩევა

კიდებუ:

ქ. ჩვენ, მ ე ფ ე სრულიად საქართველომასა და სხუათა მ ე ო -
რ ე ი რ ა კ ლ ი, ვამტკიცებთ. მთიბათვის გ, ქორონიკონს უოე.

ბეჭედი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

**67. არაზ ზაზა თარხნიშვილისა შიის თარაზაჲ მდივანავითა
განგონავით**

1780 წ. 4 ივნისი

ცსა. .ფ. 1448. საბ. № 3243. დედანი. ქალაღი. 31,6×19,2 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ვ ი ლ ი ს გ ი ო რ გ ი ს კირი მო-
სცეს ზ ა ზ ა ს თ ა რ ხ ნ ი ს შ ვ ი ლ ს.

მერმე ამას მოვახსენებთ. მერმე ერთი კაცი ჯავახეთიდან მამი-
ვიდა გუდალეთს; ეს გოგია ბიჭი იქ დაიბადა, შაიქნა. ახლა ამ წყა-

ლობას ვითხოვ: მოსამართლე[ე]ებს უბძანეთ¹ სამართალი უყონ²,
რომ მოსამართლე[ე]ებიც აქ გახლავან. სამართალი მადირსეთ. დმგო-
თი გაგიმარჯვებთ. თიბათვის **გ. ქორონიკონს უამშ.**

ერქონული
გინგლიქონქა

[განჩინება]

ქ. მისის სიმაღლის მეფის ძის გიორგის ბძანებით გვერდს ვახლ-
დით. ამ ბიჭმა იჩივლა: მამაჩემი ჭავახეთილამ გულალეთს გარდმო-
ვიდა, ათი წელიწადი იქ დაყო, მაგრამ მასუკან აქა-იქ დაეიარებო-
დიო, ზაზას ყმა არა ვარო.

ზ ა ზ ა ასე ჩ ი ო დ ა: ეს ბიჭი ჩემს სოფელში დაიბადა, იქ
იდგა; ჭავახეთილამ გარდმოსულს კაცს ვინ შედავებაო. ჭავახეთი-
ლამეც ჩვენ გარდმოვიყვანეთ მამა ამისიო.

რადგანაც მოდავე არავინ ჰყვანდა ზაზას ამ ბიჭისა და ჭავახე-
თილამც მამა ამისი გარდმოეყვანათ და თვითან ამ ბიჭმა თქვა —
ათი წელიწადი გულალეთს ვიდექითო, ეს ბიჭი თავს ვერ წაართმევს.
ეს გოგია ბიჭი დარჩა სამართლით ზაზა ყორიასაულბაშს. თიბათვის
დ, ქორონიკონს უამშ.

- ორი ზეპელი: 1. შუეჭაბუკ
2. ჟამი ესეც წარვლის
თავში:

ქ. ჩვენ, ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ ი გ ი ო რ გ ი, ამ მსაჯულთ განჩი-
ნებას ვამტყიცებთ. თიბათვის დ, ქორონიკონს უამშ.

ზეპელი: მეფის ძე გიორგი

68. ზანინება ზემო აბაზაძისა და ძველი აბაზაძის მამულის საძებო

1780 წ. 10 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5230. დედანი. ქაღალდი. 49×14,8 სმ. მხედ-
რული. უოველი სიტყვის შემდეგ ორწერტილი.

ზემო აბაზაძე და ქვემო აბაზაძე ტოლიანასთან
მიწებზე და ზოგს ტყეზე¹ შეცილებულიყვნენ. ზემო აბაზაძე სახა-
სობით ეცილებოდა, რომ ჩვენი სახასო არისო და ნახევარი ჩემიაო
და ნახევარი ქვემო აბაზაძისაო.

ქვემო აბაზაძემ აშოროს უთხრა, რომ: არც იყოს სახასო, კიკნა-

¹ უბძანეთ. ² ჰამ წყალბას ვითხოვ. ³ მტყუ.

ძისაც იყოსო და კიდევ საციკნაძეოს უძახდენო, სამნებოც ძველი იყოსო.

ამას წინათ ნიკოლოზ მაღალაშვილთა პარაკნათ. ნიკოლოზს ქვემო აბაზაძისათვის ფიცი დაედვა, იმხანად ხატი მოესვენებინა და აღარ დაეფიცებინა.

ახლა კიდევ ჩვენთან ილაპარაკეს. ჩვენ განაჩენი დაუწერეთ, იას[ა]ული გავატანეთ, ასე ჩაუწერეთ: თუ ნიკოლოზის დროსა არ ეფიცოს და ახლა გასინჯე, თუ ეფიცებოდეს და სამნები დიდის ხნისა იყოს, და[ა]ფიცე. თუ არ ეფიცებოდეს, არც ძველი სამანი ქონდეს, ნუ აფიცებ.

მოფიცრები მოეყუანა, სამნები ენახათ, ძველი იყო, წამდგარიყუნენ, და[ა]ეფიცნათ; კიდევ არ შეჭერებულიყვნენ.

მოვიდნენ კიდევ ილაპარაკეს: ჩვენც მივედით, გავსინჯეთ, კიდევ ხატი მოასვენეს, ფიცს ამირებდენ, მაგრამ ჩვენ არ დავაფიცეთ. მეორედ დაფიცება არ იქნებოდა.

ჩვენ ის უწინდელი მოფიცრები მოვაყუანინეთ, ვკითხეთ, იმათ ასე გვითხრეს, რომე: ჩვენ ხატი ავასვენეთ, ძალის სამნებზე მოვიტანეთ იქით ბრეგაძის მიდგომამდი, ასე შემოუარეთო და ასე შეეფიცეთ, რომ: ეს ალაგი არც სახასო ყოფილიყოს და არც კიკნაძეს გამორთმეოდეს. კიკნაძეც ამ მამულით ქვემო აბაზაძეს რგებოდეს, საციკნაძეოსაც ეძახდენ, არც ზემო აბაზაძეს ხელი ქონდეს.

რადგან მოფიცრებმა ასე უმოწმეს, ჩვენც ისევ ქვემო აბაზაძეს დავანებეთ. ზემო აბაზაძეს ხელი ავალეზინეთ. დარჩა ქვემო აბაზაძეს. ქორონიკონს უამ, თიბათვის ი.

ბეჭედი: მოსავი ღთისა ბატონიშვილი...

69. ბანინიშა ღავით ციციშვილისა და მისი სახლისაათვის ბარინიშის საქმიანი

1760 წ. 27 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 874. დედანი. ქალაღი. 43x16,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ციციშვილის ბატონის სარდალ ქალაქის მოურავისა და იმის სახლის კაცების გარიგებაში დავსხედით მდივანბეგითეიმურაზ, ყორიასულბაშიზაზა, მსაჯული იესე და მდივანი სულხან.

საუფლისწულო როგორც განაჩენში სწერია, ისე უნდა თავთავისი ექიროსთ.

დოესის თეთრი გოგოას აკლია, უნდა მისცეს ექვსი თუმანი და ნიკოლოზმაც უნდა მისცეს ექვსი თუმანი, დოესს კაცს ეს თეთრი დავით მოურავს მიბარდეს, დოესს საერთო იქნება.

კლიშიაშვილის ბეითალმანი საერთოთ დაიდვა. იის ციხე, ავკეთი ჭავახიშვილთან ათთუმანზევრად გირაოთ ყოფილა და ალექსანდრე სარდალს დაუხსნია; ეს თეთრი სამშო უნდა გამოიღონ და მოურავს მიერთვას.

მაგრამ მოურავი ამას ბძანებდა: ამ თეთრის გულისათვის მამა ჩემმა ერთი ოქროს ჭაჭვი და ერთი სიასამურის ტყავი ღედის ჩემისა ჭიმშერს ექვსის თვის ვადით დაუგირავა; ორივე სამოცის თუმნისა იყო. ის ვადაზე ველარ დაიხსნა და ჭიმშერს დარჩაო და აღარ მოსცაო.

ეს მათს უმადლესობას მოახსენონ და როგორც სამართალი ებძანოსთ, ამაზე ისე გარიგდნენ.

ციხიაზე რომ ლაბარაკობენ, მოურავი ამას ბძანებს: ორმოც თუმნათ ფარსადანმა და იმის სახლის კაცებმა ბატონიშვილს ელენეს დაუგირავესო.

სახლის კაცები ეუბნებოდნენ: ფარსადანმა თავის საქმეზე დაუგირავაო, სახლის კაცები არ ურევიანო და არც სასახლო საქმეზე დახარჯულაო.

ამაზე მოურავს შემოდგომამდინ მულათი მივეციოთ. თუ თავისი სიტყვა სარწმუნოს მოწით გაამართლა, ეს ვალი სამშოთ უნდა გაიღონ და მამული საერთო იქნება.

და თუ მოწმით არ გარდასწყდა, ერთი თავის საუფლისწულო კაცი გოგიამ წააყენოს, ერთი კაცი ივანემა და პაატამ და ერთი კაცი ნიკოლოზმა. და ასე შეაფიცონ, რომ: ფარსადანს თავის თავისათვის აეღოს და სახლის კაცები აღებაში არ ერივნენ.

და თუ ასე ფიცით დაამტკიცონ, მოურავი ნულარ ედავება.

დოელ ბერუახორბალაძე საერთოთ დაიდვა: კავთელაშვილი და ელგანდაშვილი მოურავის გირაოა, როცა სამშოთ დაიხსნან, საერთოდ დაიდება. წრომი საერთოთ დაიდვა. ოთარის მკვლელი კემუხტაშვილი თავის შვილებით უმამულოთ გოგიას მიეცა.

ბაეი მთისა და ბარისა და წყლის გამოსავალი როგორც უწინდელს განაჩენში უწერიათ, ისე გაიყონ.

შეწერ-გაწერა, ყმის წახდენა-გაკეთება და ყმის გამოსავალი.

როგორც განაჩენში უწერიათ, სახლის კაცების შეკითხვით, ისე უნდა იქნას.

საუფლისწულოს სოფლების დალისა როგორც განაჩენში უწერიათ, ისე აღასრულონ.

გოგია თავის საუფლისწულოს მიწას რომ ვერა სწევდება, მარამდინ მისწვდებოდეს, თხუთმეტის დღისა თავის საუფლისწულოდამ მოურავმა ათხოვოს, თხუთმეტის დღისა ივანემა და პაატამ ათხოვოს და თხუთმეტის დღისა ნიკოლოზმა და ამილღაბარ ათხოვონ.

სახლისკაცობაზე უფროს-უმცროსულათ, როგორც განაჩენში უწერიათ, ისე მორჩილნი იყვნენ.

ტველიაშვილი მოურავის დახსნილია და იმის შვილი გოგიასია. ოსარო როცა გააკეთონ, ერთი კაცი მოურავისა დადგეს, ერთი კაცი გოგიასი, ერთი კაცი ივანესი და პაატასი და ერთი კაცი კიკოლასი.

და თევზი როგორც რიგია, ისე გაიყონ.

სახასოდამ ივანესა და პაატას ახლავს მსახურათ მიხანაშვილი და ხუციაშვილი. ნიკოლოზს და ამილღაბარს ახლავს სახასოდამ გოგიჩაშვილი. ახლაც უნდა მივსცეთ სახასოდამ ერთი მსახური. გოგიასაც უნდა მიეცეს სახასოდამ ორი მსახური. კლიმიიაშვილი კაცია ნიკოლოზს და ამილღაბარს ახლავს. ერთი აზნაურშვილი მოურავმა კიდევ აახლოს. კლიმიიაშვილი დათუა და ტერიშვილი იესე ივანესა და პაატას ახლავს. გოგიას ორი აზნაურშვილი როგორც ხლებიან, ისევე ახლდნენ.

საუფლისწულოს კაცს სახლის უფროსი ნურასა სთხოვს და ნურც სამსახურს უბძანებს, ძველს განაჩენშიაც ასე უწერიათ.

გუჯარეთსა და სკრაზე რომ ლაპარაკობენ, ამაზე მათს უმაღლესობას მოახსენონ და სამართალი რაც ებძანოსთ, იმაზე დადგნენ.

მედვინეთხუციშვილი ზა[ა]ლ ივანესა და პაატას ხლებოდა და ამათთან დაბერებულყო. სახლის კაცებმაც ნება დართვეს და ამათვე უნდა ახლდეს.

ხორბალაძე ბერს მოურავის ცხვრის თეთრი რომ დაზღებია, ის იმ გლეხმა კაცმა მოურავს უნდა მიართვას. და ამ კაცის გამოტანაზე ალექსანდრე სარდალი ბევრს გარჯილა და ორი ტივი დაუხარჯავს. ესეც საძმოდამ უნდა გარიგდეს და მოურავს თავისი მიერთვას. აღიწერა იენისის კუ, ქორონიკონს უამშ.

ორი ბეჭედი:

1. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ს მ დ ი რ ა მ ე მ უ ლ ი
2. ზ ა ზ ა
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მონა ლთისა ს უ ლ ხ ა ნ

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფ ე ქართლის და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი, ამ გარიგების განჩინებას ვამტკიცებთ. ივნისის ლ, ქორონიკონს უამს.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ გელესია ვადიდე, ვრეკლე.

კადეზ: მე, ქალაქის მოურავს და ვითს, ამ გარიგების ყაბული მაქ. დავით

ქ. ჩვენ, ციციშვილებს გიორგის, ივანეს ნიკოლოზს, პაატას, ამილღაბარს და ციციის ამ გარიგების ყაბული გვაქვს.

ორი ბეჭედი:

1. დედოფლის ამაგ ვიყავ
 2. არ ირჩევა
- ხელთა: პაატა

70. პანინება თეიმურაზ მდივანბეგისა და გივი ფარეშთხუცისათვის მამულის საქმეა

1780 წ. 1 ივლისი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 51. სპ. № 110. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[90] მისის სიმაღლისათვის არზა მიერთმია თეიმურაზ მდივანბეგს და გივი ფარეშთხუცისათვის ეჩივლა. მისს სიმაღლეს ოქმი ებოძა: ზაზა ყორიასაულბაში¹, ესენი ალაპარაკე და გა[ა]რიგ[ე]ო.

დავსხედით მე, თარხნიშვილი ყორიასაულბაში ზაზა და მსაჯული იესე და ასე გაეარიგეთ, რომელზედაც ჩიოდნენ. წავკისის მამულზედ გლეხის ნასახლარებზედ რომ ლაპარაკობდა თეიმურაზ მდივანბეგი, გივის თუ უნდოდეს, რომელიც ნასახლარი თეიმურაზ მდივანბეგსა რგებია, ისენი დაუცალოს, ხე-ტყე წაიღოს და დაანებოს. თუ უნდოდეს და სადაც მდივანბეგმა იმისი სამუქფო² მიწა სთხოოს, იქ მოუზომოს და მისცეს.

¹ ყორიასაულბაში. 2 სამუქფო.

მეორეს ამას ლაპარაკობდა გივი ფარეშთხუცესი: მე ფიქს
 ე რ ე კ ლ ე ს წიგნში რომ მიწერია, ფ რ ი დ ო ნ ა შ ვ ი ლ დ ა
 ბ ე გ ლ უ ა შ ვ ი ლ ი ს გარდა ნახევარი წ ა ე კ ი ს ი უბნისა და
 ორი საკომლო ნახევარზედ მეტი უნდა მეჭიროსო. ამაზედ ბევრი
 ილაპარაკეს და მახსოვარი კაცი აღარავინ ჩნდა. ვერც ეს შევიტყუ-
 ვით, რამდენის დღის მიწის პატრონები იქნებოდნენ. [v] ფიცი უჩნ-
 დებოდათ; და ფიცი ესევე ვაძობინეთ და ამაზედ დავდეგით: მდი-
 ვანბეგმა თეიმურაზ წავკისში ოთხმოცის დღის მიწა საერთოს მა-
 მულიდამ ნახევარზედ მეტი მისცა და ამაზედ გაშველდნენ¹. ნახე-
 ვარს წავკის[ს] გარდა ოთხმოცის დღის მიწა მეტი უნდა ეჭიროს
 გივს ფარეშთხუცესს. ამაზედ გარდასწყდა ამათი წავკისზედ ლა-
 პარაკი. მკათათვის ა, ქალაქსა ტფილისს, ქორონიკონს უაჟ.

ქ. ეს ოთხმოცის დღის მიწა რვას ადგილს უნდა მისცეს.

მე, თეიმურაზას, ამ გარიგების ყაბული მაქს.

მე, გივს, ამ განაჩენის ყაბული მაქვს.

თავში:

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაკლი, ამ სამარ-
 თალს² ვამტკიცებთ. ივლისის კბ, ქორონიკონს უაჟ[შ]

71. განიხილავთ ალამ შარანგოვიზშილისა და ივანე პუჩულის მამულის საქმეზე

1780 წ. 21 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5262. დღიანი. ქალაღი. 19,2X9,7 სმ. მხედ-
 რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. ყ ა რ ა ნ გ ო ზ ი შ ვ ი ლ ი ა დ ა მ ბ უ რ დ უ ლ ს ი ვ ა ნ ე ს
 უჩიოდა, რომ ჩემის ყმის ბ უ რ დ უ ლ ი ს ზ ა ზ ა ს ნაჭონი მამუ-
 ლი ავს დროსაგან წართმეული შენ გექპირაო. მერე მისმა სიმალემ
 მეფემ ირაკლიმ ჩემი ყმა და მამული მე მიბოძაო; და რაც შენ
 გექპირა, იმაზე ჩემ მოსაბარებლად ხელი რომ ავიმართესო, მოხველ
 და შემომეხვეწეო: თუმანნახევარი თეთრი მამეო და წელიწადში
 მისაცემათ ორი ცხვარი დაიდეო და ისე გირაობით გამომართვი მა-

¹ გახველდნენ. ² სამართლის.

მულიო. მაგრამ მასუკან შენგან სიაცაკისა და შფოთის მეტი რამ
ვერა ვნახე რაო; ეს შენი მოცემული თეთრი გამომართვილ და ჩემი
ყმის ბურღულის ზაზას ნაქონი მამული დამანებულნიცაა
ივანე ბურღული ამას უპასუხებდა: მანამ იმ შენს მა-
მულს იშოვიდიო, ბეითალმნობის სახელით ჟიმ შერს ვმსახუ-
რეო და ის მამული მე მამცაო. და მასუკან ბატონმა რომ შენ გიბო-
ძაო, შენც შენის ნებით გირაოთ მამცეო. მართალია, მე შენთან
იმ მამულის თაობაზე საქმე ამის მეტი არა მაქვს რაო, რომ ჩემს
გირაოს თეთრს რომ მამცემო, შენი მამული უნდა დაგანებო. მაგ-
რამ რაც იმ მამულის შოვნაზე ან ჟიმშერზე და ან მოხელეებზე
დამიხარჯავს, ის შენ უნდა მამცეო.

ა დამ ამას უპასუხებდა: თუ ცოტა რამ იმის შოვნაზე დაგი-
ხარჯავს, ის მამულიც კარგა ხანს შენ მოგიხმარიო.

ჩვენ, ბატონის შვილმა მირიანმა, ჩვენის ძმის ბა-
ტონის შვილის ლეონის მოხელე[ე]ში ჩვენთან დავისწა-
რით და ამათის საჩივრის სამართალი ასე ვსაჩეთ: ივანე ბურღულს
იმ მამულის ბეითალმნობით შოვნაზე რაც დახარჯვია, როდესაც
ადამს იმ მამულს გირაოთ ართმევდა, მაშინ უნდა ელაპარაკნ[ა];
რადგანც უწინაც დიდხანს სკერია და არც მასუკან ულაპარაკნია
იმ დანახარჯზე და მამული ხელახლა გირაობით გამოურთმევიო, რაც
თეთრი ადამისათვის ბურღულს მიუცია, ის სრულებით უკან უნდა
გამოართოს და თავისი მამული დაქანებოს.

ბოქაულთხუცესო ავთანდილ! ეს ასე აღასრულე. მკა-
თათვის კა, ქორონიკონს უმც.

ხელრთვა: მირიან*

თავში:

ჩვენ, ბატონის შვილი ლეონ, ამ განჩენს ვამტკიცებ.
მკათათვის კვ, ქორონიკონს უმც.

ზეკალი: მრჩობლთა მეფეთა ძესა ლეონ სახელად მძესა.

72. ბანდინაზა ბალუსტა ხანდამაშვილის ყმის საქმეზე

1780 წ. 9 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2619. დედანა. ქალაღი. 43×17,5 სმ. მხელ-
რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. ხანდამაშვილი გალუსტა — ძე დანელასი
ოსკანაშვილს ხაბაზს გოგიაზე ედავებოდა ზაალს,
რომ ჩემი ყმა არისო თავუთელიო.

* კიდევ ერთი ხელრთვა, რომელიც არ ირჩევა.

ჩვენ, საორბელოს ბატონმა დიმიტრი ეშვიკლასბაშმა, ჩემის
ქმისწულის მზეკაბუკ მდივანბეგის თანდასწრებით ეს საქმე
თალი მივეცი: თაგუთი რათგან ნახევარი ჩვენი ქვეყანა
და ნახევარი ხანდამაანთი, ჩვენ ამ ხანდამაშვილს გაყრილობის ბა-
რათი ვთხოვეთ, რადგან გაყრილი ხარ, უნდა ბარათი გჭონდესო, თუ
არადა, საერთო იქნებაო. და თუ საერთო იქნება, ხანდამაანთი ერთი
სახლისკაცი ზაალს ახლავს და მრავალს გარჯასა და დანახარჯსაც
ამბობს, ზაალს ეს ბიჭი აღარ წაერთმევა.

მაგრამ სამართლით ჩვენგან ეს ორი იძიება: პირველად ეს რომ,
უნდა გაყრილობის ბარათი მოიტანოს გალუსტამა, თუ საკუთარია;
და თუ ბარათი არა აქვს ორი სარწმუნო მოძღვრიანი კაცი შეაფი-
ცოს, რომ არც ნათესავი იყოს და არც მტერი. და ასე ფიცოს, რომ:
«ეს ოსკანაშვილი ხაბაზი გოგია ხანდამანთ ყმა იყოს და საკუთრად
დანელას ბარათში ნარგებიც იყოს, რომ არას ხანდამაშვილს წილი
არ ედევას». როდესაც ასე შეფიცავს, ზაალს საქმე არა ექნება რა. და
თუ ვერ დაიფიცა, დარჩება ეს ხაბაზი გოგია ზაალს. ივლისის ა,
ქორონიკონს უამქ.

ვახუშტი, ეს საქმე შენ გაქრივე. ბავალი: ორბელიანი
ეშვიკლასბაში დიმიტრი.

ოცს დღეზე ეს საქმე უნდა გარიგდეს. და როდესაც დაიფი-
ცოს და ან არ დაიფიცოს, შენც მოწმობა უნდა მოწერო. ბავალი:

კიდზე სხვა ხელით:

ქ. მე, ეშვიკლასბაშის მსახურმა ვახუშტიმ, ამისი იასაული ვი-
ყავ გალუსტასი. გალუსტამ ვერ დაიფიცა. დარჩეს ბიჭი ზაქალსა.
დაიწერა მარიაშობისთვის თ, ქორონიკონს უამქ. ბეჭედი არა მქონ-
და და ეს ჩემი ხელია.

73. განიხილა ბაბია სახლთუხუცის შიის არუთინა შირაკაშვილის სამეხუბო

1780 წ. 9 ოქტომბერი

ბელაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9016. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მისის სიმაღლისათვის შეეჩივლა მირაქაშვილს არუ-
თინას: მე ბორაგული ვარ და იქილამ გზლებივარ და თითოს დღეს
მკას უშველიდი ახნაურიშვილებს ევგენს, ვარჯანს და სულ-
ხანს და ახლა ტეტია სალთხუცესი ნასყიდობით მეჭიდება; მე
წმინდის გიორგის ყმათ მოვსულვარ, ეს არ ვიცი, იმას ვინ მიმყიდა
და არცარა ამაგი აქვსთ იმათ ჩემზედ: ერთი სომეხი მოვსულვარ,

მოვნათლურვარ და წმიდის გიორგისათვის თავი შემიწირავს სამართალი მადირსეთო.

მისს სიმაღლეს ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებულნი თავის ამათი საჩივარი ებრძანა. ჩვენთან დავისწარით მ დ ი ე ა ნ ბ ე გ ი ო ტ ი ა და მოუწოდეთ ამის მოადს — სალთხუცესს ტეტიას.

ტეტია ამ ე უპასუხა: თუ ჩემი ყმა არ იყავ, ნიკოლოზ ალავერდელმა რათ დამიბეჭდა გასამყრელოს ბარათი, რომ შენი თავი მე მიწერია ყმათ და ან ის რატომ არ მედავა.

მეორეს რომ ამბობ, მე წმინდის გიორგის მამულზედ ვიდექო, აქამდენ ჩვენც იმის მამული გვეჭირა იმის აზნაურშვილებს და შენც მისთვის იდექო.

კოზმან კავკავაძეს მოეწერა გიორგი მღვდლისათვის: თქვენ წიგნი რომ გებოძათ და ამათის დავის ვითარება გეცითხათ, მე ასე ვიცი: ჩემი დედიდაშვილი სალთხუცესი პაატა მოვიდა და მითხრა: კაცს ვყიდულოფ და თეთრი მიკლიაო. სამთუმანნახევარი გამომართო და მეოთხე დღეს ეგ ბიჭი ამოატარა. წმინდის გიორგის მადლს ვფიცავ, ასე იყო.

და სამართალში მოვიდნენ ალავერდელის მდივანი ბეჟან, ალავერდელის ბოჭოულთხუცესი აქაზი და მგალობლიშვილი გიორგი, ამათ ასე თქვეს ფიცით, რომ: ეს კაცი იმისი ყმა არის, არავის ხელი არა აქვსო და ნიკოლოზ ალავერდელის ბარათი აქვს, რომ იმას გაუყრია ესენი. ეს ათუა ამას რგებია. ამათის მოწმობით გული დავაჯერეთ, რომ ბარათი აქვს.

და მეორე ეს, რომ ეს ათუა მორიგის დავთარში სალთხუცის ყმათ ეწერა: ენახეთ ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებულებამ, ნიკოლოზ ალავერდელის გაყრილობის ბარათი, რომ იმას გაუყრია ესენი, და ეს გლუხი ამას რგებია.

და მესამე¹, კოზმან კავკავაძეს რომ ასე მოუწერია, ოთხმოცის წლის კაცი არის დღეს, მორიგის დავთარში სალთხუცის ყმათ რომ სწერია.

მეოთხე ეს, რომ მოხელენი ასე ფიცით ამბობენ სამართალში. ჩვენ ამ ოთხის საბუთის აზრებით ეს მირაქაშვილი ათუა სალთხუცესს ტეტიას დარჩა ყმათ.

¹ შესაშვე მეორე.

ვარის იასაულო რამაზავ და ოთარ! ეს ასე გაქორციელდეთ.
ოქტომბრის თ, ქორონიკონს უაშ.

ბოქოულთხუცესო აქაზ! შენ მიაბარე ეს კაცი ქალთხუცესს

	მონა ლისა მღვიან- ბევი ოტია	მონა ლისა მღვიან- ბევი თეფურაზ
--	--------------------------------	-----------------------------------

მინაწერი:

რომელიც გვეყოლია მირაქაშვილი ნასყიდი, ამ სიგლის ძალი-
თა ჩვენ — სულხანის შვილებს ზარასპას, გოგოას,
ლუარსაბს, ბესარიონს და მიხაილს, თავისუფლობა
მოგვიცია; ასე, რომელ იობასათვის იმაზედ ბატონუმობაზედ
საქმე არა გვაქვს, გაგვინათვისუფლებია; რომელზედაც ხელს ვაწერ
კეთილშობილი ლუარსაბ სულხანოვი.

მე, სულხანოვი კეთილშობილი ზარასპი, ხელს ვაწერ ამ სიგელ-
ზედ და ამასთან საქმე არა გვაქვს, ამ ჩვენ ყმას იობასთან საქმე აღა-
რა გვაქვს რა, თავისუფლება მიგვიცია მირაქაშვილისათვის.

74. ბანიწივა ბარსევიან უშიახლასაჟისა და შარახანანთ მოსესას სახლების საქმეზე

1780 წ. 24 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1316. დედანი. ქაღალდი. 29,6×20,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

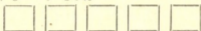
ქ. ბედნიერ კელმწიფეს! ოქმი ებოძებინა მელიქის ნაიბი მი-
კირტუმაზედ, რომ სარუხჩანთ სახლები ვისთანაც გი-
რაოს არის, გირავოს თეთრი გარსევეან ეშიკაღაბაშს გა-
პოართო და მოგირავეს მისცეთ და სახლები ეშიკაღასბაშს მიაბარათ.
ეს სახლები პატრონისაგან დაგირავებული იყო ყარახანანთ
მოსესთან ოცდაორ თუმანათა, რომ მუქტაბარი სანათი ჰქონდა
და სახლებზედაც გირაოს თეთრის გარდა მოსესას დანახარჯი ჰქონდა.

ამ დანახარჯის ბარობაზედ ჩვენ, მელიქის ნაიბი მამასახ-
ლისი ზაქარია, აბესალამაანთ პასრათა, მუნთო-
ანთ ოსეფა, შაბუდაღანთ დავითა, მოვედით, სახლე-
ბი ვნახეთ, კალატოზი მოვაყვანიხეთ მოსესას დანახარჯი სახლებ-
ზედ ვნახეთ. მოსესას ნუხსები ჰქონდა, რომ გირაოს გარდა ოცდა-
ორი თუმანიც დაეხარჯა.

¹ კელმწიფე.

ჩვენ ზემო კაცები ასე გავარიგეთ, რომ: კბ (ოცდაორი თუმანი) ამდენი გირაოს თეთრი, იმ (თვრამეტი თუმანი) ამდენი ციწა-ნახარჯი, რომ შეიქმნება ორმოცი თუმანი, ეშიკალასბაშს წამოვუყვანოთ თვით მოსესას მივეციტ და სახლები ეშიკალასბაშს დავანებეთ. და მოსესას დავირავებულ სანათი და ზედ დანახარჯის ნუსხებიც ეშიკალასბაშს მოვეციტ მოსესაგან ხელი ჩართული. ღვინობისთვის კდ, ქორონიკონს უამ.

ამ სახლის ძველი სიგელიც გარსევან ეშიკალასბაშს მივეციტ, რომ იმას აქვს, და მაგრამ როცა ამ სახლის პატრონი მოვიდეს, ორმოცი თუმანი პატრონმა გარსევან ეშიკალასბაშს უნდა მისცეს და სახლები პატრონს დანებდეს. და თუ პატრონი არ მოვა, ნება და ბძანება კელმწიფისა აღსრულდება.

ქ. ბატონი გარსევან ეშიკალასბაშისაგან მე, ყ ა რ ა ხ ა ნ ა [ნ] თ მოსესას, მომეზარა ამ განაჩენისა ორმოცი თუმანი ქალაქის ოთხი დანგნი¹ სირმა აბაში.

მე, შ ა ბ უ დ ა ლ ა ნ თ დ ა ვ ი თ ა მ, მოსესას სიტყვით დავწერე და მოსესას ბეჭედი. ღვინობისთვის კდ, ქორონიკონს უამ.

ბეჭედი: მონა ლთისა მოსესას

75. განიხილვა აღაშ ხარაგოციუხილისა და გოგია გრიგოლაშვილის

განულის საქმეა

1780 წ. 80 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 2200. დედანი. ქალღი. 60,5X30,2 სმ. მხედრული. განკვეთილების ნიშნად ნახარია წერტილი და ორწერტილი.

მისის სიმაღლის მეფის ძეს არაგვის მპყრობელს ბატონისშვილს ლეონს ყარაგოჯის შვილის ადამისა და გრიგოლაშვილის გოგიას სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებსათვის, ებძანათ. ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ.

ადამ ამას ჩიოდა: ბარძიმ ერისთავმან ჩემი მამაბიძანი ზოგი გარდაყარა, ზოგს თვალი მოსთხარა და მამაჩემი კახეთს გარდაეარდა. მამული სხვათაც წართმეული ქონდა და ჩვენცა.

¹ დანგნი.

იმ გარდავარდნაში რაც წიგნები ჰქონდათ ჩემს მამა-ბიძათ, გრიგოლაშვილს მიაბარესო.

როსცა ღმრთის მოწყალება მოგვევლინა და მე ფეხმწიკრულ ლემ შეგვიწყალა, ჩვენის მამულის წყალობა მეც მიჭმწა და სხვა-თაც თავ-თავისი უბოძა. და მე ეს წიგნი მიბოძა, რომელიც დღეს ხელთ მიჭირავს. მოვედით საერისთოს, ჩვენი მამულები დაგიჭირეთ. გრიგოლაშვილს ჩვენი წიგნები ვთხოეთ; გვატყუა, მოგცემო და არ მოგცა.

სამი მლუღელი მყავს მოწამე და იმათი კელითწერილი მიჭირავს, რომ მამაჩემი წიგნებსა სთხოვდა. და გრიგოლაშვილი ეუბნებოდა: ერთი ვეცხლით მოქედილი ხის ბარძიმი მამარია და წიგნებიო და მოგცემო.

ახლა ვთხოვ წიგნებსაო და მეუბნება: შენის მამა-ბიძებისაგან მოსყიდული მაქვსო; გასინჯეთ, თუ ან შესაწყნარებელი წიგნებია, ან მოწამენი ჰყავს, ნება სამართლისა არისო. თუ არადა, ჩემის მამულის სამართალი მომეცითო.

გრიგოლაშვილი უპასუხებდა: ნასყიდობის წიგნები კელთ მიჭირავს, შენს მამა-ბიძათ მოუყიდიათ და ძველი წიგნიც კელთა მაქვს, რომლითაც ეს მამულები გეჭირათ; ორმოცი წელიწადია მამული კელთა მაქვს, თუ სადაო გქონდა, რატომ აქამდის, სადამდის მამა და პაპა ცოცხალნი მყევანდნენ, იმათ არ ედავეო. მერმე ბარძიმ ერისთვის წიგნი მაქვსო, რომ ეს ნასყიდობაც დაუმტკიცებიაო და აზნაურშვილობაც უბოძებიაო და ნება სამართლისა არისო.

ამისი პასუხი ასე უთხრა ადამ: ჩემი მობარებული წიგნები რომ გქონდა, რომელსაც მამაჩემი პაპა შენს სთხოვდა და ატყუებდა, მოგცემო და არ მისცა, იმ წიგნზედ გააკეთე ეს ნასყიდობის წიგნიო; თორემ როგორც ჩემი წიგნია ბეჭდებიანი და ქორანიკონი უწერია, შენი ნასყიდობის წიგნი რატომ აღარ არის ისეთიო. თუ ჩემს მამა-ბიძათ ბეჭედი არა ჰქონდათ, წერა რომ ყველამ კარგად იცოდნენო, რატომ კელი არ აწერიაო, ან მოწმის ბეჭედი რატომ არ გიზის და ან კელი არ არის მოწერილი.

და ორმოცი წლის ჰქრას რომ ამბობ, აქამდის ხარაბა იყო, კვნა არ იყო და თესვა და წიგნები შენ გებარა, არ მაძლევდი და რით უნდა მედავნაო.

ბარძიმ ერისთვის წიგნის ბოძებას რომ ამბობ, ის წიგნი არც ბარძიმ ერისთვის მოცემულიაო, არც იმისი ბეჭედი უზის და არც იმის ძმებისაო. ლაზარე ნაზირი პაპის შენის სიმამრი იყო და იმან დაგიწერათ ბარძიმ ერისთვის სიკვდილს უკანო. თუნდა კიდევ

ებობებინოს, მაშინ არაგვზედ მამული სხვათაც წართმეულნი ჰქონდათ და შეცაო. ახლა მოწყალე კელმწიფემ სხვათაც უბოძა თავთავეთი მამული და მეც წყალობა მიქმნა; სადაც ჩემს მამულს ვხედავ ვაჭელებ, კელს მოვკიდებო; და თუ ნასყიდობით მედავეს, უგმუნსა მართალმა იცისო.

ჩვენ ეს წიგნები მოვატანიხეთ. ბარძიმ ერისთვის მიცემული წიგნი, რომელიც ლაზარე ნაზირის დაწერილი იყო, ბარძიმ ერისთვის ბეჭედი იჭდა, მაგრამ ვერ ერწმუნებოდა კაცი. ამისთვის, რომ სადაც იმის ბეჭედი გვინახავს, არც ერთს არ გვანდა. და თვითან ის ბეჭედი წაფხეკილი და დაფანჯრული იყო და ქორანიკონის რიცხვზედ ზედ დაესვათ, რომ ასო აღარ ჩნდა და უბრალოს მურით იყო, რომ კელს ეცხებოდა და არ იკადრებდა იმით დაბეჭდვასა; იმისის ძმების ბეჭდები ისხდა, არც ჩნდა და კასმათი დაგრეხილი და მრუდი ჰქონდათ, არც ფსინი იკადრებდნენ იმისთანას ბეჭდების ქონებასა.

რომანოზ მთავარეპისკოპოსის ბეჭედი იჭდა საჩინოდ, მაგრამ ამით არ გამართლდებოდა ის წიგნი. ამისთვის, რომ იმ ქაშს აქ არ ბძანდებოდა და მასუკან თუ უსვა, არ შეირაცხება.

ნასყიდობის წიგნი ვნახეთ, ტეტია ნაზირის დაწერილი იყო, არც მოწმის ბეჭედი იჭდა, არც კელმოწერილი [იყო], არც ადამის მამა-ბიძათაგან იყო კელმოწერილი, არც ბეჭედი იჭდა. და ამისთანა ნასყიდობა ძნელად შესაწყნარებელია მოსამართლისაგან, მოწამე არ მოსდევდეს და მიმსყიდველი არც ბეჭედს სვემდეს. არც კელს აწერდეს.

ჩვენ ამ წიგნებს ვერ ვერწმუნენით და ეს სამართალი მივეციით: დღეს საერისთოში სარწმუნო კაცნი არიან და იმ ქამისა კარგად იციან: ანანურის დეკანოზი დავით, ზოდოკე მღუდელი და ჩრდილელი. თუ ამათ სულზე კელის დადებით იმოწმონ; და აგრევე ამ მამულის მეზობლებმა: ბახალელმა ლალაშვილმა დემეტრემ, ჯარიაშვილმა ცოტამ, ომარაშვილმა ხიზანამ, ხრინტაშვილმა ბერმა — ამათ ფიცით არწმუნონ სამართალსა, რომ მართალი ნასყიდობაც იყოს, დასწრებოდნენ და კეშმარტად იცოდნენ, ადამს რალა სიტყვა ექნება.

და თუ ამათ ფიცით ვერ უმოწმონ, მაშინ ადამმა რვა უმტერ-უმოყვრო მოფიცარი შეუტდოს, რვაში ოთხი იშოოს და მეხუთე თვითონ მიჰყვეს და ასე იფიცოს, რომ: «ადამის მამა-ბიძათ სრუ-

ლის გულით კიდევ მიეყიდოსთ, ფასიც აეღოსთ და წიგნიც სწორად და ჰემმარტი იყოს; და ის ძველი წიგნიც ნასყიდობით მიეცესთ. არა თუ მიბარებათ; და ბარძიმ ერისთვის წიგნიც იმის ურისტობაში იყოს მიცემული და ბეჭდებიც იმათი ისხდესა.

თუ ასე შეპფიცა, ადამს სიტყვა აღარ ექნება რა. და თუ ვერ შეპფიცა და არც მოწმებმა უმოწმეს, ყველა სიცრუისა ყოფილა და ყველა ტყუილი. და დარჩება ადამს სონის შვილის მამული, ლაფაურის მამული, აზალდურის მამული და თორელა შვილის მამული.

და ის ძველი წიგნიც უნდა მოსცეს გრიგოლაშვილმა ადამს, რომელიც პაპუა ერისთავს მოუცია ადამის მამა-ბიძათათვის. და დღეის იქით ველარ ედავება გრიგოლაშვილი ამ მამულებს და ველარც კელს მოჰკიდებს.

ჩვენ მათის ბძანებით ასე გავაჩინეთ. ნება და ბძანება მისის სიმაღლის მეფის ძისა არის. ქალაქს ტფილისს, ოკლონბერს ლ, ქრისტეს აქეთ ჩღბ, ქორონიკონს უაშ.

ქ. ეშიკაღასბაშო ზაალ, ასე გაარიგე.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჭომი(?) ლმერთგანცა(?), იოანე, 1748
2. მზეკაბუკ
3. მონა ლთისა ოტია
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. მე, ბოქაულთხუცის შვილი ავთანდილ, ამ განჩინების ძალით იასაული ვიყავ; გრიგოლასშვილმა გიორგიმ ვერ შეპფიცა. დაიწერა იანვრის ბ, ქორონიკონს უაშ.

ქ. ეს რომ დაეწერა ბოქაულთხუცის შვილს, ჩვენ ამას ვერ ვერწმუნენით. თვითონ იმ ბოქაულთხუცესს ავთანდილს წიგნი მივსწერეთ და ვკითხეთ: რადგანც იასაული შენ იყავ, იფიცა და ან ფიცავს თუ არაო. ავთანდილს ეს მოეწერა: არც უფიცავსთ და ვერც ფიცვენო. მე, წილენელს, დამაწერინა ეს მოთბრობაო და თვითან ამბროსი წილენელის დაწერილი იყო. რადგანც ეს წერილი ენახეთ იასაულისა და სამი თვეა არც მოწამე მოიყვანეს, არც საბუთი მოიღეს და ვერც ფიცვენ, დარჩა ეს მამული ადამს. კელი აუშართე და შობარე. იანვარს ყვ, ქორონიკონს¹ უაშ.

¹ +ქკს.

ოთხი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ
2. მონა ლთისა ო ტ ი ა
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. ქამი ესეცა წარვლის

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაკლი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის კმ, ქორონიკონს უოე.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალ-დედოფალი, ბატონი დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან, ამ განჩინებს ვამტკიცებთ. მარტის ი, ქორონიკონს უოე.

ბეჭედი: დედოფალი დარეჯან

მარცხენა კიდებზე:

ქ. ჩვენ, ბატონი შვილი სრულიად არაგვის საერისთაოს პატრონი ლეონ, ამ განჩინებს ვამტკიცებ. გიორგობის ვ, ქორონიკონს უამ.

რომელიც მოწმები მსაჯულთ ამაში დაუწერიათ, იმათ გარდა სხვა მოწმებიც რომ იყვნენ, რომ სამართალი იმათს მოწმობასაც შეიწყნარებდეს, იმითიც იქნება გარდაწყუეტა.

ბეჭედი: მრჩობლთა მეფეთა ძესა ლეონ სახელად მძესა.

ქ. როგორც სანატრელს ბატონის შვილს ჩვენს ძმას ლეონს დაუმტკიცებია ეს განჩინება, ჩვენც, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ და არაგვის საერისთოს მპყრობელი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. იანვრის დ, ქორონიკონს უო.

ბეჭედი: ლომად თუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

76. ბაზილიკა ზაზა აშირეჯიზის შიხის საქმეზე

1780 წ. 11 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1450. დედანი. ქალაქი. 17,5x11,2 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. ამირეჯიბი ზაზა ამ თამასუქით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთან, იჩივლა. ჩვენ, მსაჯულთ, ამისი სამართალი ასე განვაწყესეთ:

ამ ზაზას განაყოფს ქაიხოსროს რომ ამისთვის თავისი შემკვიდრე გლეხი წაღვლეო ხარაზის შვილი ამისთვის გი-

რაოთ მოუცია და მერმე შინდელის და ვითის შვილისათვის მიუყიდნია, თუ უწინ ამ ზაზასთვის დაუგირავებია, ის კაცი სამართლით ამ ზაზას ერგება, სარამ თავისი თეთრი თევდი ამას უნდა ყვ[ა]ნდეს.

თუ უწინ შინდელის და ვითის შვილისათვის მიუყიდნია და ამისთვის ტყუილათ თამასუქში ის გლეხი დაუწერია, სამართლით ის გლეხი და ვითის შვილისა არის და ქაიხოსრომ ამ ზაზას თავისის თეთრის პასუხი უნდა ვასცეს.

ეშვიკალასბაშო ზა[ა]ლ! ეს ასე უნდა აღუსრულო. ის გლეხი თუ უწინ ზაზას გირაო იყოს, ამას მოაბარე. თუ ამისგან უწინ დავითის შვილს ეყიდნოს, იმისი იქნება, ამისთვის თავისი თეთრის პასუხი მოაცემინე.

გიორგობისთვის ია, ქორონიკონს უჯაჭ.

ეს შინდელი დავითის შვილი რომ სამართალში მოწოდებულ იყო და სამართალში მოვიდა, ისე წავიდა: იმისი გულისთვის ეს გლეხი ამ ზაზას მოაბარე ახლავ. და დავითის შვილს თუ წიგნი აქვს, მერმე მოიტანოს და სამართალი მაშინ მიეცემა. ახლავ აუყარე და ამ ზაზას მოაბარე.

ორი ბეჭედი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ კ
2. მონა ღთისა ო ტ ი ა

77. განიხილავთ ელიზარ ქავთარის შვილისა და ნათლისმცემლის

შინს საქმეზე

1780 წ. 28 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2767. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მისის სიმაღლისათვის შეეჩივლა ქავთარის შვილს ედიშერს: ჩემი ერთი მკუქი დრი ყმა შავიკაცის შვილი პაპა ნათლისმცემლის არქიმანდრიტს ყმად უსახლობსო, სამართალს ვითხოვო.

მისს სიმაღლეს ოქმით ებძანა არქიმანდრიტის ეფთვიმესათვის: თუ სიტყვა არა გქონდეს რა, ეგ კაცი ამას და[ა]ნებო; და თუ სიტყვა გაქვს, სამართალში ელაპარაკეო. ამ ბრძანებით ორნივე ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულების, სამართალში მოვიდნენ.

არქიმანდრიტი ეფთვიმე ეპასუხებოდა: შენ რომ შენის სიმაღლისათვის აგრე მიფ[არ]ვით მოგიხსენებია, მართალია, შენი სამკუ[ი]დრო ყმა იყო, მარა პირველ ეს, რომ ოსმალობას პრინციპად მოსული მამა ამისი, მეორეს, რომ ქრისტეს აქეთ ჩემე — ამ წელს გიდავნია და წიგნი მოგიცია ნასყიდობისა, რომ მოგიყიდია არქიმანდრიტის სვიმონისათვის, რომ ეს წიგნი ბატონის შვილის მარიამისაგან არის დაწერილი.

ედიშერ ეპასუხებოდა: ეგ წიგნი ჩემი მოცემული არ არის, და ამის მეტად ეგ წიგნი არ მინახავს; და თუ მართალია ეგ წიგნი, რად ემოწმები, არა სწერია და ან მწერლის სახელი რად არ სწერია?

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ ეს წიგნი ვნახეთ, ასე ეწერა: ჩემი მკუ[ი]დრი ყმა შავისკაცის შვილი პაპა ოსმალობას ჩამოსულიყო და წინამძღვრის ხაროტონის დროს. ახლა ეს ნასყიდობის წიგნი მომიცემია, რომ მე კელი აღარ მქონდესო ამ კაცთანაო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სამართალი მივეცით და ამით ვერწმუნებით ამ წერილს, რომ ბატონიშვილი მარიამ სწერს ედიშერის და ამის ძმის მაგიერ; ღირსი და პატიოსანი არქიმანდრიტი სერაპიონ ყიდულობს ეკლესიისთვის. და ესეც ჭეშმარიტებით ვიცით, რომ ის ღირსი კაცი ამისგან წარტაცებით ეკლესიას არ შესწირავდა. მეორე ეს, რომ: ბატონისშვილი რად ჩასწერდა თავის სახელს იმ წიგნში. და თუ ამისთანა ან მწერალი და ან მყიდველნი ამისთანა გვამნი არ ყოფილიყვნენ, ედიშერ რომ აშოროს ამბობს, ეგ ჩემი მოცემული წიგნი არ არისო და არც ბეჭედიო, სამართალი ედიშერს ფიცს დადებდა; მარა ჩვენ იმ ორს კეთილის გვამის ნაწერს და მსყიდველისაგან წიგნს ვერწმუნებით და ჭეშმარიტებით ვიცანით. იმ წიგნით ეს გლეხი დარჩა წმინდის ნათლისმცემლის მონასტერს.

იასაულო გოგიავე, ეს ასე გარიგე. ნოემბერს კგ, ქო-

რონიკონს უაჟ.

მონა ლთ-
ისა ოტია

ცცა. ფ. 1448, № 1446. დედანი. ქაღალდი. 40,5X 14 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარღდება მაქსიმეს ჟუთათლობის წლებით.

ქ. დავჯდით ბჰვენი და მოსამართლენი და გავაბჰვეთ ქუთათელ მიტროპოლიტი მაქსიმე და თათიეიშვილი ხოსია.

ქუთათელმა უჩივლა: ჩემს კაცს მახარობელს მარდალეიშვილს კაცი შემოაკვდა და შენ მოგენდო და შენის სახლით და შენი საქმობით ის კაცი გამიეცი და ინაკავაძეს მიეცი. მერმე ჩემმა მოხელეებმა დახსნა მოინდომა. იმ კაცის თავდები შენ იყავი, წაიტანე ჩემი ხელოსნები და იმ მარდალეიშვილის შვილი გაყიდე ქუთაისს და თეთრი ინაკავაძეს მიეცი და ჩემს კაცს საუდლო წიგნი მიეცი და ერთი ფრული ჩემს მოხელეებს გასამრჯელო გარდაახდევინე. და ის კაცი ჩემთვის ესახლა. მერმე ინაკავაძე მოვიდა და დეობა დამიწყო. გითხარი შენ: «ეს საქმე შენი ნასაქმი არის». და, «თუ შემომიფა რასმე, ამ კაცს მე გავისტუმრეფო», და შენ დამითხოვე და გენდვე, არაფერი მიეცი; და ეს კაცი შენის დათხოვით დამეკარგა.

თათიეიშვილმა უპასუხა: მართალი არის, დაგითხოვე, მარა ასე მოგახსენე: «თქვენს მოხელეებს ფიცი ემართა ინაკავაძის და თუ იმ ფიცით თქვენი მოხელეები გაისტუმრებს, ინაკავაძე თქვენ ვერას შემოგივინო». ის ფიცი თქვენმა კაცმა არ გარდიხადა; და დრო გვიშოვნა ინაკავაძემ და თქვენი კაცები დაყიდა.

ქუთათელმა უჩივლა: ჩემის მოხელის ფიცი არ გითქვამს, ისე დამითხოვე და გენდვე. და ეს კაცები შენით დამეკარგა, თვარა არაფერი მიჭირდა, დავიხსნიდი.

თათიეიშვილმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოდგეს თათიეიშვილი¹ და თერთმეტი თავისი ტოლი კაცი თან ჩაიტანოს და ასე უფიცოს: «არც თავშიდ შენი კაცი მარდალეიშვილი ჩემი სახლით და ჩემის საქმობით დაგკარგოდეს; არც ტყვე რომ გაყიდეთ, ერთი მარჩილი რაც გზის ქირა არ მოშცა მამამისმა, არც ფრული შენთვის გამომერთმოს; და

¹ თათიეიშვილი.

არც ეგ საუდგო წიგნი ჩემი მოცემული იყოს; არც დამეთხოვო, თუ; ინაკავაძეს ნურაფერს მისცემ-თქვა ფიცის უმიზეზოთ და მისცემს; არც ბოლოს რომ ბოქაული მოუვიდა, ის ბოქაული მობით მოგსლოდეს; და არც ვრეოდეჟ.

თუ ასე უფიცოს, არას ემართლება თუ ვერ უფიცოს, რავდენი ტყვე იყოს, ფასი მისცეს და სულის სისხლი მისცეს.

79. განიხილა იოანე მდივნისა და ანტონაშვილის სახლის სამხიზა

1781 წ. 18 იანვარი

ტსსა. ფ. 1448. საბ. № 461. დედანი. ქალაღი. 28,2X17,7 სმ. დაზიანებულ-ლი. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია წერტილი.

ქ. მისს სიმაღლეს კელმწიფე დედოფალს ანტონას შვილი [სა და იოან]ეს სამართალი ებძანათ.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, მელიქის ავეტიქასა და ასრათასა და ნაზარბეგის შვილი ოსეფას თანდასწრებით ეს სამართალი მივეცით.

იოანე მდივანს რომ თავისის სიძის სახლი [მისის სი-მალლის ბძანებით უყიდ]ნია ლ — ეს ოცდაათი თუმანი იმ სახლების მოგირავენებს უნდა გაეყოსთ. მიქელ მლუდელი რომ პირველი მოგირავენა და მისცემია მ (რვა თუმანი), თუ არ მისცემია, იჩივლოს და გამოართოს. მეორე მოგირავენე რომ ეს ანტონას-შვილია და ამას მისცემია ეხ (ხუთი თუმანი და ექვსი მინალ-თუნი). მესამე მოგირავენე რომ მელიქია და ამას მისცემია ი (ათი თუმანი), დარჩება ძირს ვწ; ეს ექვსი თუმანი და ოთხი მინალთუნი იოანე მდივანმა სარგებლით უნდა მისცეს. ამისთვის, რომ ამ სახლის ფასი რომ ოცდაათი თუმანი ყოფილა, მაშინვე უნდა მიეცა. და რადგანც სახლშიაც თვითან მდგარა და ეს თეთრიც იმის კელში ყოფილა, რაც თეთრი დარჩომია და არ მიუცია, ერთიორად უნდა მისცეს.

მერმე დასხდენ ამ სახლის მოგირავენი მიქელ მლუდელი, ეს ანტონაშვილი და მელიქი და როგორც ქალაქის რიგია, ისე გაიყონ. ამ ანტონას შვილსა რაც სახლზე შენობის დანახარჯი აქვს, ისიც ჩაუგდონ და რაც თამასუქში გირაოიანი თეთრი უწერია, ისიც უანგარიშონ; და უგირაოს თეთრს კი ნუ რანგარიშებენ, სხვისაც ბევრი[ა] და ამისიცა, და გირაოიანი თეთრი კი არ დაიწვის.

იოანე მდივანი რომ კიდევ ერთ თუმანს სამარხს ამბობს და

ყაბზი უჭირავს, თუ საბუთი უყონ, რომ იმ მიცვალებულს სხვა მარხი დარჩომოდეს რამე, ნუ ჩაუგდებენ; თუ არა დარჩომოდეს რამე, ესეც ამ მოგირავენებმა მოირიგონ. ასე გარდასწყდა ამათი სამართალი. იანვარს იგ, ქორონიკონს უდთ.

ქ. რომელსაც მეტი თეთრი წაელოს და არ ერგებოდეს, იმდენი რაც დაედვას, სარგებლით უნდა დადვას ის თეთრი; ამისთვის, რომ მეტი არ უნდა აელო.

სამი ზეველი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. ამ განაჩენში რაც იოვანე მდივანზე თეთრი იყო და წერილი, თავისი სარგებლით მამბარდა მე ნონიასა. მე, თავილდარს ფარსადანს, დამიწერია ნონიას ყაბულობით.

ქ. ამ სამართალში ბატონს მდივანბეგებს ვახლდი, რომ ასე გაასამართლეს: და ჩემი გირაო[ე]ბისა რომ უბძანებიათ, რაც ჩემს მასალ[ა]ზედ დაუხარჯავს, ის უნდა მიესცე, მაგრამ...* ჩემს გირაოში მდგარა ეს ანტონ, ან სხვა მისი ქირა უნდა მამცენ სამართლიან[ი]ს საქმით.

თავში:

ქ. ჩვენ, საქართველოს და კახეთის დედოფალთ-დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული, ბატონი დარეჯან ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. ფებერვლის კგ, ქორონიკონს უდთ.

ზეველი: დედოფალი დარეჯან

ქ. ბოქოულთუხუცესო პაპუაე! ე[ს] შენ გ[ა]ურიგე, როგორც განაჩენში [აცხა]დებდეს. მკათათვის კდ, ქორონიკონს უონულარ დაუგვიანებ, ახლავ გ[ა]ურიგე.

ზეველი: დედოფალი დარეჯან.

* აქლია ერთი სიტყვა.

ცსსა. ფ. 1448, საბ. № 6103. დედანი. ქალაღი. 69x21,5 სმ. მუდრული.
განვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. გორელს ამირალბანთ ოპანჯანაშვილს ისაიას და ბარხუდარაშვილს საზიარო წისქვილი რომ ჰქონიათ, ჩვენ ამ ისაიას წიგნები გავშინჩეთ. იმ წისქვილში სამი თვალი ბრუნებულა: ერთი თვალი და ნახევარი წისქვილი ამ ისაიასი ყოფილა და ერთი თვალი და ნახევარი ბარხუდარაშვილისა, როგორც წიგნებში უწერიათ. ახლა ბარხუდარაშვილი რადგან რუსეთს დასახლებულა, იმისა წილი ერთი თვალი და ნახევარი წისქვილი სახასოთ დაიდვა. და ერთი თვალი და ნახევარი წისქვილი ამ ისაიას დარჩა.

დღეს აქამდინ იმ წისქვილში ამ ისაიას ხან ერთი თვალი ბრუნებია და ხან ორი და კიდევ უკეთებია. რაც დღევანდლამდინ იმ წისქვილიდამ ამ ისაიას რგებია, იმას აღარას გამოვეკიდენით. და დღეის იქით რაც იმ წისქვილის მოსავალი იქნებოდეს, რაც მამულის პატრონის წილი დადგება, ნახევარი სარქრისა არის და ნახევარი ამ ისაიასი.

აგრევე იმ წისქვილის წინ კალოს ალაგის და ბაღისა როგორც წიგნში უწერიათ, შენი თუ უშენი, იმ გზით ნახევარი ამ ისაიასი არის და ნახევარი ბარხუდარაშვილის წილი სარქარისაა.

ამას გარდა ამ ისაიას მამის ოპანჯანასათვის თავის ბიძაშვილს ელიზბარას წიგნი რომ მიუტია, გორის მოხელისა და ქეთხუდების ბეჭდით დაბეჭდილი, ვალიც იმისთვის გარდაუხდევნებია და მამულიც იმისთვის მიუტია. ამაზე ბეითლამანობით ვერავინ შეუვა, რადგან თავის ბიძაშვილს მოთაბარის მოწმებით და თავის ხელმოწერით უანდერძებია. აღიწერა იანვრის იდ გასულს, ქორონიკონს უფთ.

ათხი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მონა ღთისა ს უ ლ ხ ა ნ

თავში:

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეფის
რე მეფე საქართველოსი, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. ~~თეიმურაზის~~
ქორონიკონს უფთ.

ბეჭდო: მე ფხტგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ვრეკლე.

ქ. ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალთ-დედო-
ფალი, ბატონის დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან, ამ განა-
ჩენს ვამტყიცებთ. იანვრის კ, ქორონიკონს უფთ.

ბეჭდო: ვინ არს მიზეზი არსთა მკობისა, მანმცა წიაღი დე-
დოფლობისა დარეჯან.

**81. განჩინება მამასახლისის შვილის სტეფანეს შინს განილაპნთ
ზურაბის საქმეზე**

1781 წ. 15 იანვარი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 172. პირი. ქალაღი. მხედრული.

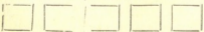
[181] ქვემო ბოლნისის მამასახლისის შვილს სტეფანეს
მის უგანათლებულესობას ბატონის შვილს ლევანთან
ეჩივლა, ოქმი ებოძებინა. ორბელიანი სარდალ სალთხუცესი
დავით და საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება ერთათ შევიყა-
რენით, ამისი მოდავე ბასილაანთ ზურაბა მოვაყვანინეთ,
ორნი ერთათ ვალაპარაკეთ.

სტეფანე უჩიოდა: ჩემი მემკვიდრე ყმა ხარო.

ზურაბა უპასუხებდა: მე შენი ყმა არა ვარო, ქვემო ბოლ-
ნელი სახასო ვყოფილვარო.

ჩვენ ორგნითვე მოწმე[ე]ბი მოვთხოვეთ. მოწმე[ე]ბი წარმოად-
გინეს, მაგრამ სარწმუნო მოწმე[ე]ბი არ იყვნენ და ვერ ვერწმუნეთ,
ორი ბოლნელი სარწმუნო უმტერ-უმოყვრო კაცი შეუგდოს სტე-
ფანემ, ორში ერთი იშოვნოს, წადგეს ზურაბა ერთის მოწმით თა-
ვისი შვილიც თან მი[ი]ყოლიოს და ასე შეფიცოს: «მე ქვემო ბოლ-
ნელი სახასო ვარ და შენი ყმა არა ვარო». თუ ასე იფიცოს, სახა-
სოდ დარჩება, ამას საქმე არა ექნება რა. და თუ ასე ვერ იფიცოს,
სტეფანეს ყმად დარჩება, ამას უნდა მობარდეს.

იასაულო გერმანოზის შვილო ზა[ა]ლ! ეს ასე აღა-
სრულე. იანვარს იე, ქორონიკონს უფთ.

მე, ზ ა [ა] ლ გერმანოზისშვილი, ამისი იასაული ვიყავ. ბატონ-
 ნისშვილი ლევანის ბძანებით სჯულთ ფიცი დადევს, ზურაბამ თვედღე
 ფიცრათ რომ გავწიე, ვეღარ დაიფიცა და ზურაბამ თვედღე
 ყმობით სტეფანას. ეს ჩემი ხელი არის †. ვერ დაიფიცა ამ ზურაბამ,
 დარჩა მამასახლისის შვილს სტეფანეს.

[V] იასაულო, ამას მოაბარე. იანვრის იზ, ქორონიკონს უდათ.

ჩვენ, ს ა რ და ლ-ს ა ხ ლ თ უ ხ უ ც ე ს ი და ვ ი თ, მისის სი-
 მალლის მეფის ძის ბძანებით მსაჯულთან დავესწარ და ამ სამარ-
 თლის თანამოწამე ვარ.

82. ბანძინება საგინაშვილბაის უფის დათუაშვილბაის საგინაშ
 1781 წ. 10 იანვარი

ცხსა. ფ. 1450. № 26. საბ. № 74. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[70] დათუაშვილები საგინაშვილს გოგიას
 ამის ძმას ევდემორეს და ევდემორეს შვილს ისაკს
 ყმობაზედ უჩიოდნენ და კაკაბელობას ამბობდნენ.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ, ესენი ჩუენთან
 ვალაპარაკეთ და გამოძიებით ვიუწყეთ მრავლის მოწმებისაგან, რომ
 ძველთაგან ეს დათუაშვილები ევდემორესა და გოგიას ყმანი ყო-
 ფილან და სანატრელის ბატონის მეფის ერეკლესაგანაც
 ოდესმე ზურდაყულიისშვილის იასაულობით აპყრია და
 ევდემორეს სახლს მისცემია.

მერმე რომლისამე მიზეზით ევდემორეს ძმას გოგიას თავდაბს-
 ნილობის წიგნი მიუცია, რომელიც დღესაცა აქუსთ. მაგრამ შემ-
 დგომად თავდაბსნილობის წიგნისა ამათვე ჰყმობიან და ნეტარხსე-
 ნებულს მეფეს თეიმურაზ მეორესთან ქაიხოსრო მარტ-
 ყოფის მოურავს უჩივლია და ამ დათუაშვილებს ნასყიდობით ყმო-
 ბას წასდავებია ამ გოგიასა და ევდემორეს ძმას ალათანგის და იქი-
 დამაც ალათანგის ფიცით [V] გამოუტანია, რომ ამისი განაჩენიც
 ჰქონდათ ნეტარხსენებულის ბატონისა.

და იქილამ აქამომდე ევდემორესათვის უმსახურნია. და თვით
 ალავერდელს ზენონს ჩუენის ოქმის ძალით იასაული მიუ-
 ცია ევდემორესათვის. ეს დათუაშვილები აუყრია ევდემორეს და

თავის სოფელს მერე ში დაუსახლებია და დღევანდლამდის ამით მსახურებია, რომ ამისიც მოწმობა ჰქონდათ: კახთი წმიდის, გიორგი გის ეკლესიის დეკანოზის შვილის დავითისა, რომ ფიცხულ-ქოქოშვიტ მერელის მგალობლის შვილის დავითის ყმას სუმბაძესი, ვარდისუბნელის ალავერდელის ყმის კბილაშვილის დავითისა, დავით მგალობლის შვილის ყმას ახატელის ოთარისა, და კიდევ დავით მგალობლის შვილის ყმის დემეტრესი.

ჩვენ ამ განაჩენსა შინა აღწერილის მოწმებისა და სამართლის ძალით ეს დათუნის შვილები მივეციოთ და დაუმკვიდრეთ საგინაშვილს გოგიას და ამის ძმისწულს ევდემორეს შვილს გოგიას და ამის ძმისწულს ევდემორეს შვილს ისაკს, შვილთა და მომავალთა სახლისა მათისათა.

იანვრის ით, ქორონიკონს უათ.

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იანვრის კ, ქორონიკონს უათ.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთისა დედოფალთ-დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აღიწერა იანვრის კ, ქორონიკონს უათ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გიორგი, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის კ, ქორონიკონს უათ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას [71] ვამტკიცებთ. იანვრის კა, ქორონიკონს უათ.

ჩვენ, საქართველოსა მეფის ძე ვახტანგ, ვამტკიცებ მსაჯულთაგან განწესებულს სამართალს ამას. იანვრის ლ, ქორონიკონს უათ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ვამტკიცებთ კ, ქორონიკონს უათ.

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 6. საბ. № 155. პირი. ქალაქი. შხედრული.

[183] მისის სიმაღლისათვის არზა მიერთმევეინათ იეზანთ სტეფანეს ქვრივსა და ობოლს და მისს სიმაღლეს მსაჯულთათვის ებძანათ.

ამათი საჩივარი ეს იყო: ორთაქალაში მოქალაქე გალუას ბალი ჰქონდა ნასყიდით: ნახევარი ჩვენ მოგვეყიდა და ნახევარი თავისთვის დაიჭირაო. მერმე როდისაც ის ბალი გავიყავით, ის დაკუტებული გალუა ფარდაგით ჩამოიტანესო, თავისის თვალით გაყო, ზეითი მხარე აუშენებელი იყო და რიყე და უფრო მეტი ადგილი იყო, ის ჩვენთვის დადვა და ქვეითი მხარე აშენებული იყო და უფრო [v] ცოტა იყო, თავისთვის დაიჭირაო, სამზღვრები ჩავსხითო.

მერმე ის რომ მოკვდა, იმისმა ცოლმა ათი თუმანი გამოგვართვა ქრმის სამარხად, ამ ნახევარსაც შენ მოგვიდიო. ძველი სიგლები მოგვეცა და ახალსაც დაგიწერო. სამი თვე თეთრი ქელთ ეჭირაო.

მერმე შაქარამ დიდრონი კაცნი შუა შემოიყვანა და ნახევარი იმისის ცოლისაგან შაქარა ოქრომქედელმა იყიდაო. სამი-ოთხი წელიწადი როგორც გასამძღვრული გვექონდა, ისე გვეჭირაო ჩვენ და შაქარასო. ჩვენ მივჰყავით ხელი, ის რიყე გამოვჰყარეთ, მრავალი თეთრი დავხარჯეთ და ავაშენეთ. ის გალუას ცოლიც რომ მოკვდა, კიდევ სამი ოთხი წელიწადი ისევ გალუასაგან გასამძღვრულს და გამიჯნულს ეჭამდითო.

მერმე გამოგვიარა შაქარამ, გვიჩივლა: მეც ნახევარი მიწერია [და] მაგასაცაო და მაგას მეტი რათ უჭირავსო. აღარც სოფლის კაც ჰკითხეს, აღარც გასინჯეს, არც მდივანბეგები იყვნენ მოსამართლეთ, ჩვენი აშენებული და ძველი აშენებული გაყვესო, ნახევარი და ორი ყათარი ჩვენ მოგვეცეს, სხ[184]ვა შაქარამ დაიჭირაო, და სამართალი მიბოძეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებილებამ, თან დავისწარით მოქალაქეთ სამართალში განწესებულ[ნი] ქასრათა, გურგენა და ნაზარბეგის შვილი ოსეფა. სიგლები ვნახეთ. სტეფანეს რომ უწინვე ეყიდნა, იმასაც ნახევარი ეწერა, მაგრამ ბოლოს ეწერა: სამძღვარი დავგიცსო. შაქარასთვის რომ გალუას ცოლს სიგელი მიეცა, იმაშიაც ნახევარი ეწერა. და მერმე რომ შაქარას განა-

ჩენი აელო, იმაში ორნი ყათარი მეტი სტეფანესათვის დაწევიანათ
და სხუა შუა გაეყოთ.

მოვაცვანინეთ კრწანისის მამასახლისი და სოფლის
ბალის მუშანი. დიდის ფიცით თქვეს: როგორც მოუხსენებიათ, მარ-
თალი არისო; თითონ გალუამ გაყო და მიჯნა ჩაუსხაო; და მერმე
შაქარამ რომ იჩივლა და გაუყო არც გვალაპარაკესო, არ გავრეულ-
ვართ და უსამართლოც უყვესო.

ჩვენ ამ ცარიელს სიტყვას არ დავეჩრდით. ეს შეკრებილება
ერთობით ჩავედით და ის პირველი სამძღვარიც ვნახეთ და ახლა რომ
შაქარას კედელი ვაველო, ისიცა. ჯერ ერთობით სოფელმა ასე ილა-
პარაკეს. მერმე ექვსი კაცი გამოვარჩიეთ: ნ ა ვ ტ ი კ ა შ ვ ი ლ ი
ს ტ ე ფ ა ნ ე, მამასახლის ყოფილ მ ა ტ ი ა, [v] ჯ ა ნ ჯ უ ლ ა ზ ა ს
შვილი დ ა ნ ე ლ ა, ჯ ა ნ უ ა ნ თ გ უ ლ ო ა, მ ა რ მ ა რ ა შ ვ ი ლ ი
ა ვ ე ტ ი კ ა, გარეწარა ა რ უ თ ი ნ ა, რომ ესენი იმ გაყოფაში დას-
წრებოდნენ. ამ ექვს კაცს ფიცი დავადევით, ცალკე გავიყენეთ, ვამ-
ხილეთ და ვასწავლეთ.

მერმე საშინელის ფიცით თქვეს: ამ ბალის პატრონ გალუა-
ფარდაგით ჩამოიყვანესო, ჯერ შუას ადგილს დაასვენესო, თქვაო:
ზეით აუშენებელია და ქვეით აშენებელი; რა სამართალია, მე ნა-
ხევარი აშენებელი დავიჭირო და ამას ნახევარი აუშენებელი მივს-
ცეო; ქვეით ჩამოიყვანეთო; თვითონ ჩვენ ავწიეთ ფარდაგასო, რომ ჩა-
მოვიყვანეთ, დაიძახა: აქ ნუშთან დამსვითო, ფეხი დაპკრეს, აქ იდგა
ის მრუდი ნუშიო, უფროსი ნახევარი აუშენებელი სტეფანეს დაანე-
ბაო, იმას ქვეით უმცროსი ნახევარი აშენებელი თავისთვის დაი-
ჭიროაო. ჩვენ გვკითხა სტეფანემ: რომელი ვირჩიოთ; და ჩვენ უთხა-
რით: შემძლებელი კაცი ხარ, თეთრი დახარჯე, ააშენე და მამული
შეიქნებაო.

ფეთხანის ტ ე რ - ხ ი თ ა რ მ ა ც ასე მოგვცა მოწმობი წერი-
ლი: მეზობელი ვარ, მე მკითხა და მეც ასე უთხარო და შემოაშენე-
ბული დაიჭიროაო. თეთრი დახარჯა, ამდენი რიყე გაყარა, ააშენა.
მერმე შაქარამ რომ წააქრთო, ჩვენ არცავინ გვკითხეს, არ გავრე-
ულვართ, არც მოწამენი ვართო.

ჩვენ ეს ექვსნი კაცნი წინ გავიმძღვარეთ, მოიხადეს ქუდი,
დაიწერეს პირჯვარი, დადგეს ფეხი და ზედ გაიარეს: ამას ზეით სტე-
ფანეს დარჩა და ამას ქვეით გალუასაო.

ჩვენ რომ ესენი ასე ვნახეთ, ეს სამართალი მივეციეთ ერთობით
აქ შეკრებულთ მსაჯულთ და მოსამართლეთ: პირველად, თვითონ
ჩვენის თვალთ ვნახეთ ის რიყე ბალიდამ გამოყრილი, დიალ, ბევრი

იყო; და მეორედ, შაქარას და სტეფანეს სამი-ოთხი წელიწადი ამ
 გზით ჰქონებოდათ, როგორც დღეს გამიჯნეს.

და მერმე შაქარას რომლისამე საქმით რომ გაუყოფინებოდათ, განაჩენი აულია, მაგრამ იმ სიგლებზე არც ის განაჩენია დაწერილი, ორი ყათარი მეტი სტეფანასათვის დაუნებებიათ, ამ მიზეზით, რომ კრწანელებმა თქვესო. დღეს კრწანელები ფიცავენ: არც გვითქვამს და სწორე მიჯნაც ეს არისო; და შორს ეტყობა გალაფანს, სადამდისაც სტეფანეს მიჯნა არის, გალაფანი მაღალი არის და მიჯნას ქვეით დაბალი არის.

ამ ექვსის დაფიცებულის კაცის მოწმობასა და გამიჯნაზედ სამძღვრები ჩაუსხით და გაეშინჯეთ. ამას ზეით სტეფანეს ქვრივს და ობოლს დავანებეთ და ამას ქვეით შაქარას შევიღებს.

ეს სამართალიც მივეცი: [v] რადგანაც შაქარას ეს უსამართლო მოუწოდებია, რომ მომსყიდველის სიცოცხლეში არ ულაპარაკია და იმის სიკვდილს უკან სამი-ოთხი წელიწადი კიდევ ისე უჭამიათ და მერმე უშილთახნია და წაურთმეგია, რაც იმ დღიდან ამ წართმეულს ადგილს გამოსავალი ჰქონია, ისიც უნდა მისცენ შაქარას შეილებმა სტეფანეს ქვრივსა და ობოლს. ამისთვის, რომ სხვამ აღარავინ მოინდომოს უსამართლოდ ცილება და შილთახი.

აღიწერა თებერვლის კმ, ჭორონიკონს უამთ.

[] [] [] []

ხელთვა: გურგენ. [] [] []

მე, ორბელიანი მდივანბეგი იოანე, ამათგან ამ განსჯილის სამართლის თანახმა ვარ. []

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზპატრიარხი მეფის ძე ანტონი, მსაჯულთ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. დეკემბრის იგ, წელსა ჩლა.

ხელთვა: ანტონ

მისს უმადლესობას საქართველოს მეფეს ჩვენ, მათის შეილის გიორგისათვის, ამათის სამართლის მიცემა კიდევ მეორედ ებძანებინა. ჩვენ რაოდენ ძალგვედვა და ან რასაც ჩვენ მივხდით, ამათის სამართალი დიდათ გამოვიძივეთ. და ჩვენ ამის სამართალს ასე მივხვდით, რომ ეს განაჩენი ჰეშმარიტი განაჩენი არის. და ჩვენც

ასევე დავამტკიცეთ. და ამ განა[186]ჩენის მოწამეცა ვართ. და ნებბ
მათის უმაღლესობის არქის. ივლისის ით, ქორონიკონს უფო
ქორონიკონს
გეგლიცოთეკა

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე ირაკლი,
ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის ე, ქორონიკონს უფო.

84. განჩინება შერვილბანთ პაპას ჯალაღის ვალის საქმეზე

1781 წ. 5 მარტი

ცსა. ფ. 1448. საბ. 1826. დედანი. ქალღდი. 19,2×16 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ყოვლად მოწყალე მეფისათვის არზა მიერთმევიანა შერვილ-
ბან პაპას ჯალაღს და თავის შვილსა, თუ: თბილელს ოცდაათი
თუმანი მართებსო და სახლიც გიროთ მიმ[ი]ციაო და სხვაც სამოც-
დაათი თუმანი ვალი მაქვსო, რომე სულ ასი თუმანი ვალი მაქვსო,
შემიბრალებთ.

ჩვენ, ქალაქის მელიქის ნაიბი მიკირტუმათვი[ს] და
მამასახლის ზაქარიასთვი[ს] და ქეთხუდებისათვის, სამართა-
ლი ებძანა. ჩვენ ამათი სამართალი ასე გავსინჯეთ: თამასუქის ძალით
ეს სახლი ან უნდა მანუჩარ მდივანს დაქანებოს, ან თავი-
სი თეთრი უნდა მისცეს და ამ ვალს მორჩეს, რათგან პირველათ თბი-
ლელთან გიროთ არქის. ჩვენი ქალაქის განწესება ეს არის; ნება
თქვენი ათავდეს. მარტის ე, ქორონიკონს უფო.

სომხ.

ზაქარია

ოსეფ

სომხ.

85. განჩინება თუბანიშვილბანის საღლაღის საქმეზე

1781 წ. 8 მარტი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 675. დედანი. ქალღდი. 56×20,2 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი, ორი და სამწერტილი.

ქ. მისის სიმაღლისათვის თუმანის შვილს სულხან
მდივანს და მანუჩარს მოქალაქე ასლანაშვილის პა-
პას სახლების ბარობაზედ იოანე მდივნისაგან საჩივრის არზა მი-
ერთმიათ და მისის სიმაღლეს, ამათი სამართალი საქართველოს მსა-
ჯულთშეკრებილებისათვის ებძანათ.

ჩვენ ესენი სამართალში მოუწოდეთ. სულხან მდიენისა და ნუნუჩარის საჩივარი ეს იყო: ის სახლები იოანე მდიენის მოყვრისა იყო და ჩვენს სახლებს ეკრაო და შიგაც ვიდექითო და ჩვენ გვინდოდაო და იმ სახლის პატრონს პაპას ანჩის ხატის დეკანოზის შვილის მიქელ მლუღლისაგან თეთრი აელო, თამასუქი მიეცა და თავისი სახლები გირაოდ დაეწერაო, რომ მიქელ მლუღელმაც მისს სიმაღლეს არზა მართოო და თავისის ასაღების თეთრის გამოისათ იჩივლაო და მისმა სიმაღლემ მოსამართლეებზედ სამართალი ბძანაო. და მოსამართლეთ გასინჯეს და განაჩენი მისცესო, რომ პაპას სახლებისა პირველ მოგირავენეთ და მოვალეთ მიქელ მლუღელი აღმოაჩინესო.

და რადგან მიქელ მლუღელმა ეს განაჩენი აილო მეფისაგან დამტკიცებულო, ჩვენ გვიტხრა: ან ეს თეთრი თქვენ მომეცით და ან სახლები დამიცალეთო. ჩვენთვის ეს სახლები, დიად, საჭირო იყო, დაცლა არ შეგვეძლო, თეთრი ზოგი მივეცით და ზოგისა თამასუქი მივეცით, სარგებლით დავიწერეთო. და ის ძველი თამასუქი და განაჩენი ვიყიდეთო და თავისის მოსყიდვის ხელწერილიც გამოვართვიო და დღეს ეს წიგნები კელთ გვიჭირავსო.

ამას უკან რომლისამე მიზეზით ამ სახლებში შევიდაო, ისიც მოსამართლეთ მოკსენებიათო, იოანე მდიენიო, და კიდევ მივიდა ჩვენს ნამალევად იოანე მდიენი, მიქელ მლუღელი მოატყუა, ჩვენი ნასყიდი თამასუქი და განაჩენი რომ ჩვენ კელთ გვეჭირა, მეორედ იმან იყიდაო, ამ გზითაო, რომ წიგნები ჩვენ გვეჭონდა და ერთი წიგნი გამოერთმევინა: შენთვის მომიყიდიდაო.

ეს საქმე რომ შევიტყვევით, მისს უწმიდესობას მოვაქსენეთ, რადგანც მლუღელი იყო და ეს უსამართლობა შეეჩივლეთ, დეკასტირიას უბძანაო და მათ მოგვიწოდეს, განიხილეს: მიქელ მლუღელი დატუქსესო, განაჩენი გვიბოძესო და იოანე მდიენიც შედგომილად და დამნაშავეთ აღმოაჩინესო.

იოანე მდიენი პასუხი ეს მიუგო: ის სახლები ჩემის მოყვრისა იყო, ბატონის ბძანებით და მოქალაქების შეტყობით მე ვიყიდეთ და მიქელ მლუღელსაც თავისი თეთრი მისთვის მივეცო.

სულხან მდიენი და მანუჩარ ეს უპასუხეს: შენის მოყვრისა იყო, მაგრამ ჩვენი გირაო არისო, მიქელ მლუღელს საქმე აღარა ჰქონდა: თუ თამასუქის დახსნა გინდოდა, ჩვენგან უნდა დაგეხსნაო. იმ თამასუქის ხეირი და შარი ჩვენი იყო; დამწვარიყო, ჩვენი დაიწოდა, თუ აიღებოდა, ჩვენ უნდა აგველო; ჩვენის გირაოს

გასყიდვა ჩვენ უფრო გვეკელყვისო¹, შენ ოხრობით იაფითა² და მძლავრობითაც დაიჭირეო; ამეების საბუთები შენის წიგნებისგან ჩნდება. დღეს ცამეტი წელიწადია გიჩივითო და სამართლი ვერ გამოგვირთმევიაო, მოვალეებისათვის თეთრი არ მიგიციიაო და სახლებს შენს ნასყიდს ეძახიო და გიჭირავსო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამათი ლაპარაკი მოვისმინეთ, რაც ძველი და ახალი წიგნები ჰქონდათ ყველა გავსინჯეთ და ეს სამართალი მივეციო: ამ წიგნების ძალით პირველი მონასყიდე მიქელის განაჩენისა და თამასუქისა სულხან მდივანი და მანუჩარ არის და პირველი მოგირავე ესენი არიან იმ სახლებისა და იმ სახლმა პირველად ამათ უნდა გასცეს პასუხი, როგორც თამასუქში უწერიათ სარგებლით, როგორც მოქალაქეთ განწესება არის. და მერმე სხვას მოვალეებს მიეცეს, ვინც იმის შემდგომი მოვალეები არიან, ვისაც თამასუქი უფრო უწინდელი იყოს.

იოანე მღუდელს რომ მეორედ მიქელ მღუდლის თამასუქის სყიდვის პირობა გამოურთმევეია, და თამასუქი და განაჩენი სულხან მდივანს და მანუჩარს კელთ სქერიათ, იოანე მდივნისაგან უჯერო საქმეა და სამართალში გასამტყუენებელი.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ. და ნება მისის სიმაღლისა არის. მარტს 8, ქორონიკონს უფთ.

სამი ბეველი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
3. არ ირჩევა

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართუელოსა და კახეთისა მეფე ი რ ა კ ლ ი, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. მარტის 8, ქორონიკონს უფთ.

ბეველი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

86. ბანიძეა ნიკოლოზ ბაჩანიოზისხვილის უბის

ბაჩანიოზისხვილის საქმეა

1781 წ. 19 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10384. დედანი. ქაღალდი. 30,5x16. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნაბმარია წერტილი.

ქ. გ ე რ მ ა ნ ი ზ ი ს შ ვ ი ლ ი ნ ი კ ო ლ ო ზ უჩიოდა ლომიტაშვილს ბ ე რ ძ ე ნ ა შ ვ ი ლ ს: ჩვენი ეკლესიისთვის მეფეებს შემოუწირავსო გუჯრით, ახლა ეს თავს მართმევს დიდმელად და თეთრაძედ აცხადებს თავის თავსაო.

¹ ბაქალაქისო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ, ეს ამის მოადრ
 მოვაცვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

ერქვენული
 თხზულება № 19, 1913

და ასე ეპასუხებოდ[და]: მე დიღმელი ვარო და თე თხზულებაში
 ამას წინათ მე ფის ძეს გიორგის თანაც მიჩივლე და
 მსაჯულთ სამართალში გამოგვზავნა და ქაიხოსრო მდივან-
 ბეგმა განჩინება მოგვცა, რომ უნდა თავ და თავ შემომეფიცა,
 მაგრამ კელი აილე და არ დამაფიცეო, რომ განჩინებაზე იასაულმა
 კელი მოაწერა, ნიკოლოზმა არ დააფიცა, დარჩა დიღმელადო.

ჩვენ ეს განჩინება ვნახეთ, ქაიხოსრო მდივანბეგს გაესამართ-
 ლებინა ესრედ. იასაულიც მოვაცვანინეთ ამილღამბარ ცი-
 ციშვილი, ასე თქვა ფიცით: რომ მე არც წერა ვიცი და არც მე
 დამიწერინებიაო. რადგან ეს სამართალი უმოწმო ყოფილა და არც
 ერთის მხრისაგან ასეთი წერილი არ ყოფილა, რომ მსაჯულს იმაზე
 სამართალი მიეცა, მისთვის დაუდგია მდივანბეგს ქაიხოსროს ფიცი,
 მაგრამ ეს დაკლებულა იმ განჩინებაში, რომ თავ და თავ ფიცი გა-
 ნუჩენია.

ჩვენ, მსაჯულთ, სამართლის ბძანებისაებრ ნიკოლოზმა ექვსი
 დიღმელი მოფიცარი შეუგდოს, ექვსში ორი იშოვოს და ასე შეჭფი-
 ცონ: «ამისმა მადლმა ეს ბერძენაშვილები რომელსაც შენ ამბობ, ეს
 ის კაცი არ იყოს და დიღმელი იყოს და მამულზედაც ფეხი დაუდ-
 გან, რომ ეს მამული ამის სამკვიდრო იყოს». თუ ეს ასე შეჭფიცეს,
 ეს ბერძენაშვილები დიღმელად გამოცხადდებიან და დიღმელად იქ-
 ნებიან. და თუ ვერ შეჭფიცეს, ამილღამბარ ციცისშვილო, ეს კაცი
 ნიკოლოზს მოაბარე. ჩვენ ესრედ განესაჯეთ და ნება მისის სიმალლი-
 სა არის. მარტის ით, ქორონიკონს უფთ.

ორი ბეჭედი:

1. მზეჭაბუკ
2. ეამი ესეცა წარვლის

კიდზე:

ქ. ჩვენ, ორბელიანი მდივანბეგი იოანე, ამ სამართლის თა-
 ნახმანი ვართ.

ბეჭედი: ქ. სჯის მსჯელი, ტეფრავს ორბელთაცა გულის მმბჭომი
 ღმერთგანცაა (?) იოანე, 1748.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1552. დედანი. ქალაქი. 24X20,5 სმ. დაზიანებული. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და მძიმე.

მისმან უმაღლესობამან სრულიად საქართველოსა მეფემან ერეკლემ კრებაში ბრძანა, რომ ურბნელის იუსტიცის შემასმენელი მოწამენი გასინჯეთო, საარწმუნონი არიან ან იმათი მოწმობა შეიწყნარება თუ არაო.

ჩუენ, საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქმან მეფისა ძემან ანტონიმ, ყოვლად სამღუდელთა შემოკრებით და ჩვენის დიკასტირიის თანდასწრებით ურბნელის იუსტიცის მოწამენი ასე გავსინჯეთ.

პანტელეიმონ მღვდელი რომ არის შემასმენელი, რომელს სოფელშიაც ზუცობდა, რომლისამე მიზეზისათვის სოფელმან აღარ მიუშო იქ სამყოფლად. ურბნელი ამაზედ არ შეეწია, რომ სოფელი გაემტყუენებინა და პანტელეიმონ ზუცესი გაემართლებინა.

ურბნელმა აღარც იმ სოფელში ამყოფა, გამოიყვანა, თავის ეკლესიაში დააყენა. პანტელეიმონმა ულუფასა და ჭამაგირის თხოვნა დაუწყო და ურბნელმა არ მისცა. და იქნება. რომ ამიტომ ამბობდეს, შეასმენდეს.

ამას გარდა ურბნელის გამოცვლაც იქნება ამისთვის უნდოდეს, რომ ყოვლითურთ თავის უფალი შეიქნას და ურბნელის სამწყსოში რასაც უნდა იმასა იქს.

ფანიას შვილი [რომ] არის შემასმენელი, ეს გამოცხადებული არის, რომ ეკლესიის მამული უკირავს და ღალა ეკლესიისა ამეს. ურბნელს ღალა უთხოვნია, ფანიას შვილს ძალით არ მიუცია. ამის მიზეზით დიდი შფოთი ჩამოვარდნიათ. კიდევ ურბნელს რუ გაუკეთებია, იმისი წყალი წაურთმეგია ფანიას შვილსვე. ამაზედ შფოთი მოსვლიათ. ან იმას კლმით როგორ უწეგია და ან ურბნელს როგორ შეუჩვენებია, — ეს ყოველივე მისს სიმაღლეს წვრილად მოჰქსენებული აქვს კალატოზის შვილის იოანე მღვდლისაგან.

ჩუენ რასაც მოვსწრებივართ, რომ შეიდი ურბნელი გამოცვლილა ურბნისელებს ღალა და კულუხი არ უძლეგიათ.

ამან ღალასა და კულუხს და მსახურს თხოვნა დაუწყო. არ

მისცეს. მის უმაღლესობასთან იჩივლა ურბნელმა. ის კაცთ ოქმით ჩამოასხმევინა და რასაც ეწამებოიან, ის თქვეს. მანამდის ურბნელი იმ კაცთ უჩივლებდა, უწინ რატომ არ გამოაცხადეს, თუ ურბნელს რამე, ღალისა და კულუხის საჩივარში შეასმინეს.

თუ ურბნელს თავის თავზედ შესმენის იქვი ჰქონებოდა, იმ კაცებს არ უჩივლებდა და გამოჩხრეკით და ერთად შეკრებულის ყოველად სამღუდელოთა და დიკასტორიის მსაჯულთ ჰაზრის... *ნა არ დაიჭერ[ება]...* ერნიც ამ მიზეზ[ებით]...* მიღებაზედ ვერ შევ...* ეულება მღუდელმთავრო...* ეგრეთვე ყოველსავე მღუ[დელ]...* დებისა აღასრულებდეს.

მაგრამ ურბნელი ურბნელობიდამ კი გამოგვიყვანია, ამ მიზეზით, რომ თუ კიდევ იმათში იქნებოდა, შფოთი და ლაპარაკი არ დაეღეოდათ დიკასტორიის შინა. დაიწერა მარტს კბ, წელსა ჩღა.

ხელთვები:

ანტონი, წყალობითა ღმრთისათა მდაბალი არხიეპისკოპოსი მცხეთისა და ყოვლისა ზემოხსა საქართუელოხსა ქუე მოვაწერ კრებითურთ.

ქ. მდაბალი მთავარეფისკოპოზი ბესარიონ სამთავროსა და გორისა ქუე მოვაწერ.

ქ. მდაბალი მიტროპოლიტი რუისისა ნიკოლოზ ქუე მოვაწერ: ხელთა

ქ. მდაბალი მანგლელი ეპისკოპოზი ნიკოლოზ ქუე მოვაწერ. ხელთა

ქ. მდაბალი ეპისკოპოზი წილკანისა და მუხრანისა ქუე მოვაწერ. ხელთა

88. ბაჩინიანა ღორელეებისა და სესია ბარათაშვილის ყმის საქმეზე

1781 წ. 20 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2724. დედანი. ქალაღი. 33X20 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ორი წერტილი.

ქ. ღორელეები ბარათაშვილს სესიას უჩიოდნენ, რომ სარქვისას შვილი ნიაზა და ამისი შვილები სარქვისა და ზაქარა ღორელეები არიანო, ჩვენი მეზობლები არიანო, შენი ყმანი არ არიანო.

ამისი სესიამ ეს უპასუხა: სარქვისა და ამისი შვილი ნიაზა დიდო

* ავლია ოთხი-ხუთი სიტყვა.

ხანია რომ გილაქისშვილს ყმად მოსვლიანო და ორთაშუას სახლებიაო და გილაქისშვილის ნაყმევიაო და გილაქისშვილის მამული მის სიმაღლემ ბედნიერმა კელმწიფემ მე მისი და ეს ნიაზა და ამისი შვილები ჩემი ყმანი არიანო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა, სესიას სამართალში მოწმები ვთხოვეთ, რომ ეს ნიაზა გილაქისშვილისა როგორი ყმა ყოფილაო.

სესიამ სამი მოწამე წამოაყენა სამართალში — ერთი სამლოცაო ტერტერა და ორიც ერისკაცი. ამათ თავეთს ღმერთსა და სულს ჭვეშ ასე იმოწმეს: ამ ნიაზას მამა სარქისა ნეტარხსენებულის მეფის ვახტანგის დროს მოვიდაო, გილაქისშვილს ეყმო და ორთაშუას ესახლაო. ოსმალის დროს აყარესო და ლორეს წაიყვანესო. ცოტას ხანს იქ იყვნენო. მერმე ყიზილბაშობაში იმანყულიხანის დროს ისევ მოვიდნენო, იქავ ორთაშუას დასახლდნენო. მას აქეთაც გილაქისშვილის ყმანი იყვნენო და მას აქეთ ჩვენთან ხარჯი და ბეგარა უღიათო და არც ლორელები იმანყულიხანის დროს აქეთ ამ ნიაზას ჩვენ გვდავებიაო.

ჩვენ, მსაჯულთ, რომ გავსინჯეთ ამ ნიაზას მამა ძველათგან ლორელი ყოფილა, მაგრამ ამდენ ხანს რომ გაუვლია გილაქისშვილის ყმა ყოფილა და არვინ სდავებია; გილაქისშვილს აქეთც ამ სესიას უჭირამს და არავინ სდავებია და დღეს ედავებია; სამართალი ამ ნიაზასა და ამის შვილებს სესია უმტკიცებს ყმათა. მაგრამ ლორელები ამბობენ, ბევრჯელ გვიდავნია. ამ მიზეზის გულისთვის სესიას მოყვანილს მოწმეფს ფიცი განუწესეთ. ერთი ტერტერა იმისგან კი ფიცი არ იქნება, რადგან სამლოცო კაცია; და ის ორნი რომ ერის კაცი არიან, ერთი ოპანეზა და ერთიც მამაჯანა, ეს ორი კაცი წადგნენ და ლორელებს ასე შეფიცონ, რომ: «იმანყულიხანის დროს ნიაზა რომ ორთაშუას მოვიდა და გილაქისშვილს ეყმო, მას აქეთ ლორელები არ წარმოსდავებოდნენ დღევანდლამდინ, არც ლორელებს მას აქეთ ამ ნიაზასთვის ხარჯი გამოეერთმიოთ». და თუ ასე ამ მოწმებმა დაიფიცონ, სამართლით ეს ნიაზა და ამ[ისი] შვილები სარქისა და ზაქარა ბარათაშვილს სესიას დარჩება.

თუ მოწმებმა ასევე იფიცეს, სესიას საქმე არა ექნება რა, ლორელებს დარჩება. ჩვენ ასე განვსაჯეთ და ნება მათი განათლებულებისა იყოს. აპრილს 6, ქორონიკონს უფთ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცა(?), იოანე 1748

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

- 2. მ ზ ე კ ა ბ უ კ
- 3. ე ა მ ი ე ს ე ც ა წ ა რ ვ ლ ის
- 4. ს უ ლ ხ ა ნ .

ქ. ამისი მოწამე ვარ, რომ ამ განაჩენში რა რიგით ფიცი სწე-
რია, იმაზედ მოვიდნენ ოპანეზა და მამაჯანა, დაიფიცეს; ამის მოწა-
მე ვარ ფეთხაინის წმიდა ეკლესიის დეკანოზი ტერ მხითარ †

ქ. ამ განაჩენით რომ ბარათაშვილს სესიას მოწმე[ე]ფს ფიცი
დავადევით, დაიფიცეს და სამართლით სარქისას შვილი ნიაზა და
ამისი შვილები სარქისა და ზაქარა დარჩა სესიას და ამის ძმებს.

ბავადი: მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

მარცხენა კიდებზე: ქ. მე, ბატონი შვილის გიორგის ეშიკა-
ლასბაში მაყა შვილი სვიმონ ამის სამართალში ბატონის შვილის
ბრძანებით მსაჯულთ¹ ვახლდი. ამ სესიას დარჩა ეს კაცნი. აპრილის

კდ, ქორონიკონს უჯთ სვიმონ

**89. არზა ზიორაჟი ციციშვილის შმის თაოზაჯე მღვიანავათა
განჩინებით
1781 წ. 1 მაისი**

ზელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 8591. დედანი. ქალაღი. 31,5x18,2 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია ერთი ან ორი წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჰირი მოსცეს გიორგი
ციციშვილსა. ბატონს მსაჯულთ ამას მოვახსენებთ: ვახტანგ
მეფე რომ გარდავარდნილა, მამაჩემს მაშინ ქორწილი უქნია და
დედაჩემს მზითევში ერთი მოახლე მოჰყოლია, იმას ექვესი წლის შვი-
ლი თან მოჰყოლია, ის დედაჩემს მღუდლათ გაუზდია და დაუქორ-
წილებია. დღეს აქამდინ არაეინ მდაეებია, არც მეპატრონე, არც
სხუა ვინმე და არც სხუასთან ყოფილა. ის შიო მღუდელი რომ მო-
კუდა, იმის ობლებიც ჩემმა ყმამ გაზარდა და ახლა ის შიო მღუდ-
ლის შვილები თავს არ მიდებენ და წინაშე ღმრთისა სამართალს
ვითხოვ. აპრილის იე, ქორონიკონს უჯთ.

მარცხენა კიდებზე:

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება მოგაკსენებთ ბატონო
გიორგის დედავ და რომელნიც ამ საქმის მეცნიერნი ბძანდებით და
იციოთ შიო მღუდელი მზითევში გატანებული იყო თუ არა, ღმრთის

¹ სარჯულთ.

წინაშე და ამ წმიდის აღდგომის მადლსა სწორე დასწერეთ და გვაცნობეთ, რომ სამართალი თქვენს მოწმობაზე მიეცემათ და თქვენს რალო ვიყვნეთ, თქვენ მიეცით ღმერთს პასუხი. აპრილის 13-ს ნიკონს უათ.

სამი ბეჭელი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ კ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბ ე ე ა ნ
3. ეამი ესეცა წარვლის.

[მოწმეთა ჩვენებები]

ქ. ბატონს მსაჯულთ ჩემთვის ქეშმარიტება ეკითხათ. მე ქეშმარიტებას მოვაკსენებ ღმრთის წინაშედ. შეილიც ნუ მომიკვდება, რომ ეს შიო დედამა სამის წლისა გამზარდა და ჩემი გამზრდელი იყო: და ის შიოც თან შემომეზარდა. ვ ა ხ ტ ა ნ გ მ ე ფ ე რომ მიიცვალა, მაშინ მე ქორწილი მიყვეს და ის გამდელი ზითევში გამომატანეს და ის შიოც პატარა თან მომეყუა. მას დღეს აქეთ ჩემთან იყო, არც მამას უთხოვნია ჩემთვის და არც დედასა, არც ოსმალობას და არც ყიზილბაშობას არას კაცს ჩემთვის არ მოუმართია, მე გამისდია და მე დამიქორწილებია. მღუდლად მიკურთხვინებია, ცოლ-შვილით ჩემთან ყოფი[ლა]. ა ნ ა ხ ა ნ უ მ დედოფლის დედოფლობაშიაც ჩემთან იყო. მასუკან შიო მღუდელი მოკუდა და იმისი შვილები ჩვენი მსახური იყო, ი[ს] შიო ხუცის სიძე იყო და იმ შიოს შვილები იმასთან იყუნენ. ეს ქეშმარიტი მომიკსენებია.

ქ. მე, გ ლ ა ხ ა ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი, ამისი მოწამე ვარ: შ ი შ ი ლ ა მღუდელი ამ ჩემის ბიძასშვილის გიორგის გამდლის შვილი იყო, ჩემს ყმაწვილობაში მუდამ ამათთან მინახამს, არცავინ წამოდავებული მინახამს. ნება სამართლისა[ა] გლახა

ქ. მე, თ ე ი მ უ რ ა ზ მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი, ასე ვმოწმობ წინაშე ღმრთისა: ვ ა რ დ ი ს ა ხ ა რ გ ი ო რ გ ი ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი ს დედის მზითვის გამდელი იყო. შიო მღუდელი ვარდისახარის შვილი იყო, ამათ გაზარდეს, გაასწავლეს, დაასახლეს და ამათ ემსახურებოდა. და ეს ბიჭები იმისი შვილები არიან. ამას იქით არა ვიცი. მაისის ბ, ქორონიკონს უათ.

ბეჭელი: მონა ღთისა მდივანბეგი თეიმურაზ.

ქ. ჩვენ, სარდალ-მოურავს დავითს, ჩვენის აზნაურ-
შვილებისაგან ასე გამიგონია, მეფე ერეკლე ნუ მომიკვდება, შოში-
ლა მღუდელი გოგიას დედას ახლდა და მზითვით მოყვარულად მი-
აზარდესო, ვახტანგიანთ არც არავინ მოდავე გვინახამსო. დავით

ქ. მე, თომა ნაცვალი, ასე ვწერ და ასე ვიცი ქეშმარიტე-
ბით; ჩემს ხსოვნაში ამათთან იყო და ამათ გაზარდეს, ამათი გამდ-
ლის შვილი იყო ეს შოშილა მღდელი, არც არავინ წამოდაქცეული
მინახავს.

ქ. ღმერთ წინაშე მე, ჯამასპი კლიშიაშვილი და ბე-
ჯან დანდულას შვილი, ამისი მოწმე ვართ, რომ [შოშილა]
ამათთან იყო და ამისი გასდ[ილი და ამ]ისი გამდლის შვილი [იყო]; და
დღევანდლამდი ამისი მოდავე არავინ გვინახამს. ეს შიო მღდელი
ვარ]დისახარის შვილი[ა]. აპრილის იზ, ქორონიკონს უფთ. + +

ქ. მე, დავით ქვემო ციცი შვილი, ამას ემოწმობ ღმრთის
წინაშე, რა თუალი ამხილებია ვარდისახარ შიო ლუდლის დედა და
ეს შიო გიორგი ციციშვილის დედასთან მინახამს; ღმრთის წინაშე
ასე ვიცი. ზღრთუა: დავით

[განჩინება]

ქ. ამ მოწმე[ე]ების ძალით ეს კაცნი გიორგი ციცის შვილს
დარჩა ყმად. და თუ ან წიგნს, ან საბუთს მოიტანენ რასმე, რომ ამ
მოწმე[ე]ებს გაამტყუენებენ, ილაპარაკონ და სამართალი მიეცემათ.
მაგრამ თუ ამ მოწმე[ე]ებს და ამ სამართალს არ დასჯერდებიან, ილა-
პარაკებენ და კიდევ გამტყუენდებიან, ამ კაცების ოდენი ფასი, რო-
გორც ღირან, ჯარიმად წაერთმევათ და კაცები გიორგი ციციშვილს
დარჩება. ორმოცი დღე ვადა იყოს, ილაპარაკებენ თუ დარჩებიან,
ორმოცს დღეზედ უნდა გარდასწყდეს, მასუკან ლაპარაკი აღარ იქ-
ნება. აპრილის კზ, ქორონიკონს უფთ.

ქ. ამათ ილაპარაკეს, წიგნიც მოიტანეს, შიო მღუდელს რომ
მიეცა გლახასათვის, მყრიდიო და შემოგებეწე და დამაცა-
ლეო, მე ავიყრები და მოვალო, პაატა ციციშვილი ეწერა
მოწმად, ვკითხვთ და არ მახსოვსო, რე ვაზ თაქალთოიანი(?)
ეწერა, ბეჭედი იჭდა; საამის შვილი ედიშერ ეწერა და ბე-
ჭედი არა ჩნდა. ამ წიგნებით ვერ გამართლდა. გოგია ამსაც ფიცე-
და: ამ წიგნის აღება არ შამტყობია, თორემ როდის მივაცემინებ-
დიო. დარჩა გოგიას შიოს შვილი პეტრე. მაისს ა, ქორონიკონს უფთ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსახურად /
მაგო ბეჭან.
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ .
3. ჟამი ესეც წარვლის
4. მონა ღთისა ს უ ლ ხ ა ნ

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

90. განჩინება ვურამიშვილთა გავრის საქმეზე

1781 წ. 14 მაისი

ტსსა. ფ. 1450. დავთ. № 15. საბ. № 1. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქი ე ვ ქ უ რ ი ს მიწა და თ ა ვ კ ვ ე რ ი ს მიწა გძელი ხოდაბუნი ზეითი მხარე აღმოსავლეთისაკენ გურამიანთი არის; ამისი ფარდი ამისავე გვერდზედ არის დასავლეთისაკენ ზ ა [ა] ლ გ უ რ ა მ ი - შ ვ ი ლ ი ს ა არის; გძელის ხოდაბუნის თავში აღმა-დაღმა მიწა ჩრდილოეთისაკენ გურამიანთია; ამისვე გვერდზედ ამისი ფარდი სამხრეთისაკენ ზა[ა]ლისა არის; ხ ე ე ძ მ ა რ შ ი გორას ზეითი მიწა გურამიანთია; ამისავე გვერდზე გორას ქვეითი მიწა თავი დოიანის ხოდაბუნზედ უძეს, ზა[ა]ლისა [არის]; ჩალიანი ხოდაბუნი აღმოსავლეთისაკენ გურამიანთია; ამავე მიწის გვერდზედ ამისი ფარდი დასავლეთისაკენ — ზა[ა]ლისა; ჩალიანის ხოდაბუნის თავში აღმა-დაღმა მიწა ხოდაბუნისაკენ — ზა[ა]ლისა; ამავე მიწის გვერდზე ამისი ფარდი გურამიანთია; ამავე მიწის გვერდზედ — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია; ამავე მიწის გვერდზედ — ზა[ა]ლისა; ამ მიწის ფარდი გურამიანთია; ამისავე გვერდზე ხევეძმრის პირზედ გარდი-გარდმო მიწა აღმოსავლეთისაკენ გურამიანთია; ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ — ზა[ა]ლისა.

ბატონიშვილის ბძანებით გ ი ვ ს ა ზ ა [ა] ლ გ უ რ ა მ ი შ ვ ი ლ ი ს ა თ ვ ი ნ მიმბარებია ნახევარი მამული თავისი წყლით, წისქვილით.

ხევეძმრის! პირზედ აღმა-დაღმა მიწა — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია.

გ ა რ დ ა უ შ ვ ი ს წ ყ ა რ ო ს ზემოდამ მიწა აღმოსავლეთის მხრისაკენ გურამიანთია. ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ — ზა[ა]ლისა.

მ უ ხ ნ ა რ ი ს მიწა გ ო რ ი დ ა მ მოკიდებული საქალაქოს შარამდი, რომ თავი მიწას საკირე[ე]ზე მიუძეს, ის საქცევი გურა-

¹ ხევეძმრის.

მიანთია. ამ მიწის ბოლოს გორიდან მოკიდებული არხის პირამდი ზა[ა]ლისა. ამ ზა[ა]ლის მიწას ქვეით გორიდან მოკიდებული არხის პირამდი გურამიანთია. ამ მიწას ქვეით ამის ფარდი გორიდან მოკიდებული არხის პირამდი, ბოლო წყაროსთან მიუძეს, ზა[ა]ლისა და გზას და არხს შუა მიწა არის ავქალის მხრისაკენ გურამიანთია. ამისი ფარდი ამავე მიწის ბოლოს გარდაუშვის წყარომდი — ზა[ა]ლისა.

ხევძმრისს პირზე მიწა — ზა[ა]ლისა; ამისვე ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ 'გურამიანთია; ამ გურამიანთ მიწის გვერდზედ — ზა[ა]ლისა. ამისივე ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია. ამ გურამიანთ მიწის გვერდზედ მიწა — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამ მიწის გვერდზედ გურამიანთია. აღმა-დაღმა გძელი მიწა არხის პირისაკენ — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამ მიწის გვერდზედ ჰალისაკენ გურამიანთია.

ნაფარეხლის მიწა რომ ბოლო გძელ მიწაზე მიძეს, არხის პირისაკენ გურამიანთია; ამისვე ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ ჰალისაკენ — ზა[ა]ლისა.

დოიანის ხოდანუნი ზემოთი აღმოსავლეთისა მხრისაკენ — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია.

აღმა-დაღმა მიწას თავი ზედ მიუძეს, საკახეთო გზა რომ წაეა ტბისაკენ, გზას ქვეით ხევძმრისს პირამდი ნახევარი გურამიანთია; და ნახევარი ზა[ა]ლისა.

სარწყავი წყალი ძველიდგან ასე ყოფილა: ერთი კვირა ზა[ა]ლმა უნდა აღინოს და ერთი კვირა გურამიანთა. რაც სარწყავი მიწა არის, ნახევარი გურამიანთი არის და ნახევარი ზა[ა]ლისა.

მე, მ დ ი ვ ა ნ ი, დ ა ვ ი თ, მათის უმაღლესობის მეფის ბძანებით ავქალას გურამიანთ მამულის საქმეზედ მიველ, რომ ამათი მამულების დავა რაც იყო, იმაზედ უნდა გამეშველებინა და თავთავისი წილი მიმეცა. გურამიანთ ეს არ ინებეს და არც ამ ზემონაწერის მამულების გაყოფაში მოვიდნენ. ძველადგან ამად მამულები ზოგი რომელიმე ხოდანუნი ასე ქონდათ გაყოფილი. და ზოგი ახლა გაუმიჯნეთ. თუ გურამიანთ ნება იყოს, ძველს გაყოფილზეცა და ახალს გაყოფილს მიწებზედაც ახლა უყარონ წილი და ისე თავთავისი დაინებონ. და თუ უნდოდესთ, როგორც გაყოფილია და სახელი დაგვიდვია, ასე დაიჭირონ. მე, რადგან ბატონის ბძანება მქონდა, ასე გამირჩევია და დამიწერია. ახლა ნება ხემწიფისა იყოს.

1 ხევ ძმრის.

ამ მიწების გაყოფაში ივანე ყაქაშვილი და რავედენძე /
 გლეხი კაცნი იყვნენ. მარტის ბ, ქორონიკონს უათ. ქრონოსული
გლეხი

ბატონის ბძანებით ყაქაშვილს ივანეს ზაქალ გურამიშვილისთან მიმიბარებია ნახევარი მამული თავისი წყლითა.

მისის სიმაღლის ბძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, გურამიანი ვალაპარაკეთ და რომელიც მისის სიმაღლის ბძანებით დავით მდივანს ავკალის მიწები გაუსაზღვრავს და თავთავისი დაუნებებია, დაუწერია და გაურჩევია, ეს დავთარი დაუდევით დოღენჯის ნიკოლაოზს და დავითის შვილს გოგია უზბაშს. და ამის დასარღვევი ვერცარა წიგნი მოიტანეს, ვერცარა საბუთი. თუმცა ამას ამბობდენ: მეტ-ნაკლებად დაიწერაო.

მაგრამ ზაქალს ბატონისათვის არზა მიერთმია: თუ ჩემი განაყოფები თავეთ წილს სწუნობენო, თავეთი წილი მე მომცენო და ჩემი იმათ მიერთონო.

მისს სიმაღლეს გარსევან ეშიაღასბაშხედ ოქმი ებოძათ: თუ გურამიანთ უნდოდესთ, ამ გაყოფას დასჯერდენო. თუ უნდოდესთ, ზაქალ ნებას აძლევს, ზაქალისა იმათ დაიჭირონ და იმათი ზაქალს მისცენო. ეს, დიად, გარდაპრილი ბძანება არის და სწორე.

რადგანაც ამისი პასუხი ვერა მოსცეს რა, რომელიც დავით მდივანს გაურჩევია და დაუწერია, ჩვენც თანამონაშენი ვართ, ასე უნდა ეჭიროსთ, როგორც სწერია. წყალიც ამგვარად უნდა ჰქონდესთ, როგორც მიწები უჭირავსთ.

ბატონო ეშიაღასბაშო გარსევან, როგორც ბძანება გაქვსთ, იასაული უჩინეთ და ასე გაურიგეთ და მოაბარეთ. მაისის იდ, ქორონიკონს უათ.

თავში:

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონიშვილი გიორგი, მის სიმაღლის ბატონის მამის ჩვენის ბძანებით როგორც საქართველოს მსაჯულთშეკრებულეებას სამართალი მიუციათ და გაურიგებიათ, ამ გარიგებულს ვამტკიცებთ. მაისის იზ, ქორონიკონს უათ.

1781 წ. 18 ფენისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1079. დედანი. ქაღალდი. 60,5X30,5 სმ. დაზიანებული. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. მათის უმაღლესობის ყოვლისა ზემოდასა საქართუელოსა მეფის ირაკლის ბრძანებით ამირეჯიბებს ზაზას, დავითს და მზექაბუჯ სამართალში დაუსხედით [ჩუენ], ეშიკაღას ყორიასულბაში ზაზა, თიანეთის მოურავი ქაიხოსრო, მდივან-ფეშქაშნივი[ისი ს]ულხან, მდივანი იოსებ და მდივანი სოლომონ.

ამათი საჩივარი მოვისმინეთ [და] უსაყეთ.

რადგან ზაზას თიღუაზედ კინახული აქუს, ამის საჭირნახულოდ შე[ვა] და ხარაბაზედ ოცზედ ერთი ზაზამ უნდა აიღოს. და სხვა სამ წილად ძმურად გაიყონ.

და ბეთაღმანი მამული როგორც მართებული დაითუალოს, და საუფროსო და საუარესო სამართლისაებრ ქაიხოსროს ობოლს მზექაბუჯს მიეცეს.

ქალაქში რომ სასახლე აქუსთ, სამად გაიყონ. და თუ გაყრას უკან ზაზასაგან აშენებული წილისყრით ზაზასავე ერგება, დათუას სიტყუა აღარ ექნება.

და თუ დათუას და ან მზექაბუჯს ერ[თობა] თუ უნდოდესთ, რაც ზაზას ახალ აშენებულზედ დახარჯია, იმ ხარჯში მიუდგნენ. თუ არადა, იმ აშენებულს გარდა შეფარდდეს და აშენებული ზაზას და ფარდი ძმებს რომელსაც ერგოს.

და ამ სახლის ვალი ოთხთუმანნახევარი ზაზას რომ მიუცია, სამი თუმანი ორთავე ძმათ ზაზას მისცენ.

ჯარდან ეშიგაღასბაშისათვის ზაზას რომ კახეთში მსახლობელი კაცი მიუყიდია და აგრევე ერთი კაცი ქაიხოსროს გაუყიდია, თუ საბუთი უყოს ზაზამ, რომ დათუასაც გაეყიდოს, სიტყუა არა აქუს. თუ არადა, ერთი იმისი ფარდი კახეთში ზაზამ დათუას მოსცეს.

წერეთელს აზნაურშვილზედ ზაზა რომ ძმებს ედაეება, შემოდგომამდის ზაზამ ის ლეონ წერეთელი აქ უნდა მოიყუანოს. თუ რომ იმ კაცმა ამირაჯიბებისაგან თავი გაიტანოს, როგორც მდივანბეგებისაგან ბარათში უწერია, ერთი გლეხი კაცი ძმებმა ზაზას მოსცენ. და თუ ამირეჯიბებს დარჩა, ზაზას უნდა ჰყუანდეს აზნაურიშვილის ფარდათ.

ხოსია თლაშიძე რომ ზაზას დაუხსნია, თუ უნდოდა მძებნებ, რაც ზაზას გაუღია მისცენ და ის კაცი ძმებს დარჩებათ თუ არადა, ის კაცი და ან იმისი შვილი ზაზამ, სადაც დაახვედრეს კომუნალში მოსვლა, დაპპატივოს. თუ მოპყუეს, ხომ სამართალშიც ცემათ. თუ არ მოპყუა სამართალში, ზაზას დაჭერისაც ნება აქვს იმ კაცისა და ზაზასიც არის.

დავით ზაზას რომ საერთოს მსახურისაგან თათრის დაჭერას ედავება, თუ საბუთი უყოს, რომ საკუთრად მსახურს დაეჭიროს და იმ დაჭერაში ზაზა იქ არ ყოფილიყოს, იმ თათრის სახსარში დავითს და მზეკაბუქს ძმურად წილი უნდა დაედვას. და თუ ზაზას დაუჭერია და მსახურისათვის მიუცია, თავისის სისხლის ფასია, ძმები ვერას შეუვლენ.

ამირანისა და კაპანაძე ზედ რომ დაობენ, რადგან დავითს კაპანაძეს საკუთრად ბატონის ოქმი აძლევს და ამირანს საკუთრად ზაზას ბატონის შვილის გოგონის ოქმი აძლევს, ორთავ ბატონთან და ბატონის შვილთან იღაონ.

ზაზას რომ თავისის მეუღლის პირის სანახავად ოთარა შუბითიძე მისცემია და ჰყავს თავისის შვილებით, რადგან გასაყოფს კაცებში ერთი თავი კაცი აღარა ჰყუნდათ, გოგია შუბითიძე ზაზას მივეციტ თავი ორი; და ყვიქინაძე თავი შვიდი დავითს და მზეკაბუქს მივეციტ — ორი პირის სანახავად და სხვა გოგია შუბითიძის ფარდათ.

დავით ამირეჯიბი ზაზას რომ თოფს ედავება, აღაშვილს დათუას რომ აქვს, თუ სიტყუა არა აქვს რა, იასაულმა თოფი გამოართვას და დავითს მოსცეს. და თუ სიტყუა ჰქონდეს, სამართალში მოიყუანოს.

ამირეჯიბი ზაზა ბადრია შვილის თოფსა და ხმალს ძმებს რომ ედავება, თუ ძმებმა საბუთი უყვეს, რომ ის თოფი და ხმალი ქაიხოსრო ამირაჯიბს მიეცეს, ობლისა არის, ზაზა ვერას შეუა. და საბუთი თუ ვერ უყუეს, ბეითალმანი იქნება და სამო არის.

ფეხათრიას რომ თოფი აქუს, თუ ფეხათრიამ საბუთი უყო ზაზას, რომ ქაიხოსროს ნაშოვი და მიცემული იყოს, ის კაციც ობლისა არის — მზეკაბუქისა და ის თოფიც. და თუ საბუთი არა ჰქონდეს, რა, იასაულმა ის თოფი გამოართვას და ზაზას მოსცეს.

ზაზა დავითს ჯაზაირს რომ ედავება, თუ დავითმა ჰემმარტი საბუთი მოიტანა, რომ ოტია ამირაჯიბს დავითისათვის მიეცეს, დავითისა იქნება საკუთრად. და თუ საბუთი ვერ უყო, სასახლო და სამო იქნება. მეორე ჯაზაირი რომ აქვსთ, სამო არის.

სპილენძეული რაცა აქუსთ, დავით ამბობს: ერთი-საარავე ქუაბი ზაზამ გაყიდაო. ზაზა ამბობს: ოტია ამირაჯიბმა გაყიდაო. ბაქრაძემ ისულოს, რომ ზაზას გაეყიდოს და ოტიას დაეყიდაოს, ზაზას წილად ჩავარდეს. და თუ ეს ვერ ისულოს, რაც ზაზას სასახლოთ სპილენძი ჰქონდეს, რომ დავითის კაცმა იმოწმოს, ისიც მიიტანოს, რაც დავითს აქუს, ისიც მიიტანონ და ძმურად სამად გაიყონ.

სხვა რაც გასაყოფი კაცები ჰყუანდეთ, იმისი ცალკე ბრძანება დაიწერება. იენისის იმ, ქორონიკონს უმათ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ზ ა ზ ა
2. ს უ ლ ხ ა ნ
3. მონა ღთისა ი ო ს ე ბ
4. მდივანი ს ო ლ ო მ ო ნ

ამ სამართალ[ი]ს ყაბული მაქ შე, ზაზა ამირეჯიბს.

ქ. ჩუენ, ყოვლისა ზემოჲსა საქართველოსა და კახეთის მეფე ი რ ა კ ლ ი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იენისის კბ, ქორონიკონს უმათ.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ვკლესია ვადიდე, ვ რ ე კ ლ ე.

92. განჩინება ელიზბარ და ზაალ დავითიშვილჲის შჲაჲის საქმეჲა

1781 წ. 26 იენისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 435. დედანი. ქაღალდი. 34,7×15,3 სმ. მჭედ-რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ორწერტილი.

ქ. ე ლ ი ზ ბ ა რ დ ა ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ს ბატონისათჲინ არზი მიერთმია: ჩემს ბიძაშვილს ზ ა [ა] ლ ს ჩემ ბარათში ნარგები აზნაურშვილი ყავს¹ და არ მანებებსო.

იმ არზაზე მსარჯულთ მოეწერათ: ბატონო ამილახვარ-მდივანბეგი იასე, ესენი შენთან ალაპარაკეო და რაც სამართალი მისცე, დასწერეთ და ჩვენც იმ სამართალს დაქვეამტკიცებთ. ამახედ კიდევ ბატონის მოწერილი იყო და დაბეჭდილი.

ეს ოქმი მოგვიტანა ელიზბარმა დავითისშვილმა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბეგს იასეს. რომ ვნახეთ, მოვაყვანიინეთ ამისი ბიძასშვილი ზა[ა]ლ და ვალაპარაკეთ ერთათ.

ზა[ა]ლმა ეს უპასუხა ელიზბარს: მართალიაო, შენი წილი იყო,

¹ ყავს] ყაშს.

მაგრამ ნეტარხსენებულმა ბატონმა გასამყრელთ აიღო **მეტეტი** შვილები და მაგისი ფარდი შენ სხვა მოგეცა და გიჭირამსო, ოცდათორმეტი წელიწადია, რა[ა]ტომ აქნა[მ]დინ ან მე **მეტეტი** თუ გაკლდა, და ან ბატონს. ახლა მე შემიწყალა ბატონმა და თავისი სახასო აზნაურშვილი მიბოძა; ეს წყალობის სიგელი იმ[რ]ავალი სხვისთვისც უბოძებია და მეც წყალობა მიყო.

ეს ბატონის წყალობის სიგელი გავშინჯეთ, ჩვენი სახასო გიბოძეთო; ბატონის დედოფლის და ბატონიშვილების ბეჭდები უსხედს. ჩვენ ამას ხელი ვერ შევარჩიეთ, რადგან ბატონისაგან წყალობა სჭირდა ზაქალს და ეს სიგელიც ასე აცხადებს და ამდენის ხნის გაყრილიც იყვნენ, არც ამას დავებოდა, არც ბატონისათვის ეწყინა თავი. ჩვენ ასე გავსინჯეთ და ნება ბატონისა და მოსამართლისაა¹. აღიწერა თიბათვის **კვ. ქორონიკონს უბათ.**

ბეჭდი: მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე

კადეზე:

ქ. ამ ბატონის ამილახორ მდივანბეგის იესეს განჩენილს სამართალს ჩვენ, მსაჯულნიც, ვემოწმებით. აპრილს **კ. ქორონიკონს უო.**

ოთხი ბეჭედი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ ქ
2. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. ს უ ლ ხ ა ნ

93. ბანიონა ვაჟლანიშვილებისა და მაროშაძლიშვილების მამულის საქმეზე

1781 წ. 2 ივლისი

ცსსა. ფ. 1430. დავთ. № 45. საბ. № 165. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[109] ოქრომკედლი შვილის შერმაზანის ქვრივი და ობოლი უჩიოდნენ ფავლენის შვალს იესეს და თეიმურაზს: ჩვენის ამოვარდნილის სახლისკაცის გაუყრელის გიორგის მამული მეფის ბაქარისა და დედოფლის რუსუდანის წყალობით რომ გიჭირავსო, იმავ ხელ[ვ]მწიფე[ე]ბს წიგნი უბოძებია და ის წიგნი და სხვა წიგნებიც თქვენმა ძმამ

¹ მოსამართლისა.

პაპუნამ მამაჩემი დაიჭირა და წაართვაო; ამის მოწამე. აბიათარ ურიაყოფილი არისო.

აბიათარ[ს] თავისი მოწმობა-წერილი ეთხოვთ. თავისი წერილი მოსცა სამართალსა: ოქრომჭედლისშვილის შერმაზანის მამა სანატრელს მეფეს ვახტანგს ოსეთში რომ გაუყიდნია, იმ დროს ამოწყვეტილის ოქრომჭედლისშვილის მამული ფავნელისშვილს უშოვიან და ფავნელისშვილის წიგნი გაბათილებული იყო, ის წიგნები მე შებარაო; პაპუნამ რომ ყალბათად სულერთიანათ იშოვნა ოქრომჭედლისშვილებით შერმაზან დაიჭირა და წიგნები წაართვაო და მერმე აუშუაო; ახლა ის გამაბათილებელი წიგნი დამალაო და ძველი წიგნი წამოაყენა. მე უთხარი იესესა როგორ ფიცავ, მაგისი გაბათილებული წიგნი ხომ მე შებარაო და ჩვენგან წაიღეო. ეს რომ იესემ ჩემგან გაიგონა, გარდამეკიდა, თუ სამართალში არავენი გიმოწმოს, ნურა გრჯის რაო, ქრთამათ დღენახევრის მიწა მომცაო. ეს წერილით მოგვცა აბიათარ და ზეპირ ამბობდა, ისეთ მთხოვსო იმ დაპირებულსაო და ამისი მიზეზით ჩემმა მოძღვარმა ორი წელიწადია ზიარებისაგან დამაყენაო და ამიტომ ვამბობ.

ახლა თეიმურაზ იჩივლა. ჩვენი სამკვიდრო მამული ოქრომჭედლისშვილს უშოვნია და ზედ სახლობს. ერთი გაყრილი განაყოფი ამოწყვეტილა გიორგი და იმ ამოწყვეტილის განაყოფის მამული სანატრელის რუსუდან დედოფლისაგან და მეფის ბაქარისაგან ჩემს მამა-ბიძით უშოვნიაო, ორმოცდათვრამეტი წელიწადია ხელში მიჭირავსო, რომ ერთს დღეს არ ჩამომრთმევიანო, და ეს იმათი წყალობა სანატრელმა მეფემ თეიმურაზ ხელახლად გამოაბლა და სიგელი მიბოძა, ოცდა[110]თორმეტი წელიწადი არისო; თუ ან წიგნი გქონდათ ან საბუთი, ჯერ ხომ წიგნები არ წაერთმია, რატომ არ გამოიტანე ის წიგნი, ან ოსმალობას ან ყიზილბაშობას ან სანატრელის მეფის თეიმურაზის მეფობაში არ ილაპარაკეთ და სამართალი არ გაიტანეთო.

მაგ წიგნების წართმევა ათი-თორმეტი წელიწადი ძლივ იქნებაო, რაც წიგნები წაგართვა, ისეე მოგცაო, მისის სიმალლის მეფის ბძანებით და ოქმით აბიათარ რომ იასაული იყო და ასე ეწერა: თუ გიორგი გაყრილი ყოფილაო, ფავნელისშვილებს ის მამული არ მოეშლებათ: და თუ გაუყრელი ყოფილა, ოქრომჭედლისშვილებს არ გამოერთმევაო. სამი და ოთხი მოწამე ფიცავს და წერილები ხელთა მაქვს, გაყრილი იყო და მე დამრჩაო.

მერმე წიგნზედ რომ დამიწყევ ლაპარაკი, ფიცი დამედვა, სამართლიდამ პაატა იასაული იყო; წადგა ჩემი ძმა იასე და შემო-

გვეცაო, რომ წიგნები რაც წაერთმია, ისევ მთლად მოეცაო; რომ-
მელსაც წიგნს შენ აქმობ არც გქონია, არც წაგვიერთმევსარწმუნებში
თუ გქონდა, მამული რატომ აღარ გეჭირაო. გინგლიცისეკა

მე ფემ თე იმურაზ რომ გამიახლა წიგნი და მიბოძაო, ოცი წელიწადი ხომ გამოვიდა, სანამდის წიგნებს წაგართმევდიო, თუ ის ჩემის წიგნის გამბათილებელი წიგნი კი გქონდაო, რატომ არ მიართვი და არ მოახსენეო, ვინც წამართვა, იმანვე მიბოძაო და თქვენ რატომ მართმევთო.

ა ბ ი ა თ ა რ, აქამდის რატომ არ გიმოწმა, სადამდის ჩხუბი მოგვიდოდა, ჩემი მამული სამკვიდრო ეშოვნა, ბატონისათვის ტყუილით მოეხსენებინა ბეითალმალიაო. ბატონს წიგნები მივართვი, მოვახსენე, ჩემი მამული მევე მიბოძაო. ამაზედ შენ და ჩემს ძმას ჩხუბი მოგივიდათო, ხლმით იწიეთ ერთმანეთზედაო.

ა ბ ი ა თ ა რ, შენი მოწმობა ამისთანა მოწმობა არისო, რომ მტერობით მამული გინდა წამართვაო, თუ კარგი მოწამე იყავ, დღენახეერის მიწისთვის ქეშმარიტი მოწმობა როგორ დამალე; და ორი წელიწადი თუ ზიარებისაგან დაგაყენა მოძღვარმა, აქამდის როგორ არ გაიღვიძე, [V] ჩხუბი რომ მოგვივიდა და მამულს ცილება დამიწყევ და არ დაგანებე, ახლა მიგავკონდაო.

და იმ შენის მოძღვრის ძმა შემომელაზა და იმანაც ახლა მოგცა ეგ საკანონოო; წიგნი რომ გიჭირავს ჩემის ძმის იასესი — დღენახეერის მიწა მოგცეო, ამოროს ღმერთმან, წიგნის ბარობაზედ არ მოეცესო; გაყრისა და გაუყრელობის შეტყობის იასაული იყავ, დღენახეერის მიწას დაგბირდით, სიმართლით მოიქეცო და გასამრჯელოდ ამას მოგართმევთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ესენი მრავალჯერ მოვისმინეთ და დიდხანს იყო ეს ლაპარაკი. ხელმწიფების წიგნები წავიკითხეთ ასე იყო აღწერილი: ამოვარდნილის ოქრომქედლი შვილის გიორგის მამული გიბოძეთო, ძველადაც თქვენი სამკვიდრო იყო. ეს კმარიყო მოწმად, რომ გაყრილი ყოფილა, მაგრამ მისს სიმაღლეს მე ფეს ერეკლეს რომ მოუკითხავს, სამი და ოთხი სარწმუნო კაცნი სწერენ — გაყრილი იყო.

და წიგნების დამალვას რომ ეწამება, პაატა ციციის შვილის წერილი ვნახეთ, რომ იასაული ვიყო, შეკფიცა წიგნებზედ, რომ არც გქონია, არც დაგვიმალავსო; და როგორც განაჩენში ეწერა, აღასრულაო. ამ ფიცს ზებედე დეკანოზიც ემოწმება.

და სხვანიცა გამოჩნდა, რომ აბიათარის მოწმობა მტერობის იყო, შურისა და სიხარბისა მამულზედ რომ ჩხუბი მოსვლიათ, იმის-

გან მომხდარა. და რასაც დაჰპირებიან დღენახევრის მიწას, ამას რომ არ ანებებენ, იმისგან ქმნილა, თორემ ორი წელიწადი რომ უზიარებელი გაუშუეს, რატომ არ შეშინდა.

შარშან ამ დროს ხომ აქ ჩვენს სამართალში სამი თვე თავის სახლისკაცს უჩიოდა, რატომ არ გვითხრა, ეს საქმე მომივიდაო და მიშველეთო. მაგრამ ისიც ტყუილია და ახლა რომ ამბობს ესეცა; ჩხუბის მიზეზით და მამულის შურით მომხდარა.

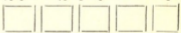
და ჩვენ კიდევ სამართლის სიფრთხილისათვის თეიმურაზს ფიცი დავადევით. წადგეს თეიმურაზ და ასე შეჰფიცოს, რომ: «შენ რომ ჩემის ძმის წიგნი გიჭირავს და დღენახე[111]ვრის მიწა დაგჰპირდით, არც ბათილამის წიგნის ბარობაზედ მოგვეცეს, არც ამისთვის რომ, იცი და ნუ იტყვიო; ამისთვის დაგპირდით, რომ გაყრისა და გაუყრელობის მოკითხვის ბძანება რომ გქონდაო, სიმართლით მოიქეც, ნურას მიმტერებ, და გასამრჯელოდ დაგპარდითო».

თუ ასე შეჰფიცა თეიმურაზმა, სხვებში ხომ გამართლებულია და ამაშიც გამართლდება; და აბიათარ რომ ცრუ მოწამედ აღმოჩნდება, იმდონი მამული აბიათარს გამოერთმევა და თეიმურაზს მიეცემა, რასაც თავისის მოწმობით თეიმურაზს ართმევენებდა — გლეხის ტოლი გლეხი, ვენახის ტოლი ვენახი და მიწის ტოლი მიწა.

თუ ვერ შეჰფიცადა, აბიათარის მოწმობაც გამართლდება და რასაც ოქრომქედლიშვილი დაობს, სამართალი მიეცემა.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ და ნება მათის სიმაღლისა არის. ეს ასე აღასრულე. ივლისის ბ, ქორონიკონს უფათ.

მისის სიმაღლის მეფის განწესება, რადგანც ასე იბძანა, მის გამო მივეციტ ეს სამართალი.

თავში:

ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე მ ე ფ ე ქ ა რ თ ლ ის ა და კ ა ხ ე თ ის ა, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აღიწერა ივლისის გ, ქორონიკონს უფათ.

ეშკიადასბაშო ჯ ა რ დ ა ნ ი ასე აღასრულე, როგორც მსაჯულთ გაუჩენიათ.

ცნა. ფ. 1448. საბ. № 1887. დედანი. ქალაქი. 45x15,3 სმ. 244 სტრ. 1911 წ. წამოყალიბდა. ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირითაა ორწერტილი.

ქ. ბატონის ამილახორ-დიანბეგის იესეს ბრძანებით დავსხედით ჩვენ, გორის მამასახლისი ზურაბ, ნაცვალი ქარუმიძე გარსევან და გორის ქეთხუდები ზალიასვილები ის გაყარაში, რაც მამული ჰქონდათ, გაუყავით.

ავთანდილს ერგო ნახევარი სახლები ამ სახლების ზომა ზენაქრიე ყუზანასკენ თავის განი ადლი თხუთმეტი, ჩარეჭი სამი, შუაწელს განი ადლი თორმეტი; ქვენაქრიე განი ადლი თერთმეტი. ეს ადლით ზომები სამი რომ სწერი[ა], თავი, ბოლო და შუაწელ რომ გაგვიზომია, კედლებს შუა გაგვიზომია.

კიდევ ერგო ქარმიშასეული ნასახლარი თავისის სიგლითა, როგორც სიგელი აცხადებს. კიდევ ერგო: რუის[ს] რაც მამულები ჰქონდა, სულ ხელიერთბირათ.

ამას გარდა ერთი კომლი¹ კაცი გასაყოფი ჰყავთ — სვიმონა მეჩითე. ამის ტოლი გასამყრელო წიგნი რომ ამისი ფარდი არის, გორგის აქვს. დაიწერა მარიამობის კე, ქორონიკონს უფათ.

ქ. მე, გორის მამასახლისი[ი] ზურაბ, ამ ზალიასვილების სამართალში ვიჯექ და ასე გავარიგეთ.

ქ. მე, ბაბალასვილი ავთანდილა, ესენი ასე გავყარეთ, ეს ჩემი ხელია. ზღართა: ავთანდილ

ქ. მე, ზა[ა]ლთაყინასვილი, ამისი დამსწრე და გამრიგე ვარ. ზღართა: მონა ლთისა თაყინასვილი ზაალ.

ქ. მე, თუთუნასვილი დავითა ამის დამხდური ვარ, ეს ჩემი ხელია.

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ბატონი ამილახორ-დიანბეგი იესე, ამ გასამყრელოს ვამტკიცებთ.

ზღართა: მე ამილახორ, მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე.

¹ კომბლი.

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3185. დედანი. ქალაქი. 40,3 X 16,6 სმ. მხედრული-განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

სრულიად იმერთა მეფე მან მეფე თამან სოლომონ დავითიანიმან, ოდეს მტკიცედ სდგა მეფობაჲ ჩვენი, მას ეამსა მოვიდენ წინაშე ჩვენსა დიდებულნი ჩვენნი მიქელაძის შაქარის შვილნი და შვილისშვილნი და კულად მიქელაძის ქაიხოსროს შვილნი და შვილისშვილნი და იაჯეს წინაშე ჩვენსა მამული-სა თვისისა გლებთა და აზნაურთა განთვისება.

და ჩვენცა ჭეშმარიტითა მსჯავრითა ვსაჯეთ და თავ-თავისი წილი, რომელიც სამართლის წიგნიდამ მიეცემოდათ, სრულითა სამართლითა განვაჭეშმარიტედ თანხმობითა ბრძანებისა ჩემისათა, სალთუხუცის წერეთლის ზურაბისათა, ძეგბრ საწყურ-სასურთა ჩემთა დიდებულთა თავადთა და სიძეებთა ჩემთა აბაშიძის ქაიხოსროსითა და ერისთვის ძის ელისბარისათა და სხვათა დიდებულთა კარისა ჩემისათა თანხმობითა.

და პირველად განიყვეს აზნაურისშვილები და თავ-თავისი განიკერძეს. უმცროსის ძმის ქაიხოსროს შვილებს და შვილის შვილებს ერგო საუმცროსოთ პირველი სასახლე კულაშს, საყდრიდგან გამოსავალს ხიდს აქედ თხრილსა და ღელეს შუა. და რომელიც შენებული რამ არის იმაშიდ, სრულეებით იმიანათ, ქურს გარდა.

და მოჯალაბეთ პირველი მოჯალაბე:

ქ. ტორონჯაძე ბიჭელას შვილი მათი ცოლშვილით

ქ. ტორონჯაძე ივანელა მისის ცოლშვილით

ქ. ტორონჯაძე ბასილ მისის ცოლშვილით

ქ. ტორონჯაძე თამაზელა მათის ცოლშვილით

ქ. კიდევ ორი მოსახლე ტორონჯაძეები მათის ცოლშვილით

ქ. ტორონჯაძე დედულა მათის ცოლშვილით

ქ. ორი მოსახლე გვაგვირეის შვილები მათის ცოლშვილით.

ამათშიდ ცილობა შეიქმნა: პირველი მოჯალაბე[ე]ები არ არისო, ესენი სხვაგან და სხვაგან ესახლენ.

ჩვენ ესრეთ განვაჩინეთ: ერთმან კაცმან ტორონჯამ ასე შანთი გააგდოს: «პირველი მოჯალაბეები ესენი არ იყვნენ».

თუმცა ასე შანთმან ამართლოს, რომელშიდაც შანთისაგან გა-
მართლდეს, შუაზედ გაიყონ, მოჯალაბე არ ყოფილა, შექარესა და
ქაიხოსროს შვილმან და შვილისშვილმან.

თუმცა ან შანთმან ამტყუნოს და ან შანთი ვერ გაავდოს, ქაი-
ხოსროს შვილსა და შვილის შვილს დარჩეს მოჯალაბეზათ.

ქ. კვალად აიყვანეს თავისდა სამხდურათ ქაიხოსროს შვილმა
და შვილის შვილმან აზნაურისშვილი.

ქ. ბუქუა ქაჯაიას შვილი და შვილისშვილი მათის ყოფით.

ქ. მამუკა ქაჯაიას შვილები და შვილის შვილები მათის
ყოფით.

ქ. ბუქულუკი ბოკერია მისის ყოფით

ქ. ღატუა ქაჯაიას შვილები მათის ყოფით

ქ. ველი ბოკერიას შვილი მისის ყოფით

ქ. გოგი ბოკერიას შვილი მისის ყოფით

ქ. იესე ბოკერიას შვილი მისის ყოფით

ქ. ბერიკელა ქაჯაია ოტიას შვილი მისის ყოფით.

ქ. ესენი თავ-თავისი აღრჩევით აღიყვანეს და ჰეშმარიტითა
მშჯავრითა მიეცათ.

წელთა უფლისათა ჩლა, ნოემბერს კმ. აღიწერა ხელითა ქი-
ქინაძის ნიკოლოსისათა.

სამი ბეჭედი:

1. მეფე იმერეთისა სოლომონ
2. მონაღთისა წერეთელი სალთხუცესი ზურაბ
3. აბაშიძე ქაიხოსრო.

**96. განჩინება დავითგარეჯის მონასტრისა და ვასილ
ნაკალულაშვილის მამულის საქმეზე**

1781 წ. 15 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 437. დედანი. ქაღალდი. 38,5X22 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მისის სიმალლისათვის მოექსენებინა მრავალმთის გარესჯის
წმიდის დავითის მონასტრის წინამძღვარს თომას: ნაკალულა-
შვილს მღვდელს ვასილს მონასტრის ნასყიდი მამული უქირავ-
სო, არც მონასტერს ემსახურებო და არც ნასყიდს მამულს გუანე-
ბებსო.

მის სიმაღლეს თავეთის ძის ბატონის შვილის გიორგი-
 გისათვის ებძანათ ამათი სამართალი; და ბატონი შვილს, სკულა
 ქართველოს მსაჯულთშეკრებილებსათვის ებრძანა. ჩვენს მსაჯულთშეკრებას
 ლაპარაკეთ.

ნაკლულაშვილს მღვდელს ვასილს წიგნები ჭონდა სანატრელის
 ელენე დედოფლის — მისის უწმიდესობის კათალიკოსის დე-
 დისაგან ბოძებული. ნაკლულაშვილისათვის ერთი დღე აღაბი და-
 ედვა, ამას გარდიჭდიდესო და სხვარიგად ყოვლითერთ თარხანი იყო-
 სო. აღაბიც დავით-გარესჯის უდაბნოს უნდა აღსრულებულიყო და
 ეს გლუხიც წინამძღვარს ბარებოდა. ეს წიგნი მეფის იმამყუ-
 ლისაგანც დამტკიცებული იყო, სანატრელის მეფის თეი-
 მურაზისაგანცა, კურთხეულის ანნა დედოფლისა-
 განცა და ნეტარქსენებულის თამარ დედოფლისაგან-
 ცა.

ბასილი მღვდელი ამას ჩიოდა: მე დავტყვევდიო და ჩემს ძმას
 პეტრეს ჩემი ვენაქი დაევირაოებინა ათ თუმნად, იმით დამიხსნაო,
 დავირაობის მაგიერ ნასყიდობის წიგნი თვითან დაუწერიათო, თო-
 რემ ნასყიდი არ არისო. ახლა თავეთს თეთრს ვაძლევ და არ მანე-
 ბებენო.

მერმე სხვა წიგნი წარმოადგინა ამ ბასილი მღვდელმან, ასე
 ეწერა: ეს წიგნი მოგეც ბოდბელ მიტროპოლიტმა დავით-გარესჯის
 მამამ იოანე ნაკლულაშვილს, ასე რომ: შენის მამის მამული
 რომ ჩვენ მოგვეყიდე, ლასურაულს უკან რომ მიწა არის, ახლა
 ვაზი ჩაგვეყარა, იმაში ჩვენ კელი არა გვაქვსო, შენი არისო; არა კაცი
 იმას არ გეცილებოდესო. ქორონიკონს უღთ, ამ რიცხვში იყო და-
 წერილი.

ჩვენ ამ ვასილი მღვდელს თავისი მოღებული წიგნი დაუდევით,
 ასე რომ სწერია, შენის მამის მამული რომ ჩვენ მოგვეყიდეო, თუკი
 არ მიგვეყიდა, რათ დააწერიინეო, თუ შენს უნებურად დაწერა, რად
 ინახვედი, რომ ამ ვაჭირვებაში მოიტანეო.

გატყდა მღვდელი, აღიარა და კელითწერილი მოგვეცა: მართა-
 ლია, მისყიდულიაო და ლასურაულს უკან რომ მიწა სწერია, ისიც
 მონასტრის მამულიაო, მაგრამ ჩემი აშენებულიაო.

სამართლით ეს ნასყიდი მამული წმიდის დავითის მონასტერს
 დარჩა ნასყიდათ და ლასურაულს უკან რომ მიწა ყოფილა, მიწა მო-
 ნასტრის მამულია და ნამუშევარი ნაკლულაშვილისა.

ჩვენ ესენი ასე გამოვარკვიეთ; და რასაც შემძლებელი ვიყავით,

ის დაეწერეთ და გავარჩიეთ. ახლა ნება მისის სიმალლისა არის და /
მისის უწმიდესობის კათალიკოზ-პატრიარქისა.

არქივერული
გინგლიქონეკა

გიორგობისთვის იე, ქორონიკონს უფათ.

ქ. რადგანაც ამ მღვდელმა ვასილიმ თავისის პირით სამართალ-
ში აღიარა, რომ ლასურაულს უკან ჩემი აშენებული ბაგა რომ არის,
ის მიწა მონასტრის მამული არისო; და მე რომ ავაშენე, იმისი ნახე-
ვარი კი გავყიდეო. ნახევარი რადგანაც კი გაუყიდეო, ის ნახევარი
ერგებოდა გასაკეთებლად; და ნახევარი რომ დარჩომილა, ის მონას-
ტრისა არის.

სხვის მამულს რომ კაცი გააკეთებს, ნახევარს გამკეთებელს
მისცემს სამართალი და ნახევარს მამულის პატრონს.

იასაულო ხერხეულიძე, ბატონიშვილის მოღარეთხუცე-
სო გიორგი, ეს ასე აღასრულე.

ოთხი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაყა გულისმმბჰომი(?)
ღმერთგანცაა(?), იო ა ნ ე, 1748
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ.

კიდზე:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონისშვილი
გიორგი, ამ მსაჯულთაგან მიცემულს განჩინებას ვამტკიცებთ.
ნოემბერს ით, ქორონიკონს უფათ.

ბეჭედი: მეფის ძე გიორგი

თავში:

ქ. ჩვენ, ორთავე საქართველოთა მეფე ირაკლი მეორე,
ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ნოემბერს კ, ქორონიკონს უფათ.

ბეჭედი: მეფეთგანბანილთა მიერ გელესია ვადიდე, ვრეკლე.

verso

ქ. ჩვენი ბძანება არის გარსევიან ეშვიკლასბაშო! მერე ეს
განაჩენი მსაჯულთაგან დაწერილა და დაბეჭდილა ჩვენგანაც. მათის
უწმიდესობის ჩვენის ძმის კათალიკოზისაგან და ჩვენის შვილე-
ბისაგანაც დამტკიცებული არის.

ღმწინამძღვარმაც ასე გამოაცხადა ჩვენს წინაშე, რომ: საგა-
რეჯოში ჩვენს სახასო ყმას და უდაბნოს ყმას ერთმანერთში მამუ-
ლის ყიდვა არ დაეშლებოდესთ. და ჩვენც ამისთვის ვიყაბულეთ,
თორემ არ ვიყაბულებდით.

ახლა ამ განაჩენში მოხსენებულს მამულზედ ნაკლულაშვილის
 კელი აუშართე და წინამძღვარს თომას მოაბარე. ვიორგოტის ნაკლი
 ქორონიკონს უო. გინგლიქოთქა

ქ. ჩვენ კათალიკოზის წილს არ დაებეჭდევდით, მარა რადგან
 თვით დაებეჭდა და ერთმანერთში სყიდვა და გასყიდვაც ყოფილი-
 ყო, ჩვენ ამან დაგვაბეჭედინა.

ბაჰადი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ვრეკლე
 კადეზე:

ქ. ჩუნე, ყოვლისა საქართუელოს პატრიარხი მეფის ძე ანტონი,
 განჩინებას ამას ვამტკიცებთ. ფებერვარს იე, წელსა ჩღპპ.

ხელრთვა: კათალიკოზი

**97. ბანინება ბარძიმ მახაზლისა და როსტომ ერისთვისშვილის
 მამულის საქმეზე
 1781 წ. 22 ნოემბერი**

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 7023. დედანი. ქაღალდი. 36,5 X 22,7 სმ. მხედ-
 რული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი. ალაგ-ალაგ ასოები
 გადასულია.

ქ. მაჩაბელს ბარძიმს და მის ძმას უზბაშს ზაზას
 არზა მიერთმიათ მისის სიმაღლის მეფის ძის ბატონის შვი-
 ლის ვიორგისათვის; და მათ ჩვენთვის ებქანათ ამათი სა-
 მართალი.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ ამათი სარჩელი
 მოვისმინეთ. მაჩაბელი ბარძიმ და ზაზა ამას ჩიოდნენ: ჩვენი ყმის
 ურჯემელასშვილის მამული უჭირავსო, წინაზედ ვიჩივ-
 ლეთო და ოქმი მოვიტან[ეთო] და როსტომ ერისთვის-
 შვილმა ეს წიგნი მოგვცაო.

ის როსტომის მიცემული წიგნი წავეკითხეთ. ასე ეწერა: ვარი-
 ანს ურჯემელასშვილის ნაქონი ერთი სახლის ალაგი, ერთი ვენაქი
 და რვის დღის მიწა მეჭირაო. მე ასე მგონია, თქვენგან მქონდეს მოს-
 ყიდულო, ნასყიდობის წიგნი ვერ მიპოვნიაო, თუ ვიპოვნე და გაჩ-
 ვენე, ხომ ჩემი ნასყიდი მამული მევე დამანებეთ: თუ არადა, თქვენ-
 თვის დამინებებია და აღარ გეცილებიო. და თქვენგანც ამისთანა
 წიგნი მაქვსო. მეორე წიგნი პქონდათ: კორინთელო იასე! ეს
 მამული მიაბარეთ.

როსტომ ერისთვისშვილი თავის მიცემულს წიგნს წინ ვერ
 აღუდგა. ეს პირობა დაუდგა ამ მომავალს ქრისტეს შობის დღესას-
 წაულამდის პაემანი იყოსო. თუ ამ პაემამდის ნასყიდობის წიგნი

ვიპოვნე, მოვიტანე და სამართალს მივართვი, ზომ სიტყვა არა გემ-
ნება რა; თუ ვერ ვიპოვნე, მამული გიჭირავს და აღარ გეძლია.

ჩვენ სამართალი ამაზედ დაეყენეთ. და ორნივე ამ გზაზედ
დადგნენ: ამ მომავალს ქრისტეშობის დღესასწაულამდის როსტომ
ერისთავისშვილმა თუ ან წიგნი იპოოს ან ასეთი საბუთი, რომ მო-
სამართლის გული დააჯეროს, სამართალი სარწმუნო ექმნას და შე-
იწყნაროს, ილაპარაკონ და სამართალი მიეცემათ. მამული როს-
ტომს დარჩება, ეს განაჩენიც მაჩაბლებს გამოერთმევა და როსტომს
მიეცემა და ზედ სამართალი მოეწერება.

და თუ ვერც წიგნი მოიტანოს, ვერც ასეთი საბუთი რომ მო-
სამართლის გული დააჯეროს, რასაც ვარიანში მაჩაბელი ბარძიმ და
ზაზა როსტომ ერისთავისშვილს მამულს ეცილებიან, სრულად მაჩა-
ბელს ბარძიმს და ზაზას დარჩებათ.

ამაზედ დადგა ეს სამართალი. გიორგობისთვის კბ, ქორონი-
კონს უფათ.

ქ. როგორც დაგვიწერია, თუ ან წიგნი მოიტანა როსტომმა ან
საბუთი, როსტომს დარჩება ურჯემელასშვილის მამული. თუ ვერც
ერთი ვერ მოიტანა, რისაც მქონებელი ურჯემელაშვილი ყოფილა,
მთლად მაჩაბელს ბარძიმს და ზაზას დარჩებათ.

ორი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. რომელიც ამ განაჩენში პაემანი დაგვეწერა, იმანც გაიარა და
მეხუთეს თვეს ბარძიმ და ზაზამ ეს განაჩენება სამართალში მოიტა-
ნა. რადგანც აქამდის არც წიგნი წარმოადგინა, თუ ჰქონდა; და ან
თუ სიტყვა ჰქონდა, რატომ არ ელაპარაკა; ან მოწამე ჰყვანდა, რა-
ტომ არ წამოუყენა.

ჩვენის სამართლით რომელიც მამული ამ განაჩენში დაგვიწე-
რია, დარჩათ მაჩაბელს ბარძიმს და ზაზას. და ნება მისის სიმაღლისა
არის. მაისის 8, ქორონიკონს უო.

ორი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ტსა, ფ. 1450, დავთ. № 31, საბ. № 203, პირი, ქალაქი, მხედრული.

[144] ფავლენისშვილს ფავლენს და ოქრომქედლისშვილს შერმაზანს ოთხს საკვამლეზე ედავნა და ერთმანერთში მორიგებულებიყვნენ და წიგნები დაედევათ და გაეყოთ. მაგრამ ახლა ორს მიწაზედ დაობდენ, თავთავისობდენ. მოვიდნენ ფავლენისშვილები ბიძინა, ზაზა, ოქრომქედლისშვილი დავით ჩვენ, ფალავანდისშვილს უსბაშს გიორგისთან, როსტომსა და ბერსა და დეკანოზის შვილს დავით[თ]ან, ბედნიერს მეფის შეცოდებაზე მუჩალგის წიგნი მოგვცეს, რომ: თქვენს სამართალს არ გადავიდეთო და რომელიც გავმტყუნდეთ, ერთი იმტოლი მიწა იქავ მივეცეთ ერთმანერთსაო.

ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ და წიგნები გაუსინჯეთ, რომ ამათი მამები გარიგებულებიყვნენ და ერთმანერთისათვის გადაწყვეტილობის წიგნები მიეცათ, რომელსაც მიწებზე¹ დავობდნენ, იმ მიწას არც ერთის წიგნი არ აცხადებდა.

ფავლენისშვილები ამას ამბობდნენ: ჩვენ რომ საკვამლო გვრგებია, იმისიაო.

ოქრომქედლისშვილი ამას ამბობდა: ეს ორი მიწა არც შენის ყაზან ფარასშვილისაო და არც სხვას საკვამლოსა და საგლეხოს მიწაო, კიდევ ჩემი მამა-პაპის სამკვიდრო სახლის ნაფუძრებიაო.

ამ მიწებში ჩხუბიც მოსვლოდათ. ოქრომქედლისშვილს ამილახვარ-მდივანბეგთან არზა ეახლებინა: ამ მიწის მოციოთხული ბძანეთ მოსწრებულს კაცებზედა, სწორე მოწმობა მოგვიწერონო; სამს მოსწრებულს კაცს ხელი მოეწერა ფიცით, რომ ზოგს ეთქვა: ოთხმოცის წლის იქ შემკვიდრე ვარ, [v] ერთსაც სამოცდაათისა ვარო, აგრევე მესამესა ფიცით დაეწერათ — ოქრომქედლისშვილს სასახლო ნაფუძარიო.

ეს წიგნი მოწმობისა ოქრომქედლისშვილმა წამოაყენა, დიახ, მოთაბარი, მოძღვრიანი კაცნიც არიან, მაგრამ რადგან პირდაპირ იმ

¹ მიზებზე.

კაცთაგან ვერ გაგვიგონია, ეს მოწმობა მართლა ვერ ვიწმინდეთ/ ხელითწერილი.

ფავლენის შვილები ამას ამბობდენ: ^{ეგრეთვე} ჩვენ გვიმოწმობდენ და კაციც მოგზავნა, იმ მიწაში წილი გიძევსო.

ამისი მიზეზით აქ არ გადავწყვიტეთ; რომელიც ოქრომკედლისშვილს სამი მოწამე, ხელისწერილით რომ მოწმობენ, თუ ისინი ცხინვალში წამოდგებიან, რომ შემწიფის ტახტია მოხელესა და უფროს კაცთან, როგორც წერილით უმოწმებიათ. ისე უმოწმეს, ღმერთ ქვეშ როგორც პირობა დაუდვიათ, ის მიწაც ოქრომკედლისშვილს დარჩება; და ერთი იმტელიც იქავ სხვა უნდა მისცეს ფავლენისშვილმა.

თუ ეს ოქრომკედლისშვილი გამტყუნდა, ის მიწაც ფავლენისშვილს დარჩება და ერთი იმტელიც სხვა უნდა მისცეს.

ღმერთ ქვეშ ჩვენმა გონებამ ეს სამართალი ასე განაწესა. როცა ცხინვალში ეს საქმე აღსრულდეს და რომელიმე გამტყუნდეს, ცხინვალის მოხელემა და უფროსმა კაცმა მოწმობა უნდა მოაწერონ, ვისაც დარჩეს. ქრისტოშობის იმ, ქორთნიკონს უფთ. † † †

მე, გოგია უზბაშის, არც ბეჭედი მქონდა და არც წიგნი ვიციოდი და ამ ივანეს ყოჩიას შვილს მოვაწერიწე.

და² მე, ატოცის [145] დეკანოზის შვილი³ და ვითი⁴, ამ სამართალში ვიყავე, ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემი ხელია.

მე, ბერა ფავლენის შვილი⁵ და როსტომა, ამ სამართალში ვიყავით და წიგნი არ ვიციოდით და არც ბეჭედი გვქონდა.

მე, ზურაბ ოქროაშვილმა, ამათის სიტყვითა მოვაწერე [ე] და ეს ჩემი ხელია. †

99. განწინება ჯაჯა ამირაჯიბისა და ასლამაჯ დავითისშვილის შინს სამხუად

1781 წ. 30 დეკემბერი

ცსსა. ტ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 90. პირი. ქალაქი. მზედრული.

[78] დავითის შვილს ასლამა [ზ]ს სვიმონ ამირეჯიბისაგან ხარაზის შვილი ზურაბა დაეხსნა. ამ სვიმონის ძმისწული ქაიხოსრო წასდაეებოდა, ამ კაცში მეც წილი მიძევსო. თავის ბიძისაგან მიცემული სიგელი ასლამაზს ერგვენებინა. რადგან რომ ეს სიგელი ენახა, თავის წილიც ქაიხოსროს სანატრე-

¹ უზბაშისა. ² †-ამ. ³ შვილმა. ⁴ დავითმა. ⁵ ფაულენ შვილ.

ლის ჩვენის ძმის ლეონისათვის სიგლით მიერთმევერნა. რომ-
ლისამე მიზეზისათვის ქაიხოსროს გასქირებოდა და ოსებში წასდგა
ვარდნილიყო. ამავე ეამზედვე ამირეჯიბს ზაზამს
მა[ვ]ისათვის ეჩივლა ასე, რომე ჩემი გირაო არისო. სამართალში
რადგანაც ეს ქაიხოსრო არ ყოფილიყო, სწორე და გარდაწყვეტილი
სამართალი არა მოეცათ რა.

შემდგომად ეს ქაიხოსრო რომ ოსებიდამ ჩამოვიდა, ზაზამ და
ასლამაზმა ჩვენთან ილაპარაკეს. ქაიხოსროს არზა მოგვივიდა; ის
ზემოსხენებული კაცი ზაზასათვის არც მიმიყიდიო და არც გირაოდ
მიმიციაო; და არცარა უჯათი რამა ჰქონდა, რომ სამართალში შე-
გვეწყნარებინა.

ამ ასლამაზს კარგი სარწმუნო წიგნები ჰქონდა. ამ წიგნების
მოშლა ჩვენგან არ შეიძლებოდა. სანატრელს ჩვენს ძმას ლეონსაც
ამ ასლამაზისათვის ებოძებინა და ჩვენც სამართლით ამ ასლამაზს
უბოძეთ. დეკემბრის ღ, ქორონიკონს უჯათ.

თუ ზაზას სიტყვა აქვს რამე, ქაიხოსრო ამირეჯიბს
უნდა ედაოს. ამ ასლამაზთან არა ექნება რა.

**100. ბანინება ქაიხოსრო აზიზხვილისა და საწირალი თემის
ბანულის საქმეზე**

1751 წ.

ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი, საბ. № 1745. დედანი. ქა-
ღალდი. 30,5x10,3 სმ. მხედრული. ალაგ-ალაგ წერტილი. უთარილო. თა-
რიღდება მომდევნო საბუთის მიხედვით.

ქ. ციხისთავი და საწირელი და ახალსოფლიერი თემი გაგაბ-
ქვეთ.

ციხისთავმა უჩივლა: ბატონს დამსამინეთ და ბატონ-
თან მომკალით, და რას მემართლებოდითო.

თემმა უპასუხა: რომელიც ჩვენი სარჩო ყოფილა და ან
დღეს არის, ის ადგილები დაგვიმოდე და, მართალია, ბატონს შევა-
ტყობინეთო.

ციხისთავმა უპასუხა: ღმერთმა წყალობა მიყო და
ჩემის ძველისეული ბატონმა მიბოძა და ახლა ჩემი სამნები მოვ-
ძებნეო. ციხისთავმა სამანზედ შუბი დაასო; ამ სამანს შიგნით კაცს
ხელი არა აქვსო და ეს ჩემი საციხისთო არის.

თე მ [მ] ა ა შ ო რ ო უ თ ხ რ ა .

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოდგეს თემი და რომელიც ზელომწველი სამართალი ინებოს, ასე სამართალი მისცენ: «არც ეს სკიპის ლელესა და სამანს შუა არც შენ, არც შენს ძველს და არც ციხისთავს ამაში ხელი არ ქონდეს, და არც საციხისთო ადგილი ეს იყოს და არც არაფერი ხელთ გქონდეს, არც ციხისთავსა და არც საციხისთაო კაცს ამ ადგილში ხელი არა ქონდეს».

თუ ასე უსამართლონ, ადგილი თემს დარჩეს. თუ ვერ უსამართლონ, მიწა ციხისთავის ყოფილა და თემს ტყუილა უქამია; და ციხისთავიც ტყუილა ბატონისთვის დაუსმენიათ.

და დასმენა ბატონმა გასინჯოს და როგორც ბძანოს და სამართლის წიგნმა გააჩინოს, ისე მიეცეს თემისაგან ციხისთავს.

და ის ადგილიც რომ უქამიათ, რაც ამის ბატონობაში მოდი დაკლებოდეს, იმ მოდიანათ მისცენ თემ[მ]ა ციხისთავს.

კიდევ: იმ სამანს შიგნი[თ] გენათელს უფიცებია ციხისთავი და ის მეფემ გასინჯოს.

101. მორიგეების წიგნი საწირვალთ თემისა ქაიხოსრო აგიაშვილისადმი

1781 წ.

ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი. საბ. № 1716. დედანი. 44,5x19,5 სმ. ქალაქი. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის.

ქ. ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ, საწირვალმა თემ[მ]ა სამი საყდრის კაცმა, თქვენ, ციხისთავს აგიაშვილს ქაიხოსროს, ასე რომ: სამანსა და სკიპს შუა დაგედევით, მერმეთ ბატონის ხემწიფის კარზედ გავსამართლდით. ბატონმა ხემწიფემ დავით ჩხეიძე ბოქაულათ გიჩინათ და სამნებზე მოფიცარი მოგვაყენე, მარა ჩვენ ველარ ვაფიცეთ და ხელშეუალად დაგიტევით სამანსა და სკიპს შუა და ვაშლარს აქეთ; სამოდოთ თუ გვიბოძეთ, თორემ ხელშეუალათ მოგართვით.

არის ამისი მოწამე: წინამძღვარი საბა, ჩხეიძე დავით, ხოსია ქელბაქიანი, მოურავი პატარიძე ნიკოლოზ, მღვდელი პატარიძე დავით, მოურავი კაცია ქორქო-

ლაძე, იაშვილი და ვით, ერთობით ეორეოლად ებრ
გიორგი ყიფიანი და სხვანი ყველა მოწამე არიან ამისის.
წელთა უფლისათა ჩღა + + †

მინაწერი: საწირული თემის მოცემული წიგნი არის.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

102. **პანინიშვა გოგია თუშუაშვილისა და ბასტამანთ მილდისა
შვილის დაქმნების საქმეზე**

1782 წ. 15 იანვარი

ტსა. ფ. 1450. დავთ. № 8. საბ. 54 პირი. ქალაღი. მხედრული.

[53] მისის სიმალლის მეფისათვის არზა მიერთმია მოქალაქეს
თუშუასშვილს გოგიას: ჩემი მამული ოთხი დუქანი ბას-
ტამანთ მილდისას შვილს გირაოდ უჭირავს. ახლა თავის
თეთრს ვაძლევ და ჩემს დუქნებს არ მანებებსო.

მისს სიმალეს მეფეს ჩვენ, მსაჯულთათვის, ებძანა ამათი სა-
მართალი: მოქალაქენიც დაისწარით და სამართალი მიეცითო.

ჩვენ თან დავისწარით ქალაქში მოსამართლედ განწესებული
ასრათა და ნაზარბეგის შვილი ოსეფა. მოვაყვანი-
ნეთ მილდისას შვილები სტეფანე და შაქარო. ამათ [v] ერთი წიგნი
მოიტანეს, რომელშიაც ასე ეწერა: ესე წიგნი მოგეც მე, ძიქ შე-
რმაზანანთ შერმაზან შენ — ბასტამანთ მილდისი მელ-
ქუას, ასე რომე ჩემი ოთხი დუქანი მოგყიდე, ოქრომქედლებისა
ზეითი და ქვეითი. ფასი თამამ-ქამალათ მომზარებია. როსცა გინ-
დოდეს და მოიცალო, შენი სიგელი დაგიწერო და მოგცე. ამ სიგ-
ლის ხარჯიც თქვენ უნდა მისცეთო. მოწამე ყარაყაშაანთ
ფარსადანა და ბეჰედი იჯდა და გულასპაანთ შაქა-
რაო. მე შერმაზანას დამიწერია და ყაბულიცა ვარო, იანვრის იზ,
ქორონიკონს უმ.

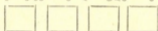
ეს წიგნი რომ ვნახეთ, გოგიას ვკითხეთ — მამის შენის კელიაო,
თუ არაო. გოგიამ ერთი წიგნი მოიტანა — ეს მამის ჩემის დაწერი-
ლიაო. ერთმანერთს უდგინეთ; სწორედ ერთის კაცის დაწერილი
იყო და ასოები გვანდა ერთმანერთს. მერმე მოქალაქეთ ვკითხეთ —
ამისთანას წიგნის ჩვეულება გაქვსთო. იმათ თქვეს: მრავალჯერ იქ-
ნებაო, რომ დიდი სიგელი ან მოუცლელიობით ან მოცელის ხარჯის
დარიდებით ან რომლისამე საქმით დარჩესო და ამისთანა წიგნი გა-
მოართოსო, სიგლის ადგილს დაიჭერსო, არ გატყდებო.

ჩვენ კიდევ ორი დღე მულათი [54] მივეცით გოგიას: თუ ან

წიგნი გაქვს რამე, ან ყაბზი, ან საბუთი, მოიტანე და სამამართლო შეგეცემაო. გოგიაშ ასეთი საბუთი ვერა მოიტანა რა, [რომ] მოსამართლის გული დასჭერებოდა და რადგანაც მოქალაქენი ცხადდნენ — ეს წიგნი არ გატყდებოდა. და მილდისას შვილები ბობდენ — ოცდაათი წელიწადია გვიჰირავსო, რომ არავინ გვდავებიაო და წიგნიც ასე აცხადებს და გოგიას ასეთი ნიშანი არა ჰქონდა რა — ან ეჩივლა ვისთანმე და ოქმი ჰქონოდა, ან ყაბზი ჰქონოდა: ამდონი მოგეც და ამდონი დარჩაო — ესენი არა ჩნდა რა.

ჩვენ ეს განჩინება მივეციით: რადგანაც თავის მამის კელითწერილი კელთ უჰირავსთ მილდისაშვილებს, ამას მოსამართლე ვერ გასტეხს. დარჩათ ეს დუქნები მილდისას შვილებს სტეფანეს და შაქარას. სიგელიც უნდა დაუწეროს და მისცეს და ძველი სიგლებიც მიაბაროს.

ნაიბ ეშვიკალასბაშო ყორიასაულბაშო ზ ა ზ ა ე! შენ რომ ბატონის ბანება გაქვს, ასე აღასრულე. იანვარს იე, ქორონიკონს უო.

ხელრთვა: ო ს ე ფ

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოჲსა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. იანვრის დ, ქორონიკონს უო.

103. შანშიაშვილისა და იაგულაშვილის გოგულის საქმეჲ

1782 წ. აპრილის დამდეგს

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 8. საბ. № 29. პირი. ქალღღი. მხედრული.

[30] შანშიაშვილი გიორგი და იაგულაშვილი ზაალ ლაპარაკობდნენ ვანქის სოფელს და მამულზედ. ამ ლაპარაკში შუაქაცად დაგვისწრეს: თუშმლისშვილი მუშრიბი იოსებ თაველიდარი ფარსადან.

გიორგი ამას ლაპარაკობდა: ვანქს ზოგი სამკვიდრო და ზოგი ნასყიდობა მაქვსო. წიგნები მოვთხოვეთ. სამკვიდროს წიგნებიც, მამულის და ნასყიდობის წიგნიც მოიტანა. ვნახეთ, მოჰთაბარი იყო წიგნები.

ზაალ ამას ეპასუხებოდა: ვანქში სამკვიდრო მამული და ნაყიდობისაც მაქვს. ზაალს თავისი და თავის სახლისკაცის გიორგისაგან მიცემული წიგნები მთვატანინეთ. ზაალის [v] წიგნები მამული თაბარი იყო.

ესენი ერთმანერთს მამულის მეტნაკლებობას ეუბნებოდნენ, მარა ავის დროს მიზეზით ეს ვანქის მამული დიდხანს გახარაბებულ იყო, ერთიმეორის მამული არ გაირჩეოდა. ამათში შფოთი და შექულება მოხდებოდა. ამისთვის ჩვენ, შუაკაცებმა, ასე ურჩიეთ და თითონაც ასე ამჯობინეს და ორთავ ნება დაგვრთეს: რაც ვანქში მამული იყოს — სახნავი თუ სავენახობები, საწისქვილები, ნასოფლარი, სახლის ალაგი, მთითა, ბარითა, ტყითა, ჭალითა, შესავლითა, გასავლითა სრულიად გაუერთეთ, რომ ამეების ნახევარი გიორგიმ უნდა აილოს და დაიჭიროს და ნახევარი ზაალმა, რომ ერთმანეთზედ მეტ-ნაკლები არ უნდა მოინდომონ¹.

ზაალს რომ თავის განაყოფის გიორგისაგან მამული უყიდა, შანშიაშვილი გიორგი არ ჩაუწერია სიგელში. იმ ნასყიდობის ფასში გიორგი ნახევარ ფასში მიუდგა. ეგრეთვე შანშიაშვილს გიორგის როკიკაშვილისაგან ამ სოფლის სადაოზე და განაჩენზე დახარჯოდა, ნახევარი ზაალმა მისცა. ზაალს რომ ნავენახობები აქვს, რომ ალაგები ჩანს და იცნობა, ის ზაალმა უნდა აილოს. იმდენი ნავენახობები გიორგიმ უნდა აილოს, იმტოლი და იმისავ ზომით. ამას გარდა რაც იყოს, [81] სწორედ უნდა შუა გაიყოს. რაც მეტ-ნაკლები სიგლები აქვსთ, ყველა ამათში ბათილი არის, რომ ველარ იტყვიან დღეის იქით — ჩემი მეტია მამული, შენი ნაკლები; რომ ამ წიგნებმა სწორედ შუა გაჰყო; ვანქის სოფლისა ნახევარი გიორგი შანშიაშვილს დარჩა, ნახევარი — იაგულაშვილს ზაალს. პირობაცა აქვსთ ერთმანეთში: დღეის იქით თუ ან ვანქზე ან ვანქის მამულზე სალაპარაკო გაუხდათ ვისგანვე, გარეშე კაცი იყოს თუ თავეთი, ორთავ ერთათ პასუხი უნდა გასცენ; გასაღები იქნება, თუ სხვა იქნება რამ, ორისავ სწორე იქნება.

ვანქის ბარობაზედ ამათაც და ამათმა შვილებმაც ასე უნდა ქნან, ამ წიგნის პირობით ასე უნდა აღასრულონ.

ეს წიგნი ორი დაიწერა. ორივე ერთის მაშმუნით არის დაწერილი. ერთი გიორგის მიეცა, ერთი ზაალს მიეცა.

ზაალმა რომ ნავენახობები აილო, იმის ფარდათ იმტელი, იმ

¹ მოინდომონ.

ზომით ნავენახობები გიორგიმ აიღოს. დაიწერა აპრილში დასდევს/
ქორონიკონს უო.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მე, არყუთაშვილი სტეფანა, ამისი მოწამე ვარ გო-
გიას და ზაალის სიტყვითა.

ამ კაცების დასწრებით ამ განაჩენის ყაბული მაქვს მე, ზაალ
იაგულაშვილს. ვინც ამას გადავიდეს, უწილოდ გავიდეს.

**104. განიხილავ პირველი 11-ისა მღვინეთსაჲსიოვნილადის სახასო
შეზად აჲჲანის შესახად**

1782 წ. 19 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 420. დედანი. ქაღალდი. 38,3x20 სმ. მხედრუ-
ლი. ალაგ-ალაგ წერტილი.

ქ. ჩვენმა სიძემ ციციშვილმა დაავითმა და იმისმა სახ-
ლისკაცებმა პაატამ და ნიკოლოზ ამისთანა ჩვენი წინააღმ-
დეგი და ურჩება რომ გაბედეს, ციციშვილი სახლთუხუცესი
ზაქარია დაიპირეს და ერთს კვირას დაბმული ჰყვანდათ.

ეს ზაქარია სახლთუხუცესი ბატონის ანახანუმ დედო-
ფლის შვილისშვილი იყო. ციციშვილმა, ჩვენმა სიძემ, დაავითმა,
პაატამ და ნიკოლოზ არც ნეტარად ხსენებულს ბატონს მამას ჩვენს
დაზღვეს პატივი და არც ამათს პატიოსნებას ბატონს ანახანუმ დე-
დოფალს და არც ჩვენს შეცოდებას და წინააღმდეგობას დაერიდნენ.

თავისმა სიდედრმა დარეჯან დედოფალმა დაავით ცი-
ციშვილს ბევრი უშალა: ნუ წახვალ, შფოთი არა ქნა რაო. არც იმას
დაუჯერა.

აქ ქალაქში ეს საქმე სამთავ სახლის კაცებმა თურმე განიზრა-
ხეს და ფიცით წიგნი დაედვათ, თითონაც წიგნი მოეწერათ და თავის
აზნაურშვილებსათვისაც მოეწერინებინათ.

თომა მეღვინეთსუციშვილი და იმის ძმისწულები
პაატა და სვიმონ ჩვენს წინააღმდეგს საქმეში არ გარე-
ულიყვნენ, იმ წიგნზე ხელი არ მოეწერათ და არც ამ საქმეში მიპ-
ყოლოდნენ.

ციციშვილს სახლთუხუცეს[ს] ზაქარიას იმ თავის ვანაყოფებზე

თუნდა დანაშაულიც ჰქონოდა რამე, ციციშვილებს დაეით, პაატას და ნიკოლოზს ჩვენის სამართლისათვის უნდა მოეცადათ და ვისთავად ეს საქმე არ უნდა ექნათ.

თუმცა ამხანაგისაგან თანასწორის სიკედილი მომხდარა, მაგრამ ამგვარი საქმე უფრო ძნელათ გაგონილა ვისგანმე. ეს სიკედილზე უმეტესი და უმძიმესი საქმეა. ამის მაგიერი სამართალი სხვა იქნება. ჩვენის სიძის დავითის გარდახდევინება სხვა გვიბძანებია და გარდახდება. აგრევე პაატასა და ნიკოლოზსაც ღირსებისაებრ გარდახდებათ. და სხვა ოქმით გამოცხადდება.

თომა მეღვინეთხუციშვილმა და იმის ძმისწულებმა პაატამ და სვიმონ რადგან ამისთანა ჩვენი მორჩილება იხმარეს და იმ ჩვენს საწინააღმდეგოს საქმეში არ მიჰყვნენ, ამისთვის ესენი ციციშვილის პაატას და ნიკოლოზის წილიდამ უმამულოთ გამოვართვით და ჩვენს სახასოთ დავიკირეთ.

ციციშვილებს გაყრა რომ მოუხდესთ, სხვა სახლისკაცებმა ამ მეღვინეთხუციშვილის სამაგიეროთ უმამულოთ სხვა აზნაურშვილი უნდა აიღონ და ამათთან ციციშვილებს საბატონყმით ხელი აღარა აქვსთ, ჩვენი სახასო არის. აღიწერა აპრილის ით, ქორონიკონს უო.

ბავლი: ქნარს მიცემს, დავით მიკმობს ძედ, კახეთის მეფედ ცხებულს, ვ რ ე კ ლ ე.

ქ. რომელიც მამულები ამ მეღვინეთხუციშვილებს ნასყიდი აქვსთ და ან მოსული კაცი ჰყავსთ, რომ ციციშვილებისაგან მიცემული არა ჰყვანდესთ, ის ამათივე არის და ვერცაგინ მოუშლისთ.

და რომელიც ციციშვილებისაგან ამათ ყმა და მამული მისცემია, ის ისევე ციციშვილებისა არის და ამ მეღვინეთხუციშვილებს იმ ყმასა და მამულთან ხელი აღარა აქვსთ.

ბავლი: ქნარს მიცემს, დავით მიკმობს ძედ, კახეთის მეფედ ცხებულს, ვ რ ე კ ლ ე.

105. განჩინება აქაანოიშვილებისა და მუხარიშვილების მამულის საქმეზე

1782 წ. 27 აპრილი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 37, საბ. № 278. პირი. ქალაღი. მხედრული.

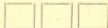
[175] ბედნიერის ხელმწიფის ოქმით და ბძანებით წავედით ჩვენ — ნაიბ-ეშოკალასბაში, ყორიასაულბაშო ზ ა ზ ა, პარმის ეშოკალასბაში ჯ ა რ დ ა ნ, ქალაქის მელიქმამასახლისი ა ე ე ტ ი ქ ა, მოსამართ-

ლებთან განწესებული პასრათა — სიონის დეკანოზის¹ შვილების და მეფურისშვილის დავითის² სახლისკაცების ლაპარაკში ბალების ბოლოს რომ საპატივით აქვსთ ორთავ ლომასელაურებისაგან ნასყიდი, ამ სამძღვარზედ მამულის უწინაც ლაპარაკი მოსვლოდათ. იმ ქამად მელიქმამასახლის აშხარბეგ [ს] იმ ქალის სამძღვრების მცოდნე კაცი გაეტანებინა და გაესამძღვრათ და შეერიგებინათ.

ერთი წიგნი დეკანოზისშვილებს მეფურისშვილებისათვის მიეცათ, რომ სამძღვრები გარჩევით სწერია. ერთი იმ წიგნის ფარდი წიგნი მეფურისშვილს დეკანოზისშვილებისათვის მიეცათ, რომ იმაშიაც სამძღვრები გარჩევით სწერია: გამოლმა დიდი ფლატო, იმავ ფლატოს ძირში დიდი მაცვალი დგას, რომ მეფურისშვილს თავის წილის მამულისათვის ბოლოდამ თხრილი წამოედო და ამ დიდს ფლატოს ძირში დიდი მაცვალი დგას, რომ მეფურისშვილს თავის დებინა, ამ ფლატოს გასწვრივ გახედვით, მტკვარ გაღმით, პირდაპირ ორ ხეცს შუა ტიტველა თეთრი კლდე.

ეს მიჯნები ჩვენც გავსინჯეთ. ამ ფლატოს და მაცვალს ქვემოთ ადგილი თხრილი რომ ავლია, ქვემოთი მხარე მეფურისშვილისა დავითასი და იმის სახლისკაცებისა არის, რომელსაც სამი ნიშანი აცხადებს: დიდი ფლატო, ფლატოზედ მაცვალი არის და ამათ პირდაპირ თეთრი კლდე. ამ სამძღვრების ზეითი დეკანოზისშვილებისა არის, რომ ძველი სიგლები და უწინდელი გარიგების წიგნებიც აცხადებდა. ჩვენც ასე გავარიგეთ, რომელიც სამძღვრები სწერია, სამძღვრებს ქვემოთ მეფურისშვილებისა არის, ზემოთი მხარე დეკანოზიანთია. ამ სამძღვრების და ადგილის სიგლების სიმტკიცე ვნახეთ და ჩვენც ასე გავარიგეთ.

ალიწერა აპრილის კ³, ქორონიკონს უო.

მელიქმამასახლისი ავეტიქა ამისი დამხდური¹ და მოწამე

ვარ².

¹ დამხვედარი. ² ვაწას.

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 31. საბ. № 192. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[136v] ჩვენს ხელმწიფეს მის სიმაღლეს დედოფალთ-დე-დოფალს დადიანის ასულს პატრონს დარეჯანს ოქრომკვედ [137] ლის შვილის ქვრივისა და ობლისა და აბიათარის სამართალი რომ ებძანათ, ჩვენ, ერთობით ქართლისა და კახეთისა მსაჯულნი, ამას განვაჩენთ: რადგანაც აბიათარ ამდენი სიცრუე იხმარა, პირველ ოქრომკვედლის შვილს უმოწმა, რომელიც მისი ხელით წერილი სასამართლოში ძვეს და მასუკან ფავნელის-შვილს მისცა თავის ხელით წერილი, — რაც ოქრომკვედლის-შვილს უმოწმე, სიცრუე იყო, ფავნელის შვილის მტერობით მომივიდაო. ამისთანა მოწმისთვის ბერძული სამართალი ასე ბძანებს: ექსორია იქმნასო, თუ ღარიბი იყოს, ენა მოეჭრასო. და სანატრელი მეფე ვახტანგ სწერს: დიდი ნასალი დაემართოსო.

ეს სამართლები — ენის მოჭრა, ექსორიობა და ნასალი ამით დავაყენეთ; რადგანაც აბიათარ ცრუ მოწმედ აღმოჩნდა, იმდონი მამული აბიათარს გამოერთვას, ყმის ტოლი ყმა, მამულის ტოლი მამული და ვენახის ტოლი ვენახი და ოქრომკვედლიშვილის ქვრივისა და ობლოს მიეცესთ, რაც რომ ფავნელის შვილისაგან ოქრომკვედლის შვილს გამოერთვა.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ და უმჯობესი მათის სიმაღლისაგან იბძანოს. მაისს კ, ქორონიკონს უო.

		მდივანგვი ოტია	მსაჯული იფე	სულხან	სულხან
	სოლომონ				

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იასაულო! ეს ასე აღასრულე. მაისის კგ, ქორონიკონს

უო.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალთა დედალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამგვარი ნაჩენს ვამტკიცებთ. ეშიკალაბაშო ჯარდანი! ეს ასე გინდა-ინტყევა

მაისის კდ. ქორონიკონს უო.

107. ბანინიანა სულხან თუმაინიშვილისა და შარხადან ამირალაშვილის მამულის საქმეზე

1782 წ. 18 ივნისი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 4. საბ. № 4. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[3v] თუმაინიშვილი მდივანი სულხან ამირალაშვილს ფარსადანს უჩიოდა: გორს ჩვენი სასაფლაო ეკლესიას შეწირულს ერთს დუქნის ალაგს რომ ეჭიდები, ის ისევ ეკლესიას უნდა დაქანებო.

ფარსადან ამას ეპასუხებოდა, რომ: შენის გაყრილის სახლის კაცისაგან შეწირული თავისი ერთი წილი დუქნის ალაგი სიგლით ნასყიდი მაქვსო და რაც ჩემთვის გამოურთმევიო, ისიც ეკლესიას მოხმარებიაო და მომსყიდავს არ მოუხმარიაო.

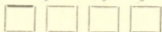
მდივანმა სულხანმა ასე უპასუხა: ეკლესია ჩვენი სახლისკაცების საერთო სასაფლაო არისო, ორჯერ წარმართთაგან დატყვევებულაო, მაგრამ ერთობით თუმაინიან[ნი] იმ ეამათ ყოფილან, ერთათ შეყრილან, თავიანთ შეძლებიდან და თუ ეკლესიის სამკაულიდამ და თუ ეკლესიის საქონლიდამ ერთათ შემოკრებით და ერთათ თანხმობით დაუხარჯავთ და გამოუხსნიათო; იმ ეამის ერთის დუქნის ფასით ან ეკლესიას როგორ გამოიხსნიდაო და ან ეკლესიას რას ნაკლებობას შეუსრულებდაო. [4] მე საბუთს მოვიტან, რომ ეგ შენი სიგელი ცრუ იყოსო და სამართალში ლაპარაკით დამპატროვნებით ამთენს ხანს ის დუქნის ალაგი გაგებათ[ი]ლებინოს, რომ სამართლით იმის გაბათილების პასუხი ეკლესიას უნდა გასცეო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულშეკრებულებამ, ამათი სარჩელი რომ მოვისმინეთ და ის სიგელი გავშინჩეთ, რადგანაც სიგელშივე უტყაბდებს, რომ ეკლესიის შეწირული მამულია, არ უნდა ეყიდა, ამას სამართალი ეკლესიის გამეარცველათ მოჰკითხვედა.

მაგრამ რადგან თითონ ეს არ იყო მონასყიდე და მსყიდველი გა[რ]დაცვლილიყო, ამისთვის მას არა გა[რ]დახდებოდა რა. მაგრამ ეკლესიის შეწირულობა და მამული არ გაიყიდება. ის ერთის დუქ-

ნინ ალაგი ისევ ეკლესიისთვის უნდა დაიდვას. და რაეროს თეთრი/ფარსადან იტყვის, რომ იმ ერთს დუქნის ალაგში მიეცეს, ~~რომელიც~~ თეთრი ეკლესიასი უნდა დაიდვას ეკლესიის თეთრი ~~და~~ სწორე მონასყიდეა ფარსადან, უნდა შევიდეს საყდარში და ის თეთრი გამოიტანოს; და სხვა საქმე აღარა ექნება რა ფარსადანს.

იასაულო დიასამიძევე ტეტიავ! როგორც ამ განჩინებაში აცხადებს, ასე უნდა აღასრულო, ხელი ამართო, ეკლესიას დაანებო და ეკლესიისათვის ააშუებინო¹. ივნისის **იშ**, ქორონიკონს **უო**.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა მეფე ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. ივნისის კგ, ქორონიკონს **უო**.

ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული ბატონი დარეჯან მის სიმალღის ბრძანებულის მსგავსად ვამტყიცებთ. მაისის **კშ**, ქორონიკონს **უოვ**.

108. განჩინება შარმაზან აშაზისშვილის მკვლელობის საქმეზე

1782 წ. 22 ივნისი

ცხა. ფ. 1448. საბ. № 3524. დედანი. ქალაღი. 74,5X50,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მძიმე და წერტილი.

ქ. აფხაზისშვილის შერმაზანის მკვლელნი, თიანთგან მოკლულს თავის ბატონს შარმაზანს, ამ საშინელს ხმას რომ შესწამებდნენ, რომ: სანატრელი ბატონისშვილი ამ ჩვენმა ბატონმა შერმაზანმა მოწამლით მოკლაო, და ჩვენც ამ ჩვენის კელმწიფის შვილის სიკვდილისათვის, და ჩვენზედაც დიდი დანაშაული ჰქონდა, და ჩვენც ამისთვის ის ჩვენი ბატონი შერმაზან მოვკალითო.

ეს საშინელი შეწამება მათს უმალღესობას მეფეს მოხსენდა. მათმა უმალღესობამ ამ აფხაზისშვილის შერმაზანის მკვლელნი და ამ კმის შემწამებლნი მოასხმევინა და მრავალგვარის ფთხილად გამოძიებით გამოიკითხა. და მერმე ამათი სამართალი და კიდევ ბევრ-

¹ აშუენბინო.

გვარად ამ საქმის გამოჩხრეკა ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრე-
ბულეზას, ვეიბრძანა.

ჩვენ, მოსამართლეობის თანამდებობისაებრ, როგორც მოსამართლეობის
შინელის კმის სიძიძიეს და სიდიდეს შეეფერებოდა, იმისთანას დი-
დის სიფრთხილით მრავალფერად გამოვიძიეთ და მრავლის ჭეშმარ-
იტიად აღმოჩენილის საბუთებისაგან ვიუწყეთ, რომ ამ თავისის
მკულელობისაგან, აფხაზის შვილის შერმაზანისა ამ საშინელის კმის
შეწამება, ყოველის მჭრიდამ სიკრუე იყო და მკულელობის შეცო-
დებით ბრალეულის თავიანთ თავის წამლად წარმომადგარი ტყუილი.

და რამდენისაც ჭეშმარიტის საბუთებით, მკულელთაგან შეწა-
მებული ეს ხმა სიკრუედ აღმოჩნდა, აღწერასა და კალამში გრძლად
შემოვიდოდა, და ამისთვის მრავალთაგან ეს მოკლეთ მოვახსენე.

პირველად ესე, რომ: სანატრელის ბატონის შვილის სიკუ-
დილს უკან ორმოცს დღემდის ის აფხაზის შვილი შერმაზანც ცო-
ცხალი იყო და იმისი მკულელებიც აქ იყუნენ. თუ ეს შეწამება ჭეშ-
მარიტი იყო და ერთგულობისათვის შესკირდათ, რატომ მათს უმალ-
ლესობას მეფეს არ მოახსენეს, რომ ის, ამათი ბატონიც, მოკუდებო-
და სამართლით, და იმისი სახლიც იავარ იქნებოდა, და ეს შეწამე-
ბულნიც წყალობას მიიღებდენ, რადგან ამ საშინელს საქმეს მათის
უმალლესობისა და ქვეყნის ერთგულობითა გამოაცხადებდენ.

მეორედ ესე: შერმაზანის მკულელნი რომ შერმაზანისაგან
სანატრელის ბატონის შვილის მოწამლით სიკუდილს რასაც ლამეს და
რომლისაც სახით ამბობდენ, ამაზედ ჩუენ ბატონის შვილის მახლო-
ბელნი შინაყმანი მოვასხით და თითოეულად ფიცით იმათგან მოხ-
სენებულის აზრების სიმართლე გამოვიკითხეთ და ერთობით დაამ-
ტყიცეს, რომ არც იმათგან მოხსენებულს ლამეს სანატრელს ბატო-
ნის შვილს ვახშამი ებრძანოს და არც იმათგან მოხსენებული ნიშნე-
ბი მართალი ყოფილიყოს. და ამითაც მკულელნი და შემწამებელნი
შერმაზანისანი ცრუ იყუნენ.

მესამედ ესე: მკულელნი იყუნენ და თავიანთ ბატონის მკუ-
ლელობით ბრალეულის თავის გასამართლებლად და წამლად ამბობ-
დენ, ამისთვის ყოველის მჭრიდამ შეხედვით ეს და უსაბუთო დიდი
შეწამება სამართალმა არ შეიწყინარა.

და თუ ამ შერმაზანის მკულელებისაგან, თავიანთ წამლად შე-
წამებას ვარდა, სხვას ჭეშმარიტების მცირეს რისამე საბუთილად, ან
წერილით და ან სიტყვით, ცოტა რამ ნიშანიც არის გუეპოვნა, რად-
გან მეტად მძიმე საქმე იყო, აფხაზი შვილს ფიცით გავაწმენდინებ-
დით.

მაგრამ რადგან ყოვლის გამოძიებისაგან აღმოჩენილს ჭეშმარიტებად აღმოჩნდა შერმაზანის მკულელობის სიცრუე და აფხაზის შვილის სიმართლე, ამისთვის ეს ჭეშმარიტად განმართლები ჩენი მივეციოთ, რომ: აფხაზის შვილისა ამ საქმეში ყოვლითურთ უბრალოება და სიმართლე შვილითი შვილადმდე საზოგადოდ ილაღდებოდეს.

და აფხაზის შვილი, რომ ასათს შესწამებდა: «ეს სამინელი შეწამება ამ ჩემის შვილის მკულელებს მტერობით შენ ასწავლეო, ამ სიტყვით რომ თქვენ ესე თქვით და აღარა გიშავთ რაო», ამათმა ლაპარაკმა სამართალში ბევრჯერ გაიარა და ამისი სამართალი სხვის განაჩენით გარდასწყდა. აღიწერა ივნისის კბ, ქორონიკონს უო.

ცხრა ბეჭელი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯულად მაგო, ბ ე ე ა ნ
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ.
4. მონა ლთისა თუმანიშვილი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ
5. მონა ლთისა ს უ ლ ხ ა ნ
6. მონა ლთისა მდივანი ი ო ს ე ბ
7. არ ირჩევა
8. მონა ლთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
9. მიწა ვარ დავითრგუნები დ ა ვ ი თ

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე ირაკლი. ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას. მთიბათვის კბ, ქორონიკონს უო.

ბეჭელი: მეფე მთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. ჩვენ, საქართველოს დედოფალი დადიანის ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ ამ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა. ივლისის დ, ქორონიკონს უო.

ბეჭელი: დედოფალი დარეჯან.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. იულის 12, წელსა ჩღაბ.

ხელრთვა: კათალიკოზი

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, გამტკიცებთ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ამას. ივლისის 26-ის კონს უო.

ბეჭდი: მეფის ძე გიორგი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონიშვილი ანტონი, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივლისის 26, ქორონიკონს უო.

მეფის ძე ხელრთვა: ანტონი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონიშვილი იულონ, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას. ივლისის 27, ქორონიკონს უო.

ბეჭდი: ღმთისმშობლის სასოიანი იულონ დავითიანი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე, ბატონიშვილი ვახტანგ, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას. იანვარს 28, ქორონიკონს უოა.

ბეჭდი: ღმთისმშობლის სასოიანი იულონ დავითიანი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ვამტკიცებთ მსაჯულთ განჩინებასა ამას. ივლისის 28, ქორონიკონს უო.

ბეჭდი: დავითის ტომთა სქესისა ძე ვარ ირაკლი მეფისა მირიან

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდელო მთავარეპისკოპოსი ბესარიონ, თანამოწამე ვართ მსაჯულთა მიერისა განჩინებისა. ივლისის 29, ჩღპბ.

ხელრთვა: ბესარიონ

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდელო მდაბალი მიტროპოლიტი ტფილისისა გერმანე თანამოწამე ვართ მსაჯულთა მიერისა განჩინებისა ამის.

ბეჭდი: გერმანე

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდელო მდაბალი მიტროპოლიტი ნინოწმინდისა და ათორთა უდაბნოთა, თანამოწამე ვართ მსაჯულთა მიერისა განჩინებისა ამის.

ბეჭდი: საბა

ქ. ჩვენ, მუხრანის ბატონი იოანე, ამ განჩინების თანამოწამე ვართ.

ბეჭდი: იოანე

ეროვნული
სამკვლევო ცენტრი

ქ. ჩვენ, ორბელიანი სარდალ-სახლთუხუცესის
დავით, ამ განჩინებისა თანამოწამენი ვართ.
ბეჭდი: ინდოთ ტომობის სტესობით მე სახლთუცეს
დავით.

109. შანშიაშვილის შანშიაშვილების უმბის საქმეზე

1782 წ. 27 ივნისი

ცსა. ფ. 1449. საბ. № 580. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. შანშიაშვილს მოლარეს გოგიას და პაპას რომ უჩიოდნენ გლეხნი კაცნი: თქვენი ყმანი არა ვართო, სადედოფლონი ვართო, ჩვენს ქელმწიფე დედოფალს ამათი სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულთათვის, ებძანა.

ჩვენ ესე[ვ]ები ვალაპარაკეთ და ფიცი დავადევით ამ საღაო გლეხკაცთ — ანანაშვილს, სარქისაშვილს და ბარამაშვილს ასე უნდა შე[ვ]ფიცათ: «შანშიაშვილებო, ჩვენ თქვენ სამევიდრო ყმათ არ მოგსელოდეთ, თუ არ ხიზნობით».

მაგრამ იმ განაჩენის ქვემოთ დაესწერეთ: თუ შანშიაშვილებმა ამ ორმოცს დღეზე ასეთი ან წერილი და ან მოწამე სასამართლოში წარმოაყენეს რამ, სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართალი მიეცემათ შანშიაშვილებს.

ოც დღეზე ამ შანშიაშვილებმა ერთი წერილი წარმოაყენეს, რომელშიაც ასე ეწერა: ბატონო ჩემო შანშიაშვილებო, მიშველე რამ, სალეკოს ხარჯს მთხოვენ.

ქ. მეორე ეს, რომ მორიგის დავთრის მაწერალი მისულა, უკითხავს: ვისი ყმა ხარა, ვისზედ დაგწერათ. ამ გლებთ კაცთ უთქვამთ: შანშიაშვილების ყმათ დაგწერეთო და მორიგის დავთარში შანშიაშვილების ყმათ ეწერნენო.

ქ. მესამე ეს, უზბაში ქავთარისშვილი ნიკოლოზ ფიცით მოწმობს: შანშიაშვილმა მითხრა, ჩემი კაცი ხელთუბანს სახლობს, ხარჯი გამომიერთვიო. მიველ, გამოვართვი ამათ და შანშიაშვილებს მივეცო.

ქ. მეოთხე ეს, საგინაშვილი უზბაში ნიკოლოზ დიდის ფიცით ასე მოწმობს: მეც მითხრა შანშიაშვილმა, ხელთუბანს ჩემი კაცი სახლობს, ხარჯი გამომიერთვიო. ექვსი მინალთუნი გამოვართვი და შანშიაშვილს მივეცო.

ქ. მეხუთე, აგრევე ყაითმაზაშვილი სტეფანე/ ფიცით ასე თქვა სამართალში: მეც გამოვართვი ამ კაცთ დედას შვილს მივეცო.

გინგლიჩიძე

ქ. მეექვსე, მაღალაშვილმა დავითმა და სვიმონმა თქვა სამართალში: ეს გლეხი კაცი რომ მეტეხში სახლობდნენ, ჩვენ ვკითხავდით, ვისი ყმანი ხართ; ესენი გვეტყოდნენ — შანშიაშვილებსაო.

ქ. მეშვიდე, ყაითმაშვილი ყაითმაზა ასე მოწმობს ფიცით: მე რა ჩემს თავს მოვესწარ, ეს კაცი ამ შანშიაშვილების ყმათ მინახავსო.

ქ. მერვე, პატარა საყდრის ტეროპანეზა ასე მოწმობს წერილით: ამათი მამა შანშიაშვილების ყმათ მინახავს ბოლნისქსაო, რომ მამაჩემი ამათ სახლში მდღლობდაო.

ქ. მეცხრე, ივულაშვილი გიუა ასე მოწმობს წერილით: ჩემს მოწრებაში ესენი შანშიაშვილების ყმათ მინახავსო.

ქ. მეათე, სახასო ესტატე ასე მოწმობს წერილით: ვახტანგ მეფის დროს ოსმალობას და ყიზილბაშობას ეს ამათ ყმათ მინახავსო.

რადგან პირველივე სამართალმა ასე განაჩინა, რომ თუ ორმოც დღემდინ შანშიაშვილებმა ან მოწამე და ან წერილი წარმოაყენეს რამ, სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართლით გოგიას და პაპას დარჩებთან.

ახლა ამათ ეს წერილი და მოწამე წარმოაყენეს, რომელიც ზემორე მოგვიხსენებია. და ნება ჩვენის ხელმწიფე დედოფლისა არის.

ალიწერა მთიბათვის კზ, ქორონიკონს უო.

აქ ამ მოწმობის ლაპარაკით და სამართლის მიხედულობით ეს კაცი ამათ არ გამოერთმევათ. და ნება მისის სიმაღლისა დედოფლი-

სა არის.

--	--	--	--

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოსი და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.

მღივანბეგ-ეშიკალაბაშო თეიმურაზ, თავისი კაცი ამ შანშიაშვილს მოლარეს მოაბარე. თიბათვის ვ, ქორონიკონს უოგ.

დედოფალი
დარეჯან

110. ბანიონა ბასილაშვილისა და გელაშვილის მამულის საქმეზე

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

1782 წ. 24 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 2628. დედანი. ქაღალდი. 19,8X9 სმ. მხედ-
რული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. ბასილაშვილმა დათუნამ და იასემ უჩივლა გელაშვილს დემეტრეს და ელიზბარს: ჩემი სახნავი მიწა უჭირავსო, არ მანებებსო, ორთელის ბოლოსაო.

ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ. ილაშვილს ოთარს, იაკობ ელისაშვილს, ტერიაშვილს ნასყიდას ღმერთ წინაშე ვკითხეთ, რომე: ეს მამული ბასილაშვილისა გაგიგონიათ, რომე აღათანგის ნაქონი მამულობით გაგიგონიათ თუ არა, ღმერთ წინაშე მითხარით.

ამ საქმეში მოხუცებულთ კაცთ ფიცით ასე თქვეს, რომ: ჩვენ არც გაგიგონიაო, არც ვიცით, რომ აღათანგის შვილის ნაქონი მამული გელაშვილს დემეტრეს და ელიზბარს ეჭიროს. ამ გელაშვილის მამას და ამათ სულს ხელთ ეჭირათ, არავენ შესცილებია: ჩვენ ამათის მიწის მემიჯნეები ვართ, თორემ ამ ბასილაშვილის დათუნას მამა რატომ არ ედაებოდაო.

დღეს სამართლით დარჩა გელაშვილს. ორთელის ბოლოს, რაც სახნავს ბასილაშვილი დათუნა და იასე ედაებოდა, არცა რა საქმე აქვს. აგვისტოს 24, ქორონიკონს უო.

პეველი: მონა ღთისა მდივანბევი ოტია

111. არზა კაცია ლომიბაშვილისა შრომის თაობაზე მდივანბაშთა ბანიონით

1782 წ. 6 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 402. დედანი. ქაღალდი. 13,5X 12 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ორი წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კემწიფის ქირი მოსცეს ჯავახს ლომიბაშვილს კაციას.

მერე ამას მოვახსენებთ: მე ჯავახი გახლავარ, იქიდან ავიყარე და რევაზს მელვინეთხუციშვილს ვეყმე, იმასთან ვიყავ. მომი-

ვიდა ეშმაკის საფრკე და სახლში თუ რამ ქონდა — ზანდუხმა, რომალო ქალისა, რაც მოვაკელე, წავიღე; ისევ ჯავახტოცნსწელი ველ. საცხენისის მთაზე ლეკმა დამიჭირა და იმ ლეკმას წააქნინა, მოგვეწივნენ ქარელნი და ვაგეაყრევინეს. მე ამ დანაშაულის პატრონი ვიყავ, ჯავახეთს წაველ. რევაზ ჩემ სიმამრთან მისულიყო: შენმა სიძემ რაც დააშავაო, ყველა მიპატივებიაო, ოღონც არ გათათრდესო, პატრიარქის წიგნიც აეღო უფიქრებლობისა, მეც ვენდევ და მოველ, რ უ ის [ის] ღმრთაების კარზე შემირიგა, ჩემი დანაშაული ფერისცვალების ხატს აპატივა და მეც ბატონყმობის წიგნი მივეც.

მასუკან კიდევ ლეკით დავსტყვევდი, შვიდი წელიწადი ტყვეთ გახლდი, თქვენის დოვლათით მოვაწივე ამ ქვეყანას. და რათგან იმისგან იმ დანაშაულის პატიობა მომაგონდებოდა, ისევ ამ თომას მოუველ. ეს სამი წელიწადია რომ გხლებივარ, ბედნიერო კელმწიფევ და მე და ჩემი ძმები ამათთან გიახელით. არცაეისი ყმა ვყოფილვართ, არცა ვისმე მიუცემივართ ვისთვისმ[ე]. და ამაში რაც მომიხსენებია, რომელშიაც ვავმტყუნდე, თქვენდათ შეცოდებათ გადამაკლდეინეთ, ბედნიერო კელმწიფევ. იელისი[ს] ა, ქორონიკონს უო.

[განჩინება]

ქ. ლომიტაშვილს კაცისა ეს არზა რომ მისის სიმალლის მეფოსათვის მიერთმევიანა და მისს სიმალლეს ჩვენ, მსაჯულთათვის, ებძანა ამათი სამართალი.

მოურავს მოუწოდეთ სამართალში და მისი სახლისკაცნიც სამართალში იყვნენ. ამ არზის პასუხი ვსთხოვეთ. რაც იმათ პასუხი გვითხრეს, იმ სიტყვით ამისი მოხსენებული არ დაირღვეოდა. და რ ო ი ო ნ ი ს შვილი ყმაწვილი იყო და არც სამართალში იყო.

ჩვენ ამათის საჩივრის მოსმენით ეს სამართალი მივეციით: რადგანაც რევაზს მოუყვანია, მერე რევაზის სახლობა გაუქურდავს და ჯავახეთს წასულა, მერე ფიცით მოუნდვია რევაზს და დანაშაულიც უპატივებია და ბატონყმობის წიგნი მიუცია. მერე ლეკისაგან დატყვევებულა, ტყვეობიდან რევაზს მოსვლია. საკუთრად ეს კაცი თ ო მ ა ს და პ ა ა ტ ა ს დაჩაბათ. და თუ როინის შვილი ასე საბუთს მოიტანს, რომ ამის მოხსენებულს დაქრღვევს, სამართალი მიეცემა. სეკდემბერს ვ, ქორონიკონს უო, დაიწერა ც ხ ი ვ ა ლ ს.

სამი ბეჭედი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ კ

2. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა მ რ ე ნ ე შ უ ლ ი

3. ქამი ესეცა წარვლის გ ი მ ლ ი რ თ ე ა

112. პანინიანა იანა ამილახვრისა და სიმთრასშვილის მამულის
სამხონა

1782 წ. 10 სექტემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 36. საბ. № 188. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[119v] მის სიმაღლის ბძანებით გიორგი მიწ[მა]ში თარხანი და საქამის შვილი ეშოკში ავნევს მივედით. ამილახვარ იესე მდივანბეგს სიქთურასშვილი უჩიოდა: ვარდანს სასახლე ნასყიდი მაქვს, ამილახვარი არ მანებებსო.

ჩვენ ამილახვარს ვკითხეთ, რას საბუთით არ აძლეო. ამილახვარმა ერთი სიგელი წამოაყენა, ესრეთ ეწერა: მოგვიდე ჩემი სასახლე ავნევს წინ შეიღნითა და ქალითა წილიმდის წყლითა და წისქვილითა, შეიღნის პირი დიდს ნერგებამდის და ნერგებს გასწვრივ ქვემო სასახლის პირი, უკან მიწა და ქალა ფონემდინ ეწერა.

მტკიცე სიგელი იყო, რომელსა ვერწმუნენით. სიქთურასშვილს ნერგებს ქვევით მიწა ეჭირა ხუთი ადლი, სამანი ჩ[ა]ესო; მაგრამ ამილახვარის სიგელში რადგან დიდს ნერგებამდის ეწერა, რომელიც მტკიცე მოწმე[ე]ებით შესრულებული იყო, ჩვენც ვერწმუნენით, ამილახვარს მივეციით ნერგებამდის ხუთი ადლი მიწა.

სიქთურასშვილს პირობად დაეადებინეთ: რაც ამილახვრის მიწა იცოდეს, უნდა გამოუჩინოს. თუ არ გამოუჩენს და ამილახვარი იმაში მიწას იპო[ე]ის, ქურდულად წ[ა]ქრთმევა. ვარდ[ა]ნის სასახლის წინგ² ამილახვარი მოიტანს. ამილახვარ[ს] დარჩება. თუ სიქთურასშვილი მოიტანს, იმას დარჩება. თუ ვერცერთი მოიტანს იმის გაუყრელს სახლისკაცს დარჩება. თუ გაუყრელი სახლის³ კაცი არა ყ[ა]ქს, ბატონის ბეითალმალი არის.

ენკენისთვის ი, ქორონიკონს უო. ჩართული [ხელთა]

¹ სიქთურასშვილს. ² წინს. ³ სასახლის.

ცსა. ფ. 1449. № 2773. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მის მაღალ ღირსებას, უფალს ნათლისმცემლის მონასტრის არქიმანდრიტს ევთიმის და გოგიბედაშვილებს ქვიროსის მამულზე ლაპარაკი შეჰქონდათ¹ და მათის უმაღლესობის ბატონის მამის ჩვენისათვის მოეხსენებინათ, და ბატონ მამას ჩვენს ჩვენ, მათის ძის გიორგისა და იულონისათვის, ებძანა ამათის სამართლის განსჯა.

ჩვენ ესენი ჩვენთან ვალაპარაკე, დიანბეგიც და მდივანიც თან დავისწარით და მათი წიგნებიც გავსინჯეთ და სიტყვაც მოვისმინეთ. გოგიბედაშვილებს ერთი განაჩენი ჰქონდათ, გიორგი მეფის დროს ეჩივლათ მანგლელსა და თუშანისშვილს მეფის ბძანებით გაერიგებინათ, განაჩენი მიეცათ და ის გარიგება ჭავახისშვილსაც და გოგიბედაშვილსაც ორთვე ეყაბულებინათ და ერთმანეთისათვის წიგნი მიეცათ; და რომელიც იმათ გაემსახდრათ და მიჯნები ჩაესახათ², ყველა განჩევით ეწერა; და მასუკან ფარსადან ჭავახისშვილისა მიცემული წიგნიც ამტყიცებდა, რომ იმ მიჯნებს შუა რაც ადგილი არის, გოგიბედაშვილისათვის დაენებებინა და მკედლისშვილისა მაზატას წყარო სამი წილი ამ გოგიბედაშვილისათვის მიეცათ³; მასუკან ამ გოგიბედაშვილებს იმ წყაროს მეოთხედიც ჭავახისშვილის სიმონისაგან ეყიდნათ.

ჩვენ ამათი ეს წიგნებიც გავსინჯეთ, მოთაბარი წიგნები იყო და სამართალიც შეიწყნარებდა. ამას გარდა გოგიბედაშვილებს რაც იმ განაჩენს უწინდელი წიგნები აქვს⁴ ქვიროსის მამულებისა, ის აღარ შეიწყნარება; ამისთვის, რომ ის განაჩენი ოთხმოცდაშვილისა წლისა არის და ის გარიგება თითონ უყაბულებით და ერთმანეთისათვის წიგნი მიუციათ; და რაც იმ წიგნში სწერია, იმას შესჯერებინ.

იასაულო ციციისშვილო იოვანე! შენ უნდა მიხვიდე, ბაიდაური ბერუა, ქონისშვილი ადამა, დოესელნი და მეტეხელნი გზირისშვილნი იოვანე, კავთისხეველი კანიაშვილი ბერი და ქსოვრელი⁵ — ესენი უნდა მიიყვანო,

¹ შეჰქონდათ. ² ჩაესახათ. ³ და მასუკან ამ გოგიბედაშვილისათვის მიეცათ.

⁴ არც. ⁵ ქსოვრელი.

ის განაჩენი და ის წიგნები კარგათ გაშინჯოთ, და როგორც იმან-
საზღვრები და მიჯნები სწერია, ის ისე გაურჩიოთ და გუგუბებელნი
შვილებს დაანებოთ.

და სხვა მამული როგორც ნათლისმცემლის მონასტრის ნასყიდობის წიგნში სწერია, ის მონასტრისა იქმნება, და იმის ღალაც მონასტრისათვის უნდა აიღო.

და თუ გოგობედაშვილებს მონასტრის ნასყიდობის სიგელს უკან ჯაეახისშვილებისაგან ჭვიროსში მამულები უყიდნიათ რამე, და სარწმუნოს წიგნით და საბუთით დაამტკიცებენ, იმის პასუხი ჯაეახისშვილებმა თავიანთის წილიდამ უნდა გასცენ, მონასტრის მამულიდამ არა მიეცემა რა; ამისთვის რომ პირველი მონასყიდე რათგან მონასტრის არის, თავის ნასყიდს მამულს ველარ გაუყიდიან. აღიწერა სეკდენბერს კდ, ქორონიკონს უო.

ციციის შვილო იოვანე! რომ გაუყო მამულები და მიჯნები ჩაუსხა, ერთი პირი გარდაწყვეტილობის წიგნი გოგობედაშვილებს უნდა მისცე და ერთი პირიც გადაწყვეტილობისა და მიჯნების გასწორებისა წიგნი აქ უნდა წამაიღო და მონასტერში უნდა მისცე, რომ მასუკან მონასტერსა და იმათ ერთმანეთში სადაო აღარა ქონდეთ რა.

და თუ მონასტრის მამულისა ღალა ან გოგობედაშვილებსა და ან ჯაეახიანთ აეღოთ რამე, უკანვე უნდა გამოართვათ და მონასტრისათვის წინამძღვრის კაცს უნდა მოაბარო, ესე იცოდე.

კიდევ:

ქ. ან მალაღანთ ან სხვათ აზნაურშვილებსა და ან გლეხს კაცთ ვისაც მონასტრის მამულის ღალა წაეღოს, დაუკლებლივ უნდა გამოართვა მონასტრისათვის.

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოსა მეფე მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას, სეკდენბრის კდ, ქორონიკონს უო.

114. განჩინება ახალსოფელთა და კვარახითელთა წყლის საქმეზე
1782 წ. 12 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 15. დედანი. ქალაქი. 46x20,5 სმ. თავი აკლია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის.

[ქ. ერთობით ახალსოფელნი და ერთობით კვარახითელნი, სოფლის სარწყავს წყლის რუხედ ლაპარაკობდენ. ამათ ძველთაგან ორი რუ ჰქონიათ — ერთი მეშვე რუ და მეორე ზედღუღეთის რუ].

ორის რუს წყალზე ახალსოფლელნი კვარხივით ამს
ელაპარაკებოდენ, რომ ორი წილი წყალი ჩვენ ახალსოფლელებმა
უნდა წამოიყვანოთო და მესამედი წყალი თქვენ კვარხივით
და წამოიყვანოთო.

კვარხითელნი ამას უპასუხებდენ ახალსოფლელთ, რომ ძვე-
ლათგან ამ ორის რუს წყლიდამ ნახევარი ჩვენი ყოფილაო და ნახე-
ვარი თქვენ ახალსოფლელებისაო.

ჩვენ, ბატონის შვილმან ვახტანგ, ჩვენთან საქარ-
თველოს მსაჯულთმეკრებულების თანადასწრებით: ამათი ეს ზე-
მო საჩივარი მოვისმინეთ.

თუმცა წყლის საქმეზე მეტნაკლებობაზე ლაპარაკობდენ.
მაგრამ ჩვენ ახლა ასე გაუსამართლეთ, რომ: ამ ზემოხსენებულს
ორს რუსში რაც წყალი შემოვიდეს, იქვე კვარხითის თავს სწორეთ
შუა უნდა გაიყოფდეთ: ნახევარს წყალს თქვენ ახალ სოფლელნი
წამოიყვანდეთ და ნახევარს წყალს თქვენ კვარხითელნი წამოიყვან-
დეთ. ამაზე მეტნაკლებობით ერთმანერთზე წყლის წამოყვანა არ
იქნება.

და როდესაც ამ ორს რუს გაკეთება უნდოდეს, ასრეთვე საერ-
თით უნდა გაქვეთებდეთ და მერუესაც ერთათ უნდა დაიქვრდეთ.

და თუ ვისმე ამ ზემოხსენებულის ორის რუს წყალზე მოლაპა-
რაკე გაგიჩნდესთ, სამართლით თქვენ ორმა სოფელმა უნდა გასცეთ
პასუხი.

და ამ წყლის გამოისათ ერთმანერთში მტკიცე პირობის დადებ-
ით წერილი უნდა დასდით, რომ გაყოფილს წყალზე, რომელმაც
ნაკლებობა იხმაროს, გარდაახდევინოთ.

ერთი ამისთანა განაჩენი თქვენ კვარხითელთათვის მოგვიცია და
ერთი ამისთანა განაჩენი ახალ სოფლელთათვის მოგვიცია.

იასაულო, აზნაურშვილო შაბურის შვილო, მოურაო
ფირანი! როგორადაც ამ განჩინებაში ეწეროს, ასე აღასრულე. ენ-
კენისთვის იბ, ქორონიკონს უო.

გუჯელი: ლომად იუღას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

115. ბაგნიბეზა ვაილი ნაალულაშვილის მამულის საქმეზე

1782 წ. 20 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1449. საბ. № 2022. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ნაკლულაშვილის სამართალი ასე იყო: ვასილი
მლუდელმა სამართალს წერილი მოსცა. ის ჩემი ვენაჭი მიეყიდეო,
მაგრამ დამახსენეინოსო. რადგანც შევიტყვევით, რომ მიეყიდა, და-

ლით დახსნევენება ხომ არ იქნება, მსყიდველის ნებაზედ ^{ჰყიდია.}
 ამაზედ ჩვენ განაჩენი მიგვიცია, იმ განაჩენს ვერ დავარღვევთ, ^{ჩველნი}
 ნის მოხსენებით ის სამართალი ყოველის მიხედვით უცოდველად ^{მოიქცევა}
 ვისმინეთ და ვნახეთ, ის განაჩენი მიგვიცია და ის სამართალი გარ-
 დავვიწყებდით. ნება მისის სიმაღლისა არის.

ოკლონბერს კ, ქორონიკონს უო.

მგვებუა	ჟამი ესეცა წარელის
---------	--------------------

თავში:

ჩვენ მსაჯულთ მიცემულს ამ საჩივრის საქმეზე განჩინებას ვამ-
 ტკიცებთ. რომ ამ განჩინების დაყენება არ იქნება. როგორც იმ განა-
 ჩენში სწერია, ისე უნდა აღსრულდეს. ღვინობისთვის კ, ქორონი-
 კონს უო. თუ ეს ნაკლულაშვილი ილაპარაკებს, ავით მოვეპყრო-

ბით.

ქნარს მი- ცეშ... ერეულე

116. განიხილავთ თამაზ ხოლოშვილის ნაშრომის საქმეზე

1782 წ. 21 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 230. დედანი. ქაღალდი. 43,6X16 სმ. მხედრუ-
 ლი. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. ერთს დედაკაცს მ ა რ ი ნ ე ს ერთი ცოდვისშვილი ჰყოლო-
 და ვაჟი და ეთქვა: ვინც ამას შეინახავს და მეც შამინახავს, ამას ძუ-
 ძუს მე ვაწოებ და მის დროს ეს ცოდვისშვილი იმისი იყოსო.

ნათარეულელთ ხოლოშვილი თამაზა ერჩიათ, უშვი-
 ლოც ყოფილა და იმ თამაზასათვის ეთქვათ: შენ ხომ უშვილო ხარ,
 ეს დედაკაცი შეინახე და ეს ცოდვისშვილიც შენთვის გაზარდე შე-
 ნად შეილათაო. წიგნი დაეწერებინათ თუშთ მოურავის ბეჭდით და
 იმ ხანში ბეჟან მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ც იქი ბჭანებულა.

და ერთის კვირისა ყოფილა ის ნაბიჭვარი, რომ იმ თამაზას შაუ-
 ყვანია ის დედაკაცი. და ნაბიჭვარს გარდა ერთი სხვა შვილიც სხვა
 ჰყოლია, თავის სახლში შაუყვანია, შაუნახავს ათი თვე სამი სული,
 უსმევია, უჭმევია, ჩაუცმევია და ის დედაკაცი გამოსულა, აღარ
 დამდგარა და ის ნაბიჭვარი თამაზას დაუნებებია.

და ის დედაკაცი მოვიდა, სამართალში იჩივლა, კაცმა შვილი

წამართო. ის თამაზა სამართალში გამოვაყვანინეთ. და ამ თამაზას¹ მისს უმაღლესობას დედოფლისათვის არზა მიერთმევეინა და მისს უმაღლესობას ჩვენს კელმწიფეს ჩვენ, კახეთის მდივანბეგებისათვის² ამათი სამართალი ებრძანებინა.

და აქ სამართალში ვალაპარაკეთ და ამათი საქმე ასე გავშინჯეთ. რადგან ცოდვისშვილი ყოფილა და სასოფლოთაც წიგნი მიეცათ და ათი თვეც დედა-შვილი შაუნახავს, იმ დედაკაცს სიტყვა აღარა ჰქონდა. ის ნაბიჭვარი ამ ხლოშვილს თამაზას დარჩა სამართლით შვილათ. როგორც ობლის² შვილი ჰყვანდეს ვისმე, ისრე ამ თამაზამ უნდა შვილივით გაზარდოს, თავისი მამული, საქონელი, ქონებამ ამ ნაბიჭვარისა არის და თუ ღმრთით ამ თამაზას სხვა შვილი ეყოლოს, ეს უფროსი ძმა იქნება და ის უნცროსი.

იმ დედაკაცს არსად ბინა არა ჰქონდა და ერთი მოწყალე არავინა ჰყვანდა, უბრალო უბინაო სიარულს ველარ ვენდევით. ამ ყმაწვილს მოჰკლევდა და ამ თამაზას მივეციოთ. ქრისტიშობისთვის კა, ქორონიკონს უო.

ოთხი ბეჭელი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეჭან
2. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტი ა
3. მონა ღთისა მდივანი სვიმონ
4. მდივანი იოანე

ქ. ჩვენ, ორისავე საქართველოს დედოფალი დარეჯან, ვამტკიცებ ამ განაჩენს. აღიწერა ქრისტისშობისთვის კბ, ქორონიკონს უო.

ბეჭელი: დედოფალი დარეჯან.

117. ზანონება იოსება და ზაცია ზადეანოვილთა შშის საქმეზე

1788 წ. 7 იანვარი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 24. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[24v] მისის სიმაღლისათვის გედევანიშვილს იოსებს არზა მიერთმევეინა, თავისის სახლისკაცის პეტრეს შვილის ბეციასათვის ეჩივლა: ჩემს ბარათში გამოტანებულს ყმას ირემას შვილს ბერუას და იმის ძმისწულეებს შედავება და სამართალი მიბოძეთო.

¹ ამ თამაზას] ეს თამაზა. ² ოვიზლის.

მის სიმაღლეს საქართველოს შეკრებილებსათვის სპარტალო/ ებძანებინა. ესენი ჩვეთან სამართალში ვალაპარაკეთ. ერქენულნი

ამ გედევანისშვილმა იოსებმა ერთი წიგნი წარმოგვცნა: მისსა უწმინდესობის იოსებ არქიერის ბოძებული, რომ კათალიკოზობაში უბოძებია მთავარეფისკოპოზის კირილეს, ორბელიანის მდივანბევის იოანეს, ნინოწმინდლის საბას და სამცხეთო აზნაურ[25]შვილების თანდასწრებით, რომელსა შინა ესრეთ აცხადებდა: «როსებსა და როსტომს უწინდელის მეფე[ე]ბისაგან და პატრიარქებისაგან წიგნები ჰქონდათ, პეტრესა და ერასტის მამის გედევანისაგანაც გარდაწყვეტის წიგნებიც ჰქონდათო ამათო და პეტრესა და ერასტის წიგნი არა ჰქონდათ რაო. სამართალში პეტრესა და ერასტის არა ერგებოდა რაო. ასეთი წიგნები ჰქონდა მეფე[ე]ბისა, პატრიარქებისა, რომ ის წიგნები არ მოიშლებოდაო. ჩვენც ისევ როსებსა და როსტომს წყალობა უყავითო, პეტრესა და ერასტის სიტყვა არა აქვთ-რაო».

მეორე გარდაწყვეტილობის წიგნიც ექირა გედევანისშვილს იოსებს თავის სახლისკაცის პეტრესაგან მიცემული, რომ: «ქორთს სამ კომლს კაცზედ რომ ვლაობდით, — შალვაძე ზედ, არჩვადე ზედ და იმედაშვილ ზედ, — მის სიმაღლეს მეფესთან ვილაპარაკეთო. სამართალში ორსავე მხარეს ფიცი დაგვედვაო, აღარ დავიფიცეთ, ერთმანერთში ასე მოვრიგდითო: არჩვადე და იმედასშვილი თავის მამულით თქვენ დაგრჩათო და შალვაძე თავის მამულით ჩვენ დავიჭირეთო. დღეის იქით ერთმანერთთან სადაო და სალაპარაკო არა გვქონდეს რაო, ძმობისა და კარგკაცობის მეტია; რომ ეს გარდასაწყვეტის წიგნი მისის უწმინდესობის მეფის ძის დამტკიცებულცი¹ არის.

ჩვენ, საქართველოს შეკრებილებამ, ეს წიგნი რომ გავსინჯეთ, გედევანისშვილს ბეციას საბუთი ვსთხოვეთ. ბეციამ თქვა: წიგნები არა მაქვს რაო აქაო, წავალ და მოვიტანო.

ამ წიგნების ძალით ორს კომლს კაცთან ირემასშვილს ბერუასთან, ამის ძმისწულებს ნონიასა და ხიზანასთან გედევანისშვილს ბეციას საქმე არა აქვს რა, გედევანისშვილს იოსებს და ამის ძმას იოანეს ყმათ დარჩენენ თავისის მამულით.

თუ ამ ათს დღეზედ ბეციამ ასეთი საბუთი ან წიგნი ან მოწამე მოიყვანა, რომ ეს წიგნები გაქამტყუნა და ეს ირემასშვილი ბერუა ყმათ უწერია და ეს² წიგნები ძლევეს მიიღებს, ბეციას სამართალი

¹ დამტკიცებულცი. ² წიგნ.

მიეცემა. ჩვენ ეს სამართალი მივეცით და ნება მისის სპეციალურად
 არის. დეკემბერს კბ, ქორონიკონს უო.

ქ. რომელიც რომ ბეციას ვადა დაუდევით, რომ საბუთო მოეტანა და სამართალი მისცემოდა ბეციას, დადებულმა ვადამაც გაიარა, ექვსი დღეც მეტი გავიდა, რომ ბეციამ საბუთი ვერა მოიტანა რა. ეს ორი კომლი კაცი ირემაშვილები ბერუა და ამისი ძმისწულები ნონია და ხიზანა დარჩნენ ყმათ გედევანისშვილს იოსებს.

იანვრის 8 [26], ქორონიკონს უოა.

თავში:

ჩვენ, მეფე ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას. იანვრის იე, ქორონიკონს უოა.

რადგანც ამ განაჩენში მსაჯულთ რამდენიმე დღე ვადა დაუცთ და იმ ვადას კიდევ რამდენიმე დღე გასცილებია და საბუთები არ მოუტანია, ჩვენც ამისთვის დავამტკიცეთ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს პატრიარხი, მეფის ძე ანტონი, რაგვარც ჩვენს ძმას მისს უმაღლესობას მეფეს დაუმტკიცებია მსაჯულთა მიერი განჩინება, ეგრეთვე ჩვენც ვამტკიცებთ. იანვრის კა, წელსა ჩღაგ. კათალიკოზი.

118. ბანინება ბაჰია ბედჰანიშვილისა და ბასარიონ თარხნიშვილის მის საქმეზე

1788 წ. 18 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5689. დედანი. ქალღი. 40,3X 21,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. მისის უგანათლებულებობის ბატონისშვილის გორგისათვის მოეხსენებინა პეტრე გედევანისშვილს ბეციას: ჩვენ და გაბრიელ სარდალი რომ გავიყარენით, ორი კომლი კაცი კიდევ გვეყანდა გასაყოფო, ერთი მე მერგო და ერთი გაბრიელ სარდალსაო, რომელიც მე მერგო, ეს გორგნელი ივანე ექვსშაურა არის, ახალქალაქს ბერის თარხნისშვილის კედლათ დგასო. თარხნისშვილის ბერის ყმა

¹ საქართველოსა.

მკედელი აღათანგი არის, ის ამბობს: ჩემი სახლისკაც-
არისო და ჩემის ბატონის ბერის ყმაო.

ბატონის შვილს გიორგის ჩვენ, საქართველოს მუსლი-
მულთმკერებილებისათვის, ებრძანებინა ამათი სამართალი. ჩვენ
ესენი ვალაპარაკეთ.

გედევანის[შვილის] ბეციას სიტყვა ეს იყო: ჩემის სახლისკა-
ცისაგან მოცემული ყმა არის და ამის საფარდოსაც თვალთ უჩან-
სო, გოროვნელი მემკვიდრე არისო. ბეციას მისის სიმაღლის ოქმე-
ბიც ხელთ ეჭირა: ეს კაცი, იასაულო, აუყარე და მოაბარეო.

მკედელი აღათანგი ამას ამბობდა: ეს არც გოროვნელია, არც
შენი ყმა არისო, ჩემი სახლისკაცი და განაყოფი არისო.

ჩვენ ცარიელ სიტყვას ვერ ვერწმუნენით. არც ბარათი ჩნდა და
არც მოწამე. თარხნის შვილი ბერის შვილი ბესარიონ
და მისი ყმანი ასე ჩიოდნენ: ბეცია თარხნის შვილი ამ საქმის იას[ა]უ-
ლი იყო და იმას ჰკითხეთო.

ბეცია თარხნის შვილი მოვაყვანინეთ და ვკითხეთ და ფიცით სა-
მართალს ხელისწერილი მოსცა: ბეცია გედევანის შვილი რომ ექვს-
შაურაზე ჩივის, მას აქეთ თორმეტ-ცამეტი წელიწადი არისო. ესენი
ჩიოდნენ: ბატონის ოქმი იყო ჩემზედ მოწერილი, რომ აღათანგი
მკედელმა ორის მოწმით შეჰფიცოსო, რომ ეს ექვსშაურა სამცხეთო
არ იყოსო, თუ ასე მოწმით ვერ შეჰფიცოსო, გედევანის შვილს მოა-
ბარე ეგ გლეხიო. იმ ოქმის ბძანებით ორი მოწამე გავატანე მკედელს
აღათანგის შოშია თუხარლის ყმა. მეტეხს მივიდნენ
მკედელი და შოშია. მოლარეთუხუცეს[ს] გამოეყარა, არ დაგაფი-
ცებო. მერმე ქალაქს მორჩილაძე მიიყვანა მკედელმა: ფიცი
გაძეს და დამაფიცეო; არც აქ დაიფიცეს, — ბეცია ასე იმოწმა.

ყორდანას შვილმა ფრიდონმაც სამართალს ეს
მოწმობა მოსცა: ამას წინათ ესენი რომ ამ კაცზედ ჩიოდნენო, შო-
შია თუხარლის ყმას ვკითხეთ: მართლა მოფიცრათ მიჰყევო; იმან
ასე მითხრაო — მართლა მოფიცრათ მივჰყევო და გამოგვეყარეს და
არ დაგვაფიცესო.

ჩვენ ეს მოწმობაები რომ ვნახეთ, სამართალში ფიცი გაუჩინეთ:
უნდა წადგეს ბერიას შვილი ივანე ექვსშაურა თა-
ვის შვილს კელი მოჰკიდოს და შეჰფიცოს, რომ: «ბეცია გედევანის-
შვილო, მე და ჩემი მამა და პაპა არც გოროვნელი ვიყოთ, არც სვე-
ტისცხოვლისა და შენი ყმაო».

თუ ასე შეჰფიცა, ბეციას ამ კაცთან საქმე არა ექნება რა, ბე-

საქართველოს
საბჭოთაო
საგარეო
აღმსრებელი
ბიუროს
გამოცემის
სამსახური

რის შვილის ბესარიონის ყმა იქნება. თუ ვერ შეპფიცა, ექვსშაურა ბეცია გედევანის შვილს დარჩება.

ჩვენ ეს სამართალი მივეციოთ. ნება მისის უგანათლველად მისი მეფის ძის არის. იანვრის იმ, ქორონიკონს უოა.

ქ. თავდათავ ფიცი ბეციას ყაბულობით მოხდა, თვარემ საქართველოს სამართლით მოფიცარს შევაგდებდით.

ზუთი ზეჟელი:

1. მზექაბუკ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯულად მაგო ბეცეან
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტია
4. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მსაჯულმან სწორი ესე ყო ეს ძეს

ხელთა: ავთანდილ

119. პანინება ჩიკაჟიანთა და მანაველთა მამულის საქმე
 1788 წ. 18 იანვარი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 26. საბ. № 142. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[127v] ჩერქეზის შვილებს მანაველნი მამულს ედავე-
ზოდენ ამ სიტყვით, რომ ეს მამული ჩვენი შავქედის ბოლო
არისო, ჩერქეზიანი ამით გვეცილება და ჩვენ საბუთებით გვაქვს,
რომ რომელსაც ვედავებით ამ მამულს, ჩვენს მამულად და მანა-
ვეის ბოლოთ აცხადებსო.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ, ამ საჩივრისა
მანაველთ გასამართლებელი წერილი და საბუთები ვსთხოვეთ.

მანაველთ სამართალს ასე მოახსენეს: ჩვენი საბუ-
თი პირველად ამ მამულის მდებარეობა არის, რომ უცხო
კაცმაც რომ ნახოს, კარგათ შეატყობს, რომ მანავეის ბოლო არის და
არა შავქედისო.

მეორე საბუთი გვაქვს სანატრელის ბატონის მეფის
თემურაზის ბრძანება და ოქმი, რომლითაც ჩვენ, მანაველ-
თათვის ფიცი უბძანებია და დაგვიფიცავს ამ მამულზედაო.

მესამე საბუთი ეს გვაქვს, რომ სანატრელის ბატონის
ბრძანებით რომ დაგვიფიცავს, ის ჩვენი ფიცის განაჩენი შიოშ
მდივანს გაჰყოლია, იმისი სახლიდამ მარტყოფის მოურავს ტეტის
წამოუღია; [128] ახლა ამ ჩერქეზის შვილებს აქვსთ და გამოჩენა არ
უჯობსთ, მალევენო.

მეოთხე საბუთი ეს, რომ მიჯნა მოგლიჯეს ჩერქეზიანთ,
ჩვენის მალვით წაიღეს და სადაც უნდოდათ, იქ ჩაასვესო.

ჩერქეზიანთ ასე უპასუხეს: მამულის მფლობელი ჩვენ
რომ, ამბობთ, მართალია, მდებარეობა მიწისა მანავის სიმარჯვეთ
არის, მაგრამ მრავალს ალაგს არის ასე ერთმანერაში შერთული მა-
მული ამით შემოგვახვალთო. და მიჯნის მოგლეჯას რომ გვეწამებით,
ჯერ ეს, რომ სიტყვა გამოსცვალეთ, პირველად მოურავს აბრალებთ
და ახლანდელი აბრალებთო; და მეორედ ესე, რომ ჩვენ
ჩერქეზისშვილები თვრამეტნი სულნი ვართ, ერთათ ფიცი შეგვიძლი-
აინ, რომ იმ მიჯნის ჩასმა არც მოურავისა და არც ჩუენის შეტყო-
ბით არ ყოფილიყოს. ჩვენმა კაცმა მტერობით გვიყო, რომ ამ ბრა-
ლით თავისითავე ჩვენის ყმობიდან გვეყვანათ. და ფიცს რომ ან-
ბობთ სანატრელის ბატონის ბრძანებით, ჩვენც გემოწმებით, რომ
დაგიფიცავთ; და რაც დაგიფიცავთ, ხელში გიჭირავთო. და ფიცის
განაჩენს რომ გვეწამებით, ფიცი შეგვიძლიან, რომ არა გვექონდესო.

ჩვენ, მოსამართლენი, ამ სარჩელის ფთხილად გამოძიებაში შე-
ვედით. და მანაველნი ჩერქეზიანთ ფიცის განაჩენის დამალვას რომ
ეწამებოდენ, შიომში მდინენის სახლიდანვე შევიტყვევით, რომ მარტ-
ყოფის მოურავს ტეტიას წიგნები წამოუღია, მაგრამ სახელდა-
დებით თუ რა წიგნები იყო, ფიცისა თუ არა, [V] ნათლად არა ჩნდა.
და ჩერქეზიანი ამასაც ანობდენ: მანაველთ სანატრელის ბატონის
ოქმი რომ მოაქვთ, რომლითაც ფიცი აქვსთ, ბატონი მეფის
იმანყულიხანის ნაიბათ რომ ბრძანებულა, მაში[ნ] უბძანებია.

შემდგომად მეფე იმანყულიხან რომ მობრძანებულა, ეს წყა-
ლობის წიგნი უბოძებია, რომ როდესაც ჩერქეზიანი და მანაველნი
ველარ შერიგდენ და ერთმანერთს მოშორდენ, ხუთი წილი ჩერქე-
ზიანთ და მეექვსედი მამული მანაველთ დარჩესო. ეს წყალობის
წიგნი გავსინჯეთ და რადგან ქორანიკონი არა აქვს, არც ეს გაირჩა
პირველია ფიცისა თუ შემდგომი.

კიდევ ჩერქეზიანთ მეფის იმანყულიხანის დავთარი იმოწმეს.
დავთარი გავსინჯეთ და სახელდებით ეწერა: შავქედს ესა და ეს
კაციო და გოცირიძე და მედინგიშვილიო. ჩერქეზიანი
ამ სიტყვას ახშირებდენ, რომ რომელსაც მიწა[ს] მანაველნი ახლა
გვედავებინ, ეს გოცირიძე და მედინგისშვილი ამ მიწაში გვესახლე-
ნო. და მანაველნი სხვას ადგილს უთითვიდენ — აქ კი არ გვესახლათ,
იქ გვესახლათ.

სარჩელი და გამოძიება მრავალი იყო, მაგრამ¹ რადგან არც ერთს კაცნი იყვნენ, რომ ამათი საქმე გარჩევით სსომებოდათ და არც ერთს მხარეს ასეთი წერილი და საბუთი იყო, რომ საშარტლო უფიცრად გარდაწყვეტილიყო, ამისთვის ჩერქეზიანთ რადგან მამული ხელთ უჭირავსთ და ამ ხელის მოსაკიდებელს საბუთსაც ამბობენ, რომ [129] მეფის იმანყულიხანის დავთარში გოციროძეს და მედინგიშვილს შავჭედს ჩვენს ყმად რომ სწერენ, რომელსაც მანაველნი ახლა მამულს გვედავებთან, ეს კაცნი იქ გვესზღუნო.

ვახტანგის სამართლიდამ ჩერქეზიანთ ფიცი დავადევით ამრიგად: ჩერქეზიანთ სამის ძმის შვილები ოთხ სახლად რომ არიან, ჯანასლან და ავთანდილ გაყრილნი და ორნი გაუყრელნი, რადგან მამულიც სწორე საწილო არის, რომელზედაც დაობენ, სახლიდამ თითო ჩერქეზი შვილი, რომელნიც უფროსნი არიან — მარტყოფის მოურავი სულხან, ჯანასლან, ავთანდილ და მამუკა — ესენი წადგნენ და რომელიც იმ სადაოს მამულში კაცნი უსახლობენ, ისინიც ფიცში მიიღვენონ და ასე დაიფიცონ, რომ: «მეფის იმანყულიხანის დავთარში გოციროძე და მედინგიშვილი შავჭედს ჩერქეზიანთ ყმათ რომ უწერიათ, ეს კაცნი მეფის იმანყულიხანის დროსაც ამ სადაოს მამულში სახლებოდეს, შავჭედის ბოლოც იყოს და არც გამორთმეოდესთ». და ფიცის განაჩენს რომ სწამებენ მანაველნი ჩერქეზიანთ, ამისი ფიცი სამართლით ჩერქეზიანთ კაცთ არ შევარდება. მარტო ამ სახელობით მოხსენებულ ჩერქეზიანთ რიცხვით ოთხთ დაიფიცონ, რომ ის ფიცის განაჩენი არც ქონოდესთ, არც იცოდენ ჩერქეზიანთ.

თუ ასე იფიცეს, ეს მამული დარჩებათ ჩერქეზიანთ. თუ ვერ დაიფიცეს, ის სახასოდ დაიდება.

ეშვიკალასბაშო გარსევანი! როგორც ეს განაჩენი აცხადებს, ეს ასე აღასრულე [V]. იანვრის იმ, ქორონიკონს უოა.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა მეფე ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. იანვრის კ, ქორონიკონს უოა. □

¹ მერამ.

ქ. მისს უგანათლესობას ბატონის შვილს გიორგის გლურჯიძეების მოლარეთხუცის ნიკოლოზისა და ამისის სახლის კაცების რამაზისა და იმისის ძმის ზაალისა სამართალი ჩვენ, კახეთის მოსამართლეთათვის, განსაკუთრებით ებძანებინა.

ჩვენ მდივანბეგმან ბეჟან და მდივანბეგმან ოტიამ და მდივანბეგმან დავითმა ესე ზემოხსენებული გლურჯიძეები ჩვენ სამართალში მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ და ამათი საქმე გამოძიებით მოვიკითხეთ, რომ ამათ საქმეს ასე გაუვლია.

ამ ზემოხსენებულის რამაზის მამას თავის განაყოფის მოლარეთხუცის ელისბარისთვის და მისი შვილებისათვის სასირეთს თავისი წილი საუფლისწულო საგლეხო მამული და მიწა-წყალი სრულებით მიეყიდნა; რომ ამისი ნასყიდობის მტკიცე წიგნი მოსტაბარის მოწმეებისაგან დაბეჭდილი ელისბარის შვილს მოლარეთხუცესს ნიკოლოზს კელთა აქვს; და ამ ნასყიდობის წიგნში ასე უწერია: თუ ვინმე სასირეთში მამულზედ მსახლობელმან გლებმან თავენტს მამულზედ დგომა მოინდომონ, შენ გემსახურენო, მე საქმე არ მექნებაო. და თუ დგომა არავინ მოინდომოს, შენ საქმე არ გექნება, ჩემივე ყმა იქმნებიანო. ამ პირობით დღეს ამ სასირეთში მსახლობელთ ლაფერი შვილებს მღუდელს ზაქარიას და ამის სახლისკაცს ბერძენასა და ბერიკასა ედავებოდ[ა] რამაზ და ამისი ძმა ზაალ: თქვენ სასირეთელნი არახართ, კეზელნი ხართო, სასირეთში მამულის მემკვიდრენი არ ყოფილხართო, რადგან კეზელნი ხართ, ჩემნი იქნებითო. ამათი სარჩელი და ლაპარაკი ასე იყო.

ჩვენ ამბზედ ამთსავე მეზობლებს წერილით და ფიცით მოწმობა ვაკითხეთ, რომელნიც ეს მოწამენი ფიცით ასე სწერენ:

სალთხუცესი ამილბარ პირველად ასე სწერს: ლაფერიშვილები სასირეთში მსახლობელნი მემკვიდრენი გამიგონიაო.

მეორე, ჯავახი შვილი თეიმურაზ ასე სწერს: ლაფერიშვილი მემკვიდრეთ სასირეთელი გამიგონიაო.

მესამე, გლახა თამაზის შვილი სწერს: რა თავს მოვსწრებივარ, ლაფერიშვილები სასირეთს მემკვიდრეთ ვიცი და ასეც: გამიგონიაო.

მეოთხე მოწამე მეტეხელი მემკვიდრე ოთია ზეგაძე
ღმერთსა ფიცავს, სამოცის წლის კაცი ვარო, ზაქარია და მამა რი-
სი სასირეთს გარდა არსად მინახავსო; და მემკვიდრედ ფიცავს მამა რი-
სი თელნი არიანო.

მეხუთე მოწამე გოგიბედაშვილი ნიკოლოზ ასე
სწერს: რაც ამ ზემო ნაწერში მოწამეთ მოუხსენებია, მეც ასე გამო-
გონიანო და ასე ვიცით.

ამ მოწამეთ გარდა რამაზმა და ამისმა ძმამ ზაალმა ერთი ძვე-
ლი გაყრის ბართად მიცემული წიგნი გამოაჩინეს. ამ წიგნში საუფ-
როსოდ კეზრელი კაცი აუღია. ამ რამაზის მამის სახელი და გვარი ამ
წიგნში ამოფხეცილი და ამოღებული არის, რომ სრულებით არა ჩანს
რა. და ამოფხეცილს ქვემოთ ლაფერიშვილი დემეტრე
სწერია ამოფხეცილის გვარის მაგიერათ.

ამ ლაფერისშვილებს ედავებოდა, მარამ ამავე წიგნში ლაფერი-
შვილები კარგად არის გარჩეული, რომ ასე დაუწერიათ: ლაფერი-
შვილი დემეტრე მისის მამულითა და ქსოვი [ს] ოთიაშვი-
ლი მისის მამულითა, სასირეთს ცოცხალაშვილი ხარე-
ბა მისის მამულით ერგო კიდევ საუფროსოდაო და იქავ სასირეთს
ოთთამის სათოლაური საკომლო.

ამ თავისი მოტანილის წიგნით და წერილის ძალით ეს გლურ-
ჯიძეები რამაზ და ამისი ძმა ზაალ სამართალში გამტყუნდნენ და
გამოჩნდა ეს ლაფერიშვილები სასირეთის მემკვიდრენი.

ჩვენ რადგან სამართლით მოწამეთაგანაც მოვიკითხეთ, რომ ეს
ზემოხსენებულნი მოწამენიც ლაფერიშვილებს სასირეთის მემკვიდ-
რედ სწერენ, ამ ბართს ეს მოწამენიც არ ეჭირებოდა, მარამ კიდევ
ესენიც ასრე ამტყიცებენ.

ამის გამო ეს ლაფერიშვილები სამართალმა და ნასყიდობის
წიგნის ძალმა მოლარეთხუცესს ნიკოლოზსა და მალაქიასა და
სხვათ დაანარჩუნა. რომ დღეის იქით ამ ლაფერიშვილებზედ სალა-
ბარაკო არა იქნება რა.

იასაულო ჯანდიერის შვილო და ვითი ეს ლაფერიშვი-
ლები მღუდელი ზაქარია და ამის სახლისკაცი ბერძენა და ბერუკა
მოლარეთხუცესს ნიკოლოზს მოაბარე. იანვრის კ, ქორონიკონს უოა.

მონა ღთისა
მღიანბეგი
ოტია

მღიანი
დავით

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონი შვილი გიორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. თებერვლის ე. ქორმეტი
 უოა. მეფისძე
გიორგი ნიკოლოზის
ნიკოლოზის

121. ბანინება მოლარეთუხუცეს ნიკოლოზის ვალის საქმეზე

1788 წ. 22 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14612. დედანი. ქაღალდი. 33×20 სმ. შედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. ჯავახის შვილს სვიმონს თავის წილი ჰქვიროსი ნათლისმცემლის უდაბნოსათვის დაეგირავებინა იბ — თორმეტი თუმნათ. ამ სვიმონის შვილი დათუა ელიზბარ მოლარეთუხუცესს] ზედსიძეთ შეეყვანა. ეს სვიმონის შვილი დათუა რომ უშვილოთ ამოწყვეტილიყო, მოლარეთუხუცესს] ელიზბარს თავის სიძის დათუას მამული ბეთალმნობით მისის სიმაღლისაგან რომ ეშონა, ეს ჰქვიროსი გირაოდ რომ ყოფილიყო ნათლისმცემლის უდაბნოსთან, ელიზბარ მოლარეთუხუცესს იბ — თორმეტი თუმანი თეთრი მიეცა და დაეხსნა.

ახლა ისევ მისის სიმაღლისაგან ჯავახის შვილის სვიმონის მამული ამისავ სახლისკაცებს ჯავახის შვილებს ეშონათ.

ელიზბარის შვილი მოლარეთუხუცესი ნიკოლოზ სამართალში ჩიოდა: მამულიც გამამერთვა და თეთრიც არ მომეცაო, რომელიც მამაჩემს ელიზბარს ნათლისმცემლის უდაბნოსთვის მიუციაო და მამული დაუხსნიაო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, მოლარეთუხუცესს] ნიკოლოზს მოწამე ვსთხოვეთ, რომ უდაბნოს თეთრი ელიზბარისგან მისცემოდეს. ნიკოლოზ მოლარეთუხუცესმა სამართალს ორი სარწმუნო მოწამე მოსცა; ასე უმოწმეს: იბ — თორმეტი თუმანი ჩვენ ზედმიწევნით ვიცით, რომ ელიზბარმა უდაბნოს მისცაო და გირ[ა]ო ჰქვიროსი ისე დაიხსნაო.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი მივეცი: ჯავახის შვილებმა იბ — თორმეტი თუმანი ნიკოლოზ მოლარეთუხუცესს] ახლავ უკლებლათ უნდა მისცენ. ამის სარგებელიც გაუჩნდებოდა სამართლით. მაგრამ რადგანაც ჯავახის შვილებისა ამ თეთრის გირაოდ ერთი კომლი კაცი ნიკოლოზს მოლარეთუხუცესს ჰყოლებია, სარგებელი

ამაში ჩაუტარეთ, რომ გირ[ა]ო კაცი ემსახურებოდა, სარგებელი ის გაუტარეთ.

იასაულო, ეს ასე აღასრულე: თეთრი თორმეტი ^{მარტინი} ვახისშვილებს გამოართვი და ნიკოლოზ მოლარეთუხუცეს[ს] ^{მისა} რე. აღიწერა იანვრის კბ, ქორონიკონს უოა.

თუ ხარ ელო გოგია! ეს როგორც გავვიჩენია, როგორც მამული გაუყვიათ, ჯავახიანთ თორმეტი თუმანი ისე გამოართვი.

სამი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ ი
2. მონა ლეთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

სხვა ხელით:

ქ. მე, თუხარელი ბოქაულთხუცესმა გიორგი უზბაშმა, რომელიც ამ განაჩენში ბატონის ბძანება იყო, სამთ[ა]ვე ძმებისაჟ[ა]ნ მიბარდა მოლარეთუხუცეს[ს] ნიკოლოს[ს] ეს ამ განაჩენის თეთრი სრულათ. ივნის[ს] კ, ქორონიკონს უოგ.

ორი ბეჭედი:

1. არ ირჩევა
2. მონა ლეთისა გოგია

122. პანინება გარანოზიშვილებისა და მირზა იბრაჰიმის შვილის გოგიას შინს სავსება

1788 წ. 22 იანვარი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 36. საბ. № 258. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[168] გერმანოზის შვილები მირზა იბრაჰიმის შვილს გოგიას ერთს კომლს კაცზედ გოვშის შვილს მახარაზედ უჩიოდნენ.

მირზა იბრაჰიმის შვილი გოგია ამას ამბობდა: ეს კაცი, ოსი აური რომ წაზდა ლეკისგან და წვევიდა, ჭიტეს ნალეკარმა მიიყვანა ამ მხარს: მისის სიმაღლისათვის არზა მიერთმია და მოეხსენებინა, ტყვე ვარ, დამიხსენითო. ბატონს ოქმი ებოძებინა: ვინც ამ კაცს იყიდის, იმისი ყმა იყოს. ეს ბატონის ოქმი და ბძანება რომ [ვ]ნახე ჭიტესა ნალეკარს თეთრი მივეც და ვიყიდეო¹. მასუკან ამ მოზარემ სიგელიც დამაწერინა და მომცა; რომ ეს მოთაბარი სიგელიც გოგია მირზა იბრაჰიმის შვილს ხელთ ეჭირა და ბატონის ოქმიცა; რომელიც

¹ ვლიდეო.

ამ მახარეს დატყვევებამდინ ორი შვილი ჰყოლებია, ის ერთი უფროსი შვილი რომ დატყვევებულა და ტყვეობილამ მოსჯელს მოსჯელს ხომ თავისუფალია, ვისთანაც რომ [იქნება], არას კაცს საქმეც არა იქნება. ის ერთი პატარა ბიჭი ტყვეობამდინ რომ დარჩენია, ხუთის წლისა რომ ყოფილა, მირზა იბრეიმის შვილი გოგია ამბობდა: სულ ჯამაგირით და ხარჯით შამინახავსო; არც დედა ჰყვანდა ამ ბიჭსა.

ჩვენ, საქართველოს [მ]საჯულთშეკრებილებამ, ეს სამართალი მივეცი: სამის წლის ამ ბიჭის ხარჯათ ოცდაათი კოდი პური ჩაუტდევით. ეს ბიჭი ვნახეთ, ცამეტი-თოთხმეტი წლის იქნებოდა. სამართალში ეს ბიჭი გერმანოზისშვილებს დარჩებოდა, მაგრამ თავის დედისა და მამის მოშორება მეტად გაგვიძნელდა, ისევ სამართალი უსაჯეთ. ეს ბიჭი ხუთ თუმნ[ად] დავაფასეთ, ერთ თუმანს დანახარჯში გამოვედით და ოთხი თუმანი მირზა [v] იბრეიმის შვილმა გოგიამ გერმანოზის შვილებს მისცეს და ეს ბიჭი გოგიას ყმათ დარჩეს. ამ ბიჭის მამა მახარე ხომ ნასყიდი ჰყავს: ყიდვის უკან რაც შვილები [ჰყავს], ისინიც ხომ თავისია. ამ ერთის ბიჭის საქმეც ასე გაგვირიგებია.

დღეის იქით გერმანოზისშვილებს ამ მახარეს და ამათს შვილებს გოგია მირზა იბრეიმის შვილს ველარას¹ ედავებთან, ამის ყმანი უნდა იყუნენ, ოთხი თუმანი კი გერმანოზისშვილებს ახლავ უნდა მისცეს.

აღიწერა იანვრის კბ, ქორონიკონს უოა.

ხელრთვა

ამ განაჩენში დაწერილი ოთხი თუმანი მე, გოგიას, მამებარა, ამას იქით საქმე არა მაქვს რა მე, გერმანოზისშვილსა.

გოგიას პირობით დამიწერია და მოწამეცა ვარ მე, ჰეჯუბანთ როსტომას შვილი. ხელრთვა

¹ ვეყარას.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14501. დედანი. ქაღალდი. 33×19,3 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. აგათოშვილები იოსებ და ამისი ძმა ზაზა, აი-
დემურსა და იოანეს ბაკურციხეში თავის განასყიდს
პამულზედ უჩიოდნენ. თამაზა ბებურიშვილს ამ ავათო-
შვილების დედის [სა]ხსრად რომ თავისი ხმალი მიუცია და ამ ავა-
თოშვილის ვარისებსაც ბაკურციხეში ლუაშვილების ორი სა-
კომლო — ერთი ამოწყვეტილის ბეითალმანი და მეორე ცოცხლის
კაცის გიოს მამული — ნასყიდობით მიუციათ: ვარდიაშვი-
ლისა, ლობერიძისა და სამადაშვილის მიჯნამდის და
ვარდიაშვილის მიჯნამდის ზაქარიაშვილის წინ რაც არის შემო-
ფარგვლით, ეს მიუციათ.

ავათოშვილები ამას უპასუხებდნენ: გირაოთ გქონიათ მოცე-
მულიო, ნასყიდი არა გქონიათო! არც ნასყიდობის წიგნი ქონდა
აიდემურსა.

ჩვენ ეს მოვიკითხეთ [ამ] მოსთაბარის მოწამეთაგან ასე შევი-
ტყვევით; თომა წინამძღვარი, ლუარსაბ მიმბაში და ლუარ-
საბ ონანაშვილი და მორდალი გიორგი ასე მოწმობენ:
სწორედ ნასყიდობით ქონდა ეს მამული თამაზას მიცემულიო. ამ
[მოწმებ]ის ძალით რომელიც ბეითალმანი მამული არის, ისევ
აიდემურსა და იოანეს დაეანებეთ ნასყიდობითა. და რომელიც
ცოცხლის კაცის მამული მიუციათ, დღეს პატრონი ცოცხალი ყავს
ამას, თავისი სამკვიდრო მამული ისევ ამასვე დაეანებეთ. და ამისი
მაგიერი მამული შემოფარგვლით იმისივე ზომა ავათოშვილებმა
აიდემურს და იოანეს უნდა მისცენ. ამენებული ალაგი და ნასყი-
დობა შეუსრულონ. და თუ უნდოდესთ, ავათოშვილებმან თავისის
ყმის გული მამულით შეიჯერონ და ის მამული ისევ აიდემურსა და
იოანეს დაეანებონ.

იასაულო!* ეს ასე უნდა გაქრიგო. ფებერვლის ია, ქორონი-
კონს უოა.

ქ. თუ ამ მამულს პატრონი თითონ არ შეჯერდება, ისევ თავისი

* გქონიათ.

* დატოვებულია ცარიელი ადგილი იასაულის სახელის ჩასაწერად.

სამკვიდრო მამული უნდა მიეცეს გიოლუაშვილს [ქ]ალბათ, [ქ]ალბათ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ხუთი ბეჭედი:

1. მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე
2. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტია
4. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მიწა ვარ დავითრგუნები დავით

124. ბაჩინება ლუარსაზ მურმანიშვილისა და სურამის მამასახლისის მამულის სამართი

1788 წ. 14 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13996. დედანი. ქაღალდი. 34,5x20,2 სმ. მარცხენა ზემო კიდე და ბოლო მოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

[მის]ის სიმაღლისათვის მურვანისშვილს ლუარსაზს არზა მიერთმევინა და სურამის მამასახლისისათვის ეჩივლა, რომ: თქვენმა შვილმა იულონ ოქმი გვიბოძა ხიდირბეგის-შვილს მამუკას და მე, რომ: სურამის მოურაო ბერო ფალავანდისშვილო! როგორც აქამდის ამათი ხნულეები ამათავ ყმებს დაუთესიათ და დაუფარცხავთ, ისეც და[ა]ფარცხვინეო, მამასახლისმა ფარეხი გამოგვიგდო, დათესილი ხნული არ დაგვაფარცხვინაო.

მის სიმაღლეს საქართველოს კელმწიფეს ოქმით ამათი სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებისათვის, ებძანებინა. სურამის მამასახლისი და ამის ძმა მოვაცუვანინეთ და სამართალში ვალაპარაკეთ.

მურვანისშვილი ამას ჩიოდა: ბატონისშვილის იულონის ოქმი რომ მოვიტანეთ მე და ხიდირბეგისშვილმა, რას მემართლებოდი რომ ხიდირბეგისშვილს კი დააფარცხვინეო და მე დათესილი ხნული დაუფარცხავი დამაგდებინეო.

მამასახლისი ამას უპასუხებდა: რადგანც ხოდაბუნი იყო, შენ ბატონისაგან დატუქსვილი¹ იყავ და ყმა და მამული ჩამორთმეული, ბატონის მორიდება მქონდა, ამისთვის უარი გითხარ

¹ დატუქსილი.

და ვერ დაგაფარცხენო. მეორეს დღეს ბატონისშვილის იულონის ოქმი რომ გვიჩვენე არეი...*

ერქვეშული
მეტროპოლიტის

[და მამასახლისმა ასე შეა]ფიცოს, რომ: «ამისმა მადლმა დაფარცხენო ვანისშვილო ლუარსაბ, ბატონისშვილის იულონის ოქმი რომ ენახე, მაშინვე დაფარცხვის ნება მოგვეც, მაგრამ შენ აღარ დაფარცხე ჩემის წაბრით». თუ ფიცთ ასე გული აჯერა, მურვანისშვილი ლუარსაბ მამასახლის[ს] და ამის ძმას ველარას შეუა.

თუ ფიცით ასე გული ვერ აჯერა, რაც იმდენს ხნულში, რომელიც დათესილი დაუფარცხავთ დაუგდებინებია, წელს მოსავალი გამოვიდეს, იმდენი ერთიორათ მამასახლისმა და ამის [ძ]მამ საქმეში თანახმად კაცთ მურვანისშვილს უნდა მისცენ.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცით და ნება მისის სიმაღლის არის. მარტის იდ, ქორონიკონს უოა.

ქ. სამართალმა ოთხი მოფიცარი შეუგდო: ოთხის შეგდებულადამ ორი იშოვნოს და მამასახლისმა შეპფიცოს, რომ: «ბატონისშვილის ოქმი რომ მომიტანე, ამისმა მადლმა დაფარცხვის ნება მოგვეც და შენ ჩემის მტერობით არ დაფარცხეო».

თუ ამ ორის მოფიცრით¹ შეპფიცა, მურვანისშვილს მამასახლისთან საქმე აღარა ექნება რა. თუ ვერ შეპფიცა, რაც ს უ რ ა მ შ ი შუას მოსავლის ანგარიშზედ* ერთის დღის ჭირნახულში მოსავალი გამოვიდეს, რამდენის დღის ხნული დაუფარცხავი დაუგდებინებია, ამ კვალად გაღეწილი პური უნდა მურვანისშვილს მისცეს მამასახლისმა.

ოთხი ზეველი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ კ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბ ე ე ა ნ
3. მონა ლთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ

ქ. ეს შუაში ჩაწერილი რომ არის შუა მოსავლისა, ჩვენი ჩაწერილია, ექვი ნურვის ექნება; ეს განაჩენი ადრე წარ[წერილი] შესანახავი არ არის, თორემ არ ჩავწერდით.

ზეველი: ვანი ესეცა წარვლის თავში:

... და მე[ფე სრ]ულლიად საქართ[ველოს] მეორე ი რ ა კ ლ ი ვამტყიცებთ განჩინებასა ამას. მარტის ით, ქორონიკონს უოა.

¹ მომიერთ.
* აკლია რამდენიმე სტრიქონი.
* „შუას მოსავლის ანგარიშზედ“ ჩაწერილია სტრიქონს შუა.

ბეჭდი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე

კიდვზე:

ქ. ჩვენ, ბატონი შვილი იულონ, ამ განაჩენსი მარტის 1788 წლის 14-ე დღისა ცებთ.

მამაცა შვილო დათუავ! როგორც ამ განაჩენსი სწე-
რია, ასე გაარჩევ. მარტის 14, ქორონიკონს უოა.

ბეჭდი: ქ. ლთისმშობლის სასოიახი იულონ დავითიანი.

ხელრთვა: იულონ

125. განჩინება ციციშვილების მამულის საქმეზე

1788 წ. 1 აპრილი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 5044 ა. დედნის თანადროული პირი, ქალაქი. 127,5x23,8 სმ. მხედრული. ამავე ფონდში დაცულია ამ საბუთის მეორე პირიც 5044 ბ.

ქ. მძოვრეთის ციხე რომ ქაიხოსროს შვილს ცი-
ციშვილს ზაქარიას დაეჭირა და შიგ თავისი კაცნი შეეყე-
ნებინა, ამაზედ ნოდარი [ს] შვილი სარდალ-ქალაქის მოურავი
დავით ძალგამოღებით ლაპარაკობდა: მძოვრეთის ციხე ჩვენ —
ნოდარის შვილების საკუთარია, რომ არც ქაიხოსროს შვილებს და
არც პაპუნაშვილებს წილი არა აქვსთო.

მისის სიმალლის მეფისათვის შეეჩივლა და კელმწიფეს მეფეს
ებძანა გალატოზიშვილის იოვანე ხუცის პირით: სა-
შფოთავად საქმეს ნუ გახდი, ციხე დაცალე, როგორც აქამდის ქა-
რაბა იყო, ახლაც ისე იყოსო. არ ექნა და არ დაეცალა.

მოურავი დავით და ნოდარიშვილები ამაზედ დიდათ წუხდნენ
და საშფოთარად იყვნენ ატეხილნი. ქალაქში მოურავს დავითს, მის
სახლისკაცს პაატას და ნიკოლოზს პირობა შეეკრათ და შე-
თანხმებულყვნენ, წავიდეთ, ზაქარიას ავით მოვებუკრათ და ციხე წა-
ვართოთო.

ეს ანბავი მათს სიმალლე მეფეს მოხსენებოდა და ბატონი დე-
დოფლისათვის განეცხადებინა: მოურავს თქვენ დაუშალეთ ნუ წაეა,
შფოთს ნურას მოახდენსო. ბატონს დედოფალს მოურავი მიეყვანი-
ნებინა და დაეშალა; ეგ საქმე რომ განვიზრახავსთ, უმართებულო
არის, ნუ იქმთო.

მაშინც მოურავმა დავით არ დაიშალა. წავიდა თავისის სახლის-
კაცის პაატათი და ნიკოლოზით, ზაქარია დაიჭირეს, მრავალი უპა-
ტიური ჰკადრეს და ციხე დააცლევინეს.

ამაზე მისი სიმაღლე განრისხდა და მეღვინეთხუჯი-
შვილები ნოდარიანთ წაართო. და რაც ზაქარიას სისხლფესდელ-
და კაცისშვილობისა თუ სახელოსი, განაჩენი დაიწერა, რამდენიმე
რავს დავითს, პაატას და ნიკოლოზს უნდა მიეცათ.

მერმე სარჩელი და ლაპარაკი რომ შეექნათ¹ მძოვრეთის ციხე-
ზედ, ზაქარიამ დავთარი მოიტანა ბარძიმ მდივანბეგის
ბექდით დაბეჭდილი; მძოვრეთის ციხე ზაქარიას წილობისათვის
ეწერა. მერე წიგნი მოიტანა ბაგრატიის მიწერილი, შენი ციხე
ნათხოვრად მაქვსო; მერმე ფარსადანისა — შენს ციხეში თამას-
ხანის ჭარის შიშით შეველო.

მოსამართლეთ გული ამ წიგნებს გაფრთხილებით გამოეკიდა და
ექვი შეუვიდათ. სიდრკუეს ყოველთვის ჭეშმარიტება სძლევს. ეს
წიგნები და ბეჭდები სიმართლეთ ვერ შევრაცხეთ.

ამ სარჩელსა და ლაპარაკში მოუტრავი დავით და მისი სახლის-
კაცი პაატა და ნიკოლოზ თავდაუზოგავად სარჩლოდნენ: თუ ან
ეგ წიგნები იყოს ჩვენი მამა-ბიძისაგან დაწერილი და ან ეგ ბეჭდები
იმათი იყოს, რაც მტყუანს კაცს გარდახდომოდეს, ჩვენც გარდაგვახ-
დევინეთო. და დიდ ხანს იყო ამათი ლაპარაკი.

ციციშვილს ზაზა უზბაშს ზაქარიასაგან წიგნების გაკე-
თება და ბეჭდების მოჭრა ზედმიწევნით სცოდნოდა და იმ საქმეში
შიგ დამსწრე ყოფილიყო. და ყოველი მომხდარი დავით მოურავი-
სათვის საიდუმლოდ ეამბო. და დავით მოურავსაც მისის სიმაღლი-
სათვის საიდუმლოდ მოეხსენებინა.

ზაზა უზბაშს ესეც ეთქვა დავით მოურავისათვის: წიგნების გაკე-
თება და ბეჭდების მოჭრა მე შემამწამეთ და სამართალში ფიცზე
მიმწიეთო.

მერმე მოურავმა დავით და ამისმა სახლისკაცმა პაატამ და ნი-
კოლოზ ციციშვილ ზაზა უზბაშს შესწამეს: შენ რომ მეგობარი
იყავ ზაქარიასი გულითადი და საკუთარი შენი დამალული იმას არა
პქონია რა, ეს წიგნები შენგან არის გაკეთებული და ბეჭდებიც შენ-
გან არის მოჭრილიო. თუ შენ შემოგვფიცამ, რომ არ იცოდე და ზა-
ქარია ვერ გავამტყუვნოთ, მძოვრეთის ციხეზედ კელი აგვილიაო და
სისხლსაც მთლად მიეცემთ, რაც დაგვედებო; და შენც პასუხს გაგ-
ცემთ, რასაც სამართლით დაგვედებო.

ამისი წიგნები დასწერეს და სამართალს მოსცეს. ამ წიგნზე

¹ და ლაპარაკი.

ზაქარიამაც კელი მოაწერა და რადგანაც ორნივე კელმოწერილი
შექმნენ, სამართალმა ზაზა ციციშვილს ფიცი დაქალო.

ზაქარიამ ფიცის დადება რომ სცნა, დაუწყო ზაზას დასჯის
ოლონდ დაიფიცე, რომ წიგნების და ბეჭდების მოჭრისა არა იცოდე
რაო, ორმოცდაჩვიდმეტი თუმანი ნალდი თეთრი კელში მისცა და
სხვა მისაცემიც აღუთქვა.

ზაზა საფიცრად რომ წაიყვანეს, გამობრუნდა და თქვა: ბეჭდები
უბეში მიძეს, როგორ დავიფიცოო. მივიდა და სამართალს ყოველი-
ვე თავითი სიცრუე აღუარა: წიგნებიც ზაქარიამ გაქაქეთა და დაწე-
რა და ბეჭდებიც ჩემთან მოაჭრევიანა თავის რულიშვილსაო;
და რაც მომხდარიყო ყველა წარმოთქვა.

ჩვენ სამართლიდამ ზაქარიას ამისი კითხვა დაუწყევით და ვე-
ლარცერთის უარი ვერა თქვა. და ზაზა ციციშვილმა ტყვიანზე მოჭ-
რილი ბეჭდები წინ დაგვიწყო, რომელიც გაკეთებულს წიგნებზედ
ისხდა, ბაგრატიისა, ფარსადანისა და ბარძიმ მდივანბეგისაც მოსჭრეს,
დაასვეს და ის ბარძიმ მდივანბეგის ბეჭედი კი დაკარგესო.

ჩვენ ეს განვაჩინეთ ყოველთა აქა შეკრებულთ მსაჯულთა:
თუმცა ზაზა უზბაში ბეჭდების მოჭრაში სიტყვით გარეულა და ზა-
ქარიას საიდუმლოებიც სცოდნია, მაგრამ რადგანც გამოსცა და სა-
მართალს ყოველივე მომხდარი ჭეშმარიტებით აღუარა, ამისთვის
ზაზა უზბაშს მოსამართლისაგან აღარა გარდახდება რა.

თუ ამ საქმეში ზაზა შიგ დამწყვედეულიყო. ამისაც ზაქარიასთან
გარდახდებოდა. მარა რადგანც გამოსცა და ამ საქმეში აღარ და-
ემწყვედა, ქვეყნის სამეზობინარის გულისათვის არც ამ ზაზას და არც
შემდგომად ამისა ამგვარად გამომცემს კაცს მოსამართლე ბრალში
ვერ შეიყვანს და არც მოეკითხება. ვინც ამგვარს საქმეს გამოსცემს,
მოსამართლემ კიდევ უნდა გაახალისოს და დაუმადლოს; და რასაც
მოურავი დავით, პაატა და ნიკოლოზ სამთხრობლოს დაპირებიან,
ისიც უკლებრად უნდა მისცენ ზაზა უზბაშს.

რადგანც ამისთანა საქმე ქნა ზაქარიამ, რომ საქართველოში
არავისგან მომხდარიყო და არავის გამოსჩენოდა ამისთანა სიცრუე
და ამგვარის წიგნების დაწერა და ამდენჯერ ტყუილის ბეჭდების
დასხდომა, სამართალი მძიმედ მოკითხებდა:

პ ი რ ვ ე ლ ამას, რომ: ერთი ძველი წიგნი სისხლისა მამა-პაპათ
ერთმანეთში მიცემული და ამ წიგნში რომელიმე ადგილი ამოფხე-
კილი და იმ ამოფხეკილში ციხის მაგიერ მამული ჩაეწერა, ამას ნიშ-
ნევდა: ციხე ასე ჩვენი საკუთარია, თქვენნი არა ყოფილა, თორემ ცი-

ხესაც ჩაგვიწერდნენო. ეს ამოფხეკა და ჩაწერა საცნაურად იხედ-
ბოდა.

მეორედ, კიდევ დავთარი მოიტანა თავით ბოლოდან ერთი
კელი და ერთი მელანი და შუაში მელანიც სხვა იყო და კელიცა. და
უადვილო ადგილს ციხე ჩაეწერა და საკუთრად თავეთის წილობი-
სათვის მიეგდო, და ბარძიმ მდივანბეგის ბეჭედი ახლა მოეჭრა ტყავ-
ზე და ამ დავთარზედ დაესო.

მესამედ, ბაგრატისა და ფარსადანის წიგნები ახალი თავისა-
გან დაწერილი და დაბეჭდილი მოქონდა და მოსამართლეს გულს
აჭერებინებდა და უნდოდა ამ სიდრკუით და სიცრქუით მოსამართ-
ლენი ბრალში მიეცა და თავისი თავი მართლად გამოეყვანა და ციხე
თავისთვის დაენარჩუნებინა. რომელსაც მრავალი პირი წამებს დი-
დებულთან და მცირეთანი რომ მძოვრეთის ციხე ნოდარის შეი-
ლებისა იყო, რომ მცილე არავინ გაგვიგონიაო. და ამათი მოწმობა
დავით მოურავს კელთ ეჭირა.

და მეოთხედ, სამართალს კელითწერილი მოართვეს ორ-
თავ, ვინც გამტყუნებულ იყო, რაც დაიწერა, ის უნდა გარდაეხადა.

ჩვენ ამათს დადებულს კელითწერილზედ მივეციტ სამართალი:
რადგანც მრავლის მოწმით აღმოჩნდა, რომ მძოვრეთის ციხე ნოდა-
რიანთი ყოფილა და ამდენის წიგნების გაკეთება და სიცრუით სა-
მართალში შემოსვლა იმ ციხის მიზეზით იყო. ბერძული სა-
მართალი ასე განაჩენს: თუ ვინმე წაართოს რაც რამფერი ვე-
ნახი, წისქვილი, თუ რამ სხვა, მოსამართლემ გამოართოს, თავის პატ-
რონს მისცეს და ერთი ამდენი სხვა ფასიც გამოართოს და ისიც
მისცესო.

ამის მიხედვით მძოვრეთის ციხე ნოდარიანთი ყოფილა, დარ-
ჩათ ისევ ციხე ერთობით ნოდარიანთ და ერთი იმდონი ამ ციხის
შესწორებული ზაქარიამ დავით მოურავს, პაატას და ნიკოლოზს უნ-
და მისცეს.

სისხლის განაჩენი რომ აქვს ზაქარიას მოურავისაგან დაჭერი-
ლობაზედ, ის განაჩენი და ის სისხლი ადგა. ზაქარია ველარასა
სთხოვს, ამისთვის რომ შფოთის მიზეზი ზაქარია შეიქმნა, ციხეს შე-
ეცილა; მისმა სიმალემ უბრძანა და არ დაუცალა; დიდხანს ემო-
ციქულა მოურავი და არ დაანება; მერმე თავისის ძალით დაიჭირა
და ციხე დააცლევინა.

თუმცა კადნიერებით და მოსამართლის წინააღმდეგი ქმნა, მაგ-
რამ კიდევ გარდახდა: მოურავობის მოქმედებიდამ დაეყენა და მელ-

ვინეტხუციშვილები პაატასა და ნიკოლოზის წილად წაერთო ამ კანდიდურებისათვის და მიზეზი ამისიც ზაქარია იყო.

სხვა რაც მოუტრავს დავითს მისს საზღოსკაცს პაატას და ნიკოლოზს ამ საქმეზედ კარჯი მოსვლიათ ან ცხენისა ან იარაღისა ან მსახურისა და კაცისა და ან მთხრობელზედ და მოწამეზედ რაც რამ ფერი რომ სამართალში შემოიტანებოდეს და იანგარიშებოდეს, ყველა ზაქარიამ უნდა გარდაუხადოსთ და მოუტრავმა პაატამ და ნიკოლოზ იმითი გასცენ სამთხრობლოს პასუხი ზაზა უზბაშს.

სამართალს რომ ეს ჰკადრა ამისთანა სიცრუე და ამდენი ხანი მოსამართლენი სტანჯნა და ლამობდა უსამართლოში შთაეყვანა და ყოვლის ღონისძიებით ეცადა მოსამართლეთ მოტყუებასა, ეს კიდევ უფრო მძიმედ გაჩნდებოდა, მაგრამ ამის მეტი აღარ დაუძიმეთ: რაც სისხლი სდის ზაქარიას კაცისშვილობისა, იმისი მესამედი სისხლის ფასი სამართალს მოართოს. და მრულიშვილის კელით რომ ის ბეჭდები მოჭრილა, იმისი მარჯვენა კელი ან მოგვაკტრევინოს და ან კელის ფასი ზაქარიამ გამოიღოს.

ასე გარდაწყდა ამათი სარჩელი. აპრილის 2, ქორონიკონს უოა.

მდივანბევი იესე	მზეკაბუჯ	მდივანბევი თეფურაზ	მდივანბევი ბეჟან	მდივანბევი იესე
სულხან	იოსებ	დავით		

ქ. ამისი ასლი ვნახე მე, ჩოლაყაშვილმა მდივანბეგმა იოანემ და სავადი დაებეჭდე.

ბეჭდი: მდივანბევი იოანე

ქ. ამისი ასლი ვნახე მე, მდივანბეგმა ჭავჭავიშვილმა ვახუშტიმ და სავადი დაებეჭდე.

ბეჭდი: ჭავჭავის ძე მდივანბევი ვახუშტი

ქ. მე, თუმანოვმა მდივანმა სულხან, ამისი ასლი ვნახე და ეს სავადი დაებეჭდე.

ბეჭდი: მონა ღთისა თუმანიშვილი მდივანი სულხან

ქ. ამისი ასლი ვნახე მე, საქაშიშვილმა მდივანბეგმა ზაალ და ეს სავადი დაებეჭდე. ბეჭდი: ზაალ

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოისა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას.

დიმიტრი ეშიკაღასბაშო! როგორც მსაჯულთ უსამართლებიანთ, ეს ასე აღასრულეთ. აპრილის 3, ქორონიკონს უკუღმ

სინჯილიყოსეა

ქ. ზაალ ყორიასაულბაშო და პეტრე ხალვათხანის ეშიკაღასბაშო! ამ საქმეზედ თქვენც ეშიკაღასბაშოთან უნდა იყვნეთ და იმოქმედოთ.

კიდევ:

ქ. ამ წერილის ასლი მე, ეესტათი მოურავსა მაქვს და ეს იმის საეადი შენ, ნიკოლაოზ მდივანბეგს უნდა გქონდეს. ოკლომბრის 3, ქორონიკონს უკუღმ.

ბეჭელი: ქალაქის მოურავი ეესტათი*

126. განჩინება არქიმანდრიტ ანტონისა და ბაჰალ მიქირაძესას სახლშიის საქმეზე

1788 წ. 3 აპრილი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 1952. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მისის სიმალლისათვის მოეხსენებინა ქოთახევის არქიმანდრიტს ანტონის: ჩემის ეკლესიის ყმის სახლკარი ბაჰალს მიკირტუშას უქირავსო და არ მანებებსო; სამართალი მალირსეთო.

მის სიმალლეს ჩვენ, ბატონის შვილის ვახტანგისათვის ებრძანებინა: მსაჯული თან დაისწარო ამას და ამის მოადს სამართალი უსაჯეთო. ჩვენ ბრძანებისაებრ ესენი ვალაპარაკეთ.

ანტონი არხიმანდრიტი ასე ჩიოდა: ამ ნასყიდობის წიგნის ძალით ვჩივიო. და მავას თუ ამ ჩემის წიგნის წინააღმდეგი წიგნი აქვსო, სამართალს მოართოსო. თუ არადა, ამ წიგნით ამ სახლს ვღაღობო და ნება სამართლისა აღსრულდეს.

ჩვენ ანტონის არქიმანდრიტის მოტანილი სიგელი გავშინჯეთ. ასე ეწერა: ეს წიგნი მოგეც მე, რევიშვილმა ბეჟანმა შენ, სოლოღაშვილს ხატუას, ასე რომე: მოქალაქეს ჰასრათას ჩემი თეთრი ემართა და იმისი სახლკარი მე გირაოდ მქონდაო; ის ჰასრათა ამოწყდაო, ნაზარალისხანს მოვახსენეო. ნაზარალისხანმა იმ

* verso-ზე კუფების შეერთების აღვილას — მარცხენა და მარჯვენა კიდებზე უზის ბეჭელი: „ეესტათი“.

ჰასრათას სახლკარი ყოველივე მე მიბოძაო ქალაქის მელიქის და მამასახლისის ჰკითხვით და ბეჭდითაო. აწ იმ ჰასრათას სახლკარე ყოველივე შენ მოგყიდეო, ავილე ფასი სრულიო. ქალაქის ბეჭედი იჭდა მამასახლისისა და სხვათ მოქალაქეთ. ეს წიგნი ქორონიკონს ტპზ — ამ წელს იყო დაწერილი.

ჩვენ, ბატონიშვილი ვახტანგ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებით ამ სადაო ალაგთან მივედი უფრო ქეშმარიტების ცნობისათვის. რომელსაც ალაგს ჩიოდა ანტონი, იმ ალაგს ვაღმა და გამოღმა ორი სახლი ეკირა — ერთი დარბაზი და ერთი ოთახი და სხვას კი არ ანებებდენ.

ჩვენ რომ ის ალაგი და ეს წიგნი გავშინჯეთ, ამ წიგნით რაც ჰასრათას სახლკარი ყოფილა პირველვე, ყოველივე ამ წიგნით არქიმანდრიტს ანტონის დარჩა. ბურჯიძის რომ ახლა უჭირავს არქიმანდრიტს ანტონის თავის ყმის ბეითალმალი დარბაზი ოთახი და ეზო, რასაც ის გაიტანს მამუანთ სახლამდინ, ამას უწერია სიგელში და ამას დარჩა.

მრავლის გამოძიებით გამოვიძიეთ, რომელიც არქიმანდრიტის მოტანილი სიგელი აცხადებდა, ეს სამძღვრები დაანიშნა და სხვა არა. მოქალაქენი ამის პირდაპირას სახლებს ამბობდნენ, მაგრამ ეს სიგელი იმას არ ნიშნავდა. სწორეთ ეს სახლები და ეს მიჯნები დანიშნა, რომელიც დღეს კვლთ უჭირავს არქიმანდრიტს, იმის მოკიდებით მამუანთ სახლებამდინ ამას დარჩა.

ჩვენ რომელიც წიგნი ვნახეთ, იმ წიგნზე ეს სამართალი ვსაჯეთ, იმათ ვთხოვეთ წიგნი და მოწამე: თუ ან წიგნი გაქვსთ და ან ესეთი საბუთი, წარმოაყენე და სამართალი მიიღვეთ. ვერც წერილი წარმოაყენეს და ვერც ასეთი საბუთი რომ ეს სიგელი გაგვეცუდებინა. რადგან ამ წიგნის წინააღმდეგი ვერა მოიტანეს რა, ამ წიგნით ეს სახლები არქიმანდრიტს ანტონის დარჩა. რადგან ამ სახლების მსყიდველი სოლაღაშვილი ხატუა ამის ეკლესიის ყმა ყოფილა, ის ამოწყვეტილა და იმის ბეითალმალი ამას დარჩომია.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ, ნება და ბრძანება მისის სიმალლის მეფისა არის. აპრილის 6, ქორონიკონს უოა.

ბარამის შვილო იოანე ლალავ და გოგიავ! ეს სახლები თქვენ მოაბარეთ თავის მიჯნებით, რადგან თქვენ ხართ იასა-

ული.

ლომად... ვახტანგ	შეკაბუც	მღივანბევი ოტია	მღივანბევი თეიმურაზ	ვაში ესე...
---------------------	---------	--------------------	------------------------	-------------

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა და სხვათა მუდგე ირაკლი, ამ განჩინენს ვამტკიცებთ. აპრილის თ, ქორონიკონს უოა. მეფის...
ერეკლე

ქ. ჩვენ ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი დარეჯან ამ განჩინენს ვამტკიცებთ. აპრილის თ, ქორონიკონს უოა. დედოფალი
დარეჯან

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, მსაჯულთა მიერ განჩინებულისა და მისის უმადლესობისაგან დამტკიცებულისა განჩინების ამის თანაჟმა ვართ. აპრილს ი, წელსა ჩღპგ

ხელთვა: კათალიკოზი

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონი შვილი გიორგი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივნისის ბ, ქორონიკონს უოა.

მეფის ძე
გიორგი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის ი, ქორონიკონს უოა. ლთისმშობ...
იულონ

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის ი, ქორონიკონს უოა. დავითის...
მირიან

127. განჩინება ერეკლე 11-ისა ნახიდურელთა, ნასიბლელთა და აღზაბალოელთა წლის საჰმეზე

1788 წ. 2 მაისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 15. საბ. № 114. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[128] ნახიდურელნი და ნასიბლელები და აღზაბალოელნი წყალზე ლაპარაკობდნენ. ამათი საქმე მოვიკითხეთ. ძველათ ასე ყოფილა. იმ რუდამ შვიდი თავი წყალი ნახიდურელთა ყოფილა, ექვსი თავი წყალი აღზაბალოსი და სხვა რაც სოფლები ორბელინთი ყოფილა, იმათი ყოფილა.

ახლაც ასე გავარიგეთ: რაც იმ არხში წყალი გამოვიდეს, [v] ამ

წესით უნდა გაიყონ: შვიდი წილი ნახიდურელთ, ექვსი წილი ბელთან სოფლებს აღბაბალუსა და სამი წილი ნასიბ-ლუსი მსახლობელთ.

ეს წყალი ასე უნდა გაიყონ; და მუშაობითაც როგორც წილი აქვსთ, იმ რიცხვით უნდა იმუშაონ. მერტუე ჩვენმა შვილმა იულონ დააყენოს. და დღიურათ ამ ვზით გაიყონ: რვა დღეში სამდღენახევარი ნახიდურელთა, სამი დღე ორბელიანთ სოფლებისა და დღენახევარი ნასიბლულეთი. მაგრამ პირველათ დღენახევარი ნასიბლულეთ მისცენ; და მასუკან ნახიდურელთა და ორბელიანთ კაცებმა გაიყონ. ამაში მეტნაკლებობას ნურვინ მოინდომებს, თვარემ ჩვენი საწყენი იქნება.

მაისის იბ, ქორონიკონს უოა.

ჩვენო ღმრთის წყალობავ, შვილო ბატონო იულონ და ჩვენო სიძვე სარდალ-სალთხუცესო დავით, ეს საქმე ასე აღასრულეთ და თქვენი კაცებიც დაქრიგეთ, რომ ამას არავინ გარდახდეს. და ჩვენ ამაზე თავს ნულარ გვაწყენენ.

128. პანინება ელიზბარ და ზაალ დავითაშვილის გამულის ბაჟოზის საქმეა

1788 წ. 3 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1520 ა. პირი; აგრეთვე ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 33. საბ. № 276.

დავითის შვილი ელიზბარ ჩიოდა: გოგი სოფელი ჩემი და ჩემის სახლისკაცის ზაალისა არისო და საკუთრად ზაალს უჭირავსო და მე წილს არ მიდებსო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ზაალ მოვაყვანიეთ.

ზაალმა თქვა: მართალია, ვასაყოფი არისო.

რადგან სიტყვა არა ჰქონია რა ზაალს, უნდა ეს გოგი სოფელი შუა გაიყოს: ნახევარი ზაალს და ნახევარი ელიზბარს.

უფროსის კაცის შვილი რომ ზაალ არის, უნდა საუფროსო ილოს, ვენახის ალაგს ვენახი და სახნავს მიწაში მიწა.

საშუალოსიკ ასე უნდა იქნას. დავითის შვილები ოთხნი ძმანი ყოფილან: გოგო რომ დღეს იმისი შვილი ზაალ არის, ივანე რომ ივანეს შვილი ალიზბარ არის დღეს, დავითი და ედიშერ, ამათი არავინ არის დღეს. ედიშერ[ის] საუმცროსო ხომ აღებული არის.

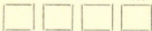
ივანეს და დავითის საშუალო რაც ერგება, იმ სოფლიდამ უნდა
ისრე იქნას, ზაალ რომ საუფროსოს აიღებს, მერე ელიზბარმა
შუალო უნდა აიღოს.

სიხელოვნება

ოთხმოცის დღის მიწა რომ იყოს, ოთხის დღისა აიღოს. ივანეს
საშუალოდ და დავითისათვის რომ ივანეს ერგება ორის დღისა და
დავითსა ორის დღისა ერგება. ივანეს შვილი რომ ელიზბარ არის,
საყუთარს აიღებს ორის დღისას. ელისბარ და დავითის მამული რომ
ზაალს და ერიზბარს უქირავსთ, დავითის წილი ორის დღის მიწა
შუა უნდა გაიყონ: ერთის დღის ზაალს და ერთის დღისა ელიზ-
ბარს. რამდენიც ოთხმოცის დღის მიწა გაიზომოს გოგი სოფელში,
ამ ზემორე მოხსენებულის მგზავსად ოთხმოციდამ სამის დღისა
ელიზბარს ერგება და ერთის დღის მიწა ზაალს ერგება საუფროსოს
გარდა.

ეს ასე უნდა გარიგდეს. მთიბათვის გ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ჯერ საუფროსო უნდა აიღოს ზაალმა, მერმე რაც დარჩება,
საშუალო აიღონ ოცზედ ერთი. და რამდენიც დღისა დადგეს სა-
შუალო, იმ საშუალოდამ სამი წილი ელიზბარს უნდა მიეცეს და
ნეოთხედი ზაალს, ამისთვის რომ სხვა თავეთი მამული ამათს მა-
მებს ასე გაუყავით. ეს სოფელი ხარაბა იყო და დარჩომიათ. ახლა
ესეც იმ გზით გაიყონ. საუფროსო და საშუალო რომ ადგეს, სხვა
რაც დარჩეს, ის შუა გაიყონ.

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი ამ განჩინე-
ბას ვამტკიცებთ. თიბათვის კდ, ქორონიკონს უოა.

ზამალ: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ვრეკლე

**129. ბაქონივა ზაალ დავითიშვილისა და ბაბიუვილიანის
შმა-მამულის საქმეა**

1788 წ. 8 ივნისი

ტსა. ვ. 1450. დავთ. № 37. საბ. № 63. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[84] ზაალ დავითის შვილმა ამის შემდგომად სამარ-
თალს არზა მოსცა: ტ ა ტ ი ს [v] შ ვ ი ლ ი ს თ ა მ ა ზ ა ს შვილებს
თავეთი გაყრილის სახლისკაცის ოთარის მამული და ყმა უქი-
რავსთო, სამართალს ვითხოვო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ამის არზაზე წარ-
ვსწერეთ: «იასაულო, მანამ სამართლით ან ზაალს დარჩეს და ან ამ

ტატისშვილს, მანამ ვე კაცნი საშუალოდ იდვას და სამართალშია რომ
შელსაც დაქნებოს, იმას მიიბარე და ამის მოდავენი კი ახლავსა-
მართალში გამოგზავნეა.

ეს წერილი რომ მიუვიდათ, ტატისშვილის თამაზას ჯერინი და
ობოლი სამართალში ჩამოვიდნენ და მისის სიმადლის მეფის წინაშე
ილაპარაკეს.

ჩვენ, მსაჯულთ, ტატისშვილის თამაზის შვილს წერილი მოე-
თხოვეთ, თუ ოთარის შეყრილობის წერილი გვაქვს წარმოაყენე.

ტატისშვილის თამაზის შვილმა ერთი წერილი წარმოაყენა, ასე
ეწერა: «ეს წიგნი გიბოძეთ ჩვენ დავითისშვილებმა შენ, ჩვენს აზ-
ნაურისშვილებს ტატისშვილს თამაზას და შენს ძმას ბ ა ლ ა თ ა რ ს
ასე, რომ შენის განაყოფის ყმასა და მამულს დაგვეაქე და შეყრი-
ლობის წიგნიც კელთა გქონდა და ისევ თავის სიცოცხლეში შეგყრო-
დათ, თქვენი სამკვიდრო მამული ისევ თქვენთვის მოგვიცემიაო; ბი-
ძის შენის ყ ა ყ ა ნ ი ს და თ ა მ ა ზ ი ს ნაქონიო ძველათ კელმწი-
ფეთაც თქვენი მამაბაბათათვის ებოძებინაო და წიგნებიც კელთ
გქონდათო. რადგან ძველდაც თქვენი ყოფილაო, ჩვენც [35] ისევ
თქვენთვის მოგვიციაო ს უ ე ნ ე თ ს და ძ ვ ი ლ ე თ ს რისაც ყმი-
სა და მამულის მქონებელი ყოფილიყოსო ყაყანია და თამაზაო».

ჩვენ, მსაჯულთ, თამაზა ტატისშვილის ობოლს უთხარით: ზაალ
ოთარის წილს გედავება, ყაყანა და თამაზა ოთარისა რა იყენენ?

ამათ ასე თქვეს: ყაყანა ოთარის ძმა იყო და ოთარის შვილი
თამაზა იყო, რომელიც ამ წიგნში გვიწერიაო; დავითისშვილებისა-
გან მიცემული წიგნი ამ წელს იყო დაწერილი ქორონიკონს უღბ.
ამ წიგნზედ დავითისშვილების ბეჭედი ისხდა.

ჩვენ, მსაჯულთ, დავითისშვილს ზაალს უთხარით. ამ ტატიშვი-
ლის მოტანილის წერილისა და ლაპარაკისა ან წერილი გაქვს და ან
მოწამე გყავს, რომ ამისი წერილი დაარღვიოს, წარმოაყენე, ეს გა-
[ა]მტყუნე და სამართალი მიიღე. ეს მრავალჯერ უთხარით, მაგრამ
ზაალმა ვერც წერილი წარმოაყენა და ვერც მოწამე. და თითონვე
ამბობდა: ზაალს მიეცით განჩინებაო, კელი ამიღიაო.

დარჩა სამართლით და იმ წერილის ძალით ყაყანისა და თამაზის
ნაქონი ყმა და მამული, რისაც მქონებელნი ყოფილან ტატიშვილს
ი ო თ ა მ ა ს, პ ა პ უ ა ს და ი ვ ა ნ ე ს.

ამაზედ დღეის იქით ზაალ დავითისშვილი ვერას ილაპარაკებს.
ეს ტატიშვილი [V] იოთამ, პაპუა და ივანე დავითისშვილის ელისბა-
რის აზნაურშვილნი არიან. დაიწერა მთიბათვის 4, ქორონიკონს უოა.

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე ირაკლი, გამტკიცებთ მსაჯულთა ზიერ განჩინებასა ამას. თიბათვის კბ, კორონიკონს

უოა.

მეფეთ... ირაკლი

130. განჩინება ზურაბიანთ მონახის გაუოჟის საქმეზე

1788 წ. 21 ივნისი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 19. საბ. № 114. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[114] მისის სიმალლის ბძანებით ჩვენ, მდივანბეგი თეიმურაზ, ყორიასაულბაში ზა[ალ] და ბოქოულთხუცესი პაპუა ამოვედით ავკალას გურამიანთ სადაოზედ.

[V] ჩვენ ამათი სადაო განვიხილეთ და ასე გაეაშველეთ: ზა[ალ] რადგან თავისის სახლის კაცების მამულის მენახევრე არის, თოთხმეტი კალო-საბძელი ზა[ალ]ს წილს კაცთ ეჭირათ და ერთი კალო-საბძელი თვით ამ ზა[ალ]ს ეჭირა. ამის სახლის კაცთ ეჭირათ ორი კალო-საბძელი და იმათ წილს კაცთ ეჭირათ ცხრაშეტი კალო-საბძელი, რომ შეიქნა ოცდაერთი ამათი ნაჭერი კალო-საბძელი.

რადგან ზაალ მამულის მენახევრე არის და ნაკლები უჭირავს, ეს უსამართლო არის. ამის მიზეზისათვის არ ჩამოვართვით მეტი რომ უჭირავსთ, რომ ავი დრო არის და ღმრთით ქვეყანაზე რომ მშვიდობა მოხდეს, უნდა თავეთ წილს დასჯერდნენ. მშვიდობისათვის კიდევ ერთი კალო-საბძელი ზაალს ვთხოვეთ და გიორგი უზბაშს თხოვებით ვთხოვეთ ნალეკრის ნაქონი კალო-საბძელი. ზაალზე რომ მეტი უჭირავსთ კალო-საბძელი რვა, როცა [167] მშვიდობა მოხდეს, ოთხი უნდა [და]უბრუნონ ზა[ალ]ს.

მტკერის პირისაკენ რომ ფარეხები არის, ზაალს თავისი წილი უნდა დაქანებონ და თავეთ წილში გააყეთონ ფარეხი.

ზაალის წილს ციხეში რომ დგანან და იქვე ციხეში ალაგი ცარიელი აქვსთ, ზაალის წილი ალაგი დაცალონ და თავეთ წილში ააშენონ და დადგნენ.

ჩვენ რომელიც განვიხილეთ, იმისი სამართალი ვსაჩეთ; და ნება
მათის უმადლესობისა არის. მთიბათვის კა, ქორონიკონს უოა

ზაალ

თავში:

ჩვენი ბძანება არის, მერე გურამიანთ საქმე როგორც ამ ჩვენ-
გან ვაგზავნილთავან გარიგებულა, ჩვენც დაგვიმტყიცებია და ყადა-
ლაც გვიბძანებია. ამას იქით შფოთი აღარა ჰქნან, თვარემ რომელიც
შფოთის მიზეზი შეიქნება, იცოდეს დიდათ გარდავახდევინებთ. აღი-

წერა იენისის კდ, ქორონიკონს უოა.

131. განვიხილავთ გურამიანთ მამულის საქმეზე

1788 წ. 25 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 19. საბ. № 117. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[169] მისის სიმაღლის ბძანებით მე, მდივანბეგი თ ე ი მ უ რ ა ზ ,
ყორიასაულბაში ზ ა ა ლ და ბოქოულთხუცესი პ ა ბ უ ა ა ვ ე ჯ ა -
ლ ა ს ამოვედით, გურამიანთ ერთმანერთს რომელსამე მამულს
ედავებოდნენ, ისინი განვარჩიეთ და განჩინება მივეციეთ ზ ა ა ლ
გ უ რ ა მ ი ს შ ვ ი ლ ს.

ზაალს ეუბნებოდნენ თავისის სახლის კაცი: შენი წილი ბაღი-
სა, ბოსტნისა და კალო-საბძლის ალაგი წყალმა წა[ა]ხდინაო, საკუ-
თარი შენი წილი იყოო.

ჩვენ, ზემორეხსენებულთ, ორი კაცი დ ო ლ ე ჯ ი ს ა, ორი უზ-
ბაშის გ ი ო რ გ ი ს ა და ორი მეორე უზბაშის გ ო გ ი ა ს ი და
ორი ამ ზ ა ა ლ ი ს ა — ეს რვა კაცი, შევპყარეთ და ფიცით ვკით-
ხეთ: რომელიც წყალმა წა[ა]ხდინა [v] საკუთრით ზაალისა იყო, თუ
საერთო იყო ის ალაგი?

ამ რვა კაცთ ფიცით გვარწმუნეს: რომელიც წყალმა წა[ა]ხდი-
ნაო, საერთო იყო[ო]. ჩვენც მათის ფიცისამებრ განვაჩინეთ, რომე-
ლიც ალაგი წყალს წაუხდენია, საერთო ყოფილა, რომ იმ წამბდარს
ალაგს ზაალს წილში ვერ ჩაუგდებენ, საერთო ყოფილა და საერთო
იყოს.

მთიბათვის კე, ქორონიკონს უოა.

ქ-ერთმანერთს.

1788 წ. 27 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448. № 457. დედანი. ჭაღალი. 71,7×24,7 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. შანშიაშვილს მოლარეს გოგიას და პაპას რომ უჩიოდნენ გლეხი კაცი, — თქვენი ყმანი არა ვართო, სადღოდოფლონი ვართო, — ჩვენს კელმწიფე დედოფალს ამათი სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულთათვის ებძანა.

ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ და ფიცი დავადევით. ამ სადაო გლეხკაცთ ანანაშვილს სარჭისას შევილს და ბარამაშვილს ასე უნდა შე[ე]ფიცათ: «შანშიაშვილებო, ჩვენ თქვენ სამკვიდრო ყმათ არ მოგვსლოდეთ, თუ არ ხიზნობით». მაგრამ იმ განაჩენის ქვეშორე დავსწერეთ: თუ შანშიაშვილებმა ამ ორმოცს დღეზე ასეთი ან წერილი და ან მოწამე სამართალში წარმოაყენეს, რომ სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართალი მიეცემათ შანშიაშვილებს.

ოცს დღეზე ამ შანშიაშვილებმა ერთი წერილი წარმოაყენეს, რომელშიაც ასე ეწერა: «ბატონო ჩემო შანშიაშვილებო, მიშველ რამ, სალექოს ხარჯს მთხოვენ».

ქ. მეორე ეს, რომ: მორიგის დავთარის მწერალი მისულა, უკითხავს: «ვისი ყმა ხარ, ვიზედ დაგწეროთ». ამ გლეხთ კაცთ უთქვამთ: «შანშიაშვილების ყმათ დაგვწერეთო»; და მორიგის დავთარში შანშიაშვილების ყმათ ეწერნენო.

ქ. მესამე, ეს: უზბაში ქავთარის შვილი ნიკოლოზ ფიცით მოწმობს: შანშიაშვილმა მითხრა, ჩემი კაცი ხელთუზბანს სახლობს, ხარჯი გამომირთვიო. მიველ გამოვართვი ამით, და შანშიაშვილებს მივეცო.

ქ. მეოთხე, ეს: საგინაშვილი უზბაში ნიკოლოზ დიდის ფიცით ასე მოწმობს: მეც მითხრა შანშიაშვილმა ხელთუზბანს ჩემი კაცი სახლობს ხარჯი გამომირთვიო. ექვსი მინალთენი გამოვართვი და შანშიაშვილს მივეცო.

ქ. მეხუთე, აგრევე ყაითმაზაშვილმა სტეფანე [შ] ფიცით ასე თქვა სამართალში: მეც გამოვართვი ამ კაცთ და შანშიაშვილს მივეცო.

ქ. მეექვსე, მაღალაშვილმა დავითმა და სვი-

1 ყაითმაზაშვილი.

მონმა თქვა სამართალში: ეს გლები კაცნი რომ მეტეხს
სახლობდნენ, ჩვენ ვკითხვედით. ვისი ყმანი ხართ. ესენი გვეტყვიან
ნენ: შანშიაშვილებისაო.

ქ. მეშვიდე, ყაითმაზაშვილი ყაითმაზა ასე
მოწმობს ფიცით: მე რა ჩემს თავს მოვესწარ, ეს კაცნი ამ შანშია-
შვილების ყმათ მინახავსო.

ქ. მე რვე, პატარა საყდრის ტეროპანეზა ასე მოწმობს
წერილით: ამათი მამა შანშიაშვილების ყმათ მინახავს ბოლნის-
[ს]აო, რომ მამაჩემი ამათ სახლში მღუღლოდდაო.

ქ. მეცხრე, იგულაშვილი გიუა ასე მოწმობს წერი-
ლით: ჩემს მოქსწრებაში ესენი შანშიაშვილების ყმათ მინახავსო.

ქ. მეათე, სახასო ესტატე ასე მოწმობს წერილით: ვახ-
ტანგ მეფის დროს, ოსმალობას და ყიზილბაშობას, ეს ამათ
ყმათ მინახავსო.

რადგან პირველვე სამართალმა ასე განაჩინა, რომ: თუ ორმოც
დღემდინ შანშიაშვილებმა ან მოწამე და ან წერილი წარმოაყენეს,
რომ სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართლით გოგიას და პაპას დარ-
ჩებიან. ახლა ამათ ეს წერილი და მოწამე წარმოაყენეს, რომელიც
ზემორე მოგვიხსენებია ჩვენთან რომელთაც მოწამეთ აღიარეს,
ჩვენ ის დავსწერეთ; და ნება ჩვენის ჭელმწიფე დედოფლისა არის.
ალიწერა მთიბათვის კზ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ამ მოწმობის ლაპარაკით და სამართლის მიზედულობით ეს
კაცნი ამათ არ გამოერთმევათ; და ნება მისის სიმაღლისა დედოფ-
ლისა არის.

ოთხი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკო-
ლოზ
2. მზექაბუკ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოსი და სხვათა დედოფალი
ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს ვამ-
ტყობთ.

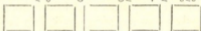
მდივანბეგ ეშვიკალაბაშო თემურაზ! თავისი კაცი ამ
შანშიაშვილს მოლარეს მოაბარე. თიბათვის ვ, ქორონიკონს უოგ.

ბეჭელი: დედოფალი დარეჯან.

[217] მის უგანათლებულებობას მეფის ძეს ვახტანგს ეს მუჯალმა მირთმეოდა. მის უგანათლებულებობას ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებისათვის ებოძებინა. ჩვენ ეს მუჯალმა რომ გავსინჯეთ, სარდალი და სხვანი მოთაბარი აზნაურიშვილები სწერენ ამ მუჯალმას, რომ გაუყრელი ყოფილა; სამართალში დიდათ [v] შესაწყნარებელი იყო ეს მუჯალმა. რადგანაც გაუყრელი ყოფილან, ეს მამული ამ ზაერას შვილს სოლომანის შვილს ალავერდას და ამის ბიძაშვილებს აღარ გამოერთმევათ სამართლის ძალით. და ნება მისის უგანათლებულებობისა არის. თიბათვის კმ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ამ ალავერდას ძმას დაეითასაც ამ მამულში წილი ეღება.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეორე ირაკლი მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა, ვამტყიცებთ. ივლისის მ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გიორგი, ვამტყიცებთ წიგნსა ამას. ივლისის ი, ქორონიკონს უოა.

ზაერას შვილი სოლომანს შვილი ალავერდა და ჩემი ბიძაშვილები ვედრებით მოგახსენებთ: ჩვენი სახლისკაცის ქურივი რომ ტყვილად ჩვენის ოჯახის გაყრას ანბობს, რომელსაც ჩვენი ოჯახის გაუყრელობა გაგეგონოსთ და იცოდეთ, ამ წერილს მოწმობა მომიწერეთ. თიბათვის იდ, ქორონიკონს უოა.

მე, იაგულაშვილი ზაალ, ამ მოწმობას ვწერ, რომ ჩემს მოსწრობაში მაგათი გაყრა არ გამიგონია ღმერთმან წინაშენ.

მე, გიორგი შანშიაშვილი, ამას ვმოწმობ, რომ ამათი
გაყრა ჩემს მოსწრებაში არც გაგვიგონია და არც [218] მინახავს.
გეორგი შანშიაშვილი

მე, ელირასშვილი პაპა, ამას მოწმობს: ჩემს მოს-
წრებაში ამათი გაყრა არ მინახავს, არც გამიგონია ღმერთმან წინა-
შენ.

მე, შანშიაშვილი პაპა ამ მოწმობას ეწერ ღმერთის წი-
ნაშე, რომ ჩემს მოსწრებაში ამათი გაყრა არც გამიგონია და არც
ვიცი, რომ ესენი გაყრილნი იყვნენ.

ჩვენ, ორბელიანი სარდალი-სალთხუცესი დავით, ამას
მოწმობას ასე ეწერთ, რომ არც სარდლის ლუარსაბის დროს,
არც სარდლის ქაიხოსროს დროს და არც მამას ჩვენის დროს
და არც ჩემს დროს ამათი გაყრა არ გაგვიგონია, ამდენს თაობაში
ფიცითა ეწერთ; თუ გაყრილნი ყოფილიყვნენ და ან გაგვეგონა, რო-
მელს სარდალთანაც გაიყრებოდნენ, იმათი მოცემული წიგნი-ბარა-
თიცი ექნებოდათ. თიბათვის იგ, ქორონიკონ უოა.

ქ. თუ ან სომხითის მელიქთან და ან თავის მეზობლებთან გაყ-
რილნი ყოფილიყვნენ, იმათგანაც მიცემული პაჯათი ექნებოდათ.

ქ. მე, მელიქის შვილი თეიმურაზ ასე ვმოწმობ, რომა ამა
ზავრაშვილების გაყრა ჩემს მოსწრებაში არ გამიგონია ღმერთა წი-
ნაშე, არც გაყრილნი არიან, ეს ჩემი ხელია.

ქ. მე, არყუთაშვილი სტეფან ამათ გაყრა ჩემ მოს-
წრებაში არ გამიგონია ლთი[ს] წინაშენ.

ქ. მე, ყორღანანთ შოაშა ასე მოწამებას ეწერ ღმერ-
თა წინაშენ, ამათი გაყრა არც გამიგონია, არც [v] გაყრილნი არიან.
მე, ყაფანდრის გევურქას შიოსა სიტყვითა დამიწერია, მო-
წამეც ვარ.

¹ ეწერიანე.

თავში:

ჩვენ, სრულიად საქართველოსა მეფის ძე ვახტანგის განჩინებასა და სამოწმებელს წიგნს ვამტკიცებთ და ისევე გვიბოძებია თავიანთ გლეხებიცა და თავიანთ მამულის უფლებაცა.

თბათვის ლ, ქორონიკონს უოა.

**134. განჩინება ჯალაქის მოურავის დავითისა და იოანე
თაყაიშვილის შიშის საქმეზე**

1788 წ. 8 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1623. დედანი. ქალაქი. 69,5x22,3 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მისს სიმაღლეს მეფეს ჩვენ, ბატონის შვილის გიორგისათვის ებძანათ: ქალაქის მოურავი დავით და თაქთაქის შვილი იოანე ბაბლიძეებზედ ჩივიან, მსაჯულნიც თან დაისწართ და სამართალი მიეცითო. ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ.

მოურავი ლაპარაკობდა: ესენი ძველად ჩვენნი ყმანი ყოფილანო, და ამ ახლო ხანშიაც ჩემთან მომავალანო, გზაზედ დახვედრია, დაუბრუნებია და თავისთან მიუყვანიაო. ახლა ველარ შერიგდნენ და ჩემთან ყოფა მოინდომესო. ძველდაც ჩემნი იყვნენ, ჩემთანაც მომავალნი იყვნენ, დააბრუნა, ახლაც ჩემი ყმობა უნდათ და სამართალი მომეცითო.

იოანე უპასუხებდა: ესენი ჩიკოიძის ყმანი არიან; თუ როდესმე საციციანოში სახლებულან, აყრილან და ასი წელიწადია იმერეთს სახლებულან. ამ ახლო ხანში იქილამ გამოვიდნენ და სატივეს ქალანთარს ხიზნათ დაუდგნენო. თუ შენი ყმანი იყვნენ, რატომ ხელი არ მოჰკიდეთ? იქილამ აიყარნენ და ისევ იმერეთს ჩავიდნენო, იმერეთილამ გადმოვიდნენ დაისევ მევე დამისახლდნენო. ყმობის პირობაზედ მომივიდნენო, მამული მივეცო, ხარი მივეცო და პური მივეცო.

რამდენსამე ხანს უკან შემამწყრნენ და ისევ იმერეთს გარდავიდნენ. ცოტა ხანს უკან ბიძაშვილებისათვის ხელი მოვიკიდნა და გადმოვიდნენ და ისევ მევე დამისახლდნენო. თავისის ბატონის წიგნიც მომიტანესო თავეთის ხელითაო. ჩემს მეტს კაცს ამათთან საქმე არავისა აქესო. თუ იმერეთს იქნებიან, ჩემნი არიანო; და თუ ქართლში იქნებიანო, ღმერთმან შენ მოგახმაროსო.

მასუკან ერთი მოახლე მყვანდა, ის მთხოვე, მივეც და თავისი თავი წიგნით ნასყიდსავით მომცა. მასუკან ერთი ბოროტი საქმე შეემთხვია და სისხლს აღებდნენ სულიერსა და ხორციელსა, რადგან ასე გარდაეწყვიტე, რომ არც ერთისათვის აღარ უსაყვედურებიათ რაო.

ცოტა ხანს უკან რომლისამე საქმით შემაძწყრა და ზაქარიასთან მივიდა. ჩემს კელმწიფეს — მეფე ირაკლისთან ვიჩივე. ამილაზორ-მდივანბეგს იესეს უბძანა ჩვენი სამართალი ამილაზვარმა გვალაპარაკა. ჩვენი წიგნები გასინჯეს და მე დამანებესო; რომ ამ მოურავმა ამიყარა ეს კაცი და ხელშეკრული მამკაო. კიდევ მის სიმალღესთან მეფესთან ვიჩივეთ, გვალაპარაკა და განაჩენი გვიბოძა. მას აქეთ ჩემნი ყმანი არიანო და სამართალი მიბოძეთო.

ჩვენ, ბატონისშვილმან გიორგიმ, მსაჯულთ თანდასწრებით ესენი განვიხილეთ. ის წიგნებიც ვნახეთ, რომელიც აბაშიძეს მოეწერა იმერეთიდან: ეს ბაბლიძეები¹ ჩემი მემკვიდრე ყმანი არიანო, და ამათთან ქართლში შენს მეტს საქმე არავის აქვსო.

და ეს წიგნიც ვნახეთ. ამილაზორ-მდივანბეგისათვის მუჩალგა მიერთმიათ ამ ბაბლიძეებსა², რომ ქართლში მე არავისი ყმა არ ვიყოო.

ეს წიგნიც ვნახეთ, რომ მოახლე გამოერთმია და თავისი თავი ყმათ მიეცათ და სისხლიც გარდაეხადა. ზაქალ დავითის შვილის დაწერილი იყო და ზაქალს ვკითხეთ და ფიცით თქვა: რაც ამ კაცმა მითხრა, ის დავწერეო.

და ამილაზორის განაჩენიც ვნახეთ ზაქარიას და იოანეს რომ ედავნათ, იოანეს დარჩომოდა და მოურავს დავითს ხელშეკრული მიეცა ეს კაცი იოანესთვისა, რომ სამართალში მოურავმა ასე თქვა.

და მის სიმალღის მეფის ბძანებაც ვნახეთ: ამდენის მოწმეებითაო ბაბლიძე მამუკელა, მისი ბიძაშვილი ივანე და მამუკ-თაქთაქიშვილის იოანეს ყმანი არიანო, ამის მეტს კელი არავისა აქვსო.

მოურავს დავითს ასეთი სიტყვა და უჯათი არა ჰქონდა რა, რომე სამართალს შეეწყინარებინა, მემკვიდრეობით ამბობდა; და თვითონ ამ კაცებმა თქვეს: თოხმოცი წელიწადია აქედან წასულნი ვართო, რომ პაპის ჩვენის მამა გარდასულა იმერეთსაო. ამით მემკვიდრეობით აღარ ერგებოდა.

¹ ბაბლიძეები. ² ბაბლიზებსა.

და სატრევეში მოსვლას რომ ამბობდნენ, ამისი სიმაღლის მის სიმაღლეს მეფესა და ამილახორ-მდივანბეგს სამართალი მიეცათ და გარდაეწყვიტათ, რომ თავთაქიშვილის იოანესათვის დაეწესებინათ.

და თუ ბაბლიძეებს ამ იოანეს ყმობა არ უნდოდათ, იმერეთს რომ გარდვიდნენ და მეორეთ გადმოვიდნენ, თავთაქიშვილს რაღათ მიუვიდნენ, რატომ მოურავს დაეითს არ მიუვიდნენ? ამით ჩანს, რომე უწინაც ამისი ყმობა ნდომიათ და მას უკანაც.

და სხვა სახელმწიფოდამ გადმოსული კაცი ვისაც პირველად მიუვა და ყმად დაუსახლდება და იმისგან მამულსა თუ ნივთს რასმე მიიღებს, იმას ყმობილამ ვეღარ წაუვა.

ჩვენის სამართლით ეს მამუკელა და ივანე თავთაქიშვილის იოანეს ყმანი არიან; და ვერცავენ ეცილება თავიანთის მიცემულის წიგნის ძალითა და ამდენის განაჩენებითა. და ნება მისის სიმაღლისა არის. აღიწერა ივლისის 8, ქორონიკონს უოა.

ვექსი ბეჰელი:

1. მეფის ძე გიორგი
2. ლთად კაცად გესაე ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
3. მზეჭაბუკ
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
6. მონა ლთისა იგნატი

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივლისის 8, ქორონიკონს უოა.

ბეჰელი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

135. ბანინება გიორგი უთნელისხვილისა და იოანე მრავლისხვილის ხასისხო სამხაჯ

1783 წ. 8 აგვისტო

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 4650. დედანი. ჭალადი. 42x19,3 სმ. მხედრული განვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. უთნელისხვილი სალთხუცესი გიორგი ჩიოდა: მთილამ ერთი ირემი სოფელში ჩამოვარდაო, მოვკალითო. იორამ მრუველისხვილი მოვიდა, რაც ჩემს კაცს ხორცი ერგო წილში, რთმევა დაუწყო, ჩაველ და არ წავართმევეინო.

ამაზე მრუელისშვილმა იორამ[შ]ა მუქარა დაიწყო. შინ წა-
ველით ლაპარაკითაო. მასუკან იორამისშვილი შინადამე ჩემვედღა
იმან თოფი მკრა ბარკალში და იქით გამრ[ი]დაო. კიდგეკეზნა[შ]ა
ქმისწულმა სხვას თოფი გამოართვა, გამოიქცაო ჩემკენაო, სროლას
მიპირებდაო, აღარ გამეწყო რაო. შინ წამოველო. ამის სამართალი
მადირსეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებულებამ, მრუელისშვილი
იორამ მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

იორამ ეპასუხებოდა: მე და შენ რომ საჩივარი გვქონდა,
ვიჩივლეთ. ამასწინ მსაჯულთ სამართლით ფიცი დამადევს, უნდა
დამეფიცა, მრავალჯერ მოგყევ, მაგრამ არ დამაფიცეო, ის ჭავრიცა
გვქონდაო. და ეს ჩხუბიც შენ აშალე პირველათაო და განსაცდელი
შეგვემთხივაო, დანაშაული მაქვსო, ნება სამართლისა არისო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ და სალთხუცის გიორგის ქრი-
ლობა გავზომეთ ოცდათორმეტის ქერის მარცვლის ზომა იყო. ეს
უთნელისშვილი შუა აზნაურიშვილი არის. შუა აზნაურისშვილის
სისხლი მივეციო. ერთის ქერის მარცვლის სისხლი თექვსმეტი მი-
ლანთური არის; ოცდათორმეტის ქერის მარცვლის ზომა იქს ორ-
მოცდაცხრას თუმანს და ორს მილანთუნს. ეს გიორგი რადგან მო-
კელე არის და ლიახვის სალთხუცესი, ამ მოხელობისთვის ათი თუ-
მანი მიემატა, რომ იქნა გვარისა და სალთხუცესობის სისხლი ორ-
მოცდაცხრამეტი თუმანი და ორი მილანთუნი. ეს უნდა მისცეს
მრუელისშვილმა იორამ[შ]ა უთნელისშვილს სალთხუცესს[ს] გი-
ორგის.

ხუთასისთავო ამირეჯიბო ზაზაე! ეს ასე გა[ა]რიგე-
მარიამობისთვის 8, ქორონიკონს უოა.

ჩვენ რომ მრუელისშვილს განჩინება მივეციო ამის უწინ ამათ
სადაოზე, იმ განჩინებულისაებრ უნდა დამტკიცდეს.

ოთხი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად გესავე ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ
2. მზექაბუქ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
4. ეამი ესეცა წარვლის.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ
განაჩენს ვამტკიცებთ. აგვისტოს 8, ქორონიკონს უოა.

ზამალი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ვკლესია ვადიდე, ვრეკლე

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 136. დღიანი. ქაღალდი. 36X13,5. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია თითო წერტილი.

ქ. ავალიშვილი გივი უჩიოდა ჩუმლაცს რუსთველის ყმას დედაბრიშვილს დაუდის ასე, რომ: ამისი ყმა მამია ამ დაუდის [ს]ახლის კარზედ მისულიყო, დაუდის შინ სტუმრები ყოლოდა და ღვინო ნასომი ყოფილიყო. ამ ზემოხსენებულს გივის ყმას დაუდი კარზედ გამოეხმო, სიტყვის რისამე სათქმელად, რამწამ კარზედ მოსულიყო, ამ დაუდს შამოეგინებინა უშვერი სიტყვითა და მამიასაც შე[ე]გინებინა. შუაში ჩხუბი მოსლოდათ, წაჭიდებულიყვნენ და ამ დაუდს ხანჯლები ჩაეცა და ეს მამია მოგკლა.

მოვიდნენ და ზემოხსენებული ავალიშვილი გივი და რუსთველის ყმა დაუდი მათს უგანათლებულესობის ბატონიშვილს გიორგისთან, ილაპარაკეს; და ამათი სამართალი ჩვენ მოსამართლეთ გვიბძანა.

რადგან ამათ საქმეს ასე ზემო მოხსენებულისაებრ ასე გაუვლია, რომ იმ [მ]ამიას მავთონი დანაშაული არაფერი არა ქონია რა და უბრალო სული მოუკლავს, ჩვენ მათის უმალღესობის ბედნიერის კემწიფის გაჩენილის სამართლისაებრ სამართალი განუჩინეთ:

ასე, რომ ამგვარმან კაცმან რომ ამგვარი კაცი მოკლას, ბძანებული არის მათის უმალღესობისაგან, რომ ერთიორად სისხლი უნდა დაუურვოს, რომ იქნება ამისი სისხლი ოცდაოთხი თუმანი. ეს ოცდაოთხი თუმანი ზოგი ნაღდი და ზოგი ჭინში დაუდიმა და ამისმან შვილებმან ამ ზემოხსენებულს მამიას ობოლს უნდა მისცეს.

იასაულო ადამ ერასტიშვილო! ეს ასე შენ უნდა გა[ა]რიგო და მიაცემინო. რაც მისცეს ყველა ღირებულს ფასით უნდა დააჭერინო. აგვისტოს ია, ქორონიკონს უოა.

თავში:

ორი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯულად მაგო, ბ ე ე ა ნ
2. მიწა ვარ, დავითრგუნები

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი გიორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აგვისტოს იგ, ქორონიკონს უოა.

ბეჭედი: მეფის ძე გიორგი

1788 წ. 12 აგვისტო

ქვემოთაღნიშნული
მხედრული

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 413. დღიანი. ქალაღი. 38x15 სმ. მხედრული მხედრული
კვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერიტილი.

ქ. მისის სიმაღლის კელმწიფე დედოფლისათვის არზით მოეხსენებინა გურამის შვილის ყმას გოჩიტაშვილს მამუკას: მე ბაქა გურამის შვილის ყმა ვიყავო: ბაქამ კახს თარხანს ყმათ მიგვეყო. მერე არბაზობას აქ ავქალს გადმოვცევიდითო და ჩვენს მამულზედ დავსახლდითო. რადგან თარხანს მიმცაო და ჩემის ნებით მოუვიდითო, ბაქა გურამის შვილი წყალობის ყმას გვეძახდაო. ახლა ბაქა ამოწყდა, იმისი მამულიც თქვენი არისო და ჩვენც თქვენ მიგვირთვიო.

ჩვენს კელმწიფეს დედოფალს, ჩვენ საქართველოს მსაჯულთშეკრებულთათვის ებძანა ამათი სამართალი. ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ და ეს სამართალი მივეციო: ბაქა გურამის შვილს რომ ეს კაცი თარხანისათვის მიუტია, მერე ისევე აყრილა, თავის მამულზე დასახლებულა და ბაქას ყმობია. ბაქა ამოწყვეტილა, ბაქას მამული და კაცი გურამის შვილის უსბაშის გიორგისათვის და გოგია უსბაშისათვის უბოძებია. სამართლით ეს გოჩიტაშვილი მამუკა დარჩა ყმათ გურამის შვილს უსბაშს გიორგის, უსბაშს გოგიას და ეფრემს.

ჩვენ ესრედ ვნახეთ ამათი სამართალი და ნება ჩვენის კელმწიფე დედოფლისა არის. აგვისტოს იბ, ქორონიკონს უოა.

ოთხი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
2. მზექაბუჯ
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
4. ჟამი ესეცა წარვლის.

1788 წ. 27 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 46. საბ. № 103. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[71] მათის სიმაღლის საქართველოს ხელმწიფისათვის მამაკაცაშვილს იოსებს არზი მიუერთევეია ავალიშვილის ედიას შვილი პეტრეს ყმის ბიძინაშვილის ზურაბისათვის ეჩივლა: ჩემის ძმის გრიგოლ დეკანოზის ნამუთივი

მოახლე გამიწბილაო¹ და მათს სიმაღლეს ჩვენ, ამი
მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ს ა თ ე ს ა მ ა თ ი ს ა მ ა რ თ ა ლ ი ე ბ ძ ა ნ ა თ .

ჩვენ ავალიშვილიც და მისი კაციც სამართალში ვერაძინდებიან¹
და ამ ბიჭმა თავისი დანაშაული თავისის პირით აღიარა. და იოსებ
მთლად რუისელებს მოწმობდა, რომ ამ ბიჭისაგან ამათს მოახლეს
ბუში ყოლოდა და ვერც ამის აშორო ამ ბიჭის მეზობლებმან შეიძ-
ლეს.

რადგან ეს ასე მომხდარიყო და სწორედ კეშმარიტი ვცანით,
ამათი სამართალი ასე განუწყესეთ: რადგან ეს მამაცაშვილი მეორე
აზნაურშვილი არიან და ის მხლებელი არც უბრალო შეყვანილი
ყოფილა და მზითვის მოახლე ყოფილიყო და ამ ბარობაზედ ის მო-
ახლეც დაკარგოდათ, სისხლი უფრო მეტიც გაუჩნდებოდა: მაგრამ
ამ ბიჭს რომ არა ებადა რა და ღარიბი იყო, ამისის მიზეზით ზოგი
სამართალმა აპატივა და თორმეტი თუმანი კი უნდა ამ ბიჭმა იოსებ
მამაცაშვილს და ამის ძმას გრიგოლ დეკანოზს მოსცეს.

თუ ამ ბიჭს სისხლის მიცემა არ შეექმლოს, თავისმა ბატონმა
დაიხსნას. და თუ არც თავის ბატონმა დაიხსნას, ვისაც უნდოდეს,
[v] ეს ბიჭი იმას ეყმოს და იმისაგან გარდაიხადოს. მაგრამ მანამ-
დინ ეს ბიჭი იოსებს თავისას მიაბარებდეს, ავალიშვილს ამ ბიჭთან
საქმე აღარ ექნება და ვერცარას სთხოვს. და ამ ბიჭის ძმასთან
იოსებს ხელი არა აქვს. აღიწერა სექტემბრის კვ, ქორონიკონს უოა.
იასაულო ალექსიშვილო ნინიაე! ეს ასე აღასრულე.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი, ამ ამილაზორ-
მდივანბეგის განაჩენს ვამტკიცებთ. აღიწერა დეკემბრის ზ, ქორო-
ნიკონს უოა.

139. ბანდინება თომასა და ხაზარკანის სახლის საქმეზე
1788 წ. 12 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 46, საბ. № 270. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[164] თომა და ნონია უჩიოდნენ ხაფერვანს სახ-
ლებზედ. ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ, მოსამართ-
ლედ განწყესებული აბესალამანთ ჰასარათა, ნაზარბე-
გის შვილი ოსეფა ამათ სარჩელში დავისწარით და ესენი ვა-

¹ გამიწერილაო.

ლაპარაკეთ. და ამ სახლის საცნობელად პასრათა და ნაზარბევან
 შეილი ოსეფა ვავგზაენეთ, რომელიც ხაფეროვანს სიგელი უჭირავს.
 ათუნ გოჭანანთ საწილო, იქიღამ დარჩა იმ სიგელს უჭირავს
 ოცდარვა ადლი ადგილი, ხაფერვანს დარჩა.

თომა მეორეს ამას ჩიოდა: ჰარჰარანთ სახლიც უჭირავსო,
 რომ ჰარჰარანთ სულიერ შევილად ეს ჩემი ძმისწული ნონია
 არისო. თუ იმ ადგილისა სიგელი უჭირავს, გამოიტანოსო; თუ სიგე-
 ლი არა აქვს, უსამართლობით რათ გვართმევსო, სამართალი გვა-
 ღირსეთო.

ხაფერვან ეპასუხებოდა: ჰარჰარანთ ევ ადგილი მე მომყიდე-
 სო, ხუთი თუმანი გამომართვესო, მითხრა სიგელს დაგიწერ [v] და
 მოგცემო, სიგლის დაწერა არ დასცალდა, მოკვდაო და სახლი დაგი-
 ჰირეთო. რადგან სიგელი არა აქვს ჰარჰარანთ, სახლის ადგილი თო-
 მას და ამის ძმისწულს ნონიას დარჩა.

მაგრამ ხაფერვან რომ ფიცით ამბობს: ხუთი თუმანი მივეც ამ
 სახლის ფასათო, ამის ვითარება ხაფერვანის ქმარს ვკითხე, რად-
 გან მოხუცებული იყო. იმას ასე ეთქვა: მე ჩემის კელით ეს თეთრი
 არ მიმიციაო და ხაფერამ მითხრა მივეცო და სახლი ვიყიდეთო.

თუნდა თეთრი მიეცეს, თუნდა არა, რადგან სიგელი არა აქვს,
 ეს ჰარჰარანთ სახლი მთლივ თომას და ნონიას დარჩა.

და თეთრის მიცემას რომ ფიცით ამბობს ხაფერა, თეთრის მი-
 ცემის სამართალი ასე განვსაჯეთ: რადგან ერთი ასეთი ნიშანი არა
 ჩანს რა, რომ სამართალს იმაზე სამართალი განეჩინა, ამისი ასე
 იქნას: ხუთი თუმანი თომამ იმ დედაკაცის საფლავზე მიიტანოს, ხა-
 ფერვანის შეილი მივიდეს, ასე თქოს: «შენი ცოდო მე თუ ხუთი
 თუმანი შენთვის არ მომეცეს». თუ ამ ფიცით ეს თეთრი არ აიღოს,
 სხვარიგათ ვერას შეუა თომას ხაფერვან. თუ ასე შეიძლონ ფიცი,
 ხუთი თუმანი თომამ მისცეს. სხვა რიგათ ამ სადაოზედ ერთმანეთ-
 [თ]ან კელი არა აქვსთ.

იასაულლო ნინია ვ და ბეჟან! ეს ადგილი ამ თომას და ნო-
 ნიას მოაბარეთ; და თეთრისა ასე [165] აღასრულეთ, როგორც ვავ-
 ვიჩენია. ოკტობერს იბ, ქორონიკონს უოა.

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა სხვათა მთელნი ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ოქტომბრის კბ, ქორონიკონს უოა.

უოა.

140. არზა სულხან მდივნისა ნასიფოვანის თარგაზა მსაჯულთა განჩინებით

1783 წ. 14 ოქტომბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 18. საბ. № 29—30. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[არზა]

[88v] ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჳირი მათს მონას სულხან ბეგთაბეგის ძეს მოსცეს; ამას მოვახსენებ: ერთი ჩემი განაყოფი გახლავსთ გიორგის შვილი. იმან თავის ნებით მამული მომყიდა, ფასი გადამიწყვიტა, სიგელი თქვენის მოძღვრის ძმისწულს გაბრიელ მღვდელს დაქწერინა, თითონც დამიბეჭდა, თავის შვილსაც დაქბეჭდინა და საარწმუნო მოწმეებსაც თითონ დაქბეჭდინა. მეც თეთრის თადარიკში შეველ, ვალი ავიღე, თეთრ მოუმზადე. ახლა ჩემი ბიძაშვილი სოლომონ მდივანი შესდგომია და ამ გარდაწყვეტილს საქმეს ცდილობს, რომ მამიშალოს.

ამ წყალობას ვითხოვ: მდივანბეგებს ებძანოს, თუ საქართველოს სამართლის ძალით ამგვარი გარდაწყვეტილი, გარიგებული საქმე მოსაშლელი არ იყოს, ნურც მე მომეშლება. აღიწერა აგვისტოს კე, ქორონიკონს უოა.

ქ. უფალნო მსაჯულნო! მერმე ეს მდივანი სულხან ასრე რომ ჩივის, როგორც საქართველოს განწესება იყოს ამგვარის საქმისა, ამასაც ის სამართალი მოეციოთ. აგვისტოს კე, ქორონიკონს უოა.

[განჩინება]

ქ. ჩვენ, მსაჯულთ ესენი ვალაპარაკეთ სამართალში. სულხან მდივანს რომ ფარსადანის მამული უყიდა, ავთანდილს და სოლომონს მოციქული მიუგზავნიათ. სულხანს ეს პასუხი მიუცია: პატარკაცი ჳყიდის, თუ გინდათ, თქვენ იყიდეთ იმისი მამუ-

ლიო; და თუ არ იყიდით¹, იმასაც მე ვიყიდით. ოთხი თვე გამოსულა და [ამ პატარაკაცის მამულიც უყვიდა.

პატარაკაცის მამულზე სახლის კაცებმა ლაპარაკი დაუწყეს. სუხი ეს მისცა: ოთხი თვეა, რომ შემოვი[ვ]თვალე, რატომ არ იყიდეთო; როდესაც მე ვიყიდე, წიგნი დავაწერინე, დავაბეჭდინე; ახლა რათ მეცილებითო.

ჩვენ, მსაჯულთ, სამართლის წიგნი გავშინჯეთ. სანატრელი მეფე ვახტანგ ბატონებს: მამულის გამსყიდველი იქნების დაჭირებული იყოს, იაფათ მიჰყიდოს, იქნება მსყიდველმა ძვირათ იყიდოს, მაგრამ რა წიგნი დაიწერება და ხელი ჩაირთვის, რაგინდ ფასი მოუმატონ და ან მსყიდველს აღარ უნდოდეს ვერ მოშლიან.

სომხური სამართალი ასე ამბობს: ფასი რომ გარდასწყვიტონ და ვერ მისცენ, ფასი თუ გარდაწყვეტილია, არ შეუძლიან გასყიდვა სხვაზე, სანამდინ ვისაც უწინ აძლევდა, იმისგან დასტური და წიგნი სახელდობით არ აიღოს.

ამის გაშინჯულობით, რადგან სულხანს ფასი გარდაწყვეტილი აქვს, პატარაკაცისაგან წიგნი დაბეჭდილი მიცემული სულხანს კელში უჭირავს, ეს აღარ მოიშლებოდა. თუმცა ნათესაობა აქვსთ ამათ, მაგრამ ხუთი და ექვსი თაობა არის გაყრილნი არიან პატარაკაცი და ესენი. მამულის პატრონს ვისიც ნება აქვს, იმას მიჰყიდოს, სამართალი ვერ დაუშლის. დარჩა სულხანს ეს ნასყიდობა.

თუ უნდოდ[ან]ათ, სულხანმა რომ შეუთვალა, ოთხი თვე გამოვიდა, მაშინ რომ ეყიდათ, სულხან ვერას შეუვიდოდა. ეს ნასყიდობა არ მოიშლება. დარჩა ეს ნასყიდობა სულხან მდივანს. ოკ-

დომბერს იდ, ქორონიკონს უოა.

თავში:

ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მე[ორე], ვამტკიცებთ ღვინობისთვის... [ქორონიკონს] უოა.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა — ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფე გიორგი, ვამტკიცებთ. კურთხეულის ბატონის მამის ჩვენისაგან გარდაწყვეტილი ყოფილა, ამაში არც ბეგთაბეგსა და არც იოანე მდივანს საქმე აღარა აქვსთ რა. და ვინიცობა არის,

¹ იყიდეთ.

აღარ გვახსომდეს და ოქმი მივცეთ იმათა, ის ოქმი დაყენებული იქ-
ნება, ველარას ედავებიან, გადაწყვეტილი არის.

მაისის იბ, ქორონიკონს უპზ.

141. განმანათლებლები და უთრუთ ციციშვილების გაპარის საქმეზე

1788 წ. 19 ოქტომბერი

ცხსა. ფ. 1448. № 1559. დედანი. ქალაღი. 76x32,5 სმ. მხედრული. გან-
კვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი. აქვე, ფ. 1450. დავთ. № 45. საბ.
№ 244 დატულია ამ საბუთის პირი.

ქ. ციციშვილი ფარეშთუხუცესი გივი და ამის ბიძა-
შვილი გიორგის შვილი უთრუთ სახლისკაცობაზე ლაპარაკობ-
დნენ. და ამის სამართლის განსჯა მათს უმაღლესობას, ბატონს მამა-
ჩვენს, ჩვენ მათის ძის საქართველოს უფლისწულის გიორგი-
სათვის ებძანა. ამათს საჩივარში საქართველოს მსაჯულთშეკ-
რებულუბა ჩვენთან დავისწარით და ამათი სარჩელი და საჩივარი
მოვისმინეთ.

ფარეშთუხუცესი გივი ამას ამბობდა: კმ უთრუთის მამა გი-
ორგი ლეკიღამ რომ მოვიღა და ჩვენ სახლისკაცთ შევიყვანეთო,
რომელიც ბიძაჩემი გიორგი ლეკში დატყვევდა, ეს გიორგი ის
ბიძაჩემი არ იყოო; ჩვენი სახლისკაცები მძლავრობით გვექცეოდნენ
და იმის მიზეზით შევიყვანეთო, თვარემ ის ბიძაჩემი რომ დაიკარ-
გა, იმას ყური თოფისაგან წასუსხვილი ჰქონდაო და პირზედაც
თოფი[ს] წამლისაგან დამწვრობა აჩნდაო. და ასეც გავიგონეთ, ის
რომ ალაიანში გაიყვანეს, იქ მოკვდაო. და ამაზე ზოგის ვი-
სიმე მოწმობის წერილი მოიტანა, რომ ეს ასე გავიგონიაო და ზოგი
ნახვასაც სწერდნენ: გიორგი რომ დაიკარგა, ეს ნიშნები ყურზე და
ლოყაზე აჩნდაო; და როცა გიორგი ლეკიღამ მოვიღაო, ზოგნი ასე
მოწმობდნენ, ჩვენ გვინახავს ყურზედ და ლოყაზე ეს ნიშნები არ
ჰქონდაო.

უთრუთსაც მოწმე[ე]ბი ჰყვანდა, ამას ასე მოწმობდნენ: გიორ-
გი რომ ლეკიღამ[ი] მოვიღაო და ციციშვილებმა სახლისკაცთ შეიყ-
ვანესო, ყურზედაც ნიშანი ეტყობოდა და პირზედაც თოფის წამ-
ლისაგან დამწვარი აჩნდაო.

ჩვენ ამათი საჩივარი და ამათის მოწმე[ე]ბის მოწმობაც გავ-
შინჯეთ; და ამათის საქმის ვითარებაც გამოვიკითხეთ. როცა უთრუ-
თის მამა გიორგი ლეკიღამ მოსულა და სახლისკაცთ შეუყვანიათ, იმ

უმათ ეს გივი ციციშვილი, ამის ბიძა სარდიან და სკოპო-
ციციშვილების ფარსადანისა, ქაიხოსროსი და
თეიმურაზის სახლისკაცათ შეყრილი ყოფილან და
სახლათ მდგარან. და თუ ამ უთრუთის მამა გიორგი სწორ-
თი ძმა და სახლისკაცი არ იყო, ესენი ხომ ყველანი კარგათ იცნობ-
დნენ და რათ ეჭირებოდათ, რომ უცხოს ვისიმე შვილი თავის ძმათ
და სახლისკაცათ გამოეცხადებინათ და მამულში მოწილეთ შეეყ-
ვანათ.

მარამდინ ის გიორგი ცოცხალი იყო, ნეტარად ხსენებულს
ცხებულის პატრონის პაპის ჩვენისაგან და სრულად საქართველოს
დარბაისელთაგან ამ გივის ფარეშთუხუცესის ბიძათ დამტკიცებული
და შეწყნარებული ყოფილა და თავეთს წერილებშიაც ძმათა და
სახლისკაცთ გამოუცხადებიათ და თავეთის გვარის პატივით თავა-
დის მომძახლე ყოფილა. მარამდინ ცოცხალი იყო, ასე ცნობილა;
როცა მომკვდარა, ამავე გვარის სახელით ხსენებულა; და ეს იმის
შვილი უთრუთც მარამდინ გაყრის ლაპარაკს აშლიდა, ამავე გვარის
სახელობით და გივის ბიძაშვილათ ცნობილი იყო და თავის ამხანა-
გის თავადის მოყვარე.

ამას გარდა თუმცა სხვა მიზეზებიც ბევრი ამტკიცებ[და], რომ
ამ უთრუთის მამა გიორგი ფარეშთუხუცესის გივის ბიძათ საცნობე-
ლი იყო, მაგრამ გაგრძელებისათვის აღარ მოვიხსენეთ და აღარც
ეჭირებოდა; ამისთვის რომ, რომელიც მიზეზები ზემოთ დაწერილა,
ეს საკმარო იყო.

სამართალში დამტკიცდა, რომ ამ უთრუთის მამა გიორგი სწო-
რეთ გივის ფარეშთუხუცესის ბიძათ აღმოჩნდა. ამაზე საეჭვო და სა-
ლაპარაკო არავისგან არის.

ეს ორნივე ბიძაშვილები ამ წესით უნდა გაიყარნენ: უფროსის
ძმის შვილი ფარეშთუხუცესი გივი არის და უმცროსი ძმის შვილი
უთრუთ არის. როგორც საქართველოს განწესებაა უფროს-უმცრო-
სის რიგი და სამ[არ]თლის წიგნში სწერია, ესენიც ისე უნდა გაი-
ყარნენ.

იასაულო ეშკიალაბაში[ს] შვილო ალექსანდრე[ს] ეს ასე გა-
არიგე, როგორც ამ განაჩენში სწერია. აღიწერა ოკლომბერს ით გა-
სულს, ქორონიკონს უოა.

თანხ ბეჭედი:

1. მეფის ძე გიორგი
2. ღთაღ კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ

3. მ ზ ე კ ა ბ უ ქ

4. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ

თავში:

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოჲსა და კახეთისა და სხვათა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ოკდომბრის კბ, ქორონიკონს უოა.

ბჰელი: მე ფეხთგანზაჩღთა მიერ გლეხისა ვადდე ვრეკლე

ქ. ჩუენ, დედოფალი დადიანის ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ ოკდომბერს [კ]ბ, ქორონიკონს [უოა].

ბჰელი: ვინ არს მიზეზი არსთა მკობისა, მანმცაწილი დედოფლობისა დარეჯან.

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოჲსა კათალიკოს-პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. ოკდომბერს კგ, წელსა ჩღჰგ.

ხურთა: კათალიკოზი

ქ. ჩუენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. ღვინობისთვის კგ, ქორონიკონს უოა.

ბჰელი: ქ. ღვინობის სსოიანი იულონ დაეითიანი

ქ. ჩუენ, ბატონის შვილი სრულიად არაგვის საერისთოს მპყრობელი ვახტანგ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებისა თანა მოწამე ვართ. ღვინობისთვის კგ, ქორონიკონს უოა.

ბჰელი: ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად

ქ. ჩუენ, სრულიად ყოვლისა საქართველოჲსა მეფის ირაკლის ძე მირიან, ამ მსაჯულთაგან განჩინებისა თანა მოწამე ვართ. გიორგობისთვის მ, ქორონიკონს უოა.

ბჰელი: დაეითის ტომთა სქესისა ძე ვარ ირაკლი მეფისა მირიან

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოს მეფის ძე ანტონი, განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. ოკდომბერს კგ, წელსა ჩღჰგ.

ბჰელი: მეფის ძე ანტონი

verso

ქ. ჩუენ, ციცი შვილი სარდალი ქალაქის მოურავი დავით, ამ სამართალსა და განაჩენის თანა დამსწრე ვარ.

ბჰელი: მონა სიძე სიმაღლისა მოურავ მყო ტფილისისა დაეით.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3167. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ჯაშუტაშვილები რუსტომა და ამისი ძმისწული ქაიხოსრო გაუარაზედ ჩიოდნენ.

ჩვენ, ბატონმა აბაშიძე ქაიხოსრომ, ესენი სამართალში ვალაპარაკეთ. ამათ სამართალში ჩვენთან დავისწართ მამაბელი ლუარსაბ, მდივანი ავთანდილ, ამირალაშვილი მლთისავარა, იარალაშვილი ტერ-მოსესა, ცხილოვანის მამასახლისი მლთისავარა, ხოჯაშვილი ქაიხოსრო, შერმაზანაშვილი არუთინა, აქიმი ალექსანდრე.

ეს ჯაშუტაშვილები ვალაპარაკეთ, ამათი საჩივარი გავიგონეთ. ამათ ერთმანერთისათვის საფიცრით წიგნები მიეცათ, რომ სანამ ცოცხალნი ყოფილიყვნენ, არ უნდა ერთმანერთს განშორებოდნენ და გაყრილიყვნენ, ის წიგნები ასე აცხადებდა: რომელსაც გაყრა მოენდომებინა, სახლიდამ უწილოთ უნდა გასულიყო და რაც ვალი ჰქონდათ, ვალიც იმას უნდა გარდაეხადა. ძმობაში ამნაირი წიგნები ბევრი იქნება, მაგრამ რადგან ძმები არიან, რომელიც გამტყუნებულებიყო, ოჯახიდან უწილოთ ვერ გავიდოდა.

ამათი საჩივარი რომ გავიგონეთ, გაყრა ქაიხოსროს მოენდომებინა, ჩვენ ამათი სამართალი ასე განვაწესეთ:

ქაიხოსროს რომ მისი რიდამ ოსიაურელის კაცის ვალი აუღია და მოუტანია ასოცი თუმანი, ეს თეთრი მთლივ ქაიხოსროს დავადევით, რომ ამისი პასუხი თეთრის პატრონს ამ ქაიხოსრომ უნდა მისცეს, ამისთვის, რომ ამ თეთრის მოტანა რომ რუსტომას შეეცდებოდა, არ ეყაბულებინა. ქაიხოსროსთვის ეთქვა: ისევ პატრონს მიეცო, ჩემს ოჯახში არ დავაყენებ მაგ თეთრსაო.

ამ ვალისა მუხტაბარის მუჯალამით და მოწმებით სარწმუნო გავგზადა, რუსტომას ასე ეთქვა; მაგრამ ქაიხოსროს არ დაეჯერებინა და თავისთვის ამ თეთრით ალებ-მიცემა ექნა. ამის გულისათვის თავისი ალებული ეს ზემო კსენებული ასოცი თუმანი მთლივ ქაიხოსროს დავადევით, ამან უნდა გარდაიხადოს. ამ თეთრით ქაიხოსროს რაც ალებ-მიცემა უქნია, ისიც ქაიხოსროსია.

ამას გარდა კიდევ ქაიხოსროს რაც თავისი ალებული ვალი აქვს, ისიც თითონ უნდა გარდაიხადოს. ამ ქაიხოსროს ალებულ ვალთან რუსტომას საქმე არა აქვს რა.

ამას გარდა საერთო ვალი რომ აქვსთ აბაშიძის ათი თუმანი, ეს ათი თუმანი ორთავ უნდა მისცენ — როსტომმა და ქაიხოსრომაცა.

ამას გარდა როსტომასი შერმაზანაშვილის არუთინას ნუსხის პირით რომ არუთენას დაუწერია, რაც რომ როსტომას თითონ ვალი აუღია, თავისი აღებული ვალი თითონ უნდა გარდიხადოს, ამ როსტომას ვალში ქაიხოსროს საქმე არა აქვს რა. თუ იმ სიას აქეთ როსტომას ვალი აუღია, ისიც როსტომამ უნდა გარდიხადოს, ქაიხოსროს საქმე არა აქვს. იმ არუთენას დაწერილს ნუსხაში როსტომას საქონლისა სწერია, თუ რამ დარჩომოდეს, ისიც როსტომასია.

ქაიხოსროს სახელობით რაც იმ არუთენას დაწერილს ნუსხაში საქონელი — ნისია თუ გაცემულობა [არის], ისიც ქაიხოსროსია, როსტომას ხელი არა აქვს.

ამათ რაც მამული აქეთ ან გლეხი ჰყავთ, ის ოთხად უნდა გაიყოს, რომ ოთხის ძმის შვილები არიან; დღეს ორის ძმის შვილები ამ ქვეყანაში არ არიან, გზას არიან — ერთი დავითას შვილი და ერთი ფარემუზას შვილი. სანამდინ ეს ორნი მოვიდოდნენ, რაც ამათის მამულიდამ შემოსავალი ექნებოდეთ, ამ როსტომამ და ქაიხოსრომ შუა უნდა გაიყონ. და როდესაც დავითას შვილი და ფარემუზას შვილი მოვიდნენ, თავეთი წილი მამული რაც სამართლიანის საქმით ერგებოდეთ, უნდა მისცენ.

ამას გარდა რაც ამ როსტომას აღებული ვალი იყოს ან ამ ქაიხოსროს აღებული ვალი იყოს, ამათ აღებულს ვალთან არც დავითას შვილს აქვს ხელი და არც ფარემუზასასა, საქმე არა აქვთ. არც იმათს აღებულ ვალთან ამათა აქვსთ ხელი.

თუ ძველი ოჯახისა ან ვალი ან დავა გამოჩნდეს რამ, ის ოთხთავ უნდა პასუხი გასცენ.

ღვინობისთვის კ, ქორონიკონს უოა.

მე, ჯაშიტაშვილს როსტომას, ამ სამართლისა და განაჩენის ყაბული მაქვს. ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემი ხელი არის.

ხელრთვა: როსტომ

ამისი ასლი ვნახე და უმეტ-ნაკლებით ეს სავადი გარდმოვწერე მე, გრიგოლ ამიროვმა. ხელრთვა: გრიგოლ

ქ. ამისი ასლი ვნახე და ამაზე ხელი მოვაწერე მე, გორძაკალმა

ტერ-საპაკამ.

ქ. ამისი ასლი ვნახე, ამა სავადზე და ხელი მოვაწერე მე.
 თ ა ნ დ ი ლ ა ბ ა ბ ა ლ ო ვ ი. ხელმოწერა: ავთანდილ
 ქ. ამისი ასლი ვნახე, ამა სავადზე ხელი მოვაწერე მე.
 ნ ა შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ მ ა. ბეჭედი: მონა ლთისა და ვით.

143. ბანდინება ფარემუს და აქაზ ენდრონიკაშვილის მდივანბეგის გაყრის საქმეზე

1788 წ. 28 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 666. დედანი. ქაღალდი 58,5×24,6 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი და ორწერტილი.

აზნაურშვილის ენდრონიკაშვილის მდივანბეგის ფარემუზისა და ამისის ძმის აქაზ უზბაშის გაყრის სამართალი ჩვენ, საქართველოს უფლისწულმა ბატონის შვილმა ანგოროგომ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების თანდასწრებით ესენი ვალაპარაკეთ და ეს სამართალი მივეცი.

ფარემუზს მიეცა საუფროსოთ ერთი კომლი კაცი თვალთშეშვილი და თვია თავისის მამულითა — ნასყიდითა და უსყიდითა, დღეს რისაც მქონებელი არის.

აქაზს მიეცა საუმცროსოთ, რომელიც კახეთის მდივანბეგებს სასახლეთ მოუზომავთ, ამ მოზომილს ალაგში რაც შიგ დაჰყვება: საყდარი, დარბაზი, მარანი და სხვა სახლები, რაცა ჰქონიათ.

კოშკი სამძო არის. ეს კოშკი უნდა დაფასდეს და ნახევრის ფასი აქაზმა ფარემუზს უნდა მისცეს და კოშკი მთლად აქაზს დარჩება.

მარანში რომელიც ქვევრი გამორჩეული არის, ერთი ქვევრი საუფროსოთ ფარემუზმა უნდა აიღოს: და სხვა რაც ქვევრები დარჩეს, შეფარდებით წილი უნდა იყარონ და ისე შუა უნდა გაიყონ. და ფარემუზს რაც ქვევრი ერგოს თავის წილში, უნდა გამოიტანოს.

ფარემუზს დიდი ქვითკირის ჩალური რომ დაუდგამს, ამ ჩალურსა და აქაზს რომ დარბაზი მიეცა, იმ დარბაზ შუა რაერთიცი მიწა რომე უქდეს, ის მიწა სიგძეზედ ზომით შუა უნდა გაიყონ: აღმოსავლეთის მხარე ფარემუზს მიეცა და დასავლეთის მხარე აქაზს მიეცა: და ღობე უნდა ჩავლონ მიჯნაზედა.

და ზვრის თავში რომ მიწა უქდეს გასაყოფი, ნახევარი ბახჩათ ნაშენია და ნახევარი ცარიელია. ნაშენობა რადგან აღმოსავლეთის მხარეს არის, ფარემუზს დარჩება. და ცარიელი რადგანაც დასავლეთის მხარეს არის აქაზს დარჩება. და ფარემუზს რომ ნაშენი რჩება,

ის ნაშენობის ფურცელი უნდა დაფასდეს და ნახევრის ფასი შენობისა ფარემუშმა აქაზს უნდა მისცეს და ბახჩა ფარემუშმა ფარემუშმა ზეარი შუა უნდა გაიყონ ზომით: აღმოსავლეთის მხარე აქაზს დასავლეთის მხარე აქაზს დარჩეს.

ამას გარდა რაც ხოდაბუნი ჰქონდეთ, ისიც შუა უნდა გაიყონ ზომითა. აგრეთვე ბეითალმანი მამული უნდა შუა გაიყონ ზომითა და წილის ყრითა.

და რაც ყმა ჰყვანდესთ, ის ხომ თვითან¹ შეაფარდეს და ბარათითა და წილის ყრით² გაიყვეს. ამას გარდა რომელიც ხიზნები ჰყავსთ, რომ ბარათში არ ჩაუგდიათ, ის რამდენიც კომლნი იყვნენ, კომლეულათ შუა უნდა გაიყონ.

ეშოკალაბაშის შვილო ალექსანდრე! ეს ასე უნდა აღასრულო. ოკდომბერს კმ, ქორონიკონს უოა.

ბეჭდი: მეფის ძე გიორგი

და მოზომილის სასახლეს გარდა რაც აქაზს მიწა შეემატა თავის სასახლეთა, იმ სიგძე და იმ სიგანე ფარემუშმა თავის სასახლეზედ უნდა შეუმატოს, რომ გასწორდნენ, სასახლეზედა აღმოსავლეთის მხრიდამ უნდა მიეცეს ფარემუშსა.

აქვსი ბეჭდი:

1. მეფის ძე გიორგი
2. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
3. მზეჭაბუკ
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. ეამი ესეცა წარვლის
6. მონა ლთისა ეგნატი

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. ნოემბრის კვ, ქორონიკონს უოა.

ბეჭდი: მეფეთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე-

¹ თვითანთ. ² დაყრით.

144. განჩინება გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების **გაგაღის**

სამშობო

1788 წ. 22 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 34. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[80v] ჩვენ, ბატონიშვილი გიორგი, მსაჯულთ თანდასწრებით ამას განვაჩენთ. გოსტაშაბისშვილები რომ ციცისშვილს მდივანბეგს და ზაზას ზემო წერაქვს ედავებოდა, ამ ციციშვილებმა ეს პასუხი უთხრეს: ახლა გაყრაზედ ვდგევართ, შენს სადავოს არ გავიყოფთო.

ჩვენ ეს განჩინება მიგვიცია: ზემო წერაქვის კაცს ვერცერთი ვერ იმსახურებს, ვერც ციციშვილი და ვერც გოსტაშაბისშვილი. რომ გაიყრებიან, თუ სიტყვა აქვს ციციშვილებს, მაშინ პასუხს მისცემენ. და თუ სიტყვა არა აქვსთ რა, თავეთ მამულს სამართალი არ დაუქარგავს გოსტაშაბისშვილებს. ნოემბრის კბ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ამის გლეხებს ბარათში ნუ ჩააგდებენ.

მეფის ძე		
გიორგი		

145. განჩინება გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების **გაგაღის**

სამშობო

1784 წ. 8 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10058. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მათს უმაღლესობას ბედნიერის ხელმწიფესთან გოსტაშაბისშვილს ერასტის, უსბაშს ზურაბს და მისს სახლის კაცებს ზემო წერაქვის სოფელზედ ეჩივლათ ციცისშვილის თეიმურაზ მდივანბეგისთვის და ზაზა უსბაშისათვის.

ბედნიერს ხელმწიფეს პატრონს მამაჩვენს ამათი სამართლინს განსჯა მათის ძის გიორგისათვის და საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებისათვის ებძანა.

ჩვენ, ბატონისშვილმა უფლისწულმან გიორგიმ, საქართველოს მსაჯულნი ჩვენთან დავისწარით და ესენი ვალაპარაკეთ.

გოსტაშაბიანი ამას ჩივოდნენ: ზემო წერაქვი ჩვენი სამკვიდრო მამული არისო; არც გასყიდვით, არც მეპატრონის წყრომით არ გამოგვრთმევიანო.

და ნადირშას დროს მდივანბეგის თეიმურაზის და სპასალარს რომ ქალი მიგვარეს, მაშინ ციციის შვილმა ქაიხოსრომ ერთი ბატონის სახასო თეთრი სოფელი, ერთი კენჭიანი სოფელი წერაქვი და ერთი როჭიკაშვილს სოფელი დიღარა — მაშინ სპასალარისაგან იშოვნაო; მერე თეთრს სოფელზედაც ხელი აიღო, როჭიკაშვილმაც თავისი სოფელი გამოართვაო.

ჩვენც სანატრელს მეფეს თეიმურაზთან ფარსადან მდივანბეგს უჩივლეთო, იმან გვიბოძაო სამართლითაო. მაგრამ წერაქვის გლეხები დაეყიდნაო, სოფელზე კი ხელი აიღო და ვასყიდული გლეხები სადაოთ დარჩაო და განაჩენი იმიტომ ვერ ავიღევითო; ავის დროს მიზეზით ის წერაქვის სოფელი ხარაბა იყო და ეს საქმეც ასე დარჩაო.

ჩვენ ამის განაჩენი ან ოქმი გოსტაშაბისშვილებს მოვთხოვეთ, მაგრამ ამის პასუხს ასე ამბობდენ: ბეჟან იმ ხანად მიიცვალაო, ჩვენ დავიფანტენითო, და საქმე ასე დაგვრჩაო, და ლაპარაკი კი არ გაგვიწყვეტიაო.

და ამის მოწამეცა ჰყვანდა. და წამოაყენა ერასტიმ გოსტაშაბისშვილმა, რომ თეიმურაზ მდივანბეგს თავისის ნებით შეეძლია და თეთრი ეთხოვნა ფეშქაშსავითა საიდუმლოთ, ვერ შერიგებულეყვნენ.

ეს კიდევ უფრო დიდი საბუთია. ახლა მდივანბეგს თეიმურაზს და ზაზას ვთხოვეთ საბუთი, რომ რის გზით გიჭირავსთ ის მამული. ამათ ვერც წიგნი მოიტანეს და ვერც საბუთი ამოიღეს.

სიტყვით ასე ამბობდნენ: ჩემს ძმებს ეჭირაო და მეც მიჭირავსო; ამასაც ამბობდა თეიმურაზ მდივანბეგი — ბადურის შვილებს რომ ჩვენი სახლის კაცი ამოუწყვეტიაო, რომ გოსტაშაბისშვილები მიპყლიანო და იმის სისხლში მოგვცემიაო.

მაგრამ წიგნი არც ამისი ჩნდა და ეს სიტყვა მეფის ერეკლეს წიგნმა გაამტყუნა, რომ იმის ბოძებულს წიგნში ასე სწერია: თქვენი სამკვიდრო ზემო წერაქვი გოსტაშაბისშვილებო ამ წიგნით გაგვიახლებიაო.

მეორე საბუთი მოიტანეს. სვიმონ ბატონის შვილის ჯანიშინობაში ერთი რიგობა სახლისკაცები რომ ვაპყროდნენ, იმათი ბარათები, დავთარი ხელთ ეჭირათ, რომ წერაქველი გლეხები გაეყოთ.

მერმე განაჩენი მოიტანეს მეფის ვახტანგის დროს

იესე მეფის მდივანბეგობაში, ეს გოსტაშაბისშვილები ერთი მეორეს რომ გაპყრიან, მაშინ წერაქვიც გაუყვიათ, ხელთ ჰქონდათ, გაყრის დავთარიცა. და პირველ ყინილბაშაშას მალუჯათი ეძლიათ, ამისი ბარათებიც ხელთ ექირათ. და სრულათ ბარათიანთგანაც მუჯალამაც მოიტანეს, რომ ზემო წერაქვი გოსტაშაბისშვილებისა არისო და სხვისა არავისაო.

ჩვენ სამართალში რაც ამათი წიგნები გავსინჯეთ, ეს ზემო წერაქვი სამართლით ამ გოსტაშაბისშვილებს არ გამოერთმევა, ამისთვის, რომ ამათი მრავალი წიგნები ჩნდა მეფისაგან ბოძებული — დავთრები, ბარათები და მოწმები. და იმათ სრულობით არა უჩნდა რა ამის მეტი — დღეისამდი გვეყრია და გვიჭირავსო. დღეისამდე ჰერისა თვითონ ესენივე არიან მოწამენი, მძლავრებით სჭერია.

დღეს რომ სამართალს ითხოვენ, სამართლით გოსტაშაბიანთ დარჩა ზემო წერაქვი მისის გლეხითა. დიდხანს იყო ეს ლაპარაკი; პირითაც მრავალჯერ უთხარით და მოციქულითაც მრავალჯერ ვთხოვეთ საბუთები, მაგრამ ვერა მოიტანეს რა, არა გვაქვს რაო.

და ეს პაემანიც მიგვიცია ამ წლის ნავროზამდინ, თუ რომე თეიმურაზ მდივანბეგმა და ან ზაზამ ასეთი წერილით საბუთი მოიტანა რამე, რომ სამართალი შეიწყნარებდეს, სამართალი მიეცემა.

თუ ამ პაემნამდინ სარწმუნო საბუთი ვერა მოიტანა რა, ამ წერაქვის სოფელთან და იმ სოფლის გლეხთან საქმე აღარ აქვსთ რა. სამართალი ასე გადასწყდა.

ეშვიკალაბაშო თამაზ ორბელიანო! ხელი აუმართე და ამ გოსტაშაბისშვილებს მოაბარე.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ და ნება მისის სიმაღლისა არის. იანვრის

მ, ქორონიკონს უობ.

მეფის ძე გიორგი

მდივანბეგი ნიკოლოზ

მუჯაბუჯ

მსაჯულმან სწორი ესე ვოს ეს ძეს

სულხან

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ იანვრის იბ, ქორონიკონს უობ.

თამაზ ორბელიანო ეშვიკალაბაშო! ეს ასე გაქარიგებინე.

--

დადიანის
ქორთინი
ბიბლიოთეკა

ქ. ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა დედოფალი ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ. ფებერვლის 18, ქორთინი

უობ. დედოფალი
დარეჯან

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იანვრის კბ. [ქორონიკონს] უობ.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი ვახტანგ, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იანვრის კმ, ქორონიკონს უობ.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი მირიან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ფებერვლის იგ, ქორონიკონს უობ.

146. ბადიშაბა იოანე ელიოზის შვილის შიხის ოპარას საჩხუბა

1784 წ. 2 თებერვალი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 46. საბ. № 274. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[176] ნალეკარი ოქრუა ჩიოდა: ჯაეახეთიღამ ვართ გარდმოსულიო საქართველოშიაო, აქედამ ლეკში დაეიკარგეო. ოცი წელიწადი დაკარგული ვიყავ და მოველ ღმრთის მადლით საქართველოშიაო. ელიოზის შვილი იოანე მედაეება. ჩემი ყმა ხარო, ერთი ქალი მყვანდა, წამართოო, სამართალი მაღირსეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულეებამ, ელიოზის შვილი იოანე მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

იოანე ასე ჩიოდა: ამ კაცის მამაბანი ჩვენი სამკვიდრო ყმანი არიანო და ტყვეობიღამ რომ მოვიდა, მაშინაც ჩემ ყმათ მოვიდა და მეყმოო, ქალი გა[ა]თხოვაო, საჩექმეც გამოვართვიო; თუ ჩემი ყმა არ იყოო, საჩექმე რომ გამოვართვი, რატომ მაშინ არ მიჩიულაო?

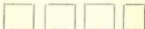
ჩვენ, მსაჯულთ, ამათი საჩივარი რომ მოვისმინეთ, ეს სამართალი განვსაჯეთ: ქალი რომ გამოუერთმეგია, ახლავ მოსცეს ელიოზის შვილმა იოანემ თავის დედ-მამას; და იოანემ ერთი თავისი კაცი შეაფიცოს ამ კაცს, წადგეს იოანეს კაცი: «ამისმა მადლმა, თქვას, ოქრუავ, სამკვიდროდაც ბატონის ჩვენის ყმა იყავ და ტყვეობიღამ რომ მოხველ, ბატონის ჩემის ყმათ მოხველ და ამის ყმათ იყავ».

თუ ასე შეაფიცა იოანემ, თავისი კაცი ოქრუა ყმათ დარჩება ელიოზისშვილს იოსებს და იოანეს. და თუ ასე ვერ შეაფიცა კაცი, ელიოზისშვილებს ოქრუასთან კელი არ ექნებათ ვისუფლდება, [v] თუნდა ყმათ დარჩეს, თუნდა არა.

ქალი რომ გამოურთმევეია, ახლავ უნდა მოსცეს ელიოზისშვილ-მა იოანემ თავის დედ-მამას.

ს ა ა მ ი ს შ ვ ი ლ ო ბ ე ც ი ა ვ! ამითი იასაული შენა ხარ. ასე აღასრულე, როგორც ზემორე აღგვიწერია.

იანვრის დ, ქორონიკონს უობ.

ჩვენ მსაჯულთა სამართლით ეს გოგო გამოვართვით, თავის მამას და დედას შივაბარეთ. ამ კაცმა ელიოზისშვილი აღარ და[ა]ფიცა, ეყმო, ყმა არის ამისი; მაგრამ ნურც ჯაბრით მოექცევა, ამ გარჯას ნუ მოიხსენებს, რაც შე[ე]ძლოს რიგიანად და სამართლიანად იმსახუროს. ფებერვალს გ, ქორონიკონს უობ.

მოფიცარი მოიყვანა, მაგრამ აღარ დააფიცა. მე, სა[ა]მისშვილი ბეცია ამ განაჩენის იასაული ვიყავ, ელიოზისშვილის იოვანეს მოფიცარი კაცი შეაგდეს, მოიყვანა, მაგრამ ოქრუა ჩირიკამიას შვილმა აღარ და[ა]ფიცა, ელიოზისშვილს დარჩა.

ზღორთა.

147. განიხილეთ გეგმაზე მღვინეების უმთავრესი საბაზილიკის საძირკე

1784 წ. 11 თებერვალი

ესსა. ფ. 1448. № 2450. დედანი. ქალაღი. 62X38,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მ ზ ე კ ა ბ უ კ მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი თავის ყმათ შ ა ბ ა შ ვ ი ლ ე ბ ს ი მ ე დ ა ს, ს ა ბ ა ს და დათუნა შვილს პ ა პ ა ს უ ლ ი ო დ ა, ჩვენი მკვიდრნი ყმანი არიანო კურწიკამელნიო, და ახლა დ უ რ ნ უ კ ს ჩასულანო და დურნუკელად ამბობენ თავიანთ თავსაო და სამართალს ვითხოვო.

ჩვენ, ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ მ ა ნ ი უ ლ ო ნ, შ ა ბ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი სამართალში მოვაყვანიინეთ და ვკითხეთ სადაობა და დრო და ქამი.

ამათ ასე თქვეს: ჩვენ არც კურწიკამელნი ვართო და არც მაგისი ყმანიო, ჩვენ დურნუკელნი ვართო თქვენი ყმანიო, მართალია, პაპა ჩვენი აყრილაო დურნუკიდამო ვ ა ხ ტ ა ნ გ მ ე ფ ი ს უ წ ი ნ ვ ე და ჯ ა ვ ა ხ ე თ ს გადასულაო და ორმოცი წელიწადი იქ დაუყ-

ვიაო; მერმე მაგის პაპას მზეჭაბუკს კურწიკამში ყმაღ მოს-
ლიანო, სამიოდ ოთხი წელიწადი იქ მდგარანო და მერმე მისევე ქალ-
ვახეთს გადასულანო; და ჯაეახეთიდამ მეორედ ქართლში მღვდელთა
ვართო და ამდენი ხანია არაგვზე გახლავართო, ამათ ამის მეტი არა
იცოდენ რა.

დურნუეკლებს ეკითხეთ: მეზობლები ხართ თქვენ, როგორ
იცით, სწორე თქვითო.

იმათ ასე თქვეს: ჩვენ ასე გაგვიგონია, დურნუკს საბა გულაანი
ყოფილანო და ეს კი არ ვიცითო, როდის აყრილანო და ესენი იმათ-
ნი არიან თუ არაო, არც ეს ვიცითო, რასაც ესენი არ ამბობენო.

ამათის მკრიდამ ერთი კელის მოსაკიდებელი სიტყვა ვერა
[ვ]ნახეთ რა ამის მეტი, რომ დურნუეკლნი ვართო; არც მოწამე
უჩნდათ და არც წერილი.

მაგრამ მაშინც სამართალმა მზეჭაბუკ მდივანბეგს საბუთი მოს-
თხოვა.

მზეჭაბუკ მდივანბეგმა ჯერ პირველად ეს უპასუხა: თუნდა
დურნუეკლიც იყო, პაპაშენი ვახტანგ მეფის უწინ რომ აყრილი-
ყოს, ჯაეახეთს გადასულიყოს და იქ ორმოცი წელიწადი დაეყოს
და ბოლოს ვახტანგ მეფის ბატონობაში პაპაჩემს მზეჭაბუკს კურ-
წიკამში ყმაღ მისვლიყოსო, მაინც როგორ წამიხვალო, თორემ აი
შენი საბუთებო. ჯერ დავთარი წარმოაყენა თავიანთ მამულისა,
რომ იმაში კურწიკამელად ეწერნენ კურწიკამელნი შაბაშვილები
საბა და იმედაო.

მეორედ, თავიანთ კელით წერილი წარმოუყენა, არზა სანა-
ტრელს ჩემს ძმასთან მირთმეული, რომ ასე ეწერა: კურწიკამელთ-
შაბაშვილებს იმედას, საბას და დათუნაშვილს პაპას მოსცესო
მზეჭაბუკ ყაფლანიშვილის ყმათაო, ჩვენი მემკვიდრე
ბატონი ვიპოვნეთო და ოქმი გვიბოძეთო, რომ მარტო ჩვენს ბა-
ტონს ვემსახურნეთო.

სანატრელის ჩვენის ძმის ლეონის ოქმი იყო, რომ: ბაბა-
ნა მილახვარო, ეს კურწიკამელნი შაბაშვილები მარტო თავის
ბატონს მზეჭაბუკ ყაფლანიშვილს უნდა ემსახურნენო, სოფლის
ხარჯში ნულარ გარევეთო.

მესამედ, მორიგის დავთარი წარმოაყენა, რომ ამათ ყმაღ დაწე-
რილნი იყვნენ.

მეოთხედ, კურთხეულის ეშვილაბაშის კელით წერილი და ბე-

¹+კელით.

კედი წარმოაყენა, რომელშიაც ასე ეწერა: მე, დ ე მ ე ტ რ ე ემი-
 კალაბაშს ასე მახსოვს¹ და ასე ვიციო, რომ: ეს შაბაშვილები, ვერწილ-
 კამს ესახლნენ მეფის ვახტანგის დროსაო; მეორედ კმდევეს¹ და
 რომ: ემ ჩვენის ბატონის ბატონობაში ჯავახეთიღამ აყარე ვეგცა
 და სხვანიცა და ციხე ქვაბს მოვიყვანეო, და ციხე ქვაბიღამ
 ვაშლოვანს მოვიყვანეო, და იქიღამ ავქალას გავიღაო,
 და იქიღამ გვემსახურებოდაო. მერე თაფანი რომ ავაშენეო,
 ავქალიღამ აყარეო და თაფანს დავისახლეო; მერე თაფანი რომ
 მოიშალაო, ისევე ავქალას ავიდნენო, და იქიღამ დუშეთსაო
 და დუშეთიღამ სულ გვემსახურებოდნენო, ღმერთს ვიფიცამო და
 მეფეს ერეკლესაო, რომ ეს ასე იყოო. და ახლა თუ არა-
 ვინ ირწმუნებსო, და მეფეს ერეკლეს ტყუილად დავიფიცავო, და
 მამ ჩემი ყოველი სიტყვა ცრუ იქნებო და დიდის სასჯელის ღირ-
 სიც ვიქნებოო, თუ მეფეს ერეკლეს ტყუილად დავიფიცავო. და
 ნება სამართლისა იყოსო.

მართალია, ემიკალაბაში ბიძა იყო, მაგრამ ჩვენ რომ იმას ვიც-
 ნობდით, ის იმისთანა ბიძა არ იყო, რომ მეფე ერეკლე ტყუილად
 დაეფიცა. თუნდა იმდენი სხვადასხვა საბუთები არც კი პქონდეს
 მზექაბუჯ მდივანბეგსა, მართო ეს მოწმობაც ეყოფა. ამისთვის ეს
 შაბაშვილები იმედა და საბა და დათუნაშვილი პაპა სამართლითაც
 გვიბოძებია და წყალობითაც.

ემიკალაბაშო მე ლქის ედეკ! ამაზე ერთი იასაული აჩინე,
 ეს შაბაშვილები აყარევინე და მდივანბეგს მზექაბუჯს მიაბარე-
 აღიწერა ფებერვლის ია, ქორონიკონს უობ.

ბეჭელი: ღმრთისმშობლის სასოიანი იულონ დავითიანი.

კიდებე:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონი შვილი-
 გიორგი, ამ ჩვენის ძმის იულონ ბატონიშვილის ბძანებას წიგნ-
 სა და ამას ვამტკიცებთ. ფებერვლის კ, ქორონიკონს უობ.

ბეჭელი: მეფის ძე გიორგი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ვამტკი-
 ცებთ ამ ჩვენის ძმის ნაბოძებს სიგელს. ფებერვლის კ, ქორონიკონს
 უობ.

ბეჭელი: ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვე-
 თად.

¹ მახსოვს.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ვამტკიცებთ
ამ ჩვენის ძმის ნაბოძებს სიგელსა. ფებერვლის კ. ქორონიკონს
უობ.

ბეშელი: დაეთის ტომთა სქესისა ძე ვარ ირაკლი მეფისა მი-
რიან.

**148. ბაგინება ანტონ 1-ისა ელიოზიზვილავის შვის მამულაშვილის
საქმეზე**

1784 წ. 11 თებერვალი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 29. საბ. № 50. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[68v] ელიოზის შვილებს გოგიას, მოურავს იოსებს და იმის ძმას ფარეშთხუცესს იოვანეს უჩიოდა თავეთი ყმა მამულას შვილი ლომკაცა და იმის ძმა იოვანე, რომ ჩვენ თქვენნი ყმანი არა ვართო, სახასონი ვართო — სვეტიცხოვლის ყმანი[ო].

ჩვენ ეს საქმე, დია, სიმკაცრით გამოვიძიეთ და ციციშვილს მდივანბეგს და ეგრეთვე მოხუცებულთ კაცთ დიდად ვაფიცეთ და გამოვკითხეთ ამ საქმის ჰეშმარიტებით ცნობა: ამისთვის, რომ შეზობელნი და მამულის მესამბღურენი და ერთმანეთში მცხოვრებელნი იყუნენ და უფრო ამ საქმის მეცნიერნი იქმნებოდნენ.

და იმათ დიდის ფიცით გვარწმუნეს, რომ ამ ივანესი და ლომკაცას მამა ქალ[69]ანთრისათვის გამოერთმევეინა ელიოზის-შვილს და ეითასაო და იქ მოიყვანა თავის მამულშიაო; თათარი იყო, მონათლა და დაასახლაო; და თავისი სამკვიდრო ყმა იყოვო და ემსახურებოდაო; და არას დროს არავისგან ვაგვიგონია იმისი სახასობა თუ არ ელიოზოვის ყმობა, ეს ორმოცი წელიწადი არისო.

როდესაც ჩვენ ამაზედ სარწმუნოდ გულსავსე ვიქმენით, რომ ელიოზის შვილების ყმა იყო სწორედ, და ჰეშმარიტად ჩვენც დაუშტკიცეთ უშეტესად და უბოძეთ ელიოზის ძეთ იოსებას და იოანეს მამულას შვილები ივანე და ლომკაცი, თავეთის ცოლით და შვილებით.

ამათიკ² რომ არ ყოფილიყო და სახასო ყოფილიყო, მაინც საჭირო არა იყო ამათი არბოძება ჩვენგან და გაუცემლობა, ამისთვის, [რომ] ერთი უმამულო კაცი იყუნენ ეს ამათი ყმები.

1 ერთმანეთში. 2 ამათაც.

და რადგან ვსცანით ქვეშარიტებით წყალობა გვიქნია და გვი-
 ბოძებია. ღმერთმან ჩვენს სრულს ერთგულს სამსახურსა შენა მუღ-
 ახმაროსთ. არა მოგეშალოსთ ჩვენგან და არცა ჩვენთა შემდგომად
 კათალიკოს-პატ[ვ]რიარხთა[გან] ჩვენგან ბოძებული ესე წყალობა.

ეგრეთვე თქვენც, ყოვლად სანატრელნო კათალიკოს-პატრიარ-
 ქნო, თქვენცა ასევე დაუმტკიცეთ, რათა თქვენიცა გაგებული ღმერთ-
 მან მტკიცედ ჰყოს. აღიწერა ფებერვარს ია, წელსა ჩღად.

ხელთა: კათალიკოზი

მე, ციცი შვილი მღივანბეგი თეიმურაზ, ამ ბატონის
 კათალიკოზის განაჩენის მოწამე ვარ.

149. ბაქონიება ამილახორიანთა და ბაქანას მამულის საქმეზე

1784 წ. 20 მარტი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 48. საბ. № 39. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[30] მისის უმალღესობისათვის არზა მიერთმიათ გიოგა-
 შვილებს: გარეჯვარს რაც მამული გქექონდა, თქვენის
 ბძანებით კელი აგვიმართესო და უსტა იასეს შვილს ბეჯა-
 ნას მიაბარესო. მისს უმალღესობას თავეთის შვილის ბატო-
 ნის შვილის იულონისათვის ებძანათ ამითი სამართა-
 ლი; და ბატონის შვილს ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებილები-
 სათვის ებძანათ. ჩვენ, მსაჯულთ, ესენი ვალაპარაკეთ.

უსტა იასეს შვილმა ასე იჩიელა წერილით: პაპაჩემი და მამა
 მისი ამილახორიანთ ყმა ყოფილაო და იმ პაპაჩემს სანატ-
 რელის მეფის ვახტანგისათვის მრავალი უმსახურნიაო
 და კურთხეულს მეფე ბაქარს ამილახორიანთათვის ორი
 კომლი მოქალაქე თავეთის მამულით უბოძებია, და ის პაპაჩემი თა-
 ვის მამულით, რომელიც ან ამილახორიანთაგან მიცემული ჰქონია
 და ან გარეჯვარს თავისი ნასყიდობა ჰქონია, გამოუცვლიაო. პაპა-
 ჩემი რომ იჩიიდამ აყრილა და ქალაქს დაუსახლებიათ, პაპაჩემს იმ
 თავის¹ მამულსა და ნასყიდობაზედ მაჩაბლის შემომწყრალი
 მეტრეველი ყმად მოსვლია და ის დაუსახლებია და თავის-
 თვის ყმად სჭერიაო. მერმე ოსმალო მოვიდა და იმ სიშორეზედ მა-

¹ იმ თავის.

მულის კელის მოკიდება [v] ველარ შევიძელითო, მი[ი]ყვანეს ამი-
 ლახორიანთ და გიოგაშვილები და[ა]სახლესო. ჩვენ გიგე[ი]ქვეშ
 ლახორის ლაპარაკი ვერ შევიძელითო.

მერმე ყიზილბაში მოვიდა და ზემო ქართლში მუდამ
 ჯარი იდგა და არეულობა იყო. როსცა ღმერთმან მეფენი მოსცა სა-
 ქართველოსა, ამირინდო ამილახორის დროს ვილაპა-
 რაკეთო და ვედაეენითო.

მერმე რევაზ ამილახორის დროს ვილაპარაკეთო.
 ბატონმა ოქმიც გვიბოძა, კელი აუმართეს ამ მამულზედაო.

მერმე იასე ამილახვარის დროს კიდევ ვილაპარა-
 კეთო და ვედაეენითო. ბატონმა ოქმი გვიბოძა, პა[ა]ტა ციციშვი-
 ლი იასაულად აჩინა, კელი აუმართეს და მომაბარესო; არც ერთ-
 ხელ არ დამანებესო, მიწას ხვნენ, სჭამენ და ვენახებს მუშაობენ და
 სმენო. გაცვლილობის წიგნი ამილახორისა და სრულიად მისის სახ-
 ლის კაცებისაგან დაბეჭდილი ხელთ მე მიჭირავსო. და რომელიც
 ჩემზედ მოქალაქენი გაუცვლია, ის კაცნი ამილახორიანთ დღესაც
 ხელთ უჭირავსთო, ორსავე ისინი ჰხმარობენო, მე რო[მ] არა ვთქვა,
 არც იმათ უნდა ქნან და [ა]რც თქვენ უნდა იყაბულოთ; ბატონს მამ-
 მული არ უნდა დაუკარგოთო, თორემ ვჩივი, სამართალს ვითხოვ.
 სამართალი მომეცითო.

აქ იყვენ სამართალში ამილახორის შვილი გოგია ომანი[ს]
 შვილი და გიოგანნი ერთობით. ჩვენ უთხარით: პასუხი მიეცითო.

ამათ თქვეს: ათი-თორმეტი ამილახორი გამოცვლილა, ეს გიო-
 გაშვილები [81] იმ მამულზე სახლობან, მოდავე და მოლაპარაკე
 არავინ ყოფილა. მართალია, სანაცლო კაცები ჩვენ გყვანან და ეგ
 აქ ქალაქში ბატონს უსახლობსო; წიგნი მოიტანოს, როგორ უწე-
 რიანო, ან ვის მიუცია ან ვისი ბეჭედი უზისო; და თუ სარწმუნო
 წიგნია, ნება სამართლისა არისო.

წიგნი მოვატანიეთ, ასე ეწერა: ესე წიგნი და ფიცი მოგარ-
 თვით მეფეს ბაქარს მე, ამილახორმა ავთანდილ,
 ეშიალასბაშმა გიორგიმ, ბეჟან, ბარძიმ, ოთარ, ვახ-
 ტანგ ასე, რომე: ჩვენს ყმას გულან-ბეგას შვილს ნაზარა-
 შვილს დავითას, იასეს და ფარსადანს მეფეს ვახ-
 ტანგზედ მრავალი სამსახური ექნათ და თქვენ მისი გაცვლი-
 ლობა გვიბძანეთ, ჩვენც განალამც მოგართვით ნაზარაშვილი და-
 ვითა, იასე და ფარსადანა და თქვენ მისად სანაცვლოდ გვიბოძეთ
 ქალაქს თქვენი ყმა ვაჟარი ორი კომლი პატარა გიორგი და მისი

ძმა არუთინა თავისის სახლკართა და საქონლითა. აგრევე ჩვენც თავისის მამულით მოვართვით და ასე შევეჯერდით, რომ ალაროდეს მოიშალოს; და რაც გარეჯვარს ნაზარაშვილებს ნასყიდნი მარცხი აქვსთ, ისიც თან გამოჰყვეს, იმითი მოგვირთმევი; მოურაოთლა ჩვენ ნაზარაშვილებთან საქმე გვაქვს, რადგან სამაგიერო გვიბოძეთო; და დიდი [V] წყევლა ვინც ეს მოშალოს; გცივი მდივნის ხელით დაიწერაო, ქორონიკონს უდ; ბეჭედი ავთანდილ ამილახორის, ვიორგისა, ბეჟანისა, ბარძიმისა, ოთარისა. ამასაც ჩიოდა უსტა იასეს შვილი: ჩვენ რომ მაგათ ვყვობივართ, უწინვე გარეჯვარს ნასყიდობა გვქონებიაო და მაგათ რომ ვყვობივართ გარეჯვარს თუხარელის მამული უბოძებიაო და მისთვის ვყვობივართო.

იმის წიგნიც მოვატანიენტ. ასე ეწერა: ამილახორმა იოთამ, ბეჟან და სხუათ გიბოძეთ გულანბეგაშვილს ასლანას და პაპინას და მომავალთა გარეჯვარს თუხარლის ვიორგის მამულიო, ქორონიკონს ტკე. ოქმებიც ენახეთ მისის უმაღლესობისა, რომ კელი აუშართეთ და მოაბარეთო. თუ სწორე სიტყვა აქვსთ, ილაპარაკონო.

ჩვენ ამილახორიანთ და ვიოვანთ ესენი რომ წაუკითხეთ, პასუხი ვთხოვეთ, ამის მეტი არა გვითხრეს რა: დიდი ხანია გვიჭირავს, არავინ გვდავებიაო. არც ეგ წიგნი გეცოდნიაო.

ესეც იჩივლა ბეჟანმა: ორმოცდაათი წელიწადია სულ ვჩივი და როგორ არ მიდავნიო. და იმას უწინ ოსმალნი და ხანები ისხდენ ვინ გამიგონებდაო და ჩემის ხელმწიფისაგან იასაულები მებოძება, ხელს ავიმართვენ, მამაბარებენ, მე რომ წამოვალ, მიჰყოფენ ხელსა და თვითანვე მუშაობენო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სამართალი მივეციო: თუმცა დიდი ხანია აღარ უჭირავს, მაგრამ მოსამართლისაგან გასასინჯავია. თუ ამილახორიანთ ასეთს კეშმარტისა საბუთს მოიტანენ, [82] რომ ამათგან ან ისევ ეყიდოსთ ან გაეცვალოსთ ან მეფეთაგან ისევ მიჰბრუნებოდესთ, მაშინ სამართალი დაქნებებსთ ისევ ამილახორიანთ და გიოვანთ. თუ არადა, ამილახორი დიდი კაცი, ეს მდაბალი სომეხი დროარეული და ეს [ს]ადაო მამული ამათზე შორს და იმათზედ ახლოს ფაშებისა და ხანების დროს რა შეძლება ჰქონდა, რომ იმათთანა ძლიერ კაცებს სდავებოდა.

სანატრელის მეფის ბაქარის ბოძებული მოქალაქენი დღესაც ამილახორიანთ კელთ უჭირავთ და რომელიც ამათზე გაცვალეს, ეს მამული კელთ უჭირავსთ, დიდი უსამართლოა, თუ ან მეფეთაგან

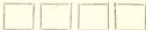
არ ჰპოძებიათ და ან მათგან არ უყიდიათ, დიდი მძლავრება ჩანს და რაც უნდა აქამდეს დაეგდოთ ეს საქმე, რომ თავის პატრონისათვის უნდა დაენებებინათ, თუმცა ძველი ანბავია, მაგრამ ჩანს, რომ იქნებოდა ნია და ულაპარაკნია, ისიც დიდი ხანია. ოსმალსა და ყიზილბაშს ოცდაერთი წელიწადი ეპყრათ და ამათი სამართალი არ დაეკორება.

და რა რომ მემკვიდრე კელმწიფენი დაბძანდნენ, საჩივარი და ლაპარაკი აღარ დაუკლია. ზოგისა ნიშანი და ოქმი უჭირავს და ზოგისას ფიცით ამბობს. და ამ მიხედულობით ამილახორიანთაგან დიდს ხანს ჰქერა და მისთვის სამართლის მიუცემლობა უსამართლო იქნებოდა და ეს სამართალი მივეცი: რომელიც იოთამ ამილახორისაგან მიცემული წიგნი უჭირავსთ თუხარლის მამულისა, ამილახორიანთ იმაზედ ფეხი უნდა დაუდგან, ეს არისო; და რომელიც უწინვე გარეჯვარს მიწები ნასყიდი ჰქონიათ, იმაებზე გიოვანთ დაუდგამთ ფეხი, ეს არისო. თუ ის მიწები ან ვენახად აშენებულა ან გაკეთებულა რამე, ყველა აჩვენონ; რაც ფიცი სამართალმა დაქადვასთ, იმ ფიცით გული აჯერონ და მიაბაროს იასაულმა.

და თუ ასე არ იქმონენ, უსტა იასეს შვილს დაქადგმევიწონ ფეხი, შემოუაროს თავის მამულსა ნასყიდსა თუ ნაწყალობევს და თქვას ფიცით: ეს ნასყიდია და ეს ამილახორიანთაგან მოცემულიაო, და იასაულმა აღმართოს კელი და მოაბაროს. და რომელიც დანებდეს, იმას ნულარავინ შეეცილებდა და ნულარც წაართმევენ. და თუ მოხდეს, რომ კიდევ წაართონ, ესეც სამართალიდამ დაგვიწერია, ერთიორად ამას მოსცენ და სამართალს! პასუხი გასცენ².

ეშვიკალასბაშო თამაზ! იასაული შენ უნდა [იყო], მიხვიდე და როგორც ჩვენი მიცემული განჩინება აცხადებდეს, ასე უნდა აღასრულო, ამაზედ სუსტობა არ იქნება. დღესამდე უსამართლო სკირვებია, ახლა უნდა მისის უმაღლესობის ბძანებით სამართალი ასე მიეცესთ, როგორც გაგვიჩენია.

მარტის კ, ქორონიკონს უობ.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა ირაკლი მეორე, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ.

ორბელიანო ეშვიკალასბაშო თამაზ! ეს ასე აღასრუ-

¹+და. ²+იასაული მეც.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ლებინე, როგორც ამ განაჩენში სწერია, ამას გაურიგებელ
დაავდებ. მარტის კდ, ქორონიკონს უობ.

ჩვენ, ბატონიშვილი იულონ, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აპრილის გ, ქორონიკონს უობ.

**150. ბანიძე იოანე აბაშიძისა და ზაალ ენდრონიკაშვილის
მამულაჲის ბაჲოშის საჩუჲე**

1784 წ. 22 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10200. დედანი. ქაღალდი. 44X19,6 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის. საბუთის მეორე დედანი დაკულია ცისა. ფ. 1448. № 682.

ქ. ჩვენ, ქეშიქჩიბაში აბაშიძე იოანე, ენდრონიკაშვილი ზა[ა]ლ და ერასტიშვილები მამულეზხედ ვლაპარაკობდით. მისს უმაღლესობის მეფის სამართალში შევედით, მაგრამ ჩვენ ერთმანეთის ძმობისა და სიყვარულისათვის სამართალში კი აღარ ვილაპარაკეთ.

და მდივანბეგი ბეჟან, კავკავაძე ეშიკაბაში გარსეჟან, ვაჩნაძე ლუარსაბ, ჭიმიტის მოურავი ზა[ა]ლ, მაყაშვილი როსებ, ყორჩიბაშის შვილი ბეჟან — ესენი დაგვიხსდნენ და ასე შეგვარიგეს. და ჩვენ ამ გარიგებას დავჭერთ და ყაბულიცა გვაქვს.

ქ. ბეჟანბალი და კაჭრეთი ქვემოთ საჭიზიყოს შარამდის — ეს სამათ უნდა გაიყოს: ერთი წილი ქეშიქჩიბაშის იოანესი არის, ერთი წილი ზა[ა]ლისა არის და ერთი წილი ერასტიანთი არის. ამავე ბეჟანბალისა და კაჭრეთის ბოლო — საჭიზიყოს შარას ქვემოთ რაც არის, ეს სამთავესი საერთო არის, მაგრამ გაყოფამდის ერთმანეთს, ბევრს მოხნავს თუ ცოტას, ხვნას ვერ დაუშლიან.

ქ. ამას გარდა, ზიარის ბოლო რაც გაუყოფელი არის, ის საერთო არის. ზიარელთ ყველას კაცმა უნდა ხნას, მაგრამ მეტნაკლების მოხვნას ერთმანეთს ვერ დაუშლიან და ვერცავენ სამამულეთ დაიჭერს. ჩვენს კაცს გარდა სხვა კაცმა რომ მოხნას, იქილამ რაც ღალა ადგეს, სამათ უნდა გაიყოს.

1 სამთავესი.

ქ. ზიარს ტყე რაც არის, აქედამ თვითო სახოდაბუნე თან-
სწორე ამ ზემოხსენებულთ სამთავ ძმთ უნდა აიღონ. სხვა რაც
დარჩება ზიარის, ძველი საკომლო უნდა ჩა[ა]გდონ და სხვა
ზედ გაიყონ.

ქ. ამას გარდა წინამხარში რაც მოურავიანთან საერთო
მამული გვაქვს, მოურავიანთადამ რასაც ჩვენს წილს გამოვიტან-
დეთ¹, სანამდის გავიყოფდეთ, ისიც ამ ზემოხსენებულსავით საერ-
თოთ უნდა ვხნათ. როდესაც გავიყოთ, სამთავ სამოთ უნდა გავი-
ყოთ. მარტის კბ, ქორონიკონს უობ.

ქ. სამთავესთვის თვითო ამისთანა განაჩენი მიგვიცია.

ორი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯუ-
ლად მაგო ბეჭან
2. გარსევეან.

ლუარსაბ ამას ვწერ, ბეჭედი დავკარგე, ეს ჩემი ხელი
არის. რსა?

ქ. მე, გაბაშვილი ზაზა, ვაწერ კელსა ზაალ ჯიმიტის
მოურავის მაგიერ, რომ თვითონ ზაალმა მომაწერინა. ბეჭედი კი
არა ჰქონდა, რომ დაებეჭდა. მარტის კბ, ქორონიკონს უობ.

ქ. მე, ასლან ლაშქარნივისი, ამ სამართალში დამსწრეცა ვარ
და განაჩენის დამწერიც. ბეჭედი: ლაშქარნივისი ასლან.

ქ. მე, ბეჭან, ამ სამართალში დამსწრე ვარ, ეს ჩემი კელი
არის.

კიდევ:

ქ. მე, ქეშიქჩიბაში აბაშიძე იოვანე, ამ დარბაისლე-
ბი[ს] განჩინების ყაბული ვარ.

ბეჭედი: მონა ლთისა ქეშიქჩიბაში აბაშიძე იოვანე.

ქ. მე, ზაალ ზურაბის შვილი, ამ დარბაისლების განჩინების
ყაბული ვარ. ბეჭედი: ზაალ.

ქ. მე, დიმიტრი ენდრონიკაშვილი, ამ დარბაი-
სელთ განაჩენისა ყაბული ვარ მამიჩემის სიტყვით.

ქ. მე, ლუარსაბ მინბაში, მოწამე ვარ ამათის სიტყვითა ამ
განაჩენის, ვინც ამაში სწერიან. ბეჭედი: მაყაშვილი ლუარსაბ

¹რაც მოურავიანთად ჩვენ წილი გამოვიტანოთ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, გარბე-
ბის წიგნსა და ამ გაყოფას ვამტკიცებთ. მარტის კდ, ქორონიკონს
უობ. გ. 1784 წ. 2 ივნისი

ბეჰადი: ქნარს მიცემს, დავით მიკობს ძედ კახეთის მეფედ ცხე-
ბულს ერეკლე.

151. ბენიანაზ ბიოგაშვილისა და ბეთანას მამულის სამართავი

1784 წ. 2 ივნისი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 46. საბ. № 193. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[135v] საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება მოგიწერთ იასა-
ულო ივანე და მურავი თქვენ უნდა მიხვიდეთ გარე-
ჯვარს და როგორც განგვიჩენია, ისე აღასრულოთ. თუ ბეჰა-
ნამ ორი და სამი სარწმუნო მოწამე იშოოს და იმ მოწმეებმა
ღმრთის ქვეშ სულზე კელის დადებით იმოწმონ, რომ ესე და ეს
მამული და ვენახი ბეჰანასიაო, ან ნასყიდი და ან ამილახვრის მი-
ცემული თუ ხარლის მამული, ამას ზომ ფიცის აღარ ეჭირება,
კელი აღმართე და ბეჰანას მოაბარე.

თუ მოწმით არ გარდასწყდეს და გიოგაშვილებმა სამ-
თავ ძმათ უჩვენონ — შენი მამული ეს არისო, თუ ჩვენს ფიცს
სჯერხარ შემოგფიცაეთ, ამის მეტი არა გვეჭიროს რა და ნულარას
გვედავებიო, და თუ ჩვენს არა სჯერხარ, შენ დაიფიცე და დაგანებებ-
თო; თუ ბეჰანა და მისი შვილი იმათს ფიცს დასჯერდეს, აიღონ ხა-
ტი, სამთავ ძმათ შემოუარონ: ეს არი[ს] შენი მამული, არც ჩვენ
გვეჭიროს და არც სხვისა ვიცოდეთო; რაც ფიცში ჩაიტანონ, ბეჰა-
ნას მიაბარე და მისი მამულია.

და თუ ბეჰანა და მისი შვილი ამათს ფიცს არ დასჯერდენ, თვი-
თონ ან მამამ და ან შვილმა შეჰფიცონ: ეს არის [136] ჩემი მამული
და ესეო და რაც დაიფიცონ, უნდა კელი ამართო და ბეჰანას მიაბა-
რო. თუ ვენახიც დაიფიცონ¹, ბეჰანას დარჩეს; და სახლის ალაგს
ზომ თავის ნებით აძლევენ. ამ ვენახის შენობაც და სახლების შენო-
ბაცა დააფასონ. თუ მანის შვილი პაპუა და კიკოლა
მძიქვანეთ და ორი იმათი კაცი ასეთი, რომ მამულისა და შენობის
ულუფი ჰქონდესთ, და კიდევ გარეჯვრიდამ ანდრია და მიქელა;
ღმრთის წინაშე ამათ როგორც დააფასონ ან ვენახის შენობა და ან
სახლებისა დაწერონ, დაბეჭდონ; ის წერილი ჩვენთან ჩამოიტანეთ
და ჩვენ გავარიგებთ.

¹ და.

და რა რომ მისის უმაღლესობის ბძანება და იასაული მისჯლა და ამ მამულებსათვის კელი აუმართავს, მას დღეს აქვე ბეჯანას მამული შექნილა, მაგრამ გიოგაშვილებს არ დაუნებებუდდნენ. სი გამოსავალი კიდევ იმათვე უქამიათ, ისიც უნდა ამ ბჭეებმა იანგარიშონ ვენაჩის გამოსავალიცა, მიწების ღალაცა და სახლის ადგილის ქირაცა; ესენი დაწერონ და გიოგაშვილებმა პასუხი უნდა გასცენ ჩვენის სამართლით.

აგრევე თუხარლის მამული რომ უწერია ბეჯანას ამილახორის მიცემული, იმისი საბუთი ხომ ასეთი ვერა მოიტანეს რა, რომ მოსამართლის გული დაეჯერებინათ. თუ კიდევ საბუთი აქვსთ რამე და ამ ამილახორიანთ წიგნს გააბათილებენ, ამილახორიანთ, სანამდის თქვენ იქ იყვნეთ, ილაპარაკონ და როგორც მოგწეროთ, ისე ქმენით. თუ საბუთი არა აქვს რა.

და რადგანაც მეფის ბაქარისათვის თავის მამულითა მიურთმევიათ და გაუცვლიათ, იმ მამულზედაც კელი ამართეთ და მიაბარეთ. თქვენ რომ ჩამოხვალთ და რასაც წერილს ჩამოიტანთ და ან ჩვენ გარდავკრით გარიგებულს და გარდაწყვეტილს იმ განაჩენს მოვაწერთ, რომ იმაში სადაო და სალაპარაკო აღარა იყოს რა. და ის განაჩენი მოუშლელი იქნება, რომ იმაში სათუო აღარა იქნება რა. თიბათვის ბ, ქორონიკონს უოზ.

ქ. რომელიც ნასყიდობის წიგნი კელთ უქირავს ბეჯანას, — იმაზე ხომ არც მოწამე ეჭირება და არც ფიცი უნდა. და რომელიც სალაპარაკოა, იმაზედ როგორც მოგვიწერია. ორი სიგელი რომ ხელთ უქირავს ბეჯანას, ის ხომ უფიცრად უნდა მისცეთ ბეჯანას, რაც იმ ორს სიგელში უწერია.

და სამს სიგელს რომ კიდევ ანბობს ბეჯანა, ამილახორს ვაჩვენეო და აღარ მომცაო, იმ სამის სიგლის და რაც იმაში მამული წერებულა, როგორც მოგვიწერია, ისე ქმენით, რომ ან გიოგაშვილები დააფიცონ და დასაჯერდენ და ან ბეჯანამ დაიფიცოს და გაიტანოს.

□ □ □ □ □

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. რომელიც ამაზე განწესებული იყოთ, ეს ასე აღასრულეთ, როგორც ამ განაჩენში სწერია, ამას გაურთიგებელს ნუ გაუშვებთ. აღიწერა იენისის ე, ქორონიკონს უოზ.

□

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 48. საბ. № 167. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[127v] პეტრე და ივანე ჩიოდნენ: დაგვრისელი მე-
კარვის შვილები ვართ და გოგნიაშვილები გიორ-
გი და მისი ძმისწულები თავეთის მემკვიდრე ყმობით და თეთი-
რობით გვეკიდებთან. ჩვენ მეკარვის შვილები ვართ და მკვიდრათ
ფავლენის შვილის ბერისა და მისის ძმების ყმანიო.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფემან და სხვათა ირ-
კლიმ ამათი სარჩელი მოვისმინეთ და ეს სამართალი განვაჩინეთ:
ამ პეტრესა და ივანეს მამას ძველადგანვე უვლია, ხან ამილახო-
რის მამულში კარბს მდგარა, ხან კათალიკოსის ყმობა უთქვამს,
ხან ვისი და ხან ვისი, ამისთანას ცრუობით მოქცეულა.

მასუკან გოგნიაშვილს ლაჩინასთან მოსულა და
უთქვამს: შენი მემკვიდრე ყმა ვარო. ბატონს მოახსენე, ოქმი აიღე
და ამილახორიანთ მამულიდამ ამყარე. ლაჩინას ჩვენგან ოქმი აუ-
ლია, აუყრია, ჩამოუყვანია და საღალურში დაუსახლებია. არა რო-
მელიმე კაცი ამათს ბარობაზედ გოგნიაშვილებს არა სდავებია.

ცოტას ხანს უკან ამავე კაცებს ჩვენის შვილის იულონის ყმობა
მ[ო]უნდომებიათ და იმისთვის უმსახურნიათ. მასუკან იულონსაც
ისევ [128] გოგნიაშვილებისათვის დაუნებებია. თვრამეტი წელი-
წადი იქნება ეს კაცი გოგნიაშვილებს აუყრია ამავე კაცების სიტყ-
ვით და მონდომებით და მას აქეთ არავინ წამოსდავებია. და ახლა
ეს თქვეს და მოიგონეს — ჩვენ ფავნელისშვილას ბერისა და მისის
ძმების ყმანი ვართო მემკვიდრე მეკარვისშვილებიო.

ფავნელისშვილებმაც ბატონის პაპის ჩვენის მეფის ერეკ-
ლეს სიგელი წარმოაყენეს და ასე აცხადებდა: მეკარვისშვილები
თქვენთვის ყმად გვიბოძებიაო. ძველადგანვე ამ კაცების მამა-პაპანი
ფავნელისშვილის მამულიდამ აყრილან და წამოსულან და მას აქეთ
ოთხმოცდაათი წელიწადი იქნება არც ფავნელისშვილებს ამ კაცებ-
ზედ უდავნიათ და არც ამ კაცებს იმათთვის თავეთი თავი გამოუჩე-
ნიათ, რაც ახლა არა თქვეს ფავნელისშვილის ყმობა.

რადგანაც ამდენს ხანს გაუვლია, რომ ფავნელისშვილებისათვის
ყმობით აღარ უმსახურნიათ, თუ უნდა სწორეთ მეკარვისშვილებიც
იყვნენ, მაშინც სამართლით ფავნელისშვილები ველარას შეუვლენ;

ამიტომ, [რომ] ოთხმოცდაათი წელიწადი იქნება ამისმეტრათ არც
 უდავნიათ და არც სამართალში ულაპარაკნიათ. რადგანაც, რომ ვინმე
 რემ და ივანემ თავეთი თავი გოგნიაშვილებს გამოუცხადეს, რომ ვინმე
 ნი ყმანი ვართო და გოგნიაშვილებიც თავეთს მემკვიდრეს ყმას თე-
 თ ი ა უ რ ს ეძახოდნენ და ამას ამბობდნენ: როდესაც მამაჩვენი
 მეფის ვახტანგის დროს ცოლ-შვილით კახეთიდან აყრილა
 [v] და ქართლში გარდასულა, ამათი მამა ბერო მსახურათ თან ხლე-
 ბიაო; ერთი განაჩენიც ჰქონდათ პა [ა] ტ ა მდივანბევისა, რომ თე-
 თ ი ა უ რ ს ოცი მარჩილი სისხლი დასდებოდა და ასე აცხადებდა:
 ან თითონ თეთიაურმა გარდაიხადოს ან მისმა ბატონმა და ან ეს
 კაცი სისხლში ოლიანთშვილს პაატას დარჩესო; ამისასაც ასე ამ-
 ბობდნენ: ოცი მარჩილი ჩვენ მიგვიცია, განაჩენი დაგვიხსნია და
 ხელში გვიქირავსო; და ივანეც ლეკისაგან დატყვევებული ლაჩი-
 ნამ დაიხსნაო და თვით პეტრემ და ივანემ თავეთი თავი ყმობით გა-
 მოუცხადეს; და ლაჩინამ ჩვენის ოქმით აპყარა და ქართლიდან
 ჩამოასხა და რაც თვითონ ამ კაცებმა არ აშალეს ლაპარაკი, სხვა
 არავინ წამოსდავებია და ფაენელისშვილებიც ამათ ალაპარაკეს.

ამდენის მიზეზებით ეს პეტრე და ივანე ყმობით გოგნიაშვი-
 ლებს გიორგის და მის ძმისწულებს დარჩა. ფაენელისშვილები ვე-
 ღარ ედავებია. ვინათგან ამდენი ცუდლუტობა იხმარეს, ხან ვისი
 ყმობა თქვენ და ხან ვისი; ყმობით სამართალმა გოგნისაშვილებს
 და [ა]ნარჩუნა, მარა ცუდლუტობისათვის ოცი თუმანი ჯარიმა პეტ-
 რეს და ივანეს დავადევით; რომ ეს ოცი თუმანი უნდა გამოუტრ-
 თვასთ და ფაენელისშვილს ბერს და მის ძმისწულებს მიეცესთ.

ეშოკადასბაშო ჯ არ და ნ! კაცებზედ კელი ამართე, გოგნია-
 შვილებს მიიბარე და ოცი თუმანი ჯარიმა ამ კაცებს გარდაახდევინე
 და ფაენელისშვილებს მიიბარე.

აღიწერა ივნისის ე, ქორონიკონს უობ.

**153. არაა ძრისხმისა ოსინაშვილის შვის თაობაჲმ მღივანეჲთა
 განჩინებით**

1784 წ. 6 ივნისი

ცსა. ფ. 1448, სპ. № 1231. დედანი. ჭაღალდი. 34,4x22 სმ. მხედრული.
 განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბატონის მოსამართლე[ე]ბის ქირი მოსცეს ო ს ი-
 ნ ა შ ვ ი ლ ს ქ რ ი ს ტ ე ს ი ა ს.

ჩემს ყმას მოუხსენებია: რა ტყვეობილამ მოვედიო, ^{რა მიმსახურებია} ხურია რაო. იმდენი თქვენი წყალობა მქონდეს, რამდენე მოწამე მე გორს მყვანდეს და კიდევ ვიშოვნო¹, რომ მაგას შემსახურებოდა:

მეორე, ეს ხუთი წელიწადია კარზე მესახლა, შემსახურებოდა. რამდენსაც მოწამეს მიბძანებთ, მოგართმევთ.

მესამე, რომ მოგახსენათ არბოდამ არ მიმსახურნიაო, ძღვენის მოტანას და ვარისასა ის უფრო დიდი სამსახური არ არის საბუთი, რომ არბოს შექნილი შეილი მახლდა და შემსახურებოდა, ჩემს სახლში მოკვდა და გორს მარხია.

მეოთხე, ახლა რომ დავთარი დაიწერა, მაგან ბრძობა მოიგონა, არ დაწერეს. ამას წინათ რომ რევაზ ამილახორმა დაწერა, ის დავთარი გაშინჯეთ, თუ არბოს ჩემს სახელზედ არ დაწერილიყოს, დავთარი მანუჩარ მდივანს აქვს.

მეხუთე, მოგახსენებთ გორის დავთრისა და ხარჯში ჩემზედ ჩაგდებული ყოფილა და ხარჯი მე მიძღვევია. მოხელე აქ გახლათ და ჰკითხეთ.

მე[ე]ქვსე, მაგას მდულარე დასხმოდა, თითონ ველარ ჩამოვიდა. წყალ-კურთხევის ძღვენი, ყაისიშვილის ხიზანი სალოცავათ ყოფილიყო, იმათის ხელით ორი ყვერული ჩამოეგზანა, მე კი ავით ვარო.

მეშვიდე, აბელიანთ ყმის ხელით გამოეგზავენა. მერმე კიდევ თავის ამხანაყის ხიდისთაველი კაცის კელით გამოეგზავენა. ეს, რაც უცხო კაცის კელით მამსვლია და რაც თითონ მოუტანია, ხომ არ იტყვის, არზი იქნა.

მთიბათვის ვ, ქორონიკონს უოზ.

[განჩინება]

ამათი სარჩელი რომ მოვისმინეთ, ეს სამართალი ვსაჩეთ: ოსინაშვილმა ქრისტესიამ შეჰფიცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, დურასტაშვილო ივანე, პირველათაც ჩემი ყმა იყავ, ტყვეობილამ რომ მოხველ, ჩემ ყმად მოხველ, ყმურად მსახურე, მსახური მახელ, რაც შეგეძლო ისე მსახურე, რაც ახლა არ მიჩივლე, ამის მეტად შენ ჩემი ყმობის უარი არ გეთქოს».

¹ ვიშოვონო.

თუ ეს ასე შეპფიცა თავდათავ, ეს ღურასტაშვილი¹ ივანე თავის შვილებით დარჩება ყმად ოსინაშვილს ქრისტესიას. და თუ ეს ასე ვერ შეპფიცა, ღურასტაშვილს ივანეს ყმობით ვერას მტრებზეა ქრისტესია.

იასაულო ბერძენის შვილო ბეციავე! ეს ასე აღ[ა]-სრულე. მთიბათვის ზ, ქორონიკონს უოზ.

თხი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად გესაე ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
2. მ ზ ე ქ ა ბ უ ე
3. მონა ღეთისა მდივანბევი ოტი ა
4. ჟამი ესეცა წარვლის.

ქ. მე, ოსინაშვილი, ღურასტაშვილმა აღარ დამაფიცა და თავის ნებით თავი დავახსნევი. ეს ჩემი ხელია. †

154 . ბანიძეაბ იაკობე II-ისა ალავერდელისა და ნაპრესნლის სამწყსოს თაობაზე

1784 წ. 12 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 818. დედანი. ქაღალდი. 33,5x21,3 სმ. მხედრული. ვაკევილობის ნიშნად ნახშირია მძიმე.

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართუელოსა და სხუათა მეფემან ირაკლი მეორემან და უწმიდესმან ძმამან ჩუენმან საქართუელოს პატრიარხმან ანტონი, ჩუენთანა შეკრებულთა ყოვლად სამღუდელთა და საქართველოს მსაჯულთ თანდასწრებით მოვისმინეთ და გამოვიძიეთ სარჩელი ყოვლად სამღუდელოს იმბა ალავერდელის ნიკოლოზისა და ყოვლად სამღუდელოს ნეკრესლის დოსითეოსისა, რომელთა აქუნდათ ცილობა სამწყსოსათვის ეკლესიისა.

და ვინათგან ძველ იყო ჟამი იგი და დრო, რომელსა აცხადებდა ნეკრესლის კერძი იგი წერილი და ნიშნიდა ნაფარეულს და გარემო რაოდენსამე ადგილებს შტორას ქუევეით ნეკრესელის სამწყსოდ, რომლისაც ვავლილის წელიწდების რიცხვი იყო...* რომელსაც მიუგებდენ ალავერდლის კრებულნი: რა მეფედ ალავერდელი კახეთში ყოვლად სამღუდელთა შორის პატივით გაუ-

¹ დრესტაშვილი.

* დატოვებულია ცარიელი ადგილი რიცხვის ჩასაწერად.

პირველებით და სამწყსო შეუმზადებ[ა]თ, ზიდის ყურს ზეით ყოველის კაცისაგან უცილებელად ალავერდლისათვის დაუნებებეჭეჭოფეღელქმას აქეთ გვქონია სამწყსოდ და აქამდის არც დავა გაგვჩუბნისხმქმქმქმრომელთაც მოხსენებული კახეთში ალავერდლის დადგინების რიცხვი იყო ჩუფე, ათას ოთხას სამოცდაექვსი წელიწადი, რომლისაც რიცხვი არის მუნით აქამომდე სამას ათრვამეტი.

და რადგან ორნივე მოსარჩლენი ძველის დროებით ცილობას ამტკიცებდენ და არც ერთს მხარეს ასეთი წერილი და საბუთი არა ჩნდა რა, რომ უვნებელი ბქობა იქვისაგან თავისუფალ ქმნილიყო და გულსავე ქმნილთ ახლავ სამართალი გარდაგუეწყვიტა, ამისთვის თორმეტიდამ თოთხმეტს სეკდემბრამდის ვადა დავდეეთ.

ამ სამს თვეს ჩვენგან და მათის უწმიდესობისაგან და აგრევე ყოვლად სამლუდელოს ალავერდლისაგან მთლად კახეთში და ალავერდლის კრებულში და ვინცავე ეკლესიის მოხელენი არიან იმათ საბლუმში წერილი და საბუთი მოიძებნოს.

თუ ასეთი წერილი და საბუთი გამოჩნდეს ან ალავერდლის ცილობის კერძი და ან ნეკრესლისა, რომ თვინიერ ყოვლისა იქვისა უშიშად სამართალი იმაზედ გადასწყდება, ის დაიმტკიცება.

თუ ასეთი წერილი არ იბრება რა, მერე ჩვენ ამ ზემოხსენებულისავე შეკრებულების თანდასწრებით, რომელიც იმ ქამის სამართალზე დადებული აზრი გვაქვს, ისე გარდასწყდება, და შემდგომ მის ქამისა ისე უნდა აღსრულდეს.

და ამ სამს თვეს რადგან ნაფარეულში საყდარიც ნეკრესლისაგან არის ნაკურთხი და დღესაც იმას იხსენებენ, შეუცვალებელად ეს ასევე იყოს, ყოვლად სამლუდელო ნეკრესელი მოიხსენონ. და რაც თანამდებობა აქვსთ სამსახურისა, ისიც ნეკრესელს მსახურონ.

და ამ სამისთვის ვადაზე ქმნილი სამართალი ნაფარეულს თუ ალავერდელს დაანებებს, ნეკრესელს რაც სამს თვეში ნაფარეულიდამ მირთმევი, წმიდის გიორგის ეკლესიას მიართვას.

და თუ ისევ ნეკრესელს დარჩება, სამართალით ერთმანერთს გაუსწორდებიან და სადაო აღარ ექნებათ რა.

როგორც განგვისჯია, ეს ასე უნდა აღსრულდეს. ივნისის იბ, ქორონიკონს უობ, წელთა ჩღბდ.

ბეჭადი: მე ფეხთ განბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ე რ ე კ ლ ე.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5359. დედანი. ქაღალდი. 30,8×16,2 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია
წერტილი.

ქ. ბატონისშვილის ვახტანგის ბძინებით ფალკენისშვილის ბიძინას და საყვარელიძე შოშიას სამართალში დავსხედით ჩვენ, მაჩაბელი ხეთასისთავი ზა[ზა], ხერხეულიძე უზბაში დავით და ფალკანდისშვილი უზბაში გოგია და ხერხეულიძე ალათანგი და ფალკენისშვილი ქაიხოსრო.

ესენი ვალაპარაკეთ. ბიძინას წანაღებიც ბევრი იყო წაღებულად და საყვარელიძე შოშიასიც იყო ბევრი წაღებული. ამ[ა]ებს ერთმანეთში გამოვედით და გ[ა]ვესწორეთ.

შოშია საყვარელიძეს რომ დოიჯაშვილისთვის ამ[ა]თს თ[ა]ობაზედ თუთხმეტი კოდის პურის თამასუჭი გამოურთმევია, ის თამასუჭი ისევ საყვარელიძემ ბიძინასა [და] დავითის ობლებს მისცენ და ბიძინამა შვიდკოდნახევარი პური დავითის ობლებს უნდა მისცეს.

ბიძინა რომ საყვარელიძეს შოშიას კაცის გალახვას უჩიოდა და სიკვდილსა, იმაშიაც შოშია გამართლდა, ველარას ედავებდა. დღეს და დღეის უკან ერთმანეთთან სადაო და სალაპარაკო აღარა აქვთ რა. იენისის იგ, ქორონიკონს უობ.

ხელთვა: ზაზა, დავით, გიორგი, ქაიხოსრო

ბეჭელი: ალათანგი

თავში:

ქ. ჩვენ, ბატონისშვილი ვახტანგ, ამ განჩინებას ამ გზით ვამტყიცებთ, როგორც ქვემოთე წერილი აცხადებს. მთიბათვის იგ, ქორონიკონს უობ.

ბეჭელი: ლომად იუდას ბაკეთად ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

156. ბაწინება კიკოლა მათუნასშვილის სასისლო საშუაზე

1784 წ. 15 ივნისი

ცსა. ფ. 1448. № 801. დედანი. ქალაქი. 36,3x19,5 სმ. მარჯვენა კედელი
 კლდე მოხუცულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნაწილობრივ
 წერტილშია, ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. თუხარელს გოგიას ცუდს საქმეზედ სახლში მიხ-
 დომოდა მათუნასშვილი ყანჩველის ბუში კიკოლა და
 ცოლშვილთან თუხარელი გოგია გაელახა. და მათუნასშვილს ეს
 არ ეკმარა. მეორეს დღეს კიდევ გოგია თუხარელისათვის თავში
 ხმალი ეცა, დიდათ დაეჭრა და მეორედ მკლავში ეცა და. თუხარ-
 ლის რამაზისთვისაც გვერდში ხმალი შეეცადა ხორცად
 ეწია.

ეს ორნივე ძმანი დაკაფულნი ჩვენ, ამილახორ-მდივან-
 ბეგს იესესთან მოვიდნენ და მათი უბრალოდ ამოწყვეტა
 იჩიულეს. ჩვენ ამათი საჩივარი გავსინჯეთ და დაჭრილიცა ვნახეთ.

რადგან მათუნაშვილს ასრე სასიკვდილოთ ორნივე ძმანივე გა-
 მოემატა და დაეკაფა, ჩვენ ეს სამართალი მივეციით: რადგან მეტს
 ვერ შეიძლებდა, მეორე აზნაურშვილის სისხლი გაუჩინეთ — ოთხ-
 მოცდათი თუმანი — ნახევარი ჯინში და ნახევარი თეთრი გოგიას
 უნდა მისცეს მათუნაშვილმა.

მოურაობისა სხვა იყო, მაგრამ ეს ვაკმარეთ. და რამაზას სისხ-
 ლი სხვა განწესდება ასრე. ივნისის იე, ქორონიკონს უობ.

კასპის მოურაო ქარუშიძე ნინიავე და ზაალის-
 შვილო ნინიავე! ეს განჩინება როგორც განგვიწესებია, ეს ასე
 უნდა აღასრულოთ; რაც სისხლი დაგვიწერია, ახლავე უნდა მიაცე-
 მინ[ოთ, ნახევარი] ვეჭი და ნახევარი თეთრი*.

157. ბაწინება კრისტინასა და კარაჩი იასაიას შვილების სახლების

საშუაზე *

1784 წ. 15 ივლისი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 19. საბ. № 91. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[140v] ქ. ლმერთმან ბედნიერის ხელმწიფის ჳირი მოსცეს მათს
 მიწა-მტვერს მელიქს ავეტიქას და ქვეთხულებს. გორელი
 ქრისტესიას და ქურქჩი ისაიას შვილების სახლების სამართა-
 ლი გებანათ. ამათი ლაპარაკი და წიგნები გავსინჯეთ. ქრისტესიას

* ბეჭდის ადგილი მოხუცულია.

მამა და ბიძები ოთხი ძმანი ყოფილან: ერთს ძმას ქაიხოსრო
რქმევია, ერთს ძმას ბაინდურ და ერთს ძმას გიორგი. რომ
ეს გიორგი ამ ქრისტესიას მამა ყოფილა, ქაიხოსრო
რი ყოფილა და ზაალ თუშმალი. ამ ორთ ქალაქში სახლი
უყიდნიათ, მაგრამ ნასყიდობის სიგელში არც ბაინდურა სწერია და
არც ამ ქრისტესიას მამა გიორგი სწერია.

ნეტარად ხსენებული პაპა თქვენი მეფე [141] ვახტანგ
რუსეთს რომ წაბძანებულა, მეითარი ქაიხოსრო და თუშმალი ზაალ
თან გაჰყოლიან. ქაიხოსრო გორს დარჩომილა და ზაალ თუშმალი
ცოლშვილით გადაჰყოლიან.

ამ მიზეზით ისაღფაშის ფაშობაში იმათი სახლები სა-
ქელმწიფოთ ბეითალმანათ გაუხდიათ; და ხელმწიფის ბეითალმან-
ჩისაგან ისაღფაშას თეთრით უყიდნია ეს სახლები და მეჩითის მა-
გიერად ქურქჩი იასაიასათვის მიუციათ; და ამათი სახლები მეჩი-
თათ გაუყეთებია, რომ მო[ს]ტაბარი ჰუჯათები კელ[თ] უჭირავსთ.

ამ არზაში ბაინდურა რომ სწერია, იმ ხანათ იმისი შვილებიც
გათათრებული ყოფილან. რათგან იმათი მამის სახელი სიგელში არ
წერილა, იმათთვის არ მიუციათ და ბეითალმანათ გაუხდიათ.

ამათი საქმე ასე არის და ბრძანება კელმწიფისა აღსრულდეს.
ივლისის იე, ქორონიკონს უობ.

ისაი ძე მიკირტუმ [v] თაყოანთი , მე, დავით
ტერ-ისაია მოგახსენებ, რაც ამ წიგნში სწერია, კეშმარტი
არის ; მე, ნაზარბეგის შვილი ოსეფა, მოგახსენებ.

• თავში:

ჩვენ, საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე, ვამტყი-
ცებთ განჩინებასა ამას. როგორც მელიქს და ქევთხუდებს უნახავთ
და გაუსინჯავთ და მოუხსენებიათ, ამ სახლებთან ოსინას შვილებს
საქმე არა აქვსთ რა. და სამართლით ქელქჩი ისაიას შვილებს დარ-
ჩათ. რადგანაც თავიანთ სახლის მაგიერად ყოფილა მიცემული.

მკათათვის და, ქორონიკონს უობ.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალი დათიანის
პსული პატრონი დარეჯან ამ ბატონის ბძანებას ვამტკიცებთ.
აგვისტოს ია, ქორონიკონს უობ.

დათიანის
ეროვნული
ბიზელიტიონი

158. პასაშარაღო წიგნი სხვადასხვი და თაჰასი

1784 წ. სექტემბრის დამდეგს

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 845. დედანი. 74,5×26,8 სმ. ქალღღი. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მძიმე, წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ნებიტა და შეწვენიტა ღმრთისათა მამისა, ძისა და სულისა
წმიდისათა; მეოხებითა პატიოსანისა და ცხოველმყოფელისა ჭუა-
რისათა და უფროსად ყოვლად წმიდისა ღმრთისწმობელისა მარა-
დის ქალწული მარიამისათა; ზეცის ძალიტა ანგელოზიტა, მთავარ-
ანგელოზიტა მიქაელ და გაბრიელიტა; ზეციერიტა და ქუეყნიერ-
იტა, რომელნი წმიდა სვინაქსარსა შინა პსწერიან ანუ მოიხსენე-
ბიან, — ამათი მინდობიტა, თავსდებობიტა და შუამდგომელობიტა
ესე ამიერთგან უკუნისამდე ქამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკი-
ცი და უცვალებელი გასამყრელო წიგნი და სიგელი და-
გიწერე და მოგეცი მე, სტეფანამ შენ, ჩემს ძმას თაყას
შვილთა შენთა და სახლისა შენისა ჩამომავალთა ყოველთავე, ასე
რომე:

ქამთა ვითარებისაგან მოხდა ჩუენში ლაპარაკი და ურთიერთ-
საგან გაყრა მოვიწოდომეთ, გავიყარენით სიყუარულით და გავშველ-
დით. და რაც ყოფა, სიცოცხლე გვქონდა — თუ ჭინში და თუ ნაღ-
დი თუ მამის ჩუენისეული და თუ ჩუენი მონაღვაწი — ყოველი
გავიყავით, რომე არღარა დარჩა რა ჩუენში არც სადავო და არც
სალაპარაკო, ძმობისა და სიყვარულის შეტი, არც ერთი იოტის
ფასი.

და რაც ყმა გვყვანდა და გავიყავით, რომელიც შენ გერგო,
იმისი ბარათები და ნუსხა შენთვის მომიცია და რომელიც მე
გერგო, იმისი ბარათი და ნუსხა შენ ჩემთვის მოგიცია.

და ამ სიგელშიაც ამისთვის განეაცხადეთ, რომ ეგების ან ბა-
რათი ანუ ნუსხა დაგვეკარგოს, ამ სიგლის ძალით კიდევ თავთა-

ვისი ყმა დავიჭიროდ და ურთიერთს არ წავეცილოთ არც ჩვენ და არცა ჩუენი შვილნი.

გერგო ყმა შენ, თაყას: სანაინელი ქარანთ საქმე მკვედლის ოსეფას ფარდი, სანაინელი მენაბდე არუთენა მკვედლის შვილი ჯანოას ფარდი, სანაინელი წამალანთ ჯანოა მარტიროზას შვილი მიქელას ფარდი, სანაინელი პატარა არუთენა მიქელას ძმისწულების ხეჩოასი და პეტროზას ფარდი, სანაინელი საფარაშვილი გრიქორა ბ[ა]რდაძერელი ქურთიკაშვილი გიქოას ფარდი. საქირნახულოთაც მოგეცით სანაინელი ოჰანა.

პაცუტელი წარუქანთ ვართანაშვილები და სანაინელი აკოფაშვილი ზურაბა რომ კახეთს არიან, ესენი სამშო გაუყრელი დაგვრჩა.

და ესრეთვე დაგვრჩა გაუყრელი ჩუენი მამული თუ ჩუენი მამა-პაპეული და თუ ბედნიერის მეფის ირაკლისაგან ნაწყალობევი დოლიკანთ მამული, თუ წყალი, თუ წისქვილი, თუ მიწა, თუ ვენახი, თუ სახლი, თუ კარი ყოველი ფერი მამული; ამისთვის, რომ ამ ქაშში ჩუენ ქალაქში ვიყავით; და ოდეს ჩვეუნს მამულზე წასვლა და დგომა მოგვიბდეს, ისიც მას ქაშს გავყოთ ან ჩუენ და ანუ ჩუენი შვილები.

და ბედნიერის მეფის წყალობის სიგელი და ოქმი ეს ორი წიგნი შენთან არის, მაგრამ ნაწყალობევი სამშო არის.

არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი და კაცთაგან:

ჩუენი მღვდელი და მოძღვარი მოღნიწის დეკანოზი მილდისი ტერ-აბრამა სომხური ზეჰელი.

ჩუენი ბიძაშვილი შიოშის შვილი ბეჟანა. ზეჰელი: მონა ღთისა ბეჟან;

ყორდანაშვილი უთრუთა ზეჰელი: უთრუთა; იეგულაშვილი ზაალ.

და მე, ტერ-ოჰანას ძეს მცირეს ტერ-დავითს, ამ სიგლისა ორი დამიწერია ერთის მახზუნით, რომ ერთი სტეფანესა აქუს და ერთი თაყას და მოწამეცა ვარ.

ხელთვა: ტერ-დავით

დაიწერა ესე გასამყრელო წიგნი სექტემბერს დამდექს, ქორონიკონს უოზ.

ნასირა შვილებისაგან მამა ჩუენს, ავთანდილას რომ ასლანას

სოფლის ნახევარი ეყიდნა, ნახევარიც ჩვენ ვიყიდეთ, რომ იმისი /
 ორი სიგელი გუაქვს, ერთი შენთან არის და ერთი ჩემთან, **ქ. მე, სტეფანას ამ სიგლის ყაბული მაქ, ეს ჩემი ხელწერილია**
 ბეჰადი: ს ტ ე ფ ა ნ.

159. განიხილეთ ფალავანდიშვილის მამულის გაყოფის საქმეზე

1784 წ. 6 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 26. საბ. № 270. პირი; აგრეთვე დავთ. № 31. საბ. № 62.

[206v] ერთობრივ ფალავანდიშვილებს ბატონთან თავეთს მამულზედ ელაპარაკნათ. მათს უმაღლესობას ბატონს ამათის მამულის განსაზღვრა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბეგო იესესათვის ებძანა.

ჩვენ მივედით ცეროვნის[ს] და ჩვენთან დავისწარით ხუთასისთავი მანაბელი ზაზა, ავალიშვილი როსტომ, ფავლენიშვილი იესე, თაქთაქიშვილი იესე, თაქთაქიშვილი ივანე, ავალიშვილი ზურაბ, ხერხეულიძე ავთანდილ, ბეღელაშვილი ავთანდილ, ცხინვალის მამასახლისი დთი[207]საეარ და ფალავანდიშვილები ვალაპარაკეთ.

საკომბლოების მცოდნე კაცი არა ყვანდათ და რომელიც თავთავისი ნებაყოფლობა იყო, საკომბლოები ასე გაუყავით: ცეროვნის[ს] ერეკლე ფალავანდიშვილის ყმა კომბლი რვა; თამარაშენს ამისი ყმა კომბლი რვა; ცეროვნის[ს] ვახტანგის შვილი ბერის ყმა ხუციასვილი აზნაურიშვილით კომბლი ჩვიდმეტი; თამარაშენს ამისივე ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის[ს] როსტომის ყმა კომბლი ერთი; თამარაშენს ამისივე ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის[ს] ქაიხოსროვარდანიშვილის ყმა კომბლი ოთხი; თამარაშენს ამისივე ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის[ს] უზბაში შვილის როსტომის ყმა კომბლი; ორი კიდევ ათის დღის მიწა თამარაშენს, ამისივე ყმა კომბლი ერთი; ცეროვნის[ს] რამაზაშვილის ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის[ს] ბატონი კათალიკოზის ყმა კომბლი ერთი; ხუციასვილის ხოდაბუნის ოდენ[ი] ხოდაბუნ[ი] უნდა მიეცეს საერთოდამ.

ბერი რომ სამს კომბლს კაცს დაობს, თუ ხუციასვილი იორამ წადგეს თავისის ძმისწულეებით¹, დაიფიცოს, რომ ყაფ-

¹ ძმის წულბელებ.

ლ ა ნ ი ს ა გ ა ნ და ბ ა რ ძ ი მ ი ს ა გ ა ნ მისცემოდეს და არც [v] სხვა სახლის კაცს საქმე არა მქონდაო. თუ ასე იფიცოს, მწიგნობარს დაჩრეს; თუ ასე ვერ იფიცოს, და ეს სამი კომლი კაცს მსჯელობა ექნება და ყველამ უნდა გაიყოს.

ხოდაბუნებზედ რომ ლაპარაკობენ, თავ-თავისი ბარათი და სანათი მოიტანონ და თავ-თავისი ხოდაბუნი დაიჭირონ.

ზურაბ ბერს ამბროსის შვილის მამულს ედავებოდა. თუ ზურაბმა ბარათი და განაჩენი მოუტანოს, ზურაბს დარჩეს და ბერს საქმე არ ექნება. თუ ბარათი და განაჩენი ვერ მოიტანოს, ბერს დარჩება და ზურაბს საქმე არ ექნება. ენკენისთვის ვ, ქორონიკონს უობ.

იასაულო ნახირო-ბოქოულთხუცესო შეერმაზან, მოურავო გლახავ, ჩიკოიძე ქაიხოსრო! ეს განჩინება ასე აღასრულეთ.

160. განჩინება ბარო ხომასურიძისა და ჯაბალონის მამულის საქმეზე

1784 ა. ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 10562. დედანი. ქალაღი. 39x24,5 სმ. დაზიანებული. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უგანათლებულესობის მეფის ძის ვახტანგისათვის მოეხსენებინა ზაბულონს და ამის შვილს სფირიდონს [მეჭ?] ვრისხევს სამის დღის მიწა მქონდაო, ბე[რო] ხომასურიძე დამევაჭრაო, ნახევარი მიეპყიდეთ იმ მიწისაო, ამაში მთლივ სამის დღისა ჩაუწერიაო მწერალსაო, სამართალი მაღირსეთო.

მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს ვახტანგს ამითი სამართალი ჩუენ — საქართველოს მსაჯულშეკრებულთათვის ებძანა! ჩვენ ბერო ხომასურიძე მოვაყვანინეთ [და] ვალაპარაკეთ.

ბერო ეპასუხებოდა: შენ წახველ, ქსნისკვეველს კაცს მეტი ფასი გამოართვი, ბატონის შვილს მოახსენე, ოქმი მოიტანე, ისევ და[ა]ხსენებინეთ. ამ ოქმის ამბავი რომ შევიტყე, ჩემ[მა] შვილმა სიგელი წამოიღო ბატონის შვილთანაო. მე იასაული დამადგა, სიგელი კი არა მქონდაო და ბათილამის წიგნი გამომართვესო. ჩე-

¹ამითი სამართალი.

მის შვილისთვის ბატონისშვილს ოქმი ებოძაო — ეგ მიწა ამ ხომასურითქეს მოაბარეთო და ეგ ზაბულონ აქ სამართალში დგესო.

ზაბულონ ეპასუხებოდა: მე რადგან საბატონისშვილო ყმანი ვართო, ბატონისშვილს მოვახსენეთო, ისევე დავიხსენით შენგანაო, დახსნილზე მეორეთ რაღათ შედავებიო.

ჩუენ, მსაჯულთ, ზაბულონს და ამის შვილს უთხარით: ეს სიგელი თქვენის ნებით დაწერილა თუ არა? ზაბულონის შვილმა თქვა: ჩუენ არ გვითქომს მწერლისათვისსაო, ტყულად დაუწერიაო და ამის მუჩალგასაც დავედებო.

ჩუენ ამის მწერალი მღუდელი ნიკოლოზ [მო]ვაყვანინეთ და გკითხეთ: ამათის ნებით დაწერე ეს ნასყიდობის [სიგელი] თუ არაო? ნიკოლოზ პირში წაუდგა: თქ[უენ] მითხარო და თქუენის ნებით დამაწერინეთო, უთქვენოთ როგორ დავეწერდიო, დიდათ...* ტყუისო, [და ესეც] გვითქომსო, ნიკოლოზ მღუდელმა სამარ[თალს] წერილი მოართო, თუ მე ამაში გავმტყუნდეო, ამათის ნებით არ დამეწეროს, გარდამხდესო; კმიადაშვილი იქ დაგვესწრო, ესენი რომ მაწერინებდნენო; ის დაიბარეთო, თუ ვტყუიო.

ჩუენ კმიადაშვილი დავიბარეთ. კაცს რომ ვგზავნიდით, ზაბულონის შვილი მოვიდა — სამართალში ვტყუიო, მართალია, ჩვენის ნებით დაწერა მწერალმაო.

რადგან ასე გამტყუნდა, რომ თავის პირით აღიარა თავისი სიცრუვე, ეს მამული დარჩა ხომასურითქეს. ოქმებიც ვნახეთ ბატონისშვილისა, ქსნისკეველი კაციც მოვაყვანინეთ, რომელსაც მასუკან ეყიდა და შევიტყვევით, რომ მეტის ფასისათვის ექნა ნასყიდობის მოშლა, სხვა არა ყოფილა რა. თუ ეს მამული ეკლესიისა არ არის, ზემორე მოხსენებულისაებრ დარჩა, ველარ გამოართმევს.

და მუჩალგა რომ დადო, მწერლისათვის მე არ მითქომსო და მღუდელს სიცრუვით სდებდა, უნდა თორმეტი თუმანი გამოერთოს.

ეშიკადასბაშო ივანე! ეს მამული ახლავ მოაბარე და თორმეტი თუმანიც წა[ა]რთვი ზაბუ[ლონის] შვილს ამისთანას სიცრუვისათვის. ნოე[მ]ბერს ე, ქორონიკონს უოზ.

რომე[ლიც] მღუდელს სიცრუვით სდებდა სამართალში და თვით გამტყუნდა, უნდა იმ მღუდელსაც პასუხი ვასცეს სამართლით.

* აქლია ორი სიტყვა.

ოთხი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესაე ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშვიძესა
ნიკოლოზ.
2. მზეეკაბუკ
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ.
4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

თავში:

ქ. ჩუენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ საქართველოს მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. ნოემბერს... ქორონიკონს უობ.

ბეჭედი: ლომად იუდას ბაყეთად ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

მოგბარდა ერთობრივ ხომასურიძე[ე]ს, — რომელიც ხსენებული [მამული] იყო ამ ხსენებულს განაჩენშია ძაბილო[ნის შვილის] დავითისაგან, — ქიტესასა, ნინიას და გაბრიელს — ერთობრივ [თქვენს] სახლობას. აღარა რა დარჩომილა ჩვენი შენთან...* თხოვნით და მოწამეც ვარ ამის.

161. ბანიინაბა სოლომონ 1-ისა აზოზრო წარათლისა და გოგია
ჯამბარისა ააგნაზა
1752—1764 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 114r. დედანი. ქალაქი. 34,5×15,5 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია
წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. დაბძანდა ბატონი მეფე სოლომონ, გენათელი ბატონიშვილი იოსებ, ერისთავი როსტომ და სულ მთლათ მეფის დარბაისელნი. წერეთელი ქა[იხოსრო] და გოგია ჯაფარიძე გავაბეჭვეთ.

გოგიამ უჩივლა წერეთელს: ბუში გამიყიდე, მისი ცოლი და სამი მისი შვილი, და ამას გარდა შვიდი მტყვევ სხვა, და ბიცილას გამოთრევა.

წერეთელმა უბასუხა: ბიძაშენი სულთან. ერისთავის კაცი იყო. ერისთავი მიწყრებოდა და მემტერებოდა და ერისთავის მტერობისათვის აღარც ჩემი და მოვირიდე, დაეყიდე რაც მისი იყო, არ იდევა; რაც სულთანის იყო, ერისთავის მტერობით დაეყიდა და არ იდევა.

* სტრიქონაბეჭდარი გადასულია და არ იკითხება.

და ბუშის ძმას აშორო უთხრა: «ის შენი ძმა ბუში არცა ვნს შენთვის მოეცეს, არც შენი კაცი ის ყოფილიყო; ქვე რომც დავყუდებდე მაშინ, არც მისით მოგსლოდეს, არც მაშინ შე[ნ]თვის ვუფიქროსკა ყოს, მე რომ ის დავეყიდე».

აწ ასე გავაჩინეთ: ამაზე წერეთელმა ჯაფარიძეს შუბზე კაცი გამოატანოს; და თუ შუბმა ამართლოს, არას ემართლება. თუ ამტყუნოს, რათაც გაყიდულა — აჯით ფასი; და სულით რომ გაათათრებულა, რაგვარიც კაცი იყოს, სისხლი მისცეს წერეთელმა ჯაფარიძეს. თუ ჯაფარიძე შუბმა ამართლოს, რაც სამართლის წიგნმა გაუჩინოს, ისე მიეცეს*.

წერეთელმა უჩივლა ჯარუა ჯაფარიძეს: მუჯირი გამიყიდეთ.

ჯარუამ ვერ დაიუარა გაყიდვა: მარა მეფის გაურიგებელი იყავი, შენმა კაცმა თოფი მესროლა და მაშინ ვიშოვნე იმ გაურიგებლობაში და გაგიყიდე.

წერეთელმა უპასუხა: მე ბატონის გარიგებული ვიყავი, ისე გამიყიდეთ.

ჯარუამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: ოცდაოთხი კაცი ჯარუამ წერეთელს ასე შეაფიცოს: «რაც აშლილობაში არ გაგიყიდე, მაშინ შენ ბატონის ჩემის გარიგებული შენ არ ყოფილიყო». თუ ასე თავი უმართლოს, მტერობაში გაუყიდა, თოფიც უსროლიათ და არას ემართლება. თუ ვერ უფიცოს, ან ფიცმა ამტყუნოს — აჯით ფასი; და სულისათვის რომ გაათათრებულა, მუჯირი ყოფილა და სისხლი მისცეს წერეთელს ჯარუამ.

ბეკალი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

verso: ქაიხოსროს წერეთლისა და გოგია ჯაფარიძის გა[ნაჩენი].

162. განიხილვა სოლომონ 1-ისა ნიშარაქთა გააოფის საძიებ
1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9799. დედანი. ქალაქი. 33X21,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ 1-ის ზეობის წლებით.

ქ. კაცია ნიქარაძის შვილები, ნიქარაძე პაატას შვილი კაცია, მისი ბიძა ქაიხოსრო, ზაალ, თეიმურაზ და ბეჟან გაიყო და გავყავით.

* ეს წინადადება მიწერილია კიდევ ტექსტის ზეით.

ზაალ საშუალო იყო და საშუალო ერგო — ხახუტეშვილი ბელაძე მოსახლობით.

ქ. აზნერუშვილი მამისთვალის დიდძალ ცხოვრებით, თამაშელა ლიონიძე აძევს.

ქ. მსახური კაცია ოტრეშვილი და კინკილი მოსახლობით და ადგილ-მამულით.

ქ. ტყეშელაშვილი დავითელა მისი ცოლშვილით და ყოფით.

ქ. თანდილა კეკულაძე, ნიკოლოზა და იესელა მათის ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. მახარია გუბელაძე და მისი გიორგელა მათის ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. ხახუტელა კობეშვილი და მისი ბიძაშვილი ბუქუელა და მისი ძმები ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. მამუკელა სვანიძის შვილები და მახარია და ბიბილეიშვილები გიორგელა და კაციელა ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. ივანიკა და ნასყიდელა ჯოხაძე ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. გაბრიელა გამიგონეიშვილი ყოფა-ცხოვრებით, მისი ძმა სიმონიკა.

ქ. აღდგომელა გოგისვანიშვილებიანათ მოსახლობით და [ადგილ-მამულით].

ბავალი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

163. განიხილეთ სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო აპიაშვილისა და ნიქარაქეთა გარულის საქმეზე

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9800. დედანი. ქაღალდი 35,5X10,6 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. დაბრძანდა ბატონი მეფე სოლომონ ღვთის შიშს ქვეშ და დარბაზის ერნი თან იახლენ. აგიაშვილი ქაიხოსრო და ნიქარაძენი გავაბჰვეთ.

ნიქარაძენმა უჩივლა: ჩვენი მიწა-წყალი გაქვს და გვართმევ.

აგიაშვილმა და ნიქარაძენმა ორივემ ბატონის კაცები წერიტ-
ნეს: ნიქალაოს წმიდელი მთავარეფისკოპოსი სეფოქესლი
ტრო, წულუკიძე გიორგი, თამაზა მესხიძე, ნიქარაძე
ნიც. ნახეს ის ალაგები, შამოუარეს, სამნებიც ნახეს და დათაჯეს.

აგიაშვილმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოდგეს ქაიხოსრო აგიაშვილი თავათ და
ხუთი თავის ტოლი კაცი თან ჩეიტანოს და ასე უფიცოს: «ახლა შე
რომ ბატონის კაცებს ალაგი უჩვენე და შამო[ვ]არონიე და თავი
ვაკროვინე, ამას აქეთ არც საქილაო მიწა-ალაგი იყოს, არც იმანზე
ნიქარაძეს ეფიცოს, რაც საციხისთაო არ არის, სხვას კაცს იმაში
ხელი არ ქონდეს».

თუ ასე უფიცოს, ის ალაგი აგიაშვილს დარჩეს. თუ ვერ იფი-
ცოსდა, რაზედაც ნიქარაძეს თავი უკრავს, იმას იქეთ ნიქარაძენს
ქონდეს.

ბეპალი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

164. ბანიძეა სოლომონ I-ის პაპუნა წარმთლისა და ღვთი
ბაზიძის მამულის საქმეა

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 1183. დედანი. ქალაღი. 24,5×11,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია წერტი-
ლი ან ორწერტილი. საბუთი თარღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლე-
ბით.

ქ. დაბრძანდა თავად ბატონი მეფე სოლომონ და დარ-
ბაისელნი მის სიმაღლეს იახლენ წერეთლის პაპუნას და
სალთხუცის აბაშიძის დავითის სამართალში.

სალთხუცესმა უჩივლა: მამაშენმა მიწა და ალაგი
წაგვართვა კულბეშაური, გარდაგვიჩეხეს ტყე და ქართვე-
ლები დაქსახლა ამ ჩვენს ალაგზე.

პაპუნა წერეთელმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს პაპუნამ თორმეტი აზნაურშვი-
ლი ასე შეაფიცოს: «სამზღვარს აქეთ არც საქავთარაძე იყოს, არც
მამაჩემს წაერთმიოს, არც პაპასა და მამაშენს და შენ იმ კოლბე-
შაურს ალაგში ხელი გქონდეს». თუ ასე უფიცოს წერეთელმა, მისი
ყოფილა და სალთხუცისი ვერას შეუვა. თუ წერეთელმა ვერ უფი-

ცა, სალთხუცის ყოფილა ის ალაგი და მას დარჩეს. რომელიც კაცი
 იმ ალაგზე წერეთელს ესახლოს, გადაცალოს. ერქენულნი
 გიგზლიქსეჲს
 ბეჰელი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.
 მინაწერი: ბაჰუნა წერეთლისა და დავით აბაშიძის განაჩენი.

**165. ბაჩინება სოლომონ I-ისა პაპუნა წერეთლისა და საჩინო
 ბარათაშვილის სამეფო
 1752—1784 წწ.**

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 1147. დედანი. ჭაღალდი 33×11,5 სმ. მხედ-
 რული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარბლდება სოლო-
 მონ I-ის ხეობის წლებით.

ქ. დაბრძანდა ბატონი მეფე სოლომონ და დარბაზის
 ერნი თან იახლენ. ღვთის შიშს ქვეშ წერეთელი პაპუნა,
 ბეჰან და ბარათაშვილი საჩინო გავაბჰვეთ.

საჩინომ უჩივლა: ასი ფლური გემართა ჩემი, ასი მარ-
 ჩილი კი მომეცი! და ასი ისევ გმართებს.

პაპუნამ უპასუხა: მართალია, ასი მარჩილი გემართა
 შენი, ვარს არ გეუბნებოდი? გაძღვედი; ჩემს სახლში იყავი, კარ-
 გად დაგხვდი და გამოგისტუმრე. შემოგეყარა ჩემი აზნაურისშვი-
 ლი და ცხენი, იარაღი წაართვი და კაცი გაგლეჯილი წავივიდა. ამას
 აღარ დამაჯერე. ურია გავაგზავნე რაქას, ორ მტყვევ თათარი წავატა-
 ნე გასაყიდლად და ასი მარჩილი თეთრი. დახვდი წინ, მტყვევებიც
 წაართვი, თეთრიც და ურიას ოთხმოც მარჩილად თავი და[ა]ხსენ-
 ვინე.

საჩინომ ამორო უთხრა:

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს საჩინომ ერთი კაცი და ასე შან-
 თი გაუგდოს: «არც შენი აზნაურისშვილი გამელახოს, არც ცხენი
 წამერთმიოს, არც შენი ურიისათვის თეთრი წამერთმიოს და არც
 თავი დამეხსნევიანების, არც ერთი მტყვის მეტი წამერთმიოს».

თუ ასე შანთი გაუგდოს, საჩინოს⁴ რომ მტყვევ წაუყვანია, წე-
 რეთელმა დაიაცოს და საჩინომ ვალში ჩეიგდოს. და სხვა რაც თეთ-
 რი მეტი მოვიდეს, მთავნი და მთავნის ტოლი მისცეს წერეთელმა.

თუ შანთი ვერ გა[უ]გდოს, როგორც სამართლის წიგნმა თქვას,
 ისე გარდლოუხადოს წერეთელს საჩინომ.

ქ. საჩინომ უჩივლა: რუა სული ჰოხონე ღიძე წა-
 მართვი, ბეურჯერ გთხოვე და არ მომეცი.

1 მომეცი. 2 გოუნებოდი. 3 დაგვხვდი. 4 სახინოს.

პაპუნამ და ბეჟან აშორო უთხრეს.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს წერეთელმა ერთი კაცი და ასე შანთი გაუგდოს: «შენი კაცი რომ გეთხოვე, მას აქეთ არც ბიძაჩემს, არც ჩვენ და ჩვენს კაცს ჩვენი შეტყობით არ დაგვეკავებოდეს, არც დაგვეყენებოდეს».

თუ ასე შანთი გაუგდოს, არას ემართლება. თუ ვერადა, მკედარი და ცოცხალი ყუელა სრულად მისცეს წერეთელმა საჩინოს.

ქ. წერეთელმა უჩივლა: ზიბზიბაძის შვილი გამიყიდე. საჩინომ ვერ ივარა.

ამისი ასე გავაჩინეთ: ხორცის ფასი აჯით მისცეს და სულის — სისხლი.

ქ. წერეთელმა შინ მოხდომა და თავისი ცხენის წართმევა უჩივლა.

საჩინომ უპასუხა: აფხანაგის პირობაზე აფხანაგის ცხენი წამოვიყვანე.

წერეთელმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს წერეთელმა ოცდაოთხი აზნაურისშვილი და ასე შეაფიცოს: «ჩემს მეტს კაცს იმ ცხენში ხელი არ ქონებოდეს». თუ ასე უფიცოს, დიდი კაცი არის სარდალი; და ცხრა ქესა თეთრი მისცეს და ან ხელათმქნელათ მიეცეს, ვინც რომ ცხენის წაყვანაზე ახლდა იმიანად.

ბეჟალი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

166. განჩინება სოლომონ I-ისა აბიზოსკო აბიაშვილის სასისხლო საქმეზე

1752—1784 წწ.

ცხა. ფ. 1449. საბ. № 71. პირი. ქალაქი. მხედრული. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. დაბრძანდა თავად ბატონი მეფე სოლომონ და რაქისა და იმერეთის ერისთავი როსტომ და დარბაზის ერნი და აზნაურშვილნი თან იახლენ აგიაშვილის ქაიხოსროს სარჩიელში.

ბეკომ უჩივლა: შენი ძმა იყო უფროსი ვახტანგ, ჩემიც ძმა იყო და ბატონიც. შენთან აღარ ვიყავ. ამ ჩემს ძმასთან ვიყავ. მე არ დავესწარ. შენ და შენმა კაცმა მოკალი.

ქაიხოსრომ უპასუხა: მართალია, შემოგვაცავდა; მაგრამ არც პირველ განმიძრახავს მისი სიკვდილი და მდომია, არც იმ

[დ]ღეს პირმიღმა შემიტოვებია, არც მანამდის მან ლეკური არ შე-
 მომკრა, მე უწინ ჯობი დამიკრავს, არც ჩემი სიტყვით დატყუროფიქცი-
 ნებით იმ დღეს ვახტანგისათვის ჩემს კაცს თოფი არ ესტრუღისაქმნა

ამ სიტყვის ასე გავაჩინეთ: კათალიკოსთან და ეფისკოპოსებ-
 თან და მის კრებასთან მივიდეს ქაიხოსრო და მათ განიკითხონ და
 მათთან გამართლდეს.

სიკვდილით რომ მის ჩხუბზე მომკვდარა, სისხლი მისთვის გა-
 ვაჩინეთ რვა ქესა. მარა ასეთი დრო და ქამია, რომ შეძლება არ
 არის. ამისთვის ნახევარი ხელმწიფემ, ერისთავმა და დარბაისელმან
 იპატივა. ოთხი ქესა თეთრი უნდა მისცეს: ორი ქესა თეთრი და ორი
 ქესის ღირებული რაც იქნეს.

თუ კრებაში თავი ვერ იმართლოს, რასიც ღირსი იყოს, ხელ-
 მწიფემ და ეფისკოპოზმა გაარჩიოს. ოთხი ქესა მაინცდამაინც ბე-
 კოს და ვახტანგის ობლებს უნდა მიეცეს.

დავითის ნორბი ხუთით
 შტერს შოვრი
 მევე სოლომონ

**167. პანინება სოლომონ I-ის პაპუნა და პაპან წაბთლუხის
 უხუბის სამხუზი**

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 1149. დედანი. ქალაღი. 42,3X13 სმ. მხედ-
 რული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარიღება სოლო-
 მონ I-ის ზეობის წლებით.

დაბრძანდა ბატონი მეფე სოლომონ, ბატონის შვი-
 ლი გიორგი, უფლისწული ბატონის შვილი ალექ-
 სანდრე და დარბაისელნი თან იახლენ პაპუნა წერეთ-
 ლისა და ბეჯანის სამართალში.

ბეჯან უჩივლა: ბებიაჩემს თავისი ნამზითვით ნაყიდი
 თქვესმეტი გლეხი ყავდა; სიციცხლეში ჩემთან იყო, მე უარდი;
 მოკვდა და მე დავმარხე და მისი გლეხები დამიტევა.

პაპუნამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს პაპუნამ რუა აზნაურისშვილი
 და ასე უფიცოს! აბებიაშენის ნამზითვით და არც სათავისთაო სა-

¹+უფიცოს.

ქონლით ნაყიდის კაცების არ იყოს, რაც საწერეთლო კაცები ერთო არ არის».

თუ ასე უფიცოს, საერთო ყოფილა და შვაზე გაიყონ უფიცოსდა, სიცოცხლეში ბეჟანთან ყოფილა, მკედარიტ მარხავს, კიდევ მიუცემია და ბეჟანს ყავდეს ის გლეხები.

ქ. პაპუნამ უჩივლა: კაცი იგი აბღუშელი შვილი ჩემი დახსნილი არის სამას მარჩილად.

ბეჟან უპასუხა: ჩემი საზიაროთი დახსნილი არისო. პაპუნამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: სამი აზნაურის შვილი შეაფიცოს პაპუნამ: «შენი საზიარო და საერთო და მამის შენის კაცი იგი მამაჩემს არაფერი გავდოს».

თუ¹ ასე უფიცოს პაპუნამ, ბეჟან თეთრში შეუდგეს ნახევარში და კაცი ზიარად ყავდეს. თუ თეთრში ბეჟან არ შეუდგეს, კაცი იგი შვილებიანა პაპუნას ყავდეს².

ქ. ბეჟან უჩივლა: ქაქუცა მაქავარიანს მეფის თეთრი ემართა, უწყრებოდა, თეთრის მიცემა ვერ შეიძლო. მამა-შენმაც დასტური მითხრა, მეფეს ნახევარი ქესა მივართვი და კაცი ჩემია.

პაპუნამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: თორმეტი გლეხი კაცი ასე შეაფიცოს: «მამა-ჩემს³ მარტო შენთვის ქაქუცას დახსნის დასტური არ მიქცეს».

თუ ასე პაპუნამ⁴ სამართალი მისცეს, ნახევარი თეთრი პაპუნამ მისცეს და კაცი ზიარად ყავდეს. თუ ვერ უფიცოს, მამამის დასტური უთხრობია, მეფისთვის თეთრი მოურთმეგია და ბეჟანს ყავდეს ქაქუცა.

ქ. პაპუნამ უჩივლა: ეს ჩემი კაცი ლეჟავას თავდები იყო მეფესთან და იმაში გამეყიდა, ის ლეჟავა ამ მიზეზში შენ გყავს.

ბეჟან აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: თორმეტი გლეხი კაცი ასე შეაფიცოს: «რაც ბატონმა მისმა წყალობად არ მისცა, ჩემს ძმას ქაქუცას სადღოს და ვალში ჩემ ძმას ის არ ყავდეს და არც ჩვენ».

თუ ასე სამართალი მისცეს ბეჟანმა, კაცი ვისაც ყავდეს, სწორად იდგონ. თუ ვერ იფიცოს, კაცი ორივეს⁵ ზიარად ყავდეს და თეთრში ნახევარში პაპუნა შეუდგეს ბეჟანს.

ბეჟან: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

¹+თუ. ²ყვანს. ³მამაჩემი. ⁴ასე.

168. ბანინება სოლომონ I-ის კიოლა მახარაინისა და

ხოსია თავარაზვილის ხანის სომხურ სარგებ

1752—1784 წწ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13770. დედანი. ქაღალდი 23,3x11,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია თითო ან ორწერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. კიოლა და ხოსია თავძარაშვილი გავაბჰვეთ.

ხოსიკამ უჩივლა: მამაშენი ჩემი მოურავი იყო. მომიბდა შინ, მეც მომთხარა და გლეხიც მომიმთხარა. და ამავების დანაკარგის ანაწერიც მოუტანა.

მაკავარიანმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: მკავარიანმა ერთს კაცს ასე შანთი გააგდებოდა: «რაც თავისმა მოურავმა გოგისა ეღენტმა არ წამოიტანა, მაშიჩემის პირიქეთ რჩევით შენ არაფერი დაგმარცხებოდეს». თუ შანთმა ამართლოს, არას ემართლება.

თუ შანთმა ამტყუნოს, თავძარაშვილს რაც ანაწერში ეწეროს, დახსნილში რაც გაეღოს ისიც, გაყიდულის სულის სისხლი, ზორცის ფასიც მისცეს. და დანაკარგი რაც ქონდეს, ერთიორად მაკავარიანმა თავძარაშვილს მისცეს.

ბჰველი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

169. ბანინება სოლომონ I-ის დავით წართელისა და ბაჰია

ცაბიზვილის ხანის სომხურ სარგებ

1752—1784 წწ.

ქუთ. ისტ. ეთნოგრ. მუზ. საბ. № 944. დედანი. ქაღალდი 43x17,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. დაბრძანდა თავად ბატონი მეფე სოლომონ და და[რ]-ბაისელნი თან იახლენ დავით ხუცის წერეთლის და ბეჟიკი ცქიტიშვილის სარჩიელში.

დავით ხუცესმა უჩივლა: ძმებიან-ყმიან-თავიან გამწყვიტეო და ყველას ცხედრები ამოიტანა.

1+ჩმა.

ბეჟიკმა იჩივლა: ბატონმა ჩემ[მა] პარტახი მიბოძა ტაბატაძის-
ული, იმის ალაგს ვმუშაობდი¹, მ[ო]დით და მეჩხუბეთ².

დავით ხუცესმა ამორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოდგეს თავათ დავით ხუცესს, ხუცესმა
თავისი ტოლი კაცი თან ჩაიტანოს, ასე დაუფიცოს: «ის ალაგი, შენ
რომ ბატონმა პარტახი გიბოძა ტაბატაძისული, იმ ალაგის არ ყო-
ფილიყოს, არც უშალ მე შენთვის მეჩხუბებინოს, არც მე და
არც ჩემს კაცს, [არც ძმას*]; ჩემის და ჩემის კაცის მეტის სადაო ის
ალაგი ყოფილიყოს; შენ რომ აღ[ა]გში ამომწყვეტე, ჩემი და ჩემის
მეტის კაცის არ ყოფილიყოს». თუ ასე დაუფიცოს, რაც რომ
მომქვედარა, სისხლი მისცეს. ხუცესი რომ დაჰრილა, მისი სამარ-
თალი რაც ქუთათელმა თქვას, ის უნდა მისცეს. რომელიც დაჰრი-
ლია, ქერის მარცვლით დაუზმანონ, რამდენი ქერის მარცვალი
დაეტოს, იმდენი ხარი მისცენ.

დავით ხუცესი ფიცი არ იქნება, ომფ[ო]რით და ოლარით შეჩვე-
ნება აიღოს. თუ დავით ხუცესმა ვერ გაუშართლდეს, რავარც ზეით
დაგვიწერია, მკვედრის სისხლი მისცეს. დაჰრილის რამდენი ქერის
მარცვალი დაეტოს, იმდენი ხარი მისცეს.

ამას ჩამოღმა რაც ან ბატონისაგან ამ საქმეზე წართმევია ან
ამხანაგისგან, ყველა დავით ხუცესმა გარდაუხადოს; და ეს აზ-
ნაურმა ივანე მერკვილაძემ შეასრულოს.

ბეჟიკი: დავითის ნორჩი ჭვარით მტერს მოვრჩი მეფე სო-
ლომონ.

170. ბაჩინება სოლომონ I-ის ბაჟუზი ჩიჯავაძისა და
ბრისტვისშილბის მამულის საქმეა.

1761—1784 წწ.

ქუთ. ისტ. ეთნოგრ. მუხ. საბ. № 623. დედანი. ქაღალდი. 29×11,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნაშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია თითო
წერტილი. საბუთი თარიღდება დავით კვინიხიძის მღვიანეეობის
პირველი და სოლომონ I-ის ზეობის უკანასკნელი წლებით.

ქ. ერისთვის მოშიტას შვილი გიორგი და მისი
ბიძის შვილები და ჩიჯავაძე ვახუშტი გავამჟღავნებ.

ერისთვის შვილებმა უჩივლა: ბატონის მეფის ბოქოული მო-
ყვანე, ადგილები დაგვიკავე.

ვახუშტიმ უპასუხა: ძველთაგან თქვენი და ჩემი ძველის სამანი-

¹ მუშაობდი. ² მიჩხუბეთ.

* „უშალ... ძმას“ ნაწერილია სტრიქონს შუა.

უყო. ბატონმა მეფემ სოლომონმა მოიკითხა, ძველი საბუნის ნახა და თარჯიც აკვრევინა: ჯერ ბატონს ქონდა და მას უკან იცა ღმერთმან წყალობა მიყო, ბატონმა შემოიწყინარა, ჩემთვის რა რეზელი სხვაე მიბოძა; და ისეე მართალია, ბატონის ბატონის დადაკავებინე.

ერისთვის შეილებმა აშორო უთხრეს.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ერისთვის შეილებმა ოცდაოთხი აზნაუ[რი]შვილი და ოცდაოთხი გლეხი კაცი და ასე შეაფიცოს: «შენ რომ სამანს გვეუბნები, არც ძველათ, არც ახლათ ის სამანი შენი სამანი არ ყოფილიყოს, არც მეფე სოლომონს წაერთმიოს, არც ძველად, არც ახლათ ამ სამანსა და ჭადარს შუა არც ჩიჯავადის გვარისკაცის ყოფილიყოს, არც საჩინოს მეპატრონე ვინც ყოფილიყოს და მათი კაცი, არც იმას ქონებოდეს, კიდევ ჩვენი სამკვიდრო იყოს, და ჭადარს აქეთ არც არაფერი ხელობა თქვენ გქონდეს». თუ ასე უფიცონ, ჭადარს აქეთ ადგილი ერისთვის შეილებს დარჩეს. თუ ვერ უფიცონ, სამანს იქეთ ადგილი ჩიჯავადეს დარჩეს.

მთაშიდ ჩიჯავადე პარტახებს დაედავა. მაგრამ ისევე ჩიჯავადემ უთხრა: ჩვენ დაეჯდეთ სამართალშიდ, ჩვენი კაცები ვალაპარაკოთ და ისე მოვრიგდეთო. თუ მორიგდენ, თავისთვის კარგი იქნება. თუ არა, ისევე მოდგენ მეფის კარზედ და ჩვენ გაუჩენთ სამართალს.

ორი ბეჭელი:

1. მეფე იმერეთისა სოლომონ
2. მდივანი დავით.

171. განიხილავ სოლომონ I-ისა უთხოვე განათლისა და ავიაშვილების გავლის საქმეზე*

1776—1784 წწ.

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 2280. დედანი. ქალაქი. 32,4×14,4 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია წერტილი. საბუთი თარიღდება ეფთვიში მეგნათელის ზეობის პირველი და სოლომონ I-ის ზეობის უკანასკნელი წლებით.

ქ. ყოვლად სამღვდელო გენათელ მიტროპოლიტი ეფთვიში, ავიაშვილი იოვანე და მისი ძმები გავაბეჭვეთ.

გენათელმა უჩიველა: საბანელა დავთარშიდ მიწერია, იქ ნამოსახლის კაცის მიწას მართმევ და მეღვევები. დავთარიც მოიტანა; დავთარშიდ სწერია საბანელა შეწირულებით.

* გვეუბნები.

* შდრ. № 172 საბუთს.

აგიაშვილმა აშორო უთხრა.

ჩვენ ასე გავაჩინეთ: ოცდაათი გლეხი კაცი ასე შეაფიცოს ბატონს მეფეს, რომ საზღვარი უნახავს, იმ საზღვარზედ გასარჩევნი უფიცოს: «ეს ადგილი და მიწა არც საბანელას მიწაშია, არც შე[ნ]ის ეკლესი[ი]ს გელათის დავთარშიდ ეწეროს, არც გელათისათვის ვისმე შეეწიროს».

თუ ასე იფიცა, ადგილი აგიაშვილს დარჩეს. თუ ვერ იფიცა, ადგილი გენათელს დარჩეს. იმ ადგილის საზღვარი ბატონმა მეფემ და მისმა დიდებულებმა რომ ნახა, — საბანელას ხიდი, ხიდს გაღმა ზღვარი და ჭიშურას ხიდი არის, — ამას დაბლა ხელი არა აქვს აგიაშვილს.

ორი ზეპული:

1. მეფე იმერეთისა სოლომონ
2. არ ირჩევა.

ქ. ამაზედა სამართალში პირველ შამორებულზედ აგიაშვილმან ადგილი მოუმატა. ბატონმა მეფემ თვითან დაიარა ის ადგილი და ამისი ასე გააჩინეს: ზეით რომ ოცდაათი გლეხი კაცი სწერია, იმიანათ ოთხმოცი გლეხი კაცი თავათ კაცია ყო რეო ლაძეს და ერთს სხვას აზნაურსშვილს თან ჩაატანოს და ჭიშურას ხიდილამ ზღვარზედ გაიაროს, ბატონმა რომ დღეს თარგებზედ გაიარა, იმაზედ გაიაროს, ზეით შარაზედ გაიაროს გაქრილს კლდემდის და ასე შეაფიცოს: «ეს ადგილი მისდღემშიდ არც გელათის დავთრის ყოფილიყოს, არც საბანელას მიწა ამაშიდ იყოს, არც გელათის ყმის ყოფილიყოს, არც გელათს და მის კაცს ამ ადგილშიდ ხელი ჭონებოდეს». თუ ასე უფიცა, ადგილი აგიაშვილს დარჩეს; თვერ იფიცა, ადგილი გელათს დარჩეს.

ზეპული: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

172. განიხილავთ სოლომონ I-ისა ეფთვიან განათილისა და ივანე აგიაშვილის მამულის საქმეზეა
1776—1784 წწ.

ქუთ. სახელმწ. ისტ. ეთნოგ. მუზ. საბ. № 1728 ა. დღიანი. ქალაქი. 29,7×11 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის. საბუთი თარიღდება ეფთვიან გენათელის ზეობის პირველი და სოლომონ I-ის ზეობის უკანასკნელი წლებით. ეს საბუთი ზოგიერთი ცვლილებით № 171 საბუთის განმეორებაა.

ქ. გენათელ მიტროპოლიტი ეფთვიან და აგიაშვილი ივანე გავაბჰვეთ.

გენათელმა უჩივლა: საბანელა დაეთარში მიწერია და იქ ნამოსახლი კაცის ადგილსა და საბანელას მიწას მართმევ და შედეგები, მარა რასთვის. არ ვიცი. დაეთარიც მოიტანა და იმერეთის საბანელა კი უწერია გენათელს.

ავიაშვილმა აშორო უთხრა.

და ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ავიაშვილმა ოცდაათი გლეხი-კაცი და ბატონისათვის რომ საზღვარი უჩვენებია, ისევ იმ საზღვარზე გაიაროს და ასე უფიცოს: «ეს მიწა და ეს ადგილი არც საბანელას მიწა იყოს, არც შენი ეკლესიის მეზვერე კაცი ამ ალაგზე სახლებულიყოს, არც ეს ალაგი შენს დაეთარში ეწეროს და არც გელათის შეწირული ეს იყოს, არც არავის შეეწიროს ეს ალაგი გელათისათვის». თუ ასე უფიცოს, ალაგი ავიაშვილს დარჩეს. და თუ ვერ უფიცოს, ალაგი გენათელს დარჩეს.

ამ ადგილის საზღვარი: თავს ქვეები არის, საბანელას ხიდი და ქიშურას ხიდი. ამას დაბლა ხელი არა აქვს ავიაშვილს.

ზეპუღო: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

ქ. ამ ზედა სამართალში პირველ შამორებულზე ავიაშვილმა ადგილი მოუმატა. ბატონმა მეფემ თითვან დაიარა ის ადგილი და ამისი ასე გავაჩინეთ: ზეით რომ ოცდაათი გლეხი კაცი სწერია, იმიანათ ოთხმოცი გლეხი კაცი თავათ კაცია ეო რ ეო ლ ა ძ ე ს და ერთს სხვას აზნაურიშვილს თან ჩაატანონ და ქიშურას ხიდი-დამ საზღვარზე გაიარონ, ბატონმა რომ დღეს თარჯებზე გაიარა, იმაზე გაიაროს, ზეით შარაზედ გაიაროს გაჭრილს კლდემდის და ასე შეფიცოს: «ეს ადგილი მისდღემჩიდ არც გელათის დაეთარის ყოფილიყოს, არც საბანელას მიწა ამაში იყოს, არც გელათის ყმის ყოფილიყოს და არც გელათსა და არც მის კაცს ამ ადგილში ხელი ქონებოდეს». თუ ასე უფიცოს, ადგილი ავიაშვილს დარჩეს. და თუ ვერ უფიცოს, ადგილი გენათელს დარჩეს.

ზეპუღო: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

173. ხანინება სოლომონ 1-ის ეფთვივი ხანათლისა და

ქაიხოსროს პირველის ჩამულის საქმეზე

1776—1784 წწ.

ქუთ. სახელმწ. ისტორ. ეთნოგრ. მუზ. საბ. № 1774. დედანი. 33,4X17,5 სმ. ქალღღი. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია თითო წერტილი. საბუთი თარიღდება ეფთვივი გენათელის ზეობის პირველი და სოლომონ 1-ის ზეობის უკანასკნელი წლებით.

ქ. დაბმანდა ბატონი მეფე სოლომონ, დარბაისელნი თან იახლნენ გენათლის ეფთვივის და ავიაშვილის ქაიხოსროს სამართალშიდ.

აგიაშვილმა უჩივლა: თქვენს კაცებს გვენეტაძენს ტყობულში ჩემი ადგილი სამოცი ურმის აქვს და სვეტიცხოვლის გენათელმა უპასუხა: ის ადგილი ხახულისა მღვთისმშობლისა შეწირული არის და გვენეტაძენს სამკვიდროთ აქვს.

აგიაშვილმა აშორა უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს აგიაშვილმა თორმეტი გლეხი კაცი და ასე შეაფიცოს: «არც ის ადგილი ხატის შეწირული იყოს, არც გვენეტაძენის ის ადგილი არც სამკვიდრო და არც ნაყიდი იყოს და კიდევ ის ადგილი საციხისთო და საცეცხეთო იყოს».

თუ ასე უფიცოს, ადგილი გენათელმა აგიაშვილს მისცეს. და თუ ვერ უფიცოს, ადგილი ხატის ყოფილა და გენათელს დარჩეს.

ზეპაღ: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

174. გაინიშება გენათელ ეფთვიმისა და წინამძღვარ ანბარკის საქმეა
1784 წ. ახლო (7)

გენაწერთა ინსტიტუტი. Ad 608. დედნის შავი ქაღალდი. 30X19,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მიძივ, წერტილი ან ორწერტილი. საბუთი თარიღდება შინაწერის მიხედვით: «ამბერკი ყოფილა ავალიანი, სიანს 1784 წ.»

ქ. მათმა უმაღლესობამ ბატონმა მეფემ გვიბრძანა ჩვენ, ყოვლად სამღუდელთა მღვდელმთავართა მისთა — ქუთათელს დოსითეოს, მთავარეპისკოპოსს ანტონის და ჯუმათელს მაქსიმეს: ყოვლად სამღვდლო გენათელ მიტრაპოლიტი ევთიმი უწყრებოდა თავის ეკლესიის წინამძღუარს ანბერკის; სჯულის კანონის წინაყოფით და სამართლიანის მიზეზებით რამდენიმე [საქ]მენი უჯერონი დაუდვა.

და ჩვენ, ყოვლად სამღუდელთა, ამისა გასიწვევა მათმა უმაღლესობამ გვიბრძანა და რაოდენ ჩვენგან შესაძლო იყო, სამართლიანის მსჯავრით ასე დავინახეთ და ასე განვაგეთ.

როდესაც ამბერკი წინამძღვრად დაეყენებიათ, იმას წინათ დიდს ხანებში წინამძღვარი არ ყოფილიყო და ეკლესიაც ასეთი ღარიბი მიჰბარებოდა, რომ არც შესამოსელი და არც წიგნი და არც წლის სამყოფი სარჩელი არ ჰქონოდა. და ამის მიზეზით და უფრო დროს [მიზე]ზებით ხან თავის ეკლესიაზედ იქცეოდა და ხან სხვას ადგილას. [ეკლესია] რომ გავსუნჯეთ, ერთს წინამძღვარს ერთის მღვდლით და დიაკვნით სრულად ვერ შეინახევდა, რაც იმას შემოსავალი ან სანთელ-საკმელი და ან თეთრი ჰქონდა.

ჩვენის დანახვისაებრ ასე მოვახსენებთ მათს უმაღლესობას რაც ამბერკი წინა[მძღვრის] დროს იმ ეკლესიას დაკლებიას [სწავლებლს] სრულად უნდა გარდახდეს. [და თუ] შემატებია, წყალსა [სწავლებლს] სანთელ-საკმელი და სასმელ-საკმელი დია მცრად ჰქონდა და რომ ეხარჯა, ნახევრად არ ეყოფოდა. და ესენი ხარჯად გავარონინეთ.

და სხვა რაც მიზეზები ყოვლად სამღვდლო გენათელმა დაუდვა, ამისთვის თუ ინებებს და გენათელი შეირიგებს შენდობის მიცემით, სწავლით და კანონით, ისევ თავის ადგილას იდგეს და შეძლებისაებრ მოუაროს განუშორებელად. ამისთვის, რომ დიდი [ქონე]ბა არა ჰქონია რა.

და თუ ეს არა ჰქნას. ამბერკიმ, მერეთ რა[ვარც] ყოვლად სამღვდლომ გენათელმა ინებოს—დაყენება თუ არა, ისე [აღ]სრულოს.

ხოლო თუ არცა მეფემ¹, არცა მღვდელმთავარმა, არცა თუ მთავართა არ ინებონ ამისი შეწყნარება და კულად გება და კანონი მსჯულისანი წინაგვიყონ, ამისთვის ჩვენც მრავალი ნაცვალი დავინახეთ, რომელი ბრძანებდა ესრეთ: რომელმან შეცოდებული [არ] შეიწყნაროსო; და შემდგომი ბარე სულიერი მშვიდობა და შენდობა მისცეს უფალმან გენათელმან. და მერეთ რაეარც [უფ]ლისა ღმრთისა ნება იყოს, ისე აღასრულოს.

175. ბაქინება პარკლე II-ისა დავით ჯულაბაშვილისა და ბირხალი მონასხს მამულის საქმეზე

1785 წ. 2 იანვარი

ბელაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14360. დედანი. ქაღალდი. 43X25,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აქა-იქ ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა მეფემან ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე მ ა ნ, სამართალი გავსინჯეთ ჯ უ ლ ა ბ ა შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ ა ს ი და ბ ი რ ხ ა ლ ჩ ი ფ ა რ ს ა დ ა ნ ა [ს] შვილი მ ო ს ე ს ა ს ი, რომელთა ჰქონდათ სარჩელი გორის ღმრთისმშობლის საყდართან რამდენისამე დღის საქნავის მიწისა.

ჯულაბაშვილს მოჰქონდა წერილი სანატრელის პაპის ჩვენის მეფის ერეკლესი ქორონიკონს ტპშ დაწერილი, რომელშიაეცხადებდა ჯულაბაშვილის ყვენის კარზე ყოფას და იქიდა-

¹თარე.

ვე ხოჯების მარიფათით სანატრელის პაპის ჩვენისაგან წყალობას და ამ ზემოქსენებულის სადაოს მამულისა და სხვას მამულისა და სხვას ბოძებდას და სახასოდ დადებდას.

და აგრევე ბირჩაღი შვილს მოჰქონდა წერილი სანატრელისავე პაპის ჩვენისა ქორონიკონს **ტპ** დაწერილი, რომელშიაც სწერს ესრეთ: «როდესაც ქართლში ორიანობა შეიქნა, მაშინ შენ, ფარსადანა, ჩვენის ერთგულობისათვის გორის ციხეში შეხველო და ჩვენმა ორგულემა აღარა შეგარჩინეს რაო და სახლკარი და მამულიც გავიოხრესო. მოხველ, წყალობას გვეაჯეო და ჩვენც ამდენის შენის ერთგულობისათვის მოკითხული ვქენითო და გორის ღმრთისმშობლის საყდართან თქვენი სამკვიდრო საქნაეი მიწა, ძალი დაეტანებინათ და, ობლობით წავრთმეოდათო, ხან შენს განაყოფს როსტევეანაშვილს ექირა და ხან კელმწიფეთაგან წიგნით გაცემულ იყოო. ახლა ამდენის თქვენის ერთგულობისათვის ეს მიწა რადგან შენი სამკვიდრო იყო, ისევე შენვე გიბოძეთ ყოვლის კაცის უცილებლადო». და ეს სიგელი ჩვენის ბეჭდითაც იყო დამტკიცებული.

მაგრამ კიდევ გამოძიებით ორთავე მოსარჩლეთა წერილები გავსინჩეთ და ეს სიგელი სანატრელის პაპის ჩვენისა, რომელიც ჯულაბაშვილს მოჰქონდა **ტპშ** დაწერილი, ყოველს ადგილს კალამ-შეუშლელი იყო და მარტო ქორონიკონი იყო ამოფხეკილი და **ტ** გარდა **პშ** ახალი კალამი იყო: თუმცა **პ** კიდევ მსგავსება ჰქონდა, მაგრამ **შ** სრულიად ახალი და სიგლის კელის უმსგავსო იყო.

ამ მიზეზით სამართლისაებრ ეს ქორონიკონი ჭეშმარიტებად ვერ შევიწყნარეთ.

და მეორე ესე, რომ: ბირჩაღი შვილის სიგელში სწერია: ეს შენი სამკვიდრო მამული ხან მეფეთაგან იყო გაცემულიო, რომელიც ნიშნიდა, რომ ჯულაბაშვილს სიგელი უწინ ჰბოძებია და ბირჩაღის შემდგომ.

მესამე ესე, რომ: ამ ბირჩაღი შვილს თავისი სიგელი ამ მამულს სამკვიდროდ უცხადებს და მრავალს ერთგულობაზე შეასმენს; და ერთგულს კაცს თავისი სამკვიდრო მამული უდანაშაულოდ არ გამოერთმევა.

მეოთხე ესე, რომ: როდესაც ჯულაბაშვილს ყვენის კარზე ყოფით და ხოჯების მარიფათით ეს მამული მისცემია, როგორც სიგელი უცხადებს, მაშინ სახასოდ დადებულა. და ახლა რადგანც სახასოობილად გავიდა, ეს მოდავის სიგელიც რომ არ იყოს, ჩვენს სახასოს მამულს ჯულაბაშვილს სამართლით თან არ გავატანთ.

ქვემოთხსენიებული
განცხადება

ამ ზემოხსენებულის სამართლებით და მიზეზებით ეს თანხის
სამკვიდრო მამული ამ ბირჩაღი შვილის მოსესასათვის
ძებია.

ალიწერა იანვრის ბ, ქორონიკონს უოგ.

ქ. სანატრელის პაპის ჩვენის მეფის ერეკლეს სიგლები
ორისავე მოდავისა თვით ჩვენის თვალთ განვიხილეთ, რომელთაცა
ზედა განვაჩინეთ ეს სამართალი, რომ ზემოხსენებულის წერილე-
ბით ჟულაბაშვილი ბირჩაღი შვილს მოსესასათვის სამკვიდროს მამულს
ველარ ედავება.

და [თუ] ჟულაბაშვილს სხვა სიტყვა აქვს რამე და საბუთი, ჩვენ
მოგვახსენოს. მაგრამ თუ უსამართლოდ სამართალში მამულის პატ-
რონს ვააცოდვილებს და უბრალოდ სამართალს გარჯის, უთუოდ
გარდახდება.

მურვანიშვილო რევაზ! როგორც გვიბრძანებია, ეს ასე აღა-
სრულე.

ბაშადა: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

1. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
2. არ ირჩევა.
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

176. ბანინივა სალთხუცას ძაიოსროსა და კოპიაშვილუბის

მამულის საქმეა

1785 წ. 19 იანვარი

ესსა. 1448. საბ. № 673. დედანი. ქალღი. 77,3X24,2 სმ. დაზიანებული.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მისს უმაღლესობას კემწიფესთან სალთხუცესს]...* ქაი-
ხოსროს არზით ეჩივლა: ჩემის მამულის მარღისი დაბა
კობიშვილებს ჩემის დაყენებულის მელორების ღორი[ს]
საბალახე აუღიათო პანკისის მამულობის ბარობაზედაო, ამი[ს]
სამართალს ვითხოვ.

მათს უმაღლესობას ჩვენ, კახეთის მოსამართლეთა და მდი-
ვებისათვის, ოქმით სამართალი ებძანებინა, ასე რომ: კარგად გამო-
ძიებით და მოწმეთაგან გამოკითხვით და მუჯრისა და წიგნების ნახ-

* აკლია ერთი სიტყვა.

ვით და განხრეკით გაშინჯეთო, მამულზედაც სამართალი და მიჯნებიც გაურჩივეთო და ღორებზედაც სამართალი მიეციეთო.
ჩვენ ბატონის მტკიცე ბძანების გამო ამ სამართლის მამული ლად მატანს მივედით. მატანიდამ მარილისის მამული დაფიარეთ. აქ კობიაშვილები ომან და ტეტია ჩვენთან იყვნენ. პირველად სასახლე ვნახეთ და ციხე კარგი შენობა ქვიტიკორის მარნითა და აგრევე საჯინიბოთი. ამ ციხის გვერდზედ აღმოსავლეთის მხრისაკენ ჩამოუღდის მდინარე კურტანაძეული, აქედამ შეყვება ვიწრო ხეობა, აღმოსავლეთის მხრიდამ ჰყვება სიგძეზედ პანკისის მხარეს მალალი მთა, აგრევე დასავლეთის მხრიდამ ასდევს მატნის ციხიდამ მოკიდებული მალამდის რომ ამ [მ]თებს მალა თავი ერთად აქვს შეკრული, ამის საშუალ მარილისის მიწა-წყალი ძეს, რომელსაცა აქვს ჩრდილო ამ [მ]თებს კალთები მარილისში შიგ ჩამოტანილი. ამ ქვემო სასახლეს ზემო ერთის საათის [ს]ავლელი არის, იქ ერთი მომალლო გორა არის. ამ გორაზედ ციხე ავლია, ერთი კარგად ნაგები საყდარი დგას ნახატი ციხეში და ამ ციხის გარეშემო სოფელსა და ამ ციხეს ქაჩალაური სოფელი ქვიან.

რომ ამავე ციხისა ვკითხეთ კობიაშვილებსა ვისი არისო. და ამათა თქვეს: ჩოლაყა[ა]ნთი არისო, ქაჩალაური სოფელი ქვიანო და მახსოვართაგანაც წერილიც ასე აცხადებს: ეს მარილისის მიწა-წყალი მთა და თავისივე ჩრდილო ნეტარად ხსენებულთ მეფეთ ნახევარი ამ [მ]არილისის მამული ლაშარის ჯვრისათვის შეუწირავთ და ნახევარი ჩოლაყაშვილის გრიგოლის წილობისათვის უბოძებიათ.

ერთი ოქმი არის ნეტარად ხსენებულის ბატონის მეფის თეიმურაზისა: ნახევარი მარილისი ლაშარის ჯვრისათვის შეუწირავს და ნახევარი გივი სალთუხუცისათვის უბოძებია. ამ ოქმის ქორონიკონი ეს არის უყმ, მისში არის¹ ნაბოძები.

მეორე ოქმი არის მათის უმაღლესობისაგან ნაბოძები ნახევარის მარილისისა, რომ ფშაველთათვის უბოძებია მთის [ს]აბალახესა და ბარისას ღალასა ნახევარს მისცემდეთო. ეს ოქმი ამ თარიღისა არის ენკენისთვის ოცს დაწერილი, ულთ, ამ თარიღისა არის.

მარილისი ძველადგანაც ბატონიშვილის გიორგისაგანაც ნაბოძები ქონიათ, რომე პირველ მარილისი საბატონიშვილო ყოფილა და უმაღლესობას მეფეთა სიგლით უბოძებიათ

¹ არისქარიარის.

ჩოლაყაშვილის გრიგოლისათვის, ზო ს ი მ ე ხ ა რ ჭ ა შ ნ ლ ი ს ა -
თ ვ ი ს, ფილიპესა და სარიდანისათვის მარილისი ამათუქის რეკომენ-
დლეს სიგელი ესრეთ აცხადებს და იმ სიგლის ქორთულობის რეკომენ-
დულე, მთიბათვის იე მიცემულია.

ერთი ამ ჩოლაყაშვილების წიგნი ვნახეთ, რომ თავის ყმათა-
თვის მიუციათ, ქაჩალაურში მსახლობელნი ყოფილან, ამათ
მიუციათ სალთხუცის შვილებს ოთარს, რამაზს, ქაიხოს-
როს, ზურაბს, გიორგის, გივსა, შერმაზანს და
ბარამსა; ასე, რომე ამათ წერილში ასე აცხადებს: რაც ქაჩა-
ლაურში კაცი დასახლდებითო, თვისის გამოსაღებიდამ გაუაზატე-
ბიათ ხუთ წლამდის. და მოხელობაც ასათაშვილისათვის
მიუციათ; და აგრევე იქაური მთა და ციხე და ქორი მიუბარებიათ.
ეს წიგნიც ამ თარიღისა არის ტად. ეს წიგნი ფილიპე ჩოლო-
ყაშვილისაგან არის დაწერილი, ბეჭედი ზის ოთარისა.

ამ სიგლებისა და წიგნების გასინჯვას გარდა ჩვენ აქ მატანს ამ
[მ]არილისის მამულის მახსოვარნი მოვიკითხეთ და წარმოდგა სა-
მართალში სახასო ჭუგაშვილის იობ [მ]ლუდლის ძმა ნაცვა-
ლი იესე, რომელიც სწერს მოწმობას ესრეთ: სამარილო მთა ასე
გ[ა]უფიცინათ პაპაჩემს ჭუგაშვილს ჭუგასა, სუმბია-
შვილს აზნაურშვილს ონანასა და ბათურიშვილს ბა-
თურასა, ამ სამთ ეს უფიცავთ: ხატები აუღიათ და სოფელი თან
მიყოლიან, დროშებადებული სატრედო გორაზედ შემზადარან, იქი-
დამ კუწახტის თავი გადუვლიათ, იქიდამ დედის ფერუ-
ლის თავი გაუვლიათ, იქიდამ გაბმულს გასულან, გაბმული-
დამ გამოუვლიათ და მთაწმინდაზედ ჩამოუვლიათ, და მთა-
წმინდიდამ საქვრეთელაზედ გადმოუვლიათ და ილის
ქედის წყაროზედ მოსულან. ეს [ს]ამძღვრები ესრეთ შემოუფი-
ცავთ, რომ ამ [მ]იგნებს საშუალ ჩრდილო და ვაკე მარილისისა არი-
სო. ქაჩალაური ნასოფლარიც ამ [მ]თებს შუა შერთული არის. ეს
გაფიცული მამული ნახევარი ბატონისა არის და ნახევარი ჩოლაყა-
შვილისა. ამისი საბალახე ნახევარი უწინაცა ბატონის სარქარში მი-
სულა და ახლაც ბატონიშვილის გიორგისათვის მიგვირთმევიათ.

მეორე მოხსენება გარშაულიშვილის სახასო პეტ-
რესი, მოხუცებული კაცია: მე პანკისისის შენობას მოვ[ს]წრები-
ვარ, ალაზანს ვაღმა და გამოღმა შენობა იყო. მაშინ ჩოლაყა-
შვილები ოთარ, ქაიხოსრო, გუნა, შარმაზან, ფი-
ლიპე ხარჭაშნელი და სხვანი მარილისის თავის [ს]ასახლეში
ესახლნენ. იმ ეამში ჩოლაყა[ა]ნთ იქ საბალახე აიღეს ქაჩალაურშია

და ხევის ქალაშია. იმ დროს მოდავე არავინ გამოგონია, არც პანკელნი და არც სხვანი.

ეროვნული
ქართული

ამ საქმის გასასინჯავად რომ ვიყავით, ზა[ა]ლ ჯიშის მფლობელი რაეი და ალამდარბაში ქაიხოსრო აქ ჩვენთან დაესწრა. ეს ორნივე გავგზავნეთ ჟუგაშვილს [მ]ლუღელს იობთანა, რომ ამ [მ]ლუღელს მოხუცებულობის მიზეზით ჩვენთან მოწვევა არ შე[ე]ძლო და ამ [მ]თის მოწმობა ამათის პირითა ვკითხეთ და ამათაც [მ]ლუღელი ზაქარია თან გავატანეთ. და ამათთვის ღმრთის წინაშენ ფიცით ამ [მ]თის მოწმობა ასე დაებარებინა:

პირველი, ეს მთა მარილისისა გაფიცული არისო ჟუგაშვილისაგან, სუმბიაშვილისაგან, ბათურიშვილისაგან და ასათაშვილისაგანა.

მეორე, პანკელებს ამ დაფიცულს მამულში ღორები შემოსლოდათ, ხარჭამნელს ფილიპეს შე[ე]ტყო, აელო შუბი, თავისის ძმებისათვის შე[ე]ტყობინებინა, თან წამოესხა მარილელი სოფლის კაცნიც, შემოიყარეს, წაფიღნენ და პანკისში მიუხდნენ, სუხიაშვილის საღორეშია და მალრიბაშვილის საღორეშია ღორები დაუხოცეს და ურმებით გამოგზავნეს და თითონ სადილად ყოდალაშვილს ეწვევივნენ. თუ მაშინ სიტყვა ქონდათ რამე, რატომ მაშინ ან ბატონს არ მოახსენეს და ან მოსამართლეთ არავის შეატყობინესო.

მესამე ესეც, ამისი მოხსენება მუხრანის ბატონსა და არაგვის ერისთავს ბატონის ჩემისათვის მოეხსენებინათ: ჩვენს ალაგში ღორის [ს]აკუმელი არ არისო, თქვენს ალაგში დაგვაყენებინეთო და საბალახე მი[ი]რთვიეთო, ჩემთვის წიგნი მოეწერა ბატონ[ს] ჩემსა, ეს ამათი ღორები გამოეგზავნა, თითონ მე გაუძეღ, ამ დაფიცულს მამულში მივიყვანე და დავაყენე და საბალახეც მე ავიღე. ღმრთის წინაშენ უძღურებით და მოხუცებულობით წარმავალი ვარ და ამას ჭეშმარიტებით მოგახსენებთ. თუ პანკელთ იყო ეს მთა, მაშინ რატომ არ იდავეს ან საბალახე რათ ამალეზინეს; დღევანდლამდის მოდავე არვინ გამოგონია და საბალახეც ჩვენ აკვილია.

ღიმიტრის ყმა ბეროც ამგვარზედ მოწმობს: როგორც ზემოთი მოწამენი სწერენ, მეც ასე გამოგონ[ი]აო.

ბახტრიონს მახსოვარნი და მოწამენი მოვიკითხეთ. პანკელი მგელა მაზიტაშვილი წარმოდგა და ფიცით ასე სწერს: მარილელთ რომ დაუფიცნიათ, იმ დაფიცულს მამულს აქეთ ჩოლაყა[ა]ნთ არ[ა] აქეთ საქმე; და იქით ჩვენ არა გვაქვ[ს] საქმე. უფიცრობას არც კობიაშვილები ამბობდენ. ამის წერაში ამას გარდა ამ ბახტრიონში ვერვინ ვპოვეთ მცოდნე და მახსოვარი.

მათის უმაღლესობის ბძანების გამო მათს ყოვლად სწამლულად
 ლობას ალავერდელს ნიკოლოზსაც ვიხევეფი ვეფელი
 რის სანახავად. და ეს გუჯარიც ასე აცხადებს, რომელიც
 მორე დავეიწერია. ეს გუჯარი ლევან მეფის შვილს ალექ-
 სანდრეს გაუახლებია და კვალად იმანყული ხანსაც
 ალექსანდრესაგან ნაწერი დაძველებული გუჯარი ხელმეორედ გაუ-
 ახლებია, რომ ეს გუჯარი ამ [მ]იჯნებს ასე აცხადებს: მარილისის
 სასახლე ზემოთ საზაფხულედ წმინდის მარინის კარი და ქვემოდ
 ილის ქედის ეკლესია ომანის წყარომდის და ქვემოდ ფშამდის ზვა-
 რი და მარანი და მოედანი საყარაულო ქვიანი და სათევეზე ზემოთ
 მთა თუშთ ნასადგომრამდის სახასო მარილისი კურტანაძე[ული]...
 ჩვენ მოსამართლეთ ამ [მ]ახსოვ...* მეფეთაგან ნაბოძებს წიგნ...
 ლის ნახვითა და გაშინჯვითა ეს მამული სამარილისო...**
 დღეს რომ კობიაშვილებს პანკისის მამულობის მიზეზად¹ რომ ლორები
 აუღლიათ ქაჩალაურს გარშემო ნასოფლარში, ეს მარილისის მიწა-
 წყალი არის, რაც ლორი ამაში აუღლიათ კობია[ა]ნთ. სრულებით
 სალთხუცეს[ს] ქაიხოსროს უნდა მიეცეს.

კობიაშვილებმან რომ ამის მიზეზით ბძანება და ოქმი მოიტა-
 ნეს, ესეც ბძანებისაებრ გარიგებულა, კობიაშვილებს ისევე თავისი
 ლორი მიეცა. და ვენახის ღობეც ბძანებისაებრ გაუკეთდება. ჩვენ
 ამათი საქმე ასე ვაგვიშინჯავს და ნება მისის უმაღლესობისა არის.
 იანვრის ით, ქორონიკონს უოგ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჭულად
 მაგო ბეჭან
2. მონა ღთისა მდივანზეგი ოტია
3. მიწა ვარ დავითარგუნები დავით
4. მდივანი კახეთისა ხევისთავი სვიმეონ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაკლი
 მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ხალვათ ხანის ეშვიკალაბაშო
 ენდრონიკაშვილო რევაზ! ეს ასე აღასრულე. აღიწერა
 იანვრის ლა, ქორონიკონს უოგ.

¹ მიზეზედ.

* აქ ოთხი-ხუთი სიტყვის ადგილი მოხებულია.

** აკლია ერთი სიტყვა.

ბეპელი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე **ერეკლე** /
 ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალ **თეოდოსია** /
 ფალი დადიანის ასული დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებინებ
 გიორგობისთვის თ, ქორონიკონს [უოგ]...*

177. პატივითა პაპალე II-ისა ოსება მუარამის საქმეზე

1785 წ. 17 მარტი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 51. საბ. № 203. პირი. ქალაქი. შედრული.

[179] ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე **ირაკლი მეორე** მან, ცხოველსმყოფელის ქრისტეს საფლავის ახალის შეწირულობის ყმის შამახელი ოსეფა მეურმის საქმე ასე გამოვიძიეთ და სწორე ჰეშმარიტებით შევიტყვევით: რადგან ეს კაცი, ოსეფა მეურმე ბაირამბეგს ეყიდნა თავისის თეთრით და ამის სიკვდილის შემდგომად ამ ბაირამბეგის ცოლს მარიამს თავის სულის საოხად შეწირულობის წიგნით ცხოველსმყოფელის ქრისტეს საფლავისათვის შეეწირა, რომელიც რომ ამ შეწირულობის ამბავი და ჰაზრი ყოფილიყო, ამ საქმის სწორე შეტყობისათვის ჩვენ, იმ ბაირამბეგის ცოლის მუაზლე იყო, ის [v] მოვაყვანინეთ და იმისგან გამოვიკითხეთ. იმანაც სწორეთ ასე ჰეშმარიტებით ჩვენს წინ ასრე აღიარა და იმოწმა: ეს კაცი ამ შეწირულობის წიგნით ასე გა[ა]ნთავისუფლა ჩემ[მა] ქალბატონმა, რომ ვისიცი ამ კაცის ნება იქნებოდა, იმასთან უნდა მისულიყო. ახლა ამ კაცმა ამ ჯვარის მამას ანტონისთან მოსვლა მოინდომა და რადგანაც ამის ნებაზე იყო მიგდებული და ამი[ს] მონდომებაც ასრე ვნახეო, მოვიყვანე ეს კაცი და თავისის განთავისუფლების წიგნით და ანდერძის წიგნით ამ ჯვარის მამას მოვართვი და ქრისტეს საფლავს ვაყმეო, რომ ამას უნდა მსახუროსო.

ეს ოსეფაც ამ ლაპარაკს ემოწმებოდა და რადგან ასრე ყოფილიყო ამათი საქმე, ჩვენც ამ გამოძიებულის საქმის დამამტკიცებელნი შევიქენით და ვამტკიცებთ მოუშლელად. მარტის **18**, ქორონიკონს **უოგ**.

თუ ასრე არ ყოფილიყო, ჩვენ ამ საქმეში არ გავერეოდით. ეს საქმე მელიქმაც იცოდა. თუ ვინმე ილაპარაკებს ამაზედ, ამ ერთს თვეზედ ჩვენ იმას არ ვაყენებთ. და თუ ერთ თვეს გარდაცილდება, მაშინ ლაპარაკი აღარავის იქნება და აღარც გაუგონებთ.

* აქ მოხვულია.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 775. დედანი. ქალაღი. 33,3×10,5 სმ. მხედ-
 რული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. ჩვენ — მინბაშს ამირეჯიბს ზაზასთანა და ხუთა-
 სისთავს მაჩაბელს ზაზასთანა და ბოქაულთხუცესს[ს] დია-
 სამიძეს დემეტრესთანა წვერიანისშვილი ჯა-
 ფარა უჩიოდა ორჯონიკიძეს რევაზს ასე, რომ: ჩემი
 ორი ღლის მიწა მაქვეს ჩემიო და ერთის ვენახიო.

ამ დავაში ორჯონიკიძემ უპასუხა: თუ შენი არის ეს მიწა და
 ვენახიო, თუ ნასყიდი გაქსო, სიგელი მოიტანეო; თუ ბატონის წყა-
 ლობა გაქსო, წყალობის წიგნი მოიტანეო. და თუ მოწამე გყავსო,
 მოწამე მოიყვანეო.

არცა ჩნდა წერილი და არც მოწამე. მერე ამათ ჩვენ მუჩაღვა
 გამოვართვით ხელმწიფის შეცოდებაზედ და რომ ჩვენს სამართალს
 არცერთი არ უნდა გადასულიყო. მერე რათგან არც წერილი ჩნდა
 და არც მოწამე, ამისი მიხედვით ჩვენ ეს სამართალი გაუჩინეთ.

რევაზ ორჯონიკიძემ ორი გლეხიკაცი უნდა შეუგდოს უმტერ-
 მოყვარო. ამ ორში ერთი უნდა იშოვნოს და მოიყოლიოს და უნდა
 შეფიცოს ასე, რომ: «ეს მიწა კიდეც ჩვენის მამისა და პაპის ნას-
 ყიდი იყოს და არცარა საქმე თქვენ ამაში გქონდესო».

თუ ასე უფიცა ჯაფარამ ერთის მოწმით, ხომ ეს მიწაცა და
 ვენახიც ჯაფარას დარჩება. და თუ ვერ უფიცა ასე ჯაფარამ, მიწაც
 ორჯონიკიძეს დარჩება და ვენახიცა. ამათი სამართალი ასე გადას-
 წყდა. მარტის კე, ქორონიკონს უოგ.

ლურსაბ მურვანისშვილო! ეს ასე უნდა აღასრულო. მარტის
 კე, ქორონიკონს უოგ.

ორი ბეჭედი:

1. მინბაში ამირეჯიბი ზაზა
2. მონა ღთისა დიმიტრი.

ხელრთვა: ზაზა

179. ბაზინება გოსტაშაბისუვილუბის წისქვილის შემოსავლის**საქმეზი****1785 წ. 7 აპრილი****ეროვნული
ბიბლიოთეკა**

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2012. დედანი. ქაღალდი. 39X17 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. უსბაში გოსტაშაბისუვილი ერასტი და ამის ბიძაშვილი ზაზა წისქვილის შემოსავალზე ჩიოდნენ.

ამათ სამართალში დავსხედით ჩუენ — მსაჯული იესე, ქავთარისუვილი უსბაში ნიკოლოზ და საგინაშვილი ბეჟან. ამათი სარჩელი ყველა მოვისმინეთ და ეს სამართალი მივეციით:

ქორონიკონს უოგ — ამ წელს, გიორგობის იმ არის წისქვილის იგარა ფარემუზთან რი კოდათ; აქედან საუფროსო ერგება ერასტის და ზურაბს კოდი ი, დარჩა კოდი რ. ერგება ერასტის და ზურაბს კოდი ავ, ლიტრა ვ, ზაზას ერგება მესამედი, კოდი ლგ, ლიტრა ვ+; ერგება ზაზას თვეში ლიტრა კზ+.

ამის მეტად ერთმანეთთან საქმე აღარა აქვსთ რა. გოგიას მიცემული პურიც ჩაგვიგდია, ფარემუზისიცა, შიო მეწისქვილისაც, რომ აღარაფერი საქმე აღარა აქვსთ რა.

დარჩა წისქვილი სამოდ და ასე გაიყოფდნენ: ჯერ საუფროსოს აიღებდეს ერასტი და ზურაბ, მერე ორ წილს — ერასტი და ზურაბ და მესამედს ზაზა. ეს ასე გარდაწყდა. აპრილის 8, ქორონიკონს უოგ.

სამი ბეჭედი:

1. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
2. ნიკოლოზ
3. მონა ღთისა ბეჟან

180. ბაზინება შაქალე II-ისა სულხან და კაიხოსრო**ხიფთიაშვილუბის მამულის საქმეზი****1785 წ. 12 აპრილი**

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 6796. დედანი. ქაღალდი. 34,5X16,5 სმ. მხედრული. აქა-იქ წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ხიმშიასვილს სულხანს, ბერუკას და ამათს სახლის კაცებს ედაებოდნენ და ელაპარაკებოდნენ ქართლში მყოფნი ხიმშიასვილი ქაიხოსრო და ბერი, რომ თქვენს სახლის კაცი ვართო და თქვენს მამულში წილი გვიძესო.

ჩვენ, საქართველოს მეფემან ირაკლი მეორემან, მო-
ვიკითხეთ ამათი საქმე და საჩივარი. და გავშინჯეთ რომეჲმე ~~ქვეთხელ~~
როს და ბერს ქვეშარიტი და სამართალში შემოსატანთ ~~საქმე~~
საბუთი არა ქონდათ რა, რომ შესლოდენ რასმე.

რაც წიგნები ვნახეთ და ან მოწამეთაგან შევიტყვევით, სულ ამ
ქაიხოსროსა და ბერის გასამტყუნებელი და უკანვე გასაბრუნებე-
ლი იყო: და ვერცა რას შეუიღნენ ამ ხიმშიანთ: და არც ამათს მა-
მულში ამათ წილი აქვსთ.

და თუ ერთს ქვეშარიტს სიტყვას და ან წიგნს მოიტანენ, რომ
სამართალში შესაწყნარებელი იყოს, მაშინ სამართლიდამ პასუხს
ვაიტანენ.

და თუ ვერც მოწამეს მოიყვანენ სარწმუნოს და ვერც წიგნს
მოიტანენ, არაფერი ამ ზემო ხსენებულს ხიმშიას შეიღს სულხან-
თან და ამის სახლის კაცებთან საქმე არა ექნებათ რა. და არცა რა
აქვსთ. აპრილის იბ, ქორონიკონს უოგ.

ბეჭდო: ქნარს მისცემს, დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ
ცხებულს, ე რ ე კ ლ ე.

**181. არზა იოანე ჯავახიშვილის დედისა და მის თაობაზე
გადიხანავაშთა განიხივებით**

1785 წ. 5 მაისი

ბუნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 4503. დედანი. ქალღღი. 15,5×13,5 სმ. მხედ-
რული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან მძიმე.

[არზა]

ქ. ღმერთმან პატრონის მდივანბეგების ქირი მოსცეს ჯ ა ე ა -
ხ ი შ ვ ი ლ ი ს ი ო ა ნ ე ს დედას.

ქ. გ ლ უ რ ჯ ი ძ ე ს ნ ი კ ო ლ ო ზ მოლარეთხუცესს ერთი
თავლაფიანი გოგო ჰყავს, რომ სხვებთანაც გაუგღია ბუში და ერ-
თი ჩემი ყმა — გ ო გ ნ ი ა შ ვ ი ლ ი ც უცდენია და ამისგანაც ბუ-
ში ჰყავს. ხუთი სხუა ბუში ჰყავს და ერთიც ჩემის ყმისაგან ჰყავს.
და ის ჩემი კაცი ნასიხლად მიგიციათ.

მე სამართლისაგან სამართალს ვითხოვ: რაც სისხლი დამედება,
მიმაცემინეთ და ჩემი ყმა კი დამანებეთ. აპრილის ივ, ქორონიკონს
უოგ.

ამის უწინარეს ნიკოლოზ მოლარეთხუცესმა იჩივლა, რომ ჩუღურთში, ის დამნაშავე კაცი მოვაყვანინეთ და ვალაბარაკეთ. დანაშაული თავს იღვა. რადგან დამნაშავედ აღმოჩნდა, სისხლი გაუჩინეთ, უნდა თექვესმეტი თუმანი მისცემოდა ნიკოლოზს და ის კაცი ისევ თავის მებატონის ყმა ყოფილიყო.

ახლა შენ რომ ასე სჩივი, ჩვენ ამას ვსწერთ: თუ ნიკოლოზ მოლარეთხუცესი იმ მოახლეს ისევ იახლებს, რვა თუმანი უნდა მიეცეს და იმ კაცთან კელი არ ექნება. თუ რომ მოახლეს აღარ იახლებს და გაავდებს, თექვესმეტი თუმანი უნდა მიეცეს და იმ კაცთან კელი არ ექნება. მაისის 6, ქორონიკონს უოგ.

ქ. ბ ე ც ი ა თ ა რ ხ ნ ი ს შ ე ი ლ ო! ეს ასე გაარიგე. თეთრი მოლარეთხუცესს მოაბარე, ბიჭი — ჯავახიშვილსა. ამ საქმეზედ საიასაულო არ აიღება, შენ იმიტომ გწერთ.

სამი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
2. თ ე მ უ რ ა ზ
3. ქამი ესეცა წარვლის

**182. განჩინება თეიმურაზ მღვიმეაშვილისა და ზაზა უჯაგურისა
 ბაჰარის საქმეზე**

1785 წ. 12 მაისი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3036. დედანი. ქაღალდი. 10,3X16,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირისა წერტილი.

ქ. ერთწილად აზნაურიშვილი კარისხვეელი იონათამის შვილი ზურაბ და ბეჟან თავისის ყმითა უმამულოდ ერგო მღვიმეაშვილს ეშვიკადასბაშს თეიმურაზს.

ამის ფარლად ერგო ზაზა უჯაგურის გლეხი მექარვის შვილი, მამაჯანას შვილი და პროშა სარქოსა უმამულოდ. მაისის 12, ქორონიკონს უოგ.

ორი ბეჭედი:

1. არ ირჩევა
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13103. დედანი. 40,5×31,3 სმ. ქალაღი-
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი მძიმით.

ქ. ყასაბ ყუ რ ი ა ს ქალი მ ა რ მ ა რ ა ჩიოდა: მამაჩემ[შ]ა ჩემი მეუღლე შვილად აიყვანა და რაც რამ მამული ჰქონდა, ჩუენ მოგვცა. ქამუ ანთ საყდრის პირდაპირ ნაოხარი ალაგი იყო, გულფაშანთ ვენახის გვერდზე. ეს მამული ჩუენი იყო და გვე-
ჭირა. ქამთა ვითარებისაგან ქალაქილამ სოფლად წაველ, ოთხი მი-
ლანთუნი ვალად გამყვა ი წ ი კ წ ა ნ თ ფ ა რ ს ა დ ა ნ ა ს ცოლი-
სა. ეს ჩუენი მამული უბატრონო იყო, ფარსადანას დაუჩემებია,
აღარ მანებებს სამართალი მადირსეთო.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ფარსადანას მე-
უღლე მოვაყვანიინეთ და ვალაპარაკეთ.

ფ ა რ ს ა დ ა ნ ა ს ცოლმა თქვა: თეთრი მივეცი, მამული ვიყიდე, სიგელი მომცა, ოცდაექვსი წელიწადია მამული მე მიჭი-
რავს, რატომ ამდენს ხანს არ მედავეო და ტერ-გაფრიელას მოწმო-
ბის წერილიცა მაქვსო.

ჩუენ, მსაჯულთ, მოწმობის წერილი ვნახეთ. ასე ეწერა: მე,
ტ ე რ - გ ა ფ რ ი ე ლ ა მ ასე ვიციო: ფარსადანამ ეს ალაგი რომ
იყიდა, სიგელს სთხოვდა ხ ა ნ ფ ე რ ვ ა ნ ა ს ო. ხანფერვანამ უთხ-
რა დააწერინეთ, დააწერინაო, მელიქს მიუტანა, დამიბეჭდეთ. მე-
ლიქმა საბეჭდავი სთხოვაო, ფარსადანამ საბეჭდავი არ მისცაო და
არც დააბეჭდვინაო. ეს მამული ფარსადანას ნასყიდობით ეჭირაო.
და ეკლესიას უბირევედა მორთმევასო.

მ ა რ მ ა რ ა მი უ გ ე ბ და: ხანფერვანა ჩემს მამულს შენ
ჩათ მოგყიდდარ. იმას სხვა ზითევი მისცეს და მე ეს მამული მომ-
ცეს ზითვათაო. თეთრის მოცემას რომ ჩივი, ოთხი მილანთუნი მე-
მართა მე შენი, ჩემის დის კელით გამოგვიგზავნე. იმ ქამად ჩემს
დას ვერ ეპოვე, ის ოთხი მილანთუნი ჩემს დას შერჩა. ახლა სარ-
გებლით მოგცემო.

დიდს ხანს ჰერას რომ ამბობ, ჩუენ აქ არ ვიყავით, ვინ გედა-
ვებოდაო. სიგლის ჰერას რომ სჩივი, თუ ეგ სიგელი ჩემი მოცე-
მული არის, რატომ ბეჭედი არ დამასმევიინე; თუ ბეჭედი არა მქონ-
და კელი რატომ არ მომაწერინე, და ან ერთს მართებულს კაცს მო-

წმობა რატომ არ მოაწერინე, და ან რატომ ძველი სიგელი არ გამა-
მართვი.

ხაფერვანასაგან ყიდვას რომ სჩივი, ამისი მოწამე შენთვისაა.
შენს ქმარს ხანფერვანასთვის ეთქვას: შენმა დამ მარმარამ ეს მა-
მული მე მომყიდაო. ხანფერვანას შენი ქმარი ატყუებდა, ახლა შენ
მე მატყუებო.

ჩვენ, მსაჯულთ, მარმარას მოწამე მოვსთხოვეთ. ტერაკო-
ფას ქელწერი[ლი] მოგვიტანა, ასე ეწერა ფიცით: ხანფერვანა
ჩემი მოწაფე იყო, ხანფერვანამ ასე მითხრაო — ფარსადანამ მითხ-
რაო, შენმა დამ მარმარამ ეს მამული მე მომყიდაო და სიგვილის
ქაშში ხანფერვანას ვკითხეო მრავალჯერ ამ მამულისაო, მაგრამ
ამის მეტი არა მითხრაო.

აგრევე მიღდისის შვილს ისიას ასე მოეწერა: ღმერთს
ვფიცავ და მეფის ირაკლის მზესაო, ხანფერვანა ჩემსას იყოო, იმის-
გან არ გამიგონიაო, რომ ფარსადანაზე გაეპყიდეო: თუ გაეყიდა, მე
შევიტყობდიო¹, უჩემოთ ვერ გაპყიდლაო; ესეც ხანფერვანასაგან გა-
მიგონიაო, ეს სახლი მარმარას ზითვისა არისო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამათის საჩივრის მოსმენით და ამ მოწამეთ
მოწმებით და სიგლის განხილვით ეს სამართალი მივეციით: რად-
გან ეს ადგილი მარმარას ზითვისა ყოფილა, ხანფერვანა ვერ გაუ-
ყიდის; მეორე ეს, თუ ხანფერვანს გაეყიდა, მაშ რაღათ უთხრა ხან-
ფერვანამ — ეს ადგილი ჩემის დის მარმარას ზითვისა არისო. და ან
ფარსადანა რაღათ ეუბნებოდა — შენმა დამ მარმარამ მომყიდაო.

ქალაქში განწესება ასეა: ერთი მეორეს მამულს რომ მიპყი-
დის, სიგელს დააწერინებს, თითონ დაბეჭდავს, მელიქს და ქეთხუ-
დებს დააბეჭდინებს. ამისთანა ახალს² სიგელს და ძველს სიგელს
მისცემს. თუ რომლისაზე საქმით ამგვარს სიგელს ვერ მისცემს,
ძველს სიგელს და ბარათს დაუწერს და მისცემს: ეს მამული შენ
მოგყიდე, ფასი სრული ავიღე, როცა მოვიცალო, ამგვარს მტკიცეს
სიგელს მაშინ დაგიწერინებ, მოწამეთ დაგიბეჭდინებ და მოგცემო.

არც ამისთანა ბარათი ჰქონდა მიცემული, არც ძველი სიგელი
და არც ახალი სიგელი. ერთი სიგელი ჰქონდა ამ მამულის პატრო-
ნისაგან უბეჭდო, მელიქისაგან და მოქალაქეთაგან უბეჭდო და ამით
ედავებოდა ფარსადანას ცოლი ამ მამულს. იმ სიგლით ამ მამულს
ვერ დაიმკვიდრებს.

¹ შევიტყობდიო. ² ახლას.

ამისთვის, თუ მართლა ამან მიჰყიდა, ძველი სიგელი რატომ არ გამოართო და ან ახალი რატომ არ დააბეჭდვინა ან ამას, ან მეღვიქს და ან მოწამეთ. თუ არც ძველი სიგელი გამოართო და ან სიგელი საბეჭდავის მიზეზით მეღვიქს არ დააბეჭდვინა, ბარათი რატომ არ გამოართო: ძველი სიგელი მე დამრჩა, ვერ მოგეცი და ვერც ახალი სიგელი დააბეჭდვინე მეღვიქს.

ყოველისფრით ცრუა ის ახალი სიგელი. დარჩა ეს მამული მარმარას. და თუ იმ ადგილიდამ ფარსადანას ადგილი გაუყიდა, უნდა ისიც მოსცეს.

და მარმარას ოთხი მილანთუნი რომ მართებია ფარსადანას ცოლისა, ეს ოთხი მილანთუნი რადგან დიდის ხნის ვალია, ერთიორად უნდა მოსცეს. თუ ფარსადანას ცოლმა ის ადგილი დაუხსნას და მოსცეს მარმარას, მარმარამ რვა მილანთუნი მისცეს. და თუ ფარსადანას ცოლმა ის ადგილი არ დაუხსნას, ნურც მარმარა მისცემს ამ რვა მილანთუნს.

იასაულო ქაიხოსრო ხერხეულიძე და იაკობ ბერძენი შვილო! ეს ასე გა[ა]რიგეთ. მაისის 16, ქორონიკონს უოგ.

სამი ბეჭედი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ კ
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვევი, ეშიალასბამ მყო მდივან-ბეგი თ ე ი მ უ რ ა ზ.
3. ქამი ესეცა წარვლის.

[ნასყიდობის წიგნი]

ქ. ნებითა და შეწვენითა ღმრთისათა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგართვი თქვენ, ბატონს სარდარს დავითს და თქვენს ძმას ნიკოლოზს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა მე, ყასაბ ყურიას ქალმა მარმარამ. ასე, რომე თქვენის ზალის წინ ერთი სახლის ალაგი მქონდა, რადგანც ორისავე მხარეს ადგილი თქვენა გქონდათ ნასყიდი, ჩემი სახლის ალაგიც თქვენ მოგყიდეთ ყოველის კაცისაგან უცილებელი. ძველი სიგელიც თქვენთვის მომირთმევიდა და ეს ახალი განაჩენიც, მსაჯულთაგან დამტკიცებული. ავიღე ფასი სრული და უნაკლული. რითაც ჩემი გული შეგაყრდებოდათ. არა დარჩა რა ჩემი თქვენზედ არცა ერთი იოტის ფასი. ღმერთმან მოგახმაროსთ, როგორც სხვას მონასყიდეს მოხმარებოდეს.

თუ რომ ამისი მოდავე გამოჩნდეს ვინმე, ჩემმა ძველმა სიგელმა და ამ ახალმა განაჩენმა გაამტყუვნოს. დაიწერა იენისსი, იანვარი 1785 წლის 1 იანვარი

ქ. მარმარის სიტყვით ამ ნასყიდობის წიგნის მოწამე ვარ მე, ფირცულანთ ნახარბეგის შვილი გიორგი. ზეპალი: გიორგი.

ქ. მარმარას¹ სიტყვით ნასყიდობის წიგნის მოწამე ვარ [ჯიგ]-რაშნის ტერ-გრიქურას შვილი დავით. ზეპალი.

ქ. მე, ძირგოზანთ შვილმა გურგენამ, ჩემის სიდედრის დის მარმარის სიტყვით ხელი მოვაწერე, რადგან თითონ წიგნი არ იცოდა. მეც ამ ნასყიდობის დამხვედური და მოწამეც ვარ. ზეპალი: გურგენ.

184. განიხილა მიხილანანთ ავთანდილასა და ნანდინანთ

სახანის წყლის საქმეა

1785 წ. 1 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 783. პირი. ქალღი. მკვდრული.

ქ. ბედნიერის კელმწიფეს და დედოფალს ოქმებით ებრძანებინათ ემოკლასბაშ მდივანბეგ თეიმურაზისა და ქალაქის მელიქის ავეტიქასათვის ასე, რომ: მირიმაანაანთ ავთანდილას და მანდენაანთ ავთანდილას შვილს სტეფანეს სალაღაის წყლის გზის მიზეზით ერთმანეთთან სალაპარაკო აქვსთო, ორი ან სამი ქევხუდაც დაისწარითო და ამათ ქეშმარიტი სამართალი მიეცითო.

მელიქის მარიფათით მივედით ჩუენ — ყალუაშვილი ბადასარა, თაყუაშვილი ისაია, უზბაშის შვილი შაქრუა და კალატოზების უსტაბაში დავითა და ესენი ვალაპარაკეთ.

მირიმანანთ ავთანდილა წყლის გზას თხოვდა. და სტეფანე უპასუხებდა: ვერ მოგცემო, სახლებს დამიქცევსო.

ჩვენ კარგად განვსინჯეთ, რომ იმის სახლებს არასფერს დაუზიანებდა და ვერც დაუტერს წყლის გზასა და კიდევ უნდა გაუშოს სტეფანემ, რომ ავთანდილამ წყალი გამოაროვინოს. და ვინიცობა არის, თუ ერთხელ სტეფანემ თავისთვის ასეთი სარდაფი გააკეთოს, რომ თხუთმეტ თუმნათ და ანუ ოც თუმნათ დაუჭდეს და ის სალაღაის წყალი იმაზედ გამოივლიდეს და სხუა გზა არა ჰქონდეს და

¹ მარიაშას.

იმ სარდაფსაც დაუზიანებდეს რასმე, ავთანდილამაც არ უნდა გა-
მოატაროს; თუ არა სტეფანემ ავთანდილას ჯაბრით რომ გრეთი-მცემ
რე რამ გააკეთოს, იმით წყლის გზას ვერ დაუჭერს. ზიზღიყიყიყა
ჩვენ, მათის სიმაღლის მონათ, ეს ასე განვსაჯეთ და ბრძანება
მათის უმაღლესობისა აღსრულდეს. მთიბათვის ა, ქორონიკონს
უოგ.

ბ ა ლ დ ა ს ა რ შ ა ქ ა რ ო , დ ა ვ ი თ

მე, მდივანბეგ-ეშიკადასი თ ე ი მ უ რ ა ზ , ამ განაჩენის თა-
ნახმა ვარ

მელიქ-მამასახლისი ა ვ ე ტ ი ქ ა ამ სამართლის მოწამე ვარ.

ქ. ჩვენ, საქართველოს დედოფალი დადიანი[ს] ასული
პატრონი დ ა რ ე ჯ ა ნ , ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.

თ ე ი მ უ რ ა ზ მდივანბეგ ეშიკადაბაშო! ეს ასე აღსრულე-
თიბათვის გ, ქორონიკონს უოგ.

**185. განჩინება დავით მღვდლისა და მნასუვილების მამულის
საქმეზე**

1785 წ. 12 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 5145. დედანი. ქალღღი. 33,3X25,6 სმ. კიდეები ჩა-
მოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და
ორწერტილი.

... მღუდელი დ ა ვ ი თ უჩიოდა მის სიმაღლეს მეფესთან
ო ნ ა ს შ ვ ი ლ [ე ბ ს მიწის ნა]სყიდობაზედ.

ამისი სამართალი მათს უმაღლესობას ჩვენ — მდივანბეგის
მ ზ ე ჭ ა [ბ უ კ ი ს], ბეგთაბეგის ძის მდივნის ს უ ლ ზ ა ნ ი ს ა თ ვ ი ს
და მდივნის ს ვ ი მ ო ნ ი ს ა თ ვ ი ს ებრძანებინა. მოვაცქვანინეთ და
ვალაპარაკეთ.

ო ნ ა ს შ ვ ი ლ ე ბ ი ელაპარაკებოდნენ: შენგან ერთის დღ[ის
მიწა ვიყიდეთო, ორი თუმანი უნდა მოგვეცაო, ერთი თუმანი კი
მოგვეცით და ერთის [თუ]მნის პური შენს სახლისკაცს მივეცითო,
შენი წიგნი ხელთ გვიჭირამსო.

დ ა ვ ი თ ელაპარაკებოდა: მართალია, მოგვიდღე, წიგნიც მო-

გეო, მაგრამ ერთის თუმანი მე[ტი არ] მოვიცია და ერთს თუმანი-
სათვის არ მოვიცილო.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცი: [რადგან] წიგნი დახვეწილია და
მიუცია, ახლა ველარ ედა[ვ]ება და ვერც მოვშლით ნასყიდობას].
ერთი თუმანი რომ დაკლებია, ის ერთი თუმანი სარგებლით ონასა-
შვილმა [უნ]და მოსცეს, რომ იქნება ორი თუმანი. ეს ორი თუმანი
ონასაშვილმა და ვით მღვდელს [უნ]და მოსცეს. და მიწა
ონასაშვილებს დარჩება. და პური რომ მიუცია ონასაშვილს ამისის
სახლისკაცისათვის, რამთენის კოდისაც საბუთი ონასაშვილმა უყოს,
[იმდენი] კოდი ერთიორად უნდა მისცეს.

და ვით მღვდელი ამასაც ელაპარაკებოდ[ა, რ]ომ: მე ერთის
დღის მიწა მოგვეც და შენ ორის დღისაც შევიმატებია ჩემი მამუ-
ლიო.

ამისი ასე უნდა იქნას: წელს ანეულის ნახნავი ვისაც ქონდეს
ერთის [დღ]ის კარგი დღიური, ის გარდაზომოს და იმტოლი მიწა
მისცეს და ვით მღვდელმა. ონასაშვილს თუ მეტი შეუმატებია რამე,
ისიც ისევ ძირს უნდა დადოს. სამრ[თლის] კანონისამებრ ასე გარ-
დასწყდა ამათი საქმე.

ეს ნასყიდი მიწა ონასაშვილის მიწასთან დებულა, რომ უყიდ-
ნია ონასაშვილს ის მიჯნები ამოუღია შუაში და გაუერთებია. ონა-
საშვილმა თავის მიჯნაზედ გაიაროს და და ვით მღვდელს გული
აქ[ეროს], რომ ჩემი მიჯნა აქამდინ არისო და ისე გარდაზომონ ის
მიწა.

იასაულო ალიხ ანაშვილო ბეჟან! ეს ასე აღასრულე.
მთიბათვის იბ, ქორონიკონს უოგ.

ეს პური როგორც იმ ეამს ფასებ[უ]ლა, იმ ანგარიშით ერთიო-
რად უნდა მოსცენ ონასაშვილს. და ამ ონასაშვილს თუ ერთის
დ[ღ]ის მიწაზე მეტი შეეტანოს, ერთიორად უნდა გამოერთოს და
და ვით მღვდელს მიქცეს.

რომელიც ონასაშვილებმა ერთის დღის მიწა მოიწონონ და თქვან,
ერთის დღის მიწის ზომა მომიზომეთო, იმაზე უნდა მოუზომონ და
მოსცენ.

ბაჰედი: მ ზ ე კ ა ბ უ კ.

ზელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 8609. დედანი. ქაღალდი. 27,3×22,3 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი. დაზიანებული.

იოანე ჯავახიშვილი[ის] ობლებმა სამართალს არზა მოართვეს. ჩუენ იმ არზაზე მივსწერეთ [წმიდი]ს მრავალ მოღვაწის ევსტატის ეკლესი[ის] დეკანოზს პეტრეს და კანდელაკს: რომელთა[ც იეს]ე გულიანუშვილის ტყვეობიდან მ[ოსვლ]ა ენახოსთ, ამ ჯავახიშვილს მოუვიდა, თუ თავისუფალთ დადგა, აფიცეთ და მოიწერეთ, რაც იმოწმონ. დეკანოზს და კანდელაკს იმათგან ნათქვამი მოეწერათ.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, იესე გულიანუშვილი მოვაყვანიენტ და ვალაპარაკეთ. იესემ თქვა: დეკანოზი და კანდელაკი ჯავახიშვილის ნათლიანი არიანო, იმათ მოწმობას არ ვჭერვარო.

მეორედ მივსწერეთ თარხნისშვილს გლახას, მადლაშვილს სვიმონს, ბარნაბეშვილს დიმიტრი მღვდელს, რომ ესენი უნდა მისულიყვნენ, მოწმე[ე]ბი ერთათ შეეყარათ და ფიცით მოწმე[ე]ბს რაც ეთქვათ, დაეწერათ. ამით ეს მოწმე[ე]ბი შეეყარათ და ფიცით ეკითხათ.

ამირეზაშვილს მოეწერა: იესე ტყვეობიდან რომ მოვიდა, თავის სახლისკაცთან მოვიდაო. ერთი კარი ნინიამ მისცაო და თეთრი მოიტანა, უღელი ხარი იყიდაო ის უღელი ხარიც თავის სახსარში მისცაო.

აგრევე ქვიცი[ის]შვილს დავითს მოეწერა: ათი კოდი პური ჭყოპიაშვილის ღალიდამ მივეცო; ეჭვსი კოდი ბარნაბეშვილის ღალიდამ მივეცო; კიდევ ოცი კოდი პური თავის სახლისკაცს გამოურთვი და იმ იესეს მოვეცო, რომ იესემ თავის სახსარში მისცა, ესენიო არის, რაც ამირეზაშვილს მოუხსენებია, ისე იყოო.

ჭყოპიაშვილი ღვთისია ასე მოგახსენებ ფიცითაო: ჩემი ღალა იესეს მისცაო. ჩემის ეკლესი[ის]ს მადლს ვფიცაო, რაც მოგახსენებ ასე იყოო. ბარნაბეშვილმა დიმიტრი მღვდელმა ამათის სიტყვით დავსწერეთ: რომ ამ წერილზე კელი მოეწერა თარხნის-

შვილს გლახას და ზურაბას და მადალაშვილს
სვიმონს, როგორც ამათ თქვეს ისე დაიწერაო.

რადგან სამართალი ამათ მოწმობის თქმაზე იყო [და] მამულში
ლი და ამათ ასე იმოწმეს, ტყვეობიდან რომ მოვიდაო, თავის მა-
მულში მოვიდაო [და] ჩავახისიშვილს თავის სახსრათ ამდენი გამოარ-
თო, თავის სახსარში მისცაო, განწესება ასეა: რომელიც ტყვე მოვა,
თუ თავის სახლკარში არ მოვა და თავის ბატონისას არას [ი]ნდო-
მებს და ცალკე დადგება, პირველი მებატონე ვერას შეუა, თავისუ-
ფალი იქნება.

[ი]ესე ტყვეობიდან რომ მოსულა, თავის მამულში მოსულა,
ორი კარი რომ შინ დარჩომია, [ა]მ კარებისთვისაც კელი მოუკიდია.
და თავის სახსარში მიუცია; მერე ოცდათექვსმეტი [კ]ოდი პური გა-
მოურთმევეია და თავის სახსარში მიუცია; მესამე, ერთი კარი კიდევ
სხვა ნინია[ს]ათვის გამოურთმევეია და თავის სახსარში მიუცია და
თავი დაუხსნია; მეოთხე, ტყვეობიდან რომ მოსულა, იმ ხანად მო-
რიგი[ს] დაეთარი დაწერილა; ეს იესე შინ არ ყოფილა. ფ რ ი დ ო ნ
ყ ო რ ლ ა ნ ა შ ვ ი ლ ს უკითხავს იესეს გაუყრელის სახლისკაცის-
ათვის: იესე ვი[ს]ხედ დავსწერო; იმას უთქომს, მ ზ ე ჯ ა ბ უ ჯ ზ ე
დასწერო. ფრიდონმა სამართალში ასე თქო: იესეს გაუყრელმა
სახლისკაცმა მზეჭაბუკზე დააწერინაო, რომ დაეთარი სამართალში
მოიტანეს, იესე გულიაშვილი მზეჭაბუკზე ეწერ[ა].

ამ საბუთებით იესე გულიაშვილი მზეჭაბუკს დარჩა. და ჩვენ
ამის უწინარეს სამართალიდან წერილი მივეციოთ, ის ისევ უნდა დაბ-
რუნდეს და ამან იმოქმედოს და ის უქმ იქმნას. ამისთვის, ტყვეობი-
დან რომ მოსულა, მზეჭაბუკის მამულში მოსულა, ოცდათექვსმეტი
კოდი პური გამოურთმევეია და ერთი კარი მზეჭაბუკისათვის და ორი
კარი შინ რომ დარჩომია, იმ კარებისთვისაც კელი მოუკიდია და
თავის სახსარში მიუცია. თუ მზეჭაბუკის ყ[მობა არ] უნდოდა, არც
იმ კარებისათვის უნდა მოეკიდა კელი და არც ესენი გამოერთ[მია].

[რად]გან შინ დარჩომილის საქონლისათვისაც კელი [მო]უკიდია
[და ა]მდენი პური თუ [ხ]არიც გამო]ურთმევეია მზეჭაბუკისათვის, ვე-
[ლარ] წ[ა]უვა, ყმობით დარჩა გულიაშვილი [იესე] მზეჭაბუკს და
იმის შვილებს. თიბათვის კდ, ქორონიკონს უოგ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად ქ ა ი ხ ო ს რ ო

2. მზეკაბუკ

3. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშიკალასბაშ მყო მღივან-
ბეგი თეიმურაზ

4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

187. ბანიინვა ზაპარია და ლუარსაზ ონანაშვილის ბაჰარის სამშუა

1785 წ. 2 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 7444. დედანი. ქალაღი. 16,4X14,8 სმ. მხედ-
რული. აქა-იქ ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. კარდანეკის ვლებები რომ გაიყვეს ონანაშვილი-
მა ლუარსაზ და ზაქარიამ, ექვსი კომლი გაიყვეს. და ერ-
თი საკირნახულოდ რომ მიეცა ექვსის კომლიდამ ლუარსაზს, იმის
მიხედულობით მისმა უმაღლესობამ ზვრიდამეც მეექვსედი მისცა.
ასე, რომე ის ზვარი ექვსად გაზომონ: ექვსში ერთი უწილოდ ლუარ-
საზს მიეცეს და ხუთი წილი შუა გაიყონ. როდისაც გაიყონ, რომე-
ლიც მკარე რომელს ერგოს, გამიჯნონ, სამძღვრები ჩასხან და იმ
ადგილის მღებარეობა აღმოსავლეთ-დასავლობით ამ ბარათს მოაწე-
რონ და თავ-თავისი დაიჭირონ. მკათათვის ბ, ქორონიკონს უოგ
ტფილისს.

ქ. ექვსზედ რომ ერთი საკირნახულოდ მიეცა, ეს სხვაზედ არ
დაიდება; ამას სხვარივი ჭირნახულობა ჰქონდა, რომ ყოელი პირი
ამბობდა, ვისაც ახსოვდა, ასლანის დიდ ჭირნახულობასა და
მისთვის მიეცა.

ხუთი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმრთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯუ-
ლად ქაიხოსრო
2. მზეკაბუკ
3. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშიკალასბაშ მყო მღივან-
ბეგი თეიმურაზ
4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
5. მონა ღთისა მღივანი სვიმონ.

188. ბანიინვა იოანე ზალიაშვილისა და ნიკოლოზ აფხაზის

საბლის სამშუა

1785 წ. 4 ივლისი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. 37. საბ. № 238. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[189] სანატრელს მეფეს ვახტანგს გადაპყლია შა-
ლიკაშვილი ედიშერ ნაზირი, რომ ამ ხანათ ედიშერის
შვილის შვილი იოანე რუსეთს იმყოფება. იოანეს იქ ყოფნაში

აქ ტფილის ქალაქს თავის ნასყიდი სახლის სიგელი მოუტია, ნიკოლაოზ აფხაზისათვის მოვეციდიაო. ნიკოლაოზ აფხაზმა ეს სიგელი მოიტანა და ისე იჩივლა, ამ სიგელზე მითითებული მიყიდიაო, სამართალი მომეცითო.

შალიკაშვილი ნაზირი იოანე ასე ჩიოდა: ჩემი სახლისკაცი იოანე რუსეთს დ[ა]ემკვიდრა, მე აქ ჩემის კელმწიფის გონებაში ვიმყოფები და ჩემს მამულზე ვდგევარო. თუ ამგვარად სხვას ქვეყნიდამ სხვას კაცს აქ მამული ვაეყიდოს და სამართალს მიეცეს, [v] ამ ჩემს მოდავესაც მიეცითო, თორემ მე მარტო რას შემართლებითო.

ამის გარდა ერთი წიგნი მოიტანა ნაზირმა იოანემ იმავე იოანეს შვილისა და დებისაგან მოწერილი, რომელშიაც ასე ეწერა: «ჩვენ მაგ ნიკოლაოზ აფხაზისათვის ფასი არ გამოგვირთმევიო, თქვენი მანდ არავინ გვეგონაო, ნიკოლაოზ მანდ წამოსვლას აპირებდაო და ვთქვით სხვის დარჩომას ამ ნიკოლაოზს დარჩესო, სიგელი ამ მიზეზით მივეცითო, თორემ მაგას ჩვენთვის ფასი სრულებით არა გაუტია რაო, რომ მაგანვე იცისო».

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, მათის უმაღლესობის ბძანებით ამათი სარჩელი ყველა მოვისმინეთ და ეს სამართალი მივეცით: პირველ ეს, რომ: რომელთაც ნასყიდობის სიგელი მოუტიათ, იმათვე მოუწერიათ, ჩვენი სახლისკაცი მანდ არავინ გვეგონაო, ჩუქებით მივეცითო და არ[ა] ნასყიდობითაო, რომ ფასი არა გამოგვირთმევიო რაო, რომ მაგანვე იცისო, ნიკოლაოზს მაგ სახლებთან კელი არა აქვსო. მეორე ეს, რომ განწესება ასეა: რომელიც კაცი ამ ქვეყნიდამ კელს აიღებს, სხვაგან დ[ა]ემკვიდრება, იქიდან აქ მამულს ვერ გაჰყიდის ვერც ის და ვერც სხვა ამგვარად დამკვიდრებული სხვას ქვეყანაში კაცი. დარჩა ეს სახლი [140] შალიკაშვილს ნაზირს იოანეს და ამის ძმას ნიკოლაოზს. და თუ ნიკოლაოზ აფხაზს ამ სახლის ბარობაზე თეთრი მიუტია ვისთვისმე, სთხოვოს და გამოართოს:

აღიწერა მკათათვის დ, ქორონიკონს უოგ.

მის უმაღლესობას მეორედ კიდევ სამართალი ებძანა აფხაზისა და როკიკაშვილის სასახლის ნასყიდობის გაშინჯვისა.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, რომელიც საქართველოს სამართლით და ანუ სხვა სამართლით კანონი იყო სხვა ქვეყნიდამ მამულის გასყიდვისა და სყიდვისა, იმ კანონით ეს სა-

მართალი მივეცი. ამის უწინარეს დავეყენეთ უკანონო დასურველი და ყიდვა უცხო ქვეყნიდან, რომელთაც რომ სამართლით დაუ-
მკვიდრეთ ამ შალიკაშვილებს ნაზირს იოანეს და ამის ქვეშეშეკუ-
ლაოზს. მეორედ ამათ უფრო დარჩათ ის სასახლე ამ შალიკაშვი-
ლებს, რომ რუსეთიდან ამის უმაღლესობას ვედრებით არზას სწე-
რენ, რომ არ ვიცოდითო, თუ ეს ჩვენი ნათესავეები მანდ იყვნენო,
თორემ როგორ მივსცემდით ნიკოლაოზსაო, მარა არც მიგვიყიდ-
ნიაო და არც ფასი გამოგვირთმევიათ. დარჩათ სამართლით ნაზირს
იოანეს და ნიკოლაოზს. იულისს ით, ქორონიკონს უოჲ.

თავში:

ჩვენ, მე ფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი მ ე რ ო რ ე, ამ
განჩინებას ვამტკიცებთ; როგორათაც ორჯელ ამ მსაჯულთ განუს-
ჯიათ, ეს ასე უნდა აღსრულდეს. [მ]კათათვის კა, ქორონიკონს უოჲ.

ჩვენ, დ ე ღ ო ფ ა ლ ი ქართლისა და კახეთისა დადიანის ასუ-
ლი დ ა რ ე ჯ ა ნ, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. [მ]კათათვის კე, ქო-
რონიკონს უოჲ

დედოფალი
დარჯან

**189. განჩინება სულხან და მანუჩარ თუმათაშვილების მოახლის
საქმეზე**

1785 წ. 11 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 47. დედანი. 27x15,5 სმ. ქაღალდი. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. თუ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ და მდივანი მ ა -
ნ უ ჩ ა რ ჩიოდნენ: ერთი მოახლე გყვანდა, იოანე მდივნის შვილი
ავთანდილ გადგიდა, და[ა]ორსულა, შვილი აყოლა. მოახლე
მოგვიკვდა და თავისგან შექმნილი შვილი ავთანდილს მიუგდევით.
ავთანდილმა თავისგან შექმნილს შვილს ზრდა დაუწყაო. ის ბუშიც
მოკვდა, დამარხა. ახლა სამართლით ჩემის მოახლის სისხლს ვი-
თხოვთ, სამართალი გვაღირსეთო.

1 უკანანო.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ავთანდილ მოცე-
ყვანიენტ და ვალაპარაკეთ.

ავთანდილ ასე ჩიოდა: შენი მოახლე კახბა იყო, სხვეთაჲსაჲსა
რობდა და მეც ვადამეკიდაო და მაცდინაო.

რადგან თავს იღვა იმ მოახლესთან სიძვა, უნდა მოახლის სისხ-
ლი მოსცეს, რომ იქნება ოცდაოთხი თუმანი.

იასაულო ყაფიჩბაშო ბერო! ოცდაოთხი თუმანი გამოართვი
ავთანდილს და მოეცი მდივანს სულხანს და მანუჩარს. კათათვის
ია, ქორონიკონს უოგ.

ხუთი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. მ ზ ე ჰ ა ბ უ კ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა.
4. ვის მონებასა ვეტრფე და ვევი, ეშვიქალასბაშო მყო მდივან-
ბეგი თ ე ი მ უ რ ა ზ.
5. ჟამი ესეცა წარვლის.

თავში:

ქ. ჩუენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ გა-
ნაჩენს ვამტკიცებთ. იანვრის თ, ქორონიკონს უოღ.

ბაჰაღი: ქნარს მიცემს, დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ
ცხებულს, ვ რ ე კ ლ ე.

190. არაბ მასილ კოზანიჩისა მამულაზის თაოზაზი

მსაჯულთშეკრებაზაზის ბანიინაზით

1785 წ. 14 ივლიზი

ცსხა. ფონდი. 1450. დავთარი № 37. საბუთი № 69. პირი. ქალაღ. მხედ-
რული.

[არზა]

[40v] ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის [41] ჳირი მოსცეს მათს
მონას როსტომ ერისთვის შეილის აზნაურშვილს კობა-
ხიძე ვასილს.

მეფე მართლმსაჯულო, მეორეთ მოსვლის მზგავსად ქედმოხ-
რილი ვსდგევარ თქვენის მეფობის წინაშე და სამართალს ვთხოვ.
ეს მოხსენება მუჩალგით მომიხსენებია.

მთელი მეჯვრისხვეის სიღნაღი და გალავანი ჩემს ვენა-
ბებში დგას, ორი ძველი კოშკი ჩემი არის, ჩემის მამის ვარემოშიგ

დაპყვა, რომე აღარა მომრჩომია რა, ორასის კოცის ვენახბ წამისდა,
რომე სიღნაღი არის.

ეს მამულები სულ წასყიდობა არის, რომე ამათი ^{შეხვედრის} გვექონია, რომე ესეგები წამისდა ამისის საფარდოთა: სისხლდაღერი-
ლის კაცის შვილი ვიყავ და მეც ამათთან სისხლი დამიღერია. ამისის
სამაგიეროთ ჯერ ვ ა რ ი ა ნ ს ო რ ი კ ო მ [ლ] ი კ ა ც ი მ ე ბ ო ძ ა: მ ა ნ ა მ ს ა-
აზნაურშვილო გამოჩნდებოდესო, ეს გეპიროსო მკვიდრად სიგლი-
თა და თორმეტი თუმანი ფეშქაში მივართვი ყველასა.

მასუჯან ბეითალმანი სააზნაურშვილო გამოჩნდა და ის მიბოძეს
და თორმეტი თუმანი კიდევ მეორეთ ფეშქაში იმაში მივართვი ყვე-
ლასა, ვინცავეინ ბრძანდებოდნენ. ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს მე-
ფობასა, ვერანა ვენახები ამიშენებია. მე ჩემს ბატონის შვილებს არ
უჩივი, ი ო ს ე ბ თ უ ლ ა შ ვ ი ლ ს უ ჩ ი ვ ი. ვარიანი თულაშვილმა
ბ ო რ ტ ი ს შ ვ ი ლ ს მიპყიდა, ეს სააზნაურშვილოც თულაშვილმა
წამართვა და ერთს უმკვიდროს ქ ა რ უ მ ი ძ ი ს ყ მ ა ს მ ღ ვ დ ე ლ ს
მისცა თავისი შვილების საოსტატოში. [v] არაფერი დანაშაული არა
მაქვს რა თქვენის ერდგულების მეტი. დ ა ვ ი თ ე რ ი ს თ ვ ი ს ს ი-
გელი დაბეჭდილი დააბნელა და თავისი ბეჭედი გამოუბრწყინვა თუ-
ლაშვილმა.

ბედნიერო მეფევ, ასრე დავგლახავდი ამ მამულების ქრთამზედ,
რომ მას ეკლესიაში ვთხოულობდი და ამ თეთრის სარგებელს ისე
ვაძლევ, ასე საჭმე გამიჭირდა. სხვა ილაჯი რომ ვერ ვქენ რა, შარშან
ორი ქალი წავიყვანე და ყიზლარს დავათხოვე.

ღმერთს ვაფიცებ და დიდი რუსეთის კელმწიფეს, თუ ერთი რამ
მცირე დანაშაული მე მაგათზე შემამჩნიო, მსაჯე სამართლითა, ორი
სამართალი უნდა მომცეთ: ან ჩემი სამკვიდრო მამული უნდა მომე-
ცეს და თუ კიდევ უსამართლოება დამემართება და სამკვიდროს
მამულს არ მომცემთ, ეს ოცდაოთხი თუმანი თეთრი, ვისაც ჩემი მამული
ეპიროს, იმან მომცეს, რომე მოვალეებს მივსცე.

ღმერთსა ვპფიცავ, იასაული მადგას, ამ თეთრსა მთხოვენ.
ღმერთის გულისათვის მეფევ უსამართლოთ ვიწვი, მომჭედეთ,
თქვენც ვალი გაძევსთ ამისთანა უსამართლოებისა, რომე თქვენს
მეფობაში ეს მოხდეს[ს]. სხვას გარდა დიდი რუს კემწიფის წერი-
ლიც მოუტანე, ეს კაცი შეწუხებული იყოსო, საცა იყო ამისგან
უფრო შეწუხება ერთი სხვა არ მინახამს. იენისის ი, ქორონიკონს
უოგ.

კელმწიფე, ღმერთსა ვაფიცავ, ერთი კვალი გავლებული არა
მქონია რა, ათი სული ჭიზანი [42] მყავს, რით შევინახო?

უფალნო მსაჯულნო! ამ არზის პატრონი ამ არზით
ოდეს, ჭეშმარიტი სამართალი მოეცით და გარდაუწყვიტეთ, ნულარ
დაუგვიანებთ. ასრე უსაჯეთ, რომ მეორეთ საჩივარი აღარ მოუხდეს.

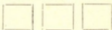
ივლისის იგ, ქორონიკონს უოგ.

არაგა

[განჩინება]

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება სამართალს მოვი-
წერთ ერისთვის შვილო როსტომ! კურთხეულს დავით
ერისთავს რომელიც სიგლით ამ ვასილისათვის მამული უბო-
ძებია, რა მართებულია, რომ შენ მოუშალო და წაართვა.

ჩვენ ასე ვწერთ: რომელიც კურთხეულს დავით ერისთავს წე-
რილით მამული და ყმა ამ ვასილისათვის ებოძოს, შენც მოეცი. და
თუ ასეთი სიტყვა და საბუთი გაქვსთ, რომ იმით ის ნაბოძები მა-
მული მოეშლება, სამართალს გამოუცხადე. და თუ საბუთს გამო-
აცხადებ სამართალს და არც მამულებს დაანებებთ, მერე სამართ-
ლის ძალით მამულები ამას მოეცემა, მერე თქვენ იცით და რომელ-
საც უჭირავს იმან. [მკათათვის იდ, ქორონიკონს უოგ.

191. განჩინება ბარო და აღო ხანიაშვილშის მამულის საქმეზე

1785 წ. 6 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 7242. დედანი. ქალაქი. 25,3X14 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და მძიმე.

ქ. ხატიას შვილი ბერო უჩიოდა ხატიას შვილს აღოს
და სისვაურს, რომ მიწა მაქვს თქვენის მამაპაპათაგან მოსყი-
დული, მიწა თქვენ გიჭირავსთო და არ მანებებთო.

ჩვენ, კახეთის მოსამართლეებმა, მოვაცვანინეთ და ვალაპარა-
კეთ. ბერს ერთი წიგნი ჰქონდა, ამათი მამა-პაპა შიგ ეწერა და ასე
ეწერა: მუხას ქვემოთ ჩვენი მიწა მოგყიდეთო. ამის მეტი არც სამ-
ზღუარი ეწერა და არც დღიურობა და არც კელთ სქეროდა, არც მო-
წამე უჩნდა, რომ ან სქერებოდა ამ ბეროს და ან სკოდნოდა ვისმე.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცით: თუ ის წიგნი მართლად სახედვე-
ლად უჩანს ხატიას შვილს ბეროს, ის წიგნი კელთ დაიჭიროს, ხატი
აილოს და რომელსაც მიწას დაობს, შემოუაროს და დაიფიცოს,

რომ: ის წიგნი მართალიც იყოს და ის მიწა ამათი მამა-ბაბათაგან მისყიდულიც იყოს.

თუ ასე დაიფიცავს, ხომ დარჩება მიწა, და თუ ვერ განმარტავს და ის წიგნი ბათილი იქმნება და არცა რა მიწასთან საქმე ექმნებათ.

სამართლის განწესება არის, რომ ვისაც მამული ხელთ უჭირამს, იმას ერგება ფიცი. მაგრამ ამას ამიტომ ერგოს ფიცი, რომ ერთი წიგნი უჭირამს, ამ აღოს პაპისა და მამის სახელი სწერია და არც სადაობა სწერია იმ მიწისა და არც რაოდენობა; მუხას ქვემოთაო, და რომლის მუხის ბოლოს ნიშნავს, არ ვიცით; და არცავენი მოწამე ჩნდა, სარწმუნო წიგნი ვერ იყო და ამისთვის დაედო ფიცი. იფიცოს, რომ მართალი წიგნი იყოს და რომელსაც მიწას შემოუვლის, რომ სწორეთ ნასყიდი იყოს¹, დარჩება; და თუ არა, ვერას შეუვა. აგვისტოს ვ. ქორონიკონს უოგ.

ერთი კვირა ვადა არის, თუ ბეროა შეფიცავს; და თუ ვერ შეფიცა, ამათ დარჩება.

სამი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო, ბ ე ე ა ნ
2. მონა ლთისა მდივანბევი ო ტ ი ა.
3. მონა ლთისა მდივანი ს ვ ი მ ო ნ.

192. არზა ოპანუა შერკაპანაშვილისა ვალის თარგაზი

გლიგანავათა განდინებით

1785 წ. 15 აგვისტო

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 431. დედანი. ქალაღი. 26X14,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი. ა-შეტ-ნაკლული.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის ზემწიფის ჰირი მოსცეს ერისთვის დედის ქეთევანის ყმას შე რ მ ა ზ ა ნ [ა] ს შეილს ო პ [ა] ნ ე ზ [ს]. მერმე ამას მოვახსენებთ: მე ერთი ამხანაგი მყვანდა, ატოცის დეკანოზის ყმა იყო. იმ კაცმა² თქვენი ჰირი წაიღო. იმას ერთი შეილი დარჩა, რუსეთს იყო. მოვიდნენ დეკანოზის შეილები ზ ე ბ ე დ ე და ნ ი კ ო ლ ა ო ზ, თეთრის თხოვნა დამიწყეს, ჩვენის ყმისა რაც იყო-სო მოგვეციო. მე უბატონოთ არ მივე.

მივედით ნეტარხსენებულს ნ ე ფ ე ს თ ე ი მ უ რ ა ზ თ ა ნ, გვიბძანა: თუ შეილი მოუვიდეს იმას მიეციო: თუ არა მოვიდესო,

¹+და. ² იმ კაცმა] ის კაცი.

ამათ მოეციო. იმ ხანათ შვილიც მოუყვდა. მოახსენეს ნეფესა, იაია ული უბოძათ, მოვიდნენ სულ თლივ მი[ი]ბარეს იმ თეთრიდამ სამი თუმანი.

იმ [მ]კვდარს კაცს გათხოვილი ქალი ყვანდა. იმ ქალმა შექცნი გამოგზავნა და სამი თუმანი დახარჯა, თუ იმათ არა ჩ[ა]იგდონო, მე მოგცემო. იმათ აღარ ჩაიგდეს, მე გამომართვეს და ეს მე აღარას მაძლევს. ღმერთი გავიმარჯვებს, ერთი სამართალი გვაღირსეთ.

თავში:

ქ. ა მ ი ლ ა ხ ო რ ო რ ე ვ ა ზ და მდივანბეგებო! ესენი თქვენს სამართალში მოაყვანინეთ და ამის სამართალი უსაყეთ. მკათათვის ლ, ქორონიკონს უოგ.

[განჩინება]

ქ. ჩვენ, ამილახორმა რევაზ და მსაჯულთ, ატოცის დეკანოზის შვილის ზებედეს ყმის ქალი ხ ა ნ უ მ ა სამართალში მოვაყვანინეთ. მთელი ჭკუა არა ჰქონდა, არევიტ ლაპარაკობდა.

ცხვირა შერმაზანა შვილმა ი ა რ ა ლ ა შ ვ ი ლ ი ტ ე რ - მ ო ს ე - ს ა და გ ი ვ ი ყ ა ნ დ უ ა შ ვ ი ლ ი ი მოწმა. იმათ ასე იმოწმეს: ხანუმა დედაკაცის მამა მოკვდა, იმისი საქონელი შერმაზანა შვილს ოპანეზას ებარა და ამ დედაკაცის ძმა რუსეთს იყო, საქონელს იმას უნახევდა, რომ მოსულიყო, უნდა მიეცა. ხანუმა დედაკაცი ჩვენ შემოგვეხეწა — მაამჩემზედ შავი მინდა ჩავიცვა, მაამჩემის საქონელიდამ ოპანეზს მოაცემინეთ რამე. ჩვენ შუამავლობა უყავით და სამი თუმანი ოპანეზს მივაცემინეთ; ასე უთხარით: ძმა რომ მოუვა, ან იმას ვაანგარიშებინებთ და ან ამ დედაკაცს მივაცემინებთო. ჩვენის სიტყვიტ და შუამავლობით სამი თუმანი მისცაო. დედაკაცის ძმა რუსეთს მოკვდა. ატოცის დეკანოზის შვილებმა ოპანეზს რაც ებარა, გამოართვეს და სამი თუმანი არ უანგარიშეს, ასე უთხრეს — გათხოვილს ქალს ჩვენის ყმის საქონელს არ მივსცემთო.

ამათ რადგან ასე იმოწმეს, ამ დედაკაცს მთელი ჭკუა არა აქვს, ოპანეზა ნურასა სთხოვს. შვილი რუსეთსა ჰყავს. როდესაც შვილი მოუვიდეს, სამი თუმანი იმან უნდა თავის დედის ვალი ოპანეზას მისცეს. მარიამობის იე, ქორონიკონს უოგ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფისა მტერთა ლახვარი ვამტკიცებ ამილახვარი რ ე ვ ა ზ
2. მონა ღთისა ამილახვრის შვილი მოურავი ი ე ს ე.
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. მონა ღთისა თუმანიშვილი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ.

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. საბ. № 105. პირი. ქალღღი. მხედრული.

[91v] და და შანთ საფარას შვილის შვილი მენაღარე სანველა ჩიოდა: პაპის ჩემის საფარას საკუთარი ნასყიდი ნორაშნის უბანში ერთი დუქანი არის, მოსთაბარი¹ ნასყიდობის სიგელი ხელთ მიკირაძეს, საკუთრად პაპას ჩემს უყიდიო, ოთხი ძმა ჰყვანდა, არცერთი არ დაუწერიანებია და ის დუქანი მუჟაფოლანთ შვილს მიკირატუმას უქირავსო.

და ვკითხვით რას გზით [92] გიკირავსო; და მითხრა: ჩემს სახლს მზითვად გამოატანესო, წაიკითხეთ, თუ ან პაპაჩემს გაუყიდიო ან მამაჩემს, რა სიტყვა მაქვსო; თუ არადა, არეულობაში თაშებისა და ხანების დროში მამაჩემს ეს თავისი სიგელი დაეკარგა და ჩემი ნასყიდი დუქანი ხან ძალით დაუქერიათ, ხან გაუყიდიათ, ხან მზითვად გაუტანებიათ, სამართალი მომეცითო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, უთხარით: ორმოცი წელიწადია მემკვიდრე ბატონი ბჰანდება, რატომ არ ილაპარაკეო. დიდის ფიცით დაგვარწმუნა, დაკარგული მქონდა, მამაჩემიც ვეძებდა, ამბობდა — ნორაშნის უბანში დუქანი მქონდაო, სიგელი დამეკარგაო, რით ვედავო[ო]; ახლა ვიპოვე და ვლაპარაკობო, ვინც მიპოვნა, იმასაც ჰკითხეთო.

მოვაყვანინეთ, დიდის ფიცით სთქვა: ჩემს წიგნებში იყო არეულიო, ახლა ვიპოვე და მე მივეცო. ეს ვიცი, ამისი პაპა საფარა და პაპაჩემი ამხანაგი იყვნენო, თუ გირავო იყო, თამასუქი არა მაქვსო, თუ ნასყიდი იყო, ნასყიდობის წიგნი არა მაქვსო; თურმე მობარებულნი ყოფილა, ამისი იყო [v] და ამას მივეცო. ეს სიტყვა დიდის ფიცითა სთქვა ამ წიგნის მიმცემმა გომშორანთ სტეფან.

სიგელი წავიკითხეთ, ასე ეწერა: მოგვიდე ბა[რ]ხუღარა-შვილმა აღაზაღამ თქვენ, და და შანთ ოქ[ან]ა შვილს საფარას, შვილსა შენსა ოსეფას ხარაზ ხანის ბაზრის თავს ნორაშნის საყდრისაკენ რომ ბაზრის შარა ჩაივლის, ხოჯა გულინას და ნაზარას დუქნის შუა არის, უკან ბატონის ქარვასლის მოკიდებით არის, წინათ ბაზრის შარა, ქორონიკონს ტპჰ, მელიქ-მამასახლისისაგან დაბეჭდილი მოსთაბარი სიგელი.

¹ მოსთაბარი.

ვკითხეთ მიკირტუმას, შენ ეს დუქანი რის საბუთით გიქირტუ-
სო. გვითხრა — ჩემს მეუღლეს მზითვათ გამოატანესო, სიგელი
ტანა, ამ სიგლითაო.

წავიკითხეთ ეწერა: მოგვიდე ვართანას შვილის არაქე-
ლას შვილმა არუთინამ და მოსესამ, შვილმა ჩემ[მა]
გრიქორამ და სტეფანემ შენ, ნაეროზანთ როსტომა
შვილს პაპას შვილს როსტომას, ნორაშნის უბანში დუქანი
ერთი გვერდი ფუთუანთ ზურაბას დუქნის კედელი; მეო-
რე, ბაბახანას შვილის პაპას დუქნის კედელი.

ეს სიგელი და ის გამსყიდველი და მსყიდველი შორიშორ არის.
დადაშვილის საფარასი არც გვარი იყო, [93] არც სახელი.

მიკირტუმას უთხარით: ეს დუქანი საფარას ნასყიდია, საფარა-
საგან და ან იმის შვილისაგან უნდა იყოს გასყიდულიო.

ამის პასუხი ასე თქვა: ეგების მაშინ გაყიდაო და ის სიგელი
დაიკარგაო, თორემ საფარა და იმის ძმები რომ გაიყარნენ, ეგ დუ-
ქანი ხომ ნასყიდი ჰქონდათ, რატომ გაყრის წიგნში არ გიწერიაო.

მოვატანინეთ გაყრის წიგნი, ნასყიდობის წიგნს ცხრა თვეს უკან
გაყრილიყვნენ. ეს დუქანი არ ეწერა.

სანველამ ეს პასუხი უთხრა: პაპაჩემმა საფარამ და მისმა შვილ-
მა იყიდა თავის ცოლის მზითვით ან თუ შვილის საკუთარი სათაფ-
ნოთი. სამი ძმა ჰყვანდა, არცერთი დაწერა სიგელში; რომ არ დაწე-
რა და სამომ არა მიუცია რა, გაყრაში ან წილს რათ დაუღებდა ან
გაყრის სიგელში რათ ახსენებდაო, თავის საკუთარი სიგელი ხელთ
ეჭირა, თუ ძმებს სადაო ჰქონდათ რამე, გაყრაში ელაპარაკებოდნენ
და წილს დაიღებდენ, მაგრამ ცოლის მზითვის ნასყიდთან და ან შვი-
ლის საკუთარის სათაფნოთ ნასყიდთან ძმებს რა ხელი აქვსთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ეს სამართალი
მივეციით: [v] ორმოც დღეს ვადა დაუდევით. თუ ამ ორმოც დღეს
ასეთი წიგნი მოიტანეს, რომ ან საფარას ვაქყვიდოს ან იმის შვილს
ეს დუქანი ან ასეთი სარწმუნო მოწმე[ე]ები წამოაყენოს, რომ ან
სყიდვაში დასწრებოდენ ან ნასყიდობის წიგნი ენახოსთ. საფარასა
და მისის შვილისაგან მისყიდული, ხომ დარჩება მსყიდველს. და თუ
ვერა მოიღეს რა, დარჩება საფარას შვილის შვილს სანველას.

ორმოცდაათი დღეც გავიდა, არცარა წიგნი მოიტანეს, არც მო-
წამე და არცარა სწორე პასუხი აღირსეს. ხმელის სიტყვით ამას ეუბ-
ნებოდნენ: წიგნი ეგების დაიკარგაო, თორემ ქალაქში ძალით და ან
ქურდობით როგორ დაიკირებაო.

ეს სიტყვა სამართალში ზომ არ შემოვა და სხვა საბუთი ვერა მოიტანეს რა. ეს დუქანი რადგან საფარას უყიდა და წყნარად უქირავს მოსთაბარი¹ ნასყიდობისა და ამისგან გასყიდულობა ჩანს, არც ამის შეილისაგან და მოწამე ემოწმება: მე შქონდა და ახლა ვიპოვე და მივეცო ეს წიგნიო, [დი]დხანს მოუკითხოაბა და ამ დუქანზე ულაპარაკობა ამ მოწმით გამართლდება, რომ ახლა უპოვია; [94] ნასყიდობის წიგნი ხელთ უქირავს და ამის წინა[ა]ლმდევი კი არა ჩანს. სამართლით ეს დუქანი ამ საფარას შეილის შეილს სანველას დარჩა.

და თუ ან წიგნს ვინმე წამოაყენებს საფარას მისყიდულობისა ან იმის შეილისასა ან სარწმუნოს მოწმეებს, რომ მოსთაბარი წიგნი ენახოსთ ამ დუქნის ნასყიდობისა, ან ფიცით იტყვიან: ჩვენ ვიცით, რომ ეს დუქანი საფარასაგან თუ იმის შეილისაგან გასყიდული არისო და ამას ფიცით და[ა]მტკიცებენ, სამართალი მიეცემათ; თუ არა, ეს დუქანი დარჩა ამ სანველას.

რადგენ შესაძლებელ იყო კაცობრივის ვონებისაგან ასე გამოვიძიეთ და განვაჩინეთ. უმჯობესი მისის უმაღლესობისაგან დამტკიცდეს. აგვისტოს კმ, ქორონიკონს უოგ.

ლ ე ლ უ ა შ ვ ი ლ ო ი ვ ა ნ ე, ეს ასე აღასრულე.

ამის უწინარეს ამ მოდავეთ ჩვენ, მსაჯულთ, სამართალში რომ ილაპარაკეს და სანველამ სიგელი წარმოაყენა, ეს დუქანი ჩვენი ყოფილაო და სხვათ მიფარვით დაუქერიათო და მერმე ამ მიკირტუმასათვის ნასყიდობის სიგელი წარმოაყენესო, რადგან სამართ[ა]ლს ეს მოახსენა სანველამა, ჩვენ ამ მიკირტუმას ამ დუქნის ნასყიდობის წიგნი მოვთხოვეთ. მიკირტუმამ იმ ეამად ნასყიდობის სიგელი ვერ წარმოაყენა. რადგან სიგელი მაშინ მიკირტუმამ ვერ წარმოაყენა, ის დუქანი სანველას დავანებეთ. მარა ამავე განაჩენში ასე დავპირდით: თუ მიკირტუმა სიგელს წარმოაყენებს, მაშინ მიკირტუმას სამართალი მიეცემოდა.

მიკირტუმამ ახლა ამ დუქნის ნასყიდობის სიგელი წარმოაყენა, რომ ეს სადავო დუქანი ამ სიგლით ნასყიდი ჰქონიათ და სანველას საქმე არა ქონია. დარჩა სამართლით ეს დუქანი ამ სიგლის სამძღვრებით მე ს ა ნ თ ლ ი ა ნ თ მი კ ი რ ტ უ მ ა ს. და რაც ქირა სანვე-

¹ მოსთაბარი.

ლას აუღია, ისევ უკანვე უნდა მოსცეს სანველამ მიკირტუბის სეკ-
დემბრის იმ, ქორონიკონს უოზ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჩვენ, მდივანბეგი ოტი ანდრონიკე შვილი, ამ შესა-
ჯულთაგან განჩინებისა თანახმა ვარ. ძველი სიგელიც ვნახე, ქეშმა-
რიტი ნასყიდობა არის. დეკემბერს ა, ქორონიკონს უოზ.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველომასა მეორე ირაკ-
ლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. დეკემბერს ი, ქორონიკონს უოზ.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალი ბატონი და-
დიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.

დეკემბერს იე, ქორონიკონს უოზ.

194. განჩინება ოზოლაშვილისა და მათუშვილანის მამულის საქმეზე
1785 წ. 20 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 7249. დედანი. ქალღი. 33,3X10,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ვრთი ან ორი წერტილი.

ქ. ოზოლაშვილი ფირო და მათე შვილები ოთა-
რი და მათე ობაუალში საკნავს მიწაზედ ჩიოდნენ და მო-
ვიდნენ ჩვენ, ყოვლად სამღუდელოს ბოდბელს დავითთან
და გამოაცხადეს.

და ჩვენ ჩუენის ეკლესიის მოტელეთა და უფროსთა და მოხუ-
ცებულთა კაცთა მოუწოდეთ: ნაცუალს დიმიტრის, ქევხას დე-
მეტრეს, იასონ ბანაბის შვილს და ამათთან თანდას-
წრებითა მოხუცებულთა კაცთა გამოვკითხეთ და მათ ფიცით ასე
დაგვაჯერეს:

უწინვე იყო ამაზე დავაო და არ დაუფიცნიათო. ამაზედ კიდე
შისის ყოვლად სამღუდელოების ბოდბელის იოანეს ჟამ-
საც ყოფილიყო ლაპარაკი, რომ ტუხაშვილი მამამთავარი და
იმისი შვილები წასდევებოდენ ოზოლაშვილს, რომ ამ ტუხა-
შვილებს ამ მათეშვილის განაყოფის მამული ქონოდათ ნასყიდი ამ
მიზეზითა, და ბოდბელს იოანეს ტუხაშვილებისათვის კელი აეღები-
ნებინა და ოზოლაშვილისათვის მიეცა. მაშინ ეს მათეშვილები

წვრილები ყოფილან და ამაზე ლაპარაკი არ შესძლებიათ, ახლა რომ წაედავენ ობოლაშვილსა.

და ჩუენ მოხუცებულთა კაცთაგან ფიცით სარწმუნოდ რებულნი შე[ვ]იქენით. უწინვე ამ მიწაზედ მათეშვილებს ორის მოწმით ფიცი სდებიათ, ახლა ჩუენც ისევ სამართალი მივეცით: მათეშვილებმა ორის კაცით ობოლაშვილს ასე შეფიცოს, რომელსაც მიწას დაობენ, რომ: «ეს მიწა ჩუენის მამისა და პაპის სამკვიდრო მამულია».

თუ მათეშვილებმა ასე იფიცეს, ეს მიწა ამათ დარჩება. თუ ასე ვერ დაიფიცეს, ობოლაშვილს დარჩება.

ამ ორს მოფიცარში ერთი ობოლაშვილმა უნდა შეუგდოს, რომელიც თითონ უნდოდეს, ერთი მათეშვილებმა თითონ რომელიც უნდოდესთ, მიიქოლონ.

ეს სამართალი ჩუენი ეკლესიის მოკვლების და უფროსთ კაცთა თანდასწრებითა გარჩივდა.

ნ ა ც ვ ა ლ ო დ ი მ ი ტ რ ი! შენ უნდა დადგე. ამათ ათს დღეზე მოლათი მიეც მათეშვილებს, თავისი საქმე მოივარგონ. [თუ] ათს დღეზე შეფიცეს ობოლაშვილს, ეგ მიწა მათეშვილებს მიაბარე. თუ ვერ შეფიცეს, ობოლაშვილს ფ ი რ ო ს და იმისს შვილებს მიაბარე. როდისაც გადასწყდეს, ეს განაჩენი ჩუენთანვე მოიტანე, რომ გადაწყვეტილობა მოეწეროს. აღიწერა ოკდონბრის ოცს, ქორონიკონს უოგ.

ხელრთვა: დ ა ვ ი თ

ქ. ნაცუალო დიმიტრი! რადგან მათეშვილს ამ ვადაზედ ფიცი ვერ შეუძლია და ვერ შეუფიცნია ამ ობოლაშვილისათვის, ამ მიწაზედ კელი ამართე და ამ ობოლაშვილს მიაბარე. ნოემბრის ივ, ქორონიკონს უოგ.

ბეჭედი: ბ ო დ ბ ე ლ ი დ ა ვ ი თ.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფისძე გიორგი, განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. იულისის ივ, ქორონიკონს უბგ.

ბეჭედი: გ ი ო რ გ ი.

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 51. საბ. № 182. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[156] მისის უმაღლესობის ბედნიერის მეფისათვის ჯვარის მამას ანტონის არზი მიერთივია: კისისხევს ქრისტეს¹ საფლავის შეწირულს მამულს მდივნიშვილი პართენ ართმევსო. და ამისი სამართალი მათს უმაღლესობას ჩვენ, მათის მონათათვის — ქაიხოსრო სალთხუცისათვის, მდივანბეგის ბეჟანისათვის და ლაშქარნივისის ომანისათვის ებძანა. მდივანი სეიმონც სამართალში ჩვენთან ეწერა, მაგრამ მოდავეთ დადგა.

ჩვენ ჩავედით კისისხევსა და რაც მამული სადაო იყო, ის გავშინჯეთ. მალა სოფელში ერთი ხოდაბუნი არის ქრისტეს საფლავისა, კისისხევის ხევისაკენ რომ ბეჭური წადგას ქალასა, ხოდაბუნის ბოლო იქ მიადგება და იმ ბეჭურიდამ დაბლა ქალაზე გზა ჩავა. ამ ხოდაბუნის ჩასწვრივ ერთი წისქვილი ზემო კუთხის ჩასწვრივა დგას და მეორე წისქვილი ქვემო კუთხის ჩასწვრივა დგას. ეს ორი წისქვილი ამ ხოდაბუნის ჩასწვრივ ისე დგას; და ეს წისქვილები ქრისტეს საფლავის ყმებისა არის, რომ ამაზე არავენ დაობს.

და ამ წისქვილების გასწვრივ რაც ხევამდინ მამულები რჩება, ამაზე მდივნიანი და ქრისტეს საფლავის ყმები დაობენ.

მდივნიანი ამბობენ: ბატონისაგან წყალობათ² მოგვეცემიო და ჩვენი არისო, ბატონის წყალობის წიგნიცა გვაქვსო და შიგ იმ წიგნებშიაც გვიწერიაო, რომ კისისხევის ქალაში ჩვენს მეტს საქმე არავისა აქვსო. და ეს წიგნები ჩვენთან არც მოუტანიათ [v] და არც გვინახავს.

ქრისტეს საფლავის ყმები ამბობდენ: ამ წისქვილებს გასწვრივ ხევამდის ჩვენი მამული არის და ხელთაც გვიჭირავსო და არცავის ახსობსო, რომ დღევანდლამდის ამ მამულებზედ თქვენ ჩვენთვის გედავნოსო, თუ არ მიჯნებზედაო, თორემ ოთარ მდივანი უმფ[რ]ო გამოჩენილი კაცი იყო, არსენის წინამძღვარმა შემოუარაო, რომ ჩვენი მიჯნა ეს არისო, და ოთარ მდივანს ხმაც არ ამოუღიაო; და არავის ახსოვსო, რომ ამ მამულზე თქვენ ჩვენთვის გედავნოსთო, რაც ახლა³ შენ შენის ძალით არ გვართმევო.

¹+ქრისტეს. ² წყალობათ. ³+ჩვენი. ⁴ ახალ.

ჩვენ ამ მამულების საქმე გამოვიკითხეთ და სარწმუნო კატ
 იმოწმეს, სამღვდლომ და საეროთ, რომ: სამოცს წელიწადში კედ
 ქრისტეს საფლავის ყმებს უჭირავთო და გაგონითაც ვინ ჰქონეს
 ნიო, რომ ქრისტეს საფლავის მამული არისო. დ[ა] ერთი წიგნიც
 მოიტანეს ქრისტეს საფლავის ყმებმა. გაბრიელ მოძღვარს რომ
 ქრისტეს საფლავის მამული სკერია, იმას მიუტია: მოგეცით წის-
 ქვილი თავისის გარდევრითათ.

ამ ლაპარაკებმა რომ ასე გაიარა, მდივანი [157] ს ვ ი მ ო ნ და
 ი ო ვ ა ნ ე ლაშქარნივისი უკან უქუღღნენ და ასე თქვეს: რაც არ-
 სენიოს ოთარ მდივნის დროს სკერიაო და შემოუფარგლავსო,
 ჩვენ იმაზე ვერ ვედავებითო და არცარა საქმე გვაქვს.

მაგრამ მდივნიშვილი პ ა რ თ ე ნ კიდევ ლაპარაკობდა და და-
 ვაზე ხელს არ იღებდა. და უბრალოს ლაპარაკს გარდა არც¹ წიგნი
 მოიტანა და არც¹ მოწამე მოიყვანა.

და ჩუქენ ეს სამართალი გავაჩინეთ: რაც არსენიოს წინა-
 მძღვარს ოთარ მდივნის დროს იმ წისქვილებს გასწვრივ მამული
 შემოუფარგლავს, ის ქრისტეს საფლავისა არის; და არც სვიმონ
 მდივანი, იოანე ლაშქარნივისი დაობენ და ჩვენც ქრისტეს[ს] საფლავის
 ყმებს დევანებეთ ეს სადაო მამულები.

და პართენ რომ მეფეთაგან წყალობის წიგნს ამბობს, ის წიგნი
 თუ მართლა აქვს, მის უმაღლესობას ბედნიერს მეფეს მიაართვას და
 ნება მათის უმაღლესობისა არის.

მაგრამ პართენმა ოც დღეზე უნდა გადაწყვიტოს. თუ ამ ოც
 დღეზე ის წიგნი მის უმაღლესობას ბედნიერს მეფეს არ მიერთვა
 და იმითი თავისი საქმე არ ვა[ქ]რივია და ამ განაჩენის წინააღმდეგი
 სამართლით არ გამოიტანა, მასუკან საქმე აღარა ექნება რა.

ჩვენ ასე განგვისჯია და ნება მათის უმაღლესობისა არის. თე-
 ბერელის ზ, ქორონიკონს უოდ.

196. ბანიძევა ზოზია ხვალაძისა და მათხიაზვილის მამულის საქმეზე

1786 წ. 5 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 49. საბ. № 152. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[115v] ამის უწინარეს ხ მ ა ლ ა ძ ე მ შ ო შ ი ა მ სამართალს
 არზა მოართო: და თ ვ ი ა შ ვ ი ლ ი ვენახს რომ მედავება, არც
 ნასყიდობის წიგნს აქვს, არც მოწამე ჰყავს და რის საბუთით მედა-
 ვება, სამართალი მალირსეთო.

¹ რაც.

ჩვენ იმ არხაზე მივსწერეთ: რომელიც მაგ სოფლის მემიჯნენ
ხართ და რომელთაც მაგ მამულის ვითარება ქვეშაბრტეხით იცო-
დეთ, მოიწერეთ.

ჯეხაშვილს გიორგის ასე მოეწერა: სამოციან წლის
კაცი ვარ და ამ სადა[ა]ოს მამულის მემიჯნავე ვარ. დათვიაშვილი რომ
ელაგება, არადროს არ მინახავს, რომ ეს ვენახი დათვიაშვილს სჭე-
როდეს და არც დათვიაშვილისაგან ამ ვენახზე სადაო გამიგონიაო.
ეს კი გამიგონია ი ა რ ა დ ა ლ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ , რომ ხმალაძესი
ყოფილა ეს ვენახიო.

მე, დიმიტრი მლუღელი, ამისი მოწამე ვარ, ამ დათვია-
შვილს ეთქვა ჭეხაშვილისათვის: ქრთამს მოგცემ, ამაზე მიმოწმეო.
მერე ჭეხაშვილი მოვიდა და მე მითხრა: დათვიაშვილთან მოციქუ-
ლათ მიმეგზავნეო და ასე უთხარო: მე ვერცარას გამოგა[116]რთმევ
და ვერცარას გიმოწმებო და არც გამიგონია, რომ შენი ყოფილი-
ყოსო, მიველ და ეს ასე უთხარო.

კოკლაშვილს მლუღელს ქრისტესიას, ჩიკოი-
ძე ზა[ა]ლს და მამასახლის გიორგის მოეწერათ ფიცით,
სეფიაშვილს დიდის ფიცით ვკითხეთ და ასე მოგახსენათ დი-
დის ფიცით: არც გაგონებით გამიგონია და არც ნახვით მინახავს,
რომ ეს ვენახი ამ დათვიაშვილს სჭეროდესო.

აგრევე გოგნიაშვილს შერმაზანს მოეწერა: ვახ-
ტანგ მეფეს მოვესწარო, არც გამიგონია რომ ეს ვენახი დათ-
ვიაშვილს სჭეროდეს და არც ნახვით მინახავსო და ნება თქვენიო.

ამათ რომ ასე მოეწერათ, დათვიაშვილი მოვაყვანინეთ და ეს
მოწმობა წაუკითხეთ.

დათვიაშვილმა თქვა: იმ ვენახის ნასყიდობის წიგნი გექონდა,
მაგრამ დაგვეწოო და დავით ერისთავის ერისთაობაში ვი-
ჩივლეთ, ერისთავმა გამოართო და ჩვენ მოგვცაო. და მოწამე და სა-
ბუთი არ ენახა, როდის მოგვცემდაო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, დათვიაშვილს
ერისთვისაგან ამ ვენახზე განსჯილის სამართლის წიგნი მოვთხოვეთ,
ან მოდავეთ ვითარ გიჩივლიათ და ან მოსამართლეს ვითარი განჩი-
ნება მოუციაო.

დათვიაშვილმა თქვა: ვენახი ჩვენ მოგვცა, მაგრამ წიგნი კი არ
მოუციაო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ამთის საჩივრის
მოსმენით და ამ მოწმე[ე]ბის მოწმობით ეს სამართალი მივეციეთ:
რადგან ეს მოწმე[ე]ბი ასე მოწმობენ, ჯერ ხმალაძეს ეპირაო,

მერე ლოლაძეს მიჰყიდა ხმალაძემამო და არც ერთისთვის დათ-
 ვიაშვილს არ უდავნიო, რადგან ამდენი მოწამენი ასე მოწამობენ
 და დათვიაშვილს არც ნასყიდ[ვ]ობის წიგნი აქვს, ^{გ. 1129. 1191} დათ-
 ვისთვისაგან ვენახი სადაოზე განსჯილი სამართლის წერილი, არც
 საბუთი და არც მოწამე ჰყავს, დარჩა ეს ვენახი ლოლაძეს
 ლუარსაბს ამ ნასყიდობის წიგნით და ამ მოწამეთ მოწმობით.

ემიკაღასბაშო ალექსანდრე! ეს ვენახი ლოლაძეს
 მერე ლოლაძეს მიჰყიდა ხმალაძემამო და არცერთისთვის დათ-
 ამათის მოწმობით ხმალაძისა ყოფილა. ხმალაძეს უმეკა-
 შვილისათვის მიუყიდა და უმეკაშვილს ლოლაძეს
 ლუარსაბისათვის მიუყიდა. თუკი დათვიაშვილს სადაო
 ჰქონდა, ან ხმალაძეს რატომ არ ედავა ან უმიკაშვილს რომ ეჭი-
 რა და ან უმეკაშვილი რომ ყიდდა. დარჩა ეს ვენახი მოურავს ლო-
 ლაძეს ქაიხოსროს შვილს ლუარსაბს.

197. პაპინიშა დიასხარიშა გიორგი ბაჩის მამულის საქმეზე

1786 წ. 11 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 49. საბ. № 172. პირი. ქალაღი. მუდრული.

[126v] იმის სიმაღლეს მეფეს ებრძანა მისის უწმინდესობის დი-
 კასტირიისათვის მისის უწმინდესობის წინაშე შეკრება, ეპისკო-
 პოსთ ხლება და თანდასწრებით გრიგორ ბერის საწისქვი-
 ლოს საქმის გასინჯვა. შემოვკრებით! [127] მისის უწმინდესობის პა-
 ლატსა შინა წინაშე მისის უწმიდესობისა ჩვენ, ყოვლად სამღუდე-
 ლონი ეპისკოპოსნი: მთავარეპისკოპოსი იოანე, თფი-
 ლელი მიტროპოლიტი გერმანე, რუსთველი ეპისკოპო-
 სი კირილე, ნიქოზელი ეპისკოპოსი იულიოს, ღირსის
 მამის დავითგარეჯის მონასტრის არხიმანდრიტი თეოდოსი
 და ნათლისმცემლის მონასტრის არხიმანდრიტი ევთიმი; და გავ-
 სინჯეთ გრიგორ ბერის საწისქვილოს წიგნები, რომელიც პირვე-
 ლადვე ყოვლად სამღუდელოს აბბა ალავერდელს ზენონს
 მიეცა და წიგნით დაემტკიცებინა.

შემდგომად მიცულეებისა მისისა ყოვლად სამღუდელოს აბბა
 ალავერდელს ნიკოლაოზს მოხელეების რჩევით გამოერთმია და

1 შემოკრებით.

სხვისთვის მიეცა. მერმე იმის სიმაღლეს მეფესთან ეჩივლა გრიგორ ბერს, და ოქმი ებოძა: ეგ წისქვილი რომ გავიციათ და ვიღაცას მივიციათ, უფრო მართებულია, რომ გრიგორს ბერსვე მივიციოთ რადგან დიდი ჭირნახული დაუდვიაო.

შემდგომად აბბა ალავერდელს ნიკოლაოზსაც ებოძებინა და წყალობის წიგნით დაემტკიცა თავისის საყდრიონთ ერთხმობით.

ჩვენ იმის სიმაღლის ოქმი რომ ვნახეთ და ამით ყოვლად სამღუდელოთ აბბა ალავერდელთ წყალობის წიგნების სიმტკიცე და უცუალებლობა რომ გავსინჯეთ, თანახმა ვექმნებით და უბოძეთ ის საწისქვილო თავის შესავალ-გასავლით და საურმო გზით გრიგორ ბერს. ასე, რომ დღეის იქით გრიგორ ბერის [v] ძმისწულების მეტს იმ საწისქვილოსთან ხელი არავისა აქუს, არც საყდრიონთ და არც მოხელეებსა. და ყოვლად სამღუდელოს აბბა ალავერდლის ნიკოლაოზისაგან ბოძებულს საწისქვილოს წყალობის წიგნს უკან თუ როგორმე საქმეს გაუვლია, ის საქმედ აღარ შეირატხვება.

ჩაიწერა დიკასტირიასა შინა თთუესა მარტსა ია, წელსა ჩღპვ.

მდაბალი მთავარეპისკოპოსი სამთავროასა და გორისა ზღროფა.

მდაბალი ტფილელ მიტროპოლიტი

მდაბალი რუსთველ არხიეპისკოპოსი

მდაბალი ნიქოზელ ეპისკოპოსი

უღირსი ღირსის მამის დავითგარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტი

უღირსი ნათლისმცემლის მონასტრის არხიმანდრიტი

უღირსი მწიგნობარ-წინამძღუარი

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოასა პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, ჩლენი უწმინდესისა სინოდისა, დიკასტირიისა ჩუენისა მსაჯულთა და ყოვლად სამღუდელოთა ეპისკოპოსთა და მალალ ღირსთა არხიმანდრიტთა მიერ განსჯილსა სამართალსა ამის ვამტკიცებ. მარტის ია, წელსა ჩღპვ. ანტონი.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაკლი, ამ ჩვენის/

ბათ

ამ ჩვენის/ უფლ-
გინზლირთეკა

კათალიკოზისა და დიკასტერიის მოსამართლეთ ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზ-პატრიარხი, მეფის ირაკლი მეორის ძე ანტონი და მქონებელი უსაკუთრესად წმინდის გიორგის ალავერდის ეკლესიისა, განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. იანვარს იე, წელსა ათასრვაასსა ჩუ. ხელთა.

198. განჩინება ბერი ლიპარიტისშვილისა და წრიალაშვილისა მამულის საქმეზე

1786 წ. 20 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 4452. დედანი. ქაღალდი. 25x20,5 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ორწერტილი. ამეტ-ნაკლული.

ქ. ლიპარიტის შვილი [ბერი] და წრიალა შვილები თვედორე, პეტრია, და გოგია შაშვების მიწებზე[ე] და დაობდენ, რაცა ახლა სოფელს სარწყავი მამული ქონდათ.

მოვიდნენ ჩვენ, ბატონს ამილახვარ-მდივანბეგს იეს[ე]სთანა, იჩივლ[ეს]. ამათი სამართალი ასე განვაწყესეთ: რასაც ბერი ედ[ავ]ებოდა სარწყავს მიწებს, ისევ ბერს ლიპარიტის შვილს და იმის შვილს გოგიას და გელიას დარჩა. ორი ტ[ა]ნი მიწა სარწყავი, თავს ფშანი რომ გამოვა იქამდი, გვერდი ფშანი რომ ჩაივლის შარისკენა, სამნები ჩაგვისხამს; მეორეს ტანაზე წრიალაშვილის მიწის მიდგომამდი სამნები ჩაგვისხამს, ოცდაათის დღის იქნება.

ურწყავის მიწა სამამულეთ არა გაგვიყვია; ავის დროისათვის ასე ვამჯობინ[ეთ]: რაცა წრიალაშვილმა თავისის გუთნით მოხნას, ბერმა ღალა არ უნდა თხო[ოს] მოზიარს გარდა. ათის დღის უღალათ მოხნას.

ხევის მიწას ორნივ დაობდენ. მაგრამ არც ერთს არც წერილი ქონდ[ათ], არცა მოწმე. რაც ღალა მოვიდეს, ორთავ უნდა აიღონ: ერთი კოდი და ნახევარი ბერმა და გელიას შვილმა აიღოს, ერთი კოდი წრიალაშვილმა.

იასაულო ნაზირო და ტრიალა, ასე გ[ა]რიგე. მარტის 6, ქორონიკონს უფლ.

ბეჰელი: მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე.

კიდევ:

ქ. სარდალ-მოურავი ამილახვარი ოთარ ამ ბიბლიოთეკის
მიცემულს განაჩენს წრიალაშვილებისას ვამტკიცებთ.
ბეჰელი: ამილახვარი ოთარ.

**199. განიხიება პაპალა II-ისა ივანე დოლენჯიშვილისა და აგილაბაარ
ციციშვილის შიის საქმეზე**

1786 წ. 27 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 29. საბ. № 80. პირი. ქალღღი. მხედრული.

[96v] ჩვენი ბძანება არის. მერე მირაქაშვილი ოსეფა თავისის შვილით ჩვენს სახასოთ იყვნენ დარჩომილნი და კურთხეულს დოლენჯის შვილს ხუთასისთავს იოვანეს უბოძეთ.

იოანეს [97] სიკვდილს უკან მის ობლებს ამ მირაქას შვილებზედ ამილლაბარ ციციშვილმა დაეა და ლაპარაკი დაუწყო. და ეს მირაქაშვილი ოსეფა თავის შვილით ჩვენ სახასოთ დაგვიდგია. ამათთან ჩვენს მეტს საბატონყმით კელი არავის არა აქვს. ვისაც ამათი თავი სამართლით ყმათ დარჩება, ამათს სამაგიეროს პასუხს ჩვენ გავცემთ. მარტის კჲ, ქორონიკონს უოღ.

ჩვენ, საქართველოს დედოფალი დარეჯან, ვამტკიცებ. მარტის იღ, ქორონიკონს უოღ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს პატრიარხი და ალავერდელ მიტრაპოლიტი მეფის ირაკლის ძე, მისის უმაღლესობის განჩინებასა ამას ვამტკიცებ. თებერვლის კ, ქორონიკონს უოღ.

ბელთა: კათალიკოზი

ჩვენ, ბატონის შვილი ვახტანგ, როგორც მისს სიმაღლეს უბრძანებია, ამ ბრძანების თანამოწამე ვართ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოღ.

**200. განიხიება პიორგი XII-ისა ნიკოვალისა და ფავლენიშვილების
შეა-მამულის საქმეზე**

1786 წ. 24 მაისი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2411. პირი. ამავე საბუთის პირი დაცულია ხელნაწერთა ინსტიტუტში. Ad 1504-ა.

მისის სიმაღლის მამის ჩვენის მეფისაგან ბრძანება დაიწერა: ყოვლად სამღუდლო ნიქოზელ იულიოს და ფავნელის შვილები რომ ლაპარაკობენ, მისი უწმიდესობა ჩვენი ძმა კა-

¹+შვილები.

თალიკოს-პატრიარხი და ჩვენი შვილი გიორგი დასხდენ, ჩვენ
შსაჭულნიც გვერდს დაისხან და დეკასტრიის შეკრებილებანიცა და
ამათი საქმე გაასამართლონო.

მისი უწმიდესობა ბიძაჩვენი კათალიკოს-პატრიარხი უძლებად
ბრძანდებოდა და ვერ მობრძანდა. და ყოვლად სამღუდლო მთა-
ვარეპისკოპოსი იოასაფ და ყოვლად სამღუდლო ტფი-
ლელ მიტროპოლიტი გერმანე და ყოვლად სამღუდლო
რუსთველ მიტროპოლიტი კირილე და დეკასტრიის შეკრე-
ბილებანი წარმოვედინა.

ესენი და საქართველოს შსაჭულთშეკრებილებანი გვერდს და-
ვისხით და ვალაპარაკეთ.

ყოვლად სამღუდლო ნიქოზელი ამას ჩიოდა: ეკლესია
მისის სიმაღლის მეფისა არისო და მე ეპისკოპოსად დაუდგენივარო.
მამულებისაგან ასე გაძრცვილიაო, რომ აღარაფერი აღარა აქვსო.
ზოგი ფავნელიანთაგან აქვს წარტაცებული, ზოგი მჭედ-
ლიძეებიისაგან და ზოგი სხვათაგან. და ფავენლიანი ეკლე-
სიას თავეთს ეძახიანო და გლეხებს ასე იმსახურებენ, როგორც თა-
ვეთსაო. და სამართალი გასინჯეთ: თუ მეფეებისაგან მისცემიათ, ეკ-
ლესიისათვისაც იზრუნეთ, რით იცოცხლოს ეკლესიის მსახურმა. და
თუ მძლავრებით დაუჭერიათ, მოიკითხეთ და ეკლესია განათავი-
სუფლეთო.

ფავლენიანი მიუგებდნენ: ეკლესიაც ჩვენთვის არის
ზოძებულო, რომ ჩვენნი მიცვალებულნი სულ იქ მარხიანო და კი-
დევე შალიკაშვილისაო; და შალიკაშვილის მამული ჩვენ გვიჭირავსო
და მისი სასაფლაოც ჩვენ დავგვრჩაო. ეკლესიის ყმაც ჩვენი შეწირუ-
ლიაო და ბარათით გვეყავს გაყოფილიო. მსახურიც გვხლებიაო, ჩვე-
ნი მკა და ბარვაც სდებიათო და ლაშქარზედაც ჩვენზე ყოფილანო,
ჭირისუფალნიც თავ-თავის გლებ ჩამოუხდებიითო და იმ გლეხებს
ნიქოზელი ვერც დაარბევს და ვერცარას წაართმევსო. ჩვენ უნდა
გვითხრას და ჩვენის ხელით გარდაახდევინოსო.

ჩვენ რომ ესენი მოვისმინეთ, სრულის ყმობის ნიშანს დაგვი-
სახევედა ფავენლიანთ ლაპარაკი. ვკითხეთ: მაგ თქვენის ლაპარაკის
გამართლება რით შეგიძლიანთო, ან მეფეების გუჯარით და წყალო-
ბის წიგნით უნდა იყოს ეგ დამტკიცებული და ან სრულად ძველის
მამულობით. ჩვენ ვიცით, ის ეკლესია ღმრთის მსახურის მეფისაგან
არის ამენებული. და თქვენ ახალი ხანია ქართლში გარდმოსულ-
ხართ. თქვენს მოსვლას აქეთ თუ მეფეებისაგან მოგცემიათ ნიქო-
ზის ეკლესია, ნიშანი გვაჩვენეთ; თუ არადა, აგრე გაბეგრილი ეკლე-

სიის ყმა, თუ არ ავის დროს მიზეზით და მძლავრებით, არაფერი ვაგვიგონია.

ფავლენია[ნ]თ ზოგის რისამე წიგნის მოტანა გვიტანთ. და ზოგისა ასე თქვეს: არეულობისაგან დაგვეწვა და დაგვეკარგავო.

ეს, დიად, უძლური სიტყვა იყო. ჩვენ პაემანი მივეციით ორმოცი დღე, რომ რაც წიგნები ჰქონდესთ, სამართალში მოიტანონ და გაისინჯოს და სამართალი ისე მიიღონ. სამი თვეც გამოვიდა და წიგნი არა მოიტანეს რა.

ჩვენ, აქ შეკრებილთ, ერთობით ეს სამართალი განგვიჩენია: ფავლენიანთ და შალიკაანთ მიცვალებულნი რადგანაც დიდი ხანია იქ მარხებულან, ახლაც იქ უნდა დაიმარხებოდენ ეპისკოპოსის შეკითხვით და ეკლესიის მსახურებით. ნიქოზელი ვერ დაუშლის, ამისთვის რომ ეკლესიაც პატროსნებას მიიღებს მსახურებითა, რომ მიცვალებულის პატრონები მსახურებას დაუწყებენ ეკლესიასა და სამღვდელო კაცნიცა. და როსცა ჰირისუფალნი ჩავიდოდნენ, ყოვლად სამღვდელოს ნიქოზელს სახლსა სთხოვდენ გლეხისასა, და რომელიც სახლი იმან ათხოვოს, იქ იდგებოდნენ გლოვის დღეებში.

ამის მეტი საქმე არაფერი აქვსთ რა არც მამულთან, არც მსახურთან, არც ღალა-კულუხთან. ვერც ბეგარზედ გამოიყვანენ, ვერცარაზედ იმსახურებენ, ვერც ლაშქარს თავეთს გაიყვანენ, არცარა საქმე აქვსთ საბატონუმოდ.

და რომელნიც კაცი ფავნელიანთ ყმანი ან ტბეთელები იქ ეულად დგანან, ისინიც უნდა აიყარნენ და სხვაგან დასახლდნენ. იმათი იქ დგომა არ იქნება, ავი ბოლო აქვს. ეს ასე განგვიჩენია და გარდაგვიწყვედია.

სხვა ნიქოზლის საჩივარი ეს არის: მკედლიძეებს მამულები უჭირავსთო. ამისი ასე განგვისჯია: კელი უნდა აემართოსთ და ეკლესიისათვის დაიდვას. თუ ასეთი ნიშანი მოიტანეს რამე, რომ მეფეების მპყრობელობაში ეყიდოსთ, ღალა-კულუხი მიართვან ეკლესიასა და ეჭიროსთ. თუ ოსმალ-ყიზილბაშის დროს არის ნასყიდი, მამული ეკლესიისა არის და თეთრი მიმსყიდველის შვილებსა სთხოონ.

მაის უ რ ა ძ ე ბ ს რომ მიწა უჭირავსთ და შალიკაშვილს რომ ვენახი სჭერია და ახლა იმის კაცს უჭირავს, და კიდევ ც ე რ ა ძ ე ს, და კიდევ გ ვ რ ი ტ ი ა შ ვ ი ლ ი ს ვენახი, და კიდევ ხ უ ც ი ა შ ვ ი ლ ი ს ვენახი, და კიდევ მ ა ჩ ა ბ ლ ი ს კაცს თ ვ ა ლ ი ა შ ვ ი ლ ი ს ვენახი — ამ ხუთის კაცის ლაპარაკი ა მ ი ლ ა ხ ო რ ს

იესეს მოუსმენია და ამითვე განაჩენები მიუცია მისის სიმაღლის/ მეფის ბრძანებით. როგორადაც მისი განაჩენები აცხადებს, ისე უნდა და აღსრულდეს, ეკლესიას უნდა დარჩეს.

ფავნელის შვილს თეიმურაზს რომ თავის მეზერისათვის ვენაჭი მიუცია, ისიც ეკლესიას უნდა დარჩეს, ეკლესიის მამული არის. თუ აშენებაზედ ილაპარაკებს და თუ სამართალი დავვანახვებს, სამართალი მიეცემა.

ქასრაძეს რომ მიწა უჭირავს და კიდევ ყამაზაშვილს, ეკლესიის მამული არის, ეკლესიას დარჩა. და თუ მართალი სიტყვა აქვსთ რამე, ილაპარაკონ. თუ ნასყიდობას გაამართლებენ, რომ მეფეების დროს ეყიდოსთ, ღალა მაშინც უნდა აძლიონ, ან რაც შარშან დააკლებიათ ან წელს, უკლებლად უნდა მისცენ. და თუ ავს დროში უყიდიათ, ოსმალ-ყიზილბაშობაში, და ეკლესიას უნდა დაუდვან, კელი უნდა აიღონ.

წიგნებს ედავება ნიქოზელი თეიმურაზს — მამულის წიგნებსა და გუჯრებსა. მოწამეც მოსდევს, რომ დაბეჭდილს ზანდუკში ეწყუო, და ჩვენი ბეჭედი აღარ იყოო. ან უნდა მისცეს, ან უნდა შეჭფიცოს თავის ყმითა და მსახურით: არც ჰქონდეს და არც დაბეჭდილი ზანდუკი გაეხსნას.

ზაზვია შვილი ეკლესიას ჰყმობია და წიგნიც კელთ უჭირავს ნიქოზელს და ორჯელ დაუხსნიათ. ახლა იმის შვილი ეკლესიას თავს აღარ უდებს. იასაული ავად მოეპყრას და ნიქოზელს მიაბაროს.

კიდევ ბერიკელა ჩხეიძისაგან უყიდნია და კიდევ ხვითს რომ ბიჭია დავით ნიქოზელის მეტრე — ესენი რომ თავს აღარ უდებენ, ბეჟან საგინას შვილო, დაადევ და ნიქოზელს მიაბარე.

ესენი, რაც გაგვიჩენია, წადი, ყველას კელი აუმართე და მოაბარე. ვისაც მართებული სიტყვა ჰქონდეს, სამართალში გამოგზავნე და ილაპარაკოს. თუ დარჩესთ, მერმე როგორც ბრძანება მოვიციდესთ, ისე დაანებე. თუ არადა, ახლავ ეს ასე აღასრულე და ნიქოზელს მოაბარე.

ჩვენ რომ ესენი გავაჩინეთ, ამის მიხედულობით შევიძელით, რომ მეფეებისაგან დადებული წიგნები ვნახეთ, ასე ებრძანათ. და უწმინდესის კათალიკოზ-პატრიარხის ქრისტეფორესაგან წიგნი არის დადებული: ვინც ამ ეკლესიას მამულს შეეცილოსო, შეჩვენებული იყოსო. და ის წიგნი ბიძის ჩვენის კათალი-

კოზპატრიარხის ანტონისაგან მეორედ დამტკიცებულია: ვინც ეს მოშალოს, შეჩვენებული იყოსო.

ჩვენ რომელი თანა გვედვა ყოფად, ვყავით. მისის კდ, ქორთიკონს უოდ.

აქეთ ჩღავ. ვიორგი

ქ. ამასაც ჩიოდა ყოვლად სამღუდელო ნიქოზელი იულიოს: ჩემს უწინარეს და ვით ნიქოზელი დიდად დამაშვრალი იმ ეკლესიაზედ რომ მიიცვალა, თავის ეკლესიაში ადგილი არ დაანებეს, რომ დამარბულიყო. მისს სიმალღეს მეფეს და მის უწმინდესობას კათოლიკოზ-პატრიარხს მოვახსენეო.

და ბრძანება გვაჩვენა, ორთავ ებრძანათ რისხვით და წყრომით: ფავენელიანო! რის მიზეზით გიქმნიათ, რომ ეპისკოპოსი თავის ეკლესიაში არ დაგიმარხვინებიათო. იულიოს ნიქოზელი! ამოასვენე და ეკლესიაში მიიღეო. და ეგრეთ აღესრულებინა ბრძანებული.

თუმცა ფავენელიანი თავს ამაზე მართლობდენ: ეგვტერია მცირეო და სხვა ნიქოზლებიც აქ მარხიანო და ისიც იქ მივიღევეითო, დიდი ეკლესია ჩვენიაო. მაგრამ დიდად გასაკვირვებელი საქმე და განუნახველი მოქმედება კაცს წყენას მისცემსო. ეპისკოპოსი თავის ეკლესიაში არ დაიმარხოს და გარეგან ემარხოს ვისისამე მოქმედებითა, საწყენია.

ჩვენ ასე დაგვიწერია: სადაც ნება ჰქონდეს ყოვლად სამღუდელოს ნიქოზელსა და ანდერძი ბრძანოს, იქ მიიღებდენ.

თუ რომელსამე ეამს ფავენელიანთ დაუშალონ, მის ეამის მპყრობელთა მეფეთა და უწმინდესთა კათოლიკოზ-პატრიარხთაგან დიდის რისხვით განიპატივნენ.

ამილახორის შვილო ქაიხოსრო! შენ გარწმუნებთ ამ საქმეს, უნდა რომ დიდი ლეაწლი დასდვა ეკლესიაზედ. ბეჟან სავინა-შვილიც შენთან იქნება. სიმართლით მოიქეც და ასე აღასრულე. ამაზედ პირის შენახვა არავისი იქნება, თორემ დიდი სიტყვის მიცემა

თანა გიქს, იცოდე. მისის კდ, ქორთიკონს უოდ. ვიორგი

თავში:

მდაბალი მთავარეპისკოპოსი იოანსაფ
მდაბალი ტფილელ მიტრაპოლიტი გერმანე
მდაბალი არხიეპისკოპოზი[ი] რუსთველი კირილე.

ქ. მე, ორბელიანი მ ზ ე ქ ა ბ უ კ [მ]ლი[ვ]ანბეგი, მრჩობლთაგან
მსჯელთა განს[ჯ]ილისა თანა მიმწამი თანკმობით ვბეჭდავ ერქონულნი
განსჯილნი

ქ. მე, ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი მდივანბეგ-უშიკალათაში თ ე ი მ უ-
რ ა ზ, მრჩობლთაგან მსაჯულთა განსჯილთა თანა მიმწამი თანკმობით
ვბეჭდავ.

ქ. მეფის ირაკლის მიერ მსაჯულად ჩენილი უნდო ვინმე
ი ე ს ე.

ქ. მე, ე ნ ღ რ ო ნ ი კ ა ს შ ვ ი ლ ი მდივანბეგი ქ ა ი ხ ო ს რ ო,
ამ განსჯისა თანამოწამენი ვართ.

ქ. მალალთა მიერ განსჯილისა უმდაბლესი თანამოწამე ს ო ლ ო-
მ ო ნ ლ ი ო ნ ო ვ ი

ქ. უღირსი ხუცეს-მონაზონი გ რ ი გ ო ლ.

უღირსი ღიკასტირიის მწიგნობარ-წინამძღვარი ტ რ ი ფ ი ლ ე

ქ. მდაბალი არხიმანდრიტი დავითგარესჯისა თ ე ო ღ ო ს ი
ამათ ბრძანებას თანკმა ვარ.

ქ. [მ]თაწმინდის არხიმანდ[რ]იტი ი ო კ ი მ ამათს ბრძანებას
თანკმა ვარ.

ქ. ჩვენ, მე ფ ე საქართველოსი ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე, ამ განა-
ჩენს ვამტყიცებთ. ივლისის ა, ქორონიკონს უ ო ღ ერეკლე

ქ. ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დ ე ღ ო ფ ა ლ ი და-
დიანის ასული დ ა რ ე ჯ ა ნ, განჩინებასა ამას ჩუენცა ასე ვამტყი-
ცებთ. ივნისის ი ზ, ქორონიკონს უ ო ღ. დედოფალი
დარეჯან

კიდევ:

ჩვენ, ყოელისა ზემოხსა საქართველოხსა კ ა თ ო ლ ი კ ო ს - პ ა ტ რ
ი ი ა რ ხ მ ა ნ, ძემან მეფისამან ა ნ ტ ო ნ ი, ვნახე რა განჩინებაჲ

ესე კმნილი მისის უგანათლებულესობისა გიორგისაგან ძისა მეფე-
სა და საქართველოსა მსაჯულთაგან და ჩვენისაგან დიკასტირიისა,
თანკმობით დავაშტკიცე. წელსა 1786, თუესა იუნისსა 10. მარტონსა
გინგლიცხუცა

ხელთუა: კათალიკოზი

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვი-
ლი იულიონ, ამ ჩვენის ძმის ბატონის შვილის გიორგისაგან გა-
სამართლებულს განჩინებას ვამტკიცებ. თიბათვის კვ, ქორონიკონს
უოდ.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, მის უგანათლებულე-
სობის ჩვენის ძმის ბატონის შვილის გიორგისაგან განჩინებასა ამას
ვამტკიცებ. თიბათვის კვ, ქორონიკონს უოდ.

[მინაწერები]

ყოვლად სამღუდლო ნიქოზელ ეპისკოპოსი იულიოს მო-
ბძანდა ჩემთან და მიბრძანა გარდაწერა განაჩენისა მის, რომელიცა
მიელო მისის სიმაღლისაგან დამტკიცებული; და სხუათა ჩინებულ-
თა სულიერთა და კორციელთა მსაჯულთა მიერ ბეჭდით და სიმ-
ტკიცით დამტკიცებულა ფავლენი შვილებსა და სხვათა სამართლის
განჩინება. და გარდავწერე სრულიად აზრი და სიტყვა მას ზედა,
არც შეტობით და არც ნაკლულევანებით, მე დეკანოზმან სოლო-
მონ. მისის კვ, ქორონიკონს უოდ. ხელთუა: სოლომონ

ქ. მისის უმაღლესობის კარის მღუდელნი იოანე კავკა-
სიძე და ქრისტესია კეჟერაშვილი ამ მოწმობას
ესწერთ. ჩვენ ბატონმა გვიბრძანა: სამთავნელ ეპისკოპოსს
იულიოსს, რაც ნიქოზლის წიგნები ჰქონდეს ეკლესიისა თუ მა-
შულებისა, ყველა ჩამოართვითო და ნიქოზელს ათანასის
მიაბარეთო. რაც ძველი რამ განაჩენი იყო, თუ სხვა წიგნები ყველა
მის სიმაღლეს მივართვით; ამის პირი წიგნი, რომლისაგანაც ეს გარ-
დაწერეს, ისევ იულიოსს სამთავნელს მოაბარა. და სხვა წიგნები იმ
ნიქოზელს უბოძა. მერე ამ წიგნს თხოვა დაუწყო ნიქოზელმა და მის
უწმიდესობამ პატრიარხმა ჩამოართვა და ნიქოზელს უბოძა. მიბარე-
ბა სამთავნელობაში იყო და ჩამოართმევა ურბნელობაში. ჩვენც თა-
ნაკმანი ვართ, რომ ეს სწორეთ იმისი პირია გარდმოწერილი. წინაშე
ღმრთისა ასე გვინახავს და ასე დავესწარით. მარტის 8, ქორონი-
კონს უბგ. ხელთუა: იოანე, ქრისტესია.

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდლომ სამთავნელ ეპისკოპოს-
მან გერვასიმ, ამისი მკვიდრი ვიხილეთ, ეს იმისი არის. სამ-
თავნელობაში ყოვლად სამღუდლოს იულიოსს ებარა და ურბ-

ნელობაში იმათმა უწმიდესობამ გამოაბარა ის განაჩენი. და ყოვლად
სამღვდელოს ნიქოზის ეპისკოპოსს ათანასის მიეცა. წინაშე
ღმრთისა ესწერთ ამას, რომ ეს მართალი არის. მარტის 11
ჩღუე. ზღროფა: გერეასი.

მე, იკორთის არხიმანდრიტი გამალიელი, ამას წინაშე
ღმრთისა ჭეშმარიტებით ვსწერ. პირველი წიგნიც მინახავს; და ეს
გარდმოღებული პირი ჭეშმარიტი არის. რაც პირველს მკვიდრში
სწერია, სრულებით უმეტნაკლოთ ეს არის. ნიქოზელს მისის უწმი-
დესობისათვის ამ წიგნის მკვიდრი ეთხოვა, ყოვლად სამღვდელოს
ურბნელს იულოსს სამთავნელობაში ამისი მკვიდრი მიბარებოდა
და ახლა ურბნელობაში გამოაბარეს და ყოვლად სამღვდელოს ნი-
ქოზელს ათანასის მისცეს. და პირი იმ წიგნისა ეს არის. მარტის 11,
ქორონიკონს უბგ. ზღროფა: გამალიელ.

201. განჩინება ბარბარა და გაბრიელა უორღანაწვილუბის სახლის

საქმეზე

1786 წ. 17 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 47. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[48] ყორღანაშვილი ტერტერა და იმისი ბიძა გაბ-
რიელა მოვიდნენ და ჩვენთან იჩიულეს. ჩვენ, ორბელიანმა
სარდარმა დავით, მსაჯული იესე ჩვენთან მოვ[იწ]ვიეთ და
ამათი ლაპარაკი გავშინჯეთ.

ცხრა წლის უწინ გაყრილნი იყვნენ და ერთმანერთს მოშორე-
ბულნი. ახლა კიდევ რაღაც შფოთი გამორეოდათ და ის ძველი და-
ვა აშალეს, ჩვენთან მოვიდნენ და ილაპარაკეს ორს აზრზედ —
ცხვარზედა და სახლზედ. ჩვენ ამაზედ ბევრი ვალაპარაკეთ და სა-
მართალ[ში] ასეთი სიტყვა ვერა შემოიტანა რა ტერტერამ, რომ იმ
სიტყვისათვის ხელი [გ]ვეხვია.

რადგანაც იჭვი იყო¹, სამართალში ფიცი გაეჩინებოდა². ჩვენ
გაბრიელა აღარ დავაფიცეთ და ასე გავარიგეთ: ექვსი თუმანი მივა-
ცემინეთ [v] გაბრიელას ტერტერასათვის, რომ იქს ნახევარი და ამ-
დენს, და გადასწყდა ამათი საქმე. ტერტერას გაბრიელასთან არც
ცხვარზედა აქვს საქმე და არც სახლზედ. და თუ ამას იქით ტერტე-
რა ლაპარაკს დაიწყებს რასმე, შილთახი იქნება. ჩვენ ღმრთის წინა-

¹ იყო] ვინ. ² ჩნებოდა.

შე ამას მივხვდით და ეს სამართალი ვქენით. თიბათვის იწ, ქორნიკონს უოდ.

ეროვნული
ტექნიკური

მე, ყო რ დ ა ნ ა ა ნ თ ტერ-ნიკოლოზას შვილი ტექნიკური
ქ უ რ ა მ, ამ მუჯარლამისა ყაბული მაქვს. †

**202. ბანიძევაბ ათანასი არქიმანდრიტისა და წარალაშვილების
მამულის საქმეა**

1786 წ. 24 აგვისტო

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 4363. დღიანი. ქალაღი. 32X16 სმ. მხედრული. გან-
კვეთილობის ნიშნად აღავალავ ნახარია ორწერტილი.

ქ. ქვათახევის არქიმანდრიტის ათ ან ასის ეჩივლა მის სი-
მალღეს მეფესთან ქვათახევის ღმრთისმშობლის მამულზედ.

ჩვენ — ამილახვარ მდივანბეგის იასესათვის და მდივან-
ბეგის აბაშიძის ნიკოლოზისათვის ოქმი ებოძა ბა-
ტონს. წავედით და გავშინჯეთ.

არქიმანდრიტი და შატბერაანი წერნაკამდინ და-
ობდენ და ერთიკ კლდე გღია, იქამდინ დაობდენ შატბერაანი და
წერნაკსაც იმას არქმევდენ.

ამაში წრიალაშვილები უპასუხებდენ: სვენეთის
მზრისკენ გორა არის, წერნაკი ეს არისო. ამაში ცილობა ჰქონდათ.
რადგან ყოვლის ცილობის დასამტკიცებლად ფიცი არ[ი]ს, თუ შატ-
ბერაშვილებმა¹ იფიცონ: კლდე რომ გღია, წერნაკი ეს არისო, დარ-
ჩება არქიმანდრიტსა და შატბერაანთა². თუ წრიალაშვილებმა ფი-
ცი თ შეიძღონ და შეფიცონ, მივიდნენ და ფეხი დაადგან და ასე
დაიფიცონ: წერნაკიც ეს არის და ამას აქეთ შაშვებისა, ამას
იქით საქვათახეოა; ლიპარტის შვილისაგან რომ ნასყიდი მიწა
დაუხსნია, ის მიწაც შიგ უნდა ჩაატანონ, რომ ძველადგან ეს მი-
წაც შაშვებისა არისო, ასე შეჰფიცონ.

თუ შატბერაშვილებმა შეჰფიცონ, თავდათავ ან სოლომან-
მა შეჰფიცოს ან გლახამა.

თუ ამ წრიალაშვილებს შეხვდეს ფიცი, ოთხთავ ძმათ შეჰფი-
ცონ. თუ ამ ორისავ მზრიდამ ან ერთი ან მეორე სარწმუნოს მოწა-
მეს წამოაყენებს სამართალში, იმას ფიცი აღარ ექირება. აღიწერა
ავგვისტოს კდ, ქორონიკონს უოდ.

¹ შატბერაშვილებმა. ² შატბერაანთა.

ორი ბეჭედი:

1. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად ე რ ე ს ე .
2. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა მწე მექმენ აბაშიშესა ნ ი კ ო ლ ო ზ .

203. შიშის განწმენვა პრეპლა 11-ისა ახრეღთა და ჯანდირიან.
ჯანდირიანთ მამულის საქმიან*

1786 წ. 24 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 438. დედანი. ქალაღი. 35X16,5 სმ. მხედრული. აქა-იქ ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. ახურელნი და ჯ ა ნ დ ი ე რ ი ა ნ - ვ ა ჩ ნ ა ძ ი ა ნ ი მამულსა და სამზღვარზედ დაობდენ. ახურელთ კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ განაჩენი აქვსთ, რომ ბოლოზედაც გაუშველებიათ და უ ზ უ ნ ა უ რ ი ს ახოზედ და ნარბილზედაც.

იმ ძველის გუჯრის ძალით როგორც იმათ განაჩენი დაუდგიათ კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ და გაურჩევიათ ა ხ უ რ ი ს ბოლო, უზუნაურის ახო და ნარბილი, იმ გარჩეულსა და გარდაწყვეტილს უზუნაურის ადგილზედ, რომელზედაც შეიძლონ, თავს თუ ბოლოს თუ საშვალზედ, დადგომა, იქიდან მოპყენენ. ის გუჯარი კელთ დაიჭირონ და შეიარონ და დაიფიცონ. და იპო[ონ] მიწის კიდი და დაიფიცონ; შეიარონ და იპო[ონ] მ უ კ ტ რ უ ლ ა და დაიფიცონ. და ავიდნენ ჩ ე რ ქ ე ზ თ ა მ დ ე და დაიფიცონ.

თუ ასე იფიცეს ახურელთ, რომ ახურის მხრისაკენ რასაც ვიფიცავთ, ჩვენი არისო, დარჩება ახურელთ.

იასაულო, ველისციხის მოურაო ს ვ ი მ ო ნ და ალამდარბაშო ქ ა ი ხ ო ს რ ო, ეს ასე გააქრიგე. აგვისტოს კდ, ქორონიკონს უოდ-იასაულეზო! ამით რომ ასე დაიფიცონ, კელიც მოუწერეთ, ბეჭდებიც დაუსხით და მას უკან სხვა განაჩენიც მიეცემათ.

ამას გარდა სხვა მოწმე[ე]ებსაც მოაწერინეთ კელი და ბეჭდებიც დაქა[ს]ხმევინეთ სამღვდელოსაცა და თავადიშვილებსაც.

ორი ბეჭედი:

1. ქნარს მიცემს დავით მიქმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს ე რ ე კ ლ ე
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბ ე ე ა ნ
3. მონა ღვთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
4. მონა ღვთის მდივანი ს ვ ი მ ო ნ .

* შდრ. 1787 წ. 12 მარტის ბრძანებას ახურელთა და ჯანდირიანთ საქმეზე. (აქვე. საბ. № 218).

ტსსა. ფ. 1450. დავთ. № 12, საბ. № 19, პიჩი. ქალაღი. მხედრული.

[26v] მის უგანათლებულესობას ბატონის შვილს ვახტანგს ნიკოლოზ კნიაზ აფხაზოვი და გაგელიძე ელიზო ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების, სამართალში წარმოველინა.

ნიკოლოზ ასე ჩიოდა: ეს ჩემი მკვიდრი ყმა არაგვზე იდგაო, რომ მამაჩემს თავის სიცოცხლეში მსახურებდაო. ახლა მე რომ მოველ, თავს აღარა მიდებსო, სამართალი მაღირსეთო.

გაგელიძე ელიზო მიუგებდა: მართალია, თქვენი ყმა ვიყავ, მაგრამ [27] მამაშენმა წიგნით თავი დამ[ა]სწავლინაო, რომ მამის შენისაგან მოცემული წიგნი, რომ ამ მკედლის შვილმა ღმერთის ავარამა ნახაო, ის წიგნი დამეწოო, და ეს იმის პირათ გადმოვაწერინეო.

ნიკოლოზ მიუგებდა: ამის დამწერს ის მამის ჩემისაგან ნაწერი წიგნი უნდა დაედო, თითო და თითო პუნქტი¹ ისე უნდა გადმოედოო; ის რომ არა მქონდაო, ან შენ რათ იხმარე ეს სიცრუეო და ან ამისმა დამწერმა რათ დაწერაო, რომ მამაჩემს არ უთქომს ამისი დაწერაო და მამისჩემის კელწერილი არა ქონდაო.

ჩვენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივეციო: მკედლის შვილს ფიცი დავადევით, რომ მართლა ენახოს ნიკოლოზის მამისაგან მიცემული თავდახსნილობის წიგნი. მკედლის შვილმა შორს დაიქირა, მე არ დავიფიცავო.

რადგან სამართლით მკედლის შვილს ფიცი დაედო, რომ მართლა ენახოს და ფიცი ვერ შეიძლო, ეს გაგელიძე ელიზო დარჩა ყმათ ნიკოლოზ კნიაზ აფხაზოვს.

სეკდემბრის იე, ქორონიკონს უოდ.

¹ პუნტი.

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 4594. დედანი. ქალაქი. 40,5x20,2 სმ. მხედრული.
განკეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. იმერეთიდან ბაკურაძე იესე და ამისი შვილი სვიმონ, რამაზა, სოლომონ და ნიკოლოზ — ესენი იმერეთს აბაშიძის აზნაურიშვილები [ყო]ფილიყენენ; აბაშიძიდან თავი გამოეხსნათ, ჩამოსულიყენენ კახეთს, ყოვლად [სა]მღვდელის ენდრონიკაშვილს ალავერდელს ნიკოლოზს [ლებოდნენ] და ყმობით თავი მიეცათ და მათს ყოვლად სამღვდლოებასაც წმინდის გიორგისათვის შეეწირა; და ამათთვის ებოძებინა მამული სამკვიდროდ ნასომხარს ამოწყვეტილის ფარეშისშვილის დემეტრეს ნაქონი მამული, ვენახი სასახლავი, თავისის ქვევრ-მარნით, სასახლითა და ბახჩითა, სახნავითა და უხნავითა.

თავეთს ნაბოძებს წიგნში ასე [გამო]ეცხადებინა: რადგან აზნაურიშვილი იყო, ყმაც უნდა გვებოძებ[იყო], მარამ ავის დროს მიზეზით ყმაკი ველარ გიბოძეთო და აზატობ[ის] წყალობა გიყავითო, არა გეთხოვებოდეს რაო, ლაშქარ-ნადირობასა და წმინდის გიორგის სამსახურის მეტით. ამ წიგნის მიცემაში დამსწრენი ყოფილან: მათი ღირსება წინამძღვარი ამბაკომ და სრულად თავისი მოხელენი აზნაურიშვილები. და ამავე წიგნში ასე უ[ცხადე]ბს: ნიადაგ ჯვარის ამალეების დღესაო ერთს ლიტრს წმი[ნდა] სანთელს მიაართმევდეთო წმინდას გიორგისაო; რომ ეს წიგნი აქვს ნაბოძები გიორგობისთვის კ%, ქორთონიონსა უფა. ესევე წიგნი არის დამტკიცებული ნეტარად ხსენებულთ ბატონის მეფის თეიმურაზისაგან და ბატონის დედოფლის თამარისაგან და მათის უმაღლესობის ბატონის მეფის ირაკლისაგან, [მათის] ძმისწულის ასარმიზასგან მტკიცის დამტკიცებით დაუმტკიცებით.

ეს ზემო ხსენებულნი ბაკურაძე იესე და ამის შვილები ამ [მა]მულზედ გარდაცვლილან და დარჩომილან ამ ბაკურაძის შვილის სოლომონის შვილები ობლები ნინია და ამისი ძმა სვიმონ. ამათთვის ეს მამული ნასომხარში ზა[ა]ლიშვილს გრიგოლს — ალავერდლის მეურნეს [მიერთ]მევიანა ამ წელს დეკემბრის %, ქორთონიონს უფათ — ამ წელში და სხვათა იმერლე[ბის]თვის

მიეცა. მათი ყოვლად სამღუდლოება ალავერდელი ნიკოლოზ რომ
რუსეთი[დამ] მობძანდა, ეს გრიგოლ მეურნის მიცემულ წიგნი
დ[აუ]მტკიცებია ფებერელის ე, ქორონიკონს უოდ — ამ წიგნი
აგრევე არქიმანდრიტს [იოან]ესაც ხელი მოეწერა. სინგლიქსიქსა

ეს ზემოხსენებულნი სოლომონის შვილები ნინია და ამისი ძმა
ყოვლად სამღუდლოს ალავერდელს ნიკოლოზთან მოსულიყვენ და
ეს უწინდელი თავისი ნაბოძები და მეფეთაგან დამტკიცებული წიგ-
ნი მიერთ[მევიანა] და შე[ე]ჩივლათ ასე, რომ: იმერთიდამ ჩვენი მა-
მანი და [პაპანი] აზნაურიშვილები ყმათ მოგსვლიანო, და ეს მამული
ნასომხარში [სამკვიდროთ გიბოძებიათო, ამ სიგლოთ და მეფეთაგან
დამტკიცებით ყმას დაპირებხართო, მარამ ამ [მ]ამულის მეტი სამ-
კვიდროდ არა გიბოძებიათ რაო, ჩვენ სხვას წყალობასაც მოველო-
დითო, არამც თუ ჩვენ ობლებს ეს მამ[უ]ლი ჩამოგვრთმეოდაო.

[ამის [პა]სუხად მათს ყოვლად სამღუდლოებას კიდევ წიგნი
ებოძე[ბინა] და გრიგოლ მეურნის წერილი და თავისი დამტკიცებუ-
ლი ისევე გაე[ბა]თილებინა და პირველივე თვისი ნაბოძები სიგელი
და ბატონებისაგან დამტკიცებული სიგელი ხელმეორედ წერილით
ებოძებინა ამავე ობლებსათვის.

ეს იმერლის შვილები ნინია და ამისი ძმა სამართალში მოვიდ-
ნენ და ამ ახალს დასახლებულთ იმერლებს დაელაპარაკნენ. ამათმა
[ლა]პარაკმან ასე გაიარა. ჩვენ, მოსამართლეთ, სამართლით და ამ
წერ[ი]ლების მიხედვით ამ იმერლი შვილებს ეს წერილები ვერ მო-
უშალებთ. ეს მამული ამავე ბატონების დამტკიცებულის სიგლით ამავე
ობლე[ბსა] დაევანებეთ ნასომხარში, ფარეშისშვილის დემეტრეს წი-
ლი მამუ[ლი სამართ]ლით არ გამოერთმევა; ამისთვის, რომ ამისნი
[მამანი და პაპანი ამ] მამულზედ მოსულან და წმინდას გიორგის
შესწირვიან ამ [მ]ამულისთვის ამავე მამულზედ ამოწყვეტილან. შვილს
ამათს სამართალი არ გამოართმევს. და ნება ბედნიერის კემწიფისა
იყოს. აღიწერა ოკდომბრის იგ, ქორონიკონს უოდ.

სამი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯულად
მაგო ბ ე ე ა ნ
2. მონა ლთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
3. მიწა ვარ დავითარგუნები დ ა ე ი თ

თავში:

ქ. [ჩვენ, სრუ]ლიად საქართველოს დ ე დ ო ფ ა ლ თ-დ ე დ ო-
ფ ა ლ ი დადიანის ასული პატრონი დ [ა რ ე ქ ა] ნ, ამ მსაჯულთ გან-
ჩინებას ვამტკიცებთ. ოკდომბრის კმ, ქორონიკონს უოდ.

ბეჭედი: დ ე დ ო ფ ა ლ ი დ ა რ ე ქ ა ნ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3913. პირი. ქალაქი. მხედრული. საბუთის.
პირი დაეულია აგრეთვე ცნსა. ფ. 1450. დავთ. № 2. საბ. № 114.

გარეთუბანს სახლის ადგილზედ უჩიოდა ყაფლანისშვილი ზაალ ჯალათათ ოსეფას ქალს.

მისი უმალღესობის მეფის ბრძანებით იმ სახლის ადგილის გასამინჯავათ გაბრძანდა საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი და ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება, თან ვახლდით. ორისავე მოდავეს ამ ადგილის სიგლები მოეთხოვეთ, საბუთები და მოწმები.

ჯალათათ ოსეფას ქალმან მოიტანა გასამყრელო და ნასყიდობის სიგელები, რომელშიც სანთელუა სახლის წინ ბაღს უნიშნევდა და სამძღვრებს ასე რიგად ვერ აცხადებდა, რომ სამართალი იმათზე გადაწყვეტილიყო. სანთელუას სახლის ალაგი დღეს ხარაბათ არის. ოსეფას ქალი ამ სანთელუას სახლის წინ ბაღის ალაგს ქალაქის მხარეს ნიშნევდა, რომელშიაც ზაალის ალაგი შიგ დაჰყვებოდა.

ზაალ ეპასუხებოდა: სანთელუას სახლის წინ რომ გიწერია, მტკერისაკენ ნიშნავსო. ეს ჩემი სახლის ადგილი სანთელუას სახლის გვერდიაო, ამას რათ მედავებო, რადგან საზოგადო ჩვეულება არის, რომ სასახლეს საითყენაც კარი აქვს, წინ იმას ქვიან, იქით და აქეთ გვერდებია. სანთელუას სახლის შენობის დროს მოწამე მოვითხოვეთ; დოლა სარქისა წამოდგა და საშინელის ფიცით ვაფიცეთ, რომ: როდესაც ეს სანთელუას სახლი აშენებული იყო, კარი რომელს მხარეს ქონდა? ფიცით იმოწმა, ამ მტკერის მხარეს ქონდაო.

ამას გარდა ზაალს მოჰქონდა მოწმობა ეშეკაღაბაშის დიმიტრისა და ბატონისშვილის ელენესი, რომ ამ სადაოს ადგილში ზაალის მამა-პაპათ სასახლე იყო, რომ ორნივე შიგ დგომას მოწმობდნენ ფიცით, მაგრამ საიღამ სადამდენ იყო, ამისი მოწამე კი არა ჰყვანდა ზაალს.

ჩვენ თანამდებობისაებრ დიდად გამოვიძიეთ და ასეთი სიცხადე არა ჩნდა რა, რომ აღმოჩენილი ჰქმნარიტება ყოფილიყო და სამართალი იმაზე გარდაწყვეტილიყო.

და ზაალის მზარეს უფრო ჩნდა ქეშმარიტება, ასე რომ თითონ ჯალანთ ქალს მოაქვს გასამყრელო სიგელი და იმ სიგელს მისწერია — სანთელუას სახლს წინ ბალის ადგილიო; და მომბს — სანთელუას სახლს კარი მტკვრისაკენა ქონდაო. და იმისგან მოტანილი სიგელი აჩენს — სანთელუას სახლს წინ ბალის ადგილიო, რომ დღეს იმ სიგლით დანიშნული ალაგი სხუას უქირავს, შუაში არ ედავება; ამის გამო ფიცი არც კი ექირებოდა.

მაგრამ უფრო ქეშმარიტების ცნობისათვის და იქვის გაწმენდისათვის ფიცი განვაჩინეთ:

ონანას ზაალმან ხატი ჩაუსვენოს. ონანას საიღამ საღამდენ ეფიცებოდეს, შემოუაროს და ასე იფიცოს: «ამისმან მადლმან, თქვას, და ამისმა გამაცხოველებელმან ღმერთმან ეს აქამდისინ ჩემი ალალი მამული იყოს და სიმართლით ზაალს ამაში კელი არა ქონდეს».

თუ ეს ასე იფიცა, ოსეფას ქალს დარჩება და ზაალს იმასთან საქმე აღარ ექნება, საღამდისინაც გაიფიცავს. და თუ ეს ასე ვერ შეჰფიცა, ის ადგილი ყაფლანისშვილს ზაალს დარჩება.

და თუ ზაალმან ფიცს უკან საბუთი იშოვა, რომ შესაწყნარებელი იყოს სიმართლისა, სამართალი მიეცემა. ნოემბერს ი, ქორონიკონს უოფ.

მე, ს ა გ ი ნ ა შ ვ ი ლ ი ბ ე ქ ა ნ, იასაული ვიყავ, ონანას ფიცი ედვა, არ დაიფიცა, მამული ზაალს დავანებე. ნოემბერს კმ, ქორონიკონს უოფ.

რადგან სამართალით ფიცი ონანას ედვა და არ დაუფიცავს, რომ იასაული იწერება არ დაიფიცაო, დარჩა სამართალით ზაალ ყაფლანისშვილს. ნოემბერს კმ, ქორონიკონს უოფ.

მე, მდივანბეგი ა ბ ა შ ი ძ ე ნ ი კ ო ლ ო ზ, ამ მსაჯულთ სამართლის განწესებისა და სამართლის განაჩენის დამტკიცების თანაჲმ ვარ. დეკემბრის იბ, ქორონიკონს უოფ.

ჩვენ, ყოვლის საქართველოსა და კახეთისა მეფე ი რ ა კ ლ ი შ ე ო რ ე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. დეკემბრის დ, ქორონიკონს უოფ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2651. დედანი. ქაღალდი, 38×15,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია თითო წერტილი.

ქ. ჯავახი ზურაბა გედევანიშვილებს შოში-
ასა და ბეციას სამართალში ყმობაზე ელაპარაკებოდა: მე
ძველთაგან ქვათახევის ეკლ[ესი]ის ყმა ვყოფილვარო, ჯავახეთს
გადავსულვართ, და ჯავახეთიდან პატარა ჩემ[მა] მოყვარემ ისევ ქვა-
თახევის ყმად გუდით გადამიყვანა და ქვათახევის შემწირაო. სანამ
ქავთიხევი შენათ იყო, იქ ვიდევო. კავთიხევი რომ მოიშალა,
იქიდან სამაჩაბლოში წაველო, და ოცი წელიწადი დიცს ვიდე-
ვო, და დიციდამ ქორდის ერასტი გოსტაშაბისშვილის
ყმის ქალი შევირთ[ე] და აქამდინ ჩემს მოყვარესთან ვცხოვრებ-
დიო. ქორდის მამული არა მქონია გედევანისშვილის წყალობა,
და იმ ჩემის მოყვარესთან ხიზნად სახლებისათვის ყმად მექვიდებაო.

გედევანისშვილებმა ამ ჯავახ ზურაბას მოხსენებული ძველად-
განვე ქვათახევის ყმობა და იქიდან გუდით გადმოყვანა და ეკლესი-
ის შემწირვა საბუთით გაუმტყუნეს. და ვერც ამისი მოწამე იშოვნ-
ა ზურაბამ, რომ მოსული ქვათახევის ეკლესიის ყმად სახლებული-
ყოს; და ვერც აღმოაჩინეს სამართალში, რომ ამ ოცდაათს წელი-
წადში თავის ყმად სახლებოდესთ. ერთის სოფლიდამ აუყრიათ და
მეორეს სოფელში თავიანთ ყმათ დაუსახლებიათ. გაქცევიათ, მოს-
წვეიან, დაუჭერიათ. მორიგესა და ლაშქრობაში გედევანისშვილების
ყმად დაწერილა. დღევანდლამდინ ქვათახევის ყმობა არ უთქვამს.

სამართალი, თუ სხვას ძლიერს საბუთს არას იპოვიდა, ამ მიზე-
ზებით სამართალი გედევანიშვილებს ყმობიდან ვერ წა[ა]თმევდა,
რადგან ჯავახმა ზურაბამ კიდევ სიტყვა გამოსცვალა და სამართალს
მოახსენა: მე არც ქუთახევის ყმა ვარ, და არც გედევანიშვილები-
საო, მკვიდრი სასახლის ყმა ვარ გოსტაშაბისშვილის ერ[ასტი]სა;
ქორთს ერასტის ყმის ქალი რომ შევირთე, და იმ ჩემ მოყვარესთან
ვცხოვრობდი, იმ ჩემ[მა] მოყვარემა აქამდის დამშალა, და ახლა, რად-
გან ასე მემკვიდრედ ყმად მამეჭიდა გედევანიშვილი, ჩემი მემკვიდ-
რე ბატონი ვიპოვნეო, სამართალმა ამას უნდა მიმცესო.

ჩვენ, მოსამართლეთ, ერასტი გოსტაშაბისშვილს
ვკითხეთ: «როგორ, შენი ყმა არის?».

სამართალს მოახსენა: დღევანდლამდის არ გამიგონია ჩემი ყმო-

ბა, გუშინ რომ სამართალში გელაპარაკებინათ, მოვიდა ჩემმა ყმა, მითხრა: ეს შენი მკვიდრი სასახლის ყმა არისო. აქამდინ, რადგან ჩემი მოყვარე იყო, გიმაღავდიო, ახლა გამამიცხადებიაო.

პირველად, დამალვის მიზეზი ეს არის, რომ თავისი მოყვარე თავის უფლებით ეცხოვრებინა, რადგან ნახა, რომ გედევანიშვილი გაქცეულს იჭერს, ერთის სოფლიდან მეორე სოფელში ასახლებს, მორიგეში და ლაშქარში თავის ყმად აწერინებს, რატომ არ გამოუცხადა თავის ბატონსა?; მეორე, მოყვრის მოწმობა არ შეიწყნარება; მესამე, სამართალში ბევრ[რ]ივად სიტყვა გამოცვალა.

ჯავახი ზურაბა მტყუანად აღმოჩნდა, დარჩა ყმად გედევანიშვილებს შოშიასა და ბეციას.

და. თუ გოსტაშაბისშვილი ამ ზურაბს მოყვარეს გარდა ორს მოძღვრიანს მოწამეს იშოვის, რომ სამართალმა ირწმუნოს, მაშინ სამართალი მიეცემა. აღიწერა გიორგობის იე, ქორონიკონს უოდ.

ამ სამართალს უკან ტეტია მორწამე იშოვნა: ერთი სხვის ყმა და ერთი თავისი ყმა, მესამე — ესევე ჯავახი ზურაბა. სამნივე მივიდნენ ეკლესიაში, შეფიცეს გედევანიშვილებს, როგორც სამართლის რიგი იყო, და დარჩა ზურაბა გოსტაშაბისშვილს ტეტიას.

სამი ბეჭედი:

1. დივანბეგი.
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშკადასბაშ მყო მდივანბეგი თემურაზ.
3. მდივანი სოლომონ.

208. განჩინება მითრიოზილუპისა და დავით მფურციოზილის მამულის საქმეზე

1786 წ. 17 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 21. საბ. № 3. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[4] მისის უმადლესობის საქართველოს მეფის ირაკლი მეორის ბრძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულშეკრებულებამ, მელიქის ავეტიქას თანდასწრებით მეითრიოზილებით თომა, ქაიხოსრო და იოანე და მეფურიშვილი დავითა სამართალში ვალაპარაკეთ.

მეითრიოზილები ამბობდენ: ნათლულს აქეთ ჩრდილოეთის მხარეს მეფურისშვილის დავითას ჩემის მამულისა [v] რამდენსამე დღის მიწა ტყუილად უჭირავსო. თუ ჩე-

მის ჩამომავლობისაგან უყიღია, ნასყიდობის წიგნი ექნებაო. თუ არადა, სამართალს ვევედრები, ჩემი მამული მევე დამნებარესული და ვითა უბასუხებდა: სამოცდაათი წელიწადი მამული მამული ნასყიდობით მიჭირავსო. აქამომდე არავე მდავებია და დღეს რის სამართლით მედავებიო.

ჩვენ მეფურისშვილს ნასყიდობის სიგელი მოსთხოვეთ. და ერთი ნასყიდობის სიგელი წარმოაყენა, რომელშიაც ასე ეწერა: «მოგვიდე მე, დომელაურმა, ჩემი მამული საწყლისპიროო»; რომ ეს ღომელაური მომიჯნავე არის მეითრიშვილებისა და ამ სადაოს ადგილს ასე არ უნიშნევდა, რომ მიჯნას იქითაც მეითრიშვილისეული მიწითაო. და ამ სიგელში არც იყო ბეჭედი ვისიმე და ოთხი სტრიქონიც წაშლილი იყო.

მეორე განაჩენი მოიტანა მეფურიშვილმა ოთხას შვიდს თარიღში დაწერილი, შუამავალნი კაცნი სახელდობით სწერენ: ღომელაურებმა შანავახანთან [წ] იჩიველესო: ჩვენს ბიძას ჩვენის მალვით ჩვენი მამული მეფურისშვილისათვის მიუყიდიო; ჩვენ, ესე და ეს კაცი, მეფის ბძანებით ჩავედით, ის სადაო ალაგი გავსინჯეთ, რომ მეფურისშვილს ქვეითირით ჭირნახულობა ექნაო; მამული ისევე ღომელაურებს დავეანებეთ და ჭირნახულობის ფასი მეფურისშვილისათვის უნდა მიეცათო; ღომელაურებმა რომ ჭირნახულობის ფასის მიცემა ვერ შეიძლეს, ეს მამული ისევე მეფურისშვილს დავეანებეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულება, ამ სადაოს ადგილის გასასინჯავათ ჩავედით და მელიქის მაგიერ მისკარბაში¹ იოსებიც ჩვენთან იყო. ჩვენ ასე გავსინჯეთ. ავლაბრის მამულიდამ რომ წავა ნათლულისაკენ, შევა ღომელაურის მამულში, ღომელაურის მამულს რომ გაივლის, ნათლულის სოფელს ახლო მიადგება ერთს კევს; ეს კევი სულ ზეიდანვე მოსდევს ლარზედ ამ მეითრიშვილებსა და ღომელაურის მამულს [V] ჰყოფს და მტკეარს შეერთვის, რომელიც მისის უმაღლესობის მეფის ბრძანებამ და ადგილის მდებარეობამ ეს კევი მიჯნად დაამტკიცა, რომ იმას იქით ნათლულის სოფლამდის მიჯნა აღარ არის.

და ეს სადაო ალაგი მიჯნას იქით მეითრიშვილების მამულად აღმოჩნდა ცხადად და სამართლით, რომ ღომელაური თუ არ მეითრიშვილისაგან მიცემულის უჭათით, თავისის მამულობით მიჯნას იქით ამ სადაოს ადგილს ვერ გაჰყიდის სამართლით.

¹ მინისკარბაში.

და მეფურიშვილი დავითა რომ დიდის ხნის ქერით დაობდა, თუმცა სამართალიც ბძანებს, რომ ერთის კაცის მამული არ უნდა იქნეს ეპიროს, რამდენსამე წელიწადს უკანვე აღარ ედგებოდა. რამ იმისთანას კაცისას ბძანებს სამართალი, რომ დაწყნარებული დრო ჰქონდესთ, ერთად ცხოვრობდენ და იცოდეს იმ კაცმა, რომ ეს ჩემი მამული ნასყიდობით არ უქირავსო და მაინც ოცდაათს წელიწადს [6] და ორმოცს წელიწადს არ ედაოს.

პირველად ესე, რომ: სარწმუნოდ ვიცით, ოსმანთ აქ ყოფნის დრო მამულის პატრონებისათვის დაუწყნარებელი უამო იყო.

მეორედ, მეითრიშვილებსაც ჰყვანდათ მოწამე, რომ ოსმანობას ეს სადაო ალაგი ერისთვიანთ ყმას ერაპიტე შევიღებს სჭერიათ და ბაღად უხმარნიათ.

მესამედ, მღვდელი ალელი მოწმობდა დავით რომ: იმ ადგილის შენობისა ყველასაგან უკეთ მომსწრე და მახსოვარი ვარო და ფიცით ამტკიცებდა — რომელსაც დღეს დაობენ, იმ მიწაში მეფურისშვილს კელი არა აქვსო, მიჯნა ის ქვეი არისო; იმას იქით მეითრიშვილებისა არისო.

და კიდევ უძლიერესი საბუთი ესე ჰქონდათ მეითრიშვილებს, რომ ჰეშმარიტის¹ საბუთებით დაამტკიცეს ესე, რომ: ოსმანობას და ყიზილბაშობას და იმ დროებში, მანამდის ღმრთის ზეგარდმოს მოწყალებით ამათის უმაღლესობის მეფის ირაკლის მფლობელობას ქვეშ შევიდოდა საქართველო, იმ წინაპარს დროებში მეითრიშვილებს მთლად თავისი მამული ნათლული, [v] ბაღი, აბანო ყუელა წართმეული ჰქონიათ; სწორედაც რომ ღომელაურს გაეყიდოს და მეფურისშვილს ეყიდოს, მეითრიშვილის ჩამომავლობისა ვინღა იღავებდა.

და რადგან მისს უმაღლესობას ნათლულის შენობის დროს ზემოხსენებულს მიჯნას ქვეს იქით თავისი მამული მეითრიშვილებისათვისვე უბოძებია, იმ დროს ეს სადაო ადგილი ხარაბა ყოფილა. როდესაც მეფურიშვილს მიჯნას იქით ამ სადაოს ალაგში ჰქირნახული დაუწყია, მაშინვე პაატა წასდავებია და დღევანდლამდე დაობს, რომ ამისი ოქმები აქვსთ მეითრიშვილებს.

ჩვენ ამ განაჩენით მოხსენებულის საბუთებით, რადგან ეს სადაო ადგილი მეითრიშვილების მამულად აღმოჩნდა და მეფურიშვილს ღომელაურისაგან მეითრიშვილისაგან მიცემულის რისამე უჯათით არა ჰქონდა ნასყიდობა და თვით ის ღომელაურისაგან მი-

¹ ჰეშმარიტებას.

ცემული სიგელი წაშლილი და სამართლისაგან შეუწყნარებელი, რყო, და მოსამართლეებთანაც ეთქვა ღომელაურს: მეითრიშვილს მუღი მეფურიშვილს რომ უჭირავს, ის ჩვენ [7] არ მიგვჩუქდნიათ, ამ საბუთებით და მიჯნის მდებარეობით აღმოჩნდა ეს სადაო ადგილი მეითრიშვილების მამულად და სამართლით დარჩათ მეითრიშვილებს.

ყორიასაულბაშო ს ა ა მ ი შ ვ ი ლ ო ზ ა ა ლ! მეფურიშვილს ახლავ კელი უნდა აუმართო და მეითრიშვილებს დაანებო. და წლე-ვანდელი იმ მიწის მოსავლის დალაც მეითრიშვილებისათვის უნდა მიაცემინო.

ნოემბერს იზ, ქორონიკონს უოდ.

მე, ი ო ს ე ბ, ამის მოწამე ვარ. რადგან ამ მსაჯულთ გაშინჯვით ამ განაჩენში რომ ხევს აცხადებს მიჯნათ, მეითრიშვილებს დარჩათ, ეს სადაო მიწაც ამ ხევს დაპყვება და მეითრიშვილებისა იქნება. ნო-ემბრის კ, ქორონიკონს უოდ.

ხელრთვა: ი ო ს ე ბ
თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა მეფე ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. დეკემბერს კგ, ქორონიკონს

უოდ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ირაკლის პირშო ძე გ ი ო რ გ ი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის თ, ქორონიკონს

უოდ.

209. ბანიწიება ვიჟელე 11-ისა შაიხოსრო ბუხისშვილისა და ლუარსაბ ლოლაქის შიის საყმეზე
1786 წ. 24 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2738. დედანი. ქაღალდი. 32x14,5 სმ. მხედ-რული. ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი.

ქ. ტ უ ს ი ს შ ვ ი ლ ი ქ ა ი ხ ო ს რ ო და ლ ო ლ ა ქ ე ლ უ ა რ-ს ა ბ ერთს კომლს მეჭვრისბეველს ც ი ხ ე ლ ა შ ვ ი ლ ს ნ ი ნ ი ა ს ა და თ ო მ ა ზ ე დ სამართალში ლაპარაკობდნენ.

ტ უ ს ი ს შ ვ ი ლ ი ქ ა ი ხ ო ს რ ო ა მ ა ს ა მ ბ ო ბ დ ა: შ ა ნ-შ ე ე რ ი ს თ ვ ი ს შ ვ ი ლ ს ი ო ა ნ ე ს მ ა მ ი ს ჩ ე მ ი ს ა თ ვ ი ს ც ი ხ ე ლ ა-

შვილის ნინიასი და თომას პაპა სისხლში მოუციაო, იოანე ერისთავს
შვილისაგან მოცემული წიგნიცა მქონდა და დამეკარგაოც **სიკეთესაჲნი**
წიგნი იოანე მდივანსაც უნახავსო. **სინგლიქცაჲსა**

იოანე მდივანს მოწმობა ვეითხეთ და ასე იმოწმა: წიგნი ჩვენ
გვებარა, იოანე ერისთავის შვილის სახელობით იყო დაწერილი და
ასომთავრული ბეჭედი იჭდა იოანეს სახელობით, მარა ეს კი სწო-
რეთ არ მახსოვს, გლეხის კაცის სახელი რა იყოო.

ლოლაძე ლუარსაბ ამას ეპასუხებოდა: ციხე-
ლაშვილი ნინია და თომა ჩემი მკვიდრი ყმანი არიანო და შანშე
ერისთავს რომ ბატონმა ოქმი უბოძა და რომელიც გლეხი კაცი კა-
ხეთის მამულში ქსნის ხეველი ესახლა, აპყარა, ეს ციხელაშვილიცა
მაშინ აპყარა და წამოიყვანა. თუ ნასისხლად მოცემული გყვანდა
იოანე ერისთავის შვილისაგან, რათ დაანებეთო. ოცდაათს წელიწად-
ზე მეტი არის მეჭვრის ხვეს მისახლობს და ამის მეტათ არ გიდავ-
ნიაო.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა მეფემან ირაკლიმ, ეს
სამართალი მივეციით: რადგანც ერისთავის შვილს იოანეს მიცემული
წიგნი არა ჩნდა და არც ასეთი მოწამე ვინმე იყო, რომ დამტკიცე-
ბით სწორედ ემოწმებინა, ამისთვის ფიცი განვაჩინეთ. სამართლით
ფიცი ქაიხოსრო ტუსისშვილს ერგო.

რადგანც თავადისშვილი არის, სამართალი ფიცს თავდათავ
ქაიხოსროს ამისთანა ცოტას საქმეზედ არ შეახვედრებდა, თავისი
კაცნი უნდა დაეფიცებინა. თითონ ქაიხოსრომ იყაბულა, მე დაფი-
ციამო.

და ჩვენც ამისთვის ფიცი თავდათავ ქაიხოსროს დავადევით.
წადგეს და ასე იფიცოს, რომ: «ციხელაშვილის ნინიასი და თომას
პაპა ერისთავის შვილს იოანეს მამის იმისისათვის სისხლში მიეცეს,
იოანესაგან მიცემული წიგნიც კჳონდეს და დაჰკარგოდეს». თუ ასე
იფიცა, ციხელაშვილი ნინია და თომა ქაიხოსროს დარჩება. და თუ
ვერ იფიცა, ლუარსაბ ლოლაძეს დარჩება ყმად.

იას[ა]ულო ნასახჩიბაშის ნაიბო ვეზირის შვილო გო-
გიავეს ასე გაქარიგე. ნოემბრის კდ, ქორთონიკონს უოდ.

ქ. ქაიხოსრომ, თუ უნდოდეს, თითონ თავდათავ შეჰფიცოს. და
თუ უნდოდეს, ორი თავისი კაცი შეაფიცოს[ს].

ბეჰადი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე-

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 8847. დედანი. ქაღალდი. 41,3×16,2 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. ჯაფარიძე გიორგის შვილი ქაიხოსრო რომ უჩიოდა თარხანს ლუარსაბს ასე, რომ: ბურდულაძე ქიტცესა ჩემი მემკვიდრე ყმა [ა]რისო, თარხანს ქართლიდამ მოუყვანიაო, ჩვენ რომ იმერეთიდან მის უმაღლესობას ბედნიერს ხემწიფეს ვიახელითო და ვანთის [ს]ოფლის წყალობა გვიყო, დაგვასახლო ჩვენის ყმითო, ეს ზემოხსენებული ჩემი მემკვიდრე ყმა ბურდულაძე ქიტცესა კალაურს თარხანს ესახლო, იქიდან მოვიდა ვანთას მამაჩემთანაო; ამ ქიტცესამ წიგნი მოსცაო — იქაც შენი ყმა ვიყო და [ა]ქაც შენი ყმა ვარო. რაედენი ხანი, ჩვენთან იყო, არც ყმობის უარი გამიგონიაო.

ახლა რომ ყავრიშვილებმან მამაჩემი შეუწყალებელის მტრობით დაჩეხესო, ვანთიდან მეც ავიყარეო. ახლა ეს ჩემი ყმა ქიტცესა ამისთვის არ მიდებს თავსაო.

თარხანი ამას ეპასუხებოდა: ქართლიდამ ჩამოვიყვანეო, ამაზედ ხარჯი მაქვსო.

ამათმან ლაპარაკმან ჩვენთან ასე გაიარა: რადგან ჯაფარიძე თავადიშვილი არის და თავისის სამკვიდროს მამულიდამ აიყარა რაედენიმეს თავისის ყმებითა და მათს უმაღლესობას ყმობით მოუვიდა და კახეთში ერთგულობით დაუსახლდა, ამგვარს უცხოს ქვეყნიდან მოსულს კაცსა, თავადსა და აზნაურშვილს, რომელიც ამგვარად ყმობით მოუვა, სხვა წყალობაც უნდა უყოს მებატონემ, არამც თუ თავისი სამკვიდრო მამა-პაპის ყმა გამოერთოს.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალმან, დადიანის ასულმან დარეჯან, სამართლით ეს ბურდულაძე ქიტცესა ისევ თავისავ პირველს მებატონეს ჯაფარიძეს ქაიხოსროსა და მის ძმას დავანებეთ ყმობითა, რომ ამასთან სადაო არავის ექნება. და ნება მისის უმაღლესობისა არის.

იასაულო გლახაქ! ეს კაცი ახლავ ჯაფარიძეს ქაიხოსროს შობარე. გიორგობისთვის კვ, ქორონიკონს უოდ.

ბეპაღი: დედოფალი დარეჯან.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. [ქ]რისტიშობისთვის მ, ქორონიკონის [წილს] ბიჰადო: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ^{ბეჭდულია} ~~ბეჭდულია~~

211. პანინება მამადამისა და ძინიკაღას მამულის საქმეა
1786 წ. 28 ნოემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 20. საბ. № 77. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[94V] თუშმალის ქაზუმბეგის შვილი მაჰმად ბეგ უჩიოდა თვის განაყოფს ქიჩიკ აღას: შეითრიანთ აბანოს გვერდზე ჯილაგზანის ადგილი ყიასა ვეზირისაგან მაქვს ნასყიდო. ამ ჩემის ნასყიდობის ნახევარი აშენებული მაქვს და ნახევარი დღევანდლამდის ხარაბათ იყო. დღეს რომ იმ ადგილის შენობას მოვეყვე ქიჩიკ აღა წამომედავა — არ დაგანებებ, ჩემი მამული არისო, ამის სამართალს ე[ი]თხოვო.

მისის სიმაღლის მეფის ბძანებით ჩვენ, საქართველოს უფლისწულმა ბატონის შვილმა გიორგიმ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება თან დავისწარით და ქიჩიკ აღას ამ ზემოხსენებულის მაჰმად ბეგის საჩივრის პასუხი ვსთხოვეთ.

ქიჩიკ აღამ სამართალს მოახსენა: ეს სადაო ადგილი ყიასა ვეზირის ვარისობით ჩემი სამკვიდრო მამული არისო. მაჰმად ბეგ რომ ნასყიდობის სიგლით დაობს, ეს სიგელი ტყუილი არისო, ბეჭედი გაუყეთებიათ და ყიასა ვეზირის მაგიერად ტყუილად დაუსვამთო.

ჩვენ დიდის გამოძიებით მოვიცი[95]თხეთ და სხვას საქმეზე ყიასა ვეზირისაგან დაწერილი წიგნი და დაბეჭდილი მისივე ბეჭდით სამართალში რამდენიმე მოვატანიეთ. ამ სამართალში მისის უმაღლესობის ბრძანებით ჩვენთან დასწრებულის აჯი მაჰმად აღიბეგის და მირზა რაბისა და მოღების გასინჯვით დამტკიცდა, რომ მაჰმად ბეგის ნასყიდობის სიგელი ჭეშმარიტი იყო, კელიც ყიასა ვეზირისა იყო აშლაზე მოწერილი, მიჯნებით გარჩეული და ბეჭედიც სწორედ ყიასა ვეზირისა იყო.

და ეს სადაო ალაგი თვით ჩვენ, ბატონის შვილმა გიორგიმ, ჩვენის თვლით გავსინჯეთ და ჭეშმარიტის ნასყიდობის სიგლის ძალით ეს სადაო ჯილაგზანის ალაგი მაჰმად ბეგს და იმის შვილებს დავანებეთ იმავე მიჯნებით, რომელიც ყიასა ვეზირის სი-

გელში გარჩევით არის მოხსენებული: ერთი მხარე დარუზას სახლის კედელი; მეორე მხარე ვალის ზადები სეკსეფულუქი მესამე მხარე ყისა ვეზირის ხარაბა ბალი; მეოთხე მხარე ზამრუქაქისაქენ რომ რუ არის. დარჩათ ამ მიჯნებით ეს სადაო ადგილი მაჰმად ბეგს სამართლით.

თუ ქიჩიქ აღამ თხუთმეტს დღემდის ასეთი საბუთი მოიტანოს, რომ მაჰმად ბეგის ნასყიდობის სიგელს¹ გაამტყუ[ვ]ნებს, ქიჩიქ აღას სამართალი მიეცემა. და თუ ამისთანას საბუთს ვერას იშოვნის, ქიჩიქ აღა ამ განაჩენში დადებულს ვადას იქით ველარ ედავება.

იასაულო, ეს ასე აღასრულე. ნოემბ[რ]ის 15, ქორონიკონს

უოდ.

--	--	--	--

212. ბანინება ბივი უმეკაშვილისა და დვალისვილის მამულის

სამშაჲ

1786 წ. 4 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1448, საბ. № 4263. დღიანი. ქალაღი. 40x32 სმ. მარჯვენა კიდე ალაგ-ალაგ ჩამოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მათის უგანათლებულესობის ბატონის შვილის გიორგისათვის არზით მოეხსენებინა დვალის შვილს: ჩემი ნასყიდი ვენაქი ბატონმა ჩემ[მა] რულის შვილმა უმეკაშვილს მიჰყიდა; და როცა მე ტყვეობიდან მოველ, ჩემს ნასყიდს ვენაქს მოვექიდე. რულის შვილმა იმისი სამაგიერო ვენაქი მომცა, ხუთი წელიწადი მე მექირა, მერე ის სამაგიეროც რულის შვილმა წამართო, სხვას მისცა, სამართალს ვითხოვო.

მათს უგანათლებულესობას ბატონის შვილს გიორგის ებრძანებინა, ამას და ამის მოდავეს სამართალი მიეცითო. ჩუენ², საქართველოს მსაჯულთმეტკრებილებამ, უმეკაშვილი გივი მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

უმეკაშვილი ასე ჩიოდა: ოცდაექვსი წელიწადია უვაზო, ცარიელი მიწა მაგისმა ბატონმა — რულის შვილმა მომიყიდაო. მას აქეთ ვენაქათ ვაკეთებ და გავაკეთეო; და როცა დვალის შვილი მოვიდა და ამ მამულს მედავა, რულის შვილმა უთხრა ამ დვალის შვილს: უმეკაშვილს ნუ ედავებო; და შენი ხომ ცარიელი მიწა იყო და მე

¹ სიგელი. ² ჩუენ.

ვაზით სავსეს და კარგს ვენაქს მოგცემო. ვაზით სავსე ვენაქი მისცა რულისშვილმა დვალისშვილს და დვალისშვილმაც გამოართო; და თავის ნებით კელი მოსჭიდა და ხუთი წელიწადი ის სამაგიერო ვენაქი ეჭირა; და ამ ჩემის ნასყიდის მამულიდამ კელი აიღო; და მე უმეტესად და მტკიცედ ავაშენე ვენაქად. და ახლა რულისშვილმა რომ ის სამაგიერო ვენაქი გამოართო, მე მისთვის შედავებო; მაგას რომ თავისმა ბატონმა უსამართლო უყოს, მე რა ვქნაო.

ჩუენ¹ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივეცით: როცა დვალისშვილი მოვიდა და უმეკაშვილს ედ[ა]ქა, თუ მაშინვე კელი არ აეღო ამ თავის ნასყიდის ნავენაქობილად და სამაგიერო ვენაქი არ გამოერთმია რულისშვილისათვის, ახლა [ს]ამართლით თავისი ნასყიდი ნავენახობი მიეცემოდა.

მაგრამ როცა მოვიდა და ნახა ეს თავისი ნასყიდი ნავენაქობი უმეკაშვილს უჭირავს, აღარ ედავა, კელი აიღო და სამაგიერო ვენაქი გამოართო და ხუთი წელიწადი კელთ ეჭირა და შეიმუშავა, ახ[ლა] [ს]ამართლით უმეკაშვილს ველარას შეუვა.

და რომელიც ვენაქი რულისშვილ[მა] დვალისშვილს იმის სამაგიეროდ მისცა და ახლა სხვისათვის მიუცია, ის უკანვე უნდა გამოერთოს, ვისაც დღეს უჭირავს და ამ დვალისშვილს უ[ნდა] მოეცეს. და ვისაც დღეს ეს სამაგიერო ვენაქი უჭირავს, იმას უნდა რულისშვილ[მა] პასუხი გასცეს.

ამისი მოასილი შენ ხარ ხე რ ხე უ ღ ი ძ ე ი ო ა ნ ე; დვალისშვილს რომ ნასყიდი ვენაქი ჭონია და რულისშვილს უმეკაშვილისთვის მიუყიდა, ის ვენაქი თავისის სამძღვრებით უმეკაშვილს მოაბარე.

და რულისშვილს რომ სამაგიერო ვენაქი დვალისშვილისთვის მიუც[ია] და ახლა გამოურთმევეია და სხვისათვის მიუცია, იმას უკანვე გამოართვი [და] ამ დვალისშვილს მოაბარე; და რულისშვილს იმის სამაგიერო გამოართვი [ი] და ამ სამაგიეროს მსყიდველს მიაბარე. დეკემბერს დ, ქორონიკონს უოდ.

სამი ზეჰედი:

1. დივანბეგი
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშიკალასბაშ მყო მდივან-ბეგი თ. ე მ უ რ ა ზ
3. მდივანი ს ო ლ ო მ ო ნ.

¹ ჩუენ.

თავში:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიგინე, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. დეკემბრის 9, ქორონიკონს უოდ.

უოდ. გიორგი

ქ. ჩვენ, იოანე ხერხეულიძე, ამ უმეკაშვილის გიგინეს მოასილი ვიყავ და რომელიც განაჩენი ეს მათი უგანათლებულესობის ბატონიშვილის გიორგისგან დამტკიცებული და საქართველოს მსაჯულთშეკრებილობისაგან განაჩენი მებოძა, ქეშმარიტია და მეც ვამტკიცებ.

ქრისტიშობისთვის იმ, ქორონიკონს უოდ. აღგვისრულებია და თავისი ნასყიდი მამული მიგვიბარებია.

**213. განჩინება გოგია და იოსებ გედევანიშვილის მამულის საქმეზე
1786 წ. 17 დეკემბერი**

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 47. საბ. № 44. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[36v] მის უწმიდესობა საქართველოს პატრიარხს მეფის ძეს ებძანათ ჩემთვის. მე, მიმბაში ამილახვარის შვილი ბეჯან, მიველ ქორდსა და გოგიას და იოსებ გედევანის შვილის საქმე — შფოთი, მოხდომა როგორც ყოფილიყო, ასე გავსინჯეთ და ვნახეთ ღმრთის წინაშე.

გოგიას ნასყიდობის წიგნი ხელთ ეჭირა. და იმის მაგიერი იოსებ გედევანისშვილმა ვერა მოიტანა რა, რომელსაც ის სიგელი აცხადებდა; იოსებს ასეთი სანათი დაწერილი არა ეჭირა რა, რომ გოგიას [ს]იგელი დაერღვია.

მიველ და მიმბანმა ბეჯან ხელი აუმართე და ამ გოგიას მოვებარე. ამ დამულეებში და ამ მიწებში, რომელსაც სიგელი აცხადებდა, ზოგი გოგიას ეჭირა და ზოგი [იოსებსა]. ახლა სრულებით მივებარე გოგიასა, რაც არ ეჭირათ; რაც გოგიას სიგელი აცხადებდა, მიბარდა. ოთხის დღისა და ნახევრისა იქნება ის მიწები, რაც იოსებს წაერთმია.

მეორე ეს ვნახეთ, რაზედაც მოხდომა და ჩხუბი ჰქონოდათ. და ასე ვნახეთ ის ალაგი: გოგია გედევანიშვილს თავის კარწინ კალო ჰქონოდა და ბური ენიაგებინა. იმ კალოზე გდებულ ყოფილიყო [ხე] გოგიასი. იოსებ გედევანიშვილი და დათუა მოსულიყვნენ და ზედ

დამსხდარიყვენენ. ამ ხის[თ]ვის იოსებ გედევანიშვილს ხელი დაე-
ლო და თავის სახლისკენ წაედო. გოგია ამ ხის ბოლოს მოშვიდე-
ბოდა და არ დაენებებინა. ის ხე იოსებს გაეგდო და გუგუნი
ჩაედვა და ერთმანეთისავე კელში წაეჭირებინათ. ამაში[ი] თავისი ძმა
მოშველებოდა იოსებსა თავისის [37] სახლიდამ. გაუზომეთ, გო-
გიას კალოდამ გავზომეთ იოსების სახლამდინ, ოცდახუთ[ი] სა[ბ]ელი
ადლი გამოვიდა, რომ იოსებს ძმა მოშველებოდა.

ახლა იოსების ძმა რუსი თავის კალოზედ ყოფილიყო და
გოგიას მოხდომოდა. გავზომეთ, სამოცდა[ათი] ადლი გამოვიდა. ძმა
ორთითით მოხდომოდა და შვილი ჯოხითა.

მე ასე გავიგონე და ამ ქორდში ასე ვნახე მისის უწმიდესობის
ბძანებითა. და ნება მათი აღსრულდეს. დეკენბრის 18, ქორონი-
კონს უოდ.

გოგიასი და ამისის მეუღლისა და ქალისა წინათ მოგხსენებიათ,
რაც იმ შფოთშიგან მიზღვრომიათ.

ბეგ-
ამილხუარი

214. პანინება გოგია და დათუა ბარაჩაშვილისაჲს გავრის საქმეჲ

1787 წ. 8 იანვარი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 78. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[v] ბატონს მდივანბეგს გაბაშვილი ზაზას ყმის ბარა-
ჩაშვილი დათუასი და გოგიას გაყრა თავილდარი
ფარსადანასათვინ ებძანებინათ. ამათ გაყრაში დავისწარ-
ლიდმელი ქამუტაშვილი გარსევანა, წყნეთელი თა-
მაზა, ქუმლის გუდა პაპა და გალუგაშვილი არუთინა. ეს
ბარაჩაშვილები ვალაპარაკეთ.

გოგია ამას ჩიოდა: მე მოზდოგს ვიყავ. ბატონი
ჩემი ზაზა იერანალ[81]თან მოვიდა, ეს დათუა იქ ახლდა. ერთ-
მანერთი ვნახეთ და ძმობის პირობა დავდევეთ მე და დათუამო. ოც-
დარვა მანეთი მქონდა, იქვე დათუას მივეცი და მეც თან გამოვეყ-
ვო. აქ რომ მოვედით, ძმანი ვიყავით და ძმურად ვმუშაობდითო.
სახლები ავაშენეთ, ვხანით, ვთესეთ, ახლა ვიყრებით, სწორე ძმის
წილს არ მაძლევსო, ამისი სამართალი მამეცითო.

დათუა უპასუხებდა: მართალია, მოზდოგს ერთ-
მანერთს ძმობის პირობა მივეცით, ამ გოგიამ ოცდარვა მანეთი მომ-
ცა, ათი მანეთი მე მქონდა, ისიც ზედ დავაყარე, ერთათ წამოვე-
დით, აქ მოვედით. ეს გოგია ცარიელი ყაცი იყო, ამ პირობით შევი-

ყარე, რომ ბოლომდინ ჩემთვის ძმობა ექნა და ერთმანერთს გამარჯვებულად დგომოდითო.

ჩემი საკუთარი მქონდა თოთხმეტი დღის ყანა, ორი დღის მქონდა ორი დათესილი, ფურკანბეჩი, სამი ხარი, გუთანი და გუთნის იერალი გამართული მქონდა. ჩემი საკუთარი მოსავალი რომ ავიღევი, სახლებს ხელი მივეყავით, ავაშენეთ, ხვნი დაუწყევი, რაც თესლი მოუნდა, ჩემის პურიდამ დავთესეთ კოდი ლ, ქერი კოდი მ.

გოგია რომ დავაქორწინე, ოცდარვა მანეთი რომ გოგიასი მქონდა, ის დავხარჯე და ჩემიც დავხარჯე ათი [V] მანეთი იქიდან მოტანილი, ორი თუმნისა ჩემი საკუთარი პური ვაყვიდე, ერთი თუმანი მარტყოფელს კაცზე მქონდა, ის გამოვართვი, ესენი გოგიას ქორწილზე დავხარჯე, პურს გარდა რვა თუმანი მეტი დამხარჯაო, დათუას საკუთარი დახარჯული ფულის ჯამი გახდა **დ ც** (ოთხი თუმანი და ორი მინალთენი).

ამაებს გარდა ჩემი ერთი ხარი ქურდმა მოგვპარა, ერთი ხარი და ჩემი თოფი ლეკმა მოგვტაცა, ესენი მინდაო, ამისთვის რომ თუ ძმობა ექნა, არა მშურდა რა, რომ დავაქორწილე, მაშინვე ცალკე გაიწივა, ჩემს საკუთარს ნივთებს რათ ვავატანო, ჩემი შვილისათვის ც საქორწილო მინდაო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ და ამათი საჩივარი შევიტყვევით, თუმცა ძმათ შეყრილან, მაგრამ ძმობა აღარ აღსრულებიათ, გოგია რომ დაქორწილებულა, მაშინვე ცალ-ცალკე გაუწევიათ, ორი წლის მეტი ერთათ არ ყოფილან.

რადგან ასრე მოქცეულან და ამათ ძმობას ხანი არ დაუყვია, ეს სამართალი მივეცი: რაც გოგიას შეჰყოლია, იმას უნდა დასჯერდეს და რაც დათუას ჰქონია, ის დათუას უნდა მისცეს. გოგიას რომ ოცდარვა მანეთი მოჰყოლია, ისევ თავის ქორწილზე დახარჯულა; ამას გარდა დათუასი დახარჯულა გოგიას ქორწილზე დათუას მოტანილი ათი მანეთი, თავისი საკუთარი პური გაუყიდა ორი თუმნისა, მარტყოფელს [82] კაცს მართებია ერთი თუმანი, რომ შეიქნა დათუას დახარჯული **დ ც** (ოთხი თუმანი და ორი მინალთენი), ეს დათუას უნდა მიეცეს.

და დათუა შვილის საქორწილოს¹ რომ თხოულობს ის კი აღარ მიეცემა. ამას გარდა დათუას ხარი ქურდს რომ მოუპარავს, ის ჩაუტარეთ; ლეკს² რომ ხარი და თოფი³ მოუტაცნია, ამ ხარისათვის სამ-მო ხარი ჰყვანდათ, ის მივეცი; თოფისთვის ერთი თუმანი მივე-

¹ ნაქორწილოს. ² ნეკს. ³ მთოფი.

ცით დათუას; კიდევ დათუას დედას ვალი იყო ა ჰ (ერთი თუმანი და ხუთი მინალთუნი), ის უნდა მისცეს; დათუასი ახლა არის საკუთარი ორი კანბეჩი და ერთი ხარი, ისინი უნდა

ამათ თავიანთ ძმობაში მონაგარი აქვთ: წელს მოსვლიათ პური ცხრა ურემი, ქერი კოდი მ, ჰყავთ ერთი ხარ-ძაქი, ერთი ფური, ორი ნაბადი, ორი გოდორი, ორი წაქმგალი, ორი შონფური, გარეთ უბანში სახლები, ოქროყანას ბზე, კიდევ გარეთუბანს ბზე, ანეულის ნათესი აქვთ თერთმეტი დღის ყანა, ცხრა ურემი პურიდამ გასულა, დათუას პირველათ სამომ ხნულეებში დაუთესიათ თავისი საკუთარი პური კოდი ლ, ქერი კოდი მ, სახელმწიფოთ წაუღიათ კოდი ი, ლალაში წაუღიათ კოდი ი, წლევეანდელს თერთმეტი დღის ანეულში დათესილი კოდი კბ.

ამაებს რომ გამოვედით, დარჩა გასაყოფი პური [v] კოდი რ, ლიტრა მ; ეს სულადზე გაუყავით. დათუას ერგება კოდი მ, ლიტრა იბ; გოგიას ერგება კოდი ლ, ლიტრა ვ; იმავე კალოში გოგიას წაუღია კოდი მ, კიდევ გაუყიდნიათ კოდი კ, ამისი ფასი გოგიასათვის მიუცია ა ჰ (ერთი თუმანი და რვა მინალთუნი). ახლა გოგიას თუ ას სულადზე მეტი უჭირავს პური კოდი კ, ლიტრა ბ, ეს ოცი კოდი და ორი ლიტრა პური გოგიამ თავისი საკუთარი უნდა მისცეს დათუას.

გარეთუბანს რომ სახლები აქვთ, ის უნდა დააფასონ, ზემოხსენებული ვალები უნდა მისცენ, რაც დარჩებათ, შუა უნდა გაიყონ; ანეულები თერთმეტი დღის ნათესი შუა უნდა გაიყონ; ოქროყანის ბზე უნდა გაიყონ, გარეთუბანის ბზე საქონელზე დაბარჯულა და რაც დარჩომილა, ისევე საქონელს მოუნდება.

ჩვენმა ჰკვამ ასრე გასჭრა და ნება ბატონი მდივანბეგისა არის. იანვრის დ, ქორონიკონს უოფ. † † † †

სახლები დაფასდა ხუთ თუმნათ; რომელსაც უნდოდეს, ზემოხსენებული ვალები გადაიხადოს და სახლები იმას დარჩება.

ამას გარდა ზემოთ რომ დათუას ხარი და თოფი რომ დაგვიწერია, შუადამ უნდა აეყენებინათ, ესეც დათუას ვაზარარეთ და ჩაუტარეთ. კიდევ დათუას მეტი დანახარჯი და ჰირნახული ჰქონდა, მაგრამ ხელი ავალეზინეთ. კიდევ ათი კოდი პური წახდომოდათ, ისიც დათუას ჩაუგდევით. ამაებს გარდა რაც ამას ზემოთ სწერია, ისრე უნდა [88] აღსრულდეს.

გ ა ბ ა შ ე ი ლ ი ზ ა ზ ა რომ ამათი ბატონი არის, თავის გასამყრელოს თხოულობდა, თავისი ყმები არიან, თავის გასამყრელოს

თფთონ იცის, რომელიც რიგი არის, თუნდა გამოართოს, თუნდა აბ-
ტიოს. აღიწერა [იანვრის] ვ, ქორონიკონს უოე. + + † † ქორონიკონს
ესენი რომ ასე ჩიოდნენ, ჩუენ საქართველოს მსაქტელებს
ბილუმის სამართალში ჩუენი თავილდარი ფარსადან ამათ გასამყრე-
ლოთ გავგზანეთ. თავილდარს ამათ საბჭოთ ეს კაცნიც დაესწრა და
ეს სამართალი მიეცათ და გაეყარათ. ჩუენ ამ სამართალს ასე ვამ-
ტვიცებთ და ასე უნდა აღსრულდეს. იანვრის მ, ქორონიკონს უოე.

**215. განიხილა კანცელარსვილ მიქელასა და ბარბარასვილ
დანელას ვალის საქმეა**

1787 წ. 9 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3475. დედანი. ქალაღი. 22,5x17,2 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახპარია ორ-
წერტილი.

ქ. ბატონისშვილის ბძანებით დავსხედით ეჩმიადინის ვორძაკა-
ლი ტერ-ყაზარამ, თავილდარი ოპანეზამ და მეთევზე
შაქროამ.

პენტელას შვილი მიქელას ტერტერას შვილი
დანელასი ექესი თუმანი მარტებოდა. ამისი თავდები ვანქის
ტერ-პეტრუს ყოფილიყო. ამისი ორი თუმანი მამასახლისი
სტეფანასთვინ მიებარებინა, რომ სტეფანასაგან ტერ-პეტ-
რუსას ყაბზი ჰქონოდა სამის თუმნის და სამის მინალთუნის, რომ
ცამეტი მინალთუნი სხვა უწინდელი ანგარიშის ყოფილიყო და ორი
თუმანი ამ ექესის თუმნის ანგარიშში მიეცა.

დარჩა ტერ-პეტრუსაზე ოთხი თუმანი. ეს ოთხი თუმანი ტერ-
პეტრუსამ დანელას უნდა შეუსრულოს და მიაბაროს. იმ ყაბზის ორი
თუმანი თუ სტეფანასაგან დანელას არ მიჰბარებოდეს, სტეფანამ
უნდა დანელას მიაბაროს. თუ სტეფანას ტერ-პეტრუსასთან სიტყვა
ჰქონდეს¹, თითონ იცის და ტერ-პეტრუსამ. დაიწერა იანვრის თ, ქო-
რონიკონს უოე.

ორი სომხური ბეჭედი. ხელრთვა: ოპანეზ

¹ ჰყოდეს.

1787 წ. 5 თებერვალი

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 1872. დედანი. ქალაღი. 28,5X15 სმ. მხედრული.
განკეთილობის ნიშნად ნახმარაა წერტილი, თავი აკლია.

... [ხ ა ტ ი ა ნ თ ე ჩ ი] ვლათ და მდივანბეგებს ეს სამართალი მიე-
ცა: ქ ა ი ხ ო ს რ ო რ უ ს ი ს შ ვ ი ლ ო! ეს ხუთის დღის მიწა შენს
მამა-პაპათ რადგან მიუყიდნიათ, შენ უნდა მოსცეო. ქაიხოსროს არა
მოეცა რა.

შარშან მდივანბეგები ს ა ბ ო ე ს ყოფილიყვენენ, ამ ხატინათ
ეჩივლათ და ეს სამართალი მიეცათ: ქაიხოსრო! რაც ნასყიდობის
წიგნში ეწეროს, ის მიწები უნდა მისცეო. ქაიხოსროს თავისი ხელ-
წერილი მოეცა — რაც მაგ წიგნში მიწები მიწერია, შამიციო.

ჩვენ კიდევ შილდეღთ უფროს კაცთ ვკითხეთ: ა ს ა ბ ა შ ვ ი ლ ს
ნაცვალს პ ა პ ა ს, ა ს ა ბ ა შ ვ ი ლ ს ტ უ რ ა ს, ა ხ ა ლ ბ ე დ ა -
შ ვ ი ლ ს¹ ნ ა ს ყ ი დ ა [ს] და ამათ ფიცით ასე თქვეს: რომელიც
მიწნები მაგ წიგნში სწერია, არც ერთი ის არ არისო და არც ვიცი-
თო და ბარამის წილი მამულიც არისო.

თუ ის მამული ერთობაში მისყიდული ყოფილიყო, რადგან ქაი-
ხოსროს მამა-ბიძანი ეწერნენ, ბარამის მამა-ბიძანიც უნდა წერებუ-
ლიყვენენ და ჩანს, რომ გაყრას უკან მიუყიდნიათ და რადგან ბარა-
მის წილი მამული არის, არც უნდა გაეყიდნათ. ქაიხოსრო ბარამს
ელაოს.

თუ სამართლით ბარამ[ი]დამ ის მიწები ქაიხოსრომ გაიტანოს,
ის მიწები ხატინათ მისცეს. და თუ ბარამს ვერას შეუვა, სხვა ხუ-
თის დღისა მიწა ხატინათ ქაიხოსრომ უნდა მოსცეს.

რომელსაც ბარამის ყმებს ხატინანი ედავებოდნენ, ეს მიწები
მ კ ე ვ ლ ი ს შ ვ ი ლ ს დ ა ვ ი თ ს და ამის შვილს ი ა ს ე ს დ ა რ -
ჩათ სამართლით. დღეის იქით ხატიასშვილს ბერს და ამის შვილებს²
იმ მიწების სადაოში ხელი არა აქვთ რა, ჩვენის სამართლით ბარამის
კაცებს დარჩათ. ფებერვლის ე, ქორონიკონს უოე.

სამი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად
მაგო ბ ე ყ ა ნ.

¹ ახალბედაშვილი. ² შვილების.

2. მონა ლთისა მღვიანებევი ო ტ ი ა

3. მღვიანი ი ო ა ნ ე.

კიდევ:

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. ფებერვლის ვ, ქორონიკონს უოე.

ბეჭდი: ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

217. ბანინება ზურაბ ზაზაროვილის ხმის საქმეზე

1787 წ. 10 მარტი

ცხსა. 1448. № 1835. დედანი. ქალღდი. 16X 19,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აქა-იქ ნახმარია წერტილი.

ქ. ბ ე ბ უ რ ი ს შ ვ ი ლ ი ო მ ა ნ ი ს შ ე ი ლ ი ზ უ რ ა ბ თ ა ვ ი ს ყ მ ა ს ს ე ს ი ა ს ბ ა ტ ო ნ ყ მ ო ბ ა ზ ე ლ უ ჩ ი ო ლ ა ა ს ე, რ ო მ ე: მ ა მ ი ს ჩ ე მ ი ს ა გ ა ნ გ ა ზ დ ი ლ ი ა რ ი ს დ ა ი მ დ ლ ი დ ა მ მ ო კ ი დ ე ბ უ ლ ი ვ ი დ რ ე ა ქ ა მ ო მ დ ე ჩ ე ვ ნ გ ვ ა ხ ლ ა ვ ს ო დ ა რ ვ ა თ უ მ ა ნ ი ც ა მ ა რ თ ე ბ ს ო, რ ო მ ლ ი ს ა მ ე მ ი ზ ე ზ ი ს ა თ ვ ი ს შ ა მ ა მ წ ყ რ ა ო, ა ი ყ ა რ ა კ ა რ დ ა ნ ე ხ ი დ ა მ დ ა ვ ა ქ ი რ შ ი დ ა დ გ ა ო.

ჩვენ, მეფის ძემ ვახტანგმა, ჩვენს სამართალში მოვაყვანინეთ და ეს ბატონ-ყმანი ვალაპარაკეთ. ამ ზემოხსენებულს სესიას ერთი რამ საბუთიანი სიტყვა არა ჰქონდა რა. და თითონაც თქო: მართალი არის, თეთრიცა შქმართებსო, მაგრამ რადგანაც ამისი ყმა ვიყო, ამისმა ძმამ იოსებმა მაპატივაო. ვამიწყრა ბატონი ჩემი და [ამ] მიზეზით შამოვწყერო და ავიყარეო.

რადგან არც არავინ მოდავე ჰყვანდა და ამასთან რამდენიმე წელიწადიც ამათა ჰყოლია, სამართლით ისევ ამ ზურაბის ყმა არის და ამის ძმებისა, ამასვე დარჩა. უნდა აყაროს და ისევ კარდანებს და [ა]სახლოს, სიტყვა არა აქვს რა. მარტს 8, ქორონიკონს უოე.

ბეჭდი: ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

218. ბაქანება მარკა II-ისა ახურბელთა და ჯანდოვირთა

საქმეზე სამართლის განების შესახებ*

1787 წ. 12 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 457. დედანი. ქალღდი: 34X11,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ჩვენის ღვთის წყალობას შვილებს — გ ი ო რ გ ი ს, ი უ ლ ო ნ ს დ ა ა ლ მ ა ს ხ ა ნ ს დ ა საქართველოს და კახეთის მსაჯულთშეკრებულებას ასე მოეხსენოსთ:

* შტრ. 1786 წ. 24 აგვისტოს ფიცის განწესებას ახურბელთა და ჯანდოვირთა საქმეზე (აქვე, ს. 203).

მერმე ახურელნი ჯანდიერიშვილებს რუმ უჩი-
ვიან გალახვასა, ხლმით შეტეკებასა, ღუღლის დაქერასა და
სა, რასაც უჩიოდნენ, თითვეულს აზრზედ სამართლის
მართალი უნდა მიეცესთ. აგრევე ჯანდიერიშვილები ამათ რასაც
უჩიოდნენ, ამათაც სამართალი უნდა მისცენ.

ამათი ორისაც მხრისა სამართლის ძალით რომ სამართალი გა-
ნისჯება, უნდა სამართლით აიწონოს და რომლისაც მეტი მოვა, იმან
უნდა მისცეს.

ესევე ახურელნი რომ ჯანდიერიშვილებს თავეთს მამულში მიხ-
დომას უჩივიან, ესეც სამართალში გაისინჯოს. თუ სამართალით ახუ-
რელნი შეუვლენ რასმე, ჯანდიერიშვილებმა ამისიცი პასუხი გასცენ
სამართლით. მარტს იბ, ქორონიკონს უოც.

აგრევე დავითგარეჯის წინამძღვარი თომა რომ უჩი-
ვისთ თავისის თავის უბატიოდ ლანძღვასა, და აგრევე აკურის
ქეება რომ ჩივის, ბატონს წინ ზა[ა]ლმან მუსტი შემომკრაო
პირშიაო და სისხლით პირი ამევსოო, ამისიცი პასუხიცი უნდა გასცენ
სამართლით ჯანდიერიშვილებმან.

ამათი სამართლები ორისაც მხრისა სამართლით უნდა დაიწმინ-
დოს, რომელიც რომ დაილექებს, იმან უნდა გარდაიხადოს, ჰ[ა]ლ-
ბათ.

რაც ერთმანეთში სალაპარაკო აქვთ სამართალში, რაც ერთმა-
ნეთისა დაედოთ, სამართლით ერთმანეთს უნდა მისცენ.

ბეველი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

219. ბანინება ჯარდან და დუმიზხან მოლაპარაკების

ბაპრის საჩხევა

1787 წ. მარტი

ცსსა. ფ. 1448. № 5031. დედანი. ქალღლის გრაგნილი ხუთ კეფად. 200,8 X
X16,3 სმ. ალაგ-ალაგ მარჯვენა კიდე დაზიანებულია, მებუთე კეფის მარჯ-
ვენა მხარე კი მოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია
წერტილი.

ქ. ჩოლაყაშვილი ეშიკაღაბაში ჯარდან თავის
მმისწულს თუ შთ მოურავს დურამ[იშხ]ანს არზით
უჩიოდა ასე, რომ: ჩემს ძმას ზურაბს რომ გავეყარეო, იმ თა-
რიღს აქვთ ამ თარიღამდის ჩემს მმისწულს დიდს მწუხარებასა და
მამულების გამორთმევაში და მძლავრებაში ვყევიარო.

1 რაცაც.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალმა და ჩემ
 ჯან, ეს ზემოთ ხსენებული ჩოლაყაშვილი თუშთ მოურავეუდღელ
 მიშხან სამართალში მოვაყვანინეთ და ამასაც თავისის მიხედვით
 რების პასუხები დავაწერინეთ; და ამათს სამართალში დაესხედი
 ჩვენ და მათი ყოვლად სამლუდელოება ნეკრესელი დოსი-
 თეოზ; და კახეთის მოსამართლენი და მდივნები ჩვენთან მოვაყვან-
 ნინეთ.

და ეს ზემოხსენებულნი ბიძა-ძმისწულნი ჩვენს წინაშენ სა-
 მართალში ვალაპარაკეთ. და ორთავ თავ-თავისი საჩივრები თითვე-
 ულად წერილით მოვატანიინეთ; და თავ-თავისი ამათი საჩივრების
 აზრები დიდის გამოძიებით გამოვიკითხეთ და მოწამეთაგან წერილით
 და დაფიცებით გამოვიკითხეთ და სწორედ ჭეშმარიტებით შევი-
 ტყვევით ამათი სარჩელი; და ხანგამოვლით ამათს დავასა და ლაპა-
 რაკებში თითო-თითოს აზრზედ დიდად დავეყვით.

და რომელიც ღმერთმან სამართალი გვაგონა, ჩვენ გამოძიებუ-
 ლის ჭეშმარიტის სამართლით ამ ორთავ ბიძა-ძეთ ეს სამართალი
 მივეციით, რომელიც რომ ამ წერილს ჭვემორე თითვეულის თავეთის
 წერილების საჩივრების სამართლების სამართლის ძალით გარდა-
 გვიწყვეტია, რაგვარადაც განჩინებასა ამას შინა თითვეულად აცხა-
 დებს.

პირველად, ორთავ გაყრის ბარათები მოეთხოვეთ. თუშთ მოურ-
 რავმან დურმიშხანმან სამართალში წარმოაყენა პირველად
 გაყრილის წილის ყრის ბარათები თერთმეტი, რომელიც რომ ზურაბ
 თუშთ მოურავს ყმა რგებოდა და [ა]ნ ბეთალმანი მამული, იმას აცხა-
 დებდა; და ამათი ფარდი რომ ჯარდან ეშიკაღაბაშს რომ
 რგებოდა, ეს კი არ ეწერა ამ წვრილს ბარათებშია და არც ეს ბარა-
 თები დაბეჭდილი იყო; წვრილი წილის ყრის ბარათები იყო მდივ-
 ნის ოთარის ხელი, მარამ ამ ბარათებით სრულებით არ გაირ-
 ჩეოდა ამათი მამულები. თუშთ მოურავს ეს ბარათები ქონდა და
 ეს მოიტანა სამართალში.

ჯარდანს მოვკითხეთ ბარათები თავისის ნარგების წილის
 მამულებისა, ამან ფიცით დაგვაჩერებინა, რომ ბარათები არა მაქვს
 რაო და არც ამიღიაო.

რადგან პირველათვე ამ ორთავ ბიძა-ძმისწულთ ამგვარი შა-
 რისტა დაუჭერიათ, რომ თავეთი გაყრის ბარათები არც ერთს მო-
 სამართლეთაგან არ აუღიათ, ასეთი რომ ან მოსამართლეთაგან და-
 ბეჭდილი ყოფილიყო ან ერთმანეთის ფარდი წერებულოყო, უფრო-
 სი ერთი ამათი ლაპარაკი და დავა დღევანდლამდის ამისის მიზეზით

ყოფილა. ამათი ამგვარის ბარათების აღუღებლობა ორთავე თავეთს
 კეკუას აბრალონ, მოსამართლეს ამაში ბრალი არა აქვსთ. ^{მრგვანე} ^{მეფის} ^{მეფის} ^{მეფის}
 რაოდენ ღმერთმან შეგვაძლებინა, ეს [ს]ამართალი მივეცით.

სასახლისა ასე დაგვიწერია: მისის უმადლესობის ბატონის განა-
 ჩენში რომ ხუთი თუმანი კოშკის ფასი სწერია ამ ხუთს თუმანს ჯარ-
 დან¹ ნუ მისცემს.

ამავ ბატონის განაჩენში მკედლის ფასი ოცდაათი თუმანი დაუ-
 წერიათ. აქედამ ჯარდანმან მკედლის ფასად თხუთმეტი თუმანი
 თუშთ მოურავს ღურმიშხანს მოსცეს. და თუშთ მოურავმან ერთი
 კომლი კაცი მამულიანი — არც წინა კაცი იყოს და არც ბოლო
 კაცი — საშუალო კაცი უნდა იყოს, თუშთ მოურავმან ამგვარი კაცი
 ჯარდან ეშვიკაღასს მისცეს.

და ნახევარი ციხე ზომით ჯარდანმან თუშთ მოურავს ღურმიშ-
 ხანს მოსცეს. და ვალავნის ზომა თუშთ მოურავმან ჯარდან ეშვიკა-
 დაბაშს უნდა მოსცეს მიწა იქავ ვალავნის სიახლოეს ნახევარს ვა-
 ლავანს, რომელსაც მხარეს ჯარდანს უნდა, იქ უნდა აილოს. ციხე
 რადგან საქვეყნოდ ამენებული არის, საკუთრად ჯარდანს სამარ-
 თალში ვერ მივცემდით, და ამისთვის ასე გავარიგეთ, რომ სასახლე-
 ზედ ასე უნდა მოშველდენ.

ივანე ბიჭუხედ რომ დაობენ, თუშთ მოურავი ამას ამბობდა:
 დედაჩემს შანშე ერისთვისათვის ეთხოვნაო და იმას
 მოეცაო.

ჯარდან ამას ეპასუხებოდა: არა მარტო საკუთრად შენ-
 თვის და [არც] დედიშენისათვის არ მოუცილო, საერთოდ გვეყავს მო-
 ცემულიო და გაყრაშიაც წილში მე მრგებიაო, ქალაქს მდივანბეგებ-
 თანაც მილაპარაკნიაო და ჩემი შმა ზურაბ[ი]ც იმ დროს ლაპა-
 რაკში იქ ქალაქს იყო, მარამ ჩემთვის ამ ბიჭუხედ არ უღავენიაო.

ამი[სი] სამართალი ასე გაგვიჩენია: ამ ივანე ბიჭუხედ ჯარდანმან
 კაცი შეაფიცოს და იმ კაცმან მდივანბეგების განაჩენი ხელთ დაიჭი-
 როს და ასე შეფიცოს თუშთ მოურავსა: «როდესაც ამ ივანე ბიჭ-
 უხედ ქალაქს ულაპარაკნიათ მდივანბეგებთანა, მაშინ ზურაბ თუშთ
 მოურავიც ქალაქს ყოფილიყოს და კიდევ შე[ე]ტყოს ზურაბსა ამ
 ბიჭუხედ დავა და მაშინ არა ეთქვას რა, ამისთვის, რომ ჯარდანისა
 წილში ნარგები ყოფილიყოს». თუ ასე კაცი შეაფიცა, დარჩეს ეს
 ივანე ბიჭი ჯარდანსა. და თუ ასე ვერ შეაფიცა, დარჩეს ეს ივანე
 ბიჭი თუშთ მოურავს ღურმიშხანსა.

¹ ჯარდან.

ლოთიკაშვილს ოთიაზედ რომ ლაპარაკობენ, ამის/ საქმე ასე ყოფილა: ლუარსაბ მიმბაში და ომანა [სამხარული] ქარნივისი რომ ლალისყურს ყოფილან მათმს უმაღლეს სობის ბძანებით საქმის გასარიგებლად, იმ დროს ჯარდანისა და თუშთ მოურავის მონდომებით ამათთან სამართალში ულაპარაკ- ნიათ, და ამათი საჩივარი გამოუძივებით და განაჩენი მიუციათ მოსთაბარის მოწმე[ე]ბის გამოძივებითა. ამათი სამართლით ლოთი- კაშვილი ოთია ჯარდანს დარჩომია. ამათი საქმე როგორც ყოფილა, თითყულად გარჩევით ამათს მიცემულს განაჩენში გარჩევით დაუ- წერიათ. ამ ოთიას ბიძაშვილი ამათის განაჩენის ძალით და ჩვენის შეტყობით არცერთისა არ არის, არც თუშთ მოურავისა და არც ჯარდანისა, თავისუფალი არის, ვისთანაც ნებაეს, იმასთან მივა.

ღრიალა გიორგი თავისის შვილებით და ამ ზემოხსენე- ბულის მოსამართლეთ განაჩენის ძალით თუშთ მოურავს დარჩომო- და. და ახლა ჩვენთან თუშთ მოურავმან ბარათი წარმოაყენა ამათი მიცემული და ჯარდანისაგან ხელმოწერილი. სამართლით ეს ღრია- ლა გიორგი თავისის შვილებით დარჩა თუშთ მოურავს დურმიშ- ხანსა.

ამ ზემოხსენებულის ღრიალას ფარდად ჯარდანს რგებია ნო- ლა ბიჭი დავითი, რომ ესეც ამავე ბარათში დაწერილა, რო- მელზედაც არის ჯარდანის ხელისწერილი. ახლაც სამართლით დარ- ჩა ჯარდანს.

აგრევე კიდემ ამავე განაჩენის ძალით თუშთ მოურავს რგებია წილში გურგენა ოქრომჭედლის ძმა დავითო თავ- ვისის შვილებით, რომ ამის ბარათზედაც ჯარდანის ხელისწერილი არის. დარჩა სამართლით ეს დავითო თუშთ მოურავს.

ამ დავითოს ფარდათ ამავე ბარათში წერილით ჯარდ[ა]ნს რგე- ბია გურგენა ოქრომჭედელი თავისის შვილები[თ]. ამა- თისავე განაჩენის ძალით რუსის ბიჭი ჯარდანს[ს] დარჩომია; რომ ხუ- თი მინალთუნი და სამი აბაზი ჯარდანმა თუშთ მოურავს უნდა მისცე- სო, რომ რუსის ბიჭს ქურდობა ექნაო და ამისთვის სამართლით დაედოო. მაგრამ ამ თეთრზედ თუშთ მოურავმაც ხელი აიღო და ჩვენც ხელი ავაღებინეთ. დარჩა ეს რუსის ბიჭი სამართლით ჯარ- დანსა.

წმინდის ბარძიმ-ფეშუმზედა და ჯვარზედა და ხატზედ რომ უდავნიათ ამ ზემოხსენებულს მოსამართლე[ე]ბთან, ამათი მიცემუ-

ლი განაჩენიც ასე აცხადებდათ, რომ შუა გაეყოთ. და აგრევე ერთი სამოციქულოს თარგმანი და ერთი ფუტკარი გასაყოფათ დაეწერათ და ამისიც [ასე] დაეწერათ: ეს ორივე წიგნები შეგებულნი არიან და წილ[ის] ყრით გაიყონო. ფუტკრის წიგნი ან დ რ ი ა დეკ[ანოზ]-თან არისო, ორთავ ერთად გამოართონო და ასე [გა]იყონო. ჩვენც აგრევე ე[ს] სამართალი დაგვიმტკიცე[ბ]ია.

ჯარდან ემიკალბაში კოტორაშვილის მამულზე[ედ] რომ ელაპარაკება თუშთ მოურავს დურმიშხანს, ასე [რომ]: კოტორაშვილი საუარესოში მოცემული გყავს [შენ], მარამ მაშინ გაყრაში რომ მოგეცო, რაც მაშინ მამული ქონდა, იმ [მ]ამულით მოგეცო. ახლა უს[ამარ]თლოთ თავის [ს]ახლისკაცს მამული გამოართო და [თავის] მამულს მიიყრაო, მაშინ იმ [მ]ამულით როდის მო[მცე]მდიო.

თუშთ მოურავი ამას ეპასუხებოდა: კოტორაშვილები ორნი მძანი იყვნენო, ერთი კოტორაშვილი საუარესოდ მე მამეცაო და მეორე მშა წილ[ში] შენ გერგოო, ეს როგორ იქნებოდაო, ერთს [ძმას] ექნებოდა მამულიო და მეორეს კი არაო. რა[მდენმა] ხანმა გაიარაო, ჩემს ნარგებს კაცს შენ[მან] ნარგებმან კოტორაშვილმანო მამული არ დაანებაო. მას უკან ბატონს თავი ვაწყინეო და [ამისი] სამართალი მისმან უმაღლესობამ რამ [აზ მ დ ი ვ ა] ნ ბ ე გ ს ა და ო თ ა რ მ დ ი ვ ა ნ ს უბძანაო. [ამათმა] სამართალი უყვესო და განაჩენი შოგვეცესო.

ჩვენ ამ მოსამართლეთ განაჩენი მოეციითხეთ. ამ თარიღში მიცემული ქორონიკონს უა, [მოსამართ]ლეთ ასე გაესამართლებინათ: კოტორაშვილებისათვის თავ-თავისი წილი მამული შიეცათ.

ამ კოტორაშვილის მამულზედ...* ეპასუხებოდა თუშთმოურავ...* ხი მიყოო და ამ კოტორაშვილ...*. დამელაპარაკაო, კიდევ მისს...* ბას მეფის ძეს გიორგის...* ბძანებით ყოვლად სამღუდელო ნეკრესელი დოსითეოზ, როსებ მაყაშვილ[ი, მ დ ი ვ ა ნ ი ს ვ ი მ ო ნ] და ფარემუზ ენდრონიკა[შვილი]...* მოვიყვანეთო ამა...* [სამარ]თალი გვიყვესო...** ნახევარს მამულზე...** მოგეცესო ჩვენ...** განაჩენი მოვთხოვეთ...** აყენა ამათი მა...** ამ თარიღში და ამ...** ასე სწერენ.

ჩვენ მოსამართლე[ე]ბი მ...** მეფის ძის გიორგის...** ურავისა და ჯადანის მა...** გასამართლად მივედითო...** რსა და ასე გავა-

1 დაეწერეთ.

* აქლია ორი-სამი სიტყვა.

** აქლია სამი-ოთხი სიტყვა.

რიგეთ...* სოს კაციანს მამულზედ...** რამაზსა და მდივნს ოთხოს
 მი...* ნც ისე დავემოწმენითო ბეით...* სოდ ერთი მამულე
 ცი...* მიცემული ბარათი სახელდობ...* წილის ფარდებში
 თო, ჯარდ[ანის წილი] ნაკლები იყო, ქუ რ ც ი კ ა შ ვ ი ლ ი ს ნ ა -
 [ხევარი წილის] ნახევარი ხომ ჯარდანისა იქნებო [და ნახევარი]
 თუშთ მოურავისა. ეს ნახევარი თუშთ[ოურავის წილი]ც ჯარდანს
 მივევითო, ამისთვის, რომ ჯარ[დანის წილი ფარდი ნაკლები იყო...***

თუშთმოურავს რომ კოტორაშვილი [თევდორე]
 მისცემია, ის ბერო კოტორაშვილის მონ[აწილე] ყოფი-
 ლა; თუშთმოურავს ეს კოტორაშვილი [თევდორე] ნახევრის მამუ-
 ლით მისცემიაო და ნახევარი [მამული] კოტორაშვილის თევდორე-
 სი და ივანესი არისო, [ნახევარი მამული ბეროსი და ამისი ძმისა
 არისო...*** ჯარდანის წილს რომ ქურციკის ბეითაღმანი დ...***
 ვითო მარტო ვენახი დაედო ბუ წ ა ნ კ ა ლ უ რ [ი ს ა თ ე ი] ნ
 მისყიდულიო.

რადგან ჩვენ ეს მოსთაბარი ზემოხსენებულ[ი] განაჩენები ასე
 ვნახეთ, ჩვენც ასე დავამტყიცეთ, რაგვარადაცა ზემოხსენებულთ
 მოსამართლეთ გაქუსამართლებიათ და განაჩენები მიუციათ.

ჯარდანის წილმან კაცმან კოტორაშვილმან ბე[რომ] ამ [მ]ამუ-
 ლის ლაპარაკში არზა მოგვართო, ასე რომ: მამჩ[ემი] მარტო იყო, ო
 ამ [მ]ამიჩემის ძმა და მეორე ბიძაშვილ[ი] ერთად იყვნენო. ეშმაკის
 შურისძიებით ამ [მ]ამიჩემის ძმამ თავისი ბიძაშვილი მოკლაო. ამ
 კაცის მკვ[ლე]ლი თავისის ცოლითა და შვილით ფშავს გარდაეა[რ]-
 დაო. ამ მკვდარს დარჩაო ცოლი და ორი შვილ[ი] ვაჟიო, ერთი ლეკ-
 თაგან დატყვევდაო, დარჩა ეს მეორე ობოლი უპატრონოთაო, ამ
 ობოლს დედაც გაუთხოვდაო. ამ ობოლს ხელი მოგვიდევ და შინ შე-
 ვიყვანეთ.

ჩვენ სამართალში ეს ზემოხსენებული ბერო მოვაყვანიეთ და
 ვკითხეთ და აგრევე თვისის წერილისაებრ მოგვახსენა: სამათ იყო
 ჩვენი წილ[ი] მამულიო — ორი წილი მამის ჩემის ძმისა და თაქვისის
 სახლის კაცისაო და ერთი წილი მამის ჩემის იყო. ეშმაკის საფთხ-
 ით რომ თავისი სახლისკაცი შემოაკვდაო და გარდაეარდაო, მაშინ
 ეს სამივე წილი მამული ჩვენ გვეჭირაო; და ობოლიც ჩემთან იყო.
 გაყრაში რომ ვილაპარაკეთო, მაშინ ამ ზემოხსენებულთ მოსამართ-

* აქლია ორი-სამი სიტყვა.
 ** აქლია სამი-ოთხი სიტყვა.
 *** აქლია ერთი სიტყვა.

ლეთაო სამართალი გვიყვესო და ასე გაგვეყარესო, როგორც ზემოთ მოხსენებული განაჩენები არისო. ასე ფიცით ამ ბერომ წერილითა ცა და ზეპირად სიტყვითაც ასე აღიარა. რადგან ამ ბერომ სარწმუნო გვეყო, ჩვენც სამართლით ეს ზემოხსენებული განაჩენები დავამტკიცეთ.

გიშელაშვილის მამულზედ რომ ჯარდან ლაპარაკობს, ამით მამულების სასამართლოთ რომ ყოვლად სამღუდლო ნეკრესელი დოსითეოზ, როსებ მაყაშვილი, მდივანი სვიმონ და ფარემუზ მსაჯული — ესენი რომ ყოფილან, ამათი სამართლით ბეითალმების საუფროსოდ თუშთ მოურავს დურმიშხანს მისცემია, რომ ამათი ბართიყ აქვს. გიშელაშვილის მამულისა ჩვენც ასე დავგვიმტკიცებია, რადგან თუშთ მოურავს საუფროსოდ მისცემია, ამისი ფარდი ჯარდანს არ ექნება.

ზვიადაურს ბეროზედ რომ ელაპარაკებოდა ჯარდან, ამისი სამართალი ასე მიეცა: მეფის ვახტანგის სამართლის ძალით რდ ასოთხს რიცხვში ასე სწერს: აყრილის კაცისა საკომლო ვისაც ერგოსო, კაციც იმას უნდა მიუფიღესო. იქნება ასეც გარიგდენო, ვინც მიიყვანოს, იმისი იყოსო. რადგან ეს ზემოხსენებული ზვიადაური ბერო დიდხნის წასული ყოფილა თავის [ს]ამკვიდროდამ, ამისი მამულიც თუშთ მოურავსა რგებია და ამ კაცის მოყვანაზედ ესეც გარჯილა, მოუყვანია. ნეტარხსენებულის მეფის ვახტანგის სამართლით ეს ზვიადაური ბერო დარჩა თუშთ მოურავს დურმიშხანსა.

სასანიაშვილი ჯარდანის წილი ყმა ასე მოწმობს წერილითა: თუშთ მოურავს დურმიშხანს ერგოო ჯანდარაშვილის მამულიო, ამის ფარდათ ჯარდანს ერგოო არუთინას მამულიო, ამას სართად ედოო მკედლისეული ბოსტანიო; ეს მკედლისეული ბოსტანი თუშთ მოურავმან არ და[ა]ნებაო და ამისთვის აღარ ინდომა ჯარდანმაო. ახლა რომ ჯარდან ამბობს არუთინას მამული ყვაიანის ვენახი არისო, მე კი არ ვიციო და არც გამიგონიაო.

ამისი ასე დავგიწერია: ზემოთ ჯარდანის ყმა როგორც სწერს, თავ-თავისი წილი უნდა დაიჭირონ — თუშთ მოურავმან ჯანდარაშვილის მამული და ჯარდანმან არუთინასეული მამული. და ამას აქეს მკედლისეული ბოსტანი; ეს ჯარდანმან უნდა დაიჭიროს და მიეცეს თავისის შესავლის გზითა, რომ საბარო ურმის გზა უნდა მისცეს ჯარდანს თუშთ მოურავმან.

კიდევ ესეც დავგიწერია: თუ ჯარდანმან მოწამე წარმოაყენა, რომ ამის ნარგებს მამულზედ კიდევ არუთინას მამული სდებოდეს,

დღეს რომ ყვავიანს უკირავს, თუ ამისი სარწმუნო მოწამე წარმოაყენა, ესეც უნდა თუშ მოურავემან ჯარდანს მისცეს. და თუ ვერ წარმოაყენა, ზემოთ როგორც სასანიაშვილი მოწამე თავისი წილი მამულეები უნდა დაიჭირონ.

ხოდაბუნებისა ასე დაგვიწერია: რადგან ზურაბ თუშთ მოურავის დროსაც გაუყოფარი ქონიათ, უნდა ახლა საბლით ვაეყოსთ და თავ-თავისი წილისყრით მიეცესთ. თუშთ მოურავი ღურმიშხან რომ ამბობს: ხოდაბუნს მოსჭრაო და თავის ყმას მისცაო, დღეს შენობა აქვსო, ის უნდა გაიჩხრიკოს და გაიზომოს, იმისი ფარდი მიწა კარგს ალავს თუშთ მოურავს მიეცეს შეფარდებით. თუ ხოდაბუნისა მოჭრით ღურმიშხანსაც გაეცეს, ამასაც ამრიგად მიეცეს მიწა ზომით კარგს ალავს.

გალავანს გარშემო მეფურის შვილის მამულობით რომ ამბობს ჯარდან, ეს უწინვე გაზომილა და მიჯნები ყრიაო, ახლაც მეორეთ გაიზომოს საბლითა და მეტ-ნაკლები გასწორდეს. პირველ ზომაში ერთი თუშთ მოურავის კაცი ყოფილა და მეორე ჯარდანის კაცი ყოფილა. ახლაც აგრევე ორისავე კაცმან გაზომოს და მეტ-ნაკლები გასწორდეს. რადგან ამ ზომაში უწინვე თუშთ მოურავისა ტეტო ყოფილა და ჯარდანისა ბარნაბე შვილი, და სვიმონ მაყაშვილი თავსა სდგომია ზომაშია და მიჯნების ჩაყრაშია, ახლაც ამათ გარიგებას დასჯერდენ.

მეფურისშვილის მამულზედ რომ ჩივის ჯარდან ეშვიკალაბდაში, ამისის მამულიდამ ნაფუძარი მიწა გამოართოო ღურმიშხანმაო და თავის კაცებს მისცაო, ამისი ასე დაგვიწერია: თუ ეს მიწა თუშთ მოურავის ზურაბისა და ჯარდანის გაყრის უკან გამორთმეგია, და ამაზედ ჯარდან ორს კაცს წარმოაყენებს სამართალში, რომ გაყრის უკან წაერთმეგინოს, დარჩეს ჯარდანსა. და თუ ვერ წარმოაყენებს, დარჩეს თუშთ მოურავსა.

ფარემუხას გატეხილი სამის დღის მიწა დარჩა სამართლით ღურმიშხანსა.

ნეკაშვილის ტეტოსა და ბასილას მიწის სადაოზედ რომ ეს მოსამართლენი ყოფილან კაკარმაშაშვილი რაიბულ, გიორგი, ბარნაბე შვილი მგელა, ზათიაშვილი ბერო, ამათ როგორც გაუსამართლებიათ, ჩვენც ისე დაგვიმტკიცებია.

ტოზაშვილისათვის რომ მამული გამოურთმეგია ღურმიშხანს, ამაზედ თითონ ტოზაშვილმან სამართალში ილაპარაკოს, სამართალი მიეცემა.

ბახჩის მიჯნის ამოყრას რომ ჩივის ჯარდან, რომ მიჯნები ამოყარესო, ჩვენ ამაზედ კარიდამ სარწმუნო კაცი გავგზავნეთ და მიჯნები ვანახვინეთ, ამოყრილი არ იყო, როგორც მოსამართლეს ვით ვივით და მიჯნები ჩაუსხამთ, იმას უნდა დასჯერდენ, თავ-თავისი წილი დაიჭირა.

წისქვილის გარეშემოს რომ ჩივის ჯარდან, თუშთ მოურავი ამას ეპასუხებოდა: «წყალმა მოგლიჯა და წაიღოო». ამისი ასე დაგვიწერია: რაც წყალს გარდაჩომოდეს იმ წისქვილის გარეშემო, ეშვიკაღაბაშს ჯარდანს უნდა მიეცეს.

სეხნიასა და ფარსადანის მიწაზედ რომ დაობენ, ღამე ელიშერმან და[ა]ფარცხვინაო, ამისი ასე დაგვიწერია: ეს ორნივე გლეხი კაცნი სამართალში მოვიდნენ და სამართლით გაშველდენ.

ქათალიკოზის ყმას რომ მიწა გაუტეხია ერთობაში, ნახევარი ამისი თუშთ მოურავს გამოურთმევეია, ამისი გატეხილი მიწა ისევ უნდა მოსცეს თუშთ მოურავმან ჯარდანს.

წერილით ეკითხა თუშთ მოურავის ყმას ტოზაშვილს, რომ პაპაშვილისათვის მიწა გავცვალა. ამისი ასე წერილით დაეწერა თუშთ მოურავის ყმას — პაპაშვილს ივანეს: ღმერთს ვფიცაო და ჩემ სარწმუნოებასაო, მე და ტოზაშვილმან მიწა გავცვალეთო, ორჯელ მოხნაო; მასუკან ბატონმა ჩემ[მა] თუშთ მოურავმან ღურმიშანმან მითხრაო — ბუწ[ანკა]რაულის ბეითალმანი არისო, მე მერგოო, გამოართვი ი[სე]ვაო, თორემ შენ წამართმეო, მიველ და ისევ გამოვართვიო. ამისი ასე დაგვიწერია: რადგან უსამართლოდ ეს მიწა ისევ გამოურთმევეია, ისევ ის მიწა უნდა გამოერთოს და ჯარდანს მიეცეს.

თუშთ მოურავი რომ ამბობს — გაყრაში ის მიწა მე მერგოო, ისევ ჩემი ნარგები მიწა მიუცია ჩემის კაცისათვისაო, ამისიც ასე დაგვიწერია: ის ორნივე მიწის გამცვლელნი გლეხი კაცნი სამართალში მოვიდნენ და ილაპარაკონ. სამართლით ვისაც დარჩება, იმას მიეცემა. მაღამდის ამ მიწაზედ სამართალი გარდასწყდებოდეს, მიწა ჯარდანს უნდა ეჭიროს; ამისთვის, რომ ძალათ წაურთმევეიათ.

თათრების გატეხილი მიწა სადაც იპოვნონ, იქიდან ნახევარი თუშთ მოურავისა იქნება და ნახევარი [ჯარდანისა].

ღურნუჯელის კაცის გატეხილს მიწაზედ რომ დაობენ, რევაზიშვილმან ეს მიწა ფიცით გაიტანოს.

საქონლის სიკვდილს რასაც დაობენ, რომლისაც გლეხის კაცი-საგან ერთმანეთში საქონელი მოუკლავთ, ის ერთმანეთის მოდავე-

ნი გლეხი კაცნი სამართალში მოვიდნენ, ილაპარაკონ და წიგნი
თლეთაგან გაესამართლოთ.

ზოდანუნი რაც აქვთ, საბლით გაზომონ და შუა ჰქონდეს
წილის ყრით თავ-თავისი დაინებონ.

რომელიც რომ საერთო მინდვრის მიწები აქვთ, ესეც აგრევე
წილის ყრით გაიყონ.

ჩვენ სამართლის ძალით ეს [ს]ამართალი მიგვიცია და ნება მისი
სიმაღლისა [ა]რის. მარტის... [ქორონიკონს] უოე.

ერთი ამისი პირი ჯარდანს უნდა მიეცეს. ეს] თუშთ მოურავს
ქონდეს.

დედოფალი
დარეჯან

ხუთი ბეჭედი:

1. სალთხუცესი კახეთისა ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად
მაგო, ბ ე ე ა ნ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
4. მიწა ვარ დავითრგუნები დ ა ვ ი თ
5. მონა ღთისა მდივანი ს ე ი მ ო ნ.

220. განინება ახილგარ მაღალაშვილის შვის შარხაზან.

ოპროპირიძის საქმეზე

1787 წ. 22 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1724. დედანი. ქაღალდი. 39×22 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია შიშვე, წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მისის უმაღლესობისათვის ამის უწინარეს არზი მიერთმია
ოქროპირიძე შერმაზანს: მაღალაშვილი სალთ-
ხუცესი ყმობით მედაეება, სამართალი მაღირსეთო.

მის უმაღლესობას მათის ძმის პატრიარქისათვის წერილით
ებრძანებინა: ეს კაცი თქვენს სალთხუცეს[ს] ასე უჩივის, სამართა-
ლი უბოძეთო.

მათს უწმინდესობას იოანე თარხნის შვილის თვის
წერილით ებძანებინა: მანდაური სამლუდელონი და საერონი ერ-
თათ შეჰყარე, ამათის საჩივრის ვითარება დიდის ფიცით კითხე-
თარხნისშვილს იოანეს სამლუდელონი და საერონი ერთათ შეეყარა
და ფიცით ასე მოეწერათ, რომელიც ამას ქვეით მოწამეთაგან თქმუ-
ლი თვითეულად მოიხსენება.

ბიძინაშვილს შიოს მოეწერა: ოთხმოცი წლის კაცი ვარო წინარეხელი, იმის მეზობლად ვიყავო, ტურიკანთში იღვა ოქროპირი ბასილა, ახლა რომ ბიჭები არიან, მამა იყო, ბიძას სუხიტა ერქვა და ბერუა, ამ ნიშნით რომ ბასილა არაყმა გახეთქაო, ესენი საამ მაღალაშვილის ყმანი იყვნენო.

მე, მკედელი აღათანგი, წინარეხელი ვარ და სამოცდაათის წლის კაცი ვარ; რა ოქროპირიები მინახვან, საამ მაღალაშვილის ყმათ მინახვანან, მკვიდრი აქაურნი არიან, სახლიც აქა აქვს და კარიცა.

მე, შარმანასშვილი წინარეხელი, ფიცით მოგახსენებ: ის ოქროპირიები საამ მაღალაშვილის ყმანი იყვნენ; თითონ მე გაუცვალე კანბეჩი, მემკვიდრე აქაურია და საამის ყმა არის.

მე, ქეშელაშვილი იესე, სამოცდაათის წლის კაცი ვარ, იქილამ აქამომდენ ეგ ოქროპირიძე მკვიდრი აქაური არის და საამის ყმა არის, სახლიც აქა აქვს და კარიცა; თუნდა ვაჩვენებ თავის მამულსაო.

მე, პეტრე შეშაბერიძე, სამოცდაათის წლის კაცი ვარ, ამ ნიშნით საამ მაღალაშვილი მოვიდა ჩემთან, პური წაიღო, ოქროპირიძე მსახურათ ახლდა, თავდებათ ის ოქროპირიძე მომცა, ამისი მნახველი და მოწამე ვარო.

მე, მლუდელმა იოანემ, ამათის სიტყვით დავსწერე ასეო. ამავე არშიაზე ეწერა იოანე თარხნის შვილისაგან: როგორც ამათ იმოწმეს, ისე დავაწერინეო და მეც ასე მოწამე ვარო.

მათს უწმინდესობას ეს მოწმობის წერილი, მოჩივარი და მოდავე მათის უმაღლესობის წინაშე წარევლინა, ესენი ასე მოწმობენო. და რომელიც თქვენის უმაღლესობის ნება იყოს, ისე აღსრულდესო.

მათს უმაღლესობას ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების, სამართალში ებოდებინა. ჩუენ მათის ბძანებისაებრ სალთხუცესი ამილბარ ვალაპარაკეთ.

სალთხუცესი ასე ჩიოდა: ეს ოქროპირიები საამ მაღალაშვილის ყმანი იყვნენ, რომ საამის შვილის შვილი ზაზა არის, ზაზამ ამ სიგლით ჩუენ მოგვეყიდაო¹, რომ იმ სიგელში ასე ეწერა: მე, მაღალაშვილმა ზაზამ მოგვიდე ჩემი სასახლის ყმა ოქროპირიძე შერმაზან თავისის შვილებითა და მამულთა, ამისვე სახლისკაცი ოქროპირიძე ოქროპირი შენ,

¹ მოგვეყიდაო.

სალთხუცეს[ს] ამირბარს, შენს ძმას დათუას, შენს სახლის
კაცს და ვითს, სვიმონს, იაკობს და იოსებს.¹ უმცროსეს
უფ, ამ რიცხვში იყო დაწერილი. ეს სიგელი მისის უმცროსეს
გან იყო დამტკიცებული. ერთი დავთარი მოიტანა მეფის ვახ-
ტანგისა, რომელშიაც ეს ოქროპირიძეები მალალაშვილის ყმად
ეწერნენ.

ეს რომ განვიხილეთ, ჩვენ, მოსამართლეთ, სამართლიდამ უთხა-
რით ოქროპირიძის შერმაზანის შვილს: ამ სიგლისა, დავთრისა და
ამ მოწმების გასამტყუნებელი რაც საბუთები გქონდეს, სამარ-
თალში თქვი.

ოქროპირიძის შერმაზანის შვილმა თქვა: პირველად
იმერეთილამ გადმოვსულვართო, დისევს ვყოფილვართ კათალი-
კოზის ყმათ; დისევიდამ წინარეხს გადავსულვართო, წინარე-
ხილამ კახეთს გადავსულვართო. ჩვენ სულ კათალიკოზის ყმათ ვყო-
ფილვართო.

სალთხუცესი მიუგებდა: ეს მეფის ვახტანგის დავთა-
რი, რომ წინარეხელი ყოფილხარო; და მეორე ეს, რომ შენი პირვე-
ლი ბატონი ზაზა რომ თბოლი იყო და ზაზას ყმა და მამული და-
ვითს ებარა, დავითმა ზაზას კაცს გროვება რომ დაუწყო, შენც მა-
შინ აგყარა და წინარეხს დავასახლა, წინარეხილამ ჩვენ რომ ავი-
ყარენით, შენც მაშინ აიყარე და წახველო; მესამე ეს, შენი სახლის-
კაცი აქამომდენ მე მსახურათ მახლდაო.

ჩვენ ამათი საჩივარი რომ მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივე-
ციით: რადგან მეფის ვახტანგის დავთარში ოქროპირიძეები წინარე-
ხელად ეწერნენ; და ამდენი პირი მოწმობს, წინარეხს რომ იყვნენ,
ეგ ოქროპირიძეები არიანო და მალალაანთ ყმანიო; მესამე ეს, რომ
ამ ნასყიდობის სიგელს მათი უწმინდესობა ამტკიცებს, თუ ეკლესი-
[ი]სა ყოფილიყო, ნასყიდობით როდის დაუმტკიცებდა; მეოთხე ეს,
რომ იმავ ეკლესი[ი]ს სალთხუცესი თავის ეკლესი[ი] ყმას თეთრით
რათ იყიდდა და თავის გაყრილს განაყოფს თეთრს რათ მისცემდა;
მეხუთე ეს, ზაზას ყმანი თუკი არ იყვნენ, როცა ზაზას კაცებს აგ-
როვებდნენ, მაშინ, ეს ოქროპირიძეები რათ მოუვიდნენ? მეექვსე,
მსახურათ რათ იახლნენ. ამ ძლიერის საბუთებით დარჩნენ სალთ-
ხუცეს[ს] ამირბარს ოქროპირიძეები იმ ნასყიდობის სიგლის ძალით.

¹ გასამტყუნებელი. ²+ ედნენ.

გარაყანიძე ბოქოულთხუცესო ლუარსაბ! ესაბე
სრულე. აპრილის კბ, ქორონიკონს უოე.

სამი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჭულად, ღმერთს ვეედრებ
ჭულად ქაიხოსრო ვინა მარ-
2. დივანბეგი
3. მსაჭული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ
თაში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოჲსა და სხვათა მეფე მეორე
ირაკლი, ამ მსაჭულთ მიერ განჩინებას ვამტკიცებთ.

გარაყანიძე ბოქოულთხუცესო ლუარსაბ! როგორათაც ეს გან-
ჩინება აცხადებდეს, ისე აღასრულე. აღიწერა აპრილის კთ, ქორო-
ნიკონს უოე.

ბეჭადი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე-

**221. განჩინება იოანე არქიმანდრიტისა და კოხიაშვილისა
მამულის საქმეჲ**

1787 წ. 3 მაისი

ცსსა. ფ. 1449. ნაბ. X 2611. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მათს უმაღლესობას ჩვენს კელმწიფეს დედოფალთან არზით
მოეხსენებინა: არქიმანდრიტს იოანეს წმინდა გიორგის გუჯა-
რი აქვსო, უტოს ბულალაურის მამული შეუწირავს მა-
რიამ ბატონიშვილსაო, ის მამული კობიასშვილს
უჭირავსო, წყალობას ვთხოვთო, ის მამული ეკლესიას არ დაეკარ-
გოსო.

ამისი გამოძიება ოქმით ებძანა ჩვენ — მათის მონის მდივან-
ბეგის ბეჟანისათვის: ეს ბულალაშვილის მამული გა-
მოიკითხეთ, რომ წმინდას გიორგის არ დაეკარგოსო; უტოს ორი სა-
კომლო მამული ყოფილა, ორი ვენაქი თავისის სამართლიანის სამ-
ზღვრით, ახმეტას მყოფთაგან მოიკითხეთო¹ და მახოსვართაგან
კემმარტებით შეიტყვევითო და წერილით მოგვახსენეთო.

ამ ბრძანების გამო გაიხელი ახმეტას და უფროს მახოსვარ კაც-
თაგან გამოვიკითხეთ და მოვაყვანიეთ ურგებისშვილი გი-
ორგი და მალალასშვილი დათუნა, რომ ესენი ოთხ-
მოცს წელს მიწვენილი არიან, და სხვანი კიდევ მრავალნი, რომელ-

¹ მოიკითხეთო.

ნიც უტოსა და ახმეტის კაცნი იყვნენ, მოვაყვანინეთ ეკლესიის
ზედ და ფიცით ვკითხეთ და ასე თქვეს: ჩვენს მამა-პაპათგან არც
გაგვიგონიაო და არც ვიცითო, რომ ზემოთ უტოს სახსლად მდგომ
მი ბულალაური ყოფილიყოს და ან სახლებულიყოს.

ბატონისშვილს მარიამს რომ უბრძანებია გუჯარში უტოს ბუ-
ლალასშვილის მამული ძეგლათგან გილდასშვილს მიემძღვე-
რებინაო და ბატონმა ჩვენმა ძმამ გამოართო და ჩვენ გვიბოძაო, ამ
ბძანების გამო ჩვენ ამ მამულს ვეძებდით ზევით უტოს; და მოვა-
ყვანინეთ გილ[დ]ასშვილი გოდერძი და უთხარით: ეს
ბულალასშვილის მამული უტოს შენ უნდა გვიბოვნო ამ მიზეზით,
რადღან უტოს მდგომი და მამულის პატრონი შენ ყოფილხარ და
უწინაც შენს მამა-პაპათ ჰქონიათ ის მამული მიღებული, დღეს შენ
უნდა გვიბოვნო.

ამ გილდასშვილმა ფიცით თქვა: ზევით უტოს მდგომი ბულა-
ლასშვილის მამული არც ვიცი და არც არისო.

ამ სიტყვას არ დავერწმუნენით და კიდევ უტოელნი და ახმე-
ტელნი უფროსნი კაცნი შევეყარეთ და კიდევ ფიცით ვკითხეთ; და
ეს კი თქვეს: ბულალასი ერთი ნავენაქობი და ნასაყდრალი კი გაგვი-
გონიაო და ვინ ყოფილაო, ეს კი არ ვიცითო.

ჩვენ ამის გამოძიებაში და გამოკითხვაში შევედით და მოვაყვა-
ნინეთ მეორედ გილდაშვილი და ვკითხეთ: ეს ბულალას ნავენაქობი
და ნასაყდრალი ვისია და ვინ მოგცა.

ამან ერთი წიგნი წარმოაყენა თავისის ყმისა და მამულისა, მთი-
სა და ბარისა და საკომლოებისა, რომ თვითოეულად ამ წიგნში უწე-
რია. ამ გილდასშვილის პაპის ძმებს გამოუფიცავს, რომ ამ გილდას-
შვილის წიგნს თარიღი უზის ქორონიკონს ტპი, ამ თარიღში არის
დაწერილი; ამ წერილით გამოუფიცნია უტოს თავისი ყმა და მამ-
ული, ეს ფიცით და ბძანება ყოფილა; იასაული ჯანდიერის-
შვილი ზაალ გარსევანი[ს] შვილი ყოფილა და ქურხაული
ჯილავის მეთათვე ამ ფიცის გარდაწყვეტაში; ჩოლოყასშვი-
ლი ოთარი, ჩოლოყასშვილი ქაიხოსრო და ჩო-
ლოყასშვილი გიორგი მოწმე[ე]ში ყოფილან.

ფიცის წიგნში უწერია: რომელიც ბულალასშვილი მამული
წმიდის გიორგის გუჯარში უწერია, ამ ზევით უტოს არ აცხადებს
და არც ზევით უტოს სახასო ყოფილა, ბულალაური სახლებულია;
და არც წერილი და დავთარი აცხადებს ზევით უტოს ბულალასშვი-
ლის ვენაქებსა.

ჩვენ მრავლის გზით მოწამეთაგან მეახლოვეთ, მომიჯნავეთ და მახსოვართაგან გამოვწვლილეთ და გამოვეიკითხეთ, ზევით უტოს ხასო ბულალაურის მამული ან სახასო ყოფილიყოსო დის გიორგის შეწირული გაგვეგონოსო.

დღეს რომელიც გუჯარში აღმოაჩინა და სახელდობრ ბძანებს ბატონისშვილი მარიამ, ამ ბულალაურის მამული ძველათგანვე სახასო ყოფილიყო და ჩვენმა ძმამ ჩვენ მოგვეცაო ბულალაურის მამული ორი ვენაჯი ორად გაყოფილი თავისის სახნავით, მთით და ბართა და სამზღვრითა.

როდესაც ეს ბულალაურის მამული უბოძებია ბატონს თავისის დისათვის, მაშინვე გაუგზავნია ამ მამულების გამრიგებლად და გასარჩევლათ ყოვლად სამღვდელს სამებელი ეპისკოპოზი ნიკოლოზ და ჯანდიერი სვილი ეშიკაღაღბაში გარსევანი; ამით მოუკითხავთ ეს მამული, რომ თვითოეულად ამ ბატონის შვილისაგან მირთმეულს გუჯარში აცხადებს. რომელიც ამ გუჯარს განიხილავს, თვითოეულად სცნობს ამ მამულის ვითარებას.

ეს ბულალაურის სახასო ყოფილა თიანეთს არხალს ნასახლები, რომ ღიანელთ ვენაჯები აქ ახმეტასა აქვსთ — ზოგს ნასყიდი და ზოგს ბატონების წყალობა; უტობით რომ აცხადებს ბულალაურის მამული ორი საკომლო ვენაჯი ორათ გაყოფილი შემოგვიწირავსო, ალაზნის პირზედ რომ გაწყვეტილის გზა გავა, იქამდინ უტოსი არისო, მრავალნი ემოწმებთან.

დღეს ვილდას სვილი გოდერძი ბეგის ძირზედ რომა დგას, უტობის მამულობითა დგას და გუჯარიც აცხადებს მთავარ ეპისკოპოზისა ამ სახედ, რომ უტოს ბოლო ბითაანი რომ უწერია, ახმეტის ვენაჯების ბოლოს არის, რომ დღეს სათიანოს სახასოს კაცთ ვენაჯები უჭირავსთ, ესეც სრულ უტო ყოფილა. ბულალაურის მამული, რომელიც დღეს გუჯარში აცხადებს უტოს, ეს მამული დანიშნა უტობითაც და სახასობითაც, რომელიც დღეს კობიას სვილებს უჭირავსთ.

და ახლა ნება ჩვენის კელმწიფის დედოფლისა აღსრულდეს.

მამისის გ. ქორონიკონს უოე. სპარს. ბეენ

თავში:

ქ. ჩვენ, ღმრთით როდესაც კახეთს გამოვალთ, ამ საქმეს მოვეიკითხავთ და სარწმუნოს მოწამეთაგანაც გამოძიებით შევიტყოფთ და ამის [ს]ამართალს ჩვენ განვსჯით, რომ ეკლესიას მამული არ დაეკარგოს.

ქნარს მიცემს... ერეკლე

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 143. ქალაღი. მხედრული.

[87] მის უმაღლესობას კელმწიფეს მამაჩვენს მათის შვილის გიორგისათვის ებრძანებინა: რატიშვილს და თავის სახლისკაცს შალვას სამართალი უსაჩეთო.

ჩვენთან დავისწართ საჭართველოს მსაჯულთშეკრებილება და ვალაპარაკეთ.

ბეჟან ასე ჩიოდა: წირს ჩემი ნასყიდი ქიმნაძე აბრაძა და იმისი განაყოფები წართმეული მყავსო და ამ შალვას უჭირავსო.

შალვას ვკითხეთ ამისი პასუხი. შალვამ ამისი პასუხი ამის მეტი [v] ვერა თქვა რა: სხვანი კი ამოწყდნენო, ერთი აბრაძა არისო მავისი ნასყიდი, საქმე არა მაქვს რაო.

ეს უსამართლობით სჭერია შალვას. ბეჟანმა ნასყიდობის წიგნიც გვაჩვენა და ანდერძის წიგნშიაც უწერია. დარჩა ბეჟანს სამართლით ეს ქიმნაძე აბრაძა და მისის განაყოფის მამულებით.

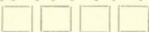
მეორეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ყანჩაეთს სარუკაანთ კარს ნავენახობი წართმეული მაქვსო.

ამისი შალვამ თავისი კაცისაგან ნასყიდობა თქვა. ვისაც ის ნავენახობი უჭირავს, თუ ნასყიდობის სიგელს წარმოაყენებს, ბეჟანს საქმე არა ექნების რა იმ ნავენახობთან და იმ კაცისა იქნება.

და თუ მოპტაბარს სიგელს ვერ წარმოაყენებს, ბეჟანს დარჩება, რომ არც შალვას ექნება კელი და არც შალვას კაცს.

ეშვიკაბაშო ხერხეულიძე გოგიავე! ეს ასე გაარიგე.

მაისის იგ, ქორონიკონს უოე.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2444. დედანი. ქალაღი. 46x30 სმ. მხედრული. ვანკვეთილობის ნიშნად ნახპარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას კელმწიფეს ბატონს მამა ჩვენს მათის შვილის გიორგისათვის ებძანებინა: რატიშვილი ბეჟან თავის სახლისკაცს ყმასა და მამულზედ უჩივის, სამართალი მიეცითო.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწულმა ბატონის შვილმა გიორგიმ, ჩვენთან დავისწარით საქართველოს მსაჯულებას რებილება. ბეჟან და შალვა ვალაბაჩაყეთ.

ბეჟან ასე ჩიოდა, რომ: ხადას ჩემს წილს მამულს გარდა ერთი წილი ნასყიდი მაქვსო ნაბერლისაგანაო და შალვამ წამართოო. ბეჟანმა ნასყიდობის წიგნი მოგვიტანა, ვნახეთ. ნასყიდობის წიგნს გარდა ეს საბუთიც მოიტანა, რომ რუსეთს ამის ბიძას ანდერძში დაუწერია დიდის ფიცით და იმაში ასე სწერია: ხადას ნაბერლის შვილის მამული ნასყიდი მაქვსო. და ეს ანდერძის წიგნი მეფის ვახტანგისაგან, მეფის ბაქარისაგან, ბატონის შვილის სვიმონისაგან და ბატონის შვილის ვახუშტისაგან დამტკიცებული არისო და ეს ნაბერალი როგორც შალვას ეყვის, ისე ბეჟანას.

შალვას ვკითხეთ, ეს რატომ გიჭირავს? შალვამ მოგვიგო: მაგისი არისო, მაგრამ ხარჯს მე ვაძლევო, ეს ამიტომ მიჭირავსო. ეს, დიალ, სუსტი საბუთი არის. დარჩა სამართლით ბეჟანს.

მეორეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ზებეყურს ჩემს წილს გარდა, ერთი წილი რაც ნაბერლის შვილს რგებია, ისიც მე მიყიდილი და საჯოგეცაო. ამისი ნასყიდობის წიგნი მოიტანა ბეჟანმა, ვნახეთ.

და ანდერძის წიგნი, რომელიც რომ მეფე[ქ]ვისაგან დამტკიცებული არის, ამის ვკითხეთ შალვას, ეს რალათ გიჭირავს? შალვამ თქვა, ბეჟანისა არისო. დარჩა ბეჟანს სამართლით.

მესამეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ყანჩეთს წართმეული მყავს შალვასაგან ჩხიკვის შვილი გაგაძე ბერიო.

შალვამ უპასუხა: ბერი შენ მამეცი გაუყრელი, მე კი მიჭირავსო.

რადგან ბეჟან ეწამება შალვას, როცა ხოსრო მოგეცი, მაშინვე ბერი ხოსროვის გაყრილი იყო; და შალვა¹ მიუგებს — გაუყრელნი იყვნენო, ორნივე შალვას დარჩებიან. და თუ ასე საბუთი ვერ უყო, ბერი ბეჟანს დარჩება და ხოსრო შალვას.

მეოთხეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ყანჩეთს ჩემი ნასყიდი ნაბერლის შვილის იოსებისაგან მოსყიდული ზოსია-შვილის მამული და პაატა დურგლის მამული შალვასაგან წართმეული მაქვსო და სიგელი კელთ მიჭირავსო.

ჩვენ ამისი სიგელი მოვითხოვეთ, მოგვიტანა, ვნახეთ; შიგ ეწერა ეს მამული და ანდერძის წიგნშიაც. შალვას ამისი პასუხი მოვ-

¹ შალვამ.

თხოვეთ. ასე თქო: რასაც ამის მამულს იპოვის, მე საქმე არა მიქვ-
სო. სოფლის მახსოვართ კაცთ უპოვნონ და დარჩება ბეჭანს მამულს
ეშვიკალასბაშო ხერხეულიძე გიორგი! ეს ბეჭანს მამულს
ლე. მაისის იდ, ქორონიკონს უოე.

ოთხი ბეჭელი:

1. გიორგი
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქაიხოსრო
3. დივანბეგი
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა, სოლომონ.

**224. მანინება ნიკოლოზ აფხაზისა და მირზაშვილუანის
შინს საქმეზე**

1787 წ. 31 მაისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 42. საბ. № 35. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[41] ჩვენ, სრულიად საქართველომსა მეფის ირაკლის
მეორისა ძემან, მპყრობელმან საუფლისწულოდ სრულიად
არაგვისამან, [v] უფალთ მსაჯულთ თანდასწრებით კნიაზი ნიკო-
ლოზ აფხაზოვი და მირზაშვილები სამართალში ვა-
ლაპარაკეთ.

ნიკოლოზ აფხაზოვი ამბობდა: გაგელიძე ბერი ჩემი
ყმა არისო. მე კარგა ხანია რუსეთს ვიყავ. ავის დროს მიზეზით
აქა-იქა დაფანტულიყვენ ჩემი ყმებიო; და ეს გაგელიძე შენს სა-
მოურაოს სოფელში მოსულა; რადგან მე აქ არ ვიყავ, ვინ გედავე-
ბოდათო.

მირზაშვილები უპასუხებდენ: ერთი ეს, რომ: ეს გაგე-
ლიძე ჩვენი ნასყიდია და ოსმალობას აქეთ ჩვენ ყმად გესახლობ-
სო; და მეორე ესე, რომ: გაგელიძე გვარი იმერეთსაც არის და
მარტო ამ სახელით ყმათ როგორ დაიპყრო; და მესამე ეს, რომ:
უგანათლებულესის მეფის ძის ვახტანგის წიგნი მაქვს,
როდესაც ამ გაგელიძეს ჩემთვის ბატონყმობაზე უჩივლია, ოქმით
ჩემთვის ყმად უბოძებიაო.

ნასყიდობას რომ ამბობდენ მირზაშვილები, სამართალში ტყუი-
ლად აღმოჩნდა ამით, რომ გაგელიძემ მოიტანა წიგნი მირზა-
შვილ[42]ებისაგან მიცემული: როგორც ხიზანი ისე გიმსახუროო,
და თუ ნასყიდი ყოფილიყო, ამ წიგნს არ მისცემდა.

და დიდის ხნის მისულობა ამით დაირღვა, რომ პირველად მირზაშვილების მამულზე არ ყოფილა დასახლებული; და მეორეჯერ იმისა რომ მისის სიმადლის ოქმ[ი] იყო: ნიკოლოზ აფხაზის გვამს და დიდის ხნისა და თუნდა ცოტას ხნისა ვისაც ჰყვანდეს, და აქნებოსო. და ბატონისშვილის ოქმში ასე ეწერა: მირზაშვილო, შენ გყვანდეს გაგელიძეო.

და გაგელიძეობაზე რომ დაობდნენ, რადგან მახსოვარი არავინ იყო, ფიცი განუჩინეთ: თავის შვილებით გაგელიძე წადგეს და ასე იფიცოს, რომ: ნიკოლოზ აფხაზოვის ყმა იყო. თუ ასე დაიფიცა, ეს კაცი თავის შვილებით ამას დარჩება, მირზაშვილებს ამ კაცთან საბატონყმით საკმე აღარა ექნებათ რა. და თუ ასე ვერ იფიცა, როგორც ჩვენგან ბოძებული წიგნი აქვთ მირზაშვილებს, ისევ იმათვე დარჩებათ.

ბ ა თ ი ა შ ვ ი ლ ო რ ა მ ა ზ , შენ ეს ასე უნდა აღასრულო.

მ[ა]ისის ლა, ქორონიკონს უოე.

[v] ქ. ღმრთის წინაშე, მე, ბათ[ი]აშვილი რამაზ ამათი იასაული ვიყავ; გაგელიძე ბერი თავისი სამის შვილით სანთლები ავალბინე და მირზაშვილს ზაზასთან მივიყვანე[ე]. მეც უთხარ და ი[მ] გაგელიძე ბერმაცა: გაგვიძებ და გვაფიცეო, და არ და[ა]ფიცა მირზაშვილმა. და როგორც განაჩენში აცხადებს, ეს გაგელიძე აფხაზ[ი]შვილს დარჩა. თიბათვის იბ, ქორონიკონს უოე.

ქ. სულხან მდივნის ძე ეს ავ ბ ე გ თ ა ბ ე გ ო ვ [ი] ამისი მნახველი ვარ, რომ გაგელიძე ბერისშვილს სანთლები ქელთ ეპყრა სალამო ხანს და ფიცს აპირებდნენ. ასე შევიტყვევ, რომ აღარა დაეფიცებინათ მირზაშვილებს. თიბათვის ვ, ქორონიკონს უოე.

225. განჩინება ელისაბარ დავითიშვილისა და გალათარ ტაბიშვილის შვილის სახისლო საქმეზე

1787 წ. 1 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1396. დედანი. ქალაქი. 42,4x17 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნაბზარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მის უგანათლებულესობას ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ვ ი ლ ს გ ი ო რ გ ი ს ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილთათვის, ებძანებინა ტ ა ტ ი ს შ ვ ი ლ ი ს ბ ა ლ ა თ ა რ ი ს ქ ვ რ ი ვ ი ს ა და დ ა ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ი ს ე ღ ი ს ბ ა რ ი ს ს ა რ ჩ ლ ი ს ს ა მ ა რ თ ა ლ ი .

ბ ა ლ ა თ ა რ ი ს ქ ვ რ ი ვ ი ასე ჩ ი ო დ ა: მე ერთი შვილი

მყუანდაო, ორმოს ზდა დაუწყოო, გლეხმან კაცმან არ დაახეზაო, ამ ელისბართან საჩივ[ლ]ელად გადავიდაო და შესჩივლაო; ეფრა[თ]ებმა, ქოხით მრავალი სცაო, ურემზე დაუსევს, შინ ძლივ მოეწვივნეს და დაწვა და მეხუთეს დღეს მოკვდა; სამართალი მალირსეთო.

ელისბარ მიუგებდა: ის ორმო უჩემოდ არ უნდა მოეხადაო, მოხდა რომ შეუტყვე, ორი წყებლა ტანზე გადავკარ, რომ შენ — იმის ბიძაშვილი იოთამაც — იქ იყავ, მე რომ წყებლა გადავკარ. შენ და ის ერთათ წახვედით, სოფლები მოიარეთ და შინ მერმე მიხვედით. თუკი ძალიან გავლაზე, იქავ ერთს კაცს რატომ არ შესჩივლა ან იმან და ან შენ, რომ ასე გავლაზა. და თუ იქავ ვერა სთქვი რა, იმდენი სოფლები რომ გამოიარე, იმათ მაინც რატომ არ უთხარ და იმ სოფლელებსაც ვერ შესჩივლე; შინ რომ მიხვედით, ან საეროს ეტყოდით და ან სამღუღელოს, ელისბარმა გავლაზა და იმით წვესო.

და თუ თქვენ ვერა სთქვით რა, იმ მომაკვდავ[მა] რატომ ანდერძთ მღუღელს არ შესჩივლა ან საიდუმლოდ და ან ცხადად. მაგრამ ყოველსავე შურით და მტერობით მიგონებო, თორემ ჩემი აზნაურისშვილი იყო, გამაჯავრა და ორიოდ წყებლა გადავკარ, იმით როგორ მოკვდებოდა. სნეულება შეეყარა და იმან მოკლაო.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ამათი საჩივარი რომ მოვისმინეთ, მოწამეთგან მოწმობა წერილით მოვიკითხეთ. ასეთი მოწმობა არა მოვიდა რა, რომ იმ მოწმობით სამართალი გადაწყვეტილიყო.

ფიცი განვაჩინეთ. რადგან ეს იოთამ იმ ქამად იქ ყოფილა, გავლაზე და გავლაზევაობა უნახავს, ორი ტატისშვილის ტოლი აზნაურისშვილი შეუგდოს და ოთხი გლეხი. ორის აზნაურისშვილიდამ ერთი იშო[ო]ს და ოთხის გლეხიდამ ორი იშო[ო]ს. წადგეს ამ სამის მოწმით იოთამ და ასე ფუცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, ელისბარ, ჩემი ბიძაშვილი შენ რომ გავლაზე, შინ მოვიდა, შენის გავლაზევით დაწვა და შენის გავლაზევით მოკვდა. სხვა სნეულობით არ მომკვდარა».

თუ ეს ასე ფუცა, უნდა მესამე აზნაურისშვილის სისხლი მოსცეს ელისბარმა ტატისშვილის ბალათარის ქვრივს. და თუ ეს ასე ვერ ფუცა, ვერას შეუვა.

ამილაზვარი სშვილო გოგიავე! ეს ასე ვაქარივეთიბათვის ა, ქორთნიკონს უფე.

ქ. ორმოც დღემდინ თუ შეიძლო, ფიცი ის არის. და თუ ორმოც დღემდინ ვერ შეიძლო ფიცი, ვერას შეუვა.

სამი ბეჭედი:

1. დივანბეგი
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეადრებ ვეშაქურთაჲსა ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო.
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღივანი მეფისა, ს ო ლ ო მ ო ნ.

226. ბანინივაზ ბერი ფალავანდოვილის შპის პოეზია ვაჰრამის საქმეზა

1787 წ. 8 ფენისა

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10654. დედანი. ქაღალდი. 48,5X 26,5 სმ. მხედრული. ვანკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ვ ა ქ რ ი ძ ე გ ო ვ ი ა ჩ ი ო დ ა: ჩვენ თ ა ქ თ ა ქ ი ს შ ვ ი -
 ლ ი ს ყ მ ა ნ ი ვ ი ყ ა ვ ი თ ო, თ ა ქ თ ა ქ ი შ ვ ი ღ მ ა ნ დ ა ხ ს ნ ი ლ ო ბ ი ს წ ე რ ი ლ ი
 მ ო გ ვ ც ა დ ა ფ ე შ ა ნ გ ი ს ყ მ ა ს ი ქ ტ უ რ ა ს შ ვ ი ლ ი მ ა მ ი ს ჩ ე მ ი ს
 მ ა მ ი ს ნ ა ც ვ ა ლ ი ი ყ ო დ ა მ ა მ ა ჩ ე მ ი თ ა ვ ი ს მ ა მ ი ს ნ ა ც ვ ა ლ თ ა ნ ი ყ ო. ფ ე -
 შ ა ნ გ მ ა ნ ი ე ს ე მ ა ჩ ა ბ ე ლ ს რ ო მ თ ა ვ ი ს ი ყ მ ა ს ი ქ ტ უ რ ა შ ვ ი ლ ი
 მ ი ჰ ყ ი დ ა, მ ა მ ა ჩ ე მ ი ც ი ე ს ე მ ა ჩ ა ბ ე ღ მ ა ნ ძ ა ლ ი თ დ ა ი ჰ ი რ ა დ ა ი ყ მ ო.
 ა ხ ლ ა რ ო მ ი ე ს ე მ ა ჩ ა ბ ლ ი ს ა გ ა ნ ს ი ქ ტ უ რ ა ს შ ვ ი ლ ი გ ა მ ო ი ხ ს ნ ე ს, მ ე ი მ ა თ
 ყ მ ა დ ა ლ ა რ გ ა ვ ა ჰ ყ ე ვ ბ ი ო. ა მ ი ს თ ვ ი ს, რ ო მ ა რ ც უ წ ი ნ ვ ყ ო ფ ი ლ ვ ა რ ა მ ა -
 თ ი ყ მ ა ო დ ა ა რ ც ა ხ ლ ა უ ს ა მ ა რ თ ლ ო თ ვ ე ყ მ ო ბ ი ო, ს ა მ ა რ თ ა ლ ი მ ა ლ ი რ -
 ს ე თ ო.

ჩუენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძემან ვახტანგ-
 მან, ჩუენთან დავისწარით საქართველოს მსაჯულთშეკრებლებანი,
 ფალავანდის შვილი ბერი და იაკობ მოვაყვანინეთ
 და ვალაპარაკეთ.

ბერი და იაკობ ასე მიუგებდნენ: მამაშენი ჩვენს
 ყმას გერათ მოჰყვა, ძმურად შეეყარა, მამული გაიერთა, რამდენიმე
 ხანი ჩვენს ყმად იღგა და გემსახურებდა; და როდესაც იესე მაჩა-
 ბელმან ძალით სიქტურაშვილი დაიჭირა, ასე შეყრილიყო, რომ თან
 გაჰყვა გასასყიდლად. და თუ ან მამაშენს და ან შენ ერთი ჭეშმარი-
 ტი სიტყვა გქონდათ, მართლმადიდებელთ მეფეთ-მეფობა იყო, რა-
 ტომ არ იჩივლე და სამართალი ისე არ მიიღვევით? მაგრამ ყოველ-
 სავე მტერობით და შურით გათქმევინებ[ს] სხვანიო. და ან როცა
 მაჩაბლის შვილებისაგან სამართლით შენი თავი გამოვიხსენ, რათ
 გამოჰყევ და ყმურად რად მსახურე? შენი შეყრილი ძმა გაჰყვიდე,
 თან გაჰყევ; და სამართალით დავიხსენ მძლავრობით დაჭერილი

ჩემი ყმა, თან გამოჰყევ და ეს მერვე წელიწადია ყმურად მსახურად
ლიო, ეს სამართალმან გაშინჯოსო.

ჩვენ ეს სამართალი ვსაჩეთ: ბერმან და იაკობმან გლეხი კაცი შეაფიცოს: «ამისმა მადლმან, თქვან ვაჭრიძე გოგიაე და ლთისიაე, მამაშენი სიქტურასშვილს პირველად ძმურად შეეყარა, მამულს ერთად ხმარობდნენ და როცა იესე მაჩაბელმან ძალით სიქტურასშვილი დაიჭირა, შენცა და მამაშენიცა თქუენის ნებით გაჰყევით და როცა მაჩაბლიანთაგან სიქტურასშვილი სამართლით გამოიხსნა, შენც მამაშენე შენის ნებით გამოჰყევ და ეყმე, რომ უარი ამის შეტად შენ არ გითქომსო». თუ ეს კაცნი ბერმა და იაკობმან ასე შეაფიცეს, ეს ვაჭრიძე გოგია და ლთისია ბერსა და იაკობს ყმად დარჩებიან თავეთის მამულით. და თუ ეს კაცნი ასე ვერ შეაფიცა, გოგია და ლთისია განთავისუფლდებიან.

ეშვიკალასბაშო აღათორნიკე! ეს ასე აღასრულე. თიბათვის მ, ქორონიკონს უოე.

ქ. დავითის შვილო ასლამაზ! რადგან მისის უმადლესობის ბრძანებით ამაზე მოასილი შენ ყოფილხარ, შენ აღასრულე ეს ასე ეშვიკალასბაშის აღათორნიკის დაკითხვით.

თიბი ბეველი:

1. რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო.
3. დივანბეგი.
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

ქ. ფალავანდიშვილები ბერი და იაკობ საფიცრათ მოვიდნენ და ორი მსახური თან ახლდათ, ვაჭრიძის გოგიასათვის უნდა შეეფიცნათ. ვაჭრიძემ აღარ დაიფიცა. ამ ვაჭრიძეს თავისი მოყურები თანა ყვანდ[ა] — თათრის შვილი ივანე და ქუქუნი აშვილი ქიტესა, ვერც დავაფიცეფო და კიდევ მაგისი ყმა ვარო. თავისი ნებითა და ყაბულ[ი]თა ამათ ასე თქვეს.

მე, არბოს დეკანოზი გიორგი, ამისი დამსწრე და მოწამე ვარ + ეს ჩემი ხელია.

მე, ზაზა ქუჩრული, ლთის წინაშე ამ წერილის დამსწრედ მოწამე ვარ ამისი. ამ გოგიამ და ხთისიამ ასე იყაბულეს.

ქ. ჩვენ, ამ გოგიასა და ხთისიას მოყურები, თათრის შვილი ივანე და ქუქუნიშვილი ქიტესა, ამისი თანამოწამე ვართ, რომ

გოგიამა და ხუთისიამ ასე იყაბულეს. მე, გიორგი დეკანოზი, ვწერ
ამათის სიტყვითა + +

ქ.* კეთილმსახურის მეფის ძეს ვახტანგს ფალავანდისძეს
ბერისა და იაკობის მ[ო]ასილობა ებძანა, ვაჟრიძე გოგიას ორი მსა-
ხური შეაფიცოსო. ამ განაჩენის ბაძნით ფალავანდისძეილებთან მი-
ველ მე, დავითისშვილი ასლამაზ, და ეს ვაჟრიძე გოგია და ლთისია
თან მივაყვანინე, და წ[ა]ქრმოუძებ და ორი მოთაბარი მასური ძმ ი ა -
ნ ა შ ვ ი ლ ნ ი თან ახლდათ მოფიცრათ და სამთელი ხელთ ებყრათ
და ა რ ბ ო ს მოვიდენ. ვაჟრიძეს გოგიას თავისი მოყ[ვ]რები თან
ყვანდა და ეს ფალავანდისძეილები აღარ დააფიცა და ამათივე ყმო-
ბა თავს ი[დ]ევა: კიდევ ამათი ყმა ვარო და არც დავაფიცებო.

ამათი ისაუღლი მე გახლდი და ასე გარიგდენ ღმრთის წინაშე.
ეს ჩემი ხელია, ბეჟედი არ მქონდა. ივლის[ს] ივ, ქორონიკონს უო[ვ].

227. ბანინება ბანინასა და ურჯუაგვილის მამულის საძვება
1787 წ. 14 ივნისი

ცხსა. ფ. 1448. № 725. დედანი. ქაღალდი. 38,5X16 სმ. მხედრული. ყოველი
სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. ჩვენ, ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ ს ი ო ვ ა ნ ე ს, მისმა უგანათლე-
ბულესობამ ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ მ ა გ ი ო რ გ ი მ გვიბძანა ბ ე -
ნ ე ნ ა ს და უ რ ჯ უ კ ა შ ვ ი ლ ი ს სამართალი. ჩვენც მივედით
და იმათი მამული გავსინჩეთ. ბ ე ნ ე ნ ა თორმეტს ხეს ედავებოდა,
რომ: შენს მამულში დაგირგავს, წილი უნდა დამიდოო შენის მა-
მულისაო, მაგრამ უწინ რომ წილი არა დასდებოდა, არც ახლა და-
ვდვა წილი; ამ ხის დარგვით რათ დაედებოდა წილი.

თვითან უ რ ჯ ი კ ა შ ვ ი ლ ი ამას ეუბნებოდა: ვინ გეპატიე-
ბოდაო, რომ დარგვო ჩემს მამულში ხეებო.

მეორეთ ბ ე ნ ე ნ ა მ წისკვილზე დაობა დაუწყო, რომ: პაპა
ჩემსაო შენს მამულში წისკვილი გაუკეთებიაო და მე ორი წილი მა-
მული უნდა მამცეო.

და მივედით, გავსინჩეთ, რომ აღარც წისკვილის ალაგი ეტყო-
ბოდა და არც ნაშენობა. და ამისთვის პასუხად ეს განუჩინეთ, რომ:
ბენენამ თუ ისევ იმ ნაწისკვილარზე წისკვილი გააკეთა ახალი, რო-
გორც იმის პაპას სჭერია, ისე დაჩება; თუ ვერ ააშენა და, ამის-

* აქედან ტექსტი ა-შეტ-ნაკლებია.

თვის რა მიეცემა. თუ იმის პაპას ჭირნახული უქნია; სარგოცა ჰქონია.
კიდევ ტირიფებზე ჩიოდა ბენენა. როგორც სოფლის კაცს უცხადებდა
ჩინათ, ისევ იმაზე დავაჯერეთ. ამათი სამართალი ჩვენ შეგვხვედრეთ
და ახლა თქვენი უგანათლებულებსობის ნება აღსრულდეს.

თიბათვის იდ, ქორონიკონს უოე.

და სხვაზედ მამულზედ ჩვენ რომ უწინ აქ ვიყავით, ის მაშინ
ჩვენ გაუყავით; და ეს იყო დარჩომილი და ამისი სამართალი ასე გა-
ნუსაჯეთ.

ბეჭედი: სასოებათ მაქვეს ძელი ცხოველი* [მრჩობლის ცხოვერე-
ბას მისგან მოველი იოვანე].

თავში:

[ქ. ჩუენ], საქართველო[ს] უფლისწული ბატონი შვილი,
გიორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. იენის[ის] ივ, ქორონი-
კონს უოე. ქორცი

228. განჩინება ვიორგი შინაძისა და ხარი ჩიფჩიხარის მამულის

სამშუა

1787 წ. 22 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 9219. დედანი, ქალაღი. 31,5×24,7 სმ. თავი აკლია.
კიდევები მოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან
ორი წერტილი. აქვე, ფ. 1450. დავთ. № 38, საბ. № 194. დაცულია საბუთის
პირი, რომლითაც აღვადგენთ ტექსტს.

[ამას უწინარეს ფისაძემ ვიორგიმ და ჩიფჩიხარ-
მან ბერმან სამართალში იჩიელეს: ჩუენ ორთავ] ორი ვენაქი
გქექონდა ნასყიდო, ორივ დავით ერისთავმა და ძემ
მისმან შალვამ სვეტიცხოველს მიართვესო და მაგიერის მოცე-
მას დაგვპირდნენო; ერისთავი დავით და შალვა მიიცვალნენო და
მაგიერი არა მოუციათ რაო. პირველადვე უსამართლო დაგვე[მარ]-
თა, რ[ო]მ ნასყიდი ვენაქები გამოგვერთ[ო] და მაგიერიც აღარა მო-
გვეცა რაო, სამართალი მალირსეთო.

ამათ რომ ასე იჩიელეს, სამართლიდამ მივსწერეთ იმ მხრის
მოწამეთ, [რ]ომ მართლა ამათი ნასყიდი ყოფილიყოს; მოვწერათ

1 რემ.

* აქ ქალაღი მოჭრილია.

ფიცით სალთხუცეს გიორგის...* ლაშვილს იოსებს, გედეონის შვილს გლახას, ბადაშვილს გიორგის, დურს, ტოლაშვილს, ცოტნიაშვილს, კაბახაძეს, ოდორეს, — ამათ დიდის ფიცით მოეწერათ, ეს ვენაქები ამ ფისაძის გიორგისა და ჩიფჩიბურის ნასყიდი არისო, არც ერისთავს უნდოდა გ[ამორ]თმევა და მირთმევაო, მაგრამ იძულებ მოხდაო.

ამათ რომე ასე მოეწერათ, მისს უმაღლ[ესობას] ასე დაემტკიცებინა. ჩვენ შევიტყვევით, რომ სწორე მონასყიდენი არიანო და თუ [ჩუე]ულობა არის საერისთოს კაცისაგან ეკლესი[ის] მამულის სყიდვა, ამათაც ნასყიდი აქვსო, ვინ [ე]დავებაო. და თუ ჩუეულება არ არის საერისთოს კაცისაგან ეკლესი[ის] მამულის სყიდვა, [ფა]სი უნდა მოეცესთ ამათაო და მამული ეკლესიას დარჩესო.

შემდგომად ამ [ბ]რძანებისა მათს უწმიდესობას კათალიკოსს პატრიარქს ესრედ ებძანებინა წერილით: ეს წიგნი გიბოძეთ ჩუენ, პატრიარქმან მეფის ძემან ანტონიმ, თქუენ, ბელოთელს ფისაძეს გიორგ[ის] და ჩიფჩიბურს ბერს ასე, რომ: თქუენ ქორღში ნასყიდი ვენაქები გქონდათ, დავით ერისთ[ავ]მან და შალვამ გამოგართვესო და სვეტიცხოველს მოართვეს, თქუენის ნასყიდის ვენაქის მაგიერი სხვაგან უნდა მოეცათ, დავით ერისთავი და შალვა მიიცვალნენ, [თქუენ] მაგიერი აღარა მოგეცათ რა; ამაზე მისს უმაღლესობასთან ჩიოდით, თქუენი [ნ]ასყიდი ვენაქები თქუენვე წყალობა ვიყავით, კულუხს კი სვეტიცხოველს მოართმევდეთო, [სუკ]დებერს იდ, ქორონიკონს უაჰ, ამ რიცხვში იყო დაწერილი; მისს უმაღლესობასაც დაემტკიცებინა [ეს] წერილი. როგორც ჩუენს ძმას, მათს უწმიდესობას უბძანებია, ჩუენც ასე ვამტკიცებთო.

ჩიფჩიბური ბერი ასე ჩიოდნენ: პირველად ნასყიდი გვექონდაო ბადაშვილისაგანო და მეორედაც მათმან უმაღლესობამ და მათმან უწმიდესობამ ამტკიცეს წერილ[ე]ბით ასე გვიბოძესო; და გედეონის შვილი შოშია და ბეცია გვართმევენო, სამართალი [გვ]ალირსეთო.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულ[თ]შეკრებილებამ, მათის უმაღლესობის [ბ]რძანებით გედეონის შვილი შოშია და ბეცია მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

[გ]ედეონის შვილი შოშია და ბეცია ასე ჩიოდნენ: ეს ვენაქები² სვეტიცხოველის [ე]კლესი[ის] ყმისა იყოო, ერისთავს დავითს და

¹ ჩიჩუბრი. ² ვენაქები.

* აქლია ორი-სამი ასო.

შალვას მოვახსენეთო, ეკლესი[ი]სა [ყო]ფილა და ისევ ეკლესიას
მოართოო და ამით მაგიერის მიცემას დაჰპირდენო. იმას რამდენად
გიერი აღარა მისცეს რა, მისთვის გვედავებთანო. იმათ რომ [შ]აგი-
ერი არა მისცენ რა, ჩუენ რას გვედავებთანო.

ჩუენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ და ამათი წერილები განვიხი-
ლეთ, ეს სამართალი მივეცი¹; პირველი ეს, რომ: [ა]მ ფისაძენ
და ჩი[ფ]ჩიბურს ნასყიდი ქონია და ნასყიდობით დიდს ხანს სჭერია
[დ]ა ერისთავს უსამართლოდ გამოურთმევეა; და უსამართლოდ გა-
მორთმეულს მამუ[ლ]ს ეკლესია არ შეიწირავს.

მეორე ეს, რომ: მაგიერის მიცემა აღუთქვამსთ, [ე]რისთავს
დავითს და შალვას არ დასცალეზბიათ მიცემა და არა მიუციათ რა.
[თუ] ჭეშმარიტებით მონასყიდენი არ ყოფილიყვნენ, მაგიერის მი-
ცემას რაღათ [ა]ლუთქვემდენ. და რადგან მაგიერის მიცემა აღუთ-
ქვამსთ, ჭეშმარიტი ნასყიდი ყოფილა [დ]ა გამორთმევა ნასყიდისა
უსამართლო ყოფილა.

მესამე ეს, რომ: მისი უმაღლეს[ობ]ა და მისი უწმინდესობა
ამ ძლიერის წერილით ასე უმტკიცებენ და აძლევენ ჭეშმარიტებით
მონასყიდეთ ფისაძეს და ჩიფჩიბურს.

ამ მტკიცეს საბუთებით ქორდს² რომ ნასყიდი ვენაქები ქონიათ
ფისაძეს და ჩიფჩიბურს, ზემ[ო]ხსენებულთ მოწამეთ დამოწმობით
დარჩათ სამართლით ფისაძეს გიო[რ]გისა და ჩიფჩიბურს ბერს.

მაგრამ რადგან პირველად ეკლესი[ი]ს ყმისა ყოფილა და ეკლე-
სი[ი]ს ყმიდამ უყიდიათ, როგორც განწესება არის კულუბის გამორ-
თმევა, [ისე] იმ განწესებით კულუბს ეკლესიას მიართმევდნენ.
იუნისს კბ, კორონიკონს უოე.

* ორი ბეჭედი:

1. დივანბეგი
2. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ.

[ჩუენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას
ვამტკიცებთ. მკათათვის იზ, ქორონიკონს უოე.]

¹ მივეციო, ² ქორდის.

ქსა. ფ. 1449. საბ. № 2366. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. ავალიშვილი პეტრე და იმის ბიძაშვილი ანტონი ელიაშვილს სესიას და ამის ბიძაშვილებს ზურაბას ყმობაზედ უჩიოდნენ.

ავალიშვილები ასე ჩიოდნენ: ეს ელიაშვილები მკვიდრნი ჯავახნი არიანო და საათაბაგოს დიასამიძის ყმანიო. როცა ჯავახეთიდან აყრილან, ხეობაში ჩვენს მამულში მისულან და ჩვენ გვეყმობიანო. და როცა ჩვენის მამულიდან აყრილან, ისევე ჯავახეთს გარდასულან თავისავე მამულზედაო. თუმცა ელიაშვილები ქართლითაც ყოფილან, მაგრამ ესენი იმათგანი არ არიანო, მკვიდრად ჯავახნი არიანო. იქიდან დიდი ხანია ესენი ჩვენ ყმათ მოგვივიდნენ, ხეობაში გვესახლნენ. როცა ავის დროს მიზეზით ხეობიდან ავიყარინეთ, ბრეთს ჩამოვედით, ესენიც იქ ჩამოვიყვანეთ. ჩვენსავე ყმათ იდგნენ. და ახლა სხვა მიზეზი მოუგონიათ და ჩვენ ყმობით თავს აღარ გვიდებენო.

ელიაშვილი სესია უპასუხებდა: ჩვენ მკვიდრათ მოხელი ელიაშვილი ვართ სვეტიცხოველის ყმანიო. ავის დროს მიზეზით ჯავახეთს გარდავსულვართ და როცა იქიდან გარდმოვედით, ჩვენს მამულში მოხის[ს] შენობა არ იყო, თქვენს მამულში ხიზნათ ვიდექით, დავრჩით იქ და გემსახურებოდითო და როცა ხეობა დაიცილა, ჩვენ ხან შინ დისს ვიდექით და ხან ბრეთს. მაგრამ ჩვენს თავს სვეტიცხოველს ვერ დაუკარგამთ, მკვიდრნი იმისნი ყმანი ვართო.

ავალისშვილები უპასუხებდნენ: თუ თქვენ მაგას სწორეთ აღმოაჩნეთ, რომ მოხელი ელიაშვილები იყოთო ჯავახეთიდან დიდის ხნის მოსულობით, ჩვენ ამაზე სვეტიცხოველს ყმათ არ შევეცილებით და არც თქვენთან ხელი გვექნებაო.

ელიაშვილებს თავის მამა-პაპის სახელები დავაწერინეთ. ერთის თავის პაპის უფროსის ძმის სახელი თანდილა დასწერა. ჩვენ სვეტიცხოველის მოხელეთ ძველი დავთრები მოვთხოვეთ, რომ იმითი ამ ელიაშვილის სვეტიცხოველის ყმობა დაემტკიცებინათ.

მისის უწმიდესობის სალთხუცესმა ამილბარ ერთი დავთარი მოიტანა ნიკოლოზ ამილბარის შვილის კათალი-

კოზობის დროს. იმაში მოხისთან თან დილაშვილმა ეწერა და იმის განაყოფი სხვაც. და ამ სახლთუხუცესმა ესეც დიდის ფიციტით და შეჩვენების ქვეშ შევარდნით გვარწმუნა, რომ ამ ხელისუფლებისთვის არც ეს დავთარი გვიჩვენებია და არ გვითქვამს, რომ თანდილას სახელი სწერიაო.

ავალისშვილები უპასუხებდნენ: ეგ სახელი იქნება მოხელს ელიაშვილსაც რქმეოდესო და ჭავახს ელიაშვილსაცაო.

ამ ელიაშვილმა ერთი ვეზირის ქაიას წიგნი მოიტანა, ოსმალის რომ ქართლში ყოფილა, მაშინ გიორგი ელიაშვილისათვის ერთს კაცს უჩივლია. იმაში ასე ეწერა: მოხელს გიორგი ელიაშვილს ეს კაცი უჩივისო.

მარამ ავალისშვილები ამას უპასუხებდნენ: ეგ წიგნი შენი არ არისო, მოხელის ელიაშვილისა ვიმოვნიაო.

ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა მეფემ ირაკლი მეორემ, მსაჯულთ ჩვენთან თანდასწრებით ესენი ჩვენს წინ ვალაპარაკეთ. თუმცა ფიცი ავალისშვილებს ერგებოდათ, რომ თავეთი კაცი შეეფიცებინათ, რომ ესენი მოხელი¹ ელიაშვილები არ ყოფილიყვნენ, მაგრამ საჩივარში ავალისშვილებმა ესეცა თქვეს, რომ სწორეთ არ ვიცით, მოხელი ელიაშვილებისაგან არის თუ არაო. და რადგან ასე სათუოთ ჰქონდათ, ფიცი ავალიანთ ველარ დავადევით. უფრო სწორეთ დაჭერებისათვის ფიცი ელიაშვილებს დავადევით.

წადგეს თვითონ სესია ელიაშვილი თავის შვილით და თავის ბიძაშვილით და ასე შეფიცოს, რომ: «ესენი სწორეთ მოხელის ელიაშვილებისაგან იყვნენ, სვეტიცხოვლის დავთარში თანდილა, გიორგი სწერია — ისიც ამის სახლისკაცი ყოფილიყოს».

თუ ასე დაიფიცეს, ეს ელიაშვილები ორი კომლნი და მესამე ობოლი ამათი ბიძაშვილი სვეტიცხოველს ყმათ დარჩებიან, ავალისშვილებს ხელი აღარ ექნებათ. და თუ ასე ვერ დაიფიცვენ, ავალიანთ ყმანი იქნებიან.

იასაულო ქარსიძევე გლახავ! ეს ასე აღასრულე ამ ორმოცს დღეზედ.

ივლისის ვ, ქორონიკონს უოე

მეფეთ... უოევე	დიან ბევი	მსაჯული სოლომონ
-------------------	--------------	--------------------

¹ მოლხელი.

კიდევ:

ქ. მისის უმაღლესობის ბძანებით მე, გლახა ქარსიძე, იასაული ვიყავ და სამ[შ]ქა კომლმა ელიასშვილებმა დაიჭრეს და სვეტსცხოველს დარჩა. ღმრთის წინაშე ეს ასე იყო. ზღრთვა: გლახა.

230. ბანძინება მოურავისა და თოფჩიბაშის მამულის საქმეზე

1787 წ. 16 ოქტომბერი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3070. დედანი. ქალღაღ. 33X10,5 სმ. მხედრელი. ვანკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახმარია წერტილი.

ქ. მოურავმა და თოფჩიბაშმა იჩიელეს ქარდანეხს ხოლო შვილის სასახლეზე. ამ ხოლოშვილს სამი სასახლე ჰქონია; და ეს სასახლეები მოურავისა და თოფჩიბაშისა შუა გასაყოფი ყოფილა. ამ მამულზე სულიაშვილი სახლებულა, რომელიც რომ თოფჩიბაშის წილად არის დღეს, ამ სულიასშვილის ერთი სასახლე ზეით აიდემურის ყმისათვის გაუცვლია, რომ თქვესმეტ-ჩვიდმეტი წელიწადია ამ სასახლის ზომა საქნავი მიწაც გამოურთმევია და სასახლეც. აიდემურს ამ სასახლის მაგიერი ქვემოთ ხოლოშვილის ვენახის თავში რომ სასახლე ჰქონია, ციხეც არის და შენობაც, ის ზაქარას ყმას სჭერია, ამის მაგივრად, მაგრამ ზაქარია ამას ამ[შ]ობს, რომ ეს ჩემი სასახლე ნაკლები არისო და არ მინდაო.

ჩვენ, კახეთის მოსამართლეებმა, ეს სამართალი მივეციით, რომ ის სასახლეები გაიზომოს და თუ აკლდეს ზომაში მოურავის სასახლეს, თოფჩიბაშმა შეუსრულოს.

ამას გარდა ლეინოზე ლაპარაკობდენ. თოფჩიბაში ელაპარაკებოდა: ბაგა საერთო არისო და სამი წელიწადი არის, რომ შენ კრეფ და მე წილს არ მიდებო. ამაში პაატას წილი აქვს, უნდა მისცეს.

მაგრამ მოურავი ამას უპასუხებდა: ერთის წლის ხოლოშვილის¹ მამულის გამოსავალის შენ დალიეო და მე კი წილი არ დამიდეთ.

მეორეს ამას უპასუხებდა: შარშანდელი ზვრის გამოსავალი შენ წაიღე საკუთრათაო, შარშან ბევრი გამოვიდა² და წელს ცოტაო.

მესამეს ამას უპასუხებდა: ქვევრები წაიღე ჩემი წილი ოთხი

¹ წლის მხოლოსშვილის. ² დგამოვიდა.

ქვევრიო — ერთი საუფროსო და სამი სხვაო, ამეების მპიერად შეტ
ბავის წილი დაეხარჯეო.

ღვინო ერთმანეთს უანგარიშონ და მეტ-ნაკლებე ^{ერქვესულქ} ~~დასწორებენ~~
და ქვევრები კი უნდა მისცეს თოფჩიბაშმა მოურავს.

ჩვენ ასე გავვირიგებია და ნება კელმწიფისა[ა]. ღვინობისთვის
ივ, ქორონიკონს უოე.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. სპარს. ბ ე ე ა ნ.
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
4. მონა ღთისა მდივანი ს ვ ი მ ო ნ

თავში:

ქ. ჩვენ, მ ე ფ ე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე,
ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ღვინობისთვის ღა, ქორონიკონს უოე.

ბეჭედი: ქნარს მიცემს დავით მიკმოზს ქედ კახეთის მეფედ ცხე-
ბულს, ე რ ე კ ლ ე.

ბიანწარი: თოფჩიბაშის მამულის განაჩენია.

231. სამართალი ქალაქელ სოფელთა გააჩიარა*

1787 წ. 18 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3230. დედანი. ქალაქი. 16,3X11,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია თითო წერტილი.

ქ. მათს უმაღლესობას მათის მონათათვის რომ ეგნატე
მ დ ი ვ ნ ი ს ა და ამისი ბიძის პ ა პ უ ა ს ი თეთრისა და ქონებისა
სამართალი ებძანებინა, ამ ქალაქში ეს სამართალი გვაქვს განწესე-
ბული, რომ: რისაც მქონებელნი არიან ამ თარიღში, რომ იყრებიან,
შუა უნდა გაიყონ.

რაც ამისი წინათ პაპუას ან ეგნატეს თავიანთ საერთო თეთრი-
დამ დაუხარჯავთ, ის აღარ იხსენება.

რადგან დღეს იყრებიან, რაცა აქვსთ პაპუას თუ ეგნატეს —
ნაღდეული თუ ჭინსეული, ვალი თუ ასაღები — ორისავე საერთო
არის, შუა უნდა გაიყონ.

შინ თუ გასათხოვარი ქალი ჰყავსთ, ზითევი ერგება. და თუ

* შტრ. საბ. № 232.

მოსწრებული ვაჟიშვილი ჰყავსთ, საქორწილო ერგება თაენით ქონების მიხედვით. და უფროსს ძმას მამულიდამ საუფროსო ერგება. ამ ქალაქში მყოფ სომეხთ სამართალი ეს არის. ნება შეიძლება ღლესობისა ათავდეს. ნოემბერს იმ, ქორონიკონს უოე.

232. განინება პაპუა და ეზნაბა თუზანიშვილზის გაზრის საქმეზე*

1787 წ. 27 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3637. დედანი. ქალღი. 44X34, სმ. მხედრული. განცვეთილობის ნიშნად უოევი სიტყვის შემდეგ ნახმარია წერტილი.

ქორონიკონს უოე, ნოემბერს იმ მისს უმაღლესობას ოქმით და შ ა ნ შ ე მი ლ ა ხ ვ ა რ ი ს მოასილობით მის მონათათვის თ უ შ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი პ ა პ ო ა ს ი და მისი ძმისწული ე გ ნ ა ტ ე მ დ ი ვ ნ ი ს თეთრეულისა და ვალის გაყოფა ებძანებინა მოქალაქურის წესისაებრ.

რაც ამ თარიღში ამათ გამოაცხადეს ვალი ან ქონება, რომ ორნივე მოდავე[ე]ბი ერთმანერთი სარწმუნო გახადეს, ის ქონება და ვალები ასე გაუყავით, როგორც ამის ქვემოთ გარჩევით დაიწერება.

ქ. რაც ნაღდი ქონება გამოაცხადა პაპოამ, ამას ქვემოთ დაიწერება:

რიზ ხქ (ას ჩვიდმეტი თუმანი, ექვსი მინალთუნი და სამი აბაზი)

ქორონიკონს უოე, დეკემბერს კზ, ამ თარიღში მიცემული ა ფარდი სამხანაკო წიგნითა აქეს ზ უ ბ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი ი ვ ა ნ ე ს თ ა ნ. თავნის ჯამი არის რვ (ას ექვსი თუმანი); ამისი ა წლის მოგება პაპოას დაუხარჯავს, დარჩება ია თვე; ამისი თვეში თუზანზე რ (ორი შაური) სარგებელი ვიანგარიშეთ, რომ იქნება სარგებლის ჯამი ია ხქ (თერთმეტი თუმანი, ექვსი მინალთუნი და სამი აბაზი); ამ თარიღს იქით პაპოას მივეციით ამ ანგარიშით; ამისი ხეირი და შარი და პაპოასი შეიქნა. ჯამი არის ამ თავნისა და სარგებლისა.

* შღრ. 1794 წ. 1 ივნისის განინებას ამავე საქმეზე.

კდ ხ (ოთხმოცდა ოთხი თუმანი და ექვსი მინალთენი)

ქორონიკონს უოდ, დეკენბერს ა, ამ თარიღში ა ფარდი სანათით გორელე შეილი სტეთანესათვის სარგებელი მ (ოთხმოცი თუმანი). სანათის თარიღილამ ამ თარიღამდენ იქნება ა წელიწადი. ამისი სარგებლის ჯამი იქნება თ ხ (ცხრა თუმანი და ექვსი მინალთენი). აქადამ ამის წინათ პაპოას დაუხარჯავს ე (ხუთი თუმანი), ეს გაველ, დარჩა სარგებლიდამ დ ხ (ოთხი თუმანი და ექვსი მინალთენი). ამით იქნება.

ა (ერთი თუმანი)

ქორონიკონს უო, თიბათვის მ, ამ თარიღში ნაწერი სანათით თუმანისშვილი ნიკოლოზისაგან უნდა თავნი.

ბჟ (ხუთმეტე მინალთენი)

ქორონიკონს უად, ნუენბერს მ, ამ თარიღში ნაწერი სანათით აკოლასშვილი გურგენასაგან უნდა თავნი, რომ ამისი სარგებელი პაპოას უხარჯავს.

დ ჯ (ოთხი თუმანი და შვიდი მინალთენი)

ქორონიკონს უოა, თიბათვის ა, დაწერილი სანათით ფერშანგიშვილი თომასაგან უნდა თავნი. დაწერეთ რომ ამისი სარგებელი პაპოას უხარჯავს.

სთ წმ (ორას ცხრა თუმანი, ოთხი მინალთენი და სამი აბაზი)

ქ. იქნა ზემოთი ე კალამი საღი ასაღების ჯამი.

რე (თხუთმეტე თუმანი)

ქ. აქადამ პაპოას შეილს იოსებას საქორწილოთ მივეციტ. რადგან პაპოას ოჯალზედ გარჯილობა ჰქონდა, უფრო მეტი მიეცემოდა, მარამ პირველი მიზეზი უქონლობა იყო და მეორე მიზეზიც ეს იყო, რომ იოსებ ამის წინათ რომ დანიშნულა, ნიშანი იწ (ჩვიდმეტე თუმანი) ოჯახილამ გაუგზავნია. ისიც იმას დანებდა. ანგარიშში არ შემოვიტანეთ. იმას გარდა აქადამაც მივეციტ.

რედ წმ (ასოთხმოცდა თოთხმეტე თუმანი, ოთხი მინალთენი და სამი აბაზი)

ქ. ზემოთი ჯამილამ ქვემოთი ჯამი გაველ, დარჩა პაპოასი და ეგნატეს საერთო ჯამია.

ქ. ამათი საღი ასაღები და ვალეში ასე გი-
 იყო, როგორც ზემოთ სწერია. **ქაქს** **გარდა**
 რაც კიდევ პაპოას ასაღები აქვს, **ქაქს** **გარდა**
 მოთ ის დაიწერება, რომ რაც ამ ასაღებე-
 ბიღამ გასაღდება, პაპოასი და იგნატეს საერ-
 თო იქნება, შუა უნდა გაიყონ.

**ქ. რაც პაპოას სანათით ასაღები აქვს,
 აქათ დაიწერება:**

ქც (ოცდარვა თუმა-
 ნი)

ქ. იოვანე მდივანბეგის თამასუქი აქვს
 ქორონიკონს უნა, მარტის კდ ნაწერი.

ნ (ათი თუმანი)

ქ. ასლანბეგთან ფასოას შვილი
 ბაღდასარას სანათი ქორონიკონს უმ,
 დეკენბერს იე ნაწერი.

ნც (ოცდარვა მი-
 ნალთუნი)

ქ. ამავე ასლანბეგანთ ბაღდასარას ქალაბი-
 სა და ამისი შვილი ფარასადანას სა-
 ნათი აქვს ქორონიკონს უმა, მაისის ი ნა-
 წერი.

ნა (ოცდათერთმეტი
 თუმანი)

ქ. ამავე ასლანბეგანთ ფარსადანას სანათი
 აქვს სუნბათას სახელობით დაწერილი,
 რომ სუნბათას პაპოასი მართებია და სუნბა-
 თას შვილს ეს სანათი პაპოასათვის თავის მა-
 მის ვალის თანხაში მიუცია. ამ თარიღში ეს
 სანათი ყიზლარსა ჰქონდა გაგზავნილი,
 თარიღი ამიტომ არ დავწერეთ. თითონა თქვა,
 ჯამი არისო.

იბ (თოთხმეტი თუ-
 მანი)

ქ. მუშრებიანთ მანუჩარაშვილი
 შაქროას სანათი აქვს, რომ სახლები
 გირაოთ უწერია, თავნის ჯამი არის. ქორო-
 ნიკონს უაზ, მარტის იგ.

იგ (ცამეტი თუმა-
 ნი და ხუთი მინალ-
 თუნი)

ქ. იანგოანთ პაპას სანათის სავადი
 აქვს, ქორონიკონს უნა, დეკენბერს კვ.

იგ (თორმეტი თუმა-
 ნი)

ქ. ვიშელანთ ესტატესი და გი-
 რგის სანათი აქვს, ქორონიკონს ულა,
 დეკენბერს ა.

ქ. თარხან აღასაგან ა ფარდი შართ-
 ლამა აქვს, რომ ამისგან თარხანაღას
 აუღია და პაპოას ბიჭი სიმონმა
 ამანათი რომ გაუტანებია, რომ იმავე შართ-
 ლამაში სწერია, ამისი ზოგი რამ პაპოასა-
 თვის მიცემულა თარხანაღასაგან და ზოგი
 დარჩომილა ისე სადავოთ. რაც იქიდან გამო-
 ვა, საერთო იქნება, აქ ამიტომ რაერთო-
 ბა არ სწერია.

რე 3 (ას ათი თუმანი და შეიდი მინალთუნი)

ქ. იქნა ზემო ზ კალამი დარჩომილი სანა-
 თებში ჯამი.

ქ. რაც ამ თარიღში პაპოამ და ეგნატემ ვალები გამოაცხადეს,
 ქვემოთ დაიწერება:

რე 4 (ასორმოცდა ექვსი თუმანი)

ქ. ა სიით პაპოამ ვალები გამოაცხადა, რომ
 ის ვალები ეგნატემ იყაბულა და ხელი მო-
 აწერა, ჭეშმარიტი ვალები არისო, ის სია
 ისევ პაპოას მივეციით და ამისი ჯამი აქ დაე-
 წერეთ, რომ არის პაპოას ვალის ჯამი.

რე 5 (ასორი თუ-
 მანი, ორი მინალთუ-
 ნი, ერთი შაური და
 ცხრა ფული)

ქ. ა სიით ეგნატემ ვალები გამოაცხადა,
 რომ ის ვალები პაპოამ იყაბულა და ხელი
 მოაწერა, ჭეშმარიტი ვალები არისო, ის სია
 ისევ ეგნატეს მივეციით და იმისი ჯამი აქ დაე-
 წერეთ, რომ არის ეგნატეს ვალის ჯამი.

რე 6 (ორას ორ-
 მოცდა რვა თუმანი,
 ორი მინალთუნი, ერ-
 თი შაური და ცხრა
 ფული)

ქ. იქნა ზემოთი ზ კალამი ვალების ჯამი.

ქ. ეს ვალები ასე გავყავით, რომ რაერთი
 ვალი იყო ეგნატესი, ერთი იმოდენა ვალი
 პაპოას ვალიდამ შეუფარდეთ, რომ რაც იგ-
 ნატეს ვალის თანხა ქონებიდამ ერგებოდეს,
 იმოდენა ვალის თანხა ქონებიდამ პაპოას ერ-
 ვოს. რაც პაპოას ვალი იგნატეს ვალზედ მო-
 ემატება, იმ ვალის თანხა სრულად პაპოას

მიეცემა, ასე, როგორც ჰვემით გარჩევით
 დაგვიწერია, ვალიცა და ქონებაც. **ექვსი**
 ასე გაიყო, რომ ვალი ქონებასა სჭარბდეს.

ქ. ეგნატეს ვალის ჯამი აქათ ჩამოვიტანეთ, რომ არის **რბ ცნმე** (ასორი თუმანი, ორი მინალთუნი, ექვსი შაური და ცხრა ფული).

რე ძტმე (სამოცდა-
 ხუთმეტი თუმანი,
 სამი მინალთუნი,
 ექვსი შაური და ცხრა
 ფული) **ქ.** ამავ ეგნატეს ერგება პირდაპირ ნაწერი
 ქონებიდამ.

ქ. პაპუას ვალიდამ ეგნატეს ვალს შეუფარდეთ **რბ ცნმე** (ას-
 ორი თუმანი, ორი მინალთუნი, ერთი შაური და ცხრა ფული).

რე ძტმე (სამოცდა-
 ხუთმეტი თუმანი,
 სამი მინალთუნი,
 ექვსი შაური და ცხრა
 ფული) **ქ.** ამავ პაპოას ამ ვალის თანხათ ერგება.

ქ. ამას გარდა პაპოას ვალს მოემატა, ჯამია **მგ კჟე** (ორმოცდა-
 სამი თუმანი, შვიდი მინალთუნი, თვრამეტი შაური და ერთი
 ფული).

მგ კჟე (ორმოცდა სამი
 თუმანი, შვიდი მი-
 ნალთუნი, ექვსი შა-
 ური და ცხრა ფული) **ქ.** ამ ვალის თანხა ერგება ყარშუ ქონები-
 დამ.

რედ წქ (ასოთხმოც-
 და თოთხმეტი თუ-
 მანი, ოთხი მინალთუ-
 ნი და სამი აბაზი) **ქ.** იქნა ზემო სამი კალმის ჯამი **გ კალამი**,
 ვალის ჯამი არის **სმმ ცნმე** (ორას ორმოცდა
 რვა თუმანი, ორი მინალთუნი, ერთი შაური
 და ცხრა ფული).

ქ. პირდაპირ რომ **ზ** კალამი ასაღები სწერია, რომ ჯამი არის
 თარხანალას სადავოს გარდა **რი ქ** (ას ათი თუმანი და შვიდი მინალ-
 თუნი), ეს, თუ ან ამას გარდა, ამ თარიღს უწინდელი ასაღები გა-
 მოჩნდება ასეთი რომ ამ ანგარიშებში არ შემოსულიყოს, სულ პა-
 პოასი და ეგნატეს საერთო იქნება, შუა უნდა გაიყოს.
 ან ამ თარიღს უწინდელი ვალი გამოჩნდეს ასეთი, რომ პაპუას

მამისაგან ან იგნატეს მამისაგან აღებული იყოს, ან იმათ დრო[ინ]დელი დავა გამოჩნდეს, ორთავ პაპოამ და იგნატემ პასუხი უნდა გასცენ.

ამას გარდა ამ თარიღს უწინდელი ან უკანდელი თუ ასეთი ვალი გამოჩნდეს, რომ ის ვალი პაპოას აღებული იყოს, თითონ პაპუამ უნდა გადაიხადოს, იგნატეს საქმე არ ექნება.

აგრეთვე თუ იგნატეს აღებული ვალი გამოჩნდება, თითონ იგნატემ უნდა გადაიხადოს; პაპოას საქმე არ იქნება.

ამას გარდა თუ ამ თარიღს უწინდელი ერთმანერთში თეთრისა ან აღებ-მიცემის მოკითხვის წიგნი ან დავთარი ან ყაბზი ან ბარათი ან პირობის წიგნი გამოჩნდება, იმაების ჰუქვამი ბათილი არის.

თუ ამათი ერთობის დრო[ინ]დელი დავა რამ გამოჩნდეს, ბაინდურას თუ პაპოას სახელობით წამოედევოსთ ვინმე რასმე, რომ თეთრის სარიშტისა და აღებ-მიცემის სარიშტის დავა იყოს, პაპოას სიცოცხლეში ან პაპოას უკან, ამ გვარს დავაზედ რაც გაუვათ ან დაეხარჯებათ, საერთო იქნება; ეგნატემ და პაპოამ ან პაპოას შვილებმან უნდა პასუხი გასცენ.

მათი მონათ და ფერხთა მტვერთ ასე დავინახეთ, როგორათაც მოგვიხსენებია. ბძანება მათის უმაღლესობისა აღსრულდეს.

ნუნებერს კზ, ქორონიკონს უოფ.

სხვა ხელით:

ქ. ამ სამართლის ყაბული მაქუს მე, იესეს შვილს პაპუას. მე, იოსებმა პაპუას შვილმა, მამის ჩემის სიტყვით დავწერე და მეც ყაბული მაქუს. ამ ანგარიშის წიგნი ორი დაიწერა: ეს ერთი მე დავბეჭდე, ეგნატის მივეც და ამისი მეორე პირი ეგნატემ დაბეჭდა და მე მომცა.

ბეჭედი: მონა ღთის პაპოა.

ქ. ამ სამართლისა და ანგარიშის მოსამართლენი ვახლდნენ მუთოას შვილი ოსეფა, თაყუას შვილი ისაიას, უზბაშიშვილი შაქაროა, ავეტიქანთ ოპანეზა.

სამი ბეჭედი:

1. ოსეფ 1733
2. სომხური ბეჭედი
3. სომხურ-თათრული ბეჭედი

ხელრთვა: შაქაროა

ამათის მართლათით ზემო ანგარიშის დამსწრელი და დამწერივარ, მისს უმაღლესობის მონა და ფერხთა მიწა ყალოას შვილი.

ხელრთვა

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა **ქეტი** **მარიამის**
მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. დეკემბრის 2, ქორონიკონს **წმინდა**
ბექელი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, **ერეკლე**.

233. განიხილა კახის მარიამის შვილის პაპუნას საქმეზე

1787 წ. 29 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 958. პირი, ქალაქი. მხედრული.

ქ. კუტის მარიამის შვილს პაპუნას ამ წინას თვე-
[ე]ბში მისის სიმაღლის საქართველოს კელმწიფე დედოფლისთვის
არზით მოეხსენებინა და სამთავის[ს] მს[ა]ხლობელის ამილ-
ხორის აზნაურიშვილის ზა[ა]ლისშვილის ნიკოლოზის-
თვის ეჩივლა, რომ: მე ერევნელის კაცის სარქისას შვილი
ვარო. მამაჩემი სარქისა ავის დროს მიზეზით სამთავის[ს] მისულა,
იქ ცოტას ზანს მოჯამაგირედ სდგომიანო, და ამისის მიზეზით ყმად
მეკიდებანო, და სამართალი მადირსეთო.

მის სიმაღლე კელმწიფე დედოფალს ეს კუტი მარიამის შვილი
პაპუნა და ზა[ა]ლისშვილი ნიკოლოზ სამართალში ულაპარაკებია.
პირველად ნიკოლოზისათვის საბუთი მოუთხოვნია. ამ ნიკოლოზს
ერთი არზა წარმოუყენებია მისის სიმაღლის მეფის სახელზედ და-
წერილი, რომ ამ არზაზედ მისის სიმაღლის მეფის ოქმი არა ყოფი-
ლა მოწერილი და ზურგზედ მდივანბეგები განაჩენს აწერენ, რომ
ჩვენ მდივანბეგები ამ არზის პატრონისა და ამის მოადის სამარ-
თალს ესრეთ განვაწესებთო, რომ: ეს დედაკაცი თავისის შვილით
ამ ზა[ა]ლისშვილს ნიკოლოზს დარჩაო სამართლით; და თუ სხვას
კაცს ამ დედაკაცთან და ამის შვილთან ბატონყმობაზედ სიტყვა
აქვს ვისმეო და ალაპარაკებსო, სამართალი მასუკან იმას მიეცემაო.
ეს სამართალი ამ მიზეზისათვის განვაწესეთო, რომ ამ დედაკაცის
მოდვე არავინ იყოო სამართალშიანო; რომ ეს განაჩენი თიბათვის
თ, ქორონიკონს **უნე**, ამ წლის დაწერილი იყოო.

მისის სიმაღლე ჩვენი კელმწიფე დედოფალი განაჩენით ამას
ბრძანებს, რომ ჩვენ ეს მდივანბეგების განაჩენი ორის მიზეზით
მტკიცეთ ვერ დავინახეთო: პირველად ეს, რომ: რატომ არზაზედ
მისის სიმაღლის მეფის ოქმი არ არის მიწერილიო. თუ მსაჯულთ
სიტყვით უბრძანაო ამათი სამართალი, რატომ შემდგომად განაჩენი

მაშინაც¹ არ დაქმტკიცებინაო. და მეორე ეს, რომ: ამ შენს განა-
ჩენში ერთის მხრის ლაპარაკი კი სწერიაო და მეორეს მხრის ლაპარაკი კი აღარ სწერიაო. ამ განაჩენით ამ კუტის მართებულობა და პაპუნას შენ ყმათ ვერ მოგცემთო.

შეშმარიტი განსჯა და ბრძანებაც არის. კუტის მარიამის შვილის პაპუნასთვის საბუთები რომ მოუთხოვია, პირველად წარმოუყენებია თავის დედის მარიამის მორთმეულს არზაზედ მოწერილი ოქმი. მისის სიმაღლის მეფისაგან კურთხეულს რეცვაზ ამილახვარზედ, რომ: ბატონო ამილახვარო! თუ ამ დედაკაცის შვილი შენ წაგერთმევიოს თუ შენს სახლისკაცებს, ისევე მოეცეთო; თუ თქვენ ერთი რამ სიტყვა გაქვსთ, ილაპარაკეთ და სამართალი მოგეცემათო. ამას თავისი შვილები არ წაერთვასო, თვარემ ღმერთს დიდათ ეწყინებო და ჩვენგანაც საწყენი იქნებო. მაისის ით, ქორონიკონს უნე, ამ წლის დაწერილი იყო ეს ოქმი.

ამას გარდა მეორე საბუთი მოუტანია მთელის თუმანი-შვილებისა, რომ ესრეთ უწამებიათ, რომ: კუტი მარიამ ზაქალისშვილის ნიკოლოზის ყმას ჰყოლოდაო, ის რომ მოჰკლდომოდაო, მასუკან სხვას კაცს შეერთოო, ისიც რომ მოჰკლდომოდაო და ეს ობოლი დარჩომოდა, მასუკან ეს დედაკაცი და ეს ობოლი ქელთუბანს მოვიდნენო, ოცდაორი წელიწადი ქელთუბანს იდგნენო, არაეინ ზდავებიაო; რაც ხიზ[ა]ნი კაცის სამსახური იყოო, ამასაც ხიზნებთან ვიმსახურებდითო. მასუკან ნიკოლოზ რომ წამოვიდაო, მასუკან ამ დედაკაცმა მის სიმაღლეს ბატონთან უჩივლაო და ოქმიც უბოძაო. მასუკან ეს კაცი ამ ნიკოლოზისაგან არც ნამსახური გვინახავსო და არც იმის მეტად ნიკოლოზს ამას წამოსდავებიაო.

ამას გარდა კიდევ ერთის სომხითელის კაცის ათოას მოწმობა მოიტანაო, რომ ესრეთ გმოწმობდაო: ავის დროს მიზეზით ქვეყნები რომ წახდაო, სამთავისს ხიზნად მოვედითო, იმ თარიღში ერთი ერევნელი კაცი სარქისაც მოვიდაო, ზაქალისშვილის ყმას მოჯამაგირეთ დაუდგაო სამს წელიწადსაო. მასუკან ამ სარქისამ ერთი ზაქალისშვილის ყმის ქვრივი შეირთოო, რომ იმ ქვრივს ერთი ობოლი ვაჟიშვილი ჰყვანდაო ზაქალისშვილის ყმასთანაო. ზაქალისშვილმა მაშინვე ეს თავისის ყმის ობოლი თავისის ყმის საქონლით ამ დედაკაცს წაართვაო და თავის სახლში შეიყვანაო, რომ იმ დედაკაცთან თავისის პირველის ქმრისა აღარა დარჩომია რაო, და

¹ შიშინც.

არცრა ზაქლისშვილს მიუტყაო სარქისასათვისაო, და არც სარქისას უმსახურნია ზაქლისშვილისთვისაო. როგორც ხიზნის წესი არისო, ისე ხიზნათ იღვაო. ეს მოწმობაც მოკდაბარის რას დაწერილი იყო.

შემდგომად ამ საბუთებისა და წერილების უმეტეს დამტკიცებისთვის ყოვლად სამღვდელოს მიტროპოლიტს მთავარეფისკოპოსს პაიციოს მოვსახოვეთ შენი მოწმობაო. ამის ყოვლად სამღვდლოვბაც მოწმობას ესრეთ გიწერდაო, რომ: ჩემ სამთავნელობაში კუტის მარიაშვილი პაპუნაო კელთუბანს იღვაო და თქვენის ოქმით თუშინისშვილს ჰბარებოდაო; ორი წელიწადია სამთავის[ს] ჩემთან მოვიდაო, მე ვერ ვიცნობდიო, სამთავისელთ მოხუცებულთ კაც[ს]თ ვპკითხეო, ეს ვინ არისო, იმათ მითხრეს: ერთი ერევნელი კაცი მოვიდა აქ, ზაქლისშვილის ყმის ქვრივი შეირთოო და ეს იმ ერევნელის კაცის შვილი არისო. ასე იყო, რომ ეს ჰეშმარიტი მოხსენება არისო. ჩვენ ამთვის ძლიერის მოკთაბარის საბუთებითა და მოწმობებითაო შენი თავი ზაქლისშვილს ნიკოლოზს ყმათ ვეღარ მივეციოთ და ჩვენთვის სახასო ყმად დაგდევიოთ; და მასუკან თუ ზაქლისშვილს ნიკოლოზს ამ საბუთებ[ის] წინ[ა]ლმდევი და დასარღვევი საბუთი რამ ექნებაო და მოიტანსო, ილაპარაკოსო და სამართალი მიეცემაო. მის სიმაღლე კელმწიფე დედოფალს კუტის მარიაშვილისთვის ამგვარი განაჩენი ებოძებინა.

შემდგომით ამ განჩინების უკან ესევე ზაქლისშვილი ნიკოლოზ კიდევ ჩამოსულიყო და თავის დედაც თან ჩამოეყვანა და ჩიოდა და ამ პაპუნას რომ შეეტყო, ესეც მსწრაფლიად ჩამოვიდა და თავის მოდავეს სამართალში მზად დაუდგა.

მისმა სიმაღლემ ჩვენმა კელმწიფემ საქართველოს დედოფალმა ბატონის დადიანის ასულმა პატრონმა დარეჯან უმეტეს სამართლის განჩხრევისა და გამოძიებისათვის და არზის განსვენებისათვის ამათი სამართალი ჩვენ — მათს მონათ ციცის შვილს მღივანბეგს ეშეკალადაშს თეიმურაზს და ბეგთაბეგოვს მღივანს მოლარეთხუცეს სოლომონს გვიბრძანა. ესენი მოვიყვანეთ და ჩვენთან ვალაპარაკეთ.

ზაქლისშვილის ნიკოლოზის სიტყვა ესევე იყო: მღივანბეგების განაჩენი მაქვსო, რომელიც მისს სიმაღლეს კელმწიფე დედოფალს გაეჩხრეკა, იმ განაჩენში სიმტკიცე ვერ ეპოვნა, რომ იმ განაჩენით ვერც მისი სიმაღლე დედოფალი უმტკიცებდა, ვერც ჩვენ ვპყავით

იმის დამტკიცებას, ამისთვის რომელიც იმ განაჩენის დაუმტკიცებლობის მიზეზები ზემორე მოხსენებული არის.

ამას გარდა ზაქალისშვილს ნიკოლოზს ვაკითხეთ: ^{ერეკლესულნი} ~~ფეხთიქცხებ~~ საბუთი და სიტყვა გაქვს სამართალში, ის ილაპარაკეო. ერთი კიდევ ესე თქვა, რომ ამისმა მამამ ჩემის ყმის ქვრივი გაქაწილიაო და მასუკან ისე შეირთოო. მეორე ესე, რომ მოჯამაგირობაში სისხლი დაედვაო და ის გარდაუხადეთო.

თუ ესენი სწორე საქმე იყო, ან ყმის ქვრივი გაუწილა და ან სისხლი გარდაუხადა, ეს ნიკოლოზ გლეხიკაცი ზომ არ იყო, აზნაურიშვილი და შეგნებული კაცია, რატომ თავის დამნაშავეს კაცს მაშინვე ან თავის ნებით წერილი არ გამოართვა და ნასისხლში არ დაიჭირა და ან არა. მოსამართლესთან არ უჩივლია და სამართალი არ დაიმართა. ამითი ჩანს, რომ ეს ლაპარაკები სიმართლისა არ იყო; ამ კაცის ყმობის ნდომა აქვს და ამისთვის¹ ლაპარაკობს ამევექვს.

ამას გარდა ნიკოლოზ ესეც თქვა, რომ თავარეპისკოპოზს რომ მოწმობის წერილი მიუცია, ეს ოსტატობით გაკეთებული არისო.

სამართალი ამ სიტყვაზედ მივაგდეთ და ნიკოლოზს უთხარით: მთავარეპისკოპოზმა, რომ ესეც სიტყვა თქვა² ისო, რას იტყვიო.

ნიკოლოზმა თავს² იდგა: თუ მთავარეპისკოპოზი თავისის პირით ამავე მოწმობას გამაგონებს, მტყუანი ვიქნებიო და სიტყვა აღარა მექმნებაო.

მაშინვე სამართლიდამ ამ ზაქალისშვილს ნიკოლოზს თან კაცი გავატანეთ, იმის ყოვლად სამღვდლოება მთავარეპისკოპოზი პაისიოს თავის სახლებში ბძანდებოდა, მივიდნენ და ჰკითხეს თვითონ ნიკოლოზს; ესეც პირველი მოწმობა უთხრა და დაუმტკიცა.

ამით უმეტეს სიმტყუნეში შევიდა ნიკოლოზ. ამას გარდა სომხითელი სარქისას მოწმობა რომ ჰქონდა, მარტო წერილს არ ვერწმუნენით; ესეც სარქისა მოვაყვანინეთ, თავისის პირით ესეც თავის მოწმობა დაქაქტაცა.

ახლა ჩვენ ამდენის გამოძიებით გამოვიძიეთ. ნიკოლოზს ერთი მტკიცე საბუთი ჭელთ არა ეჭირა რა, რომ იმითი იმისთვის ეს პაპუნა ყმათა მიგვეცა. ამ პაპუნას ამისთანა ძლიერ[ი] საბუთები ჭელთ ეჭირა: მისის სიმაღლის მეფის ოქმი, რომ: ამილახვარო რევან, ამ დედაკაცს თავის შვილი მიეცო; მეორე, კიდევ მისის სიმაღლის დედოფლის განაჩენი, რომ გამოძიებით გაუსინჯავს და ზედმიწევნით სამართალი უბრძანებია; მესამე, მისის ყოვლად სამღვდლოს მთა-

¹ ამისთვის. ² თავის.

ვარეფისკოპოზის წერილი და პირით დამოწმება თავის ყურით გაი-
გონა; მეოთხე, ერთობით თუმანისშვილების მოწმობა, რომ ცეცხ-
ლი წელიწადი კელთებანს მდგარა, თუკი ყმა იყო! ამისა და
დაორს წელიწადში რატომ ერთის ქათმითაც არის ვერ იმსახურა;
მეხუთე, სომხთელის კაცის ათუას მოწმობა.

ამდენის საბუთებს მქონებელი კაცი როგორღა მიციემოდა.
ჩვენის გასინჯულობით და სამართლით ეს კუტი მარიამის შვილი
პაპუნა განთავისუფლდა, რომ ზაქლისშვილს ნიკოლოზს და არც
არავის ამის სახლისკაცებს, არც არავის სხვათ ვისმე საქმე არვის
აქვს. როგორც დედოფლის ყმობა მოუნდომებია, ასევე დედოფლის
ყმად უნდა ეგოს.

ჩვენის გასინჯულობით ეს სამართალი ესრეთ ვსაჯეთ და ნება
მისის სიმაღლის კელმწიფე დედოფლისა არის.

დეკემბრის კთ, ქორონიკონს უოე.

სოლომონ

ოსებ

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოს, კახეთის და სხვათა
დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან
ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. დეკემბრის ლ, ქორონიკონს უოე.

დედოფალი
დარეჯან

234. განჩინება ვალალაშვილთა მამულის საქმეზე

1787 წ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1787 წ. დედანი. დაზიანებული. ქალაღი.
44,5X10,5 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ორწერტილი: ამეტ-
ნაკლული.

ქ. სახლთხუცის რევაზის და ადამის და ზურა-
ბის სასამართლოდ მივედით ჩვენ, ლუარსაბ ბოქოულთ-
ხუცესი, გიორგი სარდალი; შამოვიყარეთ იასე, გე-
დევან, ხუცია, ფირან. გავსინჯეთ იმათი საჩივარი.

ერასტი, სეხნია, დებიტა ამას ჩიოდენ. გავშინჯეთ
ჩვენ და ვალაპარაკეთ. შიოშ², სეხნიას ძმა³, მისულიყო ადამის
ბაღში, ორმოცდაათი ნამყენი მოეჭრა, ხუთასი ვაზი მოეჭრა, ოთხი

¹ იყოს. ² შიოშს. ³ ძმას.

მარგილი დაეწო. ის ალაგი რაც ან საკმარი არის ან უკმარი არის. ყველა გედევანის ყოფილიყო, ბარათიც ქონდა. მიეყვანა და კლდე და ერასტის პაპუნა მაღალას შვილი, ფირან მწიფელი მწიფე შვილი, სხვა გლეხი კაცები და ადამისთვინ გე[ე]ცვალა. ადამს მიეცა ნიაბთ სამი ნარქვევი და ნახევარი¹ ერასტისათვინ, ნახევარი ნარქვევი აღარ მოეცა. კიდევ ამ სამს ნარქვევში კარიკას-შვილს ცოტა მიწა² მოქეკნა, არ დაენებებინა ერასტისათვინ. ახლა ეს ბალის დაჭრა, დაწვა იმაზე მომკდარიყო.

ამისი ჩვენ სამართალი უყავით: ამიტომ რომ სასახლის ბალი იყო, ცხრა თუმანი გაუჩინეთ. სამი თუმანი ამიტომ ჩაუტარეთ, რომ რაც მიეცა, იმაზე ნახევარი მიწა აკლდა. კარიკასშვილს იმ სამი დღის მიწისაგან არ დ[ა]ქნებებინა. ამას გარდა ორი თუმანი სვეტიცხოველს და ბატონს ქათალიკოზს ვაპატივეთ, ერთი თუმანი ჩვენ ვიპატივეთ მოსამართლეთ. სამი თუმანი სეხნიამა და ერასტიმ ადამს გარდუქადოს.

ახლა ის სამი დღის მიწა და ნახევრის ადამ სეხნიას [და] ერასტის მისცეს უკლებელი³. ადამს რომ ზაქარიას შვილის მიწა ზერისთვინ⁴ შექუმატებია, რაც ერთმა კაცმა თქოს, ზაქარიას შვილს პასუხი მისცეს.

კარიკაშვილის ვენაჯხედ რომ ლაპარაკობდენ, ნავიკრი-შვილს(?) რომ თხრილი უქნია, იმ თხრილს იქით ადამს არა აქ[ვ]ს კელი; იმას აქეთ ერასტის ნუ აქ[ვ]ს კელი.

პატარა ნიგოზი რომ დგას, ის ერასტის ქონდეს. სარალი-ძეს რომ ვენაკისთვინ მიწა შეუმატებია, იმის პასუხი ადამ მისცეს.

ერასტის რომ თავის ზ[ვ]რისთვინ ლობე გამოუცლია, ლობეს გარეთ ერასტი ნუ ეცილება. ლობეს შიგნით ჯანუას შვილს კელი არ აქ[ვ]ს.

სამის დღის და ნახევრის მიწა რომ მიეცემა ერასტის, ოჩლეური საკმარი და უკმარი სახლთხუცეს და მის ძმებს დარჩეს.

ეს ასე გაგვირიგებია, რომ ერთმანერთ[თან] ძმობისა და მოყვრობის მეტი აღარა კელი აქ[ვ]სთ⁵. ქორონიკონს უოე. + + კორიგი

¹+ადამს მიეცა. ²+კიდევ. ³ მისცეს. ⁴+რომ. ⁵+ერთმანეთთან.

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 28, საბ. № 159. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[101v] მისის უმაღლესობისათვის მოეხსენებინა რატის-შვილს ბეჟანს: ამ ოცდახუთს წელიწად წინათ ციხიდამ დავით რატის-შვილმან ჯინი გადმოაგდო და მე თავზედ დამეცა, რომ კინალამ მოვკვდი. ეს ჩემი შეწუხება ჩემს მეუღლეს რომ სმენოდა, ელდა მსცემოდა, შვიდის თვის ვაჟი მუცილიდამ ელდას ცემით მოსწყვეტოდა; ჩემი სიკუდილი და ჩემის მეუღლის ელდას ცემა აქამომდე დადუმებული მქონდა. და ახლა დავითის ძმამ შალვამ უმეტესი მიყო.

ამას წინად მე და შალვა ბატონის-შვილმა გიორგიმ გვალაპარაკა, საქართველოს მოსამართლენი იან იახლო, განჩინება მომცა, ქაიხოსროული [102] მიწა მე დამანება, იასაული მოვიდა, ხელი აუშართა და ის მიწა მე მომბაბარა; მე აქეთ წამოველ, ჩემმა შვილმა მოხნა და ფარცხვა დაუწყო, შალვა მოვიდა, შვიდის-რვა იარალიანის კაცით მოუხდა ჩემს შვილს ამ ჩემს მიწაში თოფგატენილი, გადმოუღო სასროლათ და მოსაკვლელად, საპირისწამლე აეწო და არ გამოუფარდა, თორემ მოკლევდა; მერე საჩქაროდ საპირისწამლე შეაყარა, მიუხდა ხარებს, ესროლა და მოახვედრა. რადგან უსამართლოდ ასე მწყვეტდა, იმ პირველის სიკუდილის სამართალსაც ვითხოვო და ამისასაცაო.

მის უმაღლესობას ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებილთათვის ებრძანებინა: ბეჟან და შალვა ალაპარაკეთო და ქეშმარიტი სამართალი მიეციეთო. ჩუენ მათის ბრძანებისამებრ შალვა რატის-შვილი მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

შალვა ასე ჩიოდა: ეს ოცდაათი წელიწადია ჩემმა ძმამ დავითმა ციხიდამ ცარიელი ჯინი გადმოაგდო და უნებურად ამას დავეცა, მაშინვე იმისთვის არ უჩივლია და ახლა თუ ოცდაათის წლის უნებურს საქმეს სამართალი შემოიტანს [v], ნება გაგქვსთო; და ქაიხოსროული მიწა — სამოცი წელიწადია მოდავე არავინ იყო — მე მქერია, მოხნა და ფარცხევდა; უთხარ: ნუ ფარცხავ, კიდევ სამართლიდამ შევიტყობ ამ მიწის ვითარებას და ისე დაფარცხე. არ მისმინა, უმეტესად ფარცხვა დაუწყო. მე ეს ღიდათ მეწყინა, ორს ხარს თოფი ვესროლე და ამ გაბრეილისათვის არც სასროლოდ მდომე-

ბია და არც ამისთვის გამიმართავს მოსახვედრად და არც სამართალს წამლე ამწვიო.

გ ა ბ რ ი ე ლ მ ა ნ მ ი უ გ ო : შენ რომ შეიღის იარაღი, ცით რომ მომახე, მე შემოგებეწე: სამართალმან და იასაულმან ეს მიწა მე მომაბარა, დავფარცხავ და თუ სამართლით შენ დაგჩხეს, შენვე მომკე, შენი იყოსო. მაინც არა ჰქენ; პირველად მე მოსაკუ-
ლელად გამომიმეტე, თოფი გამართე, უნდა გესროლა, საპირისწამ-
ლე აგეწო და აღარ გამოგივარდა, ღმერთმან დამიფარა მე, რომ
ღმერთის მაღლით სიკუდილს მოვჩჩი; მიუხე ჩემს ხარებს საჩქა-
როთ, საპირისწამლე და[ა]ყარე, ესროლე და მოახვედრეო.

ჩვენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივე-
ცით: თუ ბეჯან იმ პირველს ჩივილს არ დაიშლის და ასეთს მტკი-
ცეს საბუთს. მოიტანს, [103] რომ იმ მტკიცეს საბუთით სამართალი
მიეცემოდეს, მაშინ იმ ჭინის დაცემის სამართალიც მიეცემა.

და ის ქაიხოსროული მიწა ბეჯანს სამართლით რომ მისცემა,
რომ იმ მიცემა ჭეშმარიტი არის, რომ თითონ ამ შალვას მამის მოწ-
მობის წერილი აღმოვიკითხეთ, რომელშიაც იმ მიწას ბეჯანის წი-
ლად აცხადებდა. რადგან სამართალში აღმოჩნდა, რომ ის მიწა ბეჯა-
ნისა ყოფილა, შალვა შეიღის-რვა კაცით და იარაღებით არ უნდა
მიხდომოდა; და რადგან თავის მამულში მიუხდა, უნდა მიხდომის
სისხლი მისცეს შალვამ ბეჯანს.

სანატრელი მეფე ვ ა ხ ტ ა ნ გ ო რ მოცდაცამეტს რიცხვში
ასე ბრძანებს: თუ უსახლოდ და უცოლშვილოდ სხვას თავის მამულ-
ში იყოს და ისე მიუხდეს და დამხდომი მოკუდეს, სისხლი და სისხ-
ლის მესამედი მისცესო.

რადგან შეიღის-რვა კაცით და იარაღებით მისულა და მაშინვე
ეს შფოთი აუტეხია, მიხდომად დაიღვა შალვა და უნდა მიხდომისა-
თვის სანატრელის¹ მეფის ვახტანგის სამართლისაებრ სისხლის მე-
სამედი მოსცეს შალვამ ბეჯანს.

მისის უმაღლესობის ბრძანებით ბეჯან მესამე თავადათ არის
აღრიცხული. მესამე [V] თავადის სისხლი არის სამასოთხმოცდაოთხი
თუმანი; ამის მესამედი იქნება ასოცდარვა თუმანი. ეს უნდა შალვამ
ბეჯანს მოსცეს მიხდომისათვის.

და გაბრიელ რომ ეწამება თოფი მომიღე, სასიკუდილოდ გა-
მომიმეტე, ღმერთმან დამიფარა და არ გამოგივარდაო, შალვა ამო-
რო არის: არც თოფი შენთვის მომიღია სასიკუდილოდ და არც შენს
მოღებაზე საპირისწამლე ამიწვიო.

¹ სანატრელის.

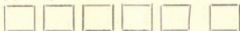
რადგან ასე აშორის არის შალვა, ბეჯანმა ოთხი თავისი ტოლი მესამე თავადი შეუგდოს, ექვსი აზნაურშვილი, რვა მსახური. ოთხი მესამე თავადიღამ ორი იშოვოს; ექვსის აზნაურიღამ ორი და რვა მსახურიღამ ოთხი იშო[ვოს]. წადგეს შალვა ამ რვა შეგდებულის კაცით და ასე ფუცოს. «ამის მადლმა, თქვას ბეჯან, მე შენის შვილისათვის არც თოფი გამიმართავს სასროლად და არც იმის სასროლად გამართებაში საპირისწამლე ამწოდეს».

თუ ასე ფუცა, ბეჯან თოფის აწვისას ველარას შეუვა შალვას და ასოცდარვა თუმნის მეტს აღარას მისცემს. და თუ ამ მოწმე[ე]ებით ასე ვერ ფუცა, უნდა მთელი სისხლი მოსცეს შალვამ [104] ბეჯანს. ბეჯანის მთელი სისხლი არის სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანი. თუ ზემორე მოხსენებულისებრ ვერ შეჰფიცა შალვამ, ეს სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანიც უნდა მისცეს. და თუ შეჰფიცა, ასოცდარვა თუმანი უნდა მისცეს შალვამ ბეჯანს.

ყ ა ფ ლ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ო ბ ე ჯ ა ნ და ბოქოულთხუცესო თ უ ხ ა რ ე ლ ო გ ი ო რ გ ი! მისის უმაღლესობისაგან ამათის მოასილობის ბრძანება თქვენ გჭონდათ, თქვენ ასე აღასრულეთ.

რომელიც ამათ იჩივლეს, იმ ჩივილისაებრ ჩუენ ეს სამართალი დაესწერეთ სანატრელის მეფის ვახტანგის სამართლისაგანა. და ნება მათის უმაღლესობის ასრულდეს¹.

ფებერვლის დ, ქორონიკონს უოვ.

თავში:

ჩვენ, მეფე მეორე ირაკლი ამ სამართალს ვამტკიცებთ, როგორც სამართალი მიუციათ. იასაულო! ეს ასე აღასრულე. მარტ[ის] კდ, ქორონიკონს უოვ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ფებერვლის კა, ქორონიკონს უოვ.

¹ სრულდინ.

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 1. საბ. № 32. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[50v] საქართუ[ე]ლოს უფლისწულს ბატონის შვილს გიორგის ჩუენ, საქართუ[ე]ლოს მსაჯულთშეკრებილთათვის ებძანებინა: ლუარსაბ ყაფლანის შვილი¹ და შაქარა მელიქი დავითაძე რომ დაობნო, ორნივე ერთად ალაპარაკეთ და ჰეშმარიტი სამართალი მიეცითო.

ჩუენ მათის ბრძანებისაებრ შაქარა და ლუარსაბ ვალაპარაკეთ.

ლუარსაბ² ასე ჩიოდა: ოსმალობივამ მოკიდებული ამ ქამამდინ ეს დავითა მამა-პაპით ჩვენი ყმანი იყვენო და გვემსახურებოდნენ და დღეისამდინ ჩვენის ყმობის უარი არ უთქომს, რომ ბარათშიაც მე მერგო.

შაქარა მელიქი ასე მიუგებდა: ოსმალობას უწინც ჩვენი მკვიდრი [51] ყმანი³ იყვენ და ოსმალობას აქეთაც რომ არბაბობას არეულობა შეიქნა და იმ არეულობაში ეს დავითა იყარა. ჯავახეთს გადავიდა და იქილამ აქ გადმოვიდა. მე ამასთან ამ დავითას ყოფნა არ ვიცოდი, ახლა შევიტყუე და სამართლით ვედავებო.

ჩუენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ორსავე მხარეს მოწმე[ე]ბი მოვითხოვეთ და ორსავე მხრიდან მოწმე[ე]ბი წამოდგნენ სამართალში, მაგრამ ამ შაქარას მოყვანილი მოწმე[ე]ბი უფრო ძლიერი მოწმე[ე]ბი იყვნენ, რომ არდვისელათაც აცხადებდნენ ამ დავითას და ოსმალობას არ დვის[ს] მსახლობელათაც და არბაბობას აყრილათაც. მაგრამ ჩვენ უფრო ჰეშმარიტის საცნობად ზაალიას ფიცო დავადევით. წადგეს ეს ზაალია და ასე ფუტყოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, ეს დავითა არდველიც იყოს, ოსმალობას არდავის[ს]აც სახლებოდეს, ხარჯიც ამ ზაალიას ერთმიოს და არბაბის აპყროდეს, რომ არბაბობამდინ არდავის[ს] სახლებულიყოს». თუ ეს ასე ფუტყა ამ ზაალიამ, ყაფლანისშვილი ლუარსაბ ვერას შეუვა; და თუ ასე ვერ ფუტყა, ყაფლანისშვილს ლუარსაბს დარჩება.

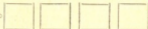
ამისი მოასილი შენ ხარ ციციის შვილო ამილდაბარ, ეს ასე აღ[ა]სრულე. ფებერვლის კ, ქორონიკონს უოვ.

რადგან ეს ზაალია ასე მოწმობს [v]: არბაბობამდინ ეს ჩიოთა-

1 ყაფლანისშვილს. 2 ლუარსაბს. 3 ყმანი.

ხ ა შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ ა არდავის[ს] ესახლო, ხარჯს ^{ფითონ} მე
 ვართმევდიო და არბაბობას აიყარა, რადგან ეს საქმე ამა[რ]წმინდ[ან]
 ბაზე იყო მოკიდებული და ამან ასე იმოწმა, ზაალიამ ^{წაღგეს} ^{სტკ}
 ასე ფუცოს, რომ: «მკუიღრი¹ არდაველიც იყოს, არბაბობამდინ არ-
 დაველს საზღებულოყოს». თუ ეს ასე ფუცა, ეს ჩითახაშვილი და-
 ვითა მელიქ შაქარას ყმად დარჩება. და თუ ეს ასე ვერ ფუცა, ლუ-
 არსაბ ყაფლანისშვილს დარჩება

ს უ ლ ე ი მ ა ნ ქ ე ვ ხ ა მ ფიცით ასე იმოწმა: ჩითახაშვილი
 დავითასა მამა²-პაპა ოსმალობას არდავის[ს] იყვენენ, სახლის ალაგიც
 იქ აქვს, წისქვილიც სოფლის ბოლოს აქვს, ორი საყდარი აქვს —
 ერთი სოფელში, ერთი საყდარიც ბაღში ჰქონდა; არბაბობამდინ იქ
 იყვენენ³ და იქაურიც არის; და ნება სამართლისა არისო. ამ დავი-
 თას მამას ტ ე რ - მ ე ლ ი ქ ს ე თ ა ე რ ქ ო .

ი მ ნ ა ყ უ ლ ა მ ასე იმოწმა: ჩითახაშვილი დავითა არდველი
 არის, ოსმალობას იქ მინახავს, სახლიც არდავის[ს] ჰქონდა, ორი საყ-
 დარი ჰქონდა — ერთი სოფელში და ერთი ბაღში; წისქვილიც სოფ-
 ლის ბოლოს ჰქონდა, არბობ[ა]მდინ იქ ყოფილან, იმას აქეთ არ ვი-
 ცი, სად ყოფილა; ამ დავითას [52] პაპას ჩ ი თ ა ხ ა ე რ ქ ო , მამას
 მ ე ლ ქ ი ს ე თ ე რ ქ ო .

ზ ა ა ლ ი ა მ ასე იმოწმა: ეს დავითა არდაველი არისო, არდა-
 ვის[ს] ორი საყდარი აქეთ — ერთი სოფელში და ერთი ბაღში, წის-
 ქვილი სოფლის ბოლოს აქვს; პაპას ჩითახა ე რ ქ ო , მამას მელიქისე-
 თა ე რ ქ ო , ოსმალობას, ყიზილბაშობას იქ ყოფილან, ხარჯი მირთმე-
 ვიაო, არბაბობამდინ იქ იყვენენ, არბაბობას აქეთ არ ვიცი, სად ყო-
 ფილანო.

ეს მოწმობა სამთავე ფიცით იმოწმეს. ჩვენ ფეთხაინის ყველა-
 წმინდის ღმრთისმშობლის კრებული ასე მოგახსენებ, რომ ზაალიამ
 მოვიდა და იფიცა.

მე ა მ ი ლ ლ ა მ ბ ა რ ¹ ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი . ამისი მოწამე ვარ,
 რომ ი[ა]ნ[ა]ელიც მე ვიყავ, მელიქს დარჩა ეს კაცი, იმ კაცებმა
 დ[ა]იფიცეს. ზღორთვა.

¹ მკურდი. ² მამა. ³ იყვენენი. ⁴ ამილამბარა.

ქსა. ფ. 1450. დავთ. № 10. საბ. № 157. პარი. ქალაღი. მზედრული.

[172v] ფეთხანის ხუციანთ სრაპიონა შვილის ტეროსეფას ქვრივს მარიაშს ეჩივლა ბატონს მელიქს ავეტიქასთან: ჩემი პატრონი ტერ-ოსეფა რომ მიიცვალა, მე ერთი ვაჟი და ერთი ქალი ობლები დამჩინნო, ის ვაჟიც მამიყუღო და ქალიც ჩემის სამშობლოანთგან მოცემულის მზითვით გამითხოვებიო და ჩემის პატრონისა ამ ერთის პატარა სახლის მეტი არა აქრის რაო დარჩომილი და ამ სახლზედაც მბლალი ხარჯი მაქვსო. ამის სამართალს ვითხოვო.

[173] ბატონს მელიქს ავეტიქას ჩვენ, ახპატის მონასტრის არქიფისკოპოზს დავითსა და ჩვენის მონასტრის კერძო ეკლესიების დეკანოზებთან გამოეგზავნა: ამათი საჩივარი თქვენ გასინჯეთ და სამართალი მიეცითო.

ჩვენ ეს ტერ-ოსეფას ქვრივი და მისი მზლო ტერ-მიკირტიჩა სამართალში ვალაპარაკეთ.

ტერ-მიკირტიჩა [მ] ასე სთქვა: მე მაგისი ქმრისა გაყრილი ვარო და არცარა სიტყვა მაქვსო. მაგასთან თავისი პატრონის თუ რამ ყოფილა, სახლი თუ სხვა რამ, ის ყოფილა იმათი. და რაც სამწყსო გვეყანდა, ის გაუყოფარი იყოო, და ის მე მყავს. იმას ვაჟი-შვილი მოუყუდა, სამწყსოდამ ვის რა საქმე აქვსო. და მას გარდა არაფერი საღავო არა მაქვს რაო.

ჩვენ ამ ტერ-ოსეფას ქვრივის საჩივარი რომ მოვისმინეთ, ასე ჩიოდა: მე რომ დამნიშნესო, ჩ[ემ]მა სამშობლოანთ ნიშნის მომტანს მისცეს **გ** (ორი თუმანი), ჩემს პატრონს ტანისამოსი უყვეს. რამდენსამე ნანს უკან გაყიდეს, დაღვა **ფ** (ათი თუმანი). ჩემმა სამშობლოანთ ჩემი პატრონი დაპატივეს. იმ დღეს პირისსანახავი ვიშოვე ოქრო, ისიც თავიანთ ვალში მისცეს **ე** (ხუთი თუმანი); ჩემი მზითვის ჩამოსავლები და შამშები გამი[ვ]ყიდეს და თავიანთ ვალში მისცეს **ბ** (თორმეტი თუმანი); ჩემის მზითვის ვერცხლის თასი, ქამარი და ოქროს ღილი გამიყიდეს და დახარჯეს **გ** (სამი თუმანი). ეს ზემოთ ამისი ნათქვამი ხარჯი შეიქნა **ღ** (ოცდათორმეტი თუმანი).

ამას გარდა კიდევ ჩიოდა: ჩემს დედამთილზე დავხარჯე **ა** **ც** (ერთი თუმანი და ორი მინალთენი); ტერ-მზითარამ ვალი გამამარ-

თვა **ჲ ჯ** (ერთი თუმანი და რვა მინალთუნი); ჩემის პატრონის სიკვდილი რომ გამიმეღავენეს) ჩემის მზითვისა ერთი ხელი მურასა, ტანისამოსს გარდა რომ გავყიდუ, სხვა ვალიც ავიღუ და დამტყუნებულა (ოთხი თუმანი); ლომანთ გიორგის ვალი იყო, რომ მე გამამართებუ (ხუთი მინალთუნი); ჩემის სამშობლოანთ ბიჭის ვალიც გამამართმევა **ჲ** (ორი თუმანი); ჩემის პატრონისაგან ქალი რომ დამრჩა, ჩემის მზითვით გავათხოვე **მ** (ორმოცი თუმანი); ჩემის სიძისათვის ამანათი გაეტანებინა მამაჩემს, გზაზე მტრისაგან გაცარცულიყო, იმისი ვალი მიეცა **გბ** (თორმეტი თუმანი); ამაების ჟამიც შეიქნა **გა პ** (სამოცდაერთი თუმანი და ხუთი მინალთუნი). ეს ზემო თეტრები სულ ჩემის მზითვისა და ჩემის სამშობლოანთაგან გამოტანილი დამხარჯვია და გამიკუქებიაო. ამ ხარჯებისაც კიდევ ვალი დამედვა **ლა** (ოცდათერთმეტი თუმანი).

ახლა [174] მე რომ მეტად გამიჭირდა, გავთხოვდი; მედაბურე ნიკოლოზა შევირთვე, იმისგან ერთი ვაჟიშვილი დამრჩა. ამ დარჩომილის ოცდაათი თუმნის მოვალისაგან რომ შეწუხებული ვიყავი, იმისთვის ამ ჩემის მეორე პატრონის სახლი გაიყიდა და ის ვალი მიეცა.

და მე და ჩემი შვილი რომ უსახლოთ დავრჩით, მოვედით ჩემის პირველის პატრონის დარჩომილის სახლში დავედქით. იმ ჩემის პირველის პატრონისაგან დარჩომილი ვაჟიშვილის ვალი მიეცა და სახლი დავიხსენ **ე ც** (ხუთი თუმანი და ორი მინალთუნი).

კიდევ ამ ვაჟის სიკვდილის ამბავი რომ მოიტანეს, იმ დღეს დამეხარჯა **პ** (ხუთი მინალთუნი). ამავე ვაჟის ვალი ივანგულანთ ფარსადანამ გამამართო თამასუქით **გწ** (ორი თუმანი და ოთხი მინალთუნი).

ამაებს გარდა რაც ამ სახლში ჩვენ რომ მოვედით, ამ სახლზე დავგხარჯვია შენობაზე, რომ სახელ-სახელდობ დაწერილი სია ჰქონოდა, იყო **გ ძფ** (შვიდი თუმანი, სამი მინალთუნი და ათი შაური).

მე ასე და ამდენა მწუხარება მამდგომიაო, არც სარჩო მქონია იმ ჩემის პატრონისაგან და არც სამარჩიო; და მიცვალეზულნიც სულაუხსნელნი [v] არიან და იმათი ვალიც თავს მაძესო. ის ჩემი პატრონიც სახასო რაიათი იყო; და ეს ჩემი მეორე ქმრისაგან დარჩომილი ვაჟიშვილი სტეფანაც სახასო ყმა არისო; და ამის სახლიც ამ თეთრების მიზეზზე დარჩომილი ვალისათვის არის გასყიდულიო. ამ ერთს მცირედის სახლის მეტი ჩემთვის ნუგეში არ ჩანს, რომ ამისი სამართალი მაღირსეთო. რომ ეს ერთი ჩემის ცოდ-

ვის ფასი ვაჭიშვილი დამრჩომია, ეს არც მე შვილად დამეყაროს და არც ქალაქს რაითადაო. ამდენის ჩემის ხარჯის თანხათ ამ სახლის მეტი არა ჩანს რაო. და ეს სახლი ამ ჩემს შვილს მარტვილს ვაუხალებთო.

ჩვენ ამისი საჩივარი ასე მოვისმინეთ და თქვენ, ბატონს მელიქს, ამ წერილით მოგახსენეთ. და მისი მახლი ტერ-მიკირტიჩაც განთავისუფლდა — მე ამათდან სალაპარაკო არა მაქვს რაო. და ახლა ამისი უმჯობესი საქმე თქვენ მოგეხსენებათ; და ამ სახლის საქმე როგორც [175] გნებადღესთ, ისე დაუმტკიცეთ.

თებერვალს 18, ქორონიკონს უოვ.

ამ სახლთან არც სადავო მქონია და არც ამას იქითა მაქვს სადავო; სახლი როგორც უნდოდეს, ისე მოიხმაროს. მე, ფეთხანის ტერ-მიკირტიჩა, ღმერთმა მშვიდობაში მოახმაროს + ტერ მიკირტიჩა[მ] წიგნი არ იცოდა და მე ტერ-არაქელამ დავეწერე იმის ყაბულობით.

ამ წიგნის მოწმე ვარ რომ ასე ვარივდა. ბანდა ისაი ძე მკრტუმ თაყუანთი.

ზემო ტერ-მიკირტიჩას იორარით მოწამე ვარ მიკირტუმას შვილი ოსეფ.

ამ წიგნის მოწამე ვარ შაბუღალანთ ესტატეს შვილი დავით.

ქ. მე, აშხარბეგ ამათ ლაპარაკში ასე დამხდური ვარ.

ქ. მელიქ-მამასახლისი ავეტიქა ამისი მოწამე ვარ.

ეს სახლი ტერ-მიკირტიჩას უთავაზეთ, რომ თუ უნდოდეს, ეს ვალი მისცეს და სახლი თითონ დაინებოს. ამან არ ინდომა და თავისის ნებით ხელი აიღო. და ამ ღედაკაცს დარჩა. ტერ-მიკირტიჩას და იმის შვილებს იმასთან ხელი არა აქვსთ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 615. დედანი. ქალაქი. 32x21 სმ. დაზიანებული. კედლები ალაგ-ალაგ ჩამოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან მისის სიმაღლის მსაჯულთშეკრებულების ქირი მოსცეს მაღალაშვილს სიმონს. მერე ამას მოვახსენებ ჩვენს მოწყალეს. ელისაბედ ბატონის შვილი რომ წაიყუანეს, იმეამად ცხინვალს გახლდი. იმერელს ხუცესს ერთი პატარა ბიჭი ვადმოყოლოდა იმერეთიდან. მე იმეამად ვკითხულობდი, რომ შემოენა ვინმე მოსამსახურედ. იმ ხუცესმა მითხრა, რომ ერთი პატარა ბიჭი მე ვადმამყვავო, ა[რც] მამა ჰყავსო და არც დედაო, და თუ კარგათ შეინახავო, მე შეგაპირებ ამ იმერელს ბიჭსაო.

იმ ხუცესს[ს] ერთი დარაია ვაჩუქე და ის ბიჭი შემამაპირა და იმ ბიჭმაც ღმრთის ფიცი მამცა, რომ მე შენს მეტი ბატონი არავინ მინდოდესო. ის ბიჭი იყო ჩემთანა, თოთხმეტი წელიწადი ჩემთან იყო განუშორებლად, რომ მე მახლდა შინა თუ კარში.

გამეპარა და კახეთს ცოლი შეერთო, ის ცოლი მოკდომოდა. ჩამოვიდა და მითხრა: მე რომ შენთან ღმრთის ფიცი მაქვსო, კეთილი არაა დამემართა რაო და ისევ შენი ყმა და მოსამსახურე ვიქნებო, რომ შენს მეტი ბატონი არავინ მინდაო.

იმ ქვრიობაში მაგ გლახას დედაკაცის ქალი აეჩემებინა ამ ქალაქშია და შეერთო ცოლად. აქ რომ საოფლე გამოჩნდა და ქალაქი აიყრა, იმ ემად მოვიდა ის ბიჭი ჩემთანა, შემამეხვეწა რომე, შენს მეტი ბატონი არავინა მყავსო და მიშველე რამეო და ზევით წაგვიყვანე ხიზნითაო.

ავდექ, ცხენები ჩამოუსხი, შამოველ სნეულებაში, ხიზნით აეყარე, შავსხი ცხენებზედა და შინ მივიყუანე ეგ სიდედრიცა, ის უწინდელ ცოლთან რომ გოგო ჰყავდა, მაგ დედაკაცის ქალიც — ესენი მიმიყვანია შინა და ერთი წელიწადი ულუფა მიძლევია და ისე შემინახავს.

¹ ცხენიბი.

თუ კი ყმათ არ მამსლოდა ან აქ სნეულებაში! რათ ჩნდებოდა
 დი და ან იქ ამ ჭაფას რათ გაეწევიდი? ეგ დედაკაცი გლახუბეს
 ჩვეული იყო, არ დამიყენა, დამტაცა; ის ბიჭიც საცაღადი
 მამიკლა. ახლა გოგო ოქუა შეიღისა [თვის] მიუცი[ა] და ეგ
 ბიჭი შინა ჰყავს.

რომელს კაცს წართმევია თავ[ისი] მსახურის შვილები სიდედ-
 რისაგან, რომ ეგ მედავება? მრავალს კაცს [ჰყავს] ასე მისული კა-
 ცი, თუ სხვა მებატონე არ გამოუჩნდა, მოყვარე ვერ წაქართმევს.
 ეს საქმე ასე არის და ნება თქვენის ბრწყინვალეებისა აღსრულდეს.
 მაისის დ, ქორონიკონს უოვ.

[განჩინება]

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებ[ა] ამას განვაჩინეთ. თუ
 ამ სვიმონის მოხსენება სამართლის მომართ ჰეშმარიტი არის, რომ
 პირველად ამას მოსვლია და ყმობია და სვიმონს ეს პირნახელი
 დაუცს და მეორედაც ამასთან მოსულა და ამის ყმობაში მომკუდა-
 რა, რაც ობლები დარჩომია იმ კაცს, ამ სვიმონისა არის.

და თუ ეს მოხსენება ჰეშმარიტი არ არის და იმ სვიმონთან
 არც პირველ მოსულა, არც მეორედ და არც ეს პირნახელი დაუცს
 სვიმონს იმ კაცზე, ვერას შეუვა.

და თუ სხვა მოდავე გამოჩნდება ვინმე და იტყვის: სვიმონს არ
 მოსვლია, არცარა პირნახელი დაუცს [სვიმონს] იმ კაცზე, მოსული-
 თაც მე მომივიდა, პირნახელიც მე დამიცს; თუ ასეთს საბუთს
 უზამს, მაშინ სამართლით სვიმონს ჩამოვართმევთ და იმას მივცემთ.

და თუ მოდავე არავინ გამოჩნდება და ამისთანა საბუთს ვე-
 რას უზამს, ეს ობლები ამ სვიმონ მაღალაშვილს არ ჩამოვართმევთ.

ამისი მოასილი, პეტრე, შენ ხარ². ეს ასე აღასრულე. [მა]ისის
 თ, ქორონიკონს უოვ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
 ნიკოლოზ.
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ლმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
 ჭულად, ქაიხოსრო.
3. დივანბეგი

² სნეულებაში. *ქმენ ხარ.

4. იწამეთ ოდეს საბიერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯილ მტერისთვის.

ქ. მისის უმაღლესობის ბრძანებით მდივანბეგების სამართალიში მე, ბოქოულთხუცესმა პათუამ, ეს და ამის მოღვაწე სამართალში მივიყვანე და მდივანბეგებმან ეს სამართალი მისცეს...*

ბეჭდი: მონა ლთისა პაპუა.

239. განიხილა ავილზაგარ ციციშვილისა და იოანე ბოგველის ამის საქმეზე

1788 წ. 15 მაისი

ტსა. ფ. 1450. დავთ. № 37. საბ. № 189. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[94] მისის უმაღლესობისათვის მოეხსენებინა ამი [ლ ლ ა] ბ ა რ ც ი ც ი შ ვ ი ლ ს: მი რ ა ქ ა შ ვ ი ლ ი ა [რ უ] თ ი ნ ა მ უ ს ხ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ გ ლ ა ხ ა ც ი ც ი ს შ ვ ი ლ ს უ ყ ი დ ი ა, გ ლ ა ხ ა ს ო ბ ო ლ ი ქ ა ლ ი მე შევირთე. სხვა არა ჰქონდათ რა, ეს მირაქაშვილი მზითვად გამოატანეს და ნასყიდობის წიგნიც მომცეს. იმხანად ეს მირაქაშვილი კახეთს იყო; იოანე ბოგველმან კახეთიდან თავისი კაცები აპყარა, ეს ჩემი კაციც აიყარა, თან გამოყვა, იოანესთან იყო. იოანემ ბატონისშვილს მოახსენა: ეს კაცი უპატრონო არის, მე მიბოძე, უბოძა. ეს რომ შევიტყე, მაშინვე იოანეს ჩივილი დაუწყე. იოანეს აღარ დასცალდა. ახლა ამ ჩემს მზითვეს იოანე ბოგველის სიდედრი [V] მიყიდის, სამართალი მალირსეთო.

მის უმაღლესობას ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებათათვის ოქმით ებრძანა, სამართალი მიეციეთო. მისის უმაღლესობის ბრძანებით ამის უწინარეს მირაქაშვილის არუთინას შვილი ოსეცა მოვყავანიეთ და ვალაპარაკეთ.

ოსეცა ასე ჩიოდა: ბეთალმად ვიყავე, კახეთიდან იოანემ ამყარა, აქ მომიყვანა და ბატონისშვილმან იოანეს უბოძა ჩემი თავი და იოანეს ვემსახურებოდიო.

ამათ რომ ასე იჩივლეს, ეს სამართალი მივეციოთ: რადგან ეს მირაქაშვილი გლახა ციციშვილის ნასყიდი ყოფილა და თავისი ნასყიდი კაცი მზითვად გაუტანებია, ვერავინ რას შეუვა. თავის ნას-

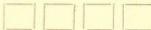
* თუ, რიცხვი და ქორთიყონი არ ირჩევა.

ყიღს თუნდა გაყიდის, თუნდა მზითვად გაატანს, უყიღია და მართლი-
ვად გაუტანება.

რადგან მისს უმაღლესობას მოწყალებით უბრძანებდა მისი მართლით მიეცემოდეს, მიეცითო; სამართლით მიეცა მისს უმაღლესობის ასრულდეს¹.

თუ ლაშვილს ყაფიზაშო ბერო! თუ მისის უმაღლესობის ნება იქნებოდეს, [ამ განაჩენით ეს] ოსეფა თავისის ძმისწყულებით ამილღაბარს მოაზარე.

მაისის იე, ქორონიკონს უო.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. დეკემბერს და, ქორონიკონს უო.

240. ბანკინება ვარაუდო 11-ისა მხარონიკაანთ და ვაჩნაძიანთ

მანულის საქმეზე

1788 წ. 26 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14036. დღიანი. ქაღალდი. 43,8x20,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია მიძე და წერტილი.

ქ. ენდრონიკაანი და ვაჩნაძიანი კოლაქსა და გეჯინს შუა მიჯნებზე ჩიოდენ. ჩვენ, მეფე მან ქართლისა და კახეთისამან ირაკლი მეორე მან, ამათი სარჩელი მოვისმინეთ და ეს სადაო მიჯნებიც ჩვენის თვალით ვნახეთ.

ვაჩნაძიანი ამბობდენ: მახოშვილები რომ სახლობენ, იმას ზემოდან წვერზე რომ მოციქულთ საყდარი არისო და იმის სისწვრივ კოდის თავში რომ დიდი ქვა ზისო და იმის დასწორ ჯანიანის მინდვრის ბოლოს ქუთიტკირის დასაყდრალი არის, ალაზნამდის ამის ქვემოთ ჩვენ ვაჩნაძიანთი არისო და ზემოთის მხრისაკენ საენდრონიკო არისო.

ენდრონიკაანი² უპასუხებდენ: ეს საყდარიც ჩვენი არისო და რომელიც დღეს ჩვენ კელთ გვიპირავს, თქვენ არაფე-

¹ სრულებად. ² ენდრონიკანი.

რი სადაო არა გაქვსთ რაო. და ოლეს გაღმა სადამდისაც ოღე
აღაზანს შეეყრება, ჩვენი მამული არისო.

ამაზე ბევრი სარჩელი ჰქონდათ. და ჩვენ მოციქულთა მამულს
დანა მწიგნობარი ვავებავნეთ, რომელსაც საყდარზე დაწესდა
მოციქობა — ვაჩნაძიანთ ავაშენეთო. ვაჩნაძე თუ არ თავის მამულ-
ში, ენდრონიკაანთ მამულში საყდარს არ ააშენებდა. მაგრამ რად-
განაც ენდრონიკაანთ დღეს მამული ხელთ უჭირავსთ, ფიცი სამარ-
თლით ენდრონიკაანთ დავადევით.

ენდრონიკაშვილებმა მიიყვანონ ვეჯინელნი ექვსი მოძღვრიანი
კაცი და იმ ქვეყნობაზე მოპოვაბარნი. იმ ექვსმა კაცმა ხატი აისვენ-
ნონ, ამ სადაოს მამულზე, სადაც ეფიცებოდესთ, შედგნენ ენდრონი-
კაშვილები*, რომელთაც ამ მამულში წილი უქმესთ, უკან მიპყვნენ
და აღაზნამდის ოლეს გაღმა და გამოღმა ჩაიფიცონ.

ამ ფიცით თქვან: «ამისმა მადლმა და გამაცხოველებელმა ღმერ-
თმა, ვაჩნაძიანო, ამას ზემოთ ვეჯინის მხრისაკენ საენდრონიკო არის
და ქვემოთ კოლაკის მხრისაკენ სავაჩნაძო. და ეს ოლეს გაღმა აღაზ-
ნამდის საენდრონიკო არის, ვაჩნაძიანთ სამამულედ კელი არა
გაქვსთ».

თუ ასე დაიფიცეს, დარჩებათ ენდრონიკაანთ. და ეს დაფიცე-
ბული მამული კელაზლა უნდა გაიმიჯნოს. და თუ ვერ დაიფიცეს,
დარჩებათ ვაჩნაძიანთ, რომელიც ამ ვაჩნაძენში მიჯნები მოუხსენე-
ბიათ ამ მიჯნებით.

იასაულო საგარეჯოს მოურაო ჯამასპი და ასისტაო და ანა-
გის ქვეხავ! ეს ასე აღასრულე. რომელსაც მხარეს ეს სადაო მამუ-
ლი დარჩეს, ამ ვაჩნაძენისაებრ კელი ამართე, მიჯნები ჩაუსხი და
დაანებე. მასის კვ, ქორონიკონს უოვ.

იქით პირზე ერთი ლექსი მწერალმა წავშალე.

ქ. ენდრონიკაანნი მივიდნენ ამ სადაოს მამულში, თავიანთ
გლებნი კაცი მიიყვანონ. აგრევე ვაჩნაძიანნიც მივიდნენ თავეთის
გლების კაცით. ენდრონიკაანთ უთხრან თავეთს ყმათ, თუ: «ანა მამა-
პაპათაგან ვაგვეგონოსთ და ან თქვენ იცოდეთ როგორმე, რომ ეს მა-
მული ჩვენი არ იყოს, ნუ დაიფიცავთ». თუ დადგნენ და თქვან

1 საყდარდან. 24 ან.

* ამის შემდეგ ერთი სიტყვა წაშლილია.

«ჩვენი მამული არის და კიდევ დაეფიცავთო», როგორც ამ გზა-
ჩენში სწერია, დაიფიცონ და წაიღონ.

და თუ ვერ დაიფიცავენ, დარჩებათ ვაჩნაძიანთ, რამდენიმე წელი
ნაჩენში სწერია.

ბავალი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ვრეკლე

241. განჩინება მელიქი ავატიანსა და ოსეფ ნაზარბეგის აბანოს სამეფო

1788 წ. 29 მაისი

ცსს. ფ. 1450. დავთ. № 22, საბ. № 69. პირი. ქალღღი. მხედრული.

[87v] მისის უმაღლესობისათვის მელიქს ავეტიქას
არზა მიერთმევიანა: ნაზარბეგის შვილი ოსეფა აქა-იქ ლა-
პარაკობს, ხოჯას აბანო ეჩმიაძინისა არისო, მდივანბეგებზე ოქმი
მიბოძეთ, რომ ეფისკოპოზნი, დეკანოზები და ქეთხუდები დაისწრან,
ოსეფას ლაპარაკი გაშინჯონ, რომ ეს ხმა საბოლოოდ არ დარჩეს.

მის უმაღლესობას ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილ-
თათვის ებრძანებინა ოქმით. ჩუენ ბრძანებისაებრ ყოვლად სამღუ-
დლო თბილელ მიტრაპოლიტი გერმანე, ქალაქის წინა-
მძღვარი ეფისკოპოზი მარტირუზ ვართაპეტი ახპატისა, ეფის-
კოპოზი დავით ვართაპეტი, დეკანოზები და ქეთხუდები — ესენი
ჩუენთან დავისწარიო. მელიქი ავეტიქა და ოსეფა ვალაპარაკეთ.

მელიქი ავეტიქა, დიალ, გულმდულარედ ჩიოდა: ჩუენს
ამდენის ხნის სამკვიდროს რათ მიხლათავსო.

ოსეფამ ამის პასუხათ ეს ხელის წერილი მოსცა სამართალს:
მე, ოსეფა ნაზარბეგის შვილი პეტელაშვილის იოანეს
სახლში არზის დასაწერად [88] ვიყავ ჩემს საქმეზედ. იოანემ ერთი
ნუსხა გამოიტანა და მითხრა: მელიქის აბანო სახელმწიფო არისო.
მე მაჩვენეს, მე ეს პასუხი გავეცე: ფე აბანო საბატონო არ არია,
ყიასას აბანო არის, საბატონო მელიქის აბანო ეჩმიაძინისა გამიგო-
ნია, თუ მანდენანთაგან შეწირულია, მაგიერი ორი დუქანი მიუ-
ციათ და აბანო გამოურთმევიათ. ასე ექვეით გამიგონია, არც სწორე
ვიცი, არც მართალი, ასე გამიგონია. ახლა მელიქმა სიგლები გამოი-
ტანა, თავისი ყოფილა, მე არც წავდავებულვარ აბანოზე, არც მო-
ცქეული გამამიგზავნია, არც ბატონთან მიჩივლია, ხელმწიფების
სიგლები გამოიტანა, თავისი ყოფილა სამკვიდრო, მე, ოსეფა ნაზარ-
ბეგის შვილი ასე ვსწერო.

პენტელაშვილი იოვანე მოვყვანიხეთ და ვკითხეთ. იოანემ ამის პასუხად ეს ხელისწერილი მოსცა სამართალს; ამ პენტელაშვილი ამის მნახელი ვარ. ერთი წიგნი ჩავიგდე მის წიგნებში ორს აბანოს იჯარით აძლევენ, სწერენ: ყიასას ნაქონი აბანოები [v] ზეით და ქვეით მოგეცით იჯარითაო. მე ოსეთას დავეკითხე: ეს აბანოები მელიქისა გვეგონა; ოსეთამ თქვა: ყიასას აბანო სხვა არისო; მელიქის აბანოები ეჩმიაძინისა გამიგონიაო. ეს სიტყვა შინა ვთქვით, არც მელიქისათვის დაგვიბრალებია, არც ამაზე ლაპარაკის აზრი გვექონია, ქრისტეს ვფიცავო.

ამ იოანეს ხელისწერილზე ასატურაშვილმა გოგამი ხელი მოაწერა, ეს იოანეს წერილი მართალი არისო. რადგან ამ ლაპარაკში ასატურაშვილი გოგამი დასწრებოდა, იმასაც ვკითხეთ. გოგამამ ხელის წერილი მოსცა სამართალს ასე: ღმერთის წინაშე იოანე პენტელაშვილმა ერთი ნუსხა მაჩვენა, ვაგახარებო, აბანო ხოჯისას რომ აქმბობენ, საბატონო არისო; აგერ ეს ნუსხა ზეითქვეითი აბანო სწერია იჯარით ყიასას ნაქონი, სწორედ ხოჯისა გვეგონა, ოსეთა ნაზარბეგის შვილს ვკითხეთ, არ არის ხოჯისაო, მე ეჩმიაძინისა გამიგონიაო, რომ დუქნები მიუციათ და გაუცვლიაო აღამელიქს თუ აშხარბეგს, და მე კიდევ სალაპარაკოში გამოვიყენებო, ხატს რომ შეწირულს გამოსწირავენ, ნახე სხვა საქმე რარიგად იქნებო, ოსეთასაგან და იონესაგან ასე ვავიგონეო; [89] იოანე პენტელაშვილმან ხელი მოაწერა ამ გოგამის წერილზე, გოგამის სიტყვა მართალიაო.

რომლითაც ნუსხით იოანეს ეთქვა, აბანო საბატონო არისო, ის ნუსხაც მოვატანიხეთ. იმ ნუსხაში ყიასა ვეზირის აბანო აღმოჩნდა.

მასუკან მელიქმა ავეტიქამ მეფე[ე]ბის წიგნები გვაჩვენა: პირველად როსტომ მეფისა ქორონიკონ ტმ — ამ რიცხვში იყო აღწერილი, რომ: ეს ხოჯის აბანო ხოჯა ბებუდასი თავისის საქონლით ნასყიდად და თავისაგან აშენებულად აღმოჩნდა თავისის თბილის წყლებითა.

შემდგომად გიორგი მეფისა, ლევან და სულეიმანისა წიგნი მოიტანა ქორონიკონს ტმე — ამ რიცხვში იყო აღწერილი, ამასვე ამტკიცებს.

ამის შემდგომად მეფის ირაკლის წყალობის წიგნი მოიტანა ქორონიკონს ტოზ, რომ ამ წიგნებსვე ამტკიცებს.

ეს მეფე[ე]ბის წიგნები რომ ვნახეთ, და ჩუენც ჩუენის მამაპაპათაგან ასე ვაგვეგონა, რომ ეს აბანო ხოჯა ბებუდასი არის, თუმ-

ცა აქამდისინ-სარწმუნო ვიყავით და ახლა უფრო მტკიცედ [v] და-
 ვერწმუნენით, რომ ეს აბანო ხოჯა ბებუდასი ყოფილა. **არქონსულის**
 და რაც ნაზარბეგის შვილი ოსედა და პენტელა **შვილის** **არქონსულის**
 ამ წიგნში იწერებიან შეუწყნარებელი იყო და არც ჩვენ შევი-
 წყნარეთ.

ჩვენის გასინჯულობით და გოგია ასატურაშვილის მოწმობით
 ამათი ლაპარაკი მტრობის სახით არის ნალაპარაკევი; ამიტომ, რომ
 ოსედა[m] სხვაც ბევრი მტრობის სიტყვა ილაპარაკა სამართალში.
 ჩვენ ასე გავსინჯეთ და ნება მისის უმაღლესობისა არის.

გ ო ს ტ ა შ ა ბ ი შ ვ ი ლ ო ნ ი კ ო ლ ო ზ ! ამის მოასილი ბა-
 ტონის ბრძანებით შენ იყავ, შენ ასე აღასრულე.

მაისის კთ, ქორონიკონს უოვ.

--	--	--	--

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ი რ ა კ ლ ი
 მ ე ო რ ე, ამ განჩინებას ვამტკიცებ. აღიწერა ივნისის ე, ქორონი-
 კონს უოვ.

--

ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დ ე დ ო ფ ა ლ ი და-
 დიანის ასული პატრონი დ ა რ ე ჯ ა ნ, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.
 ივნისის მ, ქორონიკონს უოვ.

--

242. გაჩინება რამაზ და იოსებ გლუჯიანების
გაგულის საქმეზე
 1758 წ. 80 მაისი

ხელნაერთი ინსტიტუტი. Hd 7262. დედანი. ჭალაღი 40,3 X 22,2 სმ.
 მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია მძიმე, წერტილი და წერტილ-
 მძიმე.

ქ. გ ლ უ რ ჯ ი ძ ე რ ა მ ა ზ თავის სახლისკაცს ი ო ს ე ბ ს
 ვენახზე რომ ედავებოდა, თუმცა ძველი საქმე იყო და ფიცი გვეძნე-
 ლებოდა, მაგრამ რადგან ორისავ მოდავის ყაბულობით ფიცი დამ-

ტიცდა და ეს მიზეზებიც ჰქონდა, რომ სიგელში თარიღის წინა-
უკმობა გამოჩნდა.

მეორედ, რომ აბელს თავიანთ მკრიდან გასყიდულნი¹ და
ლი თითონვე დაუხსნია და აბელიშვილს ზაზას და რამაზს კი
გაუყიდნიათ ბეჟიტაშვილს ნარიმაზე და ამ მონასყი-
დეს აბელასათვის არ დაუბეჭდვინებია², ამან უფრო დიდი იჭვი
შემოიყვანა მოსამართლეთ გონებაში თარიღის წინა-უკმობისაგან,
ამისათვის, რომ მამა ცოცხალია, შვილები ჰყიდიან და მონასყიდე
მამას არ აბეჭდვინებს³. სიგელში თარიღის წინა-უკმობამ და მო-
ნასყიდისაგან მამის დაფარვით შვილებისაგან სყიდვამ გეასაჭიროა
ფიცი.

და ქაიხოსროს ქვეით ყოფას რომ ამბობდა რამაზ და
იმისაგან ამ ვენახის გასყიდვის შეუტყობრობას, იოსებ ქაიხოსრო-
საგან ცოდნას მოწმით ამტკიცებდა, ზაქარია ლეღელი ემოწმე-
ბოდა ფიცით, მაგრამ ამავე ზაქარიას კელით წერილი სამართალში
წარმოაყენეს რამაზმა და იმისმა ძმამ, რომლითაც უკუეთქვა, არ
ვიციო.

ამ ვანაჩენში მოხსენებულის აზრისამებრ განხილვით და მოწა-
მეთაგან სხვაგვარ სიტყვის ცვალებით განისაჯა ფიცი. წადგეს ეკ-
ლესიაში იოსებ და ასე შეჭფიცოს: ქაიხოსროს შეტყობითაც ეყი-
დოს და არც სიგლის ყალბობა იცოდეს. თუ ასე შეჭფიცა, დარჩება
იოსებს. და თუ ვერ შეჭფიცა, რამაზსა და იმის ძმებს დაანებოს.

იასაულო იოსებ! განჩინება ესე ასე აღასრულე. მაისის ლ, ქო-
რონიკონს უოვ.

აქვსი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ.
2. დივანბეგი.
3. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქაიხოსრო.
4. იწამეთ ოდეს სახიერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯად მტე-
რისთვის.
5. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშკიალასბაშ მყო მდივანბეგი
თემურაზ.
6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

¹ დაუბეჭდვინებია. ² აბეჭდვინებს.

ქ. იოსებ გლუჩიძე რამაზმა მოიყვანა დასაფიცველად. მსა-
 ჯულთ მიეცა სამ[ართალი], რომ უნდა დაეფიცა იოსებს წმინდის
 ევსტათიში; მოიყვანა, რომ უნდა დაეფიცა. ახლა წმინდის
 თის დეკანოზი პეტრე ჯვარაშვილი, ზაზა, ნიკოლოზ
 კარგარეთელი, კანდელაკი მღვდელი ვასილი შევეყრე-
 ნით და არ დაეფიცეთ, რომ არა სჯობდა, არც ერთისათვის¹ არა
 სჯობდა. ახლა² იოსებმა მეოთხედი უნდა მისცეს რამაზს იმ ვენა-
 ხისა, იოსების და რამაზის ყაბულობით.

არის ამისი მოწმე თავად ღმერთი, კაცთაგან: მატკუაშვი-
 ლი გიორგი, ნაეროზაშვილი გიორგი, ამათი მოასი-
 ლი ბეჟანის შვილი იოსებ³.

ეს განაჩენი იოსებს დარჩა, მეორე განაჩენი რამაზს მიეცა.

მე, წმინდის ევსტათის კანდელაკს ვასილს, იოსების და რამა-
 ზის სიტყვით დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა წიგნი ესე იუ-
 ნის[ის] თერთმეტს, ქორონიკონს უოვ

ხელთა: პეტრე დეკანოზი, ზაზა, ნიკოლოზ, ვასილი.

++

243. განიხილა კიკოლა ციციოვილისათვის საუბატოო გავახდის თათბარზე

1788 წ. 5 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1340. დედანი. ქაღალდი. 34×18,6 სმ. თავი
 აკლია. მხედრული. განკვეთლობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების მიერ მისს ბრწყინვა-
 ლებას ბატონს ყორიასულბაშს ზაალს ასე ეუწყოს: თეიმურა-
 ზ მდივანბეგ-ემიკალასბაშის სახლობისა საუბატოო რომ დაედო
 66 (250) თუმანი ციციის შვილს კიკოლას, აქედამ ბატონ-
 მა დედოფალმან იპატივა 66 (100) თუმანი, დარჩა 66 (150) თუმანი.
 ეს 66 (150) თუმანი უნდა კიკოლას მიეცა. მაგრამ არ მისცა.

წავეკისს მოსახლე ასლამაზა, აქავ ბობოშაშვი-
 ლი, აქავ ალიყულა — ეს სამი კომლი კაცი და წავეკის[ს] რომ
 თეიმურაზ მდივანბეგადამ წავეკისის მეოთხედი ერგო, ეს კაცნი
 წავეკისის მეოთხედის მამულით გირაოდ უნდა ყუ[ა]ნდეს, ოცი თვე
 ვადა.

¹ ერთისათვისონ. ²ახლა. ³ამ განაჩენისა.

თუ ამ ოც თვეზე ეს ასორმოცდაათი თუმანი თეთრი მიბარა მდივანბეგ ეშიკალასბაშის სახლობას ამ ვადაზე, ეს მამული და ეს კაცი უნდა უკლებრივ მიბაროს კიკოლას.

და თუ ამ ვადაზე ეს თეთრი ვერ მისცა, მერმე ველარ შეუვა. თუნდა გაყიდოს, თუნდა დააგირავებს. თიბათვის ე, ქორონიკონს უოვ.

ქ. სანატრელის მეფის ვახტანგის სამართალი ასე სწერს ამგვარს საუპატიოს გამორთმევისათვის, ზოგი ნაღდი უნდა მისცეს და ზოგი ვეჯიო. ორმოცდაათის თუმნისა ხარაბას ადგილს მამული მისცეს, ორმოცდაათის თუმნისა შენს ადგილს კაცი მამულით მისცეს, ორმოცდაათი თუმანი ნაღდი მისცეს.

თუ უნდოდეს ზახას, ეს სამრიგად გაყოფილი თეთრი და ვეჯი ახლავ გადაწყვეტით მისცეს. და თუ ახლა გადაწყვეტით ასე არ მისცემს, ახლა როგორც ზემორე გირაო მამული და ყმა დაგვიწერია, ისე უნდა ეპიროს ვადამდინ. ზემორე რომ ვადა დაგვიწერია, ის ვადა ცოტა არის. სამი წელიწადი ვადა დაგვიცეს. თუ ამ სამს წელიწადზე დაიხსნა კაცი და მამული, ხომ ის არის. და თუ ამ ვადაზე ვერ დაიხსნა, მერე ველარ დაიხსნის.

ზეთი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.

2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო.

3. დივანბეგი.

4. მე თოდო.

5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

თავში:

*... იენისის იზ, ქორონიკონს [უოვ. როგორც] განგვიჩენია, ამ ასო[რმოცდაათ თუმანს] არც მოვაკლებთ და ა[რც მომატება] იქნება. ეს ასო[რმოცდაათი] თუმანი ვეჯ[ი] და ნაღდი უნ[და მისცეს]. და... [როგორც] ჩვენს განწესებულს ოქმებშიდ დაგვიწერია, ისე უნდა შესრულდეს. და არც ეს განაჩენი დაგვიყენებია. ეს განჩინება ასე უნდა შესრულდეს.

ბეჭედი: ქნარს მისცეს, დავით მიჯნობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

* თავი აკლია.

ქსა. ფ. 1448. № 5598. დედანი. ქაღალდი. 43X29 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აქა-იქ ნახმარია წერტილი და მძიმე.

ქ. ხიმშიაშვილი სულხან თავისი სახლის კაცებს, რამაზს, ბერუკას, ღონენას და დავითს ბულაჩაურზედ ედავებოდა: სანატრელს მეფეს თეიმურაზს ბულაჩაური საკუთრად ჩემის ოჯახისათვის უბოძებია და თქვენ მძღაგრებით დაგიპერიათო და ჩემთვის წილი აღარ დაგიდევიათო. ეს ხსენებული სიგელი სულხანმა სამართალში წარმოაყენა, რომელშიაც სწერს: ვიბოძეთო ხიმშიაშვილს შერამაზანს და თამაზს თქვენი სამკვიდრო ორი კუამლი და ბულაჩაური და ბიბიანიო.

მეორეს სახლის კაცს დავითსაც მოჰქონდა სანატრელის მეფის თეიმურაზ პირველისაგან ბოძებული სიგელი, რომელშიაც ბიბიანს უცხადებდა.

რადგან ორსავ მკარეს სიგელი მისცემოდათ და თავის სახლისკაცი სულხანს მიუგებდენ: ბულაჩაურს შენის წილის ფარდა, როდესაც გავყრილვართ სხვაგან გრგებია და დღესაც კელთ გიჟირავსო, ამის გამო ჩვენ მოსამართლეთ ხიმშიაშვილებს ბერუკას, ღონენას და დავითს ფიცი დავადევით.

წადგნენ, ერთმა ხატი ჩაისვენოს და ასე შეჰფიცონ: «ამისმა განმაცხოველებელმა ღმერთმა, როდესაც ეს წყალობის სიგელი მიშოვნია, ბულაჩაური უწინაც საერთო ყოფილა, წიგნს შემდგომადც საერთოდ გაგვიყვია, და შენის წილის ბულაჩაურის ფარდად უჩვენონ ეს მამული, გიჟირავსო».

თუ ასე შეჰფიცეს, დარჩებათ ბულაჩაური ხიმშიაშვილებს რამაზს, ბერუკას, ღონენას და დავითს, როგორც დღეს ვაყოფილი აქვს. და თუ ვერ შეჰფიცვენ, სულხანს უნდა დაანებონ.

იასაულო შაბურიშვილო ფირან და ზალდასტანაშვილო ზაალ! ეს ასე ადასრულეთ. ივნისის 27, ქორონიკონს უოვ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეთოდი
2. ღუად კაცად გესაფ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესანიკოლოზ

3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა

მონ

4. ღვიანბეგი

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

verso

ქ. ღმრთის წინაშე მე, ზალდასტანიშვილი ზაალ ამ მღვიანბეგების განჩინებულს სამართლით და მისის სიმაღლის ბატონის მეფის დამტკიცებით იასაულად განვეწესებინეთ.

შაბურის შვილის ფირანის შვილი ზაზა და მე ზალდასტანის შვილი ზაალ მივედით ბულაჩაურში და როგორც ეს განაჩენი გვიცხადებდა, ასე უთხარით ბერუქასა, ღონენასა და დავითსა: «ან უნდა შეფიცოთ და სახუფქო მამულიც აჩვენოთ, და ან არადა, რასაც მამულს გედავებათ, ის უნდა დაანებოთ».

იმათ ჩამოქნეს სამთავ სანთელი, აიღეს ხელში, მივიდნენ, ეკლესიის კარი მღვდელს გააღებინეს და უთხრეს მოდიო: მიჰყვენ სულხან ხიმშიაშვილი თავის შვილებით საყდრის კარამდის.

ამ ბერუქამა, ღონენამა და დავითმა ასე უთხრეს: «ამ ეკლესიის მადლმა, შენ რომ მამულს გედავებო, ეს მამული ალალი ჩვენი მამისა და პაპის წილში¹ ნარგები არისო და ამის სამაგიერო² შენი ნარგები მამული, იქავ ახლოს დაანახვეს, რომ ეს არისო და ეს არის»; საყდრის კარზედ რომ იდგნენ, ის სიტყვა რომ უთხრეს, საყდარში შეიწიეს, სანთლები ხელში ეჭირათ.

მაშინვე სულხან და თავის შვილები გამობრუნდნენ და წამოვიდნენ, რომ არ დაგაფიცებთო.

მასუკან ამ ჩემმა ამხანაქმა შაბურის შვილმა ასე მითხრა: «მე მეზობელი და მოყვარე ვარო და უნდა დაანებონო». მოვეწიე გზაზედა, უთხარ: «ის კაცნი საყდარში შესულნი არიან, სანთლები ხელში უჭირამთ, მოდიოთ და დააფიცეთო». ასეთი სიტყვა მითხრეს იმათა, რომ მაშინვე დავბრუნდი.

ღმერთსა ვფიცავ და მეფის ერეკლეს თავსა და იმ ეკლესიის მადლსა, რომელს კარზედაც მე ამათ მივეყე, როგორც ამაში დამიწერიებია, სწორედ ასრე იყო. მე, თუ მანის შვილს იოსებს, ამ ზალდასტანის შვილმა ზაალმა ასე მითხრა, და როგორც მითხრა თავის პირით, ღმრთის წინაშე ისე დავსწერე.

¹ წილში. ² სამაგიერო.

მარიამობისთვის კთ, ქორონიკონს უოვ.

მე, იოსებს, დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამ წიგნსა და მისი წიგნიცა
ქვამზედ:

ბეჭელი: იოსებ.

მარტენა ქვემო კუთხეში ბეჭელი:

ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკალასბაშ მყო მდივანბეგი
თემურაზ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოელისა საქაროველოსა და კახეთისა მეფე ირაკ-
ლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. აგვისტოს კვ, ქორონიკონს
უოვ.

ბეჭელი: მე ფებთგანაწილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე.

**245. განიხილავთ თავლიდარ თანახასა და თეიმურაზ მელიქიშვილის
ხალის საქმესა**

1788 წ. 27 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 958. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. თავლიდარმა ოპანეზამ წარმოაყენა სამართალში თამა-
სუქი მელიქიშვილის თეიმურაზისაგან მიცემული,
რომელშიაც ეწერა: ავიღე მე თეიმურაზმა შენ ოპანეზა თავილდრი-
საგან თხუთმეტი თუმანი ქალაქის ზარაფხანის სირმა აბაზი ამის
გირაოდ მოგეც ორი კუამლი კაცი: ოპანეზა თავის ძმით და პა-
პალაო. ორს თუმანში ოთხი ხარვარი წმინდა პური შემოდგომა-
ზე მოგეცო და ცამეტს თუმანში, მანამ შენს თეთრს მოგეცმდე, ეს
კაცნი შენ გემსახურებოდნენო. რაც საბატონო, სარუსო, საქვეყნო
ხარჯი ამ შენს გირაო კაცებს შეხედეს, სულ მე გარდავიხადო. და
რაც ჩემი ხარჯი აძევსთ, იმითაც შენ გემსახურნენო.

ოპანეზა ანბობდა: არც საქვეყნო ხარჯი კპატივებია ამ
ჩემს გირაოს კაცებს, არცა რა ჩემთვის უმსახურნიათო. ჩემი თეთ-
რიც მამცეს და პირობისაებრ რაც ჩემს გირაოთ ყოფნაში გამო-
ურთმევეა თეიმურაზს, იმასაც სამართლით ვითხოვო.

მელიქიშვილი თეიმურაზ მიუგებდა: ჩემი ვალი უნდა მივეცე
დამაკალსო.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცი: რადგანც თეიმურაზს პირობა
გაუტეხია, — არც პური მიუცია და არც გირაო კაცნი პირობისა-
ებრ დაუნებებია, — რასაც საბუთს უზამს, ამ გირაოს კაცს თეთ-

რით ოპანეზასათვის ემსახურნოს, სარგებელში ჩაუგდოს და რა
 დამ აქამომდე თხუთმეტი თუმანი — თუმანზე ორშაურ საოჯებ-
 ლით ახლავ თეიმურაზმა ოპანეზას უნდა მისცეს. ეროვნულნი
 იასაულო ხიმშიაშვილო გოგიაე და ტრეპკინიანი
 განჩინება ესე ასე აღასრულეთ. იენისის კზ, ქორონიკონს უფ.

**246. განცხადება პარაკლე 11-ისა ზაქარია მოურავისა და
 დავით აფხაზის შიშის საკმაზე**

1788 წ. 11 ივლისი

ცსა. ფ. 1448, საბ. № 674. დედანი. ქაღალდი. 62,5x30 სმ. მხედრული.
 განვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ზაქარია ქიზიყის მოურავი და ამის სახლისკაც-
 ნი დავით აფხაზს მამულზე რომ ედავებოდენ, ჩვენ, მე-
 ფემან ირაკლი მეორემან, საქართველოს მსაჯულთ თან-
 დასწრებით ამათი სამართალი გამოვიძიეთ.

წარმოაყენენ ენდრონიკაანთ მეფეთაგან ბოძებული
 წყალობის წიგნები: ერთი, მეფის შან[ა]ვაზისაგან ბოძე-
 ბული, რომელშიაც აფხაზის მამულიდამ ედრონიკაანთ შვიდს კუ-
 ამლს აძლევს.

მეორე, ზიძის ჩვენის მეფის კონსტანტინესი, რომ-
 ლითაც დათუნა აფხაზის კერძს მამულს უწერს და სახელ-
 დობით კაცებს, კარდანეკს სასახლეს და ბაკურციხეს
 რაც წილი ჰქონდესო, აძლევს და ან ძმიდამ რაც წილი გამოუტა-
 ნიო და სწერს: დათუნა ვაჩნაძე ამოწყვეტილიყო და იმის
 ყმასა და მამულზე როსტომ მეფეს გიორგი აფხაზი
 დაესახლებინაო. ეს წიგნი ამ აზრთან დახეული არის. და შემდგო-
 მად სწერს: ქვრივი დარჩომოდა და ტურა ქაიხოსროს შე-
 ერთო, გვიბოძებია თქვენთვის და შვილთა თქვენთათვისო.

მესამე წიგნი ისევ მეფის კონსტანტინესი, რომელ-
 შიაც სწერს: გვიბოძეთო ნახევარი დათუნა აფხაზის წილი,
 რაც გამოეტანოს მამული საეაჩნაძოს; თუ ტურა ქაიხოსრომ და ან
 სხვამ წიგნი გამოაჩინოს — ან ჩვენი და ან სხვისა, ამ წიგნმა გაამ-
 ტყუნოსო; არას ვაჩნაძეს და არც აფხაზისშვილსა აქვს კელიო,
 ბეითალმალი იყო და თქვენთვის გვიბოძებიაო.

ჩვენ ამ წყალობის წიგნებზე სიფ[რ]თხ[ი]ლით მრავალი გეგმა
ძიება გვექონდა, რომ ან ე[ნ]დრონიკაანთ ბატონის ბიძის
ჩვენის იმდენის ნამსახურობის მაგიერი წყალობა არ დაგვქონდა
და ან დავეით აფხაზს უსამართლოდ ყმა და მამული არ გა-
მორთმეოდა.

სჯა სამართლისა ვიწყეთ ზემოხსენებულის შაჰნავაზ მე-
ფის წიგნებიდან, რომლითაც ე[ნ]დრონიკაანთათვის აფხაზის მა-
მულიდამ შვიდი კუამლი უბოძებია. და თუმცა წიგნი აქვსთ ენდრო-
ნიკაანთ, მაგრამ იქილამ მოკიდებული მეფის კონსტანტინ-
ეს დრომდის არა ჩანს, რომ ენდრონიკაანთ სკეროდესთ.

და მეფეს კონსტანტინეს რომ წიგნები უბოძებია, ერთში, ზემო
წერილისაებრ, კარდანეხსა და ბაკურციხეს დათუნა
აფხაზის კერძი ყმა და მამული არის და სასახლე ბოძებული კარ-
დანეხს, რომელიც დღეს აიდემურ ვაჩნაძეს უჭირავს და
იმისაც ბეითალმალობით ახსენებს, ქვრივი დარჩომოდაო.

და მეორეს წიგნში ნახევარი აფხაზის მამული არის ბოძებული,
რომელშიაც სამის აზრით ზურაბ აფხაზის ბეითალმანს მა-
მულს ნიშნავს: პირველად, თუ ტურამ ქაიხოსრომ
წიგნი წარმოაყენოს, ბათილი იყოსო და ტურა ქაიხოსროს ზურაბის
წილი აქვს ბოძებული; მეორედ, ბეითელმალი იყო და გიბოძეთო
და ბეითალმალიც ზურაბის წილი არის; მესამედ, არას აფხაზის-
შვილს კელი არა ქონდესო; ზურაბ ხომ ამოწყვეტილი იყო და სხვა
აფხაზი ვინლა იყო ამის მეტი და ბეითალმანობით ზურაბის წილი
არის ვაცემული.

ასე გამოძიებით აღმოჩნდა, რომ ენდრონიკაანი ამ მეფის კონს-
ტანტინეს წიგნებით ვერც ერთით აფხაზს დავეითს სამართლით ვე-
ლარ ედავებიან. პირველად ამისათვის, რომ არც ერთს წიგნში ეს სა-
დაო შვიდი კუამლი არ არის ბოძებული და მეორედ ამისათვის, რომ
ოთხს წელიწადს შემდგომად იგივე მეფე კონსტანტინე ამ წიგნებს
აბათილებს და ზურაბის წილს ვაჩნაძიანთ აძლევს.

და დიდი ხნის ჳერას რომ ამბობენ ენდრონიკაანი, თუმცა ხან
იმათ სკერიათ და ხან აფხაზს დავეითს და ბევრჯერაც უდავნია აფ-
ხაზს, მაგრამ უდიდესი საბუთი ეს არის, რომ რადგან მეფის კონს-
ტანტინეს წიგნებით დაუჭერიათ ენდრონიკაანთ, როდესაც აღმოჩნ-
დება, რომ ზემოხსენებული წიგნები ამ სადაოს მამულს არ ნიშ-
ნავს, სამართლით აფხაზს დარჩებოდა.

¹ უღებეს.

რადგან ამ განაჩენში განცხადებულის აზრისაებრ ზემოხსენებული წყალობის წიგნებით ენდრონიკიანი და ვით აფხაზს, ანუ თლით ვერას შეუვიდნენ, დარჩა სამართლით და ვით აფხაზს, ანუ ახლავ ეს შვილი კუამლი რაც აფხაზის ყმა და მამული ენდრონიკიანთ უჭირავსთ, აფხაზს უნდა დაანებონ სრულობით.

და სამართლიდამ ენდრონიკიანთ ხუთი თვე ვადა მიეცეთ. თუ ამ ხუთს თვეზე ექნდრონიკიანი მოსამართლეთგან გულის დასაჯერებელს შეფის კონსტანტინესაგან ბოძებულს ასეთს წყალობის წიგნს და თუ საბუთს რასმე მოიტანენ, რომ გარჩევით ეს შვილი კუამლი კაცი ებოძებინოს, სამართალი მიეცემათ.

და თუ ამ ვადამდის ამისთანას საბუთს სამართალში ვერ წარმოაყენებენ, შემდგომად ამ პაემანისა სამართალით ველარ ელავებიან.

ე შ ი კ ა დ ა ს ბ ა შ ო გ ა რ ს ე ვ ა ნ ! განჩინება ეს ასე აღასრულე. იულისს ია, ქორონიკონს უოვ.

ქ. კიდევ ამას დაურთაეთ, რომ თუ საბუთი ჰეშმარიტი რამ მოიტანეს წიგნი ან მოწამე სხვათა წიგნებიდამ თუ თავიანთ წიგნებიდამ, მოსამართლეთ გვემართებს, რომ ყური მიუგდოთ და სამართალი ვქნათ იმაზედ, რასაც წარმოაყენებენ.

და თუ არა, ჩვენ საეროთ და სამღვდელოთ რაც დავინახეთ, ესრეთ განვსაჯეთ, როგორც დავვიწერია. თავიანთ წიგნებიდამ მოხდა ეს სამართალი, სხვას ნურავის დააბრალებენ რასმე.

ბეჭდი: მე ფხვთგანაზანილთა მიერ ეკლესია ვადილე, ერეკლე-შვილი ბეჭედი:

1. იწამეთ ოდეს სახიერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯად მტერისთვის.
2. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა, ნიკოლოზ.
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.
4. დივანბეგი
5. მონა ღთისა მდივანი სვიმონ
6. მდივანი იოანე
7. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკადასბაშ მყო მდივანბეგი თე მურაზ.

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა კახეთისა და სხვათა დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან,

ამ მისის უმაღლესობის ბრძანებულს განჩინებას ვამტკიცებთ. **ქეცენისთვის ე, ქორონიკონს უოვ.**

ჰაპალი: დედოფალი დარეჯან

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე **გეორგი**, მისის უმაღლესობის ბრძანებულს განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. **სეკდემბრის ზ, ქორონიკონს უოვ.**

ჰაპალი: გიორგი

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე **ვახტანგ**, მისის უმაღლესობის ბრძანებულს განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. **სეკდემბერს მ, ქორონიკონს უოვ.**

ჰაპალი: ლომად იუდას ბაკეთად ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

ქ. ჩვენ, ყოვლად უსამღუდელოესი ალავერდელ მიტროპოლიტი მეფის ძე **ანტონი**, მისის სიმაღლის ბრძანებულს განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. **სეკდემბერს თ, წელსა ჩღაშ.**

ხელთვა: ანტონი

ყოვლად უსამღუდელოესი ტფილელ მიტროპოლიტ გერმანე მისის უმაღლესობისაგან განჩინებულსა ამას თანკმობით ვემოწმებთ. **სეკდემბერს ია, წელსა ჩღაშ.**

ჰაპალი: გერმანე

ყოვლად სამღვდლო არხიეფისკოპოზი რუსთველი კირილე მისის უმაღლესობისაგან განჩინებულსა ამას თანკმობით ვემოწმებთ. **სეკდემბრის ია, ქორონიკონს უოვ.**

ჰაპალი: კირილე

247. ბანიძეა ნიკოლოზ აფხაზის შვის საფუძვნილის სამეფო

1788 წ. 1 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 12. საბ. № 21. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[29] აფხაზის შვილი ნიკოლოზ კნიაზი და ამის მოდავე ჩხკვეთელი სამუტაშვილი ოსიყმე მისის უმაღლესობის ბრძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებალებამ, სამართალში ვალაპარაკეთ.

ნიკოლოზ ასე ჩიოდა: ეს ოსიყმე ჩემი ყმ[ა] იყო, საგარეჯოს ეს[ა]ხლა, მამაჩემს ემსახურებოდა, რომ ეს წერილი მოსცა მამაჩემს: წელიწადში ერთი საპალნე¹ ღვინო მოგცეო. იმ ეამებში მა-

¹ სპალი.

მაჩემი მოკლედა, მე ობოლი დავრჩი; რუსეთს გადაველ დ[ა]ქს ვ[ა]ც
ასე დარჩა, ახლა თავს აღარ მიდებს, სამართალი მალირსეთო.

ოსიყმე ასე ჩიოდა: მე დიდის ხნის ჩასული ვარო, რუმჩეცხელ
ჩასვლის ხნის კაცს აღარა ყრიანო. მეორე ეს, რომ: დაეპ[ა]ტონოს
განწესება ასეა: რომელიც კაცი ტყვეობიდამა მოვა, ვისაც უნდა იმას
ეყმობა. მე ტყვეობიდამ მოველ, საბატონოს მამულზე დავსახლდი
და ბატონს ვეყმეო.

ჩვენ რომ ამათი [v] საჩივარი მოვისმინეთ ეს სამართალი მივე-
ციოთ: დიდის ხნის ჩასვლას რომ ჩივის, თუ მუდამ იქიდამ არ ემსა-
ხურა და წერილი არ მიეცა — მე შენი ყმა ვარ და წელიწადში ამას
გმსახურებ, თუ ამგვარი წერილი არ მიეცა, დიდის ხნის ჩასვლას და
ჩაუსვლელობაზე ვალაპარაკებდით. მაგრამ დიდის ხნის ჩასვლა იქი-
დამ სამსახურმან და ამ წერილმან დააყენა.

ტყვეობიდამ მოსვლას და ბატონის მამულზე დასახლებას რომ
ჩივის, როცა ბრძანებით განწესება განაწესა, ტყვეობიდამ მოსული
კაცი თავისუფალია, ვისაც უნდა იმას ეყმოსო, როცა პირველად და-
კარგულა, მაშინ ეს განწესება არ იყო და იმ ეაშში ვერც თავისთავს
წაქართმევდა და ვერც თავის შვილსა. მეორედ რომ დაკარგულა და
ამ განწესებას ქვ[30]ეშ მოსულა, შვილი არ ყოლია და არც ახლა
ყავს იმ ერთის შვილის მეტი; რომელიც განწესებას პირველადვე
ყოლია, ეს ოსიყმე იმ განწესებით თავისუფალია. და ოსიყმეს შვი-
ლი გოგია თავის შვილებით დარჩა ნიკოლოზ აფხაზს.

იასაულო! ოსიყმეს შვილი გოგია თავისის შვილებით მიიბარე
ნიკოლოზს.

აგვისტოს ა, ქორონიკონს უოვ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლის საქართველოსა მე ფე ი რ ა კ ლ ი მე ო რ ე,

ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. სეკდეშბერს ვ, ქორონიკონს უოვ.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი მეფის
ირაკლის ძე ანტონი, განჩინებას ამას ვამტკიცებ. იანვრის ი, ქორო-
ნიკონს უპბ.

ხელრთვა: ან ტ ო ნ ი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 999. დედანი. ქალაქი. ანტიკვარტარული.
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან მათის უწმინდესობის დიკასტერიის კირი მოს-
ცეს დიდმელთ ხუცებს აბრამს და პავლეს.

ჩვენო მოწყალენო! ამას წინათ მისმა უწმინდესობამ პატრიარხ-
მა და დიკასტერიამ დიდმელეებზე წიგნები გვიბოძეს, რომ როგორც
სხვა სოფლებშია მღვდლის პატივი და სამლოცველო — თითო კო-
დი პური! კომლზე, ეგრეთ განგვიწესა.

ერთსა და ორს წელს ეს ბრძანება აღასრულეს და ახლა კი
აღარას გვეპუებიამ, არცრა ნუგეშილა და პატივი გვაქვს და არც
ამ განწესებას მისის უწმინდესობისასა — თითო კოდს პურსლა —
გვაძლევენ.

ამ საქმითა და ამ შეწყნარებით ჩვენ იმათი ხუცობა არ შეგვიძ-
ლიან. ამას გვედრებით, რომ ერთი წიგნი მისწეროთ ჩვენ მოუ-
რავს ნიკოლოზ მდივანბეგს, რომ რაც განწესება არის
თქვენის ბრძანებითა, ან ეს მოგვ[ცენ] და გაგვაძლებინონ, და [ან
ამ სოფლის ვალიდამ გამოგვიყვანოთ. აგვისტოს 28, ქორონიკონს
უოვ.

[განჩინება]

ქ. მისს მალაღს ბრწყინვალეებას მდივანბეგს აბაშიძეს
დიდმის მოურავს ბატონს თავადს ნიკოლოზს მისის უწმინ-
დესობის დიკასტერია ამას მოეახსენებთ.

ამ დიდმელს მღუდლებს აბრამს და პავლეს მისის უწმინდე-
სობისა კათოლიკოსისა და დიკასტერიისაგან წიგნი ჰქონიათ დიდომ-
ში ხუცობისა და რაც სულეირი რამ საქმე დასკარდესთ — ყოვლი-
სავე აღსრულებისა. და დიდმელეებისაგანაც ამათი გაძლებისა და
თანამდების პატივის მიპყრობისა ერთი დღე უნდა ექნათ ამ მღუდ-
ლებისათვის და ერთი დღე ემკოთ. და თუ ამას არ იქმოდნენ, რო-
მელნიც მკვიდრნი არიან, ერთი კოდი პური უნდა მიეცათ ახალში;
და რომელნიც ეულნი არიან ნახევარკოდი.

ეს ბრძანება მისის უწმინდესობისა კათოლიკოსისა და დიკას-

1+ პური.

ტირისა მეათე წელიწადია რომ მისვლიათ და ორის წლის უკუ არ აღესრულემათ. და ეს ხუცეები ასე ცუდ მამურალნი შექმნილნი ახლა ჩვენც ამას ვითხოვთ თქვენის მალის ბრწყინებულნი ვინაა გან, რომ ეს ჩვენი წერილი გამოუცხადოთ დიღმელებს და უბრძანოთ, რომ როგორც განწესებული ჰქონიათ კათოლიკოსისაგან და დიკასტირიისაგან ზემო წერილისაებრ, თუ ისევ ისე აღასრულებენ და ძლევას დაუწყებენ, ამ ხუცეებმაც სულიერად მოუარონ და უხუცონ.

და თუ არ მისცემენ და არ გააძლებინებენ ამ ხუცებს, არც ქრისტიანენილა იქნებიან და ხუცესი რალათ ენდომებათ.

ჩვენ ამ ხუცებისათვის გვიბრძანებია: თუ ზემო განწესებისაებრ არ მისცენ მემკვიდრეთ ერთი კოდი პური და ეულთ — ნახევარკოდი, ნულარ უხუცებენ — ნურც აღსარებას ათქმევინებენ, ნურც აზიარებენ, ნურც მკვდარს დაუმარხვენ, ნურც ყრმას მოუნათვლენ. კმარა იმათგან ამდენი ამ ხუცების ჩივილი. და რომელიც ამათ მეტი ხუცესი იმათ უხუცებს და შევიტყობთ, ის ხუცესი ჩვენგან მღუდღობიდან დაიყენება. კიდევ ვედრებით ვითხოვთ თქვენის ბრწყინებულებისაგან, რომ ამაზედ გაისარჩნეთ და ამ ხუცებს ასე გაურიგოთ. აგვისტოს კმ, წელსა ჩამმ.

მდაბალი მიტროპოლიტი ტფილისისა ზევალი: გერმანე

სვეტისცხოვლის და კარის დეკანოზი ზევალი:

მწიგნობარი წინამძღვარი ზევალი: ტრიფილე

ქ. აბაშიძის მდივანბეგ მოურავის ნიკოლოზის სიკეთით სახსოვარნო მამასახლისო გაბრიელ და ერთობილ დიღმელეზო!

მერე მისის უწმინდესობის დიკასტ[ერ]იას რომ ეს ასე სამართლისაებრ განუჩენია, მე ამისი წინააღმდეგობა არ შემიძლია. უნდა ახლავ ასე მოუკრიფოთ და მოსცეთ. მოუცემლობა არ იქნება, თუ ახლავ ასე არ მოსცემთ, თქვენს სოფელში მღუდელი ვერ გაივლის.

მამათმთავარო გელიავ, ეს შენ უნდა მ[ო]კრაფო [და] მოსცე ამ მღუდელებს. აგვისტოს კთ, ქორონიკონს უოვ.

ზევალი: ღთაღ კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13852. დედანი. ქალაქი. დაზიანებული. თავი აქვია. მხედრული. განკვეთილობის წერტილი.

ქართული
ენების
ინსტიტუტი

ნიშნად ნახშირია

ქ. ზურაბ აბაზაძის შვილი დავით და სოლომან უჩიოდნენ თავის განაყოფს იოანე აბაზაძის შვილს დავითს: ამ ათ წელიწადს წინათ ივანე[მ] გვიჩვილა; ეს თავის შვილიც თან მოსდევდა ივანეს საჩივარში, ერთის თამასუქით ათს თუმანს გვთხოვდა. მოსამართლე[ე]ბმა ფიცი დაგვადეს, უნდა ჩვენ შეგვეფიცა, რომ ივანესი ჩვენ ათი თუმანი არ გვმართებოდა. წავდევით საფიცრად, ივანეს [ფიცი გაამ]ტყუებდა, კელი აიღო, არ დავადიდა.

ახლა ივანეს შვილმან დავითმან იმ მტყუნის თამასუქით წამოგვქელ[ა]ვა; ათი თუმანი ერთიორად დაგვადევა და ოცის თუმნის განაჩენი აიღო. ღმერთმან და ქეშმარიტმან სამართალმან გამოაჩინა, თითონვე კელი მოგვცა: მე რომე თამასუქით თეთრსა გთხოვდი, ის თამასუქი მტყუანი თამასუქი იყო. რადგან მტყუნის თამასუქით მამა მისმან საფიცრად წაგვიყვანა და ამან იმავე მტყუნის თამასუქით ქ თუმნის განაჩენი აიღო, სამართალი გვაღირსეთო.

ჩვენ, საქართველოს მზაჯულთშეკრებილებამ, აბაზაძის შვილადავით მოვაყვანიინეთ და ვალაპარაკეთ.

დავით ასე ჩიოდა: ჩემს წიგნებს ვჩხრეკდი, ეს თამასუქი ვიპოვე იმ წიგნებში, სამართალში წავედავე, ამ თამასუქით განაჩენი დაწერეს, მაგრამ ამაზე თქვენი საფიცრად წასვლა არ მინახავს და მამის ჩემისაგან კელის აღება, არც ამ თამასუქის გაკეთება არ მინახავს, არცარა მცოდნია რა. ახლა სამართალმან რომ მითხრა — გაკეთებული არისო, მეც კელი ავიღეო და გადაწყვეტილობის წერილი მოგვიცო.

ამათ რომ ასე იჩივლეს და ივანე[ს] შვილისაგან მოცემული კელწერილი ვნახეთ, რომელშიაც ასე ეწერა: თამასუქით რომ გედავებოდი, ის [თ]ამასუქი მტყუანი თამასუქად აღმოჩნდაო, კელი ავიღეო. რადგან მტყუნის თამასუქით ივანეს ფიცი დაუდვია და ამ დავითთან იმ მტყუნის თამასუქით წაედავა, რადგან დავითის მ[ამის] მტყუნის თამასუქით უდავნია და ახლა სამართალში გამტყუნდა, უნდა ივანეს შვილმან ზურაბის შვილს დავითს და სოლომანს ათი თუმანი უნდა მისცეს.

და ივანეს შვილი რომ ჩივის: მე იმ თამასუქის გაკეთება არ მცოდნიაო, არც მათი საფიცრად წასვლა მინახავსო დაეჭვოვნებულ მისაგან კელის ალებაო, წადგეს და ასე უფიცოს: «ამისგან მინახავს თქვას, არც ამ თამასუქის გაკეთება მცოდნოდეს, არც ამაზე თქვენი საფიცრად წასვლა მენახოს და მამის ჩემისაგან კელის ალება მენახოს».

თუ ეს ასე შეპფიცა, ათის თუმნის მეტს არას მისცემს. და თუ ასე ვერ შეპფიცა, ζ თუმანი უნდა მისცეს; ამისათვის, რომ თუ არც გაკეთება მცოდნია იმ თამასუქისა, არც ამაზე განაჩენის ალება უნახავს, არც ამათი საფიცრად წასვლა უნახავს და არც თავის მამისაგან ამაზე კელის ალება უნახავს, η თუმნის მეტს არას მისცემს ივანეს შვილი დავით ზურაბისშვილს დავითს და სოლომანს.

და თუ ეს ასე ვერ შეპფიცა, ζ თუმანი უნდა მისცეს; ამისათვის, რომ თუ ეს ასე ვერა თქვა, ფიცით აღმოჩნდა, რომ თამასუქის გაკეთებაც მცოდნია, განაჩენის ალებაც უნახავს, საფიცრად წასვლაც უნახავს და თავის მამისაგან კელის ალებაც უნახავს.

თუ ზემორე მოხსენებულისაებრ ფუცა და ესენი არც ერთი არ მცოდნია და ფიცით გაწმინდა, ათის თუმნის მეტს არას მისცემს. და თუ ეს ასე ვერ ფუცა, კიდევ მცოდნია გაკეთება იმ თამასუქისა და უნდა ζ თუმანიც მისცეს.

იასაულო შედანი შვილო ნინიავე! ეს ასე აღასრულე. თუ ივანეს შვილმან შეპფიცა ზემორე მოხსენებულისაებრ, ათი თუმანი გამოართვი ივანეს შვილს და ზურაბისშვილს დავითს და სოლომანს მოაბარე. და თუ ვერ შეპფიცა, ζ თუმანი უნდა მისცეს დავითმან. აგვისტოს $\kappa\theta$, ქორონიკონს უოვ.

ათხი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. მე თოდო.
3. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ემიკალასბაშ მყო მღივანბეგი თემურაზ.
4. დივანბეგი.

თავში:

...ქ. ჩვენ ... დედოფალი ბატონი [დარეჯან].. განჩინებას ვამციცებთ...*

* დანარჩენი აკლია.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. № 1864. დედანი. ჭაღალდი. 44,8x25 სმ. შვედ-რული. განცვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ჩუენ, ყოვლისავე საქართველოსა მეფემან ირაკლი მეორემან, ჩუენთან ვიახელით საქართუქლოს მსაჭულთშეკრებილებანი, შოშია გედეონის შვილი და აღსაბაძე დიმიტრი სამართალში ვალაპარაკეთ.

დიმიტრი ასე ჩიოდა: ჩემს მამულში რუ გამოიღო, ჩემსავე მამულში წისქვილი დააბრუნა, სამართალი მალირსეთო.

შოშიამ მიუგო: სათავე სხვისა იყო. იმ სხვის სათავედამ წყალი გამოვიტანე დიდის კირნახელით. შენის სათავედამ არ წამომიღია და შენი წყალი არ წამომიღია. მართალია, წყალმან შენი მცირე ადგილი დაიტანა და შენის წისქვილის ადგილი ხარაბა იყო, სოფელს წისქვილი ეკირებოდა და ავაშენეო.

ჩუენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივეციით: რომლის სათავედამაც შოშიას წყალა წამოუღია, ის სათავე და წყალი აღსაბაძისა არ ყოფილა. იმ სხვის სათავედამ შოშიას წყალა წამოუღია. დარჩა სამართლით შოშიას თავისგან გამოტანილი წყალი. ამისთვის, რომ, რომელიც წყალი შოშიას წამოუღია, ის წყალი აღსაბაძისა არა ყოფილა და, სათავე რა საქმე აქვს, შოშიას საცა უნდოდეს, თავისი წყალი იქ წაიღოს.

და ამ აღსაბაძის მამულში ველარ გაატარებს და ველარც ამ აღსაბაძის მამულში დააბრუნებს; საცა უნდოდეს, იქ დააბრუნოს. შოშიას ამ აღსაბაძის მამულში საქმე არა აქვს რა.

მანამ შოშია სხვაგან წისქვილის ალაგს ააშენებდეს, მანამდინ იმავე აღსაბაძის მამულში უნდა იაროს იმ წყალმა და აღსაბაძის წისქვილი აბრუნოს. იმისი მოსავალი ნახევარი შოშიას და ნახევარი აღსაბაძეს.

და როცა შოშიამ სხვაგან ან რუ გაიღოს და ან წისქვილის სახლი ააშენოს, მაშინ წაიღოს ის წყალი, თორემ ახლა ვერ წაიღებს, რომ სოფელი უწისქვილობით არ შეწყუბდეს.

1. ქუნდა.

ამისი მოასილი მირიანაშვილო პეტრე, შენ ხარ ასე
აღასრულე. სეკდემბერს ი, ქორონიკონს უოვ.

ქ. ექვსი თვე ვადა მიგვიცია. ამ ექვსს თვეზე მოშინაშვილი
ძის მამულიდამ უნდა აილოს წისქვილი და სხვაგან აბრუნდეს.
ოთხი ბეჭედი:

1. ღთაღ კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ.

2. დივანბეგი.

3. მეთოდი.

4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.
თავი:

ქ. ჩვენ, ყოვლის საქართველოსა მეფე ირაკლი მეორე,
ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. სეკდემბერს ივ, ქორონიკონს უოვ.

ქ. განაჩენში ვადა არ მიეცათ და ჩვენის ბრძანებით ხუთი თვე
ვადა დაეწერინეთ, ამისთვის, რომ სოფელი უწისქვილოდ შეწუხდებოდა.
და ამ ხუთს თვეზე მანამ სხვაგან წისქვილი დაბრუნდებოდეს,
ამ წისქვილმა იმუშაოს, ნახევარი მოშინას და ნახევარი აღსაბაძეს
მიეცეს. თუ ეს ვადა არ მიგვეცა, საჩქაროდ ვერცერთი წისქვილს ვერ
დააბრუნებდა და სოფელი უწისქვილობით შეწუხდებოდა.

ბეჭედი: მე ფესთგანბანილითა მიერ ეკლესია ვადიდე, ვრეკლე.

ქ. ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი, დი-
დიანის ასული პატრონი დარეჯან, მისის უმაღლესობის ბოძე-
ბულს განჩინებასა ამას ჩვენც ასე ვამტკიცებთ. ფებერვლის კმ,
ქორონიკონს უოვ.

ბეჭედი: დედოფალი დარეჯან.

251. განიხილავთ თუთუმოურავის ჯიშვირისა და კანკელავის მამულის საქმისა*

1788 წ. 14 სექტემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 32. საბ. № 309. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[162v] თუშთ მოურავი ჯიმშერ და პანკელები წინა
ბახტრიონზედ ლაპარაკობდნენ, ჩიოდნენ.

თუშთ მოურავი ჯიმშერ და ამისი სახლისკაცი ამას ამბობდენ,
რომ ბატონებისაგან მოცემული გვაქვსო და წიგნიც კელთ ქონდათ.

ეს პანკელები ამას ეუბნებოდენ, რომ მართალი არის მოგცე-
მიათ და ბოლოს ისევ წაგრომევიათ და სახასოდ დაუდვიათ.

* შდრ. 1748 წ. 2 აგვისტოს განჩინებას (ქართ. სამართ. ძეგლები IV, № 287).

[163] რადგან ასე დაობდნენ, ჩვენ ეს სამართალი უყავით, რომ თუშთ მოურავი თუ ამისი სახლისკაცი ერთე[რ]თი წადგეს, ^{მეცნიერ} ბახტრიონს შემოუაროს, გაიფიცოს, რომ: «მართალია ^{ქუთაისში} თმევიან და ბოლოს მაჰამად ყუღის ანს ჩემთვის უბოძებიაო აქამდისაო»; თუ ასე დაიფიცოს, პანკელებს ხელი აღარ აქვს.

კელჯობიანო პაპუავე! ახლავ გადი, როგორც ამ განაჩენში სამართალი გვებძანებინოს, ეს სამართალი მიაკემინე, რაც ფიცით გაიტანონ, იმ სამძღვარებზედ ირგვლივ სამნები ჩაუსხით. მასუკან ამათ მამულში ნურც ბაღჩას, ნურც ვენახს, ნურც წისკვილს ნუ აქამუნებენ; ვინც მოხნევდეს, ღალას მისცემდენ დასტურს. ენკენისთვის იდ, ქორონიკონს უოვ.

252. ბანინიშა ჩაპაზ თაყაშვილისა და გივი ნაცვლისშვილის სასისხლო საქმეზე

1788 წ. 10 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 32. საბ. № 302. პირი. ქაღალდი. მზედრული.

[154v] ზაალ ნაცვლისშვილი ავთანდილ ჩიოდა: ჩემი ძმა გივი თავის ხელმწიფის შვილის სასახლეში მდგომარე იყო თავისთვის და მისი უგანათლებულესობა ბატონის შვილი ალექსანდრე და სხვანი ბატონს ჩვენს — ეშიკაღასბაშ თამაზთან სადილად ბრძანდებოდნენ და რევაზ თაყაშვილი [155] სადილათ იმათ ახლდა. სადილიდამ გარეთ გამოვიდა, ხმალს გაიკრა ხელი, ჩემს ძმას თავისთვის მდგომარეს ბეჭებში სცა ხმალი და დასჭრა; სამართალი მაღირსეთო.

მისს უმაღლესობას ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილთათვის ებრძანებინა: თაყაშვილი რევაზ მიაყვანიეთო. ალაპარაკეთ და სამართალი საჯეთო. ბრძანებისაებრ რევაზ მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

რევაზ ასე ჩიოდა: მისი უგანათლებულესობა ბატონისშვილი ალექსანდრე თამაზ ეშიკაღასბაშთან სადილათ ბრძანდებოდა, მეც იქ ვახლდი, გარე გამოველ; თამაზმან თავის მსახურთ უთხრა დაიჭირეთო, დამიჭირეს და პერანგის ამხანავს ჩახდას მიპირობდენ; მე იმისი ჩახდა დიდათ მეთაკილა, გარე გამოველ გაშფოთებული თამაზა ეშიკაღასბაშისაგან, ხმალს ხელი ვავიკარ, გივი თავისთვის მდგომარე იყო, გივი[ს] სრულობით ბრალი არა ქონია რა, არც ვახ-

დაში დასწრებია; გამფოთებელი რომ ვიყავ, ბრალიანი და უბრალო ვერ გავარჩიე. და ნება სამართლისა ასრულდესო¹. **ერქენულნი**

ჩვენ რომ გივი²ს უბრალობა შევიტყვევით თვით რეცხვის³ ხელსავე ვილისაგან, უნდა კრილობის სისხლი მოსცეს. მისის უმაღლესობის ბრძანებით ეს ნაცვლის [v] ზაალის შვილები პირველი აზნაურშვილები არიან ტაბტისანი; პირველის აზნაურშვილის ერთის ქერის მარცვლის ზომის სისხლი არის სამი თუმანი და ორი მინალთუნი⁴. გივის კრილობა გავზომეთ, ოცდაექვსის ქერის მარცვლის ზომა იყო. ოცდაექვსის ქერის მარცვლის ზომის სისხლი იქნება ზემორე განწესებულისაებრ ოთხმოცდასამი თუმანი და ორი მინალთუნი. აქედამ სამართალმან იპატივა **კვც** — ოცდასამი თუმანი და ორი მინალთუნი, დარჩა სამოცი თუმანი. ეს **ღ** (სამოცი) თუმანი რევაზ თაყაშვილმან უნდა მოსცეს ნაცვლის წვილს ავთანდილს და გივს — ნახევარი ნალდი და ნახევარი ვეჯი.

სანატრელი მეფე ვახტანგ სამართლის წიგნში ბრძანებს: უკეთუ კაცი კაცს დაესხას თავის ბატონის სასახლის ახლო, უნდა იმისი ბატონის სისხლის ნახევარი მომხდომან მოსცესო. გივი თავის ბატონის სასახლეში თავისთვის მდგომარე ყოფილა, რევავ გამფოთებელი მიხდომია და უბრალოდ დაუქრია. თუ ამ სამართლის წერილადს სიღრმეში შევსულიყავით, დიდათ დაუმძიმდებოდა.

მაგრამ ამას [156] თან წარვხედით და ეს ასე შემოვაკლეთ: რადგან ამისთანა მალალს ადგილს ეს კადნიერება იხმარა და ხმალს ხელი გაიკრა და ორნი უგანათლებულესნი იმ სასახლეში ბრძანდებოდნენ და არა რიდა, ამ მალლის კადნიერებისათვის სამართალი ან ხელს გააგდებინებს ან ხელის სისხლს დაადებინებს.

ბრძანებითა მისის სიმაღლისათა განვსაჯეთ ესრეთ. ოკდომბერს **ი**, ქორონიკონს **უოვ**.

იასაულო ფარეშთხუცესო გიო! ეს ასე აღასრულე.

--	--	--	--	--

¹ სრუბდინო. ² მილანთუნი.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 821. დედანი, ქალაქი, 40,5×17,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწულს მეფის ძეს გიორგისთან ხარტაშნელის ყმის მოხელე ნაცვალ გიორგი და ეკლესიის ყმანი მოვიდნენ, რომ: ჩვენის ეკლესიის მთა გიორგათო, იმ [მ]თის საბალახესაც თქვენ იღებთო და სხვარიგათაც თქვენი ყმანი ხმარობენო.

რასაც დროს ეს სიტყვა ჩვენ იმათგან მოვისმინეთ, მაშინვე ამისი აღილათი ჩარგულთ მახსოვარს კაცო პირქუშს ბერუცას და პეტრე ხახონაშვილს ფიცით კეთებთ, რომ ამ სახარტაშნელოს მთისა სამძღვრები როგორც იცოდეთ, სწორე მოგვახსენეთ.

იმათ წერილით და ფიცით ასე მოგვახსენეს, რომ: ბერდოს ქვეის ნაგლეჯიდან ლახატოს პირმზითი საშავარდოს კლდის თავამდის ბუსნის ქალის თავს რომ თავმოქცეული საყდარი არის შარა ქვეისაკენ, სახარტაშნელო ეკლესიის მამული მთა არისო; და პირიქით სახასო არისო.

ამ მახსოვარ კაცთ ფიცით რადგან ასე იმოწმეს და თქვეს, ჩვენც ასე გაურჩიეთ და ამ ზემოხსენებულის მოწმე[ე]ბის სიტყვით ასე დავანებეთ ეკლესიას ეს მთა. რომ დღეის იქით არც ჩვენ და არც [ა]ვის ჩვენ სახასო ყმათ ამ მთასთან საქმე არავისა გვაქვს. ეს მთაც ეკლესიისა არის და ამ[ი]სი სარგოც და გამოსავალიც რაც იქნება, ყოველიფერი ეკლესიისა არის, რომ არც ჩვენ და არც ჩვენს სახასო ყმათ საქმე აღარავისა აქვს. ნოემბრის ი, ქორონიკონს უოვ.

ეს ასე დამტკიცდა, რომ პირიქით ჩვენი სახასო მთა არის და ამ ზემოხსენებულს მიჯნას აქეთი! სახარტაშნელო ეკლესიის მთა არის.

ბეჭელი: გიორგი.

¹ ექეთი.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1738. დედანი. ქაღალდი. 65,3X26 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. მისს უმაღლესობას მეფეს მათის ძის გიორგისათვის საქართველოს მსაჯულთშეკრებულების თანდასწრებით თარხნიშვილის მამუკასი და ხახანაშვილის სამართალი ებრძანებინათ. მისის უმაღლესობის ბრძანებისაებრ საქართველოს მსაჯულთ თანდასწრებით მამუკასა და ხახანაშვილის სარჩელი განვიხილეთ.

თუმცა ამის უწინარეს მრავალჯერ ქმნილიყო ამათი სამართალი და ერთმანეთში მრავალი ოქმი და განაჩენა იყო, მაგრამ ვერ დაეპყრა პირი აღუშლელად საქმესა.

ყმობაზედ რომ დაობდენ, იმისი სამართალი კი გადაწყვეტილი იყო მდივანბეგებისაგან, რომ ხახანაშვილი წმინდის ევსტატისათვის დაენებებინათ მდივანბეგებს; და აღარც მამუკა ელაპარაკებოდა ყმობაზედ.

მაგრამ ეს ხახანაშვილი ვენახს ედევებოდა მამუკას, რომ ნასყიდს ვენახზე დიდმა ზაზამ ქალიას ნაჭერი მამული გამიცვალაო. და ახლა ამან კი წამართვაო ნასყიდს მამულზედ მოცვლილი ვენახიო.

ჩვენ რომ მამუკას ამისი პასუხი ვკითხეთ, მამუკამ თქვა: არა აქვსო ნასყიდო და არც ნასყიდობის წიგნი აქვსო, ნაწყალობევად სჭერიაო. და რადგან ყმობიდან წამივიდაო, მამულს თან აღარ გაატანო.

ხახანაშვილმა დიდის ზაზას მიცემული წიგნი წარმოაყენა, რომელშიაც რომ ასე ეწერა: *«ესე წიგნი მოგეც მე, მოურავის შვილმა ზაზამ, შვილმან ჩემქმან ბა[ა]დურ და მამავალმან სახლისა ჩემისამანო შენ. ხახანაშვილს თევდორეს, შვილსა შენსა ივანეს და ბერუას, ძმისწულსა შენსა დემეტრეს დათას ასე, რომ: მე მოვინდომეო ზვართან შენი მკვიდრი ნასყიდი ბაგა და გამოგართვიო ამის სანაცვლოდ ჩემის მკვიდრის ყმის ამოწყვეტილის ქალიას ვენახი თავისის სამართლიანის სამძღვრით, ქალით, საბოსტნით, სახლით, კარმიდამოთი, მარნით, შესავლით, გასავლით და წისქვილით მოგვიციაო. გქონდეს და გაბედნიეროს ღმერთმან, როგორც ნასყიდი ბაგა გქონდაო, ისე ეს ქალიას მამული*

შენთვის მოგვიციაო. ვინც ეს მოგიშალოს, ღმერთმან ნიმიტი მოშალოსო; მასამც რისხამსო ღმერთი და ყოველი მისნე წმინდანიო. არის ამისი მოწამენიო: ცალქალამანიძე იესე, გურამიშვილი პაპუა, ნაზარაშვილი ბექა-ნა, მჭედლისშვილი მახარე და მე, ავალისშვილს ბაზიერთხუცის შვილს დამიწერია და მოწამეცა ვარო». დაწერილი იყო გიორგობისთვის გასულს, ქორონიკონს უკო და ზაზას ბექედლიც ზედ იჭდა.

ჩვენ რომ ეს წიგნი ენახეთ, დიდი ექვი დაიდვა-ჩვენს გონებაში ამით. მეორედ, რომ ამ თარიღილამ აქამდე არიან წელნი ორმოცდა-შვიდი, რომ ეს გაცვლილი ვენახი ამ ხახანაშვილს სჭერია, თუმცა გაცვლას უკან ხახანაშვილი თევდორე მეორეს წელს მომკვდარა, მაგრამ ზაზას რვა წელიწადი კიდე უცოცხლია და მაშინც არ მოუშლია და არც აქამომდე მოუშლია ვისმე და სულ სჭერია.

თუმცა ტარიელ ჯორაშვილმა იმოწმა ფიცით, რომ ნასყიდს მამულზედ გაცვლილიაო; და თითონც ზაზა უწერს ასე, რომ მოვიდნომეო ზვართან შენი მკვიდრა ნასყიდი ბაგა და გამოგართვიო და სანაცლოდ მოგეც კალიას ამოწვეტილის ვენახი და მამულიო; და მდივანბეგებსაც ფიცი განეწესებინათ, რომ ხახანაშვილს ერთს უნდა შე[ე]ფიცნა, რომ ნასყიდი ქონიყო და მამუცა ამ სამართალს სჯეროდა.

მაგრამ ახლა რომ უწელილი ადესად გამოიჩხრიკა, მდივანბეგებისავე თანხმობითა ასე უმჯობესად ვრაცხთ. თუმცა ზაზას წიგნსა და ორმოცდაშვიდს წელს ნაჭერს მამულს ფიცი აღარ ეკირებოდა, მაგრამ მოსამართლეთ იჭვის განწმენდისათვის ესგვარ უმჯობესად ვრაცხეთ ფიცი; რომ ხახანაშვილები ორნივ ძმანი თევდორე და შიო წარდგნენ და ზაზას წიგნი კელთ დააჭირონ და ფუცონ და თქვან, რომ: «ეს წიგნი რასაც ამბობს, ვენახს თუ სხვას მამულს, კეშმარატი იყოს და კიდეც ნასყიდს ბაგაზე ქონდეს მოცვლილიო».

თუ ასე ფუცეს, ეს სადაო ვენახი და სხვა მამული, რასაც ზაზას წიგნი უცხადებს, ხახანაშვილს სრულებით დარჩება. მაგრამ მამუქას რომ სახლისკაცებისაგან ეს ხახანაშვილი ამ მამულით ფარდში მისცემია, ისევე უნდა სახლისკაცებმა ამ ვენახის ტოლი ვენახი და მამული მამუქას მოსცენ.

აწ დავასრულებთ აზრსა მსაჯულობითსა წინამდებარესა ამას ზედა ვენახსა და მამულსა. ჩვენმა გონებამ ასე საჯა და ნება მათის უმაღლესობის ასრულდეს!

1 ასრულებდინ.

იასაულო აბაზაძე უთრუთ, ეს ახლავ ასე უნდა
ლო. აღიწერა ნოემბრის კვ, ქორონიკონს უოვ.
სამი ბეჭედი:

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

1. გიორგი

2. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ

3. დივანბეგი

ქ. მისის სიმაღლის მეფის ძის გიორგის ბრძანებით მე, აბაზა-
ძე უთრუთამ, ბრძანების იასაული ვიყავ და თარხნისშვილმა მა-
მუკამ ველარ დაქითიცა და მამულზე ხელი აიღო და ხახანაშვილს
თევდორეს დარჩა ეს ვენახი და მამული. და ხელი აუმართე იმ ვე-
ნახზედ და მივებარე. იან[ვ]რის იბ, ქორონიკონს უოვ.

ამის დამსწრენი არიან თარხნიშვილი ტეტია, დეკა-
ნოზი პეტრე, ჯორაშვილი ზაზა, დეკანოზის დისწუ-
ლი გაბრიელ, დანდურიშვილი ტერთერა. ესენი იქ
დაგვესწრნენ. ის ვენახი ხახანაშვილს დარჩა.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განა-
ჩენს ვამტყიცებთ. ამის იქით ამათი სხვა სამართალი აღარ იქნება.
როგორც ამ განაჩენში სწერია, ასე უნდა გადასწყდეს. და რადგანც
მაშინ არ დაუფიცებია, ახლა ფიცს ველარ მოუდებს. და მამუკას
თავისმა სახლისკაცებმა ამ ხახანაშვილის ბადალი მამულიც უნდა
მოსცენ. ამას იქით ნულარ ილაპარაკებენ. [შ]კათათვის ი, ქორონი-
კონს უა.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე. ერეკლე.

255. განიხილა გიორგი ბაზუბაშვილისა და მამუკიანთ მამულის საჩხუბი

1788 წ. ნოემბერი

ცნსა. ფ. 1450. დავთ. № 53. საბ. № 6. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[შ] მისის უმაღლესობის მეფის ოქმი მოგვიტანა ბაზუბა-
შვილმა გრიგოლ მღვდელმა, რომელიც ასე აცხადებდა: მა-
მუჩიანთ მთის საქმეზედა კახეთის მოსამართლეებო შეიყარენით და
თვით თქვენის თვალთ ნახეთ ეს სადაო მთაო და ბაზუბაშვილს
მდივანბეგის რამაზის განაჩენი რომ აქუსო, ისიც ნახე-
თო და იმ განაჩენზე უყავით სამართალიო.

ეს ბრძანება ჩვენ, მოსამართლეებს, მოგვივიდა. ამკამად

[მ]დივანბეგი ბექან ვალმა მხარში იყო ნაკლებად
სარბევლად. ჩვენ, [v] მდივანბეგი ოტია და მდივანი
დავით, ჩვედით წინანდალს, მამუჩიანთას ჩამოვხვედით.
წინანდელი სოფლის კაცნი და ბახუტაშვილები სამართალში მამოვ-
კრიბეთ. შეექმნათ ლაპარაკი.

წინანდელი ამას ეპასუხებოდნენ: წინანდლის თავს! ხო და შ-
ნის მხარეს რომ ქედია, იქიმდის ჩვენია, ამის მეტი ჩვენ მთა არ
გუაქვსო²; იმ ქედსა და კლდის ქვევით შაფერდებით რომ ვალა არის,
რიყემდის შენიაო, საბალახე იმაში აგილიაო, მამულიც ის არის შე-
ნიაო, ჩვენ უბრალო[თ] გვეშფოთებიაო.

ამის პასუხად გრიგოლ ბახუტაშვილი მამუჩიანთ სოფლის კაცთ
ამას უპასუხებდა: იასონის სასახლეს უკან ბილიცი რომ გადიე-
ლის, აქამდის ჩემიაო, ფეხი დაგვიდგა ამ მღვდელმა: ამ საცალფე-
ხოს ბილიკამდინ ჩვენიაო.

მამუჩიანთ და სოფლის კაცთ მიუგეს მღვდელსა: ასეთი წიგ-
ნები რომ გამოჩნდეს, იმ ქედს ქვევით ეს ვაკე ტყე შენი არ იყოს,
ბოლოს კიდემ დაგუაფიებო?

მღვდელმა უთხრა: თუ მაგ[გვ]არს წიგნს გამოაჩენთ, აღარ და-
გაფიციფო.

და რამაზ [მ]დივანბეგის განაჩენის ძალით წინანდელთ ფიცი
ელო.

ჩვენ, მოსამართლეთ ორსაც მხარეს მუხალგა ვთხოვეთ და წე-
რილიც გამოვართვით. მერმე წავედით და წინანდლის თავს რომ
ქედია, იქ მივედით, დავდექით: გოგნიას შვილს გიორგის
მისის უწმინდესობის ქათალიკოზი[ს] გუჯრის პირი მოვთხოვეთ,
წაუციოხეთ. ამ გუჯრის პირში ასე აცხადებდა და სწერდა: წინანდ-
ლის თავს რომ ქედია, იქიმდის დაგვიფიცინაო, იმას იქით საქმე არა
გუაქვსო.

ეს რომ მოვისმინეთ, ასე გავსინჯეთ ჩვენის გონებით: ქედს ქვე-
ვით ვაკე ტყე რომ არის, ამ წინანდელთ მამულათ და მიჯნათ რომ
სწერს, წინანდ[ლ]ის ქედად ახსენებს და სხე[ი]ს გვარის მამულად
არა ჩანს, რომ ეს ვაკე ტყიანი[ა].

მღვდელმა არც ეს იყაბულა და არც თავისი მუხალგის წიგნს
მოუდგა. და ისევ ლაპარაკი შეექმნათ, მიუფიცრად არ მოგეშვებიაო.
ისევ სოფელში გიახელით. დადგა ფიცზედ. გრიგოლ მღვდელმა სა-
მი კაცი გამაარჩია: მე სხიშვილი გიორგი, ბექუაშვილი

¹ თავის, ² არა გუაქვსო.

ბერო, ქუმსიაშვილი მამუკა; ამთ მაცხოვრის ხელში მივცემო, სოფელი უკან მიყუესო; ეკლესიიდან მაცხოვრის ხატი გამაიტან[ა] გრიგოლმა, მესხიშვილს მისცა ხელში დასწავლულ ლის სანთლით მისდევდნენ სოფლის კაცნი თან; ორი სწავლული მისა რომ გაიარეს ქელთჩასვენებული ხატითა, მღუდელი გრიგოლ დაბრუნებოდათ და ჩვენთან მოვიდა.

ჩვენ ვკითხეთ, რატომ დაბრუნდიო; მღუდელმა გვიპასუხა: მე მიყუევანდი ზემოხსენებულს ქედამდინ და მიჩნამდი და ასე გვითხრა მღუდელმა, ქედამდი რაღათ უნდა გავყოლოდიო?

ჩვენ უთხარით: წადი, ხატი ჩამოართვიო, ეკლესიაში შეასვენეო. ამაში ჩვენც თან გავყევით. იმ ქამს მოძღვართ-მოძღუაროც და კანდელაკოც დავითთან წამოვიყუანეთ, მივეგებენით მაცხოვრის ხატს, ქუმსიაშვილს ეპირა ხელში, ბახუტაშვილმა ხატი ჩამოართვა და ეკლესიაში შეასვენა.

გარდასწყდა ამათი დავა: ქედს ქვევით მცირე ვაკე წინანდლისაკენ მამუჩიანთ დარჩა და კლდეს ქვევით შეფერდებული ჭალა ვაკე ამ ბახუტანთ დარჩა.

ჩვენ ასე განვაგეთ წინაშე ღმრთისა და აღარც ფიცი ეპირ[ვ]ებოდა, რადგან ქათალიკოზის გუჯრის პირი ასე აცხადებდა; და ნება მისის უმაღლესობისა არის. გიორგობისთვის, ქორონიკონს უოვ.

მე, მოძღვართ-მოძღვარი ნიკოლოზ, ამ სამართალში რქ დავესწარ და ასე გარდასწყდა, როგორათაც ესა განაჩენი აცხადებს.

ქრისტიშობის იმ, ქორონიკონს უოვ.

256. განჩინება ეპიკლე 11-ისა ზალდასტანაშვილების სახისხლო

საქმეზე

1788 წ. 4 დეკემბერი

ქსა. ფ. 1448. საბ. № 8995. დედანი. ქალღდი. 67X31 სმ. მარცხენა კიდე მოხეულია. მჭედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარაა წერტილი და შიშვე.

ზალდასტანაშვილი ასისტავი პატარკაცი და ამისი ძმები რამაზ, იოსებ და კიკო და ამათი...^{*} სოლომონ ჩიოდნენ: ჩვენი მეზობელი ყოჩიაშვილი თქვენი აბდა-

^{*} აქლია ორი-სამი სიტყვა.

რი ზუა აქ ქალაქს იყო, თქვენ გახლდათო. აქ ქურობა ექნა, გამოპარულიყო, იქ მახახანში მოვიდაო, ჩემის ნასყიდის ყმისშვილები შეეგულიანებინაო — ერთი ბაცაცაშვილი ნინია და მეორე დათუაშვილი გლახა; ჩვენ შინ არ ვიყავითო და ჩვენი შუათანა ძმა იოსებ შინ იყო; მიბდომოდნენ ჩვენს სასახლეში ცოლთან ჩვენს ძმას იოსებს მიინარეს, წასწოლოდნენ თავს და რვას ადგილს ხანჯლები დასცესო. წამოიპრა ამგვარად დაჭრილი და ამდენი ეცადა, ისინიც მოიშორა თავისის გარჯით და თავიც მოიჩინა სიკვდილისაგანაო. ის ბიჭები მაშინვე გადაცივდნენო, ჭარში გასვლას პირობა ჰქონოდათო, ჩვენ კაცები შეუყენეთო. მოგვიმართა ღმერთმა კელი და სამნივე კელში ჩავიყარეთო, გაგვაპარესო, ერთი წმინდას ნინოში შეიყვანესო და ორნი ნათლისმცემლის უდაბნოში შეიყვანესო. ამგვარად ამოწყვეტილნი ვართო და ამის სამართალს ვითხოვთო].

[ჩვენ ეს ყოჩიაშვილი ზუაყა და ის ასისტავის ნასყიდის კაცის-შვილებიცა გლახაცა და ნინიაცა სამნივე სამართალში მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ და ეს სამნი ერთმანეთს პირს წაუღვენ.

ყოჩიაშვილი ეუბნებოდა: თქვენ რომ თქვენის ბატონის იოსების სასიკვდილოთ შეხვედითო, მე არც[ა]რ[ა] შემოვსულვარო და არცარა საქმე მაქვსო.

ამ გლახამა და ნინიამ უპასუხეს: ქალაქიდამ რომ მოხველო, მოტყუებითაც შენ მოგვკატყუეო და შენ აგვკიყოლიეო. რომ გაღმა გავიდეთო, და ესეც შენ გვითხარო — თუ ნიშანი არ გავითანეთ რაო, არ გვენდობიანო. და ამ იოსების სიკვდილი რომ გამოვარჩივეთო, მართალია, ჩვენ შევედითო და შენ კარზე დასდევ თოფითაო და ასე გვითხარო: თქვენ შინ შედითო, მოკალითო და მე აქ კარზე თოფით დავდგებიო და თუ შეშველი მოვა ვინმე, მე თოფსა ვკრაო. და ჩვენი პირობა სულ ერთი იყო.

ყოჩიაშვილმა უპასუხა: მართალია, პირობაც ერთ გვექნაო, სიტყვა და რჩევაცაო, მაგრამ თქვენ რომ იოსების სასიკვდილოთ შეხვედითო, იქ კი აღარ შემოგყეო.

და ეს გლახა და ივანე კიდევ ასე უპასუხებდნენ: შემგულიანებელიც შენ იყო და მრჩეველიცაო, ჩვენ შინ შეგვეზავნეო და შენ თოფით კარზე დაგვიდეგო.

რამდენიც ესენი ვალაპარაკეთ, სამნივე სწორნი ამხანაგნი არიან და სწორი დანაშაული აქვსთ. ესენი სამნივე სიკვდილის ღირსნი იყვნენ, მაგრამ რადგანც ეკლესიებს შეხვეწოდნენ, სიკვდილი და ნასალი ვაპატივეთ და ასისტავის ძმას იოსებს თავისის კრილობის

სისხლიც უნდა დაუღრვონ და სახლში მიხდომის სისხლიც უნდა დაუღრვონ ასისთავს პატარკაცსა და მის ძმებსა.

ზალდასტანიშვილი ქისიყში აზნაურშივლად არის ცნული და ამათი სი[ს]ხლი არის ორმოცდარვა თუმანი — 30 ამდენი. ეს სახლში მიხდომისა და თავდასხმისათვის უნდა მოსცენ ასისთავს პატარკაცსა და მის ძმებსა.

და იოსების ჭრილობა რომ გავზომეთ, არის ოცდათუთხმეტი და ნახევარი ჭერის მარცვალი. მიეცემა ერთს ჭერის მარცვლის ჭრილობის ზომაზე რვა მინალთუნი. ეს რვა მინალთუნი ერთნახევრად შევაცუნეთ. რადგანც ჩვენის შვილის გიორგის შიგამდევი არის, რომ იქნება ოც[დ]ათუთხმეტის და ნახევრის ჭერის მარცვლის ჭრილობის ზომის სისხლი ორმოცდაორი თუმანი და ექვსი მინალთუნი.

და რახან თავის [ს]ახლში თავის ცოლთან მწოლს დაესხნენ თავსა, ეს სამართალმა დაუორკეცა, რომ იქნება ერთად თუმანი ოთხმოცდახუთი და ორი მინალთუნი — 36 ამდენი.

ესე და სახლში მიხდომის სისხლი რომ ერთმანეთზე დაეადევით, შეიქმნა ერთად ასოცდაცამეტი თუმანი და ორი მინალთუნი — 38 ამდენი. ეს ყოჩიაშვილმა ზუამ ბაცაცაშვილმა ნინიამ და დათუაშვილმა გლახამ სამთავ სწორედ უნდა დაუღრვონ, რომ იქნება თითოს მისაკემი ორმოცდაოთხი თუმანი და ოთხი მინალთუნი — 42 ამდენი.

ეს თავისი წილი ყოჩიაშვილმა ზუამ მესამედი თეთრი და ორი წილი ჭინში ახლავ უნდა მოსცეს. ორი წილი ჭინში რომ დაგვიწერია, იმაში ასისთავმა პატარკაცმა და იმისმა ძმებმა თავისის ღირებულის ფასით რაც ყოჩიაშვილმა მოსცეს, ყველა უნდა დაუჭირონ მამულიცა და სხვა ჭინშიცა.

და ბაცაცაშვილი ნინია და დათუაშვილი გლახა რადგანც ასისთავისა და იმის ძმების ნასყიდის კაცის შვილები არიან, დიდი ბრალი აქვსთ. მაგრამ რადგანც სიკვდილი და ნასალი ეკლესიას ვაპატივეთ, ეს ორნი ნინია და გლახა ნასყიდნი არიან და ახლა ნასისხლათაც მიეცა იოსებსა; და როგორც სამართლის წიგნში სწერია, ძმებსაც ისე წილი ერგებათ.

და რადგანაც ამ ბიჭების მამებსა და ძმებს ამათი განზრახვა არა სცოდნიათ, იმათ კი ნასისხლად ვერ დაიჭერენ; როგორც ნასყადი ყმები ყოფილან, ისევე ისე უნდა იყვნენ.

ეს ასე გაგვირიგებია და ასე დაგვიმტკიცებია.

ემშკალაბაშო კ ა ვ ჳ ა ვ ა ძ ე გ ა რ ს ე ვ ა ნ! ამაზე ერთი ია-

საული აჩინე და ასე აღასრულებინე. დეკემბერს დ. ქრონიკონს / უოვ.

ბავდი: მე ფებთვანაზანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე. ოთხი ბეჭედი:

1. იწამეთ ოდეს სახიერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯათ მტერისთვის
2. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ
4. დივანბეგი

257. ბანინება ავით მგალობლისშვილისა და მისი რძლის პაპის საქმე

1788 წ. 22 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 5325. დღიანი ქალაქი 34X14,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნაშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარია წერტილი.

ქ. მგალობლისშვილს დავითს ეჩივლა მათს უმადლესობას საქართველოს დედოფალთან, რომ: მე და ჩემი რძალი ვჩიოდით, კახეთის მოსამართლეებმა გაგვყარეს, გაგვაშეეღეს და მასუკან ისევ მოგვიშალესო.

მათს უმადლესობას ებრძანა ოქმით ჩვენთვის: როგორც უწინ გაგეყოსთ და მიგეცესთ, ახლაც ისევ ისე გაპყარეთო, მოშლა არ იქნებაო. და ფურკანბეგი და ცხენი რომ მიგიციათ, ისიც ისევ გამოართვით და ამავე დავითს მიეცითო.

უწინდელ გაყრაში მიეცა ფეიქრიშვილის ვენახი, პაპუნისშვილის ვენახი, და თუნიკიშვილის ვენახი და ყმად მემკვიდრე ფიცხელაური თადო თავისის მამულით, მოსია მკვიდრი მამულით, ნარუსალი ხიზანი მამულით, — ეს ყმა და მამული მიეცა. წლეუანდელი ღვინის გამოსავალი მესამედი, პურის წალი სულზედ, ნიგოზი სამარხო სულზედ, წისქვილის მეოთხედი, უღელი ხარი, ერთი-ხალიჩა, ერთი ქვაბი, ხუთის დღის მიწა ნაფუხარი სოფლის გარშემო, ხუთის დღის მიწა საშუალ მინდორში, ხუთის დღის მიწა ბოლოს მინდორში, — ესე[ე]ბი განუწესდა. და მანამდის ქალს გაათხოვბდეს, მანამდის მთლად უნდა ეკიროს ესე[ე]ბი. და როდესაც ქალი გაათხოვოს, მაშინ შუა უნდა გაიყოს ეს მამულები. ნახევარი დავითს მოეცეს

ან ნახევარი ჭერივს დარჩეს, მანამდის ცოცხალი იყოს და ჭერივს სიკვდილის შემდგომ ისევ დაეითს დარჩეს სრულიათ. ასე გარიგდა. ისაულო,* როგორც დაგვიწერია, ასე გარიგე, და ცხენი გამოართვი! ჭერივს და ამ დავათს მოაბარე.

ამისთანა ერთი განაჩენი ჭერივს მივეცი.

მოჯამაგირეები რომ ჰყოლიათ, იმისი ქამაგირი რაც არის, უნდა იანგარიშონ და რაც შეხედეს, თავისი რასათი ჭერივმაც უნდა მისცეს.

აგრევე რაც წისქვილზე ხარჯი მოსვლია, იმისი ნაოთხალი ჭერივმა უნდა მისცეს, რადგან წისქვილის ნაოთხალი ეძლევა. ქრისტიანობისთვის კბ, ქორონიკონს უოვ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ბ ე ქ ა ნ
2. მონა ხეთისა ო ტ ი ა
3. შ ე თ ო დ ი
4. მონა ლეთისა მდივანი ს ე ი მ ო ნ

თავში:

ქ. ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი დადიანის ასული პატრონი დ ა რ ე ჯ ა ნ, მსაჯულთ განჩინებასა ამას ასე ვამტკიცებთ. და მგალობლისშვილის ჭერივს სამართლით რომელიც განწესებად მისცემია, ვერც გაჰყიდის, ვერც ეკლესიას შესწირავს, ვერც დააგირავებს და ვერცაევის უანდერძე[ბს], მანამ ცოცხალი არის, იმ განწესებული მამულით უნდა იცხოვროს და სიკვდილის უკან ეს მამულები სრულად დაეითს დარჩება. იანვრის დ, ქორონიკონს უოვ.

ბეჭედი: დედოფალი დარეჯან

კლეზე:

ქ. დედოფალი დარეჯან გიბრძანებ საგინაშვილო ისაკ! მერმე მგალობლისშვილის დავითის მამულებისა რაც ამის რძალს სიგლები ან განაჩენები და ან სხვა წიგნები ჰქონდეს რამე, ყველა უნდა გამოურთვა და დავით მგალობლისშვილს მოაბარო, რომ თავისის მამულ[ის] წიგნები დავითს უნდა ჰქონდეს.

და ამ განაჩენით წისქვილის ხარჯისა თავისის რასათით მიდგომა რომ სწერია და სამოჯამაგიროს მიცემა რაც შეხედებოდეს,

* გამოართვის.

* დატოვებულია ცარიელი ადგილი სახელის ჩასაწერად.

წისქვილის ხარჭშიაც უნდა მიუდგებოდეს და სამოქალაქო
თეთრშიაცა. ესე[ე]ბი შენ უნდა გამოუყოთ და დავითს მოაბარო.
იანერის იე, ქორონიკონს უოთ.

ერქენულნი
გინგლირთქე

ზეპალი: დედოფალი დარეჯან

258. განიხილავთ ცაიშის ეკლესიის შვა-შაშლის საქმეა

1777—1788 წწ.

აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადის განყოფილება. II 89.
პირი. უთაროდო. საბუთი თაროდება კაცია II დადიანისა და კრიგოლ ცაი-
შელის ზეობის წლებით.

[9] ქ. ჩემი ბრძანება ეს არის: ყოვლად სამღუდლო ცაი-
შელ მიტროპოლიტი გრიგოლ მისის ეკლესიის ალაგ-მამულის
კაცის გამოკვლევას რომ შემოგვეხვეწა, დავთარი არ ქონდა და
რომელიც იქა-აქ გამოვიკვლიეთ, ასე განვაწესეთ.

ქვედირი საყანე იდავეს ჯუმს გაღმა და გამოღმა. ჯუმს
გაღმართი ცაიშის ეკლესიას ჩვენ ჩვენის გამოძიებით დავანებეთ.
და რომელიც მისის ეკლესიის სიაზლოვეს ქვედირის თავი იყო გა-
მოღმა, ისიც საზღვარი დავსდევით და ისე დავანებეთ. ამების
ყველასი მოაშორე იყვნენ კობახიძენი, მაგრამ ჩვენ ასე ვი-
ნებეთ და ასე გავარიგეთ.

ქ. სხვა გამოღმა ქვედირი რომელიც დარჩა, წამოდგეს ექვსმა
კაცმა თავმა კობახიძემ და ასე დაიფიცოს: «ეს ქვედირი არას-
დროს არას მებატონისაგან ცაიშის ეკლესიას არ შესწიროდეს». თუ ასე იფიცოს კობახიძენმა კარგი, თორემ ქვედირი ეკლესიას
დარჩეს.

ქ. სხვა ვაბულაიების ნამოსახლი რომ ბრძანა ცაიშელ-
მან, ის მოურავის კაცი ყოფილა და მოურავი არ ემოწმა და ვერ
იდავეს. და რომელიც მამული დედოფალმან უბოძა ცაიშელს, ის
ცაიშელს ქონდეს, სხვაში ხელობა არ ქონებია.

ქ. ნასაჯოვე რომ იდ[ე]ვა ცაიშელმან, რომელიც ჯო-
ლორია კობახიძემ იტება, სახატო ყოფილა და მისია, და
რომელიც არ იტება ნასაჯოვეში, წამოდგეს თვითან ჯოლორია და
ორი მისი ტოლი კაცი თან [v] ჩაიტანოს და სამმა ასე დაიფიცოს:
«ნასაჯოვე რაც სადადიანო არ არის, საეკლესიო არ ყოფილიყოს
და არც ცაიშის ეკლესიის შეწირული ყოფილიყოს». თუ ასე უფი-
ცოს, ცაიშელი რას ემართლება? თუ ვერ უფიცოს, ცაიშის ეკლესიის
ყოფილა და ეკლესიას ქონდეს ნასაჯოვე.

ქ. აფაქიძე რომ სახლობს, ის ალაგ-მამული რომ იდგეს ცაიშელმა — «კაცი ჩემია და ალაგ-მამული ეკლესიის არის». და აფაქიძის ალაგ-მამული ეკლესიას ქონდეს. მიწისა და გლეხებისა ღის საქმე ასე გაგვირიგებია.

ქ. ჩემი მეკამბეჩე რომ იდგეს ცაიშელმან, განაყოფები სჩანს და სამართლით ეკლესიას დაუარჩინეთ. და ის ძველთაგან მეკამბეჩე ყოფილა, ვერ მივსცემთ. და [რაც] ერთი კაცის სული არის, იმდენი კაცი სული ამ მეკამბეჩის მაგიერა ჩვენგან მიერთვას ცაიშის ეკლესიას.

ქ. არზაყანის შეილის გიორგი კობახიძის ფიცი რომ იდგეს ცაიშელმა თავის ეკლესიისათვის, მართალია, მისი ყოფილა, მაგრამ მამა-პაპა მისს უსჯულოსაგან დახსნილი ყოლია კობახიძეს, მისი მოურავი მაცრიციაც ემოწმა. და ჩვენ ასე გაგვირიგებია: ეკლესიას როგორც მსახურებოდეს, ისე ემსახუროს და კაცი კობა[10]ხიძეს ყავდეს, ამისთვის რომ უსჯულოსაგან დახსნილი ყოფილა ძველთაგან.

ქ. ქორთაძის კაცი რომ იდგეს ცაიშელმა, აფხაზეთს დაკარგულია ის კაცი; დადიანმან და ცაიშელმა ამოიყვანოს და, რომელსაც სიმართლით დარჩეს, მას ყავდეს.

დადიანი
კაცია

**259. განჩინება დავით მეფის დოსითეოს ქუთათელისა და
ლოლაბერიძის შიშის საქმეზე**

1784—1788 წწ.

ცსა. 1448. № 2273. დედანი. ქაღალდი. 33,5×13 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნაშპარი არ არის. საბუთი თარიღდება დავითის მეფობის წლებით.

ქ. ყოვლად სამღუდელო ქუთათელ მიტროპოლიტი დოსითეოს და ლოლაბერიძე ლევან და ბექან გააბჰ[ვ]ეთ.

ლოლაბერიძე [მ] უჩივლა: უკანეთს ჩემი გლეხები გორგიძეები მყავს და რას მერჩი, რომ არ მიბოძეფო.

ქუთათელმა უბრძანა: ჩემი დავთრის კაცები არის მესხეთს ნამოსახლი და მე მყავს ჩემი ხატის კაცო.

ლოლაბერიძემ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩივით: წამოაყენოს ლოლაბერიძე ორმოცდარვა

გლები კაცი და ასე სამართალი მიართვას ქუთათელს: *არც შენის*
დავთრის კაცები ესენი იყოს, და არც შენის ხატის კაცთ არც ეს
და არც ამისი ძველი და ახალი ყოფილიყოს, და არც *მანქანის*
მოსახლი ესენი ყოფილიყონა.

თუ ასე უფიცოს, რას ემართლება, გლები დაუტეოს ქუთათელმა ღოღაბერიძეს; თუ ვერ უფიცოს, გლებები ისევე ქუთათელს დარჩება და ისევე ქუთათის [ს] ყავდეს.

ქ. ქუთათელმა უბრძანა: ჩემი ქუტირელი შავგულიძე დავთარშიდ მიწერია. ზოგი გამოყიდე და ზოგი ისევე შენ გყავს, რას მემართლები, რომ არ მომცემო.

ღოღაბერიძემ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ღოღაბერიძემ ოცდაოთხი გლები კაცი და ასე სამართალი მიართვას ქუთათელს: «არც შენის ხატის კაცი ის შავგულიძე იყოს და არც შენს დავთარშიდ ეწეროს, არც ეს და არც ამის ძველი».

თუ ასე ყოფილა, რას ემართლება, ისევე ღოღაბერიძეს დარჩება შავგულიძე. თუ ვერ უფიცა, რაც რომ გაყიდული არის, სულის სისხლი და ხორცის მისი ფასი მისცეს. და რაც რომ დარჩენილა, ისიც ისევე ქუთათელს მიერთვას ის შავგულიძე.

ბეპალი: მეფე იმერეთისა დავით.

260. ბანინიზა ბავით ბიზისა დოსითეოს ქუთათელისა და ანთონ ბარისთავის ბავულის საქმეა

1784—1788 წწ.

ცსსა. ფ. 1448. № 2256. დედანი. ქალღლი. 31,2×16,8 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარიღდება დავითის მეფობის წლებით.

ქუთათელი დოსითეოს და ერისთავი ანტონი გავაბჰვეთ.

ქუთათელმა უჩივლა და დავთარიც მოიტანა. და გარჩევით და გამოცხადებით ეწერა სამზღვრები და ამ სამზღვრებს შუაზე მამიაშვილის გიორგის პარტახს, მამიაშვილის დავითის, სვიმონ და დათუას პარტახს, მამიაშვილის ნიკოლოზის პარტახს და სახასო მამულს ნასყიდანს გამოტყდენ, რომ ღმრთისმშობლის შეწირული არისო და სხვებს უარი უთხრეს, ეკლესიის შეწირული ესეები არ არისო.

ქუთათელმა აშორო უთხრა.

აწ ესე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ქუთათელმა ორმოცდაათი გლეხი კაცი, დავთარი ხელში დაიჭიროს და შამოუაროს სამსჯურებს და მამულს და ასე შეაფიცოს: «რაც რომ მძლავრებულნი თმეული არა მქონდა, რაც ამ ჩემს დავთარში სწერია და შამოუარე, ქუთათისა ღმრთისმშობლის შეწირული იყოს, და არცა რა ხელი გქონდეს».

თუ ასე უფიცა, ქუთათლის ყოფილა, ქუთათელს დარჩეს; და რაც შარშან და წრეულს იმ მამულებში მოსულა, ისეც მისცეს ერისთავმა ქუთათელს. თუ ვერ უფიცა, რომელსაც გამოტყდა ქუთათელს დარჩეს და სხვა ერისთავის ყოფილა და ერისთავს დარჩეს.

ორი ბეჭედი:

1. მეფე იმერეთისა და ვით.
2. მღივანი და ვით.

261. ბანინება ზაალ შაშლანისშვილისა და ერასტი მოსახლანისშვილის სასიხლო სამეფო

1789 წ. 24 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14560. დედანი. ქაღალდი 43,5X28 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მისს უმაღლესობას ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილთათვის ებრძანებინა: ზაალ ყაფლანის შვილი ერასტი გოსტაშაბის შვილს ბიჭის საქმეზე რომ უჩივის ალაპარაკეთ და სამართალი მიეციოთ. ბრძანებულისაებრ ვალაპარაკეთ.

ზაალ ასე ჩიოდა: ჩემი შვილი კოდაზე პურისთვის გავგზავნე. კოდიდამ ჩემს შეუტყობლად ახალციხეს ასულიყო; რომ შევიტყვე, დიდათ შევწუხდი და მისს უმაღლესობას მოვახსენე, თუ ჩემი შვილი მე გამეგზავნოდა ან იქ იმისი წასვლა შემტყობოდეს, ჩემი თავი სასიკვდილოდ დამიცს.

მე რომ ეს ფიცით ბატონს მოვახსენე, ერასტიმ უთხრა მუსხელაშვილის ბიჭს: მიდი, ბატონს მოახსენეო, რომ ზაალმა თავის ნებით თავისი შვილი ახალციხეს გავგზავნაო. მე მაშინ შეფიცებული ვიყავ, თუ ჩემის შეტყობით ჩემის შვილისა იქ წასვლა ყოფილიყო, უნდა ცოლშვილით ამოვწყვეტილიყავ. მე რომ ეს პირობა დავდე, მაშინ შემირჩივა ამის თქმა ბატონთან.

ერასტის რომ ეს სიტყვა ბატონის მოსახსენებლად ამ ბიჭისათვის ეთქვა, ბიჭმა მე მითხრა, ერასტიმ ასე დამარიგაო. მე უთხარ

ამ ბიქს: მიდი და იოსებ მღვდელს დააწერინე, რაც იცოდე. მივი-
 და იოსებ მღვდელს დააწერინა, რომ ერასტიმ ასე მიიხრახრე-
 ახლა სამართალს ვთხოვ, რომ: ან ბიქს რათ უთხრა და, ცხადე
 ლად რათ და[ა]რიგა ან მისის უმაღლესობის სამჯავრომ რათ წა-
 მოძახა და ან თქვენ, მოსამართლე[ე]მთან რათ მიიხრაო. ერასტის
 თუ მართლა უთხრა ბიქმან, რატომ ბატონს არ მოახსენა, ამ ბიქმა
 ასე მიიხრაო. მაგრამ ბიქს სრულობით არა უთქომს რა, ჩემის
 მტრობით მოიგონა, სამართალი მაღირსეთო.

ერასტი მიუგებდა: მუსხელაშვილის ბიჭი ახალციხიდამ
 რომ მოვიდა, უთხარ: ბიქო, შენს გამზრდელს ბატონს რათ გაექეც.
 ბიქმა მიიხრა: ზაალის შვილმა შემავუღიანა და ზაალმა გაგზავნა
 თავისი შვილი ახალციხეს თავისის ნებით და შეტყობით და მეც
 თან გავყევე. ბიქმა რომ ასე მიიხრა, მეც აქა-იქ ვთქვი: თუ ამ ბიქის
 პლუტება (sic) არ მცოდნოდა, ბატონსაც მოვახსენებდი და ჭეშ-
 მარიტებით; მარა ამ ბიქს რომ სიცრუვით ვიცნობდი, ბატონს და-
 ჭეშმარიტებით ვერ მოვახსენე და აქა-იქ ვთქვი ამ ბიქისაგან ნათ-
 ქეამი.

ჩვენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, რადგან ეს ბიჭი რომ
 მოსულა ახალციხიდამ და მაშინვე სოლომან დეკანოზისათვის აღ-
 სარებად უთქომს, ზაალმა სრულობით არ იცოდა თავისის შვილის
 ახალციხეს წასვლაო, ამით გამართლდა ზაალ, რომ თავისის
 შვილისა ახალციხეს წასვლა სრულობით არ სცოდნია.

და ეს ბიჭი რომ შესწამებს ერასტის, შენ მიიხარო, მიდი ბა-
 ტონს[ს] მოახსენეო, რომ ზაალმა თავის შვილი ახალციხეს გაგზავნა;
 და ერასტი აშოროს არის, შენ მიიხარო, ზაალმა გაგზავნაო, თო-
 რემ მე შენთვის არ მიიქომსო, რადგან ზაალ თავის შვილის წასვ-
 ლაში არა რეულა და ეს ბიჭი ასე ეწამება ერასტის, წადგეს ერას-
 ტი, ერთი მესამე თავადი თან მიიყოლიოს, ერთი მესამე თავადი
 ზაალმა შეუვდოს.

წადგეს ამ ორის თავადით ერასტი და ასე შეჰფიცოს: «ამისმა
 მადლმა, თქვას, ზაალ, ამ ბიქმა მიიხრა ზაალმა გაგზავნა თავისი
 შვილი ახალციხესო, თორემ მე ეს არ მეთქვას, ასე თქვი: ახალ-
 ციხეს ზაალმა გაგზავნა თავისი შვილი და ბატონსაც ასე მოახსენ-
 ეო». თუ ეს ასე შეჰფიცა, ზაალ ვეღარას ედავება. და თუ ეს ასე
 ვერ შეჰფიცა, უნდა სისხლი მოსცეს ერასტი უსბაშმა გოსტამაზის-
 შვილმა ზაალ ყაფლანისშვილს.

ამისი მოასილი შენ ხარ ჩერქეზის შვილო ჯანას-
 ლან! ეს ასე აღასრულე. იანერის იმ, ქორონიკონს უოზ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ღთაღ კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშიკალასბაშ მყო მღვიან-ბეგი თემურაზ.
3. მეთოდი
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა სოლომონ კლდე:

ქ. ჩვენ ეს განაჩენი და მოწმით ფიცი სამართლით განვაჩინეთ. და რადგან ზაალისშვილი დღეს ახალციხეს არის, იმისმა იქ ყოფამ მოწმით ფიცი მოსკრა. წადგეს ერასტი, თავისი შვილი თან მოცი-ყოლიოს და როგორც განაჩენი სწერია, ისე იფიცოს. იანვრის კდ, ქორონიკონს უოზ.

ხუთი ბეჭედი:

1. ღთაღ კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. მეთოდი.
3. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშიკალასბაშმყო მღვიან-ბეგი თემურაზ.
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა სოლომონ.
5. მონა ღთისა იოხიკშ(?)

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლის და კახეთისა და სხვათა ირაკ-ლი, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. იანვარს კდ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჭედი: ქნარს მიცემს, დავით მიქმოზს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

262. განჩინება დავით გომგომლისა და ბარნაბიანთ მამულის საქმეზე

1889 წ. 1 მარტი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2573. პირი. ქალაღ. მჭედრუღ.

ქ. ყოვლად უსამღუდელოესი ბოდბელი დავით და ერ-თობივ ბარნაბიანები ბოდბეს ნასომხარს უძახიან, იმა-ზე დავა¹ შექქნოდათ. და ჩვენ, ქიზიყის მოურავს ზაქარიას, მიგვიწოდეს და ჩვენთან ილაპარაკეს.

¹ დავი.

ბა[რ]ნაბიანები ამბობდენ: ჩვენ როდისაც ჩვენს ქვეყნიდამ მოვსულვართ და ეკლესიის ადგილში დამდგარებით, მის კიდევ ეს ადგილიც ბოდბელს ჩვენთვის მოუცია. ბოდბელი ამას მიუგებდა: ეს ადგილი განვე ეკლესიისათვის სახასოდ ყოფილა დადებული, ამაღ, რომ აქ ეკლესიას სომხები სახლებია. ეკლესიისათვის უმსახურნიათ და დღესაც ჩანს ნასახლარნი და მილები და რუი რომ ჯანიანთ ქვევის წყალი შიგ მისდენიათ, და როდისაც შაჰაბახს კახეთი წაუხდენია, ესენიც მაშინ წამხდარა. და იმ დღით დაწყებით ამაზედ კელი ვერავის დაუდვიათ ეკლესიის სახასო მამულობით.

ჩვენ, ქიზიყის მოურავი ზახარია, მივედით იმ ადგილზე და ჩვენთან იყო ყოვლად სამღუდლო ბოდბელი დავით და ერთობივ ბარნაბიანი და მოუწოდეთ ეკლესიის მოქელეთა — ბოდბის ნაცვალს დიმიტრის, ბოდბის ქვეხას გიორგის და სხვანი ბოდბიდამ და ბოდბის კვეიდამ უფროსი და მოხუცებული კაცნი. მივედით იმ ადგილზედ და გავშინჯეთ ნასახლარები და წყლის რუი სწორეთ ჩნდა და მილებიც ვნახეთ.

ბა[რ]ნაბიანი იმასვე ამბობდენ: მეფისაგან და ბოდბლისაგან მოგვეცემიან.

ბოდბელი მიუგებდა: თქვენი სიტყვა თუ სარწმუნოა, ან მეფისაგან წყალობის წიგნი მოიტანეთო ან ბოდბლისაო, ან სარწმუნო მოწამე წარმოაყენეთო, რომ ხელდადებით ეს ადგილი თქვენ მოგვემოდეთო.

ბარნაბიანთ ერთი წიგნი მოიტანეს შუა გახეულ, ბოლოს ბეჭედი იჭდა. ეს წიგნი დიდის მეფის თეიმურაზისაგან მოგვეცემია ამ ადგილსაო.

გავშინჯეთ ის წიგნი და ბეჭედიც აღმოვიკითხეთ. ბეჭედზე ასე სწერია: «ცოდვილი იოანესა». დახეული იყო, სხვას არას აცხადებდა.

ამას გარდა ვერც წიგნი მოიტანეს მეფისა და ბოდბლისა, და ვერც სარწმუნო მოწამე წამოაყენეს.

და ჩვენ კიდევ გამოვიკითხეთ ბარნაბიანთაგან ამ ადგილის ქონა როდისმე; და მრავალი პირი სწამებდა: ბარნაბიანთ ამ ადგილას ქონა არ გაგვიგონია. ერთხელ იოანე ბოდბლის ბოდბლობაში ბარნაბიანთ იქ ცოტა რამ მუშაობა დაეწყით; ამ ადგილს მოხვნას უპირობდენ, რევაზ სალთხუცესი ისევ ცოცხალი იყო, მოუხდენ ბოდბელები და უთხრეს: თქვენ აქ რა ხელი გაქვსთ, ეს

ადგილი ჯერ¹ ეკლესიისათვის არის დადებული და მერე ჩვენს სა-
თი და სახიზარით. სხვას კელი არავის აქვსო ამაშიო.

ჩვენგან და ეკლესიის მოკვლეთა თანდასწრებითა ^{ერკვენული} ^{მხალისურთა}
თალი განუწყესდათ: ბარნაბიანთ თუ ან მათის სიმაღლის მეფის
წიგნი მოიტანეს და ან ყოვლად სამლუდელოს ბოდბლისა, რომ
სწორეთ კელდადებით ამ ნასომხრის მიცემას აცხადებს და ან
სარწმუნონი მოწამენი წარმოაყენეს, რომ ფიცით ამტკიცებდენ
სწორეთ სახელდადებით ყოვლად სამლუდელო ბოდბელი დავით,
მეფისაგან, და ბოდბლისაგან მიცემულს წიგნს ვერ მოუშლით.

თუ ვერც მათის სიმაღლის მეფის და ვერც ბოდბლისაგან მი-
ცემულს წიგნს ვერ წარმოაყენებენ, ეს ნასომხარი თავისი წყლით,
რომელიც ჭანიანი ჭევიდამ მოდის, ამ წყალს. უწინაც ამ ნასომ-
ხარში უდენია, ახლაც ამ ნასომხარში უნდა იდინოს. ეს ნასომხარი
ეკლესიისათვის დაიდვა. ძველადგანაც ეკლესიისათვის ყოფილა
დადებული.

თუ კიდევ ბარნაბიანთ ამ სამართალზე გულკლებულობა ჰქონ-
დესთ, რამდენიც სახლნი არიან, სახლიდამ თითო უფროსნი კაცნი
მივიდნენ და წმიდის ნინოს საფლავზედ თითომ-თითომ კელი დას-
დვას და ასე იფიცოს: «რომელიც შენზედ ყოვლად წმიდის სული-
სა მადლი მოფენილა, იმას ვფიცავთ, რომ ეს ადგილი, როდესაც
შენს ადგილში ჩვენ მოვსულვართ, მაშინ სიმაღლის მეფისაგან და
ყოვლად სამლუდელოს ბოდბლისაგან ეს ნასომხარი იქ მსახლობ-
ლითა სომხებითა ჩვენ მოგვეცემოდეს».

თუ ასე იფიცეს, ის ადგილი ბარნაბიანთ დარჩებათ. და თუ ასე
ვერ იფიცეს, ეკლესიისათვის დაიდვა თავისის წყლითა, რომელიც
ჭანიანთ ჭევიდამ მოდის.

ალიწერა მარტს ა, ქრისტეს აქეთ ჩაბთ კელითა ბოდბლის
მწერალი მლუდლის დ ი მ ი ტ რ ი ს ა თ ა. ზაქარია

263. განიხილავა ბაროზაზვილისა და სოლოვანის საქმეებ

1789 წ. 7 აპრილი

ცსსა. ფ. 1448. № 746. დედანი. ქალაქი. 25×18,7. მხედრული. განკეთი-
ლობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მათს სიმაღლეს მეფის ძეს ებრძანებინებათ ხ ა ლ ვ ა თ-
ხ ა ნ ი ს ე შ ი კ ა ლ ა ბ ა შ ი ს ა ი დ ე მ უ რ ი ს ა თ ვ ი ს, ბ ე რ ო-

¹ ღეს ადგილი.

ზაშვილისა და სოლომანისა, ქიტესა და იმისა და პუნ[ა]ს შვილებზედ რომ დაობდნენ.

მოფაყვანინეთ სოფლის კაცი და ვალაპარაკეთ: ბეროზაშვილი ზურაბი, მარტაშვილი ლუარსაბ, მარტაშვილი ასანა, სოფლის კაცი, ასე რომ სოლომანისთვის ემსახურ[ო]ს ბეგარაზედაც იმისთვის ველოს. ჩვენს სამართალში სოლომანს დარჩა. და ახლა ნება თქვენი ასრულდეს.

ვალს რომ ლაპარაკობდა ბეროზაშვილი, თუ თამასუქი გამა-
[ა]ჩინ[ო]ს ან სწორე ქეშმარიტი კაცი, ვალისა მოვალემ უნდა მის-
ცეს. ეს ობლები სოლომანს დარჩა სამართალში. დიწერა აპრილის
ზ, ქორონიკონს უოზ.

ბეველი: მონა ლთისა*...

ქ. ჩვენ¹, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებ. მარტის კა, ქორონიკონს უოთ.

გიორგი

264. ბაჩინება გოგოჭურებისა და ზარიძეების მამულის საქმეზე

1789 წ. 16 აპრილი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. 52. საბ. № 77. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[68v] მე, ნაცვალ დათუნა, ღმერთსა ვფიცავთ და თქვენს თავს ჩვენ და გოგოჭურები რომ გუდარეხზე ვდაობდით, ჩემის წილიდამ ხელი ამიღია, სადაო აღარა მაქვს რა გოგოჭურებთან.

მე, ოტია დეკანოზი, ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს თავს, რომ ეს გოგოჭურნი გვედავებოდნენ, ჩემ წილ მამულზე ხელი ამიღია ვუდარეხში, სადაო არა მქონდეს იმათთან.

მე, იასე, ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს თავსა, რომ ჩემ წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო არა მაქვს რა.

მე, ნაჭებას შვილი იასე, ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს თავსა, რომ ჩემს წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო არა მაქვს რა.

მე, ცალუღელას შვილი ბერი, ღმერთსა ვფიცავთ

¹ ჩვენს. 2+სადაო.

* არ ირჩევა.

ეროვნული
საბიბლიოთეკო

და თქვენს თავს, ჩემს წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო აღარა
მაქვს რა.

მე, არარაჯული მამუკა და იასე, უმერთს და თქვენს თავს, ჩემს წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო აღარა
მაქვს რა.

არის ამ ნაწერის მოწამე [და] შეაკაცი ბეგისშვილი ბე-
რი, მკ[ე]დლური ფშველი ფუნჩერა; მე, გაბიდაუ-
რი სულთანანთ მამის იმედო, ამ ნაწერის მოწამე
ვარ.

[განჩინება]

ჩვენ, თიანეთის მოურავე ქაიხოსროს და დავით [69]
ჯანდიერისშვილს, მეფის ძის გიორგის ბრძა-
ნება გვქონდა: ზარიძეები¹ და გოგოჭურები² რომ გუ-
დარეხზე³ დაობდნენ და ლაპარაკობდნენ. ჩვენ ზარიძე[ე]ბი
მოვასხით. თიანური საერისთოული ზარიძე[ე]ბმა ვერ შაფიცეს
გოგოჭურთ. და გუდარეხი⁴ დარჩა გოგოჭურთ. თქვენი ბრძანებაც
ასე იყო ან უნდა შე[ე]ფიცათ, ხელი მე[ე]წერათ; ვერ შაფიცეს და
ხელი მო[ა]წერეს. დაიწერა ესე ნაწერი აპრილის ივ გასულს, ქო-
რონიკონს უოზ.

--

დავით

მე, პეტრეს, დამიწერია ამათის სიტყვით, მოწმე ვარ.
თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე,
ამ წიგნს ვამტკიცებთ. ამ გოგოჭურებისა და ზარიძე[ე]ბის საქმე
როგორათაც თიანეთის მოურავს ქაიხოსროს და ჯანდიერაშვილს
დავითს ჩვენის ბრძანებით გადაუწყვეტიათ, ჩვენც ასე დავვიტკი-
ცებთ. მისის ვ, ქორონიკონს უოზ.

--

მისის უმაღლესობის მეფის ბატონის მამის ჩვენის ბრძანება
იყო, რომ ეს გოგოჭურნი და ზარიძე[ე]ბი გუდარეხზე რომ დაობდ-
ნენ, უნდა რომ ზარიძე[ე]ბს სამართლის ძალით დაეფიცნათ და
ამით დარჩებოდათ ეს გუდარეხი, მაგრამ ვერ იფიცეს ზარიძე[ე]ბმა

¹ ქმოწამე და შეაკაცი. ² ზარიძეების. ³ გოგოჭურების. ⁴ გუდარახზე.
⁵ გუდარახი.

და ხელოც მოეწერათ, რომ ჩვენ საქმე აღარა გვაქვსო რაოდენად
რეხზედ ხელი აგვიღიაო.

და მისის უმალღესობის ბრძანებისა და დამტკიცებისა
ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ვამ-
ტკიცებ. რომ დღეის იქით არას ზარიძეებს ამ გოგოჭურებთან ამ
გუდარეხზე სადაო აღარაფერი არა აქვსთ რა. დარჩათ ეს გუდარ-
ეხი გოგოჭურებს თავისის მითითა და ბარიითა; თავს ტბასთან რომ
გორა არის იქამდინ, ქვემო ბოლო აღმანის მიჯნამდინ, ერთი
გვერდი დუღუზართ ნასახლარამდინ, მეორე გვერდი ბე-
შახევამდინ. ასე ამ მიჯნებით დარჩათ ყოველის კაცის უცილებლად
გოგოჭურთ ეს გუდარეხი, რომ ზარიძეებს საქმე აღარა აქვსთ რა.

მაისის 8, ქორონიკონს უოზ.

მეფე
გიორგი

265. ბანძინება ანდუჟაფარ ბანძურის შვილის ყაზის აპოფაშვილის საქმეზე

1789 წ. 22 აპრილი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. საბ. № 35. პარი. ქალღი მხედრული.

[37v] ბანძურის შვილი ანდუჟაფარ ჩიოდა: ყა-
ზახი რომ დაურბევიათ, მაშინ ჩემს ძმას ზაზას ერთი აღდა-
ნელი სომეხი აკოფა ტყვეთ მოუყვანიაო; და მას დღეს უკან
ჩვენი ყმა იყო, გავზარდეთ, დავაქორწილეთ და დავასახლეთო.

და მასუკან თავის საქმეზე დაიკარგაო. და თელავს დიღ-
მელი რევაზა იდგა, იმას ის კაცი დევასხნეინეთ¹ ჩვენის თეთ-
რითაო. ზოგი ვალი მაცაანთაგან ავიღეთ, ზოგი ხირსე-
ლაშვილის ომანისაგანა და რევაზს მივეციო. ცოტა
რამ დარჩა, და იმისი თამასუქი მოვეციო და ხელთ უჭირავსო.

ის აკოფა იმ დახსნას უკანაც ჩვენს ყმად გვესახლაო. მას-
უკან ცხენი და იარაღი და თეთრი მოგეტაცაო და ყიზილბაშ[ში] გა-
იქცაო, იქ ცხენი და იარაღი დაყიდაო და ყიზლარს გავიდაო
და ახლა მოზდოგს არისო. და იმისი შვილები იმის გაქცევის
უკან ოთხი წელიწადია რომ გავიდაო. მასუკან დედამ დამპარაო
და ყაზახში წასულიყვნენო, ბევრი ვეძებე და ვერსად ვიპოვნეო.

მასუკან ერთმა ჩარვარდარმა მასწავლაო, შენი ბიჭები აქა და

¹ დევასხნეინეთ.

აქ არიანო აკოფას შვილებიო. ამ ოთხს [38] წელიწადს უწინა მოვინახე, ეპოვნე და ქალაქში მოვიდა უფროსი ძმა გრიჭოკრაძისა და ვასილას შვილი და წიგნიც მომცა თავისი სახელით და თავისი ძმის არუთინას სახელით: მამაჩემი შენს ძმას ზაზას ყაზახი დამ მოუყვანიაო, ყმათ ესახლაო, მასუკან თავის საქმეზე დაიკარგაო, ორმოც თუმნად თქვენ დაიხსენითო, მასუკან მამაჩემი გაიქცაო, თქვენი თეთრიც გაიტანა თანაო და ცხენი და იარაღიცაო, რომ სულ შეიქნა თქვენი თეთრი ჩვენზედ სამოცდათექვსმეტი თუმანიო. ამ ოთხს თვეზე თუ ავიყარე და მოველ, ხომ შენი ყმანი ვიქნებითო. და თუ ამ ოთხს თვეზედ ვერ მოვედით და — შენი თეთრი სარგებლით მოგცეთო, დაიწყო სიარული და წავიდაო.

მასუკან ალი სულთანი რომ უკუდგაო, ყაზახი დამ აიყარა და შამშადილში გაიქცაო. მის უმაღლესობა ბედნიერი მეფე სალალში რომ ჩამობრძანდაო და ალი სულთანი იქ მოაყვანიანო, მე შამშადილში ჩაველო, რევაზ ეშიკაღაბაში იყო, ისიც შემეწივა, ყაზახი დამ გაქცეული შამშადილში იყო, [v] იქი დამ ავიყარე და წამოვიყვანეო, ამგვარად ჩემი ყმა არისო და თავს არ მიღებსო.

ამისი აკოფა შვილები გრიჭორა და არუთინა ასე უპასუხებდნენ: მამაჩემი არც თქვენი ყმა ყოფილაო და არც არა საქმე გვაქვსთო. მართალია, ყაზახი რომ დაფანტულაო მამაჩემიც თაფურღათ კახეთში გასულაო და ყიულა შვილისასსა მდგარაო, დაკარგულა; და დიღმელი რევაზა თელავს მდგარაო, იმას დაუხსნიაო და მასუკან თავის სახსარი თითონ გადუწყვეტიაო.

მამაჩვენი სხვაგან წავიდაო და ჩვენც ავიყარენით და ჩვენს სამკვიდრო მამულში ყაზახში წავედითო. და ეს ოცი წელიწადი მეტი არისო, იქა ვდგავართო.

ეგ ჩვენი მოცემული წიგნი რომ გაქვსო, აქ ქალაქში დავვიტორო და მძლავრებით გამოგვართვით; და შამშადილი დამაც უსამართლოდ და ბატონის უოქმოთ აგვიყარეო.

და ეს რევაზა[ს] შვილების მოცემული თავისუფლობის წიგნი ხელთ გვიტორავსო, რომ მამაჩვენი იმას დაუხსნიაო¹. და თავის სახსარი მამა ჩვენს თითონვე გარდუწყვეტიაო. და ზოგი რაც დარჩომილა, ახლა ჩვენ მივეციითო, და შენ ჩვენთან რა საქმე გაქვსო.

და ამაზე რევაზა[ს] შვილებიც სამართალში მოსდევდნენ და

¹ დაუხსნიაო.

[39] ამბობდნენ — ჩვენი დახსნილი არისო, ბანცურის შვილს საქმე არა აქვს რაო.

ჩვენ ამაზე ბანცურის შვილს ანდუყაფართულობა მოვთხოვეთ. წავიდა კახეთს და თხუთმეტის მოჭთაბარის კაცის მოწმობა მოიტანა: მაყაშვილის როსებ მინბაშისა, ხირსელაშვილი ომანისა, განძა პეტასი, გორელი კირაკოზასი, თავლოდარი ნიკოლოზასი, ზურაბ საგინაშვილისა, ღთისავარ გიგაშვილისა, ბოტკოელი ხიზანასი, გიგაშვილის ქიტესასი, მრველაშვილის ივანესი, ხოდაშნის ნაცელისა, მკედელი შიოსი, ჩანგაშვილის გაბრიელის, შერმაზან გელდიაშვილის და ზაზანასი.

ესენი ასე მოწმობენ ფიცით: აღდანელი აკოფა კიდევ ზაზა ბანცურის შვილის ყმა იყო და თავის საქმედაც დაიკარგაო და კიდევ ზაზა ბანცურიშვილმა დაიხსნაო და დახსნის უკანაც მაგას ესახლა ყმათაო. მასუკა[ნ] გაექცაო — ცხენი, იარაღი და თეთრიც მოსტაცაო და ისე წავიდაო.

ჩვენ ამდენი კაცის მოწმობით და თავისის მიცემულის წერალის ძალით, რომელიც აღდანელი აკოფას შვილ[ს]ებს გრიქორასა და არუთინას ანდუყაფართვის მიუციათ, დავანებეთ ყმობით ბანცურის შვილს ანდუყაფარს და ანდუყაფარის ძმისწულს დავითს ეს აღდანელი აკოფაშვილები გრიქორა და არუთინა. ამათთან სხვას საქმე არაეისა აქვს და ვერც არაეინ ედავება.

და დიღმელმა რევაზას შვილებმა სამართალში რომ სიკრუვე იხმარეს და ბანცურის შვილისაგან რომ თამასუქი ჰქონდა მიცემული, ის წაიღეს და გრიქორას და არუთინას მისცეს და შვიდი თუმანი თეთრი გამოართვეს და გარდაწყვეტილობის წიგნი მისცეს, ეს არ უნდა ექნათ. სამართალში ლაპარაკობდნენ და სანამდინ არ გარდაწყვეტილიყო, საქმე არა ჰქონდათ რა.

ამის ჭარიმად შვიდი თუმანი გრიქორასა და არუთინას უკანვე უკუბრუნონ და სამ თუმან ნახევარის თამასუქი რომ ბანცურის შვილისაგან მიცემული ჰქონიათ, და ეს თამასუქი გრიქორასა და არუთინასათვის მიუცია, და იმით ბანცურის შვილს ყმას უკარგავს, ველარც იმ თეთრს ბანცური შვილსა სთხოვს და აღარცარა საქმე ექნება.

და ეს გრიქორა და არუთინა დარჩათ ყმობით ბანცური შვილს ანდუყაფარს და ამის ძმისწულს დავითს.

იასაულო [16] აბაზაძე ფარეშთხუცესო დავითის ვაჟი
გაქარიგე. აპრილის კბ, ქორონიკონს უოზ.

ზემოთ რომ ჩაწერილი არის [ს]ტრიქონებს შუა: ვერძენულნი
და დახსნის უკანაც მაგისა, ეს უბრალოდ ჩაწერილი არ არის, დარ-
ჩომილიყო და ჩაურთევით, იმას შინჯვას ნურავინ დაუწყებთ*.

ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ განაჩენს ვამტკი-
ცებთ და ამ სამართალშიაც შიგ დამსწრებულნი ვართ. აპრილის კდ,

ქორონიკონს უოზ.

ამ განაჩენში რომ კაცები სწერია, რომ ამ სამართლით მე, ან-
დუყაფარს, დამრჩა, მე ჩემის ნებით და ნებაყოფლობით შენ —
გარსევანა ეშვიკლას მოგყიდე, რითაც ჩემი გული შეგჯერდებო-
და, ავიღე შენგან ფასი სრული და უკლებელი, [კ]ქონდეს და გიბედ-
ნიეროს ღმერთმან, როგორც სხვას მრავალს მონასყიდს მოხმარე-
ბოდეს. არავინ იყოს ამის მოცილე და მოდავე. თუ ვინმე ამის
ბარობაზე წამოგვდაოს, პასუხას გამცემი მე, ანდუყაფარ¹, ვიყო.

მე, ბასტამაშვილს სტეფანას, დამიწერია ანდუყა-
ფარის² სიტყვით და მოწამეც ვარ. სტეფან. დაიწერა აპრილის
კბ, ქორონიკონს უბ. † ბეჭედი არა ჰქონდა [v] და ეს ჯვარი დასვა.

მე, აბაშის შვილი დავით, ამ წიგნის მოწამე ვარ ან-
დუყაფარის² სიტყვით.

მე, ერასტი გოსტამაზის შვილი, ანდუყაფარის² ყა-
ბულობით ამისი მოწმე ვარ.

მე, ციციის შვილი უზბაში ზაზამ³, ანდუყაფარის² სი-
ტყვით ამ სიგლის მოწამე ვარ.

ანდუყაფარის² სიტყვით ამისი მოწამე ვარ ყალოას შვილი
ბაღდასარ.

1 ანდუყაფარ. 2 ანდულა ყაფარის. 3 ზაზამ.

* შენიშვნა დედნისეულია.

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 3073. დედანი. ქალაღი. 29,3×10,2 სმ. მხედრუ-
ლი. ვანკეთლობის ნიშნად აღაგ-ალავ ნახპარია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან მოწყალე ჭეშვიფის ჭირი სოლომან მგალიობლის
ძმას იოანეს მოსცეს.

თქვენგან ორი ოქმი გვებოძა და წყალობა დაგვემართა იმ
წლის ღალისა და წისქვილის ხარჯისა.

მეთოდი მდივანბეგმა არც ღალა მოგვცა და არც
წისქვილის ხარჯს გეძღვეს. მიზეზს ამას გვეუბნება: ბატონის
წყალობა წიგნები მომიტანეთო და ღალა რაც არის მოგცემთო. ის
თქვენი წყალობა სიგლები იმ საბრალო ჩემქმა ძმამ დაავიარა.
ერთს უადგილო ადგილს, რომ მითა დღეში იქ წასქვილა არა ყო-
ფილიყო, მრავალი დახარჯა და გააკეთა. თუ სამართალი მოგვემ-
დეს, ვისაც უბოძეთ ის წისქვილი, რაც ერთმა-ორმა კაცმა თქვას,
ის მოგვეცეს. და თუ სამართალი არ მოგვეცემს, რა სიტყვა გვექ-
ნება.

წყალობას გვედრებით, სამართალი გვადირსოთ. ვალისაგან
გატეხილნი და ნაილაჯნი გახლავართ და საწყალობელი მგალობე-
ლიც დაუმარხავი გვეყავს. მარტის კ. ქორონიკონს უოზ.

თავში:

ქ. უფალნო მსაჯულნო! ამ არზის პატრონი რომ ასე ჩივის,
თქვენ ერთად შეიყარენით, მეთოდი მდივანბეგი და ეს ალაპარაკეთ
ღმრთის წინაშე და ღმრთის წინაშე ჭეშმარიტი სამართალი უსა-
ყეთ, რაზედაც ეს ჩივის, ეს ამისი ხომ არ არის, საწყალობელას
სოლომანის საწყალობლის ჭერივისა და ობლისა არის. ამას ამა-
ში საქმე არა აქვს რა. იმის ჭერივისა და ობლისათვის ღაპარაკობს.
და ან მეთოდის რათ უნდა, რომ ჭერივ-ობოლს უსამართლო სჭირ-
დესთ. სამართლიანის საქმით თავეთის წისქვილის ხარჯი და იმ
წლის ღალა, რომელსაც ჩვენი ოქმი აცხადებდეს, მისცეს. ჭერივ-
ობოლი ნუ დაუჭერს, თუ სამართალი მისცემდესთ. არც მეთოდის
უჯობს უსამართლო. აპრილის თ, ქორონიკონს უოზ.

ქ. და თუ სამართალი არ მისცემს, არაფერი, აღბათ.

ბეჭდი: ქნარს მიცემს, დავით მიცემს ძედ კახეთის
ცხებულს ერეკლე.

[განჩინება]

ქ. მის უმაღლესობას ჩვენ, მსაჯულთათვის, ასე რომ ებრძანებინა, მდივანბეგი მეთოდის რომ ამ არზით ასე უჩივის, სამართალი მიეცითო, ვალაპარაკეთ და ეს სამართალი მივეცით:

რაც იმ მამულისა სოლომანს ნასყიდობის წიგნები აქვს, ახლავ უნდა მოსცეს სოლომანის ძმამ ივანემ მდივანბეგს მეთოდის და მდივანბეგმა მეთოდიმ იმ წისქვილის ნაშენობის ფასი მოსცეს და ღალატა წისქვილისა ივანეს. აპრილის კე, ქორონიკონს უოზ.

ქ. ან ფასი მოსცეს იმ ნაშენობისა და ან ის თავისი ნაშენობა მოსცეს ჭვათ და სხვა რაც ნაშენობა ქონია [იმ] წისქვილზედ.

267. განჩინება აშირალანთ ზურაბისა და აფრასიონის ბაშრის საქმეზე
1789 წ. 4 მაისი

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 1093. ღედანი ქალაღო. 60,3X23 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. ბატონის ოთარ ამილახვრის ბრძანებით დავსხედით ჩვენ ჭვემორეთ ქსენებულნი: გორის მამასახლისი თაყონას შვილი ზაალ, ფეშანგი შვილი თომა, სააკას შვილი სტეფანე და ვარეშას შვილი თომა, ზუბიას შვილი იოსებ¹ — ესენი დავსხედით. გორელი ამირაღაანთ რამაზას შვილი ზურაბ და ამის ბიძაშვილი აფრასიობ ორივენი ჩვენთან ვალაპარაკეთ და ერთმანეთის ორსავე რაზითა და ყაბულობით ესენი გავჰყარეთ. და რისაც მჭონებელნი იყვნენ, ძმურად შუაზე გაუყავით. †*

[ერგო აფრასიობას]

ქ. პირველი წილათ ერგო აფრასიობას: დარბაზი და თალიანი ოთახი. ამ ოთახს უკან კიდევ თალიანი ოთახი, ამ ოთახებს ჭვეშ ორი სახლები. რასაც ეს სახლები გამოიტანს ბაკში ოხან-

¹ იოსებ.

* ბეჭდი: „ღედოფლას უმა თაყინაშვილი ზაალ“.

ჯანაანთ შარისკენ რომ ქვითყირის გალავანია, იმის მიღგომში-
დინა, ზემოთ რომ პატარა თალიანი კარი არის აფრასიობას სახლებ-
სა და ზურაბას მარნის შუა, იმ კარშიაც და ქვემოთ აქედანვე
ყაფშიაც — ამ ორსავეს კარებში ორთავე უნდა იარონ. ამ პირ-
ველს წილს აძევს გოჩაანთ სახლკარი, ზაალანთ ბოსტნის
გვერდზედ ბოსტანი, ოთიანთ სახლები, ეს სახლი სხვასთან გი-
რაოთ არის და აფრასიობამ საკუთრივ თითონ უნდა დაიხსნას. †*

კიდევ ერგო აფრასიობას მეორე წილათ: ტინისხიდს თა-
ვიანთი სამი თვალი წისქვილის ნახევარი და იქვე წისქვილთან —
წისქვილის გვერდზედ — აქედამ და იქიდაქმ რომე პატარა მიწე-
ბი უძეს, იმის ნახევარიცა ერთად იმუშაონ და ერთად შევკამონ. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მესამეს წილათა: ახალ საღდრის-
კენ რომ ხუთი დუქნები საერთოდ იყო, იმ ხუთს დუქანში ახალ-
საღდარის შარისკენ ქვემოთ მსარეს პირველში ორი დუქანი ზუ-
რაბას ერგო და ამ ორს დუქანს ზემოდამ ორი დუქანი თავში აფ-
რასიობას ერგო. ეს აფრასიობას ორი დუქანი შუაზედ არის. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეოთხეს წილათ: მეფის ზვრის
თავში ოთხის დღის მიწა თაყინათ გურგინს სულთნის
მიწისა და გივინანთ მიწის შუაზედ ოთხის დღის მიწა. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეხუთეს წილათ: რუისში წი-
ნაუბანს რაც მამული აქვსთ — ურწყავი თუ სარწყავი, კალო
თუ საბძელი, თუ სახლკარი — ესენი სრულათა და მეღის სორე-
ბის მიწაც სრულათ. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეექვსეს წილათ: ყმებში იორა-
მას შვილი მეჩითე სესია თავისის ცოლშვილთა და ნახე-
ვარ სახლებითა და ვენახითა, ნასყიდითა და უსყიდითა, დღეს
რისაც მქონებელ არის სრულათ. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეშვიდეს წილათ: ყმებში შო-
შის შვილი შოშისა თავის ცოლშვილითა და თავის ნახე-
ვარ სახლკარითა და სარჩოთი, დღეს რისაც მქონებელი არის. ამი-
თი საქმე და შარიშტა მოვიკითხეთ და ესენი შარიშტით მოშორე-
ბულნი ყოფილიყვნენ და მამული ასე გაუყავით. †*

* ბეჭდი: „დედოფლის ყმა თაყანაშვილი ზაალ“.

ქ. ამ ზემოწერილის ბაღლათ ერგო ამის ბიძაშვილები ზურაბას ამ მამულების ბაღალი ყოველის წილის ფარდით და მამულებს დადიანის წილისა თუ მეორებისა — ყოველივე სრულათა, რომ ამის ქვემოთ სწერია თავ-თავის შემდგომით.

ქ. ერგო ზურაბას პირველი წილის ბაღალი: სახლკარი, ქვემოთ დიდი ალაყაფი, ამ ალაყაფზედ ჩარდახი, გვერდზედ საჭინბო, საჭინბოზედ დიდი ოთახი, მარანი, მარანზედ თალიანი ცადაქნილი ოთახი, ამასთან კიდევ ოთახი, ამის ზემოდამ დარბაზი.

ამ სახლების ბარობაზედ რომ ბატონის წყალობის წიგნი აქვსთ, ის წიგნიც ამ სახლებზედ აქვს. და თავისი დავაც თუ ვინ იცის, ვამთა ვითარებისაგან ამ სახლებზედ ლაპარაკი მოხდეს ვის-განმე, რადგან ამის წყალობის წიგნიც ამ სახლებს აქვს, ამის ლაპარაკიც — შარიც თუ ხერიც ორივე საკუთრათ ზურაბამ უნდა გასწიოს. აფრასიობას ამის ლაპარაკთან — არც შარში და არც ხეირში — საქმე არა აქვს †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეორეს წილის ფარდათ: ტინისხიდს თავიანთი სამი თვალის წისქვილის ნახევარი, იქვე წისქვილთან — წისქვილის გვერდზედ აქედამ და იქიდამ — პატარა მიწების ნახევარიცა ერთად იმუშაონ და ორთავე შქამონ. †*

ქ. ერგო ზურაბას მესამე წილის ფარდი: ახალ საყდრისკენ რომ ხუთი დუქანი[ი] საერთოთ იყო. იმ ხუთს დუქანში ახალ საყდრისკენ ქვემოთ მხარეს ორი დუქანი. ამ ორის დუქნის მიდგმა ქვემოთ ახალ საყდრის დუქნის მიდგმამდინა და ზემოთ ისევ ამ აფრასიობას ორის დუქნის მიდგმამდინა. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეოთხეს წილ[ის] ფარდი: მეფის ზერ[ის] თავში და ვარეშანთ მიწისა და გივინანთ მიწის შუა სამი დღის მიწა. ამ წილს აქვს პაიჭაურში ექვსის დღის მიწა. ეს მიწა ამ მეოთხე წილის სართი არის. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეხუთეს წილის ფარდი: ზემოთ რომ ხუთი დუქანი სწერია და პირველი ოთხი გაიყვეს, ქვემოთ რომ ზურაბას ერგო და ზემოთ აფრასიობას, ამ ოთხს გაყოფილს დუქანს ზემოდან მონარჩენი მეხუთე დუქანი. ამ წილს აქვს სართი — დამპალაში რაც მიწები აქვსთ თავ[ის] სიგლებითა. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეექვსეს წილის ფარდათ: ყმებში

* ბეჭედი: „დედოფლის ყმა თავინაშეაღი ზაალ“.

იორამას შვილი ღვთისია თავის ცოლშვილითა და ნახევარ სახლებითა, თავისის ვენახითა, ნასყიდითა და უსყიდითა; ღღეს/რისაც მქონებელნი არიან სრულათ. ამ წილს აძეს საჩუქრულნი სისხიდს ორღის ნავენახარი¹ ლამის მიწა და სვერმეჯსმქმეკა წაეა. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეშვიდეს წილ[ი]ს ფარდათ: ყმა მე ბრელის შვილი დათუა თავის ცოლშვილითა უსახლოთ, ღღეს რისაც მქონებელი არის სრულათ. ამ წილს აძეს სართი — პაიქაურს პატარა მიწა. †*

ქ. ამას გარდა აფრასიობას სახლსა და ზურაბას მარანს შეა რომ ზემოთ პატარა კარი არის და ქვემოთაც ღიდი ალაყაფის კარი, ზურაბას წილში ნარგებათ რომ სწერია, ამ ორსავეს კარში ორთავე უნდა იარონ, ეს ორივე კარები ორსავეს არს. †*

ქ. ამას გარდა უწილოთ მივეცით ზურაბას საუმფროსოთ ახაშენი სოფელი როგორთაც თავის სიგლები უცხადებს იმ რიგათ. †*

ქ. ამას გარდა ამათი საქმე და შარიშტა მოვიკითხეთ. ესენი პირველთაგანვე შარიშტით მოშორებულნი ყოფილან და მამული ასრე გაუყავით. აქ რომ ახალშენი სოფელი სწერია, ზურაბას რომ უწილოთ მივეცით, ამის სიგლებიც ზურაბას მივეცით, რაფრათაც უნდა მოიხმაროს, აფრასიობას ამისაში — არც შარში და არც ხეირში — საქმე არა აქვს, საკუთრათ ზურაბასი არის.

ამას გარდა რადგან შარიშტით მოშორებულნი ყოფილან, მამული ასე გაუყავით.

თუ როქმ შარიშტის მოშორებას უწინ ძველათ ან ასაღები და ან მისაცემი გამოჩნდეს, მარტო პაპეული ორისავე არის; და მამულის ვალისა კი ერთმანერთს არ უნდა მიუდგნენ. თუ მამის ვალი გამოჩნდეს, რომლისაც მამის აღებული იყოს, იმისმა შვილმა უნდა საკუთრივე მისცეს ძე ფეშანგინათ.

პეტრეს შვილს — სტეფანას დამიწერია და მოწამეცა ვარ.

ამას გარდა საციციანოში რაც მამული აქვს მტკვარ[ს] გაღმა, ის გაუყოფელი არის, ორსავე საერთო არის. დაიწერა მისის დ. ქორონიკონს უოზ.

ბაბალას შვილის დავაც და ვალიც საერთო არის, ორთავე უნდა გადაიხადონ.

¹ ნავენახარი.

*ბეჭედი: „დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზაალ“.

ბეჭდი: დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზა[ა]ლ

ქ. მე, გორის მამასახლისი თაყინას შვილი ზა[ა]ლ
ამ გასამყრელს დამსწრე და გამრიგე ვარ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ბეჭდი: დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზა[ა]ლ

ქ. ჩვენ, ბატონი ამილახვარი ოთარ, ამ გასამყრე-
ლის სიგელს ვამტკიცებ. მაისის იბ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჭდი: მონა ღთისა ამილახვარი ოთარ.

268. ბანინება იოანე დოღნეჯისუვილის ობლის ვალის საქმეა

1789 წ. 9 მაისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 317. დედანი. ქაღალდი. 72,5x25,7 სმ. დაზიანებუ-
ლი. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

[ქ. მათს უმაღლესობას მეფეს ერეკლეს ჩვენ], მსა-
ჯულთ[შეკრებულეებისათვის] ებრძანებინა: იოანე დოღნე-
ჯის შვილი რომ მოკვდაო, ვალი დარჩომა და ქალი, რაც სა-
ქართველოს სამართალი იყო, სამართალი მიეცათო.

ჩვენ, მსაჯულთ, იოანე დოღნეჯის ობოლის ვარისი ბოჭოულთ-
ხუცესი პაპუა საგინაშვილი მოვაყვანინეთ და ვალაპა-
რავეთ. პაპუამ ერთი სია მოიტანა, იოანეს ამათი ეს თეთრი მარ-
თებსო და ეს სამკვიდრო თავისი მამული და კაცი ყავსო¹ და ეს
წყალობაო.

წარმოდგა თაყაშვილი თემურ სამართალში და ასე
თქვა: უარაბუდახის შვილმა ლუარსაბმა თავისი ქა-
ლი მე მომცა, უშვილო კაცი იყო და ამ ერთის ქალის მეტი არა
ყვანდა რა. ნიკოლოზ ქავთარის შვილი და როს-
ტომ საგინაშვილი მომიგზავნა და ასე შემოეთვალა ამა-
თის პირით: ქალიც შენთვის მომიცემიაო, შენ ჩემი შვილი ხარო
და ჩემი წილი ყმა და მამულიც შენთვის [მომიციო]. ამათ მოცი-
ქულობაში პატარა ბერუაც დამესწრაო; ამათის მოციქულობით
ქალიც შევირთე, შვილაც შეველ და მამულიც მე მომცაო. ახ-
ლა იოანე დოღნეჯის შვილის ვალში ჩემის სახლობის მზითევს
ჰყიდიან და ზოგს იოანეს ქალს აძლევენ და ჩემს მეუღლეს თავის
მამის მამულიდამ წილს არ აძლევენ, სამართალს ვითხოვო. და თუ
ლუარსაბს ამ პირობით თავის ქალი ჩემთვის არ მოუციო და ან მე

¹ ყავსო.

ამ პირობით არ შემირთავს, ეს მოწამეთაგან დამოწმებულო წერი-
ლი ნახეთო და სამართალი ისე მამეციოთ.

მისის უმაღლესობის მოძღვარს იოანეს ასე დეფერანცია
რახუდახის შეილი ლუარსაბ ჩემი მოწავე იყო და მკვებებელი
ხოლმეო: ერთი ქალი მყავსო, ვისაც ამ ქალს მივეცემო, ჩემს წილს
მამულსაც იმას მივეცემო.

ნიკოლოზ ქავთარის შვილს დაეწერა: ლუარსაბ-
მან მოციქულად მიმგზავნა თემურთანაო და ასე შეუთვალაო: მე
სხვა მზითვეი არა მაქვს რაო, ჩემი ქალი შეირთოსო და ჩემს წილს
მამულს მზითვად გავატანო და ჩემგან მიცემულს წიგნს ბატონსაც
დავამტკიცებინებო. ლუარსაბ ლეკებმან მოკლეს და აღარ დასცალ-
დაო.

გოსტაშაბიშვილს ზურაბს დაეწერა: ლუარსაბ-
მან ასე მითხრაო: ჩემი ყმა და მამული თემურს მივეციო და ჩემი
ქალიცაო.

პატარა ბერუას დაეწერა: ლუარსაბმან უთხრა თემურსაო:
ჩემი ქალიც შენთვის მომიციაო და ჩემი წილი მამულიცაო.

რადგან ადღენი მოწამენი ასე მოწმობენ, ლუარსაბმან თავის
ქალი თემურს მისცაო, თავისის მამულის მიცემაც ასე უთხრაო, ეს
მოწამენი ასე მოწმობენ და სანატრელის მეფის ვახტანგის
სამართალი ასე სწერს ას ორმოცდა ხუთს რაცხვში: კაცი
რომ მოკუდესო და ვაჟი არ დარჩეს და ქალი დარჩესო, ის ქალი
ვინც შეირთოსო, თავისის მამის სახლკარი, საქონელი და მამული
იმ ქალს მიეცესო. იმ კაცის ვალი იმ ქალმან და მისმან ქმარმან
გარდიხადოსო.

ამ სამართლის წერილისაებრ და ამ მოწამეთაგან დამოწმებუ-
ლისაებრ ყარახუდახის შეილის ლუარსაბის მამულს¹ ლუარსაბის
ქალს სამართალი ასე აძლევს; და ნება მისის უმაღლესობის არის;
რომ იოანე დოღლეწისშვილის ვარის[ს] და ობოლს ყარახუდახის
შეილის ყმასთან და მამულთან საქმე არა აქვსო. ქალი დარჩა იოა-
ნეს — თუ ვალი, თავის სამკვიდროდამ ქალი გათხოვდეს და ვალი
გარდიხადოს.

ეს სიბრძნით განუგიათ წინაბართა მათ სანატრელთა მეფეთა:
რომელსაც ქალი დარჩესო, ქმარს რომ შეირთავს და იმ მამულზე
შეიყვანსო, კელმწიფეს თავისი სამსახური იმ მამულიდამ არ დააკლ-
დებაო. ეს სიბრძნით და სამართლით გაჩენილი არის² ესრედ. რად-

¹ მამული. ² სამართლით.

გან ის ქალიც იმავ მამულის მე[მ]კვიდრისაგან არის შექმნილი
მკვიდრობას არ ართმევს და იმავ მამულზედ ასახლებს, რომ ის
ერთი ოჯახი არ ამოწყდესო და იმ მამულადამ კელმწიფეს კელმწიფე
რი არ მოაკლდესო. ეს სამართლით და სიბრძნით გაჩენილი არის.

და სამართალი ასე აძლევს ლუარსაბის ქალს თავის მამის წილს
ყმასა და მამულს. და ნება მისის უმაღლესობისა არის. და იოანე
დოლენ[ენ]ჯის შვილის სამკვიდრო მამულმან იოანეს ობოლი არჩი-
ნოს, ვა[ა]მზითოს და ვალი გარდაიხადოს. მაისის თ, ქორონიკონს
უოზ.

შვილი ბეჰელი:

1. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. ა რ ი რ ჩ ე ვ ა
3. ლ თ ა დ კ ა ე ა დ გ ე ს ა ე ქ რ ი ს ტ ე ს ა, მ წ ე მ ე ქ მ ე ნ ა ბ ა შ ი ძ ე ს ა
ნ ი კ ო ლ ო ზ
4. მ ე თ ო დ ი
5. მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი
6. მ ს ა წ უ ლ ი ს ა მ ე ფ ო თ ა ზ ე დ ა და მ დ ი ვ ა ნ ი მ ე ფ ი ს ა ს ო ლ ო მ ო ნ.
7. ვ ი ს მ ო ნ ე ბ ა ს ა ვ ე ტ რ ფ ე და ვ ე გ ი, ე შ ი კ ა ლ ა ს ბ ა შ მ ყ ო მ დ ი ვ ა ნ -
ბ ე გ ი თ ე მ უ რ ა ზ.

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად ქართლისა, კახეთის და სხვათა მეფე გი-
ორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. სეკდემბრის კთ, ქორონიკონს
უპე.

ბეჰელი: მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა
გიორგი.

269. ბანჯინება რაბიშვილზარს გაჰრის საქმეზე

1789 წ. 12 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 6551 დღიანი. ქალაქი. 20,5x17,2 სმ. მხედ-
რული. ვანკვეთილობის ნიშნად ნახპარია მძიმე და ორწერტილი.

ქ. როდესაც რ ა ტ ი შ ვ ი ლ ე ბ ი გაყრილან, და სასახლეები
გაუყვიათ და რგებიათ, დღეს ცხადად ჩანს, შ ა ლ ე ა ს სასახლის
ალაგი რომ არის, თავსაცა და ბოლოსაც ქვიტყირის ალაგი ეტყო-
ბა, რაც იმ ნაქვიტყირალს შიგნით დარჩება, შალვასი არის და უნდა
ეჭიროს.

იმას გარეთ ზემო მჭრისაყენ ბ ე ე ა ნ ი ს სასახლისა არის და
ბეჰანს უნდა დარჩეს. ამ სასახლეებს შუაზე ასეთი გზა უნდა და-

გონ, ციხილამ და სოფლილამ რომ ქსანზე ან მთისაკენ წაშენდნენ იყოს, ან ურმით ან ულაყით კაცი კარგად გაივლიდეს.

შალვას დღეს რომ კალო აქვს და ბოსელი, ის უნდა დაეჭვოს და გზა იმაზე გავიდეს.

ბეჯანის სასახლეზე რომ შალვას გალავანი და კოშკი ახალი მიუდგამს და საყდარიც შიგ შემოუგდია, ეს გალავანი, სასახლე და საყდარი ასე გაუყავით. იმ ბეჯანის ძველს სასახლეზედაც შენობა ჰქონდა შალვას. შენობა და ალაგი დღეს რაც შემოფარვლულია, შევაფარდეთ და ასე გაუყავით:

ძველი თავისი სასახლე მთლად და რაც საყდრის კედელი განს გაიტანს, სწორედ რომ ლარი გააბას, და სადაც მიადგება, იმას იქით ბეჯანს დაეანებეთ. და იმას აქეთ რაც ახალი გალავანი დარჩება — თავის ახალი კოშკით, ნახევარი საყდარი შალვას დარჩა. შიგნილამ ასე გარდასწყდა.

გარედამ სამი მკარე გალავნისა და სასახლის გვერდები ბეჯანს დარჩა.

და გარედამ ერთი მკარე შალვას ახალს კოშკის კარს ქვემოთ, საყდარს აქეთ რომ მოხვეული ბურჯი არის, იქამდინ გარეთი გალავნის გვერდი, ეს ერთი მკარე შალვას დარჩა.

და ამ გალავანში შალვას მკარეს ერთის სახლის ალაგი რევანს უნდა ჰქონდეს. თუ შიში შეიქნას, ეს ერთი სახლის ალაგი უყვედურად უნდა ჰქონდეს. თუ მშვიდობა არის და თავის სასახლეში უნდა იდგეს, გალავანში საქმე არა აქვს.

მაგრამ თუ იმისთანა დრო ჩამოვარდეს, ერთი სახლის ალაგი ჰქონდეს, რომ ვერ დაუშალონ, ის სახლი არც მშვიდობაში უნდა დაუქციონ, რომ როდესაც გაუჭირდეს, დადგეს. რაც იმ ციხეს ჰფერობდეს, იმგვარი სახლი უნდა იყოს.

თუმცა არც ციხის ალაგში ჰქონდა რევანს წილი და ციხეც დავითსა და შალვას დაედგა, მაგრამ რევანის ერთი ქვითკირის სახლი დაექციათ და ამ ციხეზე შეეკმარებინათ. ამისი ყმაც ცოტას მოეკმარებინათ და ამ ერთის სახლის ალაგი ამ მიზეზით გაურიგეთ ასე. მაისს იბ, ქორონიკონს უოზ.

ჩვენ მუხრანის ბატონმა — სალთხუცესმა იოანემ ასე გაუ-სამართლეთ და ამ განაჩენზედ უნდა იდგნენ ამ სასახლის საქმეზე.

ბეჭდი: სპასპეტმცა მეფემ სმტონი(?) ვებუდ სალთხუცობით მუხრან ბატონი იოანე*.

* წაკითხვა სათუთა.

ქ. ჩვენ, წილკნელ მიტროპოლიტი ამგროსო, დამწერი, დამსწრე და თანაჲკმა ვარ. ხელთა: ამბროსი.

ქ. შალვას ამისი ყაბული მაქვს, მუხრანის ბატონმა სკრაპას ვეცო სასახლეზედ და შეერივდით.

ქ. ჩვენ, მუხრანბატონის შვილი იოანე, ამისი დამხვედრი და დამსწრე ვარ.

ხელთა: მუხრანბატონის შვილი იოანე*.

სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ და ზაქარიას სკრაპაში შვიდი კომლი კაცი გვეჭირა: მაზიაშვილი, ფუქიშვილი, მამუკაშვილი და კაკობაშვილი და სამი კომლი ამოწყვეტილი კაცი.

ჩვენ და თქვენ და ზაქარიამ დიდი დავა და ლაპარაკი გარდვიხადეთ მეფის ირაკლის წინა და მსაჯულთ წინაშე.

შენ მრავალი მემკვიდრე მეფეების წყალობით წიგნები წარმოაყენეთ, რომ ამ გლეხსა და მამულს სამკვიდროდ თქვენ გიწერდნენ და გაძლევდნენ სახელდობლივ. ეს ლაპარაკი და დავაც გარდვიხადეთ. ჩვენს კემწიფეს თავი აღარ ვაწყინეთ.

ასეც ვამჯობინეთ: დღეს და დღეის იქით მე მამულთან კელი აღარ მაქვს, შენ — კაცებთან. ამ შვიდს კომლს კაცში ჩემ საკუთრათ მეჭირა: მამუკაშვილი, კაკობაშვილი, ერთი ამოწყვეტილი კაცი. ამ სამის კოლმის გლეხის მამული ღმერთმან შენ მოგახმაროს. ამისი მოდავე არავინ იყოს. მე ქეშმარიტ კელი ამილია. და ზაქარიაც იცოცოშვილისა სამართალმა იცისა და შენა.

270. მორიგების წიგნი შალიკაშვილებისა დავით ციციშვილისაგან

1789 წ. 20 მაისი

ხელნაერთა ინსტიტუტი. Hd 286. დედანი ქალაღი. 32x19 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნაზმარია შიშვე ან წერტილი.

ქ. ესე წიგნი მოგართევით ჩვენ — შალიკას შვილმა ნაზირმა იოანემ და ძმებან ჩემბან ნიკოლაოს და შვილბან ჩემბან იოსებ და გიორგიმ და ძმისწულბან ჩემბან დიმიტრიმ თქვენ, ბატონს ფანასკერტელს ციციშვილს სარდალ ქალაქის მოურავს დავითს, ძმასა თქვენსა მიმბაშს გიორგის და კოსტანტინეს, შვილთა თქვენთა ალექსანდრეს, ევსტათის, ნიკოლაოსს და იოანეს ასე, რომე:

სკრას აზნაურშვილი ქართველის შვილი და გლე-

* წავითხვა სათუთა.

ხი მამუკასშვილი და კაკობასშვილი და ერთი ამო-
ვარდნილის გლეხის მამული თქვენს ოჯახს ჰსჭეროდა და დღესაც
თქვენ გეჭირათ თავიანთის მამულით და კიდევ გიჭირებთ. ^{ქვემოთ}
მისს სიმაღლეს ჩვენს კელმწიფეს მეფეს ერეკლესთან
საჩივარი მოგვიხდა. ჩვენ მეფეების წიგნი გამოუჩინეთ, რომ ეს
მამუკასშვილი და კაკობასშვილი ამ წიგნებში ჩვენს ყმათ ეწერ-
ნენ. და თქვენც ერთი მზითვის წიგნი გამოაჩინეთ, რომელიც ას
ორმოცის წლისა იყო, ბიძა თქვენსა [და მამა თქვენსაც კელში ჰსჭე-
როდა და თქვენც დღეს კელში გეჭირათ და კიდევ გიჭირავსთ.
[თქვენგან და ჩვენგან მუდამ [მტრობა] და სიმძულვარე იყო [ამ]
ყმასა და მამულზედ.

რადგან თქვენი ახლო ნათესავნი გახლდათ, ამისთვის ასე [გაე-
რიგდით: ეს აზნაურშვილი ქართველისშვილი ავთანდილ და სოლო-
მონ და გლეხი მამუკასშვილი და კაკობასშვილი თქვენვე დაიჭირეთ
ყმათა, როგორც გეჭირათ. და ამათი ნაქონი მამული და ამოვარდნი-
ლის ერთის გლეხის მამული ჩვენ გვიბოძეთ და დაგვანებეთ. კაც-
თან ჩვენ კელი აღარა გვაქვს. და მამულთან თქვენ კელი აღარა
გაქვსთ. ამ გზით გავრიგდით ნათესაობით და სიყვარულით.

თუ წიგნი გამოჩნდეს ან აქეთ და ან იქით, ამ წიგნმა გააბათი-
ლოს. მაისის ღ, ქორონიკონს უოზ.

271. პანინება მავით ბატონიშვილის რუისის წლის საქმეზე

1789 წ. 22 ივნისი

ბელაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1502, საბ. № 34. პირი. ქალღღი. მხედრულა.

ქ. მისს უმაღლესობას სრულიად ზემოის საქართველოს დე-
დოფალს და რეჯანს ჩვენ, მათის შვილისშვილის ბატონ-
ისშვილის დავითისათვის ებრძანა რუისის ზემო
რუსი და ქვემო რუსი განრჩევა. ჩვენ ბრძანებისაებრ მისისა მივე-
დით და განეხსრიკეთ.

ზემო რუ წამოვა შინდისი დამ, ეს რუ შიგ საქაშეთ-
ში ჩამოივლის, ციხეს წინ ჩამოუვლის, სასირეთზე გადაივ-
ლის, რუისის მთის ძირს დააკრამს და ურბის [ს] ჩავა.

ქვემო ფხვენიისის თავი დამ წამოვა, ფხვენიისს შუა ჩა-
მოივლის, შინდისს ნაპირს გამოუვლის, დასავლეთისაკენ თვა-
ლათ უბანს შუა გამოუვლის, შიგ საქაშეთში გამოივლის და-
სავლეთის მხრისაკენ და სასირეთის ვენახებს თავს გადაუ-
ვლის დასავლეთის მხრით და რუისს ჩავა.

არ ვიცი ეამთა ვითარებისაგან თუ სხვათა რომელთამე მიწვე-
თაგან, ზემო რუზე სამყოფი წყალი აღარ დენილიყო; ვგონებ ჩვენი
უფრო ზარმაცობით და დაუდევნელობით ქმნილიყოს, თვამცხენს
სა და საქაშეთს შუა ცოტა რამ საქაშეთს ზემოდამ სწყნელსკვექს
რუ გაეჭრათ, ქვემო რუდამ წყალი წამოეყვანათ და ზემო რუსათვინ
შეეყარათ და საქაშეთში წისქვილები აებრუნებინათ აქვ რომ ქვე-
მო რუს წყალი გაებრუნებინათ, ამავ საქაშეთის თავიდან ერთი ნა-
კადული წყალი არაშენდელთ წაელოთ.

და საქაშენლებს ამ ქვემო რუს წყალი რომ ზემო რუსათვინ
შეეყარათ, ამ წყლით რაც მამული აღმოსავლეთის მხარეს საქა-
შეთს, არაშენდას და ლელისთავს შუა იყო, იმით
დაეწყოთ რწყვა.

ეს საქმე ასე რომ მომხდარიყო, რუისგელთ მისს უმაღლესობას
ბატონს დედოფალთან ეჩივლათ. ბატონს დედოფალსაც ებრძანე-
ბინა: ქვემო რუს¹ წყლის სიარული ქვემო რუზედა და ზემო რუს
წყალით ზემო რუზედა.

და ახალი სათავე ქვემო რუზედ რომ გაეკეთებინათ და იმის
წყალი ზემო რუზე მიეყვანათ, ამის მიზეზისათვის იმ ახლის სათა-
ვის დაქცევა ჭეროვანი და სამართლიანი იყო, რომლისა დაქცევა
სათავისა და წისქვილის ბატონს დედოფალს ებრძანა, რადგან ამ
ქვემო რუს წყლით დაებრუნებინათ წისქვილი.

ამისათვის ჩვენ მივედით და გავსინჯეთ, როგორათაც მისს სი-
მაღლის ბატონის დედოფლის ბრძანება იყო, იმაზედ რომელიც
ჩვენი გონება მისწვდა, ესრეთ ვსაჯეთ სამართლით — ახლის სათა-
ვის წისქვილის დაქცევა და ორივე დაეაქცივეთ. და ქვემო რუს²
წყალი ისევ ქვემო რუს შვერთვეით.

და ზემო რუზედ რადგან ჭერ საყოფი წყალი არ მოდიოლ[ა],
ამგვარად განვაწყეთ: უნდა შეიყაროს რ უ ის ი, უ რ ბ ნ ის ი, ს ა -
ს ი რ ე თ ი, ს ა ქ ა შ ე თ ი, შ ი ნ დ ის [ი], ლ ე ლ ის თ ა ვ ი, ა რ ა -
შ ე ნ დ ა და შინდისის სათავე გააყეთონ. რუ სად რა წამხდარი
იყოს, ისიც გააყეთონ და ისევ წყალი მოუგდონ.

და შინდელლებს რომ წყლის დახვევებას ამ სოფლების კაცნი
უჩივიან, ამ შინდელებისათვის რაგვართაც მუჩაღლა გამოგვერთმე-
ვინოს იმგვარათ უნდა აღსრულდეს, წყალი აღარ უნდა დაახეონ².
თუ აზნაურშვილმა დაახეოს, ხუთი თუმანი ჯარიმა უნდა წაერთვას
და მისის სიმაღლის ბატონის დედოფლის სარქარში მიერთვას. თუ

¹ + წყალი. ² დაახეონ.

გლებმა კაცმა დაახტოს, ორი თუმანი გამოერთვას და აგრეთვე ქარში მიერთვას.

ამ ზემო რუთი უნდა მოირწყოს შინდისი, აქვე შინდისი ^{ქარქინული} ლეებით ერთი ნაკადული მცირე წყალი ლელისთაველთ უნდა წაიყვანონ. და ლელისთაველთ ქვემო რუდამ რომ წყალი წამოუყვანიათ და ზედ ზემო რუზედ წყალი წყალზედ შივ გამოუტარებიათ, ეს აღარ უნდა იქმნას; სამართლით დაგვიყენებია.

ეს ზემო რუ უნდა მოვიდეს საქაშეთს. საქაშეთის თავს თავიანთ ერთი ნაკადული წყალი არაშენდელთ დააბრუნონ და თავისკენ წაიყვანონ.

და საქაშეთს შუა როგორც გაჭრილია ზემო რუ ძველადვე, ჩვეულეებისაებრ იმაზე უნდა გაეგდოს ისე, რაც აღმოსავლეთის მხრისაკენ ლელისთავსა და არაშენდას შუა საქაშენელი მამულეები არის, ზემო რუძვე უნდა მორწყოს, სასირეთის თავს უნდა გავიდეს და რაც რუს ზევით არაშენდისა სასირეთს შუა მამულია, ამით უნდა მოირწყოს და რუისის თავს გადაიაროს.

და რაც ქვემო რუს ზევიდამ სარწყავია¹, ამით უნდა მოირწყოს რუისის ბოლოს, ბატონის დედოფლის ხოდაბუნები უნდა მოირწყოს; და მერმე ურბნელებმა უნდა იხმარონ.

რაც შინდისიდან გამოტანილს რუს ზევით და ამ ქვემო რუს შუა მიწა და ვენახია მომწყვედელი — შინდური თუ თვალათბნელი და შაქაშნული — ამ ქვემო რუმ უნდა მორწყოს. და თვალათბნის მამულიცა ამავე რუს ქვევითა ძევს დასავლეთის მხარეს, ამითვე უნდა მოირწყოს და მივიდეს საქაშეთს, როგორც მიმდინარეობა აქვს, ისე ჩაიაროს.

რაც ქვემო რუს ქვევით დასავლეთის მხრისაკენ საქაშენელი მამულია, ამავე ქვემო რუმ უნდა მორწყოს[ს].

რომელიც წინაპართა ბატონებისა და ნეტარად ხსენებულისა მეფის თეიმურაზისა განაჩენი აცხადებს, რაც წყალი საქაშეთს დასცილდეს, ასე უნდა იხმარონ, სამათ უნდა გაიყოს წყალი: ერთი წილი სახასოს ზვარსა და ხოდაბუნსა და ეკლესიის ყმათ უნდა მიეცესთ, მესამედი წილი საციციანოს ყმათა და გარეშე კაცთ უნდა მიეცეს.

ამ სამთაგანვე წერილებისაებრ ერთი ნაკადული წყალი მამაკაშვილებს უნდა მიეცეს.

თუ ამაში ერთმანეთში მძლავრობა იხმარა ვინმე, და ან წყალი

¹ სარწყავია.

მოპპარონ ერთმანეთს, ზემორეხსენებულისაებრ ორი თუმანი სხელმწიფოთ ჭარიმა გარდახდეს და სარქარში მიეზაროს. ერქვენულნი როდესაც ამ ქვემო რუსი და ან ზემო რუსი სათფლები წახდეს, რომელიც სოფლები წყალს ხმარობენ ზემო რუსას, იმ სოფლებმა უნდა გააკეთოს სათავე და რუ. და რომელიც კიდევ ქვემო რუთი ირწყოდეს, იმ სოფლებმა უნდა გააკეთოს სათავე და რუ.

ჩვენმა გონებამა და თვით თვალთ ხედვამა და განჩხრევამა ასე გაამართლა და ამგვართ დაინახა. და ნება მისის უმაღლესობის ბატონის დედოფლისა არის.

და თუ სოფლებმა ერთმანეთს დაუხეონ და უსამართლობა იზარონ, ზემოსხენებულისაებრ ჭარიმა გარდახდეს.

აღიწერა იენისის კბ, წელსა ჩღბთ, ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა! უოზ.

ქ. თუ ან აზნაურშვილმა და ან გლეხმა კაცმა დაახეოს, ზემორე ხსენებულისამებრ აზნაურშვილსა წაერთვას ჭარიმა ხუთი თუმანი და ორი თუმანი გლეხს კაცსა და ბატონის დედოფლის სარქარში მიზარდეს.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.

მკათათვის გ. ქორონიკონს უოზ.

272. შავსთავიანი ხატისთელთელ ბატონისა და მისი

1789 წ. 10 ივლისი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 4 საბ. № 285. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[177] ხატისთელთელის ტერ-მოსესას და ტერ-სარქისას ეჩივლა მის უგანათლებულებას ბატონი შვილს იულონთან ტერ-არაქელასათვის რომ: ეკლესიის სამკაულ[ი]ო მრავალი განიღო ეკლესიიდანამო და თვისა სახლობას ახმარებსო, ჩვენ გვმძლავრობს და უსამართლოებსო; და ამისი ბიძისაგანც გატანილი ბევრი არისო.

† ქკს.

ამათი სამართლის განსჯა მათს უგანათლებულებას ჩვენ — ყოველად სამღუდელოს ახპატის არქიეპისკოპოზი[ს] და ავიტის ათვის, მილახერის ლუარსაბისათვის და მღისინის მონისათვის ებრძანა: თქვენ რამდენამე სამღუდელ და რამდენიმე საერონი დაისწართ და ამათი საქმე განიხილეთო და სამართალი უსაჯეთო.

ამ მპრძანების გამოცხადებელი ჩვენდა მომართ მორდალი უთრუთ იყო. ჩვენ ბრძანებისაებრ მისი უგანათლესობისა მოვყვანინეთ ესენი და ვიწყეთ ამათი საჩივრის გამოძიება.

მორდალს უთრუთს და ტერ-ისაიას აეწერათ იმ ეკლესიის სამკაული და ამ სამისავ მღუდლის დასწრებით და იმ დაწერაში რამდენიმე ნივთი დარჩომოდათ და არ დაეწერათ. მასუჯან ამათ რომ ლაპარაკი გამორეოდათ, წასულიყო ეს ტერ-მოსესა და დაეწერა ეკლესიის სამკაული.

მოვატანინეთ ის პირველი ნუსხა და ეს მეორე შევამოწმეთ და, დიახ, ბევრი მოვიდა მეტი, რომ არ დაეწერინებინათ. ჩვენ უთხარით — რატომ არ დააწერინეთ, [v] მაშინ ეს ნივთიო.

ტერ-არაქელამ გვიპასუხა: არ მახსოვდა და იმისათვისაო; და ნივთნი ასრევ არიან მდებარენი ალაგსაო.

ტერ-მოსესასაც თანამდებობა ჰქონდა, რომ თუ ამან დაფარა, ამან რატომ არ დააწერინა? მაგრამ ამანაც ეს პასუხი მოგვცა: ეგ პირველი მღუდელი იყო და ეკლესიის სამკაული მაგისმა ბიძამ და მაგან იცოდნენო, მე არ მცოდნია რაო; რაც ვიცოდი, კი დაიწერაო, და ეს რაც არა სწერია, ახლა შევიტყე და დავსწერეო.

ეს ბრალი ორთავ მიეტყევათ, ამისთვის რომ ნივთნი ისრევ ადგილს არიან ეკლესიისათვის და დავიწყებით მოსვლიათ.

ლაპარაკში რომ ვიყავით ტერ-მოსესას აქა-იქ ძებნა და კითხული დაეწყო და კიდევ ეპოვნა რამდენიმე კალამი ნივთი ეკლესიის შეწირული — ამისგან გატანილი და დაფარული, რომელიც ქვემო რე დაიწერება.

ამგვარი მოქმედება პირველის მღუდლისაგან ჩვენს გონებას, დიად, ძნიად აღუჩნდა. ჩვენ უთხარით: რატომ იმოქმედე, შენგან რიგი იყო ეკლესიის შემატებისა და არა მკრებველობისა; და ვინათგან ესევეთარსა ბრალსა შთავრდომილ ხარ, კანონსა ქვეშე ხარ.

ვერარაის პასუხის მოქმედებმან სდუმნა, თვინიერ ამისა რომ უსამართლობით მიჩივისო. ეს უფრო სიცრუე თხემსა მისასა [178] ამხდარი, უსამართლოდ ეკლესიის გამკრები მართალს კაცს ეუბნება, უსამართლოდ მიჩივისო.

მოქალაქე აბესალომანთ სვინაქსარი შეუწირავთ
ეკლესიისათვის და მუხლებსა და მუხლედში თავიანთ სახელი ჩაუწერა
წერაით მოსახსენებლად.

ეს უფრო ძნად ხელსაყოფელი ვნება შესვლია, რომ
ბუღთ სახელი ამოუხოციან და თავისი ჩაუწერია, და ეს კაცის
კვლის მიმსგავსებული არის, ამისათვის, რომ იმათ თავიანთ სახელი
ეკლესიაში საუკუნოდ მოსახსენებლად დასდევს, და ეს კი შივიდა,
იმათი სახელი აღმოხოცა და თავისი შთაწერა.

ეს ზემოხსენებული სვინაქსარი რომ თავისად გამოაცხადა და
ამათი სახელი კი დაფარა და ეკლესიის ხსენებიდამ განიღო, ეს ზომ
კაცის კვლას შევამსგავსეთ, და რადგან კაცის კვლას შევამსგავსეთ,
მაშ ღირსი არის, რომ კაცის კვლის კანონით განიკანონოს და კიდევ
განიკანონება.

რაც წარბარულნი და წარტაცებულნი ნივთნი არიან ტერ-არა-
ქელასაგან ამას ქვემოთ დადებულებათა შინა ცხად იქმნებიან:

ა ც. ქ. მირიან ბატონის შვილის შეწირული თორ-
მეტი მინალთუნი.

ა ქ. იენუქას დედის შეწირული ერთი თუმანი.

ა ქ. მელეინე თამაზას შეწირული ერთი თუმანი.

ა ქ. იარალის ცოლის [v] შეწირული ერთი თუმანი.

ა ქ. ხარაზი ოპანეზას შეწირული თუმანახევარი.

ბ ქ. საამის შვილის თათუას მორთმეული მუდის
ჩოხის ფასი ორი თუმანი.

ხ ქ. საყდრის კლიტის ფასად მოკრეფული ექვსი მინალთუნი.
ამ შვიდის კალმის ჯამი იქმნა რვა თუმანი და სამი მინალთუნი.

ამისი სამართალი ასე განვაჩინეთ: რადგან ტერ-არაქელასამან
უკუთქმით ნაქურდლად აღმოჩნდა, ეს თეთრი თავ-თავის შეწირუ-
ლობის რიცხვიდამ ამ ტერ-არაქელას გამობარების რიცხვამდის თუ-
მანი ორ შაურად სარგებლით უნდა მიართოს ეკლესიას ტერ-არაქე-
ლამ.

ქ. რომელიც ამ ზემოხსენებულს თეთრს გარდა ეკლესიის შე-
წირულობა უკუთქმით ტერ-არაქელას განუვლია ქურდულად, ამას
ქვემოთ ცხად იქმნება:

ქ. ბატონის რძლის ნინოს შეწირული ვერცხლის თასი
ერთი.

ქ. იარალის ცოლის შეწირული ვერცხლის თასი ერთი.

ქ. ასტრახნიდამ გამოგზავნილი მეზურნე მეტეორული მოტანილი ვერცხლის ჭვარი ერთი.

ქ. მეკეზე შეწირული ყალანქრის ბოხია ერთი.

ქ. გულულაანთ ქალას შეწირული მარგალიტი.

ქ. ოსბეგის ისაიას ცოლის შეწირული თითბრის განზანაყის თეფში.

[170] ქ. შაქარას შეწირული წერაქვი და ბარი.

ქ. ამისივე შეწირული ერთი ქალაქის ქუჩა.

ქ. თოლახის შვილის ასატურას ცოლის შეწირული ერთი ყალანქრის კაბა.

ამ ზემო ცხრა კალმის შეწირულობის ნაპარევს სამართალი ეს მივეცი: ესენი უნდა წარმოდგეს და ერთიც ამტოლი სხვა ეკლესიას უნდა მიართვას ტერ-არაქელამ.

ღ ქ. მისი სიმალის ბატონისაგან ბოძებია ეკლესიის გასაკეთებლად თორმეტი თუმანი.

ჯ ქ. ეკლესიის დერეფნის გასაკეთებლად მოკრეფული ორი თუმანი.

ზ ქ. ორი ვარაქურასათვის მოკრეფული ოცდაექვსი მინალთუნი.

წ ქ. მერაბ აღას შეწირული ერთი ტივი სამი თუმანი.

ქ. იქნა ამ ოთახის კალმის თეთრის ჯამი ცხრამეტი თუმანი და ექვსი მინალთუნი.

ამისი სამართალი ასე იქნა: ამ თეთრისას რასაც ეკლესიაზედ დანახარჯის ნუსხას მოიტანს, რომ შესაწყნარებელი იყოს, იმის ამ თეთრიდამ უნდა გამოვიდეთ. და ან რაც ამ მიზარებაში ნაკლები მიზარებოდეს, იმასაც უნდა გამოვიდეს. და თუ დარჩა რამე აღების რიტებიდამ მიცემის რიცხვამდინ, თუმანი ორშაურად სარგებელი უნდა მიართოს ეკლესიას ტერ-არაქელამ.

ქ. ამ ტერ-არაქელას ბიძისაგან კრწანელი დავითას ცოლის შეწირული ერთი აღმასის ბეჭედი.

ქ. საგარეჯოს ვენახი ერთი რომ სახედაშოთ ჰქონია შეწირული.

ქ. ზაალ ეშვილასათვის მიუყიდნია ზარი ერთი.

ქ. ერთი ზარი რომ ზაქარია ვართაბეტისათვის მიუცია.

ქ. ამისი სამართალიც ეს განვაჩინეთ: რადგან თავისი ბიძის მოადგილე და ვარისი ეს არის, ამავების პასუხი ეკლესიისაგან უნდა გასცეს და ის თავისი ბიძა შეკრულებიდან და შეჩვენებისაგან გა-

მოიყუანოს, რომ მაგათ კანონი შეჩვენების ქვეშ სდებს ეკლესიის საქონლის გამღებს.

ქ. ტურფოეანთ მოსესას სახლობის შეწირვის გალიტიც ამ ტერ-არაქელას გაუტანია, ესეც ერთი ორად ეკლესიას უნდა მიართოს.

ქ. ტერ-სარქისა თავისის რიგში მოსულის ხელსახოცების მოპარვას რომ სწამებდა ტერ-არაქელას და ის კი ფიცით უკუსტმინდა, ამისთვის ეს ტერ-სარქისა გავლახეთ და რამდენსამე ეამსა მღვდლობიდან განვაყენეთ.

შემდგომ გამოჩნდა ამ ტერ-არაქელასაგან გასყიდული, რომ მსყიდველს მიეტანა ისრევ წმინდის გიორგის ეკლესიაში, რომ მე, დავით ვართაპეტმა, ცხადად ვიცი.

ამისთვის ეს სამართალი განუჩინეთ, რადგან მაშინ ვკითხე და დამიძალა და ფიცით დამარწმუნა [180] არცოდნა იმისი და ეს ტერ-ტერა გამალახვინა და [მ]ღვდლობაც ჩამოპართმევეინა და მას უკან წმინდამ გიორგიმ თავისი სასწაული ცხადყო ამისი საქმე, სამართალი ეს მივეცი, რომ: რადენსაც ეამს მღვდლობისაგან განყენებული ეს ტერ-სარქისა იყო, იმდენს ეამს ეს ტერ-არაქელა უნდა დადგეს მღვდლობიდან. და გალახვის საუბატიო რაც ბატონის-შვილმა ინებოს, ის მიეცეს ტერ-სარქისას.

ქ. ძველად ერთი ცალი ზარი ჰქონიათ. მასუკან თეთრი და სპილენძი მოეგროვებიათ, ის ძველი ზარიც დაუმტვრევიათ, ორი ზარი ჩამოუსხამთ და თავისი სახელი კი დაუწერია და ხალხისაგან მოგროილი საქონელი თავისად აღმოუჩენია.

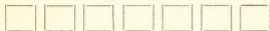
ამისი სამართალი ეს მივეცი: სამი თუმანი ეკლესიას უნდა მიართოს ჯარიმად, ამისათვის რომ ხალხის საქონელი თავისად აღმოაჩინა და თავისი სახელი დასწერა.

ქ. ჩვენ ასრე გამოვიძიეთ და ასრე დავწერეთ ეს სამართლები. და ნება მათის უგანათლებულესობისა არის.

და ჩვენ, ყოვლად სამღვდლო დავით ვართაპეტი ამას გავაცხადებთ უგანათლებულესობისა თქვენისა წინაშე: ვინათგან ესევეითარნი საქმენი და ეკლესიის შესამატნი სამსახურნი იმოქმედნეს ამ ტერ-მოსესამ და ტერ-სარქისამ და ამდენის ნიკთის [v] განაღები და წარტაცება ცხად ყვეს ტერ-არაქელასაგან და ეკლესიას შემატეს, ღირსნი არიან სასყიდლის მიგებისა.

და ჩვენ ჩვენის მღვდელთმთავრობითის მაღლით მივანიჭებთ შესაბამს მაგიერსა და თქვენგანაც სათანადოა ამათი წყალობა, ვინათგან ის ეკლესია თქვენს ხელს ქვეშ არის.

და ამის შემდგომი თუ კიდევ სალაპარაკო გამოჩნდება რამე, იმისი სამართალიც ზემორე სამართლების განწესებით უნდა იქნეს. რადგან ზოგიერთი დარჩა სალაპარაკო, რომ იმისი ნაბუნებისაა ჯერ ხელთა ჰქონდათ; და როდესაც ხელთ იპყრობენ იმ ნაბუნებს და სამართლის წინაშე ცხად ჰყოფენ და სამართალი შეიწყნარებს, მაშინ სამართალი მიეცემათ, ვითარ ზემო დაიწერა.

ჩვენ, ბატონი შვილი იულონ, ვამტკიცებ ამ განჩინებას. და თუ ტერ-არაქელას ნუსხა ჰქონდეს რამე, რომ ეკლესიაზედ დანახარჯი ჰქონდეს, ის კი უნდა ჩაუდიდეს ანგარიშში. და რაც დარჩეს, ის კი უნდა მიაართოს ეკლესიას უკლებლად. მკათათვის ი, ქორნიკონს უოზ.

273. განჩინება გოსტაშაბიშვილების საწისქვილოს საქმეზე

1789 წ. 11 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2304. დედანი. ქაღალდი 16,5x10 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახშირია ალაგ-ალაგ თათი წერტილი.

ქ. ჩვენ, ლაშქარნივისი ომან და მდივანი ესავე, მისმა უმაღლესობამ ბედნიერმა მეფემ ლოლო[ვ]ნის საწისქვილოების გაშასინჯავათ გამოგვეზაენა, რომ გოსტაშაბიშვილებს ზაალისათვის ორი საწისქვილო უნდა ეჩვენებინათ ლოლოვნის მიწაში. და თუ ვერ უჩვენებდნენ, გოსტაშაბიშვილის ტეტისას წისქვილი რომ არის გაკეთებულა, იმაზე ხელი უნდა აგვემართა და ზაალისათვის მიგვებარებინა და მასუკან ბატონთანა და მდივანბეგებთან უნდა ელაპარაკნათ.

გოსტაშაბიშვილები გაგვიძღვნენ წინა და ოთხს ადგილს საწისქვილოები გვიჩინეს: ერთი თითონ ზაალმაც იყაბულა აქავ თავსა. იმის ქვეით ერთი გვიჩვენეს, და მალუმი არ იყო. კიდევ იმის ქვეით ერთი პატარა რუსხმული გვიჩვენეს, რომ ის დიდს რუზე არ იყო, ქვეით იყო ქალის მხრისაკენა და იქ ამბობდნენ: აქ საწისქვილო იყო და წყალმა წაახდინაო. იმ რუსხმულისას ზაალ ამბობდა: ეს რუსხმული მე გააკეთე ბოსტნებისათვისინა და შავდენი არცა რა ჩნდა. მეოთხე ბოლოს გვიჩვენეს დიდს რუზე და იქ საწისქვილო ადგილიც კარგი არის და სახლის ადგილიც ეტყობა.

მაგრამ ზაალ შორ იჭერდა, ეს თარაქამის გაცეთებულ სახლს
ყოფილაო, თორემ აქ წისქვილი არა ყოფილა.

და გოსტაშაბიანი ამბობდნენ: სწორედ ნაწისქვილარი გოსტაშაბიანი
და ჩვენ ამაზე ვჭკვი შეგვივიდა. ზაალს ფიცი დაეადევით.

მა თუ ორი კაცი შეაფიცა, რომ: «ამისმა მადლმა ეს ნაწისქვილარი
არც იყოს და ტყუილათაც არქმევდეთო და კიდევ თარაქამის ნაგო-
მურალი იყოს», თუ ასე შეაფიცა ბატონის ბრძანებისაებრ, ტეტიას
წისქვილზე ხელს აემართავთ და ზაალს მივაბარებთ; და მასუკან
ბატონის ნება არის. და თუ ვერ დააფიცა ორი კაცი და იმ ორს
ხარაბის წისქვილს უნდა დასჯერდნენ, რომელიც გოსტაშაბიანთ
უჩვენეს.

[შკათათვის ია, ქორონიკონს უოზ.

ქ. დ ა ვ ი თ ა ვ და პ ე ტ რ ე ვ, ეს კაცები თქვენ უნდა დააფი-
ცებინოთ ზაალს.

ორი ბეჭედი:

1. ო მ ა ნ
2. ე ს ა ვ

274. განიხილეთ მდივანთა ზაალ საფლანგოვილია და მოსტაშაბი- შვილანის მამულის საქმეზე

1789 წ. 28 ივლისი

ქსა. ფ. 1448. № 470. დედანი. ქაღალდი. 38,5×18,2 სმ. მხედრული. გან-
კვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ყ ა ფ ლ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ზ ა ა ლ ჩიოდა: ლ ო ლ ო ვ ნ ა გოსტა-
შაბიანთაგან ნასყიდი მაქვსო და ლოლოვნის მამულში გ ო ს ტ ა შ ა-
ბ ი შ ვ ი ლ მ ა ტ ე ტ ი ა მ წისქვილი დააბრუნაო და ისი სქამსო.

ამისას გოსტაშაბიშვილები ასე უპასუხებდნენ: ლოლოვნის ნას-
ყიდობას რომ ამბობო, იმაშიაც სიტყვა გვაქვსო და ეს წისქვილი
რომ გავაკეთოთო, ეს ქ ო თ ი შ ი ს მამულში არისო, შენ ამაში რა
საქმე გაქვსო.

ამაზე ბევრი ლაპარაკები იყო და არცე[რ]თის მკრიდამ არც
ერთი მოწმები არა ჩნდნენ, რომ ქოთიშასა და ლოლოვნის მაჯნა
მოწმით გარჩეულიყო.

და რადგანაც ის წისქვილი დღეს გოსტაშაბიანთ ხელთ უჭო-
რავს, ფიცი გოსტაშაბიშვილებს დაეადევით. წადგეს გ ო ს ტ ა შ ა-
ბ ი შ ვ ი ლ ი ზ ა ა ლ თავისის ერთის შვილით და გოსტაშაბიშვილი
ტეტია უზბაში თავისის ერთის შვილით, ხატი ასვენონ და სადაც

ეფიცებოდეს და იცოდნენ ღოლოვნისა და ქოთიშის მიჯნაზე შედგნენ და ზეითის წვერიდამ ქვემოთ ალგეთამ დიონხა-მოიფიცონ და ასე თქვან: «ამისმა მადლმა და განმაცხადებულმა ღმერთმა, რომ ამას ზემოთ დასავლეთის მკრისაკენ ქოთიშის მამული არის და აღმოსავლეთის მკრისაკენ ღოლოვნისა».

და როდესაც გოსტაშაბიშვილები ღოლოვნისა და ქოთიშის მიჯნას ფიცით ასრე გაარჩევენ, მასუკან ის წისქვილი ოუ ქოთიშის მამულში დარჩება, ყაფლანიშვილს ზაალს საქმე არ ექმნება რა; და თუ ღოლოვნის მამულში დარჩა ის წისქვილი¹, ყაფლანიშვილს ზაალს უნდა მიჰბარდეს.

ამ წისქვილის ბარობაზე თუ რომ ან განაჩენი არის დაწერილი და ან ოქმები მისის უმაღლესობისაგანა და ან მსაჯულთაგანა და ან სხვის ვისგანმე, ყველა დაგვიყენებია და ამ წისქვილის საქმე ასე გადაგვიწვევებია.

და ღოლოვნის ნასყიდობის წიგნი რომ ყაფლანიშვილს ზაალსა აქვს და გოსტაშაბიანთაც სამართალში უღაბარაკნიათ და განაჩენი და წიგნები აქვსთ, ისინი კი ორთავ მოღავეთ ამ სამზღვრის გარჩევას უკან ჩვენთან მოიტანონ და იმის სამართალსაც განესჯით.

თუ რქის ტანი შვილი იოანე, ეს როგორც განგვისჯია, ასე აღასრულებინეთ. ივლისის კგ, ქორონიკონს უოზ.

ექვსი ბეჭადი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძეს ანიკოლოზ
 2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვევი, ეშკიალასბაშ მყო მდივანბეგი თემურაზ
 3. არ ირჩევა
 4. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეჟან.
 5. შეთოდო
 6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.
- ქ. მისის უმაღლესობის ბრძანებით და ამ განჩინების ძალით მე, იოანე თურქისტანიშვილი, ამათი მოასილი ვიყავ. და როგორც ამ განაჩენში სწერია, ისე დაიფუცა ზაზამ და ერასტიმ თავეთის შვილებით: ჯვარი, სახარება და ხატი კელთ ეპყრათ და ისე დასავლეთის მხრიდამ წამოვიდნენ ფიცით; ალგეთის პირამდინ ჩაიფიცეს, დიდი ღრმა ღელელი რომ არის, იმაზედ

¹ და.

ჩაიარეს, წისქვილი ქოთიშისაკენ დარჩა. ახლა წისქვილი რომ ბრუნავს, იმ წისქვილს აქეთ ღრმა ღელე რომ არის, იმაზედ ჩამოიღობს და სამძღვარიც ღრმა ღელე დაიდო.

რომ ამ ფიცში დაისწრნენ: დავით გერმანოვი და მისი მეგობრები, ბაგრატის შვილი ქაიხოსრო და მღვდელი აბრამ. ამათის თანდასწრებით ასე იფიცეს და სამძღვარიც ეს ღელე დაიდო.

იულისის კმ, ქორონიკონს უოზ. ხელრთვა: იოანე.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. [მკათათვის კვ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჭადი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ მსაჯულთ¹ განაჩენილს სამართალს ვამტკიცებთ. მკათათვის კვ-ქორონიკონს უოზ.

ბეჭადი: გიორგი.

ჩვენ, ბატონი შვილი მეფის ძე იულონ, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. მკათათვის კვ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჭადი: ტომ სქესით არ ნაკლისაგან იულონ ირაკლისაგან.

275. განჩინება იოსანო ოდიშელისა და გიორგი ბაჩუკარის

გამგზავნი სამხუცთ

1789 წ. 27 აგვისტო

ცხსა. ფონდი 1448. საბ. № 2216. დედანი. ქალაქი. 35X16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. ოდიშელი ძე ხუტიაშვილი იოანე უჩიოდა ბუჩუკურს მღვდელს გიორგისა: ჩემის მამის მამული იქრთამა ქაიხოსრო მოურავისაგან ბეითალმობითაო.

მერე მე ბატონის შვილს გიორგისა და ლევანთან ვიჩიულე და მის სიმადლეს მეფესაც მოვახსენე და ამათი მოწყალება დამემართა, უსამართლო არ მიუყუეს, ჩემი მამული იყო, მოიკითხეს და მევე მიბოძესო, იმათი ოქმები კელში მიჭირავსო.

ახლა კიდევ არ მომეშვა, თქვენ სხვა რიგად მოვახსენათ და

¹ მსაჯულთ.

ოქმი უბოძეთ და ის მიწა მეორედ წამართვაო, ღმერთო ვაგვიჩვენე /
ჯეებს, სამართალი მაღირსეო.

მე, ბატონის შვილმან პატრონმა ვახტანგის ძემ და მისი ძმის ძემ
ორნივ ჩვენს სამართალში ვალაპარაკეთ.

გიორგი მღუდელი ამას უპასუხებდა: ქაიხოსრო მოურავმა მე
ქრთამი გამომართვა, ის მომცა და შენ იმისი სამაგიერო ბეითალმანი
იოთამის მამული მოგვყო. ამას გარდა ბუღრის ში მიწა მქონ-
და, ის ბატონის შვილმა გამომართვა და ყორულად დასდვაო, ბეერი
ხარჯი მომივიდა და ახლოც არის ჩემზე, რომ შიგა ვსდგევარ და
სხვა გზა არა მაქვს შესავალ-გასავალი და ამისათვის ვიშოვე ის მა-
მული და მომცესო.

ჩვენ ამისი სამართალი ასე ვსაჯეთ: გიორგი მღუდელი რომ ამ-
ბობდა: ახლო არის ჩემზედა და თუ ეს ჩემი არ იქნებაო, ვერ დავს-
დგებო, ამით მამულს ვერ წავართმევთ ხუტიაშვილსა; ამისთვის,
რომ გლუხს კაცს სულ ერთმანეთშია აქუს მამული, მაგრამ ერთი
მეორეს ვერც შეეცალება და ვერც წაართმევს.

და ამას რომ ამბობდა: იოთამ გაყრილი იყო ხუტიასი და იმი-
სი წილი მამული ქაიხოსრომ ხუტიაშვილს მისცა და ეს მიწა მა-
გიერად მე მომცაო. ეს მოსაკითხავი იყო. მოვიკითხეთ და ოთხი
მოხუცებული სარწმუნო კაცნი წარმოდგენ. ორი ამათი მეზობელი
და ორი ყვავილელი და ამათ დიდის ფიცით ვაფიცეთ და ამათი
საქმე გამოვიკითხეთ. ამათ ასე იმოწმეს: არც გაყრილი იყო [იო]თამ
ხუტიასი და არც [ც] იმის მამული ბეითალმად გავევიგონიაო. ამათის
მოწმობის ძალითაც დარჩა ის მიწა ისევ ხუტიაშვილს ივან-
ესა.

და კიდევ გიორგი მღუდელი რომ ამბობს ბუღრის ში მი-
წის გამოართმევასა, ის ჩვენი არის, იმისი პასუხი ჩვენგან უნდა
ითხოოს და ჩვენ მივცემთ.

იასაულო ბოქაულთხუცესო ბეჟანი ამ მიწაზედ კელი აუ-
მართე და ამ ხუტიაშვილს იოანეს მოაბარე. რომელიც მამული თა-
ვის სიცოცხლეში ხუტიასა სჭერია, იმას ამ იოანეს ვერავინ შეეცი-
ლება, რადგან სულის შვილად აუყვანია და გაუზრდია¹ და თავის
მამულზე მემკვიდრედ გაუხდია; და მათი სიმაღლე მამა ჩვენი მეფე

¹ გაუსდია

უმტკიცებს და ჩვენი ძმებიც უმტკიცებენ. აგვისტოს კმ. ქორონიკონს უოზ.

გვძალი: რტოდ ვარ დაეთის, მგელ-ლომად ვით ის, ვინც დაინტერესდება უმტკიცებ მეფის ძეობით.

276. განიხილეთ სტეფანა და ქალაქი ივანეზულიანთი ღვაწლის საქმეზე

1789 წ. 28 სექტემბერი

ესა. ფ. 1450. დავთ. № 4. საბ. 279. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[170v] ბატონის დედოფლის ბრძანებით წავედით ქვემო მონანი, ივანგულათოთხი დუქანი ენახეთ, რომ ერთს დუქანს ზემოთ კიდევ ბალახანა დუქანია, ისიც იმაზე არის.

ღმრთის წინაშე, ჩვენი მიზლომით ამ დუქნების ქირის გამოღებით ამ თარიღში ეს დუქნები ღირს ას თუმნათ. და თუ უნდოდეს, ასე მისცეს სტეფანამა.

თუ უნდოდეს, ეს ასი თუმანი ექვს თვეზე მისცეს, თავის დუქნები გამოართოს. თუ ექვს თვეზე ასი თუმანი არ მისცეს, სტეფანას დუქნებთან საქმე აღარ ექნება, დუქნები ქალუას ხელთ უნდა იყოს.

ღმრთის წინაშე ჩვენმა ჭკუამ ასე გასტრა და ნება ჩვენი ხემწიფის არის. დაიწერა ენკენისთვის კგ გასულს, ქორონიკონს უოზ.

თავში:

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ წერილს ვამტკიცებთ.

ბოჭორულთხუცესო პაპავ! ამ დუქნების სიგლები გამოართვი სტეფანას და ქალუას მიიბარე. რაც ვადა დაუწერიათ, ვადამღინ სტეფანემ თუ ასი თუმანი მისცეს ქალუას, დუქნები სტეფანას დარჩება. თუ ვადამღინ თეთრს ვერ მისცემს, დუქნები ქალუას დარჩება.

ჩება. ენკენისთვის კმ, ქორონიკონს უოზ.

აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადის განყოფილება H 5.
პირი. ქალაღი. მხედრელი.

[95] ქ. ილანხევის თემს ამ ჩუენის ძირბის შერიგობა მოენდომებინა, მისის უმაღლესობისათვისაც მოეხსენებინათ, მათს უმაღლესობასაც შერიგება ებძანა.

ილანხევის უფროსნი კაცნი მოვიდნენ აქ ჩუენთან, შერიგება ჩუენის პირობით მოინდომეს. ჩუენც უარი არ უთხარიით; ამ ჩუენის ძირბის კაცთ, და იმათ შუაზედ თავდებათ დაუდექით და ორთავ პირობა ასე გამოვართვით და დავაფიცეთ:

ამ ჩუენის ქვეყნის კაცთ იმათ უსამართლობა არა დამართონ რა, არც რა წაქართონ. თუ ერთმანეთში ვალი რამ იყოს, ჩუენის სიტყვით გარიგდეს, მძლავრობით¹ არავინ წაართოს — არც თავადმა და არც გლეხმა; თუ ვალი რამ იყოს შუაზედ ან დავა, ჩუენის სიტყვით გარდასწყდეს. ღალატით, ძალით და უსამართლოდ იმათ არავინ რა დაჰმართოს; მოვიდოდნენ, ივაქრებდნენ და წავიდოდნენ მშვიდობით.

ამ ძირბის კაცთ ეს პირობა გამოვართვით და დავაფიცეთ, რომ ამას იქით აღარ შესცოდონ რა.

ილანხეველთა ასე პირობა გამოვართვით, რომ ამას იქით აღარ შესცოდონ რა; ამ ქვეყანაში ღალატი არა წაქაზდინონ რა, არც იქურდონ; ჭარისა და ყაზახის მოსულა, რაც შეიძლონ, შეგვატყობინონ; შეურიგებელი კაცი სავაქროთ არ მოიყვანონ. თუ იმათ თემის კაცმა აქ წაქაზდინოს რამე და სხვას ქუეყანაში წავიდეს, მიზეზობა არ დაიწყონ, იმ კაცის წანახელი ჯამათმა იმ კაცის სახლიდამ და მამულიდამ მოსცენ.

ერთი სოფლის კაცნი ეშიტელნი, კაბუჰელნი ვანჯაშვილი ალიას პირით და ილანხეველის ალუბას ალის პირით შემოგვერიგდენ და ეს პირობა გამოვართვით: ერთი ხირიმის მაყარი² მზევლათ გამოვართვით; რამდენიც ამ ილანხევის სოფელი შემოგვირიგდეს, სოფლის თავს, თვითო ხირიმის მაყარი² მზევლათ უნდა მოგვეცენ და როგორც ამ ზემოთ დავგიწერია, იმ პირობაზედ უნდა იყვნენ.

¹ მძკრებთ. ² მაყარი.

ვინ იცის, სოფელი თავის განსაცდელს არ დაიშლის იმათგან ჩვენგან კაცი წახდეს ან მოკუდეს ან დაიკარგოს ან ჩვენის კაცისაგან იმათი კაცი მოკუდეს, რომელიც სისხლი და საზღაური კმარა მკვლელობით და დიდოთა აქუს მისის უმაღლესობისაგან განწესებულა, ის საზღაური და სისხლი მიეცესთ.

თუ იმათ ჩუენი კაცი წა[ა]ხდინონ ან მოკლან ან დაიტყვევონ, ისიც სისხლი და საზღაური ჩვენს კაცთ მოსცენ.

ამ პირობაზედ დავამტკიცეთ ჩუენი კაცნიც და ილანხვეელნიცა.

ვინ იცის, თუ აშლა ჩუენი ქვეყნის კაცმა მოინდომოს, თავისი მზევალი მყარი გაუგზავნონ და შეუთვალონ — [v] ჩუენში შერიგება აღარ არისო — ღალატათ არც ჩუენი კაცნი აეშალნენ და არც ილანხვეელნი.

ეგრეთვე თუ ილანხვეელთა აშლა მოინდომეს, თავისი მზევალი მყარი ითხოვონ და შემოუთვალონ — ჩუენში შერიგება აღარ არისო.

ამ პირობაზე ორთავ დაიფიცეს — ჩუენის ქვეყნის კაცთაცა და ილანხვეელთაცა. დ ო ს ი თ ე ო ს ნ ე კ რ ე ს ე ლ ი ორთავ თავდებათ დამაყენეს.

ამ პირობაზედ ვინც ვადავა და გასტეხს, ათი თუმანი ჯარიმა მისს უმაღლესობას მეფეს უნდა მიართოს. თუ ჩუენ კაცთ გატეხეს, ათი თუმანი ჯარიმა მეფეს მიართონ. და თუ ილანხვეელთ გატეხეს, იმათაც ათი თუმანი ჯარიმა მეფეს მიართონ. ოკდობერს ბ, ქორონიკონს უოზ. ზღრთვა: დ ო ს ი თ ე ო ს.

ქ. მარიამობისთვის თ, უპგ, ქ ა ი ხ ო ს რ ო ჩემთან მობრძანდა, ეს წიგნი ა ლ უ ბ ა ს ა ლ ი მ მოვეიტანა ჟაბოს შუამავლობით და სიტყვიით. ახლა ჩვენც იმისი პირი ერთი სხვა ასლი წიგნი შერიგების მივეციით მარტო ეშიტელებისა. ზღრთვა: ნ ე კ რ ე ს ე ლ ი.

278. მსაჯულთა წიგნი მხარეთა სასამართლოთი გამოუცხადებულთის შესახებ

1789 წ. 16 დეკემბერი

ტსსა. ფ. 1449. საბ. № 2117. პირი. ქალაქი. მხედრული.

მ ო ძ ღ ვ ა რ თ მ ო ძ ღ ვ ა რ ს ნ ი კ ო ლ ო ზ ს და ერთობით გულგულულთ ეჩივლათ მის სიმაღლეს მეფესთან, რომ: ჩვენს მამულში მგალობლიანთ ფაცერი ჩადგესო და სამართალს ვითხოვთო.

მათი უმაღლესობას ჩვენ, კახეთის მოსამართლეთათვის ვბრძანა ოქმით: ერთობით საყდრიელნი დაიბარეთ წმინდის გიორგის გუჯარი მიატანინეთო; მოძღვართმოძღვარს სახულასა ღმერთისმსახურის გუჯარი მიატანინეთო და როგორც იმ გუჯრებმა გასამძღვროსო, ისე გაქმველეთო. ყოვლად სამღვდელოს ალავექ დღის ზენონის დროს იყო ეს ბრძანება ბატონისა.

წიგნი მივწერეთ აზნაურშვილებს და დავიბარეთ; არ მოვიდნენ და არც გუჯარი მოიტანეს. შემდგომ კიდე გრიგოლ მეურნის დროს შემოგვჩივლა ამისმა მაღალღირსებამ მოძღვართმოძღვარმა, რომ კიდე უფრო ქვეით უღგემენ ფაცერსაო და სამართალი მომეციო, ბრძანება გაქვსო ბატონისაო.

წიგნი მივწერეთ და დავიბარეთ აზნაურისშვილებიც და გუჯარიც; და არ მოვიდნენ, რომ გაგვეშველებინა. ახლა კიდე მოვიდა მოძღვართმოძღვარი და შემოგვჩივლა.

ჩვენ იოანე დიაკონი ვაქხელით მის მაღალღირსებას არქიმანდრიტს იოანეს და მოვასხენეთ: მობრძანდითო, აზნაურისშვილებიც იახელით და გუჯარიც მოიტანეთ და გაშველდითო; არ ინება მოსვლა.

მასუკან კიდე ყორჩიბაშიშვილი ბექან და დავით გარეჯელი გავგზავნეთ და მოუწოდეთ სამართალში აზნაურისშვილებსაც და არქიმანდრიტსაც, მოვასხენეთ და არ ინებეს. ეს პასუხი მოეცა: მე საქმე არა მაქვს რაო, არქიერი ქალაქს ბრძანდებაო, მოძღვარიც იქ წავიდესო და იქ ელაპარაკოსო.

ამ საქმეებმა ასე გაიარეს და არ ინებეს სამართალში მოსვლა. და ახლა ნება მათის უმაღლესობისა არის. დეკენბრის ივ, ქორონი-

კონს უოზ.

მუჟუმან ბექან	მონა ლთისა ვენატი	მონა ლთისა შღიჯანი სიმონ
---------------------------	-------------------------	-----------------------------------

279. განჩინება ანუარელთა და ხოდაშნელთა მამულის საქმეზე

1790 წ. 19 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 786. დედანი. ქალაღი. 43,3X32,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი, ორი, სამი ან ოთხი წერტილი.

ქ. ხოდაშნელები სახასო კაცნი მოვიდნენ დიდად შეწუხებულნი, აწყურელთ უჩიოდნენ მთაზედ: ამღონი ხანია ამ [მ]თაზედ ლაპარაკი და ცილუება არა გვქონიაო და ახლა ამ შფოთზედ მივიწივნენითო, სამძღვრები გაგვირჩიეთო, რომ ამ შფოთს მოგვარჩინეთო.

მივედი ჩვენ, ვარჯან მსაჯული, და მათი მალაღობრული ვალება დავით მდივანიც აქ ბრძანდებოდა, ბეჭეტიც და რიაშვილი და აქაზ უზბაშიც აქ დაგვესწრებინებინებოდა ყურლებიც თავისის ბატონებით მოვასხმევინეთ და ეს მოჩივრები ერთად ვალაპარაკეთ და ამათი სარჩელი გამოვიყიბთ. ამათ თავ-თავისი სამძღვრები შემოფარგლეს და დასახეს.

ხოდაშენელთ სამძღვარი ეს არის: ბოლოს წამებული შავლით მალაღობრი თელიანის ჩასაველში საყდარი დგას, შხის ჩასვლისა-კენ ამის შავლით ნაგომრის თავი ჩასაველი საღანძილისაკენ, ამას ზემოთ ნაშარობი რომ ელის გორზედ ზედ მივა, ამ მიჯნებს გარეთ აღმოსავლეთისაკენ ხოდაშენელთ საქმე არა გვაქვსო; და ამ მიჯნებს აქეთ დასავლეთისაკენ აწყურელთ საქმე არა აქვსთო.

აწყურელთ მიჯნები დასახეს ამ რიგათ: ბოლოს მალაღობრის თავი რომ გაივლის და ბერხევაში ჩავა, ბერხევიდამ გიგაანთ საყდრის ზემოთ გაუვლის და კიკარტიანთ კლდეში ნაშარობში ჩავა, აქედამ საღანძილზედ ავა, თავში მიჯნა არის, ქვა ყრიანი არის, აქედამ ავა და ელის გორის საყდართან მივა.

ეს თავ-თავისი ნებით ასე შემოფარგლეს. და ამ სამძღვრებზედ დიდი ცილება შეეჭმნათ, თავ-თავისას ამტკიცებდნენ.

ეს სახასო ხოდაშენელნი ეპასუხებოდნენ: წამებულის საყდარი მიჯნა არისო, მლოცავი რომ მივიდისო, ერთი ჩვენი კაცი იყო გულუხვაშვილი და ერთი თქვენი კაცი იყო აწყურიდამ ხარატიშვილიო — ეს ორნივე დეკანოზობდნენო, რომ ქვეყანამ იცისო; თუ თქვენს მამულში დგას ის წამებულის საყდარი, ჩვენს კაცს რათ აღდეკანოზებდითო.

ეს აწყურელნი მიუგებდნენ: ის საყდარი ჩვენიო, თქვენ საქმე არა გვაქვსთო. ჩვენ მუდამათ იმის მარანში ღვინოს ჩავასხამთო და თქვენ ხომ სულ არა ვდგმითო.

ამის მაგიერს პასუხს ხოდაშენელნი მიუგებდნენ: თქვენ ქვევრი ვიქირსთ და ჩვენ კი არაო, მეზობლობით არას გიკითხავდითო; და ამას ეუბნებოდნენ: როდესაც წყალზედ დაგვაფრცეთო, მთის სამძღვარზედაც გავიარეთო. იმ ეამზედა და ისე დავიფიცეთო, ორჯელ ხომ ველარ დავიფიცავთო, ახლა თქვენ დაიფიცეთო, სამძღვრები ხომ შემოგიფარგლავსთო, თუნდა იმაზე გაიარეთ და ჩვენ კი დავიჯერებთო; თუნდა წიგნს დაედებთო, რომ თუ ფიცო შეიძლოთ, ჩვენ საქმე არა გვქონდეს რაო. მაგრამე ეს აწყურელნი ფიცს ერიდებოდნენ.

ჩვენ ორგანიზაცია წერილები მოვიკითხეთ და მოწმეები¹

ეს აწყურელი ეპასუხებოდნენ: თქვენ გეტყვით, გვინახავს წაკითხული, რომ მიჯნები გარჩეულიაო, ვსაქმობთ და გავგვასწორებსო, ფიცს ის არა სჯობსო? კურთხეულმა ოთხ მდივანმა წაგვიკითხაო, რომ ჩვენი სამძღვრები გარჩეული არისო.

ამაზედ დავით მდივანმა დაიწყო, რომ ჩვენ ასეთი წიგნი არა გვქონდეს რაო, რომ მთის სამძღვრები თქვენისამ გარჩეული იყოსო; და არცა ვისი ვიცოდე, რომ იმისთანა წიგნი იყოსო სადმე, რომ მე ვიცოდე და არ გამოვჩინოო და ან დაემალო. ეს ხოდაშენლნი რომ ამბობდნენ — მთა და წყალი ერთად დაგვიფიცავსო პაპუა დიამბეგის დროს და მეორეთ ახლა მისის უმაღლესობის ბატონის სამართლით ახლა წყალზედ დაგვაფიცეთ და დავიფიცეთ და განაჩენი ხელთა გვაქვს, მთაც შიგ დაყვა და წყალიცაო.

ჩვენ ეს ბატონის განაჩენი მოვატანინეთ, ეგების ამაში მთა იყოს გამოცხადებულიო. ამაში ასე აცხადებდა: რადგან ხოდაშენლთ გაუფიცავთ, აწყურელთ საქმე აღარა აქვსთო, მთისას არას აცხადებდა.

ერთი მოწამე წამოაყენეს ხოდაშენლთ მოხუცებული ბოქორმის ყმა შიო მჭედელი. ამას ვაფიცეთ ბერი მეღვინეთ ხუცისა და პა[ა]ტა სახლთუხუცის დროს მთაზედ თუ გახსომდეს, რომ ხოდაშენლთ დაეფიცოს, სწორე გვითხარო. დიდის ფიცით ასე იმოწმა: ეს ვიცო, რომ პაპუა დიამბეგი და გიორგი მაყაშვილი მოიყვანესო, წამებულის საყდართან მივიდნენო, მაღალ გორი გადიარესო, წყლის სათავეში მივიდნენო, ის წყალი გასინჯესო, რომ ჩამოვიდნენ და ლაპარაკი დაიწყესო, პაპუა დიამბეგმა ხუთო თითი აუშვირა და ასე თქვაო: ერთი ამ აწყურელებსაო და² ოთხი ხოდაშენლებსაო. ეს რომ არ იყაბულეს, ფიცი ხოდაშენლებს დაედო; ის კი არ მახსოვს, დაიფიცეს თუ არაო.

ამ სულხანიანთ ზაალმა აქაზ უზბაში წამოაყენეს მოწმათ. ჩვენ რომ ვაფიცეთ, ასე იმოწმა: ჩემს სიმამრს ბერს მეღვინეთხუცეს აწყურს ვაბ[ლ]დიო, ახალი სიძე ვყავო; იმათი თავის მეღორეს უთხრაო: წამებულის საყდარს ნუ გააცილებო ჩემს ღორსაო, იმას იქით ხოდაშენლებისა არისო და იმას აქეთ ჩვე-

¹ წერილები. ² +ორი.

ნი არისო. მერმე ისევ გარდასცვალა — საყდარი კა უთხრაო! და ეს
კი არ ვიცო, რომელი საყდარი უთხრაო!

ამ სულხანიანთა კიდევ პეტრე წამოაყენეს და მანუალო
ერად ხოდაშნელთ ჩანგაშვილი გოგია წამოაყენეს. ამათ
თავ-თავისი მხრისაკენ იმახსოვრეს.

ჩვენ ამათის საჩივრის გამო დიდად დავშვერით და გამოვიკი-
თხეთ. ორგანიტე გვინდოდა მრავლის ცდით რომ წერილებითა და
მოწმებებით უფიცრად გავვეშველებინა, მაგრამ არ მოხდა. ეს ხო-
დაშნელები ბევრ რიგათ მიყვნენ, მაგრამ ამ სულხანიანთ ერთმანერ-
თის სახლისკაცების საყვედურის გამო ერთს რიგს სამართალზედ არ
დადგნენ და სასწორი სიმართლისა აქათა სძლევდა. მაგრამ უფიც-
რად მაინც არ გადასწყდა.

ჩვენ რომ მამულის ქონა, ღლეს ვისაც უჭირავს, გამოვიკითხეთ,
ამ სულხანიანთა და ამათმა კაცებმა ასე თქვეს, ჩვენ გვიჭირავსო.
ეს ხოდაშნელებიც თანახმანი შეიქნენ. რადგან ამ სულხანიანთ სჯე-
როდა, სამართლით ფიცი ამ სულხანიანთ დაედო, ხატი კელთ უნდა
დაიჭირონ: ზეს ადგილი ამ სამზღვრამდინ, ამ ალაგამდინ — სადამ-
დისაც შეუძლიან ჩაივლის — აქამდი ჩემის ალაგისაა და ჩვენიც
იყოს და ტყუილადაც გვეცილებოდეთო.

ამ სულხანიანთ ამ რიგად უნდა შეფიცონ, თვითონ სოფლეუ-
რად უნდა შეფიცონ. თუ ეს ფიცი ასე შეიძლეს, სადამდისაც შეიძ-
ლებენ, ამ სადაომი! ხოდაშნელებს საქმე აღარა აქვსთ, და ამ აწყუ-
რელთ დარჩება. და თუ ვერ შეფიცეს ამ ხსნილში, მანამ დამარხე-
დება, ხოდაშნელებს დარჩება და აწყურელთ საქმე აღარ ექნებათ.
მაგრამ ამ ფიცში ხიზნის მიყოლა არ იქნება, მემკვიდრე[ე]ბი უნდა
მიქიყოლიონ.

ბოქოულთხუცესო დავით! როგორაც ამ განაჩენში
აცხადებს, ამ რიგათ უნდა გაარიგო და ამ ხსნილში გადასწყვიტოთ,
რომ მარხვაში ფიცი აღარ იქნება. იანვრის ით, ქორონიკონს უოშ.

ბეველი: ღმერთსა მივართვა რჯა ნიადაგ ვარჯან.

ქ. მე, დავით მდივანი და ხოდაშნის მოურავი ამათს ლა-
პარაკში დავესწარ, რომ სამართლით ასე გარდასწყდა. იანვრის ით,
ქორონიკონს უოშ.

ბეველი: მიწა ვარ დაეითრგუნები დავით.

ქ. წინაშე მღვთისა მე, დავით ბოქოულთხუცესი,
ამისი დამსწრე და მოწმე ვარ, რომ როგორადაც ამ განაჩენით გამო-
ცხადდა, ისე დავაფიცე აწყურელნი. ზელო: დავით.

1 უთხრაო. 2+და შეიძლებენ.

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 43. პირი, ქალაღი, მხედრული.

[40v] ჩვენს კელმწიფა დედოფალს მათნი მონანი მსაჯულნი ამას მოვახსენებთ: თაქთაქიოვილი იესე და იოანეს ობლები ესიაოვილზედ და იმის მამულზედ რომ სამართალში ვალაპარაკეთ, უნდა იესეს შვილს შეეფიცა¹ ამ ობლებისათვის. და თუ შეჰფიცედა იესეს შვილი ამათ, თხუთმეტი თუმანი უნდა იესეს მიეცა ამ ობლებისათვის, და ესიაოვილი თავისის მამულთ იოანეს ობლებს იესესათვის მიეცა.

იესეს შვილმა რომ შეჰფიცა, **იე** თუმანს აძლევდა იესე ამათ და კაცსა და მამულს სთხოვდა ის ესიაოვილი, ამ ობლებს რომ გაეყუდათ და დახსნა აღარ შე[ე]ძლოთ; ათი თუმანი იმ კაცში გაუთვალეთ და ხუთი თუმანი კი უნდა იესეს ამ ობლებისათვის მიეცა; და იესეს ობლებს ესიაოვილის მამული უნდა მთლად იესესთვის მიებარებინა.

ეს ასე გადაწყდა სამართალით; და ნება თქვენის სიმაღლისა არის. თებერვლის კ, [41] ქორონიკონს უომ.

ქ. თუ იოანეს ობლები თავეთგან გაყიდულს ესიაოვილს ამ ერთს წელიწადზედ დაუხსნიან და მოგვირან იესეს, იესემ უნდა ათო თუმანი ამ ობლებს მოსცენ. და თუ ამ ვადაზედ იმ კაცს ვერ დაუხსნიან, ერთმანერთთან სადაო აღარა ექნებათ რა. და ხუთი თუმანი კი უნდა იესემ მიაბაროს ამ ობლებს და ესიაოვილის მამული მთლად მოაბარონ იოანეს ობლებმან. ამის მეტი ერთმანერთთან ამაში სადაო არა აქვსთ რა.

281. განიხილვა მუხიკაღასაზ ანუაზისა და სოლომონის გაჰრის

საქმეა

1790 წ. 1 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 456. დღეანი. ქალაღი. 42x26,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას საქართველოს უფლისწულს ბატონის შვილს გიორგის ჩვენ — საქართველოს მსაჯულთ-შეკრებილთათვის ებრძანა ქისიყის მოურავის შვილები ეშოკაღასბაში რევაზ და სოლომან სასახლეზედ, სასახლის

¹ შეჰფიცა.

მეიდანზედ და გზაზედ რომ ჩივიან, ალაპარაკეთ და სამართალში
ეცითო.

მათის ბრძანებისაებრ რევაზ და სოლომან სიძეობაში
ში ვალაპარაკეთ, ორთავ სამართალს კელისწერილი ასე მოსცეს:
რომელიც ამათს სამართალს გადავიდესო, მტყუანი ვიქნებითო. ეს
კელწერილი რომ მოგვეცეს, ორნივე ერთათ სამართალში ვალაპარაკეთ.

სოლომან ასე ჩიოდა: ჩვენ ერთობაში საერთო სასახ-
ლე და იმ სასახლის მეიდანია გვექონდა. ჩვენ რომ გავიყარენით, ის
სასახლე და იმავ სასახლის მეიდანია ერთი წილი ჩვენ გვერგო სასახ-
ლით; მეიდანია კი სამ წილად გავიყავით. ერთი წილი ზაქარიას
მოურავს ერგო, ერთი წილი მდივანბეგს ქაიხოსროს
და ის სასახლე მესამეს მეიდანით ჩვენ გვერგო. მე და რევაზ რომ
გავიყარენით, საუმცროსოდ სასახლე მე მერგო, შიგა ვდგევარ, რე-
ვაზ აღარც მეიდანს მანებებს და აღარც სასახლის გზას; სამართალს
ვიტხოვო.

რევაზმა ასე მიუგო: შენ რომ საუმცროსოდ სასახლე
გერგო და დასდეგ, ჩემთვის უნდა იმ სასახლის ტოლი ადგილი მო-
ვეზომა, სხვა ადგილი არა იყო რა და იმ მეიდანში სასახლე გავაყე-
თე, მარა რაც შენ სასახლე გიჭირავს, იმ შენი სასახლის ტოლი ად-
გილი იქვე მიშოვე და მამეციო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეციით: რად-
გან ის მეიდანია ერთიანათ იმ სასახლისა ყოფილა და იმ მეიდანისა
ორი წილი ორთავ სახლის კაცთ აუღიათ და იმ მეიდანს დაკლებია,
უნდა ახლა რევაზმა და სოლომანმა მდივანბეგის ქაიხოსროსაგან და
ზაქარიასაგან დაიხსნან.

რაც გზის რიგია — ზევითი და ქვეითი გზა სასახლისა სოლო-
მანს მისცენ; მერმე რევაზს მოუზომონ სოლომანის სასახლის ტო-
ლა სასახლე ვაკეს ადგილიდამ; რაც რევაზის სასახლეს ადგილი
მორჩეს წყლისაკენ, მარნისაკენ და რევაზის სასახლის წინ რაც ად-
გილი იყოს გასაყოფი, შუა გაიყონ.

კოშკის სამართალი როგორც მისის უმაღლესობის განჩინება-
ში ეწეროს, ისე უნდა აღსრულდეს.

ყორიასაუღბაშო ონანაშვილო ლუარსაბ! ამას წი-
ნათ ამათი მოასილი შენ ყოფილხარ, ახლაც შენ გა[ა]რიგე: რევაზს
და სოლომანს თავეთის სახლის კაცებისაგან ის მეიდანია დაახსნევი-
ნე, სოლომანს სახლის გზა მიეცი — ზევით თუ ქვევით, რაც გზის
რიგია; მერმე რევაზს იმ სოლომანის სახლის ტოლი სასახლის ად-

გილი მოუზომე ვაკეს ადგილიდამ და მოეცი. რაც გადაიწესა რვე-
ზის სასახლის ადგილს — მინდორი თუ გვერდობი, შუაქვეშაში
მარტის ა, ქორონიკონს უოქ.

გინგლინიძე

აქესი ბეჰელი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეუღრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო.
2. ღთად კაცად გესაე ქრისტესა, შვე მექმენ ა ბ ა შ ი ძ ე ს ა,
ნ ი კ ო ლ ო ზ.
3. მ ე თ ო დ ი
4. დივანბეგი
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო -
მ ო ნ.
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოკალასბაშ მყო მდივანბე-
გი თ ე მ უ რ ა ზ.

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა და სხვათა მეფე
ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აგვისტოს 8, ქო-
რონიკონს უოქ.

ბეჰელი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ე რ ე კ ლ ე.

282. განიხილება აბრამ მღვდლის მადლის საქმეაზ

1790 წ. 14 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 1643. დედანი. ქალაქი. 16,8×21 სმ. დაზა-
ნებული. მხედრული. ალაგ-ალაგ წერტილი და ორწერტილი.

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების მიერ ეუწესოს მისს
ბრწყინვალეებას შ ო უ რ ა ე ს ჯ ა მ ა ს პ ი ს.

მერმე მისმა უმაღლესობამ ოქმით ჩვენ, მსაჯულთ, გვიბრძა-
ნა: ა ბ ' რ ა მ მ ღ უ დ ე ღ ლ ი რომ ჩივისო, სამართალი მიეცითო.
რაც შეიძლებოდა სამართალი მიეცით და განაჩენი დაიწერა.

ეგ ვენაქები თქვენის შეკითხვით უნდა დაფასებულყო და აბ-
რამ მღვდელს ეყიდა. ახლა დაფასებულია და ამ აბრამ მღვდელმა
უნდა იყიდოს და არა სხვათა. მარა თუ სხვანი ფასს მოუმატებენ,
როგორც დაფასებულია, იმას გარდა ფასს მოუმატებენ სხვანი,
ორ თუ მან დაკლებით ამ მღვდელმა აბრამმა უნდა იყიდოს ეს ვე-
ნაქები და არა სხვათა.

ეს ასე გეუწყოსთ: რასაც სხვანი ამღევენ, ორ თუმან დაკლებით ამას მოაყიდვინეთ. მარტის იდ, ქორონიკონს უომ.

ამისათვის უნდა ამან დაკლებით იყიდოს, რომ სამარტის იდ არის, რომ ძმა ძმის მამულს ცოტას დაკლებით იყიდის. რადგან ეს თავის სიძის მაგიერობით ყიდულობს, უნდა ორ თუმან დაკლებით იყიდოს და მაგ სოლომანს ერთი თუმანი დაქაქლდება, სხვა ხომ არაფერი.

სამი ბეჭედი:

1. მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე
2. ლთად კაცად გესაე ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა, ნიკოლოზ
3. შეთოდი.

283. პანინება არქიმანდრიტ ანტონისა და თაყინაშვილთაის ყმა-მამულის საქმეზე

1790 წ. # აპრილი

ცსა. თ. 1449. საბ. № 1950. პირი. ქალაქი. მხედრული.

მისს უმაღლესობას ჩვენ, მსაჯულთათვის ებრძანა: ქვათახევის არქიმანდრიტი ანტონი თაყინაშვილებს რომ უჩივის ყმებსა და მამულზედ, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო.

ბრძანებისაებრ თაყინაშვილები დავიბარეთ და სამართალში ჩამოვიდნენ გურგინ, სულთანო და იმისი შვილი მანუჩარა, ვალაპარაკეთ.

ანტონი არქიმანდრიტი ასე ჩიოდა: წინაპართ მეფეთ ჩვენი ეკლესიისთვის კაცნი და მამული შემოუწირავსთ ვორს გოგიჯანაშვილი თავისის მამულითა, ნასყიდითა და უსყიდითა. რამდენიმე ხანი ეკლესიას ყოლია ყმითა და მამულითა. მერმე გოგიჯანაშვილი ამოწყვეტილა და მეფეს ბაქარს ამ სიგლით შემოუტყრეფია იმ გოგიჯანაშვილის ყმა და მამული, რომ არის: ნადირაშვილი პაპია, ფარადაშვილი პაპუნა, გელია, სოზიაშვილი ოთარ, პაატა, დათუა ბეყუაშვილი, თითონ იმ გოგიჯანაშვილს სასახლე, მარან-ქვევრი¹, ბაღი, ოთხთვალი წისქვილი, ეკლესია — ესენი არის, და ამათ დაუქვრიათ. და ეკლესიას არ ანებებენ, სამართალს ვითხოვო.

სულთანმა მიუგო: იმ გოგიჯანაშვილს ჩვენი თეთრი

¹ მარან ქვევრი.

ემართა, თეთრის მიცემა რომ არ შესძლებია, ქრისტეფორეს/წინამძღვარს იმ ჩვენის მოვალისა ყმა და მამული ღმერთულით ასე მოუცია; და სამოცი წელიწადი მეტია ჩვენ გმგობარდა დავე არავინ გვყოლია.

ანტონიმ მიუგო: რადგან მეფე[ე]ბისაგან არის მოცემული გოგიჯანაშვილის ყმა და მამული ეკლესიისთვის, ისევე მეფე[ე]ბის წერილით უნდა მოგცემოდათ, თუ თქვენი ემართა რამეო. მეორე ეს, რომ მამის შენისაგან ეს მოცემულა წერილი მაქვს, რომ მამაშენს წინამძღვრისთვის მიუცია: გოგიჯანაშვილს ჩვენი თეთრი ემართა, ის ჩვენი თეთრი შენ — ქრისტეფორესაგან მოგვბარდა, თუკი არ მოგვბარდა, ეს წერილი რათ მისცაო.

სულთანმა მიუგო: თეთრი კი არ მოუცია, იმ თეთრში ეს კაცი და მამული მოუციაო და ამაში გვიჭირავსო.

ანტონიმ მიუგო: რაც მაგ წიგნში ვიწერიათ, ამდენს ხანს ეკლესიას რათ წაართვითო და რათ გიჭირავსთო. აგრევე ფარდაშვილის ყმობის წიგნი რომ მოგაქვსთ გაკეთებული, ეგეც სამართალმა გასინჯოსო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეცით: რადგან გოგიჯანაშვილს ამ თაყინათ თეთრი მართებია და გოგიჯანაშვილი, ამოვარდნილი იმისი ყმა და მამული ეკლესიას დარჩომია და იმის ვალში იმ ეკლესიის წინამძღვარს გოგიჯანაშვილის ყმიდამ და მამულიდამ ამ თაყინათვის მიუცია წერილით ცოტა რამ, რაც ამ წიგნში უწერიათ, თაყინათ დარჩეს.

და რომელიც არც ყმა უწერიათ და არც მამული, ეკლესიას უნდა დარჩეს. რაც დღეს თვალთ უჩანს ეკლესიის ყმასა და მამულს და ამ თაყინათ არ უწერიათ წინამძღვრის მიცემულს წიგნში, უნდა ეკლესიას დანებდეს.

და რაც ეკლესიის ყმა და მამული ამ თაყინათ სჭერიათ უსაბუთოთ, ჭურდობით და მძლავრობით, სამართლისაებრ ერთიორად უნდა გამოერთოსთ თაყინათ და ეკლესიას დანებდეს; რომლისათვისაც რომ სამართალი ბერძელი ორმოცსა და შვიდს რიცხვში ასე სწერს: «რომელმაც წაართოს ვისმე ვენაქი, სახლის ადგილი, ანუ ბოსტანი ანუ სხვა რამ ამისთანა ერთი ორად მისცეს პატრონსაო»*.

ერთის მეორის წართმევისათვის ასე აჩენს სამართალი. ამგვარმა კაცმა, რომ წმინდას ეკლესიას ამდენს ხანს ასე ჭურდობით და

* შდ. „სამართალი ბერძელი“ მეხ. 47. (ქართ. სამართ. ძეგლები, I, გვ. 144).

მძლავრებით ასე მამული წაართოს, უფრო მეტობით უნდა წაართ-
 მეოდათ, მარა ჩვენ ისევ ასე განვაჩინეთ. რაც ეკლესიის ყმა და
 მამული ასე მოპარვით და წართმევით ყოლიათ, უნდა ისწავს
 კაცი ერთიორად მიართვან ეკლესიას.

რომელსაც თაყინაშვილებს ამ ეკლესიის კაცი და მამული
 სჭერიათ, ერთიორად გამოართვი აბა ში ძე სალთხუცესო იო ა-
 ხე და ეკლესიას დაანებე. აპრილს ბ, ქორონიკონს უოშ.

ლოდ ... ნკზ	მლივან ბეგე	ემე- რაზ	... ქაბ- ოსრო	მზე- კაბუც	სოლო- მონ
-------------------	----------------	-------------	---------------------	---------------	--------------

ქ. ჩვენ, მე ფე სრულიად საქართველოსა და სხვათა ი რ ა კ-
 ლ ი მ ე ო რ ე, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის კდ,

ქორონიკონს უოშ.

მე ფეხო ... ერგალე

ქ. ჩვენ, დე დ ო ფ ა ლ ი სრულიად საქართველოსა და სხვათა
 დადიანის ასული დ ა რ ე ჯ ა ნ, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკი-
 ცებთ. აპრილის კდ, ქორონიკონს უოშ.

დელოფალი დარჯან

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მე ფ ი ს ძე გ ი ო რ გ ი,
 ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის კვ, ქორონიკონს
 უოშ.

გიორგი

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს პ ა ტ რ ი ა რ ხ ი მეფის ირაკ-
 ლის ძე ა ნ ტ ო ნ ი, მისის უმაღლესობის მსაჯულთ განჩინებასა
 ამას ვამტკიცებთ. აპრილის კე, ქორონიკონს უოშ.

ხელთა: კათალიკოზი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მე ფ ი ს ძე ი უ-
 ლ ო ნ, ვამტკიცებთ აპრილის კვ, ქორონიკონს უოშ

ტომ სტე- სით... ფელონ

ქ. ჩვენ, საქართველოს მე ფ ი ს ძე ვ ა ხ ტ ა ნ გ, ვამტკიცებ.
 აპრილის კზ, ქორონიკონს უოშ

რტოდ ...

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10297. პარი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. უგანაძე გიორგი ამილახერის შვილს ახნაურიშვილს ბასილაშვილს შერმაზანს მამულზე რომ უჩიოდა, მისს უგანათლებულესობას ბატონიშვილს ვახტანგთან ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ ესენი მოვაყვანინეთ და სამართალში ვალაპარაკეთ.

უგანაძე გიორგი ამას ამბობდა: ის ზაალ უგუნაძის მამული შენ რომ გიჭირავს, ჩემი არისო. მამაჩემი უშვილო რომ იყო, შენ გიშვილა. მაშინ ზაალ უგანაძე რუსეთს იყო, რუსეთიდან მამა ჩემთან მოვიდა, მამის ჩემის გაუყრელ[ი] ბიძაშვილი იყო. და ის ზაალ რომ უშვილოთ მოკვდა, იმის წილი მამული ბატონის შენისაგან იქრთამეთ. რომ ამილახერების მიცემულს წიგნებშიაც უცხადებს ურმაზანს, რომ რადგან ამისის ოჯახისა არავინ დარჩაო, ეგ მამული შენთვის გვიბოძებიაო.

მას უკან მამაჩემმა მესამე ცოლი რომ შეირთო, მე ვეყოლე და რომ გავიზარდე არა შემეძლო რა. მერე დემეტრე ამილახვარიშვილი რომ წახდა, იმის წილი ყმა და მამული სახსოდ დაიდვა და მეც სახსოდ გავხდი. და ჩემის გაუყრელის ბიძაშვილის ზაალ უგანაძის მამული უსამართლოდ შენ რათ გიჭირავსო.

შერმაზან მიუგებდა: ზაალ უგანაძე მამაშენთან გაყრილი იყო. და უშვილოთ რომ მოკვდა, ბატონმა ჩემებმა იმისი წილი ბეთალმანი მამული მე მიბოძესო.

ჩვენ რომ წიგნები გავსინჯეთ, ასე აცხადებდა: რადგან იმის ოჯახისა არავინ დარჩაო, იმის წილი მამული შენ გიბოძეთო. გავს, რომ თუ იმის ოჯახში ყოფილიყო ვინმე, შერმაზანს აღარ მისცემდნენ. რადგან იმ უამს შვილი არა ჰყოლია ამის მამას იესე უგანაძეს და მასუკან მისცემია ეს უგანაძე გიორგი, სამართალი თავის გაუყრელის ბიძაშვილის მამულს ამასვე დაუბრუნებს.

მაგრამ ბასილაშვილმა შერმაზანმა მას უკან ასე თქვა: ამის ბიძაშვილი ზაალ რომ მოკვდა და იმის წილი მამული ამილახერებმა მე რომ მიბოძეს, მასუკან ამის მამა გამეყარა, თავის წილი მამული გაიტანა; მერე ორი ცოლი მოუკვდა და მესამე ამის დედა შეირთო, რომ ეს ეყოლა, რატომ ზაალ უგანაძის მამული ან

არ გაიტანა და ან ერთხელ იმ მამულზე არ მედავაო, თუ ამის მამა და ზაალ უგანაძე გაყრილნი არ იყვნენო.

გ ი ო რ გ ი უ გ ა ნ ა ძ ე მ ი უ გ ე ბ დ ა : ზაალ უგანაძე მამულს და მამა ჩემთან მოვიდა, ერთად იყვნენ, შენ კი ცალკე გაგავდესო, და ისინი ერთად იყვნენო. მასუკან ბატონის შენებისაგან ქრთამით იმის წილი მამული იშოვნეო.

თუმცა ბასილაშვილს შერმაზანს, იმათი გაყრის მოწმე[ე]ბი მოჰყავდა სამართალში, მაგრამ უგანაძე გიორგისაც გაუყრელობის მოწმე[ე]ბი ჰყავდა. და რადგან ასე ორსავე მხარეს მოწმობდნენ, ამათის მოწმობით არც ერთს მხარეს სისრულე რომ არ მიეცათ, ამ საქმეზე ჩვენ ფიცი გაუჩინეთ ბასილაშვილს შერმაზანს, რომ ეს უფრო მოხუცებული, მცოდნე და მახსოვარი კაცი იყო და მამულიც ამას კელთ ეჭირა, სამართლით ფიცი ამას ერგებოდა.

მაგრამ მასუკან უგანაძე გიორგიმ თავის მამისა და ბასილაშვილის შერმაზანის გაყრის ბარათები¹ მოიტანა: უ გ ა ნ ა ძ ე ი ე ს ე თავის წილის მამულით რომ ცალკე გამოსულა, მასუკან ამილახვერებს ზაალ უგანაძის მამული რომ ბასილაშვილის შერმაზანისათვის მიუციათ, მერე ზაალის მაგიერ იმ მამულზე შერმაზან ყოფილა. ზაალ უგანაძეს და ამის მამას² იესე უგანაძეს რაც მეტ-ნაკლები მამული ერთმანერთში ჰქონიათ, შემდგომათ ბასილაშვილს შერმაზანს და იესე უგანაძეს ერთმანერთში გაუსწორებიათ და გაუყვიათ, რომ ის შეფარდებული ბარათები აცხადებს.

თუ გინდ რომ ზაალ უგანაძესთან იესე უგანაძე გაუყრელიც ყოფილიყოს, რადგან თავისივე სიცოცხლეში ზაალის სიკვდილის უკან ბასილაშვილს შერმაზანთან გაუყვია და იმ მამულის გაყოფისა და შეფარდებულს ბარათებს ამის მამა დასჯერებია, მაინც ახლა სამართლით შერმაზანს იმის შვილი უგანაძე გიორგი ველარას შეუვიდოდა.

თორემ ამის მოტანილი ბარათები რომ სამართალში გავშინჯეთ, იმ თარიღს უკან ოცდაექვსი წელიწადი არის, სამი ცოლიც გამოუცვლია ამის მამას. ამდენს ხანს იმაზე არც უდავნია და არც ერთხელ არ უჩივლია. გავს, რომ გაყრილიც ყოფილა და კიდევ უყაბულნია ამის მამას.

ახლა ეს ამის შვილი გიორგი უგანაძე სამართლით ბასილაშვილს შერმაზანს ველარას შეუვა. ის მამული საქართველოს სა-

¹ ბარათებში, ² მამის.

მართლით დარჩა შერმაზან ბასილაშვილს. სხვას საქმე არაღისა აქვს/

აპრილის კე, ქორონიკონს უოშ. ეს რომ ასე დაიწერა, უგანაძემ გაყრაში უსამართლოდ დაიწერა/

ეს სამართალში შემოსასვლელი სიტყვა არის. ეს საქმე უნდა გაისინჯოს სარწმუნოთა კაცთაგან, ვისაც მათი უგანათლებულესობა გამოარჩევს და უბრძანებს.

და რაც ერთმანერთში მეტნაკლებობა იყოს, უნდა გასწორდეს. ან ვისაც საწილო მამული გაეყიდოს, უნდა წილში იანგარიშოთ, რომ უსამართლობა არ მოხდეს.

ამათ გაყრილობის ბარათები ზაალ ქარუმიძისაგან იყო დაწერილი და იმ დროს ზაალ ქარუმიძე ბატონის წილად იყო აღებული. და თუ ბატონის დასაკლისი ყოფილიყო რამე და ან გაუყრელი ყოფილიყვნენ, ზაალ ქარუმიძე არ იყაბულებდა ბატონის დასაკლისს და გაყრაც და გაუყრელობაც კარგად იცოდა.

მაგრამ თომა მღვდელმა, რომელიც რომ უგანაძის მოყვარე იყო და ამ გიორგის მამის იესეს ჯვარის დამწერიც და ამათი სახლის ვითარებისა ზედმიწევნით მეცნიერი, საშინელის ფიცით და ღმრთის სახელის ხსენებით ფიცითა, რომ გიორგი და იასე გაყრილი იყვნენო — იფიცა.

ამილახვრიანთ ბეკლებიცა ჰქონდა და მრავლის აზნაურშვილებსაგან მოწმობა გაყრისა, მაგრამ ამ უცხოს კაცისა და მღვდლის მოწმობამ და თავისის მამისაგან ბარათებით გამოყოფამ უფრო გამოგვიყვანა იქვიდამ და ასე განისაჯა.

შალიკაშვილო ბეციავ! როგორათაც ეს განაჩენი აცხადებს, ასე უნდა ა[ა]სრულო.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.

285. განჩინება სოლომონ კვალიაშვილისა და იოსებ გედგვანიშვილის შინს საჩხუბ
1790 წ. 30 მაისი

ცსსა. ფ. 1450, დავთ. № 38, სპ. № 165. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[121] ჩვენი მგალობელი კვალიაშვილი სოლომონ და გედგვანიშვილი იოსებ სადირაშვილზედ დაობდნენ. მისმა უმაღლესობამ მეფემ ამათი სამართალი ჩვენ გვიბრძანა.

გედევანიშვილის იოსების მამასა და დედას თავისი ქალის-
თვის მზითვით ერთი ბიჭი გაეტანებინა, რომ მზითვი კელთ ეჭირა.
ესენი ჩვენს სამართალში ვალაპარაკეთ.

გედევანიშვილმა ჩვენ წინაშე აღვიარა, რომ სწორეთ-
ტი არისო; მამაჩემმა და დედაჩემმა ეს ბიჭი ჩემს დას მზითვეში
მისცესო, მაგრამ ამ მზითვის ბიჭის ბიძას მზითვეში გატანება არა
ნდომოდა და თავ[ვ]ისი ძმისწული შეეტაცნა და თავის სახლში წაეყ-
ვანა.

ჩვენ რომ ამათი ლაპარაკი მოვისმინეთ, ჩვენ ეს სამართალი
მივეციო: რადგან თავის მამასა და დედას თავისი მკვიდრი ყმის
შვილი თავისი შვილისათვის მზითვით მიუციოთ, ჩვენ ამისი მოშლა
არ შეგვიძლიან. რადგან თავის მამასა და დედას მიუციოთ. ჩვენც
ეს სამართალი მივეციოთ, რადგან ქალის მზითვევი იყო, ისევე ქალს
დავანებეთ.

გედევანიშვილო ბეციავ! მიდი, ხელი აღმართე და
ის ბიჭი დავით კვალიაშვილს მოაბარე. მაისის დ, ქო-
რონიკონს უოშ. ხელრთვა: კათალიკოზი.

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახთისა ირაკლი მეორე, ვამ-
ტყციებთ განჩინებასა ამას. იელისის დ, ქორონიკონს უოშ.

286. გასწიება იოსებ და სომხანე პაპაშვილების მამულის საქმეზე

1780 წ. 14 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 782. დედანი. ქაღალდი. 41,5x21,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. პაპაშვილი იოსებ უჩიოდა თავის სახლის კაცს
სტეფანეს: სახლებს რომ აშენებო, რაც აშენებული სახლები
გქონდაო, იმას გარეთ რაც ალაგი არის — სამშო არისო, შენიც არის
და ჩემიცაო და გაყრაშიაც სამშოთ არის დადებულიო.

სტეფანა უპასუხებდა: სამშოთ არ არის დადებუ-
ლიო. შენ რომ სახლკარი გერგოო, იმის ბაღლად რაც სახლი იყო,
და [ან] სახლის გარეთ ალაგი არისო, მე მერგოო.

მის სიმაღლეს მეფის ძეს ალექსანდრეს ჩვენ —
ტითარაშვილის ზურაბასათვის, თუთუნაშვი-
ლის დავითისათვის, ბარამაშვილის ღვთისავა-

რასათვის და ზუბიაშვილის იოსებესათვის ამ
თი სამართალი ებრძანა.

ჩვენ ღმრთის წინაშე ამათი საბუთები გამოვიძიეთ და
ესენი ხუთნი ძმანი გაყრილან. ორი ძმა ცალკე გასულა და სამსი
ძმანი — იოსებას მამა და მუსეფირა და სტეფანას მამა ცალ-
კე გამოსულან. მუსეფირა ამოწყვეტილა. და ამ მუსეფირას მამე-
ლი ამ იოსებას უშოვნია თავის რძლისაგან: და თავის რძლისაგან მი-
ცემული წიგნი მოვატანინეთ იოსებას. იმ წიგნში რაც წილი ქო-
ნოდა მუსეფირას, ყველა გარჩევით ეწერა.

და გარეთ იმ ალაგს რომ იოსება ედაეებოდა, ის კი არ ეწერა.
თუ მაშინ ის ალაგი საქმით ყოფილიყო დადებული, როგორც სხვა
რაც წილი ქონდა მუსეფირას, ის გარჩევით დაუწერა იმ თავისმა
რძალმა იოსებას, იმასაც დაუწერდა.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცით: თუ იოსებამ გაყრის ბარათი
მოიტანა და იმ ბარათში საქმით სწერია, ხომ საქმო იქნება. და თუ
გაყრის ბარათი ვერ მოიტანა იოსებამ, ვერას შეუვა სტეფანას,
სტეფანასი იქნება.

მაგრამ სტეფანამ შარა ლარში უნდა გა[ა]სწოროს; როგორც
ჩვენ ოთხმა კაცმა ლარი გაუბათ, ისე. აღიწერა თიბათვის იდ, ქო-
რონიკონს უომ.

ქ. მე, ხითარიშვილი ზურაბა, ამ სამართლის დამ-
[ს]წრე და მოწამე ვარ. ეს ჩემი ხელი არის. ხელთვა:

ქ. მე, თუთუნასშვილი დავითა, ამ სამართლის
დამ[ს]წრე ვარ. ეს ჩემი ხელია.

ქ. მე, ბარამაშვილი მღვთისავეარა, ამ სამართალ-
ში დამსწრე ვარ. ეს ჩემი კელია.

ქ. მე, ზუბიასშვილი იოსეფა, ამ სამართლის დამსწრე
ვარ.

ქ. მე, გორის მამასახლისი ზურაბ, ამ გორელების
სამართალს ვემოწმები¹. ბავდი: მონა ღთისა გორის მამასახლისი
ზურაბ.

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი ალექსანდრე, ამ გორელებ-
ის გადაწყვეტილს სამართალს და განაჩენს ვამტკიცებთ. მთიბა-
თვის იე, ქორონიკონს უბ.

¹ ემოწამებ.

ბეჭდი: დავითის რტო სახელ მძესა ალექსანდრე მეფის
ძესა.
ქ. ჩვენ, ამილახვარი ოთარ, ამ გორელის ქედუღუნულ
განჩინებულს სამართალს ვემოწმებით. იენისის იმ, ქონაშეფთხვესა
უმ.

ბეჭდი: მონა ღთისა ამილახვარი ოთარ.

287. განჩინება ნათლისმცემლის მონასტრის შვიხ სვიმონას საქმეზე

1790 წ. 19 ივნისი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2781. პირი ქალაღი. მხედრული.

ქ. წმინდის ნათლისმცემლის ყმა თანდილა ჩიოდა: მე ერთი ქალი მყუნადა და იმ იმერელს სვიმონს მივე, ზედსიძედ შემოვიყვანე და ნათლისმცემლის მონასტერს ეყმო. ახლა ქალი მომიკვდა, თავისი მოგებაც ცალკე გააქვეს და აღარც მონასტრის ყმობას მღომობსო.

ჩვენ, მსაჯულთ, იმერელი სვიმონ მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

სვიმონ ასე ჩიოდა: მართალია, შენი ქალი ვითხოვეო, არც ზედსიძედ შემოვსულვარო და არც ჩემის ნებით მონასტერს ვყმობივარო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, მისს მალაღლირსებას არქიმანდრიტს ეფთვიმეს ვკითხეთ: მართლა ეს სვიმონ თავისის ნებით მონასტერს ეყმო, თუ არაო. ეს შეიდი წელია, რომ თავისი თავი მონასტრის ყმად ქონდა შეწირულიო. ერთხელ მახსოვს ნახევარი თუნგი ზეთი მონასტრისათვის გამოვართვიო, იმ ზეთის მომტანი თითონ ეს იმერელი სვიმონა იყო.

აგრევე გიორგი მღუღელს მოეწერა, მე იქ დავესწარო, ეს თანდილა ამ სვიმონს ქალს რომ აძლევდაო და ამ თანდილას ცოლი უარს იყოო. ამ სვიმონმა თქვაო: შენი ქალიც მითხოვნიას და ნათლისმცემლის მონასტერსაც ვყმობივარო; ქალიც ითხოვა და კიდევ ეყმოო.

რადგან მისს მალაღლირსებას ასე მოეწერა — თავისი თავი თავისის ნებით მონასტერს აყმოო, აგრევე მღუღელს გიორგის რომ მოეწერა თითონ ამ სვიმონმა თქვა, მონასტერს ვეყმეო — რადგან ამათ ასე მოეწერათ, ჩვენ ამათგან მოწერილი ასე ვირწმუნეთ, ვითარცა ჩვენის თვალით გვენახა და ჩვენის სმენით გვესმინა.

რადგან თავისის ნებით მონასტრის ყმობა უთქომს და თავისის

შედლებითაც უმსახურია, დარჩა სამართლით ეს სვიმონა იმერელი ფოჩხიძის შვილი წმინდის ნათლისმცემლის მონასტრის ეკლესიას ყმად.

და თუ თანდილას და ამ სვიმონს ერთმანეთთან ^{ერქვესული} საქმე აქვს, ოთხი კაცი დაისხან, იანგარიშონ და იმათის ანგარიშით გასწორდნენ.

ს ა გ ი ნ ა შ ვ ი ლ ო ბ ე ე ა ნ ! ამათი მოასილი შენ იყავ, ეს ასე აღასრულე. იუნისს ით, ქორთიკონს უოჭ.

ქ. უძლიერესი საბუთი ეს უფროა, რომ ქალაქის დავთარი ენახეთ და ასე ეწერა: ნათლისმცემლის მონასტრის ყმა სვიმონა მეხაშეო. ამან უფრო დაქამტკიცა ჩვენი გონება, რომ თავისის ნებით ყმობია წმინდა მონასტერს ეს სვიმონა. დარჩა სამართლით ეს იმე-

რელი სვიმონა ყმად მონასტერს.

--	--	--

მსაჯული სოლომონ	დივან ბეგი	
-----------------------------	---------------	--

288. განჩინება ალავერდალას მეუღლისა და წახმარას ვალის საქმეზე
1790 წ. 28 ივნისი

ცნსა. ფ. 1450. დავთ. № 2. საბ. № 88. პერი. ქალაღი. მხედრული.

[84] მისს სიმაღლეს დედოფალს ჩვენ — მსაჯულთათვის ებრძანა: ა ლ ა ვ ე რ დ ა ლ ა ს მეუღლე რომ უჩივის წ ე ს ი ა რ ა ს ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო. წესიარა და ალავერდალ[ას] მეუღლე მოვაყვანიხეთ და ვალაპარაკეთ.

ალავერდალას მეუღლე ასე ჩიოდა: მ უ რ ა დ ა ს ჩემის მეუღლისაგან მ ი ს რ ს ჯ (სამოცი) თუმანი აეღო, თამასუქი მიეცა და თავისი სახლი გირაოდ ჩაეწერა. მურადა აქ მოვიდა. ეს ჩემი თეთრი ვთხოვე. მითხრა: შეიდანში სახლი გირაოდა მაქვს, ეს ჩემი გირაო სახლი და ჩემი მეუღლე გაგცემს შენის თეთრის პასუხსაო. [v] მურადა მისრს წავიდა. მურადას მეუღლემ ცოტას ხანს სარგებელიც მაძლივა. ახლა აღარც თავნს მაძლევეს, აღარც სარგებელს და წ ე ს ი ა რ ა ც იმის სახლს არ მანებებს, სამართალი მალირსეთო.

წ ე ს ი ა რ ა მ ი უ გ ე ბ დ ა : მისრს რომ გირაოდ ჩაეწერა მურადას თავისი სახლები შენის მეუღლისათვის, მურადა აქვე მოვიდა, თავისი სახლები გირაოდ მომცა, თეთრი გამომართო, სახლებ-

ში მე დამაყენა და შენ თავისი გიროს სახლებისა მოგცა პირთა და თავისი მეუღლეს შეგაპარა. შენც ნება მიეცი, აღარა სარგებელს თუ შენი ნება არ იყო, მურადა რომ აქ იყო და მე ამ სახლებს მამაყენა და თეთრი გამომართო, რატომ მაშინვე არ მითხარ და სახლებში რათ დამაყენეო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ, ეს სამართალი მივეცი: რადგან მურადა აქ მოსულა და თავისი სახლები ამ წესიარქათვის დაუგირავებია, ალავერდას ცოლს სკოდნია, რომ მურადა ამ წესიარას სახლებს უგირავებს და წესიარქათვის უნდა ეთქვა: ჩემია ეს გიროს, შენ ნუ იგირავებ.

თუ ალავერდას ცოლს წესიარასთვის ასე ეთქვა და წესიარას დაეგირავებინა, ახლა მოიშლებოდა ის გიროება; მარა წესიარასთვის რომ არა უთქვამს რაო და მაშინვე ხელი აუღია და მეიდნის სახლის გიროებს დასჯერებია, ახლა [85] წესიარს ველარას შეუვა ალავერდას მეუღლე.

წესიარას, მანამ თავის თეთრს რაც მიუცია მურადასთვის წესიარას და ან რაც დაუხარჯავს იმ სახლებში, მანამ იმას არ მისცემენ, მანამ წესიარს იმ სახლებიდან ვერავინ გამოიყენას.

მარა როგორც მურადას მეუღლე შეპირებია ამ ალავერდას მეუღლეს და სარგებელიც უძლევია, ახლაც ისე უნდა მურადას მეუღლემ ალავერდას მეუღლეს სარგებელი აძლიოს. და თავნი კი უნდა დაქცალოს.

იულისის კმ, ქორონიკონს უომ.

ჩვენ, ყოვლის საქართველოს დედოფალი დარეჯან, მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. დეკემბრის ღ, ქორონიკონს უომ.

289. განჩინება ლუარსაბ ლოლაძისა და გივი უშიაყვილის მამულის საკმეზო

1790 წ. 11 ივლისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 4715. დედანი. ქაღალდი. 67x23 სმ. მხედრული განკეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილმა იულონმა, მსაჯულთ ჩვენთან დასწრებით ლოლაძე ლუარსაბ და უმეკაშვილი გივი ვალაპარაკეთ.

გივი ასე ჩიოდა: მამაჩემს ხმა ლაძისაგან ვანთავრ-
 ში ვენაქი ჭონდა ნასყიდი და ეჭირა. მამა მომიკვდა, და მამა
 ლი. ამ ლუარსაბის მამამ ბებია¹ ჩემს გამოართო ის ვენაქი და ერთი
 უბრალო მიწა მოგვცა, ეს ამ ვენაქი სანაცვლო იყოსო. იქვე ვან-
 თაურში ქურულისაგან ერთი ვენაქი გვჭონდა ნასყიდი, ისიც
 წაგვართო ობლობაში² და ამ ლუარსაბს უჭირავსო. მესამე, იარა-
 დაშვილისაგან იქვე ვანთაურში ნასყიდი ვენაქი მჭონდა,
 ისიც ამ ლუარსაბს უჭირავსო. ამე[ვ]ების სამართალი მალირსეთო.

ლუარსაბმა მიუგო: პირველს ვანთაურს³ ვენაქში მიწა მოგი-
 ცვალეო; ჩვიდმეტ-თვრამეტი წელია, ის მიწა შენ გიჭირავსო და ის
 ვენაქი მეო. და ქურულისეული ვენაქი მართალია, თქვენი იყოო.
 მარა მამაჩემმა იყიდაო, ექვსი მილანთუნი უნდა მიეცაო და ან
 ერთი ძროხაო; თუნდა ერთს ძროხას მოგვცემ, თუნდა ექვს მილან-
 თუნსაო. და იარადაშვილისეული ვენაქი იმ გაცვლილს ვენაქზე
 სართათ დამიდეო. თუკი შენი ნება არ იყო, იმ გაცვლილს ვენაქზე
 სხვანი რომ მედავებოდნენ, რატომ ან შენ არ ედავე და ან ის⁴ ნას-
 ყიდობის წიგნი რათ მამეცო.

გივმან მიუგო: შენ რომ სხვანი გედავებოდნენ იმ ვენაქზე, მა-
 შინვე გითხარ: ეს შენი მიწა ისევ შენვე დაიჭირე და ჩემის წიგნით
 ჩემს მოდავეს მე ველაპარაკებო. არც მიწა გამომართვი და არც
 მე დადავეო; და ჩემს ნასყიდს კაცს ეს ნასყიდობის წიგნი ებარა, ძა-
 ლით იმას ეგ წიგნი წაართვიო და დაიჭირეო; და თუ ძალით არ
 წაგერთმია ან შეცვლილს წიგნს ან მე მოგცემდიო და ან შენ გამო-
 ვართმედიო. ქურულის ვენაქი რომ წამართვი, ან ეს ძველი ნას-
 ყიდობის წიგნი რატომ არ გამოართვიო, და ან ახალი რატომ არ
 დამაწერინეო. და შენვე რომ ამბობ: ექვსი მილანთუნი უნდა მომი-
 ცაო და ან ერთი ძროხაო, ხომ არც ერთი არ მოგიციაო. მესამე, ვე-
 ნაქისას რომ შეუბნები, ეგეც გაცვლილს ვენაქზე ედავაო. შენვე
 იცი, რომ მარტო ის ვენაქი ოთხ იმ მიწა[დ] ლირდაო და სართს
 რაღად დაგიდებდიო. მარა პირველი ვენაქიცა, მეორეცა და მესამე-
 ცა ასე ძალის დატანებით წამართვიო და გიჭირავსო.

ჩვენ რომ ამათი სარჩელი მოვისმინეთ, აღმოჩნდა სამართალში,
 რომ: ვანთაურში ვენაქი ამ გივის ნასყიდი ყოფილა და ლუარსაბის

¹ ბებია. ² ობლებაში. ³ ვანთაურში. ⁴ იმ.

მამას ამ გივის ბებიათვის¹ გამოურთ[მე]ვია. დედაკაცისაგან მამუ-
ლი არ გაიციემა, და თუნდა იმისაგან[აც] გაიციემოდეს, სწორედ მამულ-
ცემ[უ]ლად არა ჩანს²; შეცვლილის წერილი და ნებით³ მამულსაგან
ჩანს: რადგან შეცვლილათ არა ჩანს და უფრო ძალის დატანებით
ჩანს, ხმალაძისსეული⁴ ვენაჯი დარჩა ამ უმეკავილს გივის. და ამის
სამაგიერო მიწა რომ გივს უჭირავს, ის მიწა ლუარსაბს დარჩა.

აგრევე იარადაშვილისსეული ვენაჯიც ამ გივს დარჩა. აგრევე
ქურულისსეული ვენაჯიც რომ ამ გივს ქონია ნასყიდი და ლუარსაბს
სჭერია, და ამის მეტი პასუხი რომ ვერა მიუგო რა, უნდა ფასი
მომეცაო, მაშინ ვერ მოგვეც, ახლა მოგვემო, ეს დიად სუსტი პა-
სუხია. ამისი ნასყიდი ვენაჯი დაუჭერია. იმ ვენაჯისა არც ძველი
ნასყიდობის წიგნი გამოერთვია და არც ახალი, და არც ფასი მიუ-
ცია და ისე თავის ძალით სჭერია. ესეც სამართლით ჩამოერთო და
ამ გივს უნდა მიჰბარდეს.

ბოქოულთხუცესო ჩერქეზის შვილო ფირან⁵ ეს ასე
აღასრულე, როგორც ზემორე გაგვიჩენია. იულისს ია, ქორონიკონს
უოშ.

ქ. ეს რომ ასე დაიწერა. ლუარსაბმა კიდევ ასე იჩივლა: მრავალნი
მყვანან მოწმენიო, რომ ხმალაძისეული ვენაჯი იმ მიწაზედ
ამ გივის ბებია⁵ თავისის ნებით შემომიცვალაო.

რომელთაც იცოდნენ, რომ ამის ბებიას თავისის ნებით შეეცვა-
ლოს, იმისი მცოდნე ერთი, რომელიც უნდოდეს ლუარსაბს, შეა-
ფიცოს, რომ ასე უნდა თქვას: «ამისმა მადლმა, თქვას გივო, ეს
ხმალაძისეული ვენაჯი ბებია⁵ შენმა თავისის ნებით შემოუცვალა». თუ
ამისთან[ა] კაცი შეაფიცა ლუარსაბმა, ის ხმალაძისეული ვენაჯი
ლუარსაბს დარჩება. და თუ ასე ვერ შეაფიცა, ის ხმალაძისეული
ვენაჯიცა ამას დარჩება.

ფირან⁵ ერთი ვენახი რომ ქურულისსეული იმ გივს ქონია
ნასყიდი, მეორე იარადალაშვილისსეული ვენაჯი, და მესამე ხმა-
ლაძისსეული, ის ქურულისსეული ვენაჯი და იარადალაშვილი[ს]სე-
ული ვენაჯი ორივე ამ გივს მიაბარე. და თუ ხმალაძისსეულს ვე-
ნაჯზე კაცი ვერ შეაფიცა, ის ხმალაძისსეული ვენაჯიც ამ გივს მია-
ბარე. ეს ასე აღასრულე.

სამი ბეჭედი:

1. ტომ სქესით არ ნაცლისაგან იულონ ირაკლისაგან.
2. დივანბეგი
3. ომან.

¹ ბებიათვის. ² არა ჩანს. ³ ხმალაძისსეული. ⁴ ბებია. ⁵ ბებია.

ცსა. ფ. 1448. № 3788. დედანი. ორადგაკეცილი ქალაღი. 34 X 22 სმ. მკვდ-

რული განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია მძიმე, წერტილი და ორწერტილი.

მისი უმაღლესობის ჩუენის ყოვლად მოწყალის კელმწიფის მეფისათვის ნუსხით მოეხსენებინა ყოვლად სამღუდელოს რუსთუელს არხიეპისკოპოსს სტეფანეს, ესრეთ:

«როდისაც ყოვლად სამღუდელოს ნეტარპქსენებულს რუსთუელს კირილეს ბოდბლობა მიელო თქვენის ბრძანებით, მაშინ ღმრთავების ეკლესიისა მრავალი რამ წაელო ამ მიზეზით, რომ ორის წლის მოცდის პირობით წასულიყო, თუ იქ ვერ გავსძელ, აქვე მოვალო და ბოდბელ-რუსთველობით იქსენიებოდა.

მეორე რომ იმ დროებში რუსთველი არავინ იჯდა და რაც მე მბოძებოდა და როდისაც მებოძა და მარტყოფს მიველ და აღარა დამხუდა რა. მეც დღევანდლამდინ ველოდი, მეგონა, რომ რაც წაელო ჩემის ეკლესიისა, ისევე უკანვე მომცემდა თავისის ნებითა და ამისთვის სიცოცხლეში ვერა ვჰსთხოვე რა, რომ უფროსი ბიძა იყო და ვერცარა ვაწყენინე.

ახლა იმას უცნაური სიკუდილი ეწია და წყალობას ვითხოვ, რომ რაც ჩემის ეკლესიის საქონელი წაუღია, ისევე მებოძოსო.

ეს ნუსხით წერილი იმის უმაღლესობას ამის უწინდესობისათვის ებოძებინა და ებრძანა: ჩუენ მრავლის საქმისაგან მოუტყულობა გუაქვს, და რადგან საეკლესიო საქმე არის, თქვენგან უნდა გარიგდესო.

შემდგომად რაოდენთამე რუსთველი ჩამოვიდა ქალაქსა და მისი უწინდესობაც მობრძანდა დიქსტარიისაში და რუსთველიც მოვიდა, დავსხედით და წინაშე ღმრთისა გამოვიძიეთ და განვიზილეთ საქმე, მათი.

და რომელიც გამოცხადებით ღმრთავების ეკლესიისა წაელო, წამლებიც მოვაყვანიეთ, ბოდბლის ბერი ნეოფიტე, და მისთავე სიტყუთა აღვრიცხეთ:

1. ბარძიმი, ფეშხუმი, ვარსკულავი, და კოვზი, რუსთველობაში გაკეთებული; 2. მანტია ერთი ხარისა; 3. ენჭერი; 4. სასარდლოს ნარბევის აზარფეშა ერთი; 5. ორი თასი, ერთი ხუცის ნიშნად აღებული, და მეორე შანებით გაკეთებული; 6. ქამნი და სამოციქულო რუსეთს ტფილელის ათანასისაგან დაბეჭდილი; 7. ორი

კმალი, ერთი თოფი, ერთი დანბანა¹ ნარბევში აღებული; მ. ბოძ
ბლობაში ახმეტელთ რუსთელის ყმათ კულუბი არ მიეცათ და
საუღიოთ ცხრა თუმანი აეღო.

ერწინეული
გინგლიყოსეკა

და ესე ყოველნი რიცხვით ზემოწერილნი საკუთრად ღმრთაე-
ბის ეკლესიისა იყო, ცხადად ჰსჩნდა და აღარც სამართალი ეჭირვე-
ბოდა და ეკლესიასვე მიეერთეთ.

ამას გარდა ყელსაკიდი ხატი იყო, რომელიც ამის უწმინდე-
სობას რუსეთიდან მოსულს, რუსთვლობაში ებოძებინა კირილეს-
თვის.

მოვახსენეთ და ბრძანა: «მართალია, კირილეს რუსთვლობა-
ში უბოძეთ, მაგრამ რადგან ის მიიცუალა, ახლა რუსთველის
სტეფანესთვის მიბოძებია, კირილეს რამდენიმე ეამი უწი-
როსო.

კიდევ ექვსისთვის თათუენი იყო მხედრული, რუსთვლობაში
ღვინით და თეთრით ნასყიდი და ღმრთაეების ეკლესიას მიეერთეთ,
ამ ჰაზრით, რომ: თუ საეკლესიოს თეთრით და ღვინით იყიდა, სა-
კუთრად ეკლესიისა იქნებოდა. და თუ თავის კონდაკის თეთრით
იყიდა, მაინც იმის მოსახსენებლად ღმრთაეების ეკლესიას უბოძა
ამისმა უწმინდესობამ.

ამას გარდა, კიდევ მარტყოფი დამ არის წაღებული იმავ
ნეოფიტე ბერისაგან და გამოცხადებით კი არ ვიცით,
სწორედ ეკლესიისა არის, თუ თავისის კონდაკით არის ნაშოვნი:

1. ორი სახარება კელწერილი, რომელიც ერთი გერასიმეს
უბოძა ბოდბლის საწირავად და მეორე ბოდბის ეკლესიას დარჩა.
2. ხუთი ქუემოური ქეჩა — ორი რუსთუელს და სამი ბოდ-
ბელს;
3. სამი ხალიჩა — ერთი კარგი რუსთუელს და ორი ბოდბელს;
4. ოთხი ფარდაგი — ერთი რუსთუელს და სამი ბოდბელს;
5. ოთხი დიდი საპალნის ხურჯინი — ორი ახალი და ორი ნახ-
მარი, ერთი ახალი ხურჯინი რუსთუელს და სამი ბოდბელს;
6. ორი რუსული ჩაიდანი — ერთი რუსთუელს და ერთი ბოდ-
ბელს;
7. ფინჯნები რვა ვარაყიანი თავისის ნალბანქებით — ოთხი
რუსთუელს და ოთხი ბოდბელს;
8. ორი ულავი ცხენი და ერთი იაბო წაუყვანია, აღარა ჰსჩანს,
ვექვოქბ გაუცია;

¹ დანბანა.

9. ოთხი ჩინის ჯამი თავის თებშეებით — ორი რუსთუელს და ორი ბოდბელს;

10. ოთხი ქვემოთური ქაშანურის ჯამი და თებში თუელს და ორი ბოდბელს;

11. ორი რუსული თეთრი თებში — ერთი რუსთუელს და ერთი ბოდბელს;

12. ერთი დიდი ტაფა თავის თავსახურავით — ესეც ბოდბელს;

13. დანა, ჩანგალი, კოვზი ვერცხლისა რუსთვლობაში ნაშოვნის — ესეც ბოდბელს;

14. ხუთი ჯორი რუსთვლობაში ნაშოვნის რომ გაპყოლია ბოდბელს და ოთხილა არის, ამას ა ი დ ე მ უ რ ე შ ი კ ა ლ ა ბ ა შ ი ე ლ ა ვ ე ბ ა.

ამისას ჩუენ ასე ვჰსჯით: თუ აიღემურმა ასეთი სარწმუნო და მტკიცე ნიშანი რამ მოიტანოს და სარწმუნო მოწამე მოიყვანოს, რომ სწორედ მიზარებული ჰყოლოდეს ბოდბელს ის ჯორები და იმ ჯორების მაგიერი არა ევარკაცებინოს რა ბოდბელს აიღემურისათვის, მაშინ აიღემურს დარჩება.

და თუ ვერც ერთი ვერ შეიძლო აიღემურმა, მაშინ ორი ჯორი მიეცეს რუსთუელს და ორი ბოდბელს. ჩუენ ასე ვჰსაჯეთ და ნება იმის უმაღლესობისა არის.

ესე ყოველი რაე წილად ერგო ბოდბელსა, რადგან რუსთვლობაში ნაშოვნის არის და თან წაუღია, რომელიც ბოდბელი დაჯდეს, იმ მიცვალებულს ბოდბელს კ ი რ ი ლ ე ს მ ო ა ხ მ ა რ ო ს ს ა მ ა რ ხ ა დ.

მისირელს ი ბ რ ე ი მ ბ ე გ ს მ არ ტ ყ ო ფ შ ი ე კ ლ ე ს ი ის ა ლ ს ა შ ე ნ ე ბ ლ ა დ ო რ მ ო ც დ ა ო თ ხ ის თ უ მ ნ ის ო ქ რ ო რომ გამოუგზავნია, თორმეტი წელიწადია.

ამ თეთრის საქმე გამოვიკითხეთ და შევიტყუეთ, რომ ეკლესია არ აღშენებულა და თეთრიც ადგილსავე არის. ჩამოვაყვანიეთ იმ ბეგის ძმა შ ი ნ ჯ ი კ ა შ ე ი ლ ი ბ ა ს ი ლ ა და ვჰკითხეთ და იმან საშინელის ღმრთის სახელის ფიცით ასე აღგვიარა:

«მე რომ მიველ, იბრეიმ ბეგმა მკითხაო: ისეე გომურის ეკლესიაში ჰსწირვენ მარტყოფსა, თუ სხუა გააკეთესო». მე მოვახსენე: «არა, ზემოთ რომ წმიდის ნიკოლაოსის ეკლესია არის, იქ ჰსწირვენ მეთქი». და მიბრძანა: «დედაჩემს ხომ იქ ასელა არ შეუძლიან და რა უნდა ქნასო». მას უკან მკითხა, რუსთველი ვინ არისო. მე მოვახსენე: «ენისელთ მოურავის შვილი კ ი რ ი ლ ე არის მეთქი». მერე მიბრძანა: «მე ვავგზავნი ცოტას რასმე თეთრსა ეკლესიისა»

თვის, რომ ეკლესია ააშენონოა. და გამოატანა ჩემს სპიქს ზე-
 რუაშვილს გოგონას ორასი ოქრო, რომელიც ~~გარდაცემული~~
 რუსთულს მიერთდა. მე ამის მოწამე ვარო, წინაშე ~~მე~~

ამ ოქროების საქმე კიდევაც გამოვიძიეთ მოქალაქეთაგან და
 რუსთელის მსახურთა სამღუდელთა და საეროთაგან და მათგანაც
 შევიტყვევით, რომ იქიდან მოსული თეთრი სარგებლით გაუცია კი-
 რილეს და დამწვარს ვარდა, დღესაც ჰსჩანს ამ თეთრისა ორმოცდა-
 ათის თუმნის თამასუქი ერთი, რომელიც მესანთლე ზურაბისა-
 გან არის აღებული, კიდევ თავნისა და სარგებლისაგან ამდგარი
 ათი თუმანი, რომელიც ისაია გარდუკეტაშვილსა აქვს.

კიდევ ერთი ოქროს სარალუჯი თვლებიანი და კიდევ ამ თეთ-
 რის სარგებელი ცხრა თუმანი ნეტარჰქსენებულს კირილე ბოდბელს
 მოწყალეებასა და ქუელის საქმეზედ საიდუმლოდ დაუხარჯაეს, რო-
 მელსაც ზურაბა მესანთლე ჰმოწმობს და უნახავსმცა. ამას აღარ
 გამოვეკიდენით და დავიდუმეთ.

ეს ორასი ოქრო მარტყოფში ეკლესიის აღშენებისათვის გამო-
 ვხავნილად დამტკიცდა თავისის სარგებლით და ნება იმის უმაღლე-
 სობისა არის.

იულისს კვ, წელსა ჩღვ.

მდაბალი მიტროპოლიტი

სუეტის ცხოვლის და იმის სიმალლის კარის დეკანოზი ნი-
 კოლაოზ
 მწიგნობარი არხიმანდრიტი

თავში:

ჩუენ მიერ და ჩუენისა დიკასტირიისა მიერ განჰსჯილსა გან-
 ჩინებასა ამას ვამტკიცებ. იულისს კვ, წელსა ჩღვ.

ხელთოე: კათალიკოზი.

კიდვზე:

ჩუენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი მეორე, ვამ-
 ტკიცებთ ამ ჩვენის შვილის, მისის უწმინდესობისაგან და მისის
 დიკასტერიი[ი]საგან განსჯილს სამართალს. აგვისტოს ვ, ქორონი-
 კონს უჰგ.

ბეჭდი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1154. დედანი. ქალაქი. 42,6X21 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნაშნად ნაშპარია წერტილი.

ქ. ენდრონიკაანთ და ჯიმიოელთ მამულზე ცილობა ჰქონდათ.

ჯიმიოელთ მოჰქონდათ გუჯარი მეფის იმანყულიხანისა, რომელშიაც სწერს: რაც მეფის ალექსანდრეს გუჯარში სწერია, ის ხომ ვერ მივეციოთ ჯიმიოელთ და რამდენიმე მოუპვრით მამული იმათს მოდავეთ და ჯიმიოელთ დავანებეთო და სამნები ჩაუსხითო.

ამ მეფის იმანყულიხანისაგან გამიჯვნას ენდრონიკაანი სხვაგან ნიშნევდნენ და ჯიმიოელნი სხვაგან.

ამათმა სარჩელმა ჩვენთან სამართალში ბევრჯერ გაიარა. ჩვენ ფიცის მოუხდელობისათვის კიდევ გაუმიჯნეთ, მაგრამ ენდრონიკაანთ მიჯნაზე სარჩელი შექნეს: ჩვენ ამ მიჯნით ბევრი მამული გამოგვეერთვაო.

რადგან მეფის იმანყულიხანის გუჯარში გამიჯნულობის ნიშნებს არ აცხადებდა და გაურჩევლად ეწერა, უფიცრად ამათი სამართალი არ გადასწყდებოდა.

ეს სადაო მამული რადგან ენდრონიკაანთ ეჭირათ, სამართლით ფიცი ამათ ერგებოდათ, როგორც მეფის ვახტანგის სამართალი თერთმეტს რიცხვში სწერს: ვისაც მამული ჰქვით უჭირავს, ფიცი იმას ერგებაო; და კიდევ მეათორმეტს რიცხვში სწერს: თუ იმისთანა სადაო მამული არის, იქნება საბატიო კაცის შვილი თავისის მსახურ აზნაურშვილით და ყმით აფიცონო.

საქართველოს მსაჯულნი თან ვიახელით და სამართლის წიგნისაებრ ასე განვაჩინეთ:

რომელსაც ენდრონიკაშვილს და ერასტის შვილებს ამ სადაოს მამულში წილი უძესთ, წადგნენ იმ მამულის კაცი, სოფლეთრად თან მიიღვენონ და სადამდისაც ეფიცებოდეს, შემოურონ და ასე დაიფიცონ: «ამისმა მადლმა და განმაცხოველებელმა ღმერთმა ჯიმიოელნო, მეფეს იმანყულიხანს აქამდის გაემიჯნოს, მამა-პაპით ეს მამული ჩვენიც იყოს და არც გამოგვრთმეოდეს».

* შტრ. 1791 წ. 26 ნოემბრის განჩინებას ამავე საქმეზე (აქვე, № 318).

თუ ასე შეპფიცეს, დარჩებათ ენდრონიკაანთ და ერასტო
შეილებს სადამღისაც გაიფიცვენ. და თუ ვერ დაიფიცეს, დარ-
ჩებათ ჭიმითელთ, სადამღისაც მეფის იმანყულისხანისაგან გამოიწვე-
ლად ამბობენ.

გინგლიჩოთქაჲ

ეშვიკალასბაშო გარსევეან! განჩინება ესე ასე აღასრულე.
სეკდემბერს ი, ქორონიკონს უოჲ.

ქ. ზემორე რომ ენდრონიკაანთათვის ფიცი გაგვიჩენია, რომე-
ლიც მიჯნა ენდრონიკაანთ გვაჩვენეს, თუ იმ მიჯნას გადასცილდენ
და მეტი მამული გამოიფიცეს, ფიცი გაუმტყუნდებათ.

ბეჭადი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე
ვესი ბეჭადი:

1. არ ირჩევა
2. მე თოღი
3. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად
მაგო, ბეჯან
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ
5. სალთხუცესი კახეთისა ქაიხოსრო
6. დივანბეგი

ქ. ძმაო ბატონო ყორიასაულბაშო ლუარსაბ! მერე ეს ბა-
ტონის ბრძანება ასე უნდა აღასრულო. ეს რომ აღასრულო, ამათ
ბერე გარჩევის წიგნი უნდა მოსცე. ოკდონბრის ი, ქორონიკონს უოჲ.

292. უჯათოზის წიგნი ირაკლი II-ისა სახლთუხუცეს კაიხოსროსადმი

სამხატლის მიცემის შესახებ

1790 წ. 18 სექტემბერი

ცსსა. ფ. 1448. № 472. დედანი. ქალაღი. 27,3X18,2 სმ. მხედრული. გარკვე-
თილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახმარია წერტილი.

ქ. სალთხუცესი ქაიხოსრო საგარეჯოს მოუ-
რავს ჭამასპის ყარაბულახის მამულზე ედავებოდა
ამ სიტყვით: ყარაბულაღი უჯარმა არისო, ასე რომ უჯარმას
მსახლობელთ ვენახად და მამულად ყარაბულაღი ჰქონიათო. და
რადგან უჯარმის მონახევერე ვარ, სამართლით ყარაბულაღში ჩემს
ნახევარს წილს ვითხოვო.

მოჰქონდა სალთხუცესს გუჯარი მეფის იმანყულისხა-
ნისა, რომელშიაც უჯარმაში მსახლობელი ჩოლოყაანთ
ყმებს სახელდობრ სწერს: [აქვე უჯარმაში ბაადურის ყმებს მოჰყვე-
ბა გაუწყვეტლად, ყარაბულაღს მოაბამს, სწერს რამდენსამე კვამლს

და დაასრულებს; მერე გასწვვეტს და სწერს: აქვე საზუგუძურის
ყმა, ამასაც დაასრულებს; მერე სწერს: აქვე უჯარმას, აქვე
შვილის ყმაო, სახელდობ სწერს.

ამას გარდა სახლთხუცესს მოჰქონდა ნათლისმცემლის მოსახ-
ტრელთაგან ნასყიდობის გუჯარი, რომლითაც ათს ეუამლს უჯარმა-
ში მსახლობელთ ნათლისმცემლის მონასტრისათვის ყარაბულალს
მამული მიუყიდიათ.

ამ საბუთებით ყარაბულალს სალთხუცესი უჯარმად აცხადებ-
და და ნახევარს წილს ითხოვდა.

მოურავი ჯამასპი მიუგებდა: ყარაბულალი და
უჯარმა სხვადასხვა არისო; უჯარმელს კაცს თუ არ ნასყიდობით
სამკვიდროდ მამული ყარაბულალს არა ჰქონიათო, დიდი ხანია ჩვენ
გავყრილვართ, მამა-პაპით ყარაბულალი ჩვენია, შენ! ჩემი მონაწი-
ლე არა ხარო. და თუ საბუთი შეგიძლიან, რამდენსაც საკუამლოს
საბუთს სამართალში აღმოაჩენ, სამართლით იმდენს საკუამლოს
დაგანებებო.

ამათი სარჩელი რომ მოვისმინეთ, რადგან მოუცლელად ვიყა-
ვით, ჩვენ, საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე, საქართვე-
ლოს მსაჯულთ თანდასწრებით ეს წერილი სალთხუცესს ქაიხოსროს
უჯათად მივეციო, რომ როდესაც მოვიცალოთ, სამართალში ელა-
პარაკოს და ღმრთის წინაშე სამართალს მივსცემო. სეკდემბერს იგ,
ქორონიკონს უოშ.

ორი ზეპული:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქაიხოსრო

2. დივანბეგი

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა ირაკლი
მეორე, ამ მოსამართლეთაგან მიცემულ წიგნს ვამტკიცებ. სეკ-
დემბერს იშ, ქორონიკონს უოშ.

ზეპული: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

1 შენი.

1790 წ. 28 სექტემბერი

ცხსა პ. კარბელაშვილის პირადი ფონდი № 1451. რეგისტრაციის № 114. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ველისციხელნი და ახაშნელნი რომ მამულზედ დაობდნენ, რადგან ამ დროს მოცლა არა გვექონდა, რომ ამათი სარჩელი საბოლოოდ გარდაგვეწყვიტა, ახლა ასე გავარიგეთ: უწინარეს რომ ახაშნელთ ფიცი დავადევით, რომელზედაც ახაშნელთ მიჯნაზედ ფეხი დაუდგამთ იმ თავიდან ხევის პირზედ რომ მუხა დგას და ველისციხელნი მიჯნად იმას ამბობენ, ამ ორს მიჯნას შუა რაც მამული არის, შუა უნდა გაიყოს, სწორედ ლარზე უნდა გაიმიჯნოს თავის გასადევრით ალაზნამდის, მიხვევ-მოხვევა არ იქნება. რაც სწორედ ლარზე გაიტანოს, ისე უნდა გაიმიჯნოს, ნახევარი ველისციხელთ უნდა მოხნან და ნახევარი ახაშნელთ სამართლის გარდაწყვეტამდის, ასე შერიგდნენ.

ღვთით როდესაც ჩვენ მოვიცლით, ჩვენ მოვალთ ახაშნისა, ზეგამისა, ველისციხისა, მუკუზნისა და ურიათუნის მიჯნებს თვით ჩვენის თვალით ვნახავთ, გულსმოდგინეთ გამოვიძიებთ, მიჯნებსაც მაშინ გავარჩევთ და სამართალსაც მაშინ გარდავეწყვეტთ. მაგრამ ზეგამს თავისი ბოლო უნდა უპოვნოთ. ზეგამის ბოლოს დაკარგვა არას გზით არ იქნება.

ურიათუნბანს ზევით თელავამდის რაც სოფლები არის, თავ-თავისი ბოლო გარჩეული აქვსთ. და ურიათუნბანს ქვეით გუჯაანამდის რაც სოფლები არის, ღვთით როდესაც მოვიცლით, თავ-თავისი ბოლო სამართალი უნდა გაურჩიოთ. ახლა საბოლოოდ ამათი სამართალი ამისთვის არ გარდავეწყვიტეთ, რომ იქით ჩუმლაყის მხარეს ახაშნელთ მიჯნა უნდა გავსინჯოთ და სამართალს მაშინ გარდავეწყვეტთ.

რომელნიც სამართლის გარდაწყვეტამდის ამ ჩვენს გარიგებულს გარდავლენ და შფოთის მიზეზნი შეიქმნებიან — ველისციხელნი თუ ახაშნელნი, ჩვენს შეცოდებათ მოვიკითხავთ და გარდავახდევინებთ.

მაგრამ თუ ასეთი წერილი და საბუთი გამოჩნდა — ან ერთს მხარეს და ან მეორეს, რომ ჩვენი მოსვლა აღარ დასჭირდა, სამართალს იმ საბუთზედ გარდავეწყვეტთ.

მღივანბეგ-შეიკალასბაშო თეიმურაზ! ეს ასე უნდა აღასრულო, როგორც გვიბრძანებია.

მდივანბეგო ქაიხოსრო! ამ გარიგებაში შენც იქნები
დაესწრა და როგორც ამ წერილით გვიბრძანებია, ასე უნდა აღა-
სრულოთ. სეკდემბრის 18, ქორონიკონს უოშ. ეროვნული

ქ. ძეგამის ბოლო ველისციხეს და ახაშენს შეუძენდა მისი
ნოთ და გაურჩიოთ და სხვას სოფლებს, რომელსაც გარჩეული აქვს,
ხომ ის არის. და რომელსაც გარჩეული არა აქვს, სამართლით უნდა
გაურჩიოთ. ურიათუბანს ქვეით რაც სოფლები დაგვიწერია, იმათსა
ვეწერთ. ერეკლე

ქ. მდივანბეგო ქაიხოსრო! როგორც ამ განაჩენში სწერია,
წლეულობით ასე გაუყავ და სამემრისოდ შავათს სამართალს ჩვენ
კარგად გავარიგებთ. [მკათათვის ვ. ქორონიკონს უბ.

ქ. იმისი წლეულობით გაყოფა, როგორც იმ მეორეს განაჩენ-
შიაც სწერია, სწორეთ ისე გაყავ. ერეკლე

294. განჩინება პარუშიმთა მამულის საქმეზე

1790 წ. 22 ნოემბერი

ცხსა. ფ. 1449. ნაბ. № 1260. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. ბატონის შვილის ვახტანგის ოქმი იყო და ბა-
ტონ ოთარ ამილახვარისა, ალათანგი ხერხეუ-
ლიძე იასაულათ ებოძებინა: ქარუმიანთ ხურვალეთზედ
ალაპარაკეთ და რასაც მიხედვო, ჭეშმარიტი სამართალი მიეციოთ.

ჩუენ ჭეშმომხსენებულნი ამათს სამართალში დავესწარიოთ და
ვალაპარაკეთ. ხურვალეთსა, წინაგარსა, წუბანსა და
ზემოყაუსს დაობდნენ. მაგრამ რადგან დიდისხნის ხარაბა
იყო, აღარც მახსოვარნი კაცნი ჩნდნენ და არც ასეთი წერილი რამე
მოიტანეს, რომ თავ-თავის მამული გაერჩიათ. იმათი ლაპარაკი
სულ ბნელი იყო და ყველა ძმანი თავ-თავიანთვის ეჭიდებოდნენ.

რადგან ჭეშმარიტი წერილი არც ერთს ძმას არა ჭონდა, რომ
იმითი თავ-თავის მამული მიგვეცა, იმის მიზეზით ეს ოთხი სოფე-
ლი სამს წილად გავყავით. ერთის წილიდამ ფარსადან მოუ-
რავსა და იმის ძმებს რომ წყალობათ უშოვნიათ ამილახვიანდგან,
იმის მიზეზით თერთმეტი საკომლო უნდა აიღოს. რევაზ სალთ-
ხუცესსაც რომ ნაყიდობა აქვს ავთანდილის შვილებისაგან
და მაგანის შვილებისაგან, იმანაც იმის მიზეზით ცხრა საკომ-

ლო, რომელის სოფლიდამაც წერილი უცხადებდეს, იმ სოფლიდამ
აილოს. დანარჩენი ორის წილიდგან ოთხი საკომლო საუფროსოც
დიდის შალვასათვინა გადაგვიღვია. სხვა რაც დაგვიღვია
ოთხ სოფელში, ნახევარი იმავ შალვას შვილებისა არის და ნახე-
ვარი თამაზის შვილებისა. გიორგობის კბ, ქორონიკონს უოშ.

მე, პაპუა თუმანის შვილი, ამ ზემო ნაწერზე დამსწრე
ვარ.

მე, ფეშანგი შვილი სტეფანა, ზემო ნაწერის დამსწრე
ვარ. სტე-
ფან

მე, ბარამაშვილი მღვთისავარ, ზემო ნაწერის
დამსწრე ვარ. მღვთი-
სავარ

ქ. ზემონაწერის სამართლის დამსწრე ვარ ჟანუას შვილი
დავითა.

მე, ხერხეულიძე ალათანგი, ამ მოსამართლე[ებ]-
თან დავე[ს]წა[რ]. ახლა იასაულიც ასრე ვიყავ, როგორაც ამ ვანა-
ჩენში აცხადებს. ბეჰედი აქ არა მქონდა, ეს ჩემი ხელია[ა].

გიორგობისთვეს კბ, ქორონიკონს უოშ. ალათ
ანგი

295. განჩინება მკასხი უზააზის ურის სბაზანს სამკოზო

1790 წ. 18 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2809. დედანი. ქალღღი. 43,5x20 სმ. მხედრე-
ლი. ვანკეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორწერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას ბატონი შვილს ვახ-
ტანგს ჩუენ — მსაჯულთათვის ებძანა: ე რ ა ს ტ ი უ ს ბ ა შ ი კ ა-
ლ ა ტ ო შ ს ს ტ ე ფ ა ნ ე ს რომ უჩივის, ალაპარაკეთ და სამართალი
მიეციეთ.

მოვყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

ე რ ა ს ტ ი ასე ჩიოდა: ეს სტეფანე წერაქველი ჩემის ყმის
შიხუამვილის მარტირ უზას შვილი არისო, აქამდინ ყმურად
მემსახურებოდაო, ახლა თავის თავს მართმევსო, სამართალს ვი-
თხოვო.

ს ტ ე ფ ა ნ ე ასე ჩიოდა: მართალია, დედაჩემი ამ მარტირუ-
ზასი სჯულიერი მეუღლე იყო, მარა იმ დედაჩემს მ ა [ნ] დ უ ა შ ვ ი-

ლი დასწოლოდა და იმ მანდუაშვილს შევექენ და იმ მანდუაშვილისთვის სისხლიც გამოურთმევიათ.

ამ სტეფანემ რომ ასე თქვა, მარტირუზამ ცრემლით მარტალს ასე მოახსენა: ჯერ იმ ჩემს საწყალს მეუღლეს მშობელს აყივნებს და მერმე მე ასე მკლავს. აქამდინ ჩემი შვილი მეგონაო და ჩემს დამარხველადც ვეგულეზოდო და ახლა ჩემს შვილობას აღარ კადრულებსო, და ქვეყანაშიაც ასე გვაყივენებსო; ეს სამართალმა გაშინჯოსო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, იოანე ამქარბაშმა ასე თქვა: სამართალში ორჯერ, სამჯერ მიველ, ამ სტეფანეს ვკითხე, ვისი ყმა ხარ, რომ დავთარში დაგწერო? ამ სტეფანემ ასე მითხრა: ერასტის ყმა ვარო.

ამათ რომ ასე იჩივლეს, ჩუენ ეს სამართალი მივეციოთ: სამართლის ძალით ეს სტეფანე ერასტის დარჩა ყმად.

პირველად ასე, რომ ამ მარტირუზას მეუღლესაგან ყოფილა შობილი;

მეორედ ასე, რომ მამა მისმა ცრეპლით სამართალს მოახსენა: ეს ბიჭი ჩემგან არის შექნილიო და ჩემის სჯულიერის მეუღლისაგან არის შობილიო;

მესამედ ასე, რომ იოანემ თქვა: ვკითხე ვისი ყმა ხარ? მითხრა: ერასტის ყმა ვარო;

მეოთხედ ასე, რომ აქამდინ მდივანბეგს თეიმურაზს ეპირა წერაქვი, ეს ბიჭიც მდივანბეგს თეიმურაზს უმსახურაა ყმურათ. მერმე წერაქვი რომ ერასტიმ დაიჭირა, ეს სტეფანეც ვახეთილამ ერასტის მოსვლია, რადგან წერაქვი შენ დაინებო, მეც იქაური და შენი ყმა ვარო. ამ საბუთებით დარჩა ერასტის ყმად ეს სტეფანე.

იოანე კობიაშვილო, ეს სტეფანე ერასტის მოაბარე.

ჩუენ ეს ასე განესაჯეთ და ნება მისის უგანაოლებულესობისა არის. დეკემბერს იგ. ქორონიკონს უოჲ.

სამი ზეზელი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. მეთოდი
3. დივანბეგი

ქ. ჩვენ, მეფის ძე ვახტანგ, მსაჯულთა მიერ განსჯილთა ამის მსჯავრისა თანა მოწამე ვართ. დეკემბრის იდ, ქობულაძის წინაშე უომ.

ზეპელი: რტოდ ვართ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

296. ბანინება სპიტიხონის უმის კაკაბაშვილის სამხეობა

1791 წ. 29 იანვარი

ცხსა. ფ. 1449. საბ. № 2310. პირი. ქელაღი. მხედრული.

ქ. მისის უწმინდესობის თანხლებით მრჩობლთავე სამსჯავროს შეკრებულებათაგან კარსნელის კაკაბაშვილისა და მარტყოფელის ფერაშვილის სამართალი ასე განისაჯა.

ეს ფერაშვილი გლახა ასე ჩიოდა: ეს კაკაბაშვილი ზედსიძედ მამულზედ შემოვიყვანეო და ქალი მივეო, რომ ეს გოგია ბიჭი ჩვენს კელში ეყოლაო. მერმე ამ გოგიას მამა დაუტყვევდა და ტყვეობიდამ მე დავიხსენო თორმეტ თუმანათო. და ოთხი თუმანიც იმ თეთრის სარგებელი გაგვევლიაო; და ახლა სამცხეთო მოხელენი გვართმევენო, ამდენის ხნის მოსულს, მამულზედ დამკვიდრებულს და ტყვეობიდამ დახსნილს, ამ მიზეზით, რომ ეკლესიის ყმა არისო; ეგ მაშინ უნდაო, რომ მე ეკლესიის ყმა არ ვიყოო და სხვა თავადის ყმა ვიყო[ო] თორემ მეც ეკლესიის ყმა ვარო. და ახლა ორისავე სასამართლოს შეკრებულება აქა ბრძანდებით, სულიერი და კორციელიო, და თქვენ გვისაჯეთო და გაგვიჩიეთ, რომ ორნი ეკლესიანი ვდაობთო და რა დროს მისული მიეცემა ეკლესიასა და რა დროსი არაო, ეს თქვენ გვისაჯეთო, როგორც ეკლესიის სჯულისკანონის განწესება იყოსო.

ჩვენ რომ ეს მოხსენებული გავსინჯეთ, ეს ზემოთქმულნი დრონი ჰეშმარტი იყო სარწმუნო მოწამეთაგან, რომ კარგა ხანს გაველო, რევაზას ამათ მამულში ყოფასა და ტყვეობიდამ რომ დაეხსნა, ოცდაათოთხმეტი წელიწადი იყო რიცხვი იმ წიგნისა და ამ ფერაშვილის ზედსიძედ შემოსვლამდის. პირველად კანდელაკის შვილთან ყოფილა ამ გოგიას მამა ზედსიძედ შეყრილი რამდენსამე წელიწადს; და ის კანდელაკის შვილი რომ ამოწყვეტილიყო, მერე ამ ფერაშვილს შემოუყვანია ზედსიძედ და მღვთაების ეკლესიისათვის უმსახურია ამდენს ხანს.

ჩვენის მიხედულობით და სჯულისკანონის რიგით წმინდის მისული არ წაერთმევა ერთს ეკლესიას მეორეს ეკლესიისგან განუწესებისაებრ მამათა კანონისა კონსტანტინეპოლისა მცხეთის კანონისა და სხვათაცა ესრეთ განჩინებულისა, ვითარმედ: ოცდაათ წელს იყავნ სჯაი, უკეთუ მიუშძლავრებით ეპყროსო; და სამოქალაქოს სამართალშიაც ესრეთ არს განწესება.

მაგრა ეს რიცხვი რომ განუწესებიათ, ეს იმ დროსია, რომ: უკეთუ ორნი დაბანი და სოფელნი პირისპირ მყოფნი თუ შორად მშვიდობით შენნი ეგნენ; და იმ მყუდროებულს დროში ერთის სოფლის კაცი აიყაროს და მეორე სოფელში გავიდეს და იქ ხნეუდეს, ვენახსა სწყრევდეს და ეს პატრონმა იცოდეს და არ ედაოს ოცდაათ წლამდის, მერე ველარ ედავება, თუნდა და ეკლესი[ი]სა იყოს¹ და თუნდა ერის კაცისა².

ეს იმ დამშვიდებულს დროში აყრილის ვლახისათვის სწერია სჯულისკანონშიაცა და საქართველოს სამართლის წიგნშიაცა. თორემ თუკი მტრის შიშით და აოხრების მიზეზით კაცი კაცს შეეხიზნება და დაიფანტება და არც პატრონს ეცოდინება, რომ ბევრნი ემალუბიან თავის ბატონს, ამგვარზე არა ბრძანებს სამართალი.

ამ მიზეზით ეს კაკაბაშვილი სვეტსცხოველს არ წაერთმევა, ერთი ამისათვის, რომ მტრის შიშით დაფანტულან კარსნელნი და აქა-იქ ხიზნობით ცხოვრებულან; მეორედ, რომ პატრონებს არა სცოდნიათ, და თუ ეს კანონი და ამგვარად დაფანტულის გლეხის სამართალი სხვაფერ გაჩვენესებინა, ეკლესიას ერთი კაცი არ დარჩებოდა, და რომელნიც ხარაბა ეკლესიას ყმანი შეხიზნულან, არაეინ დაქანებებდა და კოველი ეკლესია საქართველოსი სულ დაქვრივებულნი და დაობლებულნი შეიქმნებოდა. და ვერც ერთი დაცემული ეკლესია აღდგებოდა.

ამისთვის ასე განვაჩინეთ: ფერაშვილმა ერთი მოწმით შეფიცოს, რომ თორმეტი თემანი თეთრი და ოთხი თემანი სარგებელი ამის დახსნაში გასვლიყოს და მიეცეს თეთრი ფერაშვილსა და კაცი სვეტსცხოველსა.

ეს გოგია კახურის რიგით აუყარე იასაულო და კათალიკოსის მოხელეებს მოაბარე, როცა თეთრი მიეზაროს. იანვრის კთ, ქორონიკონს უოთ.

ეს კახურის რიგით რომ დაგვიწერია, რაც აქვთ, ყოველიფერა შუა უნდა გაეყოს.

	მლივან ბევი
--	----------------

¹ † და ეკლესიას. ² † და ერის კაცისა.

ქ. ჩვენ, ყოვლის საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, განჩინებასა ამას ვუქვეყნებულნი იანვარს ივ, ქორონიკონს უპ.

ხელრთვა: კათალიკოზი ანტონი.

297. განჩინება ვახტანგ საფლანგიშვილის შვის ბარ-მიპირბუბას სამეფო

1791 წ. 4 თებერვალი

ესსა. პ. კარბულაშვილის პირადი ფონდი № 1461. რეველი № 13. საბ. № 65. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. მდივანბეგის რამაზის შვილი იოანე უჩიოდა ტერ-მიკირტუმას — დედის ჩემის შვითევი არისო და ახლაკი თავს აღარ მიდებსო.

ჩვენ, ბატონის შვილმა ვახტანგმა და ალექსანდრემ, მსაჯულთ თანადანწრებით მოვაყვანიეთ.

ტერტერა უპასუხებდა: მე ყაფლანიანთ ყმა როდისა ვარო, რომ შენთვის შვითევეში გამოვეტანებინეო.

ჩვენ ყაფლანიშვილი ვახტანგ მოვაყვანიეთ, ვკითხეთ. გვითხრა: ჩემი წილი კაცი არისო. იქილამ რომ აიყარა და გარდმოვიდა, მამაჩემქმა მამიდას მისცაო. ეს ორმოცი-ორმოცდაათი წელიწადია კახეთში არის და ამათი სახელი ქვიანო. მე კი ვედარ ვედავები და თუ სხვა მოლაპარაკე ჰყავს ვინმეო, მოვიდეს და მელაპარაკოსო.

რადგან ასე იყო, ჩვენც ამ იოანეს დავანებეთ სამართლიო. თავის თავს კი ვერ გამოართმევს. და თუ სხვა მოდავე ჰყავს ვინმე, ვახტანგს ელაპარაკოს, იმათგან არის მოცემული. თებერვლის დ, ქორონიკონს უოთ.

ოთხი ბეჭედი:

1. რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.
2. დავითის რტო სახელ მძესა ალექსანდრე მეფის ძესა.
3. ბეჟან
4. კახეთის ზევისთავი მდივანი სვიმონ

1791 წ. 26 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1398. დედანი. ქალაღი. 41X17 სმ. დაზიანებული. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას მეფის ძეს ვახტანგს ოქმით ებძანა: პეტრიაშვილი იასე პაპუას ნაცვლიშვილს მამულხედ უჩივისო, სამართალი უყავითო, დედოფლის ელენეს წყალობის სიგელი აქვსო.

ჩვენ მიხაილ პეტრიაშვილს წიგნი მივსწერეთ: პაპუაჲ აქ სამართალში მოგვიყვანე, შენც აქ მოდი. და ეს იასე რომ პაპუას მელიწკაურის მამულს რომ ედაცება, მანდ მალრანს ღმერთ წინაშე მოიკითხე, სწორი ანბავი მოგვიტანე.

მიხაილ და პაპუა ორნივე ერთად მოვიდნენ, შეექმნათ ლაპარაკი იასეს და პაპუას.

იასემ სიგელი წარმოაყენა ბატონის ელენე დედოფლისაგან ბოძებული, როცა თორღის ციხეში ბრძანებულა და იმ გაჭირვებაში უმსახურნით ამ იასეს პაპას მამუკას და გიორგის; და ამ სამსახურის სანუფქოთ მალრანს ხუთი საკომლო უბოძებია მელიწკაურისა და ჩირიკაშვილისა. და ეს მელიწკაურის მამული პაპუაჲ შენ გიჭირავსო მოპარვითო.

პაპუა ეპასუხებოდა: არა, ჩემი მამულიაო.

ჩვენ იასეს მოწამე ვთხოვეთ: ვინ გითხრა შენ, რომ პაპუას მელიწკაურის მამული უჭირავსო; მიხაილს კითხეო.

ჩვენ ვკითხეთ მიხაილს, ასე მოახსენა სამართალს, რომ: პაპუა, გოგია ნათლიშვილი და მე ერთად ვიყავით იქ, მოვაყვანიეთ ნათლიშვილის კაცი, მოხუცებული ბლუნიია, ამას ვკითხე, ამ ნინიამ ასე გვიანბო, რომ: პაპუას რომ მამული უჭირავსო, მელიწკაურის მამულიაო, ასე ვიცეო. ამ ლაპარაკში სოლომონ ნაცვალი და ეს იასეც, სხვანიც სოფლის კაცნი დაესწრნენ. მიხაილმა პაპუასთან ასე გვიანბო სამართალშია და სხვანიც ასე ანბობენ; და პაპუამ უარი თქვა, ჩემი მამული არის, მელიწკაურისა არ არისო.

ჩვენ ვადა დაუდევით. წადი, შენ თუ გაყრილობის ბართი შე-

* შტრ. 1791 წ. 2 ივნისის განჩინების ამავე საქმეზე (აქვე, № 306).

ნის სახლის კაცებისაგან ამ მამულისა თუ შენ დაგკარგვია, იმით /
 საფარდოს ბარათში ეწერება, მოგვიტანე. თუ ბატონისაგან წყნად [1]
 ბით გიშოვნია, სიგელი გეჭნება, თუ ნასყიდი გაქვს, წიგნი გეჭნება, [2]
 თუ ნაშითვეი გაქვს, კიდენ წიგნი გეჭნება; ერთ-ერთი მოგვიტანე
 და შენი მამული იქნება. თუ არა გაქვს, მამული მელიწკაურისა ამ
 იასეს პეტრიაშვილს უკვდავთ ბოძებია, როდესაც იპოე-
 ნის, გამოართმევს. და პაპუა აქ სამართალში აღარ მოვიდა.

ჩუენ ეს ასე დავინახეთ სამართალით: თუ პაპუას წიგნი არა
 აქვს რა, მელიწკაურის მამული ამისი არის.

ბრძანებაჲ იყო მისის უგანათლებულესობისაკან: თუ მანდ ვერ
 გაურიგოთო, ჩუენს სამართალში გამოგზავნეთო. ერთი ოქმი რა-
 მაზ მდივანბეგთან ქონია ამ იასეს მისის უმალესობისა-
 გან: იასულობაჲ შენ უნდა უყო და ეს მელიწკაურის მამული უნ-
 და უპოვნოო, ამ პეტრიაშვილს მოაბარო. თებერვალს კ, ქორონი-
 კონს უოთ.

ორი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჭულად
 მაგო ბეჟან.

2. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტია.

თავში:

ქ. ჩუენ, საქართველ[ოს] მეფის ძე ბატონიშვილ[ი] ვახ-
 ტანგ, ამ მდივანბეგების განჩინე[ბულს] სამართალს ვამტკიცებთ.
 მარტის ია, ქორონიკონს [უო]თ.

ბეჭადი: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ
 ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

299. განჩინება სოლომონ II-ისა მფთვიში განათებისა და გუჯა

აოფაუვილის საქმეა

1791 წ. 18 მარტი

ქუთ. ისტ. ეთნოგრ. მუზ. საბ. № 330. დედანი. ქალაღი. 33X15,5 სმ. მხედ-
 რული. განკვეთილობის წიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. დაბრძანდა თავათ ბატონი მეფე სოლომონ და თავი-
 სი დიდებულნი თან იახლენ და ყოვლად სამღვდელო გენათელ
 მიტროპოლიტი ეფთვიში და აკოთაშვილი ქ[უ]ქუა
 გავაბჰვეთ.

გენათელმა უჩივლა: «შენ გურულის კაცები დაიჭირე, გური-

ელის პირობაზედ გაგებარა ის კაცები და მეფე სოლომონის საფლავს შეეხვეწა გელათს; მე მთხოვე, მაგრამ შენით წამოყვანა არ მომიშლია და ჩემით ვერ მოგეცი. ამაზედ დამასმინე ვიოთს; გამიწყრა მე, გენათლობისაგან მაგდებდენ; გოგია კანდელაკი ამიყარეს, სამს წელიწადს გლეხები წართმეული ყავდა; ვეცადე, მე ამაშიდ ერთი უცხო ნაწილიანი ხატი და ოთხი კვამლი კაცი ქ[რ]თამათ ელისბარ[მა] გამომართვა და ასი მარჩილი ჩემს ურიებს გარდაახდევინეს. ესეები შენის დასმენილობით დამემართა.

აკოფაშვილმა აშორო უთხრა.

ჩვენ ასე გვაჩინეთ: წამოდგეს თვითან ბუჭუელა და ხუთი თავისი ტოლი კაცი თან ჩაიტანოს; თუ თავისი ტოლი კაცი ვერ იშოვნოს, ამაველი ვაჭარი თან ჩაიტანოს და ასე უფიცოს: «შენ რომ დავით მეფის დასმენას მეწყამები, არც შენ და არც შენი კაცი მე დავით მეფისათვის არ დამესმინოსა. თუ ასე უფიცა, არას ემართლება. და თუ ვერ იფიცა, რომელიც გენათელს ამაშიდ ხარჯი მოსვლია, ან ხატი გამორთმევია, ან თეთრი გარდახდია, ან გლეხები შეუწირვინებიათ ერთიორათ მიართვას აკოფაშვილმა; რომელიც გენათელს ამაში ზიანი მოსვლია, აკოფაშვილებმა აჯით უნდა შეიტყოს.

გოგიას რომ გლეხები დაკავებია, გოგიამ აჯით შეატყობინოს და იმ გლეხებისაგან ან სამსახური, ან ბეგარა დაკლებია, ან საბოქაულო და ან საკაო გარდახდია, ერთიორათ მისცეს გოგიას აკოფაშვილმა.

ბეჭელი: მეფე იმერთა სოლომონ.

ქრისტეს აქეთ ჩლუა მარტს იგ. ბუჭუელა აკოფაშვილმა თვითან და რვა კაცი ჩაიტანა და მათს ყოველად სამღვდელობას გენათელ მიტროპოლიტს ეფთვიემეს ამ განაჩენის წიგნშიდ შეფიცა. და თუმც ფიცმან მას და ან მის ჩამყოლს კაცს არ უწია, იმაშიდ სიტყვა აღარ აქვს.

მოწამე ამისი და თანდამსწრე მდივანბეგი დავით.

აღიწერა ხელითა ქიქინაძის ნიკოლაოსისათა.

ბეჭელი: მდივანი დავით.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10475. პირი. საბუთის პირები დაცულია აკრე-
 თვე ცსსა. ფ. 1449. № 1039 და 1213; ფ. 1450. დავთ. № 25. საბ. № 155.

ქ. მაყაანთა და გიორგიწმინდელთ იორს გამოღმა მამულზე
 ცილობა ჰქონდათ.

ჩუენ, ყოვლისა საქართველოსა და სხვათა მეფემან ირაკ-
 ლიმეორემან, საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილება გვერდ
 დავისხით და ამათის სარჩელის სიმკაცრით გამოძიებაში შევედით.

მაყაანთ მოქონდათ განაჩენი სანატრელის ბატონის მამის
 ჩვენისაგან ქორონიკონს უ — ამ თარიღში დაწერილი, რომლისაც
 განჩინება წინაპართ მოსამართლეთაგან ამ სადაოს მამულზე განს-
 ჯილს სამართლებს სახელდობ მოიხსენებს, რომ ამათი განაჩენები
 მაყაანთ კელთ ჰქონდათო; და რადგანაც მამულიც კელთ ეჭირათ,
 სამართლით ფიცი მაყაანთ დაადევითო და ეს და ეს დარბაისელნი
 თავს დავაყენეთ. მაყაანი საფიცრად წამდგარიყვნენ და გიორგი-
 წმინდელთ აღარ დაეფიცებინათო და სამართლით ეს სადაო მამუ-
 ლი დარჩათ მაყაანთო.

გიორგიწმინდელნი მიუგებდნენ: თქვენ რომ
 განაჩენები გაქვსთ, იმ დროებში ეს მეფის ალექსანდრეს
 წიგნი, რომელიც ახლა ვიპოვნეთ და როსტომ მეფის განა-
 ჩენი — ორივე დაკარგული გვექონდა. და ჩვენი საბუთები რომ
 კელთ არა გვექონდა, რით გავმართლდებოდითო.

ამ გიორგიწმინდელთ მოხსენებული მეფის ალექსანდრეს წიგ-
 ნი გავსინჯეთ, რომელშიაც სწერს: ჩვენი ბრძანება საგარეჯოს მოუ-
 რავს ჩერქეზს ხაზფოლადს ასე მოახსენეთ: მერე მაყაშვი-
 ლებმა მაყამ და გოშფარ მოგვახსენეს, რომ გიორგიწმინ-
 დელნი ყარაღაჯში ჩვენს საცნავს ალაგებს გვეცილებიანო. ეგ
 ალაგები ხომ თქვენ კარგად იცით, ორთავე მესამძღვრე ხართ, ყა-
 რაღაჯის ოლეს გარეთ ხომ მაყაანთ კელი არა აქვსთ, თქვენს სამ-
 ძღვარს ზემოთ და ოლეს შიგნით — გიორგიწმინდელთ; გასინჯეთ და
 თუ ოლეს შიგნით ეცილებოდენ რასმე, მაყაანთ დაანებეთ, გიორგი-
 წმინდელთ კელი ნულარ აქვსთო.

და კიდევ როსტომის განაჩენი მოგვართვეს გიორგი-
 წმინდელთ, ქორონიკონს ტმდ — ამ თარიღს დაწერილი, რომელ-
 შიაც ჩერქეზიანთ მესამზღვრედ გიორგიწმინდელთ ახსენებს

და სწერს: ჩერქეზელთ და გარეჯელთ მამულზე ცილობა ჰქონდათ. ფიცი ჩერქეზელთა დავადევით¹ და ამ სამართალში მჭირჩქენს მჭირნი და ანთოკელნიც თან დავისწარითო. ამათი სარჩელნი ბოლომდე მსხვერპლნი მინეთ და ორისავ მხარის საბუთები გამოვიძიეთ, ასე განვაჩინეთ: თუმცა მაყაანთ ზემოხსენებული განაჩენები და მამულიც კელთ ჰქონდათ, მაგრამ არც ერთს განაჩენში მეფის ალექსანდრეს წიგნი ხსენებული არ იყო და ჩანს უთუოდ, რომ არც ერთს სამართალში არ გამოცხადებულა მეფის ალექსანდრეს წიგნი, თორემ განაჩენში მოიხსენებდენ.

მეორედ², მეფის როსტომის განაჩენი აცხადებს, რომ მეფის ალექსანდრედამ მოკიდებული როსტომ მეფამდის ოლეს გარეთ ჩერქეზიანთ სამძღვრამდის გიორგიწმინდელთ ჰქონებიათ.

მესამედ, მდებარეობა ამ სადაოს მიწისა მოსამართლეთაგან გასიჩქულობის წინააღმდეგომად დააგდებას, მარიამჯვარის სისწორ მდებარეობას გამოვა; ოლეს, ანთოკსა და გიორგიწმინდელთ ახსენებს და არა მაყაანთ.

მეოთხედ, ამ მდგომარეს ეაშში და წინას დროებშიაც ყოველთვის გიორგიწმინდელნი ოთხად და ხუთად რიცხვით მარიამჯვარელთაგან მეტნი ყოფილან და არიან და სჯის გასიჩქულობა გონებისა, რომ თორმეტს კვამლს ორმოცსა და სამოცს კვამლზე მეტი მამული არ ექნებოდათ.

მეხუთედ, მეფე ალექსანდრე მაყაანთა და გიორგიწმინდელთ მიჯნად ოლეს რომ სწერს, ის ოლე მოსამართლეთაგან შესაწყნარებელის სამართლით გაყოფს მარიამჯვარის და გიორგიწმინდელთ მიწის მდებარეობას.

რადგან ეს სადაო მამული მაყაანთ კელთ ექირათ, საქართველოს სამართლით ფიცი მაყაანთ ერგებოდათ. მაგრამ ზემორე აღწერილის ხუთსავ აღმოჩენილს საბუთებით და შესაწყნარებელის მიზეზებით სამართალმა ფიცი გიორგიწმინდელთ მიუგდო.

წადგნენ გიორგიწმინდელი ერთობით და ასე ფიცონ: «ამისმა მადლმა და განმაცხოველებელმა ღმერთმა მაყაანო, ეს მეფის ალექსანდრეს წიგნიც კეშმარიტი იყოს და სამართლით სამამულედ თქვენ კელი არა გქონდესთ».

თუ ასე ფიცეს, დარჩებათ ეს სადაო მამული ოლეს გარეთ

¹ დაადევით. ² ჰმეორედ.

ჩერქეზიანთ სამზღვრამდის გიორგიწმინდელთა. და თუ ვერ დი-
ფიცეს, დარჩებათ მაყანთ, სადამდისაც დღევანდლამდის ^{რქმტწუღნი}
ბიათ. ^{გინგლირთქქა}

ემიკალასბაშო გარსევანი განჩინება ესე ასე აღასრულე.

მარტის იმ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. გიორგიწმინდელთ ფიცი აღარც-
კი ეჭირებოდათ, მაგრამ თითონ მოინდომეს ფიცი და ჩვენც ნება მივეციოთ. აპრილის დ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი პატრონი დარეჯანი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის დ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, მრჩობლათავე საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის¹ დ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა პატრიარხი ძე მეფისა ირაკლი მეორისა ანტონი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. აპრილის დ, წელსა ჩღუა².

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი იულონი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ აპრილის ე, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი ვახტანგ, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის ე, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ფარნაოზ, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. აპრილის ზ, ქორონიკონს უოთ.

¹ აპრილის მარტის, ² ჩღუთ.

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 35. სპ. № 161. პირი, ქალღმ. მხედრული.

[114] მისის უგანათლებულესობას საქართველოს [უფლ]ისწულს მეფის ძე გიორგის ებრძანებინა [ჩვენ, ალექსან]დრე ეშვიკადასშისათვის და ჯორასშვილის ნაზირის ტარო-ელასათვის: აბუღეარდისშვილი მღვდელიო და ცალქალამანიძე იოსებ რომ მიწაზედ დაობნო თქვენ ალაპარაკეთო და ამათი ლაპარაკი სწორეთ შეიტყუევითო.

თომა მღვდელი ამას უპასუხებდა იოსებსა: გრძელა მიწა რომ არისო, შენთვის არ ჰომიყიდნიაო და არც წიგნი მომიციაო და ძველი სიგლების ისევე მევე მაქვსო.

იოსებ ამას მიუგებდა თომასა: გძელა მიწაო ექვსის დღისაო ნასყიდი მაქვსო და ნასყიდობის წიგნიც მქონდაო მოცემულიო შენის გაუყრელის სახლის კაცების გიორგისაგან, იონათამისა და იოსებისაგანაო და შენი სახელიც შიგ ეწერაო იმ ნასყიდობის წიგნშიაო და ის სიგელი დამეკარგაო; ამის მიზეზითაო მოლარეთხუცესი გლურჯიძე ელისბარ მიჩიოდაო შენგან მოსყიდულს გძელს მიწაზედაო, მიმიყვანეს მდივან [v] ბეგ ფარსადანთანაო და მალაპარაკესო და ის ნასყიდობის შენის სახლის კაცების წიგნი რომ მქონდა, ისიც მიმატანინაო და ფარსადან მდივანზეგს ქონდაო და შენ კი ხელი აგალებინეს იმ მიწაზედაო. ის წიგნი ნასყიდობის მდივანზეგის ხელში დაიკარგაო, ვეღარ იპოვნაო და განაჩენი დამიწერა, მომცაო, რომ ახლაც ხელში მიპირავსო.

ახლაც კიდევ სხვა მოწმე[ე]ბი მოვთხოვეთ იოსებსა*: მოწამე წამოაყენა გოგიბედასშვილი დავით, ასე უმოწმა იოსებსა: ის გძელა მიწაო ამ იოსების მამის ნასყიდა არისო, დათუა ჯავახიშვილის დროსაც ამას ეჭირაო და ესე სჭამდაო იმ მიწის მოსავალსაო. მეორე გოგიბედასშვილი კიკოლა წარმოდგა, იმანაც ასე უმოწმა: სანატრელად მოხსენებულის მეფეს თეიმურაზის დროსა მე ჯაბადრათ ვახლდიო, როცა შინ მივიდოდიო მაშინ ვინახავდიო, ის გძელა მიწა იოსების მამას ეჭირაო, ამათ ნასყიდიც იყოვო და თითონ ბიძაჩემმაც სამნებიც ჩაუსხაო და ბიძაჩემი ლუარსაბ გასყიდვაშიაც დასწრებოდაო და იოსებს ეჭირაო.

* „იოსებსა“ გადახატულია და ზემოდან იმავე ხელით ჩაწერილია „თომამ“.

ამ ზემორემოხსენებულის ძალითა და მოწმეების სიტყვით
ის გძელა მიწა იოსებს დარჩა. ახლა ნება ამათის უგანათლებულეს
სობისა[ა]. მარტის იმ, ქორონიკონს უოთ. სიძველეთა
წიგნი

თავში:

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი,
განჩინილს სამართალს ვამტყიცებთ. მარტის კ, [115] ქორონიკონს
უოთ. ვოროგი

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ განჩინებას
ვამტყიცებთ. მარტის კა, ქორონიკონს უოთ. მეფის ძე
იულონ

ჩვენ, სარდარ ქალაქის მოურავი დავით, ამ განჩინების მო-
წამე ვარ. საოდალ
მოურავი
ქალაქისა
დავით

302. განჩინება ზალიბეგაშვილის მამულის საფუძე

1791 წ. 26 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5347. დედანი. ქალაღი. 33×20,8 სმ. მკვ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას ბატონს ბატონის შვილს
გიორგის ებძანა ჩვენ, მათის შვილის იონესათვის ბუნ-
ტურებისა და ზალიბეგაშვილის სამართალი. ჩვენ
მოვაყვანიეთ ესენი და სამართალში ვალაპარაკეთ.

ზალიბეგაშვილს ამას უჩიოდნენ ბუნტურები, რომ შან-
შე ერისთავისაგან და იმის მამისაგან გვეკონიაო¹ ნაბოძე-
ბიო სხეების ნახევარიო. და წიგნიც მოიტანეს შამშე² ერისთავის მო-
ცემული და იმაშიაც აცხადებდა, რომ სხეპი ამათთვინ მიეცა.

ზალიბეგაშვილი უპასუხებდა: რომ ეს სხეპი
სულ მთლად ჩემთვის მოუციაო შამშე ერისთავსაო. და წიგნი მოი-
ტანა. ამ ზალიბეგაშვილის წიგნში სამი სტრიქონი მოშლილი იყო.
ამაში ჩვენ ვკითხეთ: ეს ამტენი წაშლილი რა არისო?

ბუნტურებმა თქვეს, რომ ამაში მამის ჩვენისა და ბიძის
ჩვენების სახელები ეწერაო და თქვენ მოგიშლიათო.

¹ გვეკონიაო. ² შამშე.

ზალინბეგაშვილი ანბობდა, რომ უწინდელი მოშლილია.

მაგრამ ჩვენ ეს წაშლილი წიგნი კარგად გავსინჯეთ და ვიკითხეთ, რომ ასე ეწერა: რაც ბუნტურს ავთანადირას და შიოსს, ქორჩორას ჩვენგან და მამის ჩვენისაგან წყალობა სჭირდებოდაო, იმის გარდაო გვიბოძებიაო; და ამ ზალინბეგაშვილის წიგნი მოშლილი იყო; და რაც დავსწერეთ ეს ასე აღმოვიკითხეთ; და სწორეთ მოშლილიც არის. და ნება თქვენის უგანათლებულესობისა აღსრულდეს.

და კიდევ დავით ერისთავის ავანაც წყალობის წიგნი მოიტანეს ამ ბუნტურებმა, რომ ასე უცხადებს: რადგან ბატონის მამის ჩვენისა და ბიძის ჩვენისაგან წყალობის წიგნი გქონდათო, ჩვენც მოგვიციაო ნახევარ სხეპიო.

აბლა ჩვენც რომ გავსინჯეთ და ამათი წყალობის წიგნები ვნახეთ, და ორისავე ერისთავეებისაგან მიცემულა ქონდათ და ზალინბეგას შვილის წიგნში ამათი სახელები მოშლილი იყო, ჩვენ ასე ვაჩინეთ, რომ შუა უნდა გაიყონ ის ნასხეპი. და ნება თქვენი უგანათლებულესობისა აღსრულდეს.

იოსებ კონსტანტინეშვილო! ეს სხეპი უნდა მიხვიდე და ამ ბუნტურებს და ზალინბეგაშვილს გაუყო შუაზედ. მარტის 13, ქორონიკონს უოთ.

ბჰჰდი: სასოებათ მაქვს ძელი ცხოველი, მრჩობლის ცხოვრებას მისგან მოველი, იოანე.

303. განიხიება სოლომონ ბაბუარიშვილის ხაზის სამხეპი

1791 წ. 1 აპრილი

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 1210. დედანი. ქალაქი 55X30,8 სმ. დაზიანებული, ალაგ-ალაგ ამოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ორწერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას ბატონს დედოფალს ჩუენ — საქართველოს მსაჯულთშეკრებილთათვის ებ[ძანა]: ბებურიშვილს სოლომანს სესია და ნინია უჩივიან, შენი ყმანი არა ვართო, ალაპარ[აკეთ და] სამართალი მიეც[ითო]. მათის ბრძანებისაებრ მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

სოლომან [ამბობდა]: დიდი ხანია ეს სესია და ნინია ჩვენთან მოვიდნენ და როდესაც კახეთი აიწე[რა, მაშინ] ყმად დაი-

წერნენ და რომ გავიყარებით მე და ჩემი სახლის კაცნი, ესენი
ბარათით მე მერგნენ, თუ ჩემი არ იყვენენ, ან კახეთის აფერასი
ჩემს ყმად რათ დაიწერნენ, ან ბარათში რომ ჩავადგევიო, რატომ მ-
შინ არა თქვეს, ამათი ყმანი არა ვართო.

სესიამ და ნინიამ მიუგეს: ცხინვალელი მაისურა-
ძენი ვართო, გადავსცვივდით, ხიზნათ მივედით და მაგათის მამუ-
ლისათვის კელი არ მოგვიკიდი[აო].

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ბატონს დედოფალს სამართლიდამ
მოვახსენეთ: ცხინვალელებიდან როგორც მოგხსენდათ ამათის მაი-
სურაძეობისა, ის გვიბძანეთ. მის [უმაღლესობას] ასე ებძანა: მაშინ
ეს კაცნი ამ ბებურისშვილს რომ ედავებოდნენ, ჩვენ ცხინვალე-
ლებს ვკითხეთ და იმათგან ასე მოგვიხსენდა — ჩვენ მაისურა-
ძეები არ გვაკლიაო და არც ამათი მამული ჩანსო და არც ამათი
მაისურაძეობა ვიცითო; მარა ცხინვალის მამასახლისიც აქ არის,
იმასაც კითხეთო.

რადგან ეს სესია და ნინია ამას ამბობდნენ, ჩვენ ცხინვალე-
ლები ვართო და მაისურაძეებო, და ცხინვალელებს მოუხსენებიათ,
არც ამათი მაისურაძეობა ვიცითო, არც მაისურაძეები გვაკლიანო
და არც ამათი მამული ჩანსო. რადგან განწესება ასეა, ამ ხნის ჩა-
სული კაცი [საიდა]ნაც მისულა, იქიდან მოკიდებული ამ რიცხვამ-
დინ იმასთან დგომილა, ველარ წაუვა. მარა რომ ამბობდნენ — სა-
ხასონი ვართო ცხინვალელი მაისურაძეები და მამულიც ცხინვალ-
სა გვაქვსო; და ცხინვალელთ მოუხსენებიათ — არც ამათი მაისურა-
ძეობა ვიცითო, არც ამათი მამული ვიცითო და არც მაისურაძე
[ჩვენ] გვაკლიაო; ამათის მოწმობით გამტყუნდნენ, რომ არც მაისურ-
აძეები ყოფილან, არც მამული უჩანსო.

ამ საბუთებით ეს სესია და ნინია და ამისი ძმისწულები ამ
სოლომანს ყმად დარჩნენ. და თუ ეს სესია და ნინია ასეთს ძლიერს
საბუთს [მოი]ტანენ, რომ მართლა სახასონიც ყოფილიყვნენ და
ამათი მამულიც; სამართალს დაუნიშნონ, მაშინ ამ ნინიას და სესიას
სამართალი მიეცემათ. და თუ ამისთანა საბუთს ვერ მოიტანენ, ვე-
ლარას ედავებიან და დარჩებიან ყმად. და ნება მათის სიმაღლისა
არის. აპრილის ა, ქორონიკონს უოთ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მ ე თ ო დ ი
2. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ
3. მსაჭული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ

4. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშიკალასბამ მყო მღვანე
ბეგი თე მუ რ ა ხ.

და დარჩენ ყმად სოლომონს და ამის ძმისწულს ^{ერქენული} ვეფელს ^{ვეფელს} ვეფელს
ნაჩენში რომ ასე დაეპირდით, და მე, მ ზ ე ქ ა ბ უ კ დ ი ა ნ ბ ე გ ი
კიდევ გაჩხრეკას უპირებდი, ჩემს სადგომს მყოფს მოვიდნენ სო-
ლომონ და ეს ნინია და სესია და ასე თქვეს: «რაც მეტნაკლებობა
მოხდაო, სულ უმამულობით მოხდაო; და თუ მამულს მოგვეცემო და
გაძლებასაო, შენ ბატონიო და ჩვენ ყმანიო». სოლომონმაც დიდის
ფიცით აღუთქვა მამულის მიცემა და გაძლებინება.

აიყარეს ნაბღები, შემოვიდნენ მუხლისთვით და მუხლს აკო-
ცეს. მე რომ ასე ვნახე, ჰეშმარიტებისაგან იძულებულმან დავებქ-
დე ორთავე მოდავეთ ნებაართ[ვით].

ბეველი: მ ზ ე ქ ა ბ უ კ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე,
ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აპრილის იე, ქორონიკონს უოთ.

ბეველი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ე რ ე კ ლ ე.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი პატრონი
დ ა რ ე ჯ ა ნ, მსაჯულთა მიერ განსჯილს განჩინებასა ამას ვამტკი-
ცებთ. აპრილის მ, ქორონიკონს უოთ.

ბეველი: დედოფალი დარეჯან.

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატ[რი-
არქი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, განჩინება[ს] ამას ვამტ-
კი[ცებ]. აპრილის... ქორონიკონს].

ხელთა: ანტონი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული. მეფის ძე [გი]ორ-
გ ი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აპრილის თ, ქორონიკონს უ[ო]თ.

გიორგი

ქ. საქართველოს უფლისწულის ძე იოანე ვამტკი-
ცებ განაჩენსა ამას. მთიბათვის დ, ქორონიკონს უოთ.

ბეველი: სასოებათ მაქვს ძელი ცხოველი, მრჩობლის ცხოვრებას
მისგან მოველი იოანე.

[215v] კორინთელი¹ პაპუა ჩიოდა: ოსებმა გაქცეულს ძმას ნინიას ტყვისა გასყიდვა შესწამესო და ამაზე დავა დამიწყესო. თქვენს შვილს იულონს მოვახსენეთო და ოქმი მიბოძაო, რომ სამართალში უნდა ჩვენთან ელაპარაკნეთო და უსამართლოდ არა ეწყენინებინათო. იმათ თქვენის შვილის ბრძანებას არა დასდივეს რაო, ნათლისღებას დამეს მომიხდნენ სამოცდათექვსმეტი ოსი სახლში, ცეცხლი ჩამომაყარესო, ერთი თოფი მე მკრესო, ერთი თოფი ჩემს ძმას ელისბარსაო და მძიმეთ დაგვკრესო, რომელსა სახლში მე ვიყაო, ის სახლი კი ვეღარ გამიტეხესო და ციხეში კაცა არავინ იყოო, მივიდნენ, ციხის კარები დაამტკრიესო და რაც რამ მქონდა, სულ გამოიტანესო.

ეს მოვიკითხეთ და როგორც ეს პაპუა ჩიოდა, ასე მომხდარიყო. პირველი დანაშაული ოსებისა ესე, რომ: ჩვენს შვილს იულონს მიუწერია, ჩემს სამართალში ელაპარაკნითო და სამართალს გიზამითო და უსამართლოდ ნურას აწყენინებთო; არ დაუჯერებიათ და მოხდომიან. ამისი სამართალი ჩვენმა შვილმა იულონმა [216] იცის, როგორც ენებებოდეს, ისე გარდაახდევინოს.

პაპუა კორინთელისა² და იმისის სამართალი ასე განგვიჩენია: კორინთელები³ საქართველოში პირველი აზნაურშვილები ყოფილან, მაგრამ რადგანაც გაყრილან, 'შუას აზნაურშვილათ დაედევით. ცოლშვილში რომ მოხდომიან და ბანიდამ ცეცხლი ჩაუყრიათ და სროლა დაუწყიათ. ამისათვის ერთი მთელი სისხლი უნდა მოსცენ ოსებმა თავისის გვარისა, რომ იქნება შუას აზნაურშვილისა ერთი მთელი სისხლი ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი 53 — ამდენი, ეს მთლად მოხდომისათვის უნდა მოსცენ ოსებმა კორინთელს⁴ პაპუას და იმის ძმას ელისბარს.

და პაპუასათვის რომ თოფი უკრავთ და მძიმეთ დაუქრიათ, ასე რომ ამისი მორჩომა აღარცავის კი ჰვონებია, თოფით დაქრილის სისხლი ნახევარი გაგვიჩენია, რომ იქნება პაპუას ნახევარი სისხლი ორმოცდარვა თუმანი 60 — ამდენი. ესეც ოსებმა უნდა მოსცენ.

¹ კორინთელი. ² კორინთელისა. ³ კორინთელები. ⁴ კორინთელს.

და ელისბარ რომ თოფით დაჭრილა, იმას რადგანც შენობაში არა ჰქონებია მოხვედრებული და გაკრული აქვს, ის უნდა გაიშინჯოს და როგორც დაჭრილი ყოფილა, იმისი სისხლიც უნდა დაეწმინდოს. და რაც ან წახდენით და ან წაუღიათ, ისიც უნდა დაეწმინდოს უკან მოუბრუნონ და უკლებლად უნდა [v] მოსცენ.

თუ თავიანთ სიტყვას ვაამართლებენ და ამ პაპუას ძმა იმათის ტყვეების საქმეში რევებულა, ამის სამართალს როგორც თითონ გააჩენენ, ჩვენ ყაბული გვაქვს. თავისის გაქცეულისა და ხელაღებული სისხლისა და ნათესავისას თუ ისინი დაიდებენ თავსა, ჩვენც სამართალს მივაცემინებ[თ]. და თუ ისინი არ დაიდებენ თავსა და არცარა საქმე ამათთან ექნებათ.

ამ პაპუას მოხდომაში სამოცდათექვსმეტი კაცი რომ ყოფილა, ამ სამოცდათექვსმეტის კაციდამ რომელსაც ხელში ჩაიგდებს, იმას უნდა გარდახდეს. ამისი თქმა არ იქნება: მე მუშა ვიყავო, მე საქმე არა მაქვსო. რომელიც თავისთავს მუშას ეძახის, იმას უფრო დიდი დანაშაული აქვს.

ჩვენ ასე გაგვიჩენია და ასე დაგვიმტკიცებია. ამას იქით ოსების სამართალი ასე უნდა მოხდეს. და ოსსა და ჩვენს კაცში თუ სასისხლო საქმე მოხდა რამე, რასაც სისხლს ოსები თავისის მკვიდრისას იღებენ და თავისის ტყვისასა, ქართველის გლეხის კაცის სისხლიც ის გაგვიჩენია, ოსების დაეაში მკვიდრსაცა და ცოცხალსაცა, რომელსაც დაატყვევებენ. და აზნაურშვილის სისხლი ერთი სამათ გაგვიჩენია. და თავადიშვილის ერთი ექვსად გაგვიჩენია ამ ოსების დავაში [217] თავ-თავისის მიხედულობითა.

ეს სამართალი, რომელიც ოსების ბატონი თავადიშვილები არ არიან, იმათი გაგვიჩენია. და რომელიც ოსების თავადიშვილები არიან, იმათი სისხლი ხომ ძველათგანვე გაჩენილი არის და კიდევ მეტათა, და ჩვენ იმას ვერ მოვშლით.

ეს ასე გაგვირიგებია და ასე დაგვიმტკიცებია და ასე უნდა ამას იქით ოსებისა და ქართველების სამართალი ასე მოხდებოდეს. აპრილის გ, ქორონიკონს უოთ.

ესეც ასე გვიბრძანებია: რაც ოსი ან ქურდობაზე მოკვდება ან მიხდომაზე, იმისი სისხლი არც გაუჩნდებათ და არც მიეცემათ. და ეგრეთვე ქართველი კაცი რომ წავიდეს იმათში საქურდლათა და იქ ოსებში მოკვდეს, არც იმას გაუჩნდება სისხლი.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოს პატრი-

არხი ძე მეფისა ირაკლი მეორისა ანტონი, მისის სიმაღლი
საგან განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოთ.
თალიკოზი.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი მეფისა
მისის უმაღლესობის ბრძანებას ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრი-
ლის ივ, ქორონიკონს უოთ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ განჩინებას
[v] ვამტკიცებთ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოთ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ განჩინებას
[v] ვამტკიცებთ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოთ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ალექსანდრე, განჩი-
ნებასა ამას ვამტკიცებთ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოთ.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ფარნაოზ,
განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოთ.

**305. განჩინება ზაზა მაღალაშვილის უფის თაველია ბიძინაშვილის
სამშობა**

1791 წ. 9 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14187. დედანი. ქაღალდი. 82,7x30,5 სმ. და-
ზიანებული. ალაგ-ალაგ ამოხეული. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად
ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას ჩვენ საქართველოს უფლისწულის ბა-
ტონიშვილის გიორგისათვის ებძანა: მაღალა-
შვილი ზაზა მაღალაშვილს დავითს, სვიმონს და
ამათს ძმისწულებს რომ უჩივის, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცი-
თო. მათის ბრძანებისაებრ საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებ[ა]
ჩვენთან] დავისწარით, ესენი მოვავყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

ზაზა ასე ჩიოდა: ბიძა ჩემს ფირანს თავისი ღ[ორი დაეკ-
ლა], თავისის მეძებრებისთვის თავისის ღორის სისხლი უჭმევია.

ზურაბ მოსულა, ფირანის [მეძებრები] დაულახავს, თავის მეძებრები მოუსხავს, ფირანის ღორის სისხლი თავ[ი]სის [მეძებრებ]სათვის უქმევი. ფირანს უთქომს: რას მემართლებოდე, ჩემს მუხლს რის სისხლი ჩემს მეძებრებს რათ [არ აჭამეო]. ფირანს ამისთვის სამი ჯოხი ზურაბს დაურტყამს. ფირან გაქცეულა თავის სახლში; შესჭრია ზურაბ, მიხდომია კარზედ, ფირანს კარი მოუკლეთია, ზურაბს უგინებია, კარში გამოდიო; შინად[ამ] კმალი უძგერებია და დაუჭრია. ის დაჭრილი შინ მისულა და უთქომს: ჩემი თავი მე მოვკალო, ფირანს ნურას ერჩითო, ჩემი ცოდვა იმას, ვინც ფირანს ერჩოლოს რამეო. ის დაჭრილი მომკუდა[რა]. ფირან მორიდებია.

ამ დავითისა და სვიმონის ძმას — იაკობს და მამუკას ფირან ფიცით მოუყვანიათ, ამათვე უღალატებიათ და უსამართლოდ ფირანისათვის თვალები დაუთხრიათ. მერე იმ თვალდათხრისათვის საკანონოდ ნიკოლოზ კათალიკოზს ეს ბიძინაშვილი გამოურთმევი.

იმავე იაკობის ძმათ დაუჭერიათ ეს კაცი, მამაჩემი ჭარში ლეკებს მოუკლავსთ, მე ერთის წლისა ვერცკი დაერჩომილვარ, ჩემი ყმა და მამული და ეს კაციც ამათ დაუჭერიათ, ჩემი ყმა და მამული დამანებეს ამ კაცს კი არ მანებებდნენ, საკანონოდ არის აღებულო.

მის უმალღესობას მოვახსენე, მისმა უმალღესობამ ოქმით მიზოძა და მის უწმინდესობას კათალიკოზს ანტონისთან გაგზავნა ციციის [შვილი გივი და მდივანი] სულხან — ამ ზაზას ამ კაცზედ სამართალი მიეცესო. მისმა უწმინდესობამ ბძანა გავარიგებო. მერე მისმა უწმინდესობამ მეც მიბძანა გავირიგებო. და მისმა უმალღესობამ მდივანბეგს თეიმურაზს და გივს ციციის შვილს ფიცით კითხა; ამათ რაც იცოდნენ, მოახსენეს. ოქმით კიდევ მიზოძა. და მისმა უწმინდესობამ მიზოძა განჩინებით. მარა ამათ მოახსენეს; ჩვენი ძმა იაკობ ფირანის თვალის დათხრაში არა რეულაო. მისთვის ეს განაჩენიე წამართვეს და აღარც ეს კაცი დამანებეს. სამართალს ვითხოვო.

სვიმონმა და მისმა ძმისწულმა მიუგეს: ფირანის თვალის თხრაში ჩემი ძმა იაკობ არა რეულაო, მამუკამ დათხარა თვალეზიო. და კათალიკოზმა ნიკოლოზმა ეს ბიძინაშვილი საკანონოდ აიყვანაო. და მისმა უწმინდესობამ კათოლიკოზმა ანტონიმ ჩემი ძმის წული სოლომონ მონათლა. ეს კაცი ამ წერილით ასე უბოძა და მას აქეთ ჩუენა გვყავსო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩუენ ამ ზაზას მოწმობა მოვთხოვეთ, რომ მართლა ზურაბ ფირანს უსამართლოდ მიხდომოდეს.

გეგმა ციციშვილმა ასე იმოწმა: ფირანს ღორი დაეკლა, იმის სისხლს თავის მეძებრებს აკმევდა; ფირანს ორი-სამი ჭოხუჩუჭუღი ზურაბმა. ფირან გაექცა, თავის სახლში შეიჭრა, კარი დაკეტა. ზურაბ ავინებდა — კარში გამოდიო, ფირან გამოვიდა შიშვლის კმლით და მუცელში შესცა ზურაბს კმალი. იმ დაჭრილმა თავისივე სიცოცხლეში თქვა მლუდელთან და ერთან: ღმერთმან მომცეს პასუხი, თუ ფირანს შესცოდოს ვინმე, ჩემი თავი მე მოვკალო.

მასუყან მამუკამ და იაკობმა ფირან ფიცით მოიყვანეს და სასხლევით თვალები დასთხარეს. იმ საჩივრის ოქმი რომ უბოძეთ ზაზას, ის ოქმი სულხან მდივანს და მე მიბოძეთ. ნეტარხსენებულს კათალიკოზს ანტონისთან მივედით და მივართვით და ვვიბრძანა, გავარიგებო. ამ ბიძინაშვილის ოქმი იყო, ჩვენ რომ მივართვითო.

აგრევე მდივანბეგე შეიკალას ბაშმა თეიმურაზმა იმოწმა: როგორც ამ გივს მოუხსენებია, ასე იყო.

მალალაშვილმა მლუდელმა ადამ[შ] ასე იმოწმა: მამუკას ფირან ქალაქს მოყუ[ა]ნდა, ციციანი გადაუდგნენ ნიჩბის[ს], გამოართვეს და მდივანბეგის სახლში იყო. იაკობს კაცი გამოეგზავნა, ფიცით დაეჭვებინა, არას გერჩითო, ისე წაეყუ[ა]ნათ, გადუბრუნებინათ და თვალები დაეთხარათ. და როგორც გივს მოუხსენებია, სწორე ასე იყო, ამისი დამსწრე და მოწამე ვარო.

ამათის ლაპარაკის მოსმენით და ამ მოწამეთ მოწმობით დარჩა ეს წინარეხელი ბიძინაშვილი თვედორე და მისი ძმისწული ამ მალალაშვილს ზაზას ყმაღ.

პირველად, ამისთვის, რომ: ზურაბ ფირანს თავის სახლში მიხდომია უსამართლოდ; და დამხდომს ის! მომხდომი მოუკლავს. საქართველოს სამართლის განწესებით დამხდომ[შ] მომხდომი რომ მოუკლას, სისხლს არ მიაცემინებენ. ამათის მოწმობით ზურაბ ფირანს უსამართლოდ თავის სახლში მიხდომია და მოუკლავს. სამართლით სისხლი არ უნდა სდენოდა. და რადგან სამართლის უკითხავათ თითონ იმ მოდავეთ უსამართლოდ გარდაახდევინეს — თვალები დათხარეს, სამართლით იმ თვალდათხრილს სისხლი უნდა მისცემოდა და საკანონო რად[ა]ში გამოერთმეოდა უსამართლოდ თვალდათხრილს? თუ დამნაშავე იყო, მისაგებლად თვალდათხრა კმარიყო და საკანონოდ აღარ უნდა გამოერთმეოდა. ორჯერ განაჩენით ისე ბოძებია. ამ ზაზას ის განაჩენიც გამოურთმევია და ის კაციც.

1 ის] იმ.

მეორედ, ამისთვის: სვიმონ ამბობდა, იაკობ არ რეულა ფრანის თვალის დათხრაშიო და ამდენმა მოწამემ იმოწყონებოდა დასთხარა თვალეზიო.

მესამედ, ამისთვის: ამ სვიმონის ძმას — იაკობს შეუფიცნია, არას გერჩითო, მიუტყუებია, თვალეზი უსამართლოდ დაუთხრია და იმ უსამართლოდ თვალდამთხრელს იაკობის ძმით კაციც წაუტომევიათ.

სამართალმა ის ბიძინაშვილი ამავე ზახას დაანება და ნება მისის უმალღესობის არის.

ყორიასულბაშიო საამის შვალო ზაალ! ასე აღასრულე. მაისს თ, ქორონიკონს უოთ. კიორვი

შვიდი ზეველი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. შეთოდი
3. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეღრებ ვიქმნა მარჯულად ქაიხოსრო.
4. მდივანბეგი
5. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო, ბეჟან
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკალასბაშ მყო მდივანბეგი თემურაზ.
7. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს კბ, ქორონიკონს უოთ.

პეპლო: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. ჩვენ, საქართველოსა დედოფალი დარეჯან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს კდ, ქორონიკონს უოთ.

პეპლო: დედოფალ დარეჯან.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. სექტემბერს ა, ქორონიკონს უოთ. ზღრფა: კათალიკოზი.

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი იულონ ამ განჩინებს ვამტკიცებთ. აგვისტოს კშ, ქორონიკონს უოთ.

პეპლო: ტომსქესით არ ნაკლისაგან იულონ ირაკლისაგან.

1791 წ. 2 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1109. დედანი. ქალაღი. 27×16,2 სმ. აქაიქ ამოხეულია. მხედრული. უოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. მათს უგანათლებულე[სობას მეფის] ძეს ვახტანგს ებრძანა ჩვენ, კახეთის მოსამართლეთათვის, რომ პეტრიაშვილს იასეს და ნაცელიშვილს პაპუსს სამართალი თქვენ მოეცითო.

ჩვენ მღრანელნი დავიბარეთ, ვინც ამ იასემ გვითხრა: ნაცელიშვილი ჟანი, მღვდელი პეტრე, ხომიზური ნიკოლოზ და ბლუნიია.

ამათ ფიცით ვკითხეთ, [თუ როგორ] არის ამათი საქმე. ამათ ფიცით [დაგვიდასტურეს]: ის მამული არც არის მელიქაურთი, არც არის პაპუსის შვილისა და არც ნაცელიანთი; და არც ვიცით, ვისი არის და ვისი არა, და არც დღევანდლამდის ნასყიდობა გაგვიგონიაო.

ამათ ასე ფიცით გვარწმუნეს: ამ პაპუსს პაპს მოუკიდნია ხელი და უჭირაქმს, მაგრამ აქ ვიცით ვისიაო. ამათის შრომობით და ფიცით ბეითალმანად აღმოჩნდა — თქვენს მამულად და ნება თქვენია, ორნივე მანდ ვიახლებიან. გენებებოდესთ ნაცელისშვილს უბოძეთ, გენებებოდესთ პეტრიაშვილს.

ერთი ამისთანა წიგნი პაპუსათვის მიგვაცია. თიბათვის ბ, ქორნიკონს უოთ.

ორი ბეჭედი:

1. მონაღთისა მღვიანბეგი ოტია
2. მონაღთისა მღვიანი სვიმონ

307. განმარტება მათუნა მსიბაშვილის მამულის საქმეზე

1791 წ. 8 ივნისი

ცსა. ფ. 1448. № 286. დედანი. ქალაღი. 28,5×13,6 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად უოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ორი წერტილი.

ქ. ჩუნენ, რუსთველმან ჩერქეზის ძემან ბატონმა ნიკოლოზ, მოკითხული ვქენით და ჩვენთანაც ილაპარაკეს, ასე რომე: ესიტასშვილი დათუნა მიწას ეცილებოდა ტუცნას შვილებს ტუსის და მამუკა ბერს ჩემი არისო; სრულ უფროსნი კაცნიც ესიტასშვილს ემოწმებოდა.

მაგრამ კიდევ ფიცი დაიდვა დათუნამ, წადგა სიონში, ასე და-
ფიცა თვითონ დათუნამ, რომე: «ის მქადი შვილებს რომ
მიწა ეჭირა, ძველადგან სამქციდრო ამისი ყოფილიყო, რომ
ლოს ადგილი რომ არის იქამდი და აქათ კვეამდი კაცს ხელი არა
ქონდეს. არც სხვა კაცი მიცილებული ყუანდეს». ამრიგად შეფიცა
და თავისი გამოიტანა დათუნამ.

ახლა რადგან ასე ამრიგად დაიფიცა, ჩვენც ფიცი აღარა ჩაუ-
ტარეთ და დავანებეთ, რომე დღეის უკან მაცილებელი აღარავინ
ყუანდეს. ჩვენც ასე დაუმტკიცეთ და ეს წიგნი მივეციეთ. სრულ
საცხენელნი მოწმენი არიან და ფიცში დამწყუდებულნი, რომე ამას-
თან კელი აღარა ვის აქვს; თავისი სამქციდრო მამული დაინარ-
ჩუნა.

ხელთვა: რუსთველი ნიკოლოზ.

verso

ქ. წყალობითა ღმრთისათა ჩვენ, მთავარეპისკოპოსმა
პაისიოს ეს საფიცრის წიგნი ვიხილეთ, რომელიცა ეს იტა-
შვილის ფარსადანის პაპს რომელსამე მამულზე დაეფი-
ცა და მათს ყოვლად სამღდლოებას რუსთველს მართლად
აღმოეჩინა ფარსადანის პაპა; და შენდობით და ყოვლის კაცის
უცილებლად დაენებებინა. არც ცოდო იყო იმ მამულის ჭერა ფარ-
სადანისაგან, არც ეკლესიის საწყენი იყო და არც უსამართლოდ
ქონა იმ მამულისა, საქართველოს განწესებით კანონიანათ ეჭირა.

მაგრა რადგან ჩემი მამიდაშვილი იყო და ჩემი ნათესავი, ეს
ფიცი რომ ვნახე, ამისი პაპა დაფიცებული იყო, ვერ მოვიტომინე და
ამ ფიცისაგან ავხსენ.

და რაც ის მამული და ქალა არის, რომელიცა გამოუფიცავთ,
დღეის იქით რაც იმ მამულიდამ სარგო გამოვიდეს, ნახევარი ღმრთე-
ებას მიერთმეოდეს, ყოველ წელ იმის გამოსავალს ნახევარს მიართ-
მევდეს.

და ღმრთაების მადლი, წყალობა და მშვიდობა იყოს ფარსა-
დანზე და იმის ცოლსა და შვილზე და თავის სათხოველი აღუსრუ-
ლოს.

მ საშინელო ღმრთაებავ, არსებისა ხატო უცვალებელო, შენი
მდიდარი წყალობა მოუვლინე ეს იტასვილს ფარსადანს
და იმ ფიცისაგან განთავისუფლე და მიეც ძე, რათა არა აღიფხვ-
რას ხსენება მისი. და შეიწირე ამისგან მცირე ესე შესაწირავი და
მომადლე მშვიდობა. აღიწერა იენის[ს] მ, ქორონიკონს უოთ.

ბეჭდო: მთავარეპისკოპოსი პაისიოს
 რაც ამ მამულიდამ ღალა და კულუბი ფარსადანას
 დეს, იქიდან ნახევარსა ღმრთაებას ფარსადან შიართმევედ
 ბეჭდო: მთავარეპისკოპოსი პაისიოს.

308. განჩინება მამადევიზისა და ალაპარაკის მამულის საქმეზე

1791 წ. 9 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 20. საბ. № 76. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[92v] მის უმაღლესობას საქართველოს უფლისწულის ბატონის შვილის გიორგისათვის ებძანა: ქაზუმ-ბეგის შვილი მაჰმად-ბეგ ასე რომ ჩივის, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო. მათს უგანათლებულებობას ჩუენ, მსაჯულთათვის ებრძანა: ახუნდი თქვენთან დაისწართ, ალაპარაკეთ ესე და ამისი მოდავე და სამართალი მიეცითო.

მათის ბრძანებისამებრ ჩვენთან [93] დავისწართ ახუნდი მოლა იბრეიშა, მოვაყვანინეთ ორნივე მოდავენი და ვალაპარაკეთ.

მ[ა]ჰმად-ბეგ ასე ჩიოდა: ამის უწინარეს მამაჩემს და მოლა ისმეილას ამ წისქვილზე და დაბახანის ადგილზე სარჩელი მოსვლიათ. მის უმაღლესობას საქართველოს მეფეს თეიმურაზს მამაჩემი და ამათი მამა ულაპარაკებიან და ამ განჩინებით ასე განუსჯიანთ: ნახევარი იმ წისქვილების აბითურაბის შვილისათვის უბოძებია, ერთი ჩარეჭი ჩვენთვის და ერთი ჩარეჭი მოლა ისმეილისათვის. და დაბახანის ადგილი მე და მოლა ისმეილისათვის უბოძებია: იქილამ აქამომდე მამაჩემს სჭერია და მეცა მეჭირა. ამ სამს წელიწადს წინათ აღაბაბამ და ქიჩიკ-აღამ წამართვეს, სამართალს ვითხოვო.

აღაბაბამ ამის გასამტყუნებელი ვერა თქვა რა და გამტყუნდა. ამისი გამტყუნებისა და ამისი გამართლებისა სარჩელი აბითურაბის ასე შვილის შირსაყულის განჩინებაში თვითეულად სწერია. ასე, რომ სანატრელი და ცხებული მეფე თეიმურაზ განჩინებით ასე ბრძანებს: აბითურაბის შვილი თუშმალ ქაზუმ-ბეგ და მოლა ისმეილა [v] ვალაპარაკეთ და ასე გავასამართლეთო, რომ იმ წისქვილების ნახევარი — აბითურაბის შვილსაო, დაბაღების ადგილი ნახევარი — მოლა ისმეილსაო და ნახევარი თუშმალ ქაზუმ-ბეგსაო; და წისქვილებისა ერთი ჩარეჭი — მოლა ისმეილსაო და ერთი ჩარეჭი — ქაზუმ-ბეგისაო.

იმ ბძანებიდამ მოკიდებული აქამოდენ ამ თუშმალ ქაზუმბევის შვილს სქერია და ტყუილის დავით [ს] უსამართლედ დასჯილ ურთმეგვია და სამართალმა ასე დაქანება თავისი წილნი და წილნი ლის მეოთხედი და დაბაღების ადგილის ნახევარი ამ ქაზუმბევის შვილს მაჰმად-ბეგს. და იმ წისქვილების მეოთხედი, დაბახანის ადგილის ნახევარი მოლა ისმიალას შვილს ალაბაბას და მეს მმისწულს დარჩა.

საყვარელი ძე მოლარე გოგიავე! ეს ასე აღასრულე. ივნისის თ, ქორონიკონს უოთ.

ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა მეფე ირაკლი, სანატრელად მოხსენებულის ბატონის მამის ჩვენის ნაბოძებს სამართალსა და ამ მსაჯულთ განჩინებას [94] ვამტკიცებთ. მკათათვის კთ, ქორონიკონს უოთ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინელს სამართალს ვამტკიცებთ. მკათათვის კე, ქორონიკონს უოთ. სამი სტრიქონი სპარსული ტექსტი

309. განჩინება ბაქმანისხილხის შვის საქმეზე

1791 წ. 18 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 10150. დედანი. ქაღალდი. 57X 24 სმ. მკვლელობის განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია მამე და წერტალი.

ქ. მისის სიმაღლის ბრძანებით ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქმან მეფის ირაკლის ძემან ანტონიმ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულების თანდასწრებით და დიკასტორიათა შინათაც რომელთამეთა — შოშიასი და მისი მმის ბეციასი და სარდლის ბეციასი სამართალი ესაჯეთ, რომელიც რომ სარჩლობდენ ლომაურს გოგიაზე, ბერუასა და მის ძმებზედ; რომელთაგანი ერთი ამბობდა ნასყიდობასა და მეორე გაცელილობასა ლომაურისასა.

ლომაური იტყოდა თავდახსნილობასა ქაიხოსროსა გუ-
 დევეანისშვილისასა და წიგნიც თავდახსნილობისა და
 ეპირა, რომლითაც რომ უეუსთქმიდა ორთავ სახლისკაცობისა და
 სა მეტყველი იმ თავდახსნილობის წიგნით, დომენტი კათა-
 ლიკოსს ვუმობივარო და მას მამული უბოძებიაო და მას დღეს
 აქეთ ეკლესიისათვის მიმსახურნიაო და ეკლესიის ყმა ვარო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ, ამათი საქმის ვითაობა მოწლედ
 გამკაცრებით განვიხილეთ თანადმყოფთ შეკრებილებითურთ, ამა-
 თი მონასყიდობაცა და ვაცვლილობა ზედმიწევნათ ვცანით მათი-
 თავე წერილებითა.

პირველად ლომაურსა ვკითხეთ: შენ რომ დომენტი კათა-
 ლიკოსის დროს თავდახსნილობას ანბობ, რომლითაც რომ ყმო-
 ბიხარ, ის გვაჩვენეო, თუ არ იმ წიგნით ეკლესიას ვერ ეყმობოდიო.
 თავდახსნილობის წიგნი რომ ვნახეთ, ნასყიდობის წიგნი შეიღის
 წლით უწინ იყო.

მეორედ ეს, რომ რევაზისშვილი გოგია მოწმად
 მოსდევდა იმ წიგნს, რომ მართალი არის, ბიძაჩემმა მიყიდაო.

მესამედ, ეს რომ ვკითხეთ: ლომაურო, შენ რომ ეკლესიის
 ყმობას ანბობ და დომენტი კათალიკოსისაგან მამულის ბოძებასა,
 აბა მაგაების ნიშანი გვაჩვენეო; პირველად მამულის წყალობის
 წიგნი გვიჩვენეო, რომ ხარჯი კათალიკოსის ყმაში გეძლიოსო.

მეოთხე, ეკლესიის სამსახურს რომ ამბობ, ან სათელი ან
 საკმელი ამ ზეთი ეკლესიისათვის რა გიძლევიაო თქვიო, რომლი-
 თაც რომ ნიშნები შენ გამართლდეო.

ამ ზემო დადებულებისა ვერაფერი ნიშანი ვერა მოიტანა რა,
 რომლითაც რომ უკუმო მიზეზებით ვერ დამტკიცებულიყო სიტყვა
 თვისი, განვარდა ეკლესიისაგან.

ახლა მოშიასა და ბეციას ვკითხეთ: ამ ლომაურმა ხომ
 ეკლესიის ნიშნები ვერა მოიტანა რაო და თავდახსნილობა გაუმ-
 ტყუნდაო, რომ უიმისოდ ეკლესიას ვერ ეყმობოდაო სხვისაგან ნას-
 ყიდიო, ახლა შენ ვკითხარო, ამ შენს ბიძაშვილს რას ეუბნებიაო?

მოშიამ ერთი გაცვლილობის წიგნი წარმოაყენა, რომელშიაც
 რომ ასრე ეწერა: ლომაური სეხნია შენის ბიძაშვილის ქაი-
 ხოსროსაგან ნასყიდი მყვანდაო და შენ გამოიკვალეო, ქიტა-
 შვილი ძულია გამოგართვიო და ლომაური სეხნია მე
 მოგეო; ლომაურის მამულთან შენ ხელი არა გაქვს და ქიტაშვილის
 მამულთან — მეო. ეს წიგნი მუთაბარის ბეჭდებით იყო დაბეჭდი-
 ლი, თითონ ერასტის ბეჭედი იჯდა, ნიკოლოზ მდივნის მამ-

ლალაძისა, პაატა თაზისშვილისა და კიკო მგა-
 ლობლის დაწერილია, რომელიც რომ ერასტის ქვისფრთხილი
 ლა, რიცხვი იყო ორმოცდახუთის წლისა. გინგლიჩიძე

უთხარით ბეცია სარდალსა — რა სიტყვა გაქვსო?

მან თქვა: მე არ გამოცვლიაო. ეგ წიგნი გაკეთებულაო; ერასტის ბეჭედი მაგისმა ყმამ გოგვიამ მოპარა და დასვაო და ერთი ბეჭედიც ახლა ამ საჩივარში ჩაუმატნიაო, უწინ არ იჯდაო.

ამით მოსამართლეთ გულში იჭვი შემოიტანა. კვალად ვკითხეთ: ეგ რომ იცოდი აგრე იყო, ამ ორმოცდახუთს წელიწადს რათ დამწყრალეო და არა სთქვიო, ამის ყმათ რომ დავთარში იწერებოდაო; რამდენჯერსაც დავთარმა ჩამოიარაო, რათ აწერინებდიო და ან ეგ ლომური რათ ეწერებოდაო;

მეორედ, მახათაძეს რომ ძმათ შეეყარაო, მერმე გაყარა და გასამყრელო გამოართოო, რატომ ან მაშინ არა სთქვი და ან მაგ ეკლესიის ყმამაო;

მესამედ, ორთავ ძმათ საქორწილო მოკრიფესო და მაგასაც გამოართვესო, რათ გამოართმევინეო;

მეოთხე, ჯავახეთს რომ გადავიდნენ, კათალიკოსმა პირობით გადმოიყვანაო, რომ გედავნიანთ აღარ მიგცემო. მაგ ლომურმა კათალიკოსს უღალატა და კიდევ ამათ ყმათ მოვიდა და დავთარშიაც ამათზე დაწერა და არც ეკლესიას ემსახურა და არც შენაო; რატომ არა სთქვიო.

მოგვიგო: მეშინოდაო, მძლავრი იყვნენო, უფრო ბევრს დავკარგევდიო.

უთხარით: მაშ როცა რომ წახდნენ და ზაზა ყორიასაულბაშისას შეყარეს და ბრძანება გამოვიდა: რაც რომ ნამძლავრები ჰყვანდესო, ცალკე გაქაჩივეთო; შენ რომ ეს ბრძანება შეიტყუე, უკეთეს დროს სადღა იშოვნიდიო, რატომ არა სთქვიო;

მეხუთეთ, შარშან კიკოლამ რომ საქორწილო გამოართო, რატომ არ სთქვიო.

მტკიცე პასუხი ვერა მისცეს რა. გაკეთებულს დროში არ უდავნია და წამხდარს დროშია.

საქართველოს სამართალი[ს] წიგნის ძალით ორმოცდახუთს წელს რომ კაცი კაცს არ ედაოს, რომ უცხო სადაო მიზეზები მისცემიყოს, ველარას შეუვა. მაგრამ რადგან დაიკინა: ეს წიგნი გაკეთებული არისო და ბეჭედიც ახლა დასმულიაო და შესწამა, ფიცა შეწამებულს ერგება კანონისაებრ სამართლისა.

გლეხის გულისათვის აზნაურშვილს ხომ ვერ დავაფიცევდიო.

შოშიამა და ბეციამა ორი ლომაურისთანა კაცი შეიფიცონ: არც წიგნი გაეკეთებინოს, არც ბეჭედი ჩაემატოს; თუ თითონ შეფიცავენ და თითონ იციან, სამართლის ჩვეულება კი არა ფრთხილად დესაც დაიფიცვენ თითონ თუ თავიანთ კაცები, მაშინ ეს სჯულსა და რები სეხნიას შვილები ივანე, გოგია, ბერუა და სხვანი დარჩებათ სეხნიას, სინსილა შოშიასა და ბეციასა; და ვერ ფუცვენ დარჩება ბეცია სარდალს.

ასე ვამჯობინეთ, რომ შოშიამა და ბეციამ შეჭფიციონ*.

ამის მოასილი შენ ხარ. ეს ასე აღასრულე. აგვისტოს იმ, ქორონიკონს უოთ.

აქსი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
2. მდივანბეგი
3. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეჭან
4. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო
5. მეთოდი
6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

310. განჩინება იოანე და ბატან ნახარკვახის ჯალის საჩხუბო

1791 წ. 28 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. სპ. № 154. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[157v] მისის უმაღლესობის ბძანებით თოფხანის ატუტენტი ნახარკვი იოანე უჩიოდა თავის სახლისკაცს ბეჭანს: ეამთა ვითარებისაგან მამაჩემი რუსეთს გავიდა, ჩემი მამული ამან იშოვა, რაც მასალა იყო და დღეს არის, ისიც ჩემია, იმ ჩემის მასალით აუშენებია; რაც ხარჯი მოსვლია, ზუთი იმტელი ქირა აუღია. ახლა მოველ, ამ ჩემს მამულს კელი მოვიკიდე; ცხრა [138] თუმანი ფეშქაშათ დაეხარჯეო შენის მამულის შოვნაზეო, იმ თეთრს სარგებლით მთხოვს, სამართალი მალირსეთო.

ბეჭან ასე მიუგებდა: მამაშენი რუსეთს რომ გადავიდა, ის მამული ბეთალმნად იღვა, თეთრი დაეხარჯე, ვიშოვე, ცა-

* ეს წინადადება ჩაწერილია სხვა ხელითა და მელნიო. შემდეგ კი დატოვებულია ცარიელი ადგილი იასაულის სახელის ჩასაწერად.

რიელი ადგილი იყო, ავაშენე, შენობის ფასი მამეცო, ახლა რიუს/ მთხოვო.

ჩვენ მსაჯულთ ესენი რომ ვალაპარაქეთ, ეს სამართალია ცით. ფეშქაშათ რომ ბეჟანს თეთრი დაუხარჯავს, იმას ვერას შეუ-
ვა; და შენობისათვის რომ თოთხმეტი თუმანი გამოურთმევეია, რვა თუმანი უნდა ისევ იმ თოთხმეტის თუმნიდამ ბეჟანმა ამ იოანეს მოსცეს; და ექვსი თუმანი იმ ქოხების შენობისათვის იკმაროს.

ჩუენ მივედით იმ ადგილს. ესენი ასე გავარიგეთ და შევარი- გეთ და დღეის იქით ამ შენობის ფასზედ ერთმანეთს ველარას ედა- ვებთან. ეს ასე გადაწყდა.

რომელიც ამისი მოასილი ხარ, ეს ასე გა[ა]რიგე. აგვისტოს იმ, ჭორონიკონს უოთ.

ეს სამართალი რომ ესაჯეთ, ნაზაროვი მოვიდა ჩემს [v] საღ- გომს და თქვა: სამართალი დამაკელითო, არც მოწამესა ჰკითხეთო და არც სწორე სამართალი არისო.

არა სჯერხარ მეტქი? სამჯერ ვკითხე; და არა ვჯერვარო. მეც აღარ დაუბეჭდე და ისევ იმაზე დადგეს, როგორც მელიქისაგან და ქედხუდებისაგან ქალაქის განწესებით გაჩხრეკილა და დაბეჭდილა იმის სიმაღლის ბრძანებით.

ამ სამართლის შემდგომად რაც ამ განაჩენით გაეწესებინად, უკლებრად მომეზარა მე — ოპ[ა]ნეზას იესესაგან, ანტონისაგან, ნაზარასაგან, სტეფანასაგან და ნონიასაგან. ამ მიზეზით სადაეო და სალაპარაკო აღარა მაქვს.

ოპ[ა]ნეზას სიტყვით მე, ციხის დიდის ეკლესი[ი]ს დეკანოზი ტერ-არაქელ, მოწამე ვარ.

311. განჩინება ფარაფოუ ხოჯაშვილისა და მარჯახს მამულის საქმეა

1791 წ. 1 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 33. საბ. № 22. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[16] მათის უმაღლესობის ჩვენის კელმწიფის ბატონის დედოფ-
ლისაგან გვებრძანა ჩვენ — მათს მონას სალთხუცესს აბაშიძე
გიორგის და ამილახვრის შვილს ცხინვალის მოუ-
რავს ანდუყაფარს — ხოჯაშვილის ფარემუზას და
ძაგიას ძმისწულის მარდახას საქმე და ოქმი გვებოძა. უნ-
და მოგვეყვანიებინებინა: ცხინვალის მამასახლისი დთისა-
ვარ, ჭაშიტაშვილი ქაიხოსრო, იარალაშვილი

ტერ-მოსესა, შერმაზანაშვილი არუთენა, ბგრი
შვილი გოგია, მოვაყვანიეთ და დავსხედით].

ფარემუზა და მარდახა ვალაპარაკეთ. მოწმე
თხოვეთ, მაგრამ მოწმეები ვერცერთმა ვერ მოიყვანეს
დობის წიგნები მოვატანიეთ. ფარემუზამ ასოთხის წლის ნასყი-
დობის სიგელი მოიტანა. მეორე სიგელი კიდევა მარდახას ბიძას
ძაგვიასაგან და სხვათაგან მოწმობით დამტკიცებული ფარემუზამ [v]
მოიტანა, რომა იმა მიწის გვერდი მიწით შიგა ეწერა, ორმოცი
წლისა იყო.

მერმეთ მარდახამა მოგვიტანა მათ უკანდელი ოცდაცხრამეტის
წლის წიგნი თავისის განაყოფისაგან მოცემული იმა მიწისა, რო-
მელსაც ქვიან ჰიდლიური. მაგრამა ის სიგელი ჩვენს სამართალში
ვერ შევიწყნარეთ.

მერმეთ კიდევ ეს უპასუხა მარდახამა: ეს მიწა შენი არ არისო,
იქავ ბერძნის მიწაზედ უდგამდა ფეხსა, ეს არისო; რომელსაცა
მარდახა ფეხს უდგამდა, ის მიწა ბერძენს დარჩენოდა.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი გაუჩინეთ ფარემუზს: დღეს რომე-
ლიც მიწა ჰედლიური მარდახას აქვს, ის ფარემუზს დანებდა, რა-
საცა სიგელში უცხადებდა. თუ ვინ იცის, მარდახამ ის ბერძენი სა-
მართლიანად გაამტყუნა, ის მიწა ფარემუზს დანებდეს, მერე ის
ჰედლიური ისევ მარდახასი შეიქნება.

თუ ის ბერძენი ვერ გაამტყუნა და სამართალში ვერას შეუვი-
და, რომელიც მიწა ფარემუზს სიგლით უცხადებდა, ის მიწა ჰედ-
ლიური ფარემუზასათვის მიგვიცემია. სამართალმაც დაუნარჩუნა.
მარდახას სიტყვა აღარაფერი აქვს. ენკენისთვის ა, ქორონიკონს

უოთ. გიორგი

მე, ჭაშიტაშვილი ქაიხოსრო, ამ სამართლის დამს-
წრე ვარ. ქაიხ
ოსრო

მე, შერმაზანაშვილი არუთინა, ამ სამართალში
დამსწრე ვარ. ბეჰედი არა მქონდა, ეს ჩვენი ქელია. არუთინ.

მე, ბერიშვილი გოგია, ამ სამართალში დამსწრე ვარ.
მე წიგნი არ ვიცოდი. მე, მოსეს ტერტერაშვილმა, დაეწერე ამ გო-
ჯ[ი]ას სიტყვითა. ეს ჩემი ხელია].

1791 წ. 8 სექტემბერი

ქართული

ცხ. ფ. 1450. დევ. № 28, საბ. № 12, პირი. ქალაქი. მხ. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

[15] მის უმაღლესობას ჩვენ — საქართველოს მსაჯულთშეკრებულნი ვახლდით. გე დე ო ნ ი ს შ ე ი ლ ი სარდალი ი ო ა ნ ე უჩიოდა თავის სახლის[ვ]კაცს შ ო შ ი ა ს და მის ძმას ბ ე ც ი ა ს: ქ ო რ დ ს ჩემს წილს კულუხს ესენი არ მანებებენო, მ უ ხ ა თ-გ ვ ე რ დ ს ჩემს წილს ღალას ესენი იღებენ, მე არ მაძლევენო; საფიჩხულეს ესენი დგამენო, მე კი არ მაღგმევენებენო; ამას წინათ შინ მომიხდნენ, ეს ჩემი ბიძაშვილი გალახესო. ამ[ა]ების სამართალს ვითხოვო.

შოშიამ ამ სამის აზრის დასარღვეველი ვერა უთხრა რა. და უნდა ქორთს თავისი წილი კულუხი მისცენ, მუხათგვერდიდამ უნდა თავისი წილი ღალა მისცენ. საფიჩხულე ახლა ამ იოანემ უნდა ჩადგას; რაერთს ხანსაც შოშიას სდგომია, იმდენს ხანს უნდა ამ იოანეს ედგას, მერე ისევ საერთოთ უნდა აეკეთონ.

ჩხუბზე რომ ჩივ[ი]ან, უნდა მოწმე[ე]ბი მოახსან და სამართალი ძალიან მიეცემა იმ ჩხუბისა. სეკდემბრის 8, ქორონიკონს უოთ.

313. ბანიძევაზ ბაქაშვილის მიერ დაწერილი მანუსკრიპტი

1791 წ. 19 სექტემბერი

ბელაწერთა ინსტიტუტი. Hd 9451. დედანი. ქალაქი. 21×15 სმ. მხედრული. უძველი სიტყვის შემდეგ ორწერტილი.

ქ. სახლთხუცეს გ რ ი გ ო ლ ს სამთავროველნი ერწოველნი საბალიანოს მიწებს ეცილებოდნენ, რაც თხრილი ავლია იმას. მოვიდნენ, ჩვენს სამართალში ილაპარაკეს.

ეს სამართალი უყავით: სამთავროს გუჯარი ნახონ, თუ იმათ უწერია, სახლთხუცეს[ს] სიტყვა აღარ ექნება. თუ არც გუჯარში უწერიათ, სახლთხუცესმა უნდა ორი თავისი მოთაბარი კაცი შემოატაროს იმ საბალიანოს მიწებს, დაიფიცონ, რომ: «ეს მამული ნასყიდით იყოსო სახლთხუცესაგან და არც სამთავროს კაცს კელი ქო-

ნებოდესთა». სახლთუცეს[ს] დარჩება საკუთრივ, თუ ასე კაცობა შეაფიცა. ენკენისთვის ით, ქორონიკონს უოთ.

ზავლი: ქნარს მიცემს, დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ, ვინც მისი ბულს, ერეკლე.

314. ზანინიხა თანინახვილანის მამულის სამეზა

1791 წ. 27 სექტემბერი

ცსა, ფ. 1448. № 5637. დედანი. ქალაღი. 43,7×16,7 სმ. მხედრული. ზანკეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას მეფესთან ეჩივლათ თანინახვილის ქაიხოსროს ობლებს ნინი[ა]ს და ბეე[ა]ნს, რომ:

ჩვენს ბიძას ტეტი[ა]ს ოცდახუთი თუმანი ემართა ესიტასხვილის ზაზასიო; და გირაოდ ვენახი ჰქონდაო; ტეტია რომ გარდაიცვალა, ესიტასხვილს ზაზას თათრების ვალი დასდებოდა და თათრებისათვის მიეცა ის თამასუქიო. თათრები ჩვენთან მოვიდნენ, გვიტხრეს: თხუთმეტ თუმანად მოგცემთ ამ თამასუქს, დაიხსენითო. ჩვენ იმ ეჟამად არ შეგვეძლო და აქაზმა და ვარჯანმა დაიხსნესო. ახლა ვთხოვთ ჩვენს მამულს, თავის თეთრს ვაძლეეთ და არ გვაძლევენო.

ამისი სამართალი მათს უმაღლესობას ჩვენ მოსამართლეთავის ებრძანა. ჩვენ ბძანებისაებრ მეფისა მოვაყვანიინეთ ვარჯან და აქაზ და ვალ[ა]პარ[ა]კეთ.

ესენი მიუგებდენ: კათალიკოზის ბძანება ქონდათ თათრებს, წმინდის გიორგის ეკლესი[ი]ს ყმას ვისაც შე[ე]ძლოს, იმან დაიხსნასო, თანინახვილის თამასუქიც კელთ ქონდათო ოცდახუთის თუმნისაო, და ჩვენ ორმოც თუმნამდის მივეციითო.

ჩვენ ეს სამართალი მივეციით: სამართლის ძალით ის მამული ამ ობლებისა არის, ამისთვის რომ კაცი მიუგზავნიათ ამათთვის, რომ მაგ მამულს ნუ იხსნით, ჩვენ ამ თათრებს შევეხვეწებით და გეაკლიანო. ამათ არ დაუშლიათ და მამულის ნდომით ოცდახუთის თუმნის საქონელი მიუციათ და დაუხსნიათ. რადგან ამათ კაცი მიუგზავნეს და დასტური არ დასცეს, არ უნდა დაეხსნათ. თავიანთ მამული ამ ობლებმა უნდა დაიხსნან.

ეს ობლები რომ ამბობენ: თხუთმეტ თუმანად გვაძლევედნო და თქვენც ეს მიეციითო, ეს არ იქნება, ამიტომ რომ ტეტიას თამასუქი ოცდახუთის თუმნისა არის და თხუთმეტ თუმანად როდის მისცემდენ. და ვარჯან და აქაზ რომ ამბობს: ორმოც თუმნამდის მივე-

ცით, ესეც ნაკლები სიტყვა[ა], ამისთვის რომ ტეტიას თამასუქი
 ოცდახუთის თუმნისა ქონია ზაზას და ზაზასაც ეს თამასუქის
 ცია თათრებისათვის, რომ ოცდახუთი თუმანი ტეტია[ს] ვენახიდან
 აიღვეითო და ოთხს თუმანსაც მე მოგცემო.

ეს თამასუქიც ჩვენ ვნახეთ; თუ მეტ[ი] ყოფილიყო, ან ტე-
 ტია[ს] თამასუქში ეწერებოდა და ან ზაზასაგან მიცემულს თამა-
 სუქში ოთხს თუმანს როდისღა დაიწერდა თავის თავზედ, თუ მეტა
 ყოფილიყო. ეს ოცდახუთი თუმანი ამ ყმაწვილებმა უნდა მისცენ
 თებერვლამდის და მამული ამათ დარჩეს.

ჩვენ ასე განვსაჩეთ და ნება მათის სიმალლისა არის. სეკდემ-
 ბრის კწ, ქორონიკონს უოთ. იასაულო! ეს ასე გა[ა]რიგე.

ბეჰალი: მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა
 მარჯულად ქ ა ი ხ ო ს რ ო.

ქ. ეს თეთრი უსარგებლოდ უნდა მიეცეს; ამისთვის, რომ იმათ
 მამულის გამოსავალი ქონია და სარგებელი არ ეთხოება. და ზაზას
 თამასუქიც უსარგებლოდ ოცდახუთის თუმნისა არის, რომელიც
 ზაზას თათრებისათვის თავეთს ვალში მიუცია, რომ სწორე ვალი
 და თამასუქი ის არის.

ხუთი ბეჰალი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
 ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო.

2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად
 მაგო, ბ ე ქ ა ნ.

3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ.

4. მიწა ვარ დავითრგუნები დ ა ვ ი თ.

5. კახეთისა ხევისთავი მდივ[ა]ნი ს ვ ი მ ო ნ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი მეორე, ვამ-
 ტკიცებთ ამ მსაჯულთ განჩინებასა ამას.

მ ე ი თ რ ი ს შ ვ ი ლ ო ს ო ლ ო მ ა ნ! ასე გა[ა]რიგე. სეკდემ-
 ბრის კწ, ქორონიკონს უოთ.

ბეჰალი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე. ე რ ე კ ლ ე.

კიდებ:

ქ. ჩვენ, კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ - ა ლ ა ე ე რ დ ე ლ ი, მეფის ირაკლის
 მეორის ძე, ანტონი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. სეკდემ-
 ბრის კწ, ქორონიკონს უოთ.

ხელრთვა: კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი.

315. განიხილავთ ველისციხელთა და ახაშნელთა მამულის საქმეზე

1791 წ. 19 ოქტომბერი

ეროვნული

ცხსა. პ. კარბელაშვილის პირადი ფონდი № 1461. რეკონსტრუქციის
საბ. № 113. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ველისციხელთა და ახაშნელთა რომ მამულზედ ცილობა აქვს, რომელსაც ველისციხელნი ამ სადაოს მამულში თავეთს მიჯნად სახელდებენ და კიდევ რომელსაც ახაშნელნი თავეთის მიჯნად ნიშნენ, — ამ ორს მიჯნებს შუა რაც მამული იყოს, სწორედ შუა უნდა სიგრძეზედ ლარზედ გაიყოს; ნახევარი თავეთს მხარეს ახაშნელთა ხნან სამართლამდის. ოკდომბერსა ით, ქორონიკონს უოთ.

და შუაში სიგანეზედ მიჯნებს საშუალოთხვან გაიზომოს, მას უკან სიგრძეზედ ჩაიზომოს სწორედ ლარზედ და მიჯნები ჩაქსნან და თავ-თავისი მხარე მოხნან სამართლამდის. ერველი

316. განიხილავთ სოლომონს თარხნიშვილის შიის თანახმა

ფაშაქარაშვილის საქმეზე

1791 წ. 20 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2596. დედანი. ქალაქი. 33X22,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. თარხნიშვილი სოლომონს უჩიოდა სიღნაღში მსახლობელს ხიზანს ფაფაკერაშვილს ოპანეზას ბატონყმობაზედ. ამისი სამართალი მისმა უმაღლესობამ მდივანბევს ოტიას, თარხანს გიორგის და მდივანს დავითს გვიბძანა. ჩუენ ესენი სამართალში ვალაპარაკეთ.

ეს ოპანეზა სოლომონს მეითარს ასე უპასუხებდა: პაპაშენმა მამაჩემი ახალციხეს გაყიდაო, იქ ცოლი შეირთო. წამოსულა, ქართლში თავის ძმას არუთინასთან მოვიდა, იქიდან ბიძაჩემი და მამაჩემი თავეთის ხიზნით აიყარნენ, მოვიდნენ ქიზიყს, გურგენ ნაცვლის ხიზნად დადგნენ. მე აქ ვეყოლეო. გურგენ ნაცვლის შვილმა, მართალია, ყმობით კელი მომკიდაო ჩუენ. ამ ბარობაზედ ბიძაჩემიცა და მამაჩემიცა თავეთის ხიზნით აიყარნენ და სურამს მივიდნენ, მამასახლის გვრიტას კედლად დადგნენო. მაშინაც და ახლაც ნაბახტევეში შენობა არ იყო და სურამს ამისთვის მივიდნენ, რომ ჩუენი მეზობლებიც იქ სურამს

ესახლნენ, მე კი შენი ყმა არა ვარო და ბიძაჩემი კი შენი ყმა არა-
სო. ამისთვის არა ვარ შენი ყმა, რომ პაპაშენმა მამაჩემე გაყიდაო.
სოლომან ასე უპასუხებდა: თუ ჩემი ყმა არ იყო, ჩემი ბიძაჩემი და
ბიძაშენი, მამაშენი შენს ბიძას რათ გამოყვაო და ან კახეთი-
დამ სურამს რათ წამოვიდაო.

ჩუენ ამ ფაფაკერაშვილს თავისი აზატობის წიგნი ეთხოვეთ,
თუ გასყიდული ხარ წიგნი გექნება; წიგნი ვერ მოგვიტანა. მოწ-
მობა მოეთხოვეთ, ქისიყელთ მოწმობა მოიტანა ქიზიყში მოსვლისა
და თავისის ბატონისაგან გასყიდვისა, მარა ესეც ამისი თქმული
მოწმობა იყო, ამისთვის არ შეიწყენიარებოდა. მამა ამისი თუ გასყი-
დული იყო, თავის ძმას აღარ უნდა შეჰყროდა, რომ თავისუფალი
იქნებოდა. რადგან იქავ ქართლში ჩამოვიდა თავის ძმასთან და აქე-
დამაც ერთად წავიდნენ და დადგნენ სურამს, რომ ამ თარხნიანთ
ყმანიც იქა მდგარან, იმ დროს სურამი რომ დაწერილა, ამათ ყმათ
დაწერილან და გაყრიათაჲ ზაზა ყორიასაულბაშს გაუყრია, რომ თი-
თონ ამბობს ცხრა თუმანი გამოგვართო, აილო და ისე ბიძაჩემს
მისცაო.

სოლომან ასე მიუგებდა: ბატონის ბძანებით და ოქმით მამა-
ჩემქმა სიღნაღილამ აგყარაო, მიგიყვანა და ცხინვალს დაგაყე-
ნაო, ცხინვალილამ გამოიპარე და კახეთს ჩამოხველ. მასუკან კიდე
ბატონის ბრძანებით ქიზიყის მოურავის ზაქარიას მოასილო-
ბით აგყარე და კიდეც ცხინვალს მოგიყვანე. ეს სამი-ოთხი წელი-
წადია გამოიპარე, დედაშენი წამოიყვანე და ისეც აქავ მოკველ.

ამათს საქმეს რომ ასე გაუვლია, ან პარეველად ზაზას დროს
და ან მას უკან თუ სიტყვა ქონდა და გასყიდული იყო, ან ბატონს
რატომ არ მოახსენა და ან არსად დამკვიდრდა. ჩუენის გაშინჯვით
და სამართლით ეს ფაფაკერაშვილი მეითრის სოლომანის ყმა არის
და ნება მისი უმაღლესობისა არის. ოკლობერს კ, ქორონიკონს
უოთ.

სამი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა ო ტ ი ა
2. მონა ღთისა გ ი ო რ გ ი ?
3. დ ა ვ ი თ

თავში:

ქ. ჩუენ, მე ფეე სრულიად საქართველოსა ი რ ა კ ლ ი მე ო -
რ ე, ამ სამართლის ვამტყციებთ. თუ რომ ფაფაკერაშვილმა ასეთი

მუხტაბარი მოწმები მოიყვანა, რომ ამისის პაპისაგან გწვილული იყოს და ჩვენი გული ამაზედ სარწმუნო გახადა, ხომ სამართლი მიეცემა. და თუ მოწამე ვერ იშოა და ამისი ყმა ყოფილა და იქნება ოკდომბრის კდ, ქორონიკონს უოთ.

პეპლი: მე ფეხგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

317. ბაწინება ფოსითაჲს ნეკრისელისა კახაჲ მღვდლის

სახისაჲს სპევეჲ

1791 წ. 9 ნომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 961. დედანი. ქალაღი. 34,8×10,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. პეტრე მღვდელი პავლეს შვილი და მისი ძმა ნიკოლაოს მღვდელი ერთს ცუდ საქმეზედ აშლილიყვნენ. პეტრე მღვდელს ნიკოლაოს მღვდელისათვის თავში სამი თუ ოთხი ჭოხი დაეკრა, ძალიენ მტერსავით დაეკრა, თავი ძალიენ გაეტეხა, ბეჭები და გულა შეღებული ჰქონდა გარშემო, თავისა და კისრის გარეშემო დაღურჯებული ჰქონდა.

ჩვენ ვნახეთ, გავსინჯეთ ეს ნაცემები, ძალიერ შეესწუხდით და გვეწყინა. ასე ცუდ საქმეზე რომ ასე გამოემეტებინა. მაგრამ რაღა გაეწყობოდა სამართლისა და სასჯელის მეთი.

პეტრე მღვდელმა, კაცის სისხლი რომ დასთხოვა მღვდელმან მღვდელისა — ძმისა და უბრალოსი, ამათთვის დიდი სარჯელი ჭერარს გასწიოს: კუნდში ფეკი უნდა დაეკრძალოს მტკიცედ, საყდრის კარზედ უნდა დადგეს, შემავალს-გამომავალს შენდობას უნდა სთხოვდეს, იმარხოს და ილოცოს რამდენსამე¹ თეხა.

ეს შეპყრობით ყოფა კაცთმოყვარებით ავიღევით, ამისთვის, რომ ცოლშვილი ჰყავს და შემნახავი არავინ ჰყავს. სხვა ტანჯვებიც შეუმსუბუქოთ და ნურც უკუ[რ]ნებულს დავაგდებთ:

ორს ორმოცს წირვისაგან დადგეს, ნურცა რას სხვას მღვდელობას იმოქმედებს თვინიერ ჟამნ-დავითნისა. ამ ორს ორმოცს დღეში ოცს მეტანიას გარდიკდიდეს. ამ ორს ორმოცს უშაბათ-კვირაოდ კორცს ნუ შჰამს; თევზი, ყველი, და სხვანი საურწყოები მიიღოს. ამ ორს ორმოცს ოთხშაბათს და პარასკევს საღამომდინ იმარხოს და ნურც ღვინოს დაღვეს.

ესენი ასე გაასრულოს. სინანულში გაიაროს სიმდაბლით, სიმშვიდით და ურიისხველობით, უდრტვინველად. და მერმე ჩვენთან

¹ რამდენსამე.

მოვიდეს და კვალად კაცმოყვარეობას ვაჩვენებთ და სიყვარულს.
 ნიკოლაოს მღვდელს სისხლი ერგებოდა, მაგრამ არ მივეციოთ:
 ერთი რომ მღვდელია, მეორედ, ორის სარჩელის მიქცა ვაჩვენებთ
 ნებულ არს. ნოემბრის თ, ქორონიკონს უოთ.

ხელრთვა: დ ო ს ი თ ე ო ს.

ქ. კარის წინამძღვარი ბეჭდი: გ რ ი გ ო ლ.

ქ. გ ი ო რ გ ი მღვდელმა, ქ. ზ ა ქ ა რ ი ა მღვდელმა, ქ. ი ო -
 ს ე ბ მღვდელმა, ქ. დ ა ვ ი თ მღვდელმა, ქ. ა დ ა მ მღვდელმა,
 ქ. მ ა ხ ა რ ო ბ ე ლ მღვდელმა, ქ. გ რ ი გ ო ლ მღვდელმა, ქ. ი ო -
 ს ე ბ მღვდელმა, ქ. დ ა ვ ი თ მღვდელმა, ქ. ა ნ დ რ ი ა მღვდელმა.

კლდეზე:

ქ. გ რ ი გ ო ლ მღვდელო ა ე ა ზ ა ს შ ე ი ლ ო! ამ პეტრე
 მღვდელის სამწყსო შენთვის მოგვიბარებია იმ ორის კომლით, რომელიც
 ამას ებარა მათიყასშვილები, შენ მოუარე არა წაქდეს რა.

ხელრთვა: დ ო ს ი თ ე ო ს.

სთაური: ქ. ნეკრესლისაგან პეტრე მღდლის შერისხვა ძმისათვის
 თავი გაეტება.

**318. განმინება ეპიკლე 11-ისა ენდრონიკაანთა და ჯიმითელთ ბაჟულის
 საქმეზე**

1791 წ. 26 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1449. ნაბ. № 2336. პარი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ენდრონიკაანთა და ჯიმითელთ რომ მამულზე ცილობა ჰქონდათ,
 ჯიმითელთ მოჰქონდათ გუჯარნი სანატრელის მეფის ალექსანდრე
 პირველისაგან შეწირულნი და კიდევ მეფის ალექსანდრე მეორისაგან
 გაახლებული და აგრეთვე მეფის იმანყულიხანის გუჯარი, რომელშიც სწერს მეფე
 იმანყულიხანი: ჯიმითელთ მამული გამორთმეოდათ, რაც გუჯარში
 ეწერა, ის ხომ ვერ მიეცათ და რომელნიც მოდავენი ყვანდენ,
 მოუჭერით სამნები და სინორები ჩაუსხით და ჯიმითელთ დავენებეთო.

ამ მეფის იმანყულიხანისაგან გამოჩნულობას ენდრონიკაანი სხვაგან
 ნიშნევდენ და ჯიმითელნი სხვაგან. ამათმა სარჩელმა ჩვენთან
 მრავალჯერ გაიარა.

და ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა
 მეფემან ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე მ ა ნ, საქართველოს მსაჯულთა,

დარბაისელთა და ეპისკოპოსთ თანდასწრებით ის სადაო მამულით
თვით ჩვენის თვალთ ვნახეთ და უფიცრობისათვის ენდრონიკაან-
თა და ჭიმითელთაგან დანიშნულს მიჯნებს საშუალ გავმეჯნეთ
ისე შევარიგეთ.

მაგრამ ენდრონიკაანი არ დასჯერდენ და ორივე მკარე ფიცზე
იწვედენ, თუმცა ორთავე მოდავეთ სამართლიდამ ფიცის განაჩენები
მისცემოდათ, მაგრამ უფრო უწვლილესად გამოძიებით რადგან ჭი-
მითელთ სანატრელთა მეფეთაგან შეწირულნი გუჯარნი და კათა-
ლიკოზისაგან ვაფიცულობის წერილი კელთ ჰქონდათ, სამართლით
ფიცი ჭიმითელთ დავადევით. მაგრამ დიდის ხნის საქმე რომ იყო,
ამისათვის ორთავე მოთავეთ სამჯობინარად ასე განვაჩინეთ, რომ
ფიცი არ მოახდინონ.

და ჩვენ რომ ის სადაო მამული ვნახეთ და მაყვალი დავნიშნეთ,
იმ მაყვალიდამ მოკიდებულა სწორედ ლარზე ჩაიარონ, დელეში
რომ ნაკურჩხალის ხე დგას, იქამდის სწორედ გამიჯნონ და იმ ხი-
დამ მოკიდებულა გორაზე რომ მეფის იმანყულისაგან მიჯნად ჩაყ-
რილი ქვები არის იქამდის და იქიდამ წავიდნენ, ბეჯან ბალს თავს
გარდაუარონ და ბეჯან ბალის წყალს რომ ჩახდენ, იქიდამ შეუბრუნ-
დენ და ახალს ოფელს შემოუარონ შიშლიანის მიჯამ-
დის, შედგნენ მიჯნაზე და საგველეს ქვეასთან ჩავეიდნენ
და ჩამიჯნონ. და საგველეს ქვიდამ მოკიდებულა წნორამდის
რაც ადგილია, სწორედ უნდა გაიზომოს საქიზიყოს შარამდის
და სწორედ შუა გაიმიჯნოს. ნახევარი აღმოსავლეთის მკარეს —
ენდრონიკაანთ და ნაკვეარი დასავლეთის მკარეს — ჭიმითელთ.

ფიცი დააყენონ, რომელიც ორისავე მკრისათვის დიდად საში-
შარი და საფრთხილებელი არის. და ამ გარიგებას დასჯერდნენ.

და თუ არ დასჯერდებიან, როგორც ზემორე ფიცი დაგვიწე-
რია, წადგნენ ერთობით სოფლეთრად ჭიმითელნი, ცხოველსმყო-
ფელა ჯვარი და წმინდანი ხატნი კელთ აიღონ, ამ ფიცში თავეთი
მოურავი ჯანდიერი შვილი როსებ და კიდევ ორი აზ-
ნაურშვილი, ვინც ჭიმითელთ იშოვნონ, თან მიიყოლიონ, შედგნენ
მიჯნაზე და მეფის იმანყულისაგან გამიჯნულს თავეთს მამულს შე-
მოუარონ და თქვან: «ამისმა მადლმა და განმაცხოველებელმა ღმერ-
თმან, ენდრონიკაანო, ეს სწორედ ის მიჯნა არის, რომელიც მეფემ
იმანყულისანმა გუჯრით ჩვენ გვიბოძა. და სამართლით ამაში თქვენ
სადაო არა გაქვსთ რა».

თუ ასე ფიცეს, დარჩებათ ჭიმითელთ, რასაც გაიფიცვენ და
ხელახლა სახსოვარი მიჯნებიც უნდა ჩასხან, რომ საბოლოოდ კი-

დევ დავა და სარჩელი არ მოუხდესთ. და თუ ჭიმიტელთა შიგნით შეიძლოს, დარჩებათ ენდრონიკაანთ იქამდის, სადამდისაც მუფის იმანყულისაგან გამიჯნულად ამბობენ.

ეშიგალაბაშო გარსევანი განჩინება ესე ასე აღასრულეს. აღიწერა ნოემბერს კვ, წელთა ჩდვა.

ქ. ამ განჩინებაში ზემორე რომ მაყვალი მოვიხსენეთ, იმ მაყვალს ზემოდამ კვეში რომ წისქვილი არის შიშნიაშვილის გიორგი ღვდლისა და ენდრონიკაანი ედავებიან, რადგან მღვდელიც არის და ეკლესიის სადაო საქმე არის, არამც ცოდვა იყოს და ამაზე ჩვენ შუამავლობას ვხმარობთ, რომ ეს ზემოხსენებული წისქვილი გიორგი ღვდელს უფიცრად დაანებონ ენდრონიკაანთ.

და თუ არ დაანებებენ, გიორგი მღვდელმა ერთის მოწმით დაიფიცოს წისქვილზე და დარჩება გიორგი მღვდელს. და თუ ვერ შეჰფიცა, დარჩება წისქვილი ენდრონიკაანთ.

დიდის ხნის საქმე იყო და შიშნიაშვილის ღვდელს გიორგი[ს] ჭიმიტელნი ემოწმებოდნენ, რომ მამა-პაპით ეს წისქვილი ამათი ყოფილა. და ამით კიდევ უფრო მართებულა, რომ უფიცრად დაანებონ ენდრონიკაანთ. და თუ დააფიცებენ, თათონ იციან.

მე ფეხთ ერვალე	მსაჯული სამეფოთი სოლომონ	
----------------------------	---	--

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა ქართლისა, კახეთისა და სსუათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასულა დარეჯან, სამართლით განჩინებისა ამის თანაჲმა ვართ. დეკემბრის ვ, ქორონიკონს

უოთ.

დედოფალი დარეჯან

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ირაკლის ძე გიორგი, განჩინებისა ამის თანახმა ვართ. დეკემბრის თ, ქორონიკონს

უოთ.

გიორგი

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ივლიონ, განჩინებისა ამისა თანახმა ვართ. დეკემბრის ზ, ქორონიკონს უოთ.

--

ქ. ჩუენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ
განჩინებისა ამისა თანახმა ვართ. დეკემბრის 8, ქორონიკონს უოთ.

ლომად
.....
ვახტანგ
.....

ქორონიკონს
გინგლიჩოძეს

319. მანჩინება ბეცია სარდლის შვის ახალკაცისუფილვის საქმეა

1791 წ. 8 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 26. პირა. ქალაღი. მზედრული.

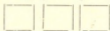
[28] მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს გიორგის საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებათათვის ბეცია სარდლისათვისი ყმის გოროვენლის ახალკაცის შვილის თეოდორესა და გოგიას სამართალი ებძანებინა, რომელიც რომ მრავალჯერ იყო განსჯილი, და მისის სიმადლისაგან და მისის უგანათლებულესობისაგან მრავალჯერ იყო აყრის ოქმები ბოძებული, რომელნი რომ ბეცია სარდარმა სამართალში გამოაცხადა. მაგრამ გლეხიკაცი ამქაების არ მაკმაებელი კიდევ ჩიოდა. მაგრამ ბეციამ ამ გლეხს კაცს თავისივე მამისა ასეთი ზელით წერილი წამოუყვენა, რომ ხმა ვეღარ ამოიღეს, ყოვლად სამღუდელოს ტფილელ მიტრაპოლიტის მიხაილისაგან დაწერილი, რომელშიაც რომ ასე ეწერა: *«ესე წიგნი მოგართვი ახალკაცის ბერის შვილმა ივანემ შენ — გედევანის შვილს სარდალს ბატონს ბეციას ასე, რომ შენ მე ყმობაზე მედავებოდი. ბატონთან [v] გეჩივლმა და ოქმები აველო და მოხველ, მე განაჩენით თავი აღარ დაგიდე და მცხეთას საფიცრად წამოგყევ, დეკანოზთან და კანდელაკთან ვილაპარაკეთ. აღარ დავიფიცე, გავტყუდი და ყმობაზე თავი დაგიდე, რომ დღეის იქით არც შენის ყმობის უარი ვსთქვა და ყმა ვყოფილვარ და ყმაც ვიყო და ღმერთმან შენს უკეთესი ბატონი ნულარც მოგვეცეს; და როგორც შენი სამკვიდრო ვყოფილვარ კიდევაც ვიყოვო. დაიწერა თებერვალს ია, წელსა ჩჰად, ქორონიკონს უოგ. მე დეკანოზი აღამ ამისი მოწამე ვარ. მე კანდელაკი პეტრე ამისი მოწამე ვარ. და ეს ზემოწერილი იმ კაცის სიტყვით მე, ყოვლად სამღუდელოს მიხაილს, დამიწერია მცხეთისათა.»*

თავისი მამის ზელითწერილის მნახველთა თავს იდგეს დანაშაული. ერთი წერილი სამართალს მოსცეს თავიანთ დანაშაულო-

ბისა და მისის ყმობის ყაბულობისა, რომ ესტყუოდითო და მეორე წიგნი ბეცია სარდალს მისცეს ბატონყმობისა.

დასრულდა ამათი სამართალი, რომ ამათი ლაპარაკი დასრულდა ნება. დარჩა თევედორე და გოგია ახალკაცის შვილი სარდალს ბეცისა.

იასაულო ამილღაბარ! ამათ ხელი აუშართე და ბეცია სარდალს მოაბარე ესენი. დეკემბრის 6, ქორონიკონს უოთ.

ქ. მე, ამილღაბარ ციცის შვილი, ბატონის შვილის გიორგის ბრძანებ[29]ით და მსაჯულთ სიტყვით და ამ განაჩენის განჩინებით მოველ იასაულათ და ეს ახალკაცის შვილი თევედორე, გოგია¹ და ივანე აუყარე და სარდალს ბეციას მივაბარე.

თავში:

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. მაგრამ რაც თარხნის-შვილს ბესარიონს ამ კაცის თაობაზედ რაც დახარჯოდეს, სარდალმა უნდა მოსცეს. დეკემბრის 6, ქორონიკონს უოთ.

320. განჩინება აკაშხაძეთა სასიძალო საქმეზე

1791 წ. 16 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 613. დედანი. ქალაქი. 65X 23,6 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მისის უგანათლებულესობის ბატონის შვილის ვახტანგის ბრძანებით ჩვენ — საქართველოს მსაჯულთმეკრებულეების სამართალში ქარუმი, ფარსადან და ბერი უჩიოდნენ ქარუმიძეს რევაზს: ჩვენს საერთოს მამულში მოსავალი იყო, ღალის წამოსაღებად წავედით ურმებით, ჩვენი ღალა წამოვიღვეით. რევაზს თავისი სახელონი და ყმანი შეეყარა, კეტებით ამოსულიყვნენ. ჩვენ რომ დაგვიჩინახეს ყანა მოგვქონდა, წინ დაგვხდნენ კეტებით, დაგვიშინეს, მე — ქარუმ წამაქცივეს, კეტი

¹ გოგია.

თავში დამკრეს, წამოვდეგ [ბ]აცბაცით, კმალი მიუშვირე, ეგვი მი-
მეშენენ, კეტი დამკრეს, კმალს მომიხვედრეს, კმალი შუა სვამიტე-
ხეს, თოფი მომტაცეს, მე ასე მცეს. და ფარსადანს და ბერმა მაშინვე კმალს
ლი სცესო.

სახლთხუცესმა რევაზმა მიუგო: რაც თქვენი წილი ღა-
ლა იყო, ის კი არ მოგჭონდა, ჩემის კაცის მოსავალი მოგჭონდაო;
და ჩემს კაცებს უთხარ: წამოდით, ჩემს მოსავალს ნუ დაე[ა]ნებებთ;
თოფი და იარაღი არ წამოგვიღია, ისე წავედით. თქვენ რომ დაგვი-
ნახეთ, მაშინვე კმლით შემოგვიტოვებთ, ცხენდაცხენ ჩემი კაცი გა-
გეტყენ, მისდივით, დაეწიენით, ერთი დასჭერით, სხვათ მრავალი
სცემეთ, მერე შე მცემეთ; მაშინ კი დავიძახებ: თქვენც დაჰკარით,
კმალი შენვე მოუქნივე, კაცისათვის უნდა შემოგეკრა, ორსთითს
მოხვდა და გაგიტყდაო. მოხლომიტაც თქვენ მოგვიხედით და შემო-
ტევიტაც თქვენ შემოგვიტევიტ, გალახვით და დაჰკრითაც თქვენ
დაგვეჭერითო.

ამათ რომ ასე იჩივლეს, ამათის ჩხუბის დამსწრე მოწამენი მო-
ვაყვანინეთ და კვითხეთ.

ამილახვრის ყმამ პეტრემ ასე იმოწმა: რევაზ და
იმისნი კაცი რომ მოვიდოდნენ, მეც თან გავჰყევ, ჩხუბი თუ მოუ-
ვათ, გვააშველებ. ორს მიწის საქცევზედ რომ დაგვინახეს, ქარუმ[მ]ა,
ფარსადანმა და ბერმა მაშინვე კმლით შემოგვიტეის. რევაზის კაცი
გაეტყენ, მიეწიენ, დაუწყეს ცემა: ვეხვეწებოდი, დაეხსენით; არა
ჰნეს, სცეს. რევაზ მოვიდა. ბერმა თოფი მიუშვირა რევაზს და დაუ-
ძახა: გაბრუნდი, თორემ გაგათ[ა]ვებო. ბერს თოფში კელი უკარ,
სისხლი მოგივათ. მერე რევაზ და ფარსადან შეაქიდნენ. რევაზმა
თავის კაცთ დაუძახა: თქვენც დაჰკარითო. მიდი აშვილმა ქა-
რუმს დაჰკრა, წააქცივა, თოფი მოსტაცა და გაიქცა. ქარუმ წამოდ-
გა, ხოსროვ დასჭრაო.

ყაფლანის შვილის ვახტანგის ყმამ პეტრემ
ასე იმოწმა: რევაზმა, ქარუმ[მ]ა, ფარსადანმა და ბერმა ღალახედ
ლაპარაკი შექნეს¹. რევაზმა უთხრა ჩემსა და ჩემის კაცისას ღალას
არ დაგანებებო. თუ სხვისა იყოს წამოიღევიტო. მასუკან ქარუმ,
ფარსადან და ბერი დამუჭრებულნი წავიდნენ, ჩვენს ღალას წამო-
ვიღებთო, თუ შეგიძლიანთ ნუ დაგვანებებო, როცა არ დაგვანებებ,
შენს თამაშს მაშინ ნახავთო. წავიდნენ, ღალა რომ წამოეღოთ. რე-

¹ შექნეს.

ვას შეეტყო და კიდევ დაენახა, რომ მოგქონდათ. რევაზ ემკობა
კაცით გამოდგომოდა. მე ყანაში ვიყავ, რევას თან გაეპყვე. სანამ
რევას თავის სახლისკაცთ მიეწეოდა, რევასი კაცნი დაეჭინებოდა.
ჩხუბის მოსელამდინ პირველადვე ქარუმ[შ]ა, ფარსადანმა და ბერმა
კმალამოლებულთ შეუტივეს ცხენდაცხენო, გლეხმა კაცებმაც ცხენს
ჯობი დაუკრეს ზედ დატანებით. რევაზ მოვიდა, მიეშველა. ფარსა-
დან და რევაზ შეიჭიდნენ. რევასი კაცს რომ გაუჭირდა, რევასს
დაუძახა: მომკლეს, მიშველეო. მაშინ რევასმაც დაუძახა თავის
კაცთ: თქვენც დაჰკარითო. სანამ რევასის კაცი ქარუმს დაჰკრედე-
ნენ, სანამდინ ქარუმს თავისი კმალი ორსთითზე გასტეხოდა. მას
უკან რევასის კაცს ხანჯალი შემოჰკრა და დასჭრაო.

აგრევე განჯელმა კაცმა იმოწმა: როგორც პეტრეს
უმოწმია, ასე იყოო.

ამილახერის ყმამ გოგნი აშვილმა მამულამ ასე
იმოწმა: ყანაში ვიყავო. რომ შემოვიხედე, დავინახე ქარუმ[შ]ა, ფარ-
სადანმა და ბერმა პირდაპირ შეუტივეს კმლით რევასის კაცებს,
მიეწივნენ, დაუწყეს ცემა რევასის კაცებს. რაც შეიძლეს რევასის
კაცებმა ჯობით სცეს ფარსადანს, ქარუმს და ბერს. ქარუმს ერთი
ბიჭი დაეჭრა ხანჯლით, კიდევ მისდევდა, მიეწივა, დაჰკრა და უთხ-
რა: ახლაც არ დაიჭერო, მერე გაშველდნენო.

ამილახერის ყმამ შიომ ასე იმოწმა: ქარუმ, ბერი და ფარსა-
დან ორს ურემს ძნას მისდევდნენ. რევასის კაცი რომ დაინახეს,
კმლით შეუტივეს, რევასის კაცი გაექცენენ; ქარუმ, ფარსადან და
ბერი მისდევდნენ, მიეწივნენ, დაუწყეს ცემა. რევას[ი]ც მოვიდა.
ფარსადანმა და რევასმა ერთმანეთი დაჰოჩრეს, მერე გაშველდნენო.

ამილახერის ყმამ პარასკევაშვილმა ღთისიამ ასე
იმოწმა: ყანას ვ[მ]კიდო, ვნახე ქარუმ[შ]ა, ფარსადანმა და ბერმა
კმლით რევასის კაცებს შეუტიეს, სხვა არა ვიცი რაო.

აგრევე ზუმბულიძე მღვდელმა ასე იმოწმა: ერთის მი-
წიწის საქცევზე მისდევდი¹, იქიდან დავინახე კმლით შეუტივეს,
მინამ მივიდოდი, წინ ბიჭი შემომეყარა, თავში კმალნაცემი ჰქონდა;
მანამ მივიდოდი, ჩხუბი გადაწყვეტილი ჰქონდათ; ამის მეტი არა
ვიცი რაო.

ამათ რომ ასე იმოწმეს, ქარუმ[შ]ა მიუგო: ეგენი რომ

¹ † ასე. ² მისხდევდი.

მოწმათ მოგყავს, ეგენი შენი სახელონი არიან და ზოგი შენი ყმანი, და ჩუენს საჩხუბრათ წამოსულნი; თუ მაგათ ლიტონის თქმით სამართალი მოწმობას დაუჯერებს, ნება აქვსო.

თუმცა იმ მოწამეთ ზემოხსენებულისაებრ იმოწმეს¹ რუმქა ეს პასუხი რომ მისცა, მოსამართლის გულში იმათის მოწმობის იქვი დაიდვა. და იქვის გაწმენდისათვის სამართალი ფიცს აჩენს. წადგეს რევაზ, ეს ზემო მოხსენებული მოწამენი, ამ მღუდელს გარდა, თან მიიყოლიოს: «ამისმა მადლმა — თქვას — ქარუმ, ფარსადან და ბერო — მე იმ ჩემის ღალის წამოსაღებათ წამოველ და მანამ თქვენ შიშველის კმლით ცხენდაცხენ არ შემოგვიტივეთ, მე და ჩემი კაცნი არ დაგვლაზეთ¹ და არ დასკვრით, მანამ ჩემს კაცთ თქვენზედ ჯობი არ ეხმაროსთა.

ეს თუ ასე შეჰფიცა რევაზმა იმ მოწმე[ე]ბით, კმლის გატეხაც ჩაუვლის და იმათი გალახეცა, და რევაზის გალახვისა, იმ გლეხთ გალახვისა და დაჰრის სისხლიც უნდა მოსცენ ქარუმქა, ფარსადანმა და ბერმა, რაც სამართლით გაუჩნდება.

და თუ ზემო მოხსენებულისაებრ რევაზმა ვერ შეჰფიცა მოწმე[ე]ბით, უნდა კმლის ფასიც მოსცეს რევაზმა და საჩხუბრათ მიწევისა, იმათი გალახვისა პასუხი უნდა გასცეს რევაზმა ქარუმს, ფარსადანს და ბერს, რაც სამართლით გაუჩნდება.

შ ა ბ უ რ ი ს შ ე ი ლ ი ი ო ს ე ბ და ბ ა თ ი ა შ ე ი ლ ი რ ა მ ა ზ¹ ეს ასე აღასრულეთ, თუ მისი უგანათლებულესობის ნება არის. დეკემბერს ივ, ქორონიკონს უო[თ].

სამი ბეჭედი.

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო

2. მდივანბეგი

3. მეთოდი

მათის უმადლესობის ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ე ი ლ ი ს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ბ ძ ა ნ ე ბ ი [თ] და საქართველოს მსაჯულთშეკრ[ე]ბულ[ე]ბის სამართლით მე, შ ა ბ უ რ ი შ ე ი ლ ი ი ო ს ე ბ და ბ ა თ ი ა შ ე ი ლ ი რ ა მ ა ზ, ამ განაჩენზედ ქარუმბიძე[ე]ბის იქს[ა]ელი ვიკავით, რომ განაჩენის სამართლით და ძალით რევაზ ქარუმბიძე უნდა მიგვეყვანა და თავის სახლისკაცებისათვის უნდა შე[ე]ფიცნა.

ჩვენ ბრძანების[ა]ებრ რევაზ და მისი სახლისკაცები მოვიყვანეთ მეჯვრის ხეეს დასაფიცებლად. რევაზ ფიცებდა და თა-

¹ დაგვლაზეთ.

ვისი სახლისკაცებიც აფიცებდენ. ამაში მეჯვრისზეველი ხაზინა შეიყარნენ დიდნი სამღვდელონი და მცირენი, და მოვედნენ, მკურნა მიძებთან და შუა შ[ა]მოვიდნენ იქით მხარეს და აქვენი მკურნა დიდის ცდით ერთმანეთს შეარიგეს და ერთმანეთში მტკიცე წიგნები მიაცემინეს მშვიდობისა; და ფიციც დააყენეს და [ასე] მშვიდობით შერიგდენ, რომ ერთმანეთთან ძმობისა და სიყვარულის მეტი საქმე აღარა აქვსთ რა. თებერვლის ვ. ქორონიკონს უბ.

მე, იოსებას ბეჭედი არა მქონდა ეს ჩემი ხელია †
ბეჭედი არა მქონდა და ეს დაეწერე, ჩემი ხელია რამაზ.

321. განჩინება ავთანდილ ბაბალაშვილისა და თამაზა იარაღაშვილის დუქნის სამეზო

1791 წ. 24 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 45. საბ. № 124. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[82] ბატონის შვილის იულიონისათვის ბაბალაშვილს ავთანდილას არზი მიერთმევენა, რომ ჩემი დუქნის ნაჭერი იარაღაშვილს თამაზას უქირაოსო. ოქმი ებოძა: ოთხი კაცი თქვენი მეზობლები დაისვით და თქვენი სამართალი იმათ გიყონ.

ჩვენ ქვემოხსენებულნი დავცხეს. ამათ თავიანთი საჩივარი ჩვენთან იჩივეს.

ავთანდილა ამას ამბობდა: მამაჩემ[მა] რომ დუქნები აქაშენა, ოსინაშვილს ერთი ხარაბა დუქანი აუშენა, ასაშენებლათ ამ ხარაბა დუქნის ნაჭერი¹ ოსინაშვილმა მამაჩემს მოსცა.

თამაზა ამას ეპასუხებოდა: მე მამასახლისის რძლისაგან ორი დუქანი მიყიდნია და ეს მიჭირამს.

ჩვენ წავედით და დუქნები გავშინჯეთ, რომელსაც ავთანდილა დაობდა ოსინაშვილისაგან მოცემულს დუქნის ნაჭერს სამღებროს დუქანში თამაზას ეჭირა. სამართლით ეს ნაჭერი ავთანდილას დარჩა. დღეის იქით ამ ნაჭერ დუქანთან თამაზას ხელი აღარა აქვს.

ავთანდილ ამ სამღებროს ნაჭერი დუქნის ქირას დაობდა, მაგრამ ხელი ავალეზინეთ. ქრისტეშობის კდ, ქორონიკონს უოთ.

□ □ □

მე, თამაზს, ამ სამართლის ყაბული მაქვს, ეს ჩემი ხელია.

¹ † ასაშენებლათ.

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 448. დედანი. ქალაღი. 40,2×19,5 სმ. დაზიანებული. მარჯვენა ზემო კიდე მოხუტულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი ან მძიმე, აქვე, პ. კარბელაშვილის პირად ფონდში № 1461. რვეული 13. საბ. № 136, დაცულია ამ საბუთის პირი, რომლის მიხედვითაც აღდგენილია დედნის ხარვეზები.

ქ. ქურხული გოდერძი უჩიოდა დრეიძე [პაპუას: მის]მა უმალესობამ ბედნიერმა მეფემ ამოწვევების საბაშვილის დათუნას ბეითალმანი მამული მიზოდო] და იმისი მამული ზოგიერთი შენ გიქირავსო].

[დრეი]ძე უპასუხებდა: მე მონასყიდე ვარო, [ამის წინათ მღა]ვანბეგებთანაც ვიჩიულეთო, ფიცი დამა[დვესო, დავიფიცე] და დამჩაო.

ამის პასუხს გოდერძი ასე მიუგებდა: მართალია, მღივანბეგებთან ვილაპარაკეთ ნასყიდო[ბის წიგნი] რომ არა გქონდა, ფიცი დავადვეს, წასდეგ და დავიფიცე: აქ[ამ]დინ ნასყიდი მაქვსო. მასუკან დამსწრე მოწმე[ვ]ები წამოდგნენ: ეგ რომ დავიფიცე, მანდამდინ კი არ არის შენი ნასყიდიო, აქამდინ არისო; და იმ კაცთ რომ ასე იმოწმეს, მასუკან შენის ნებით მე შემომაგდე ფიციო; და ამაზე ბატონის დედოფლის ოქმი მოვიტანე და იასაული მოვიყვანეო; ტოპეშაშვილს აღდგომელს და ყორღანაშვილს ძულიას სადაც გაევლოთ და ეთქვათ — ჩვენდა ჩვენმა სულმა და შეილმა რომ აქამდინ ნასყიდი არისო და ამის იქით კი ნასყიდი არ არისო, იმაზედ მე უნდა დამეფიცნა, რომელიც შენი ნასყიდი იყო, ის შენ დაგრჩებოდა და რომელიც შენი ნასყიდი არ იყო, ის მე დამრჩებოდა. იასაული მოვიდა შენტან, ხატი უნდა მოგეტანა და მე კი დამეფიცნა: შენ არც ხატი მომიტანე და იასაულსაც გაეპარე, როგორც ბატონის ბძანება ჰქონდათ, ნაცვალი იესე და სოფლის უფროსნი კაცნი შეიყარნენ და როგორც ტოპეშაშვილმა აღდგომელამ და ყორღანაშვილმა ძულიამ იმოწმეს და სულზე და შეილზე დავიფიცეს, რომ აქამდინ ნასყიდი არისო და ამის იქით კი საქმე არა აქვს რაო, იმ ადგილზე ჩაიარეს, მეც საფიცრათ მშათ ვიყავ, სანთლები კელთ მეჭირა, ხატის მომცემი კი არავინ იყო და სიტყვით კი დავიფიცეო და ნაცვალმა იესემ და სოფლის უფროსმა კაცებმა მიჩნები ჩაყარესო და მომცესო და ახლა რაღათ მედავებო.

ამათმა ლაპარაკებმა ამგვარად ბევრმა გაიარა და ანლა ამათი
სამართალი ასე გადაწყვეიტეთ: რადგან მაშინ ფიცი არ მომხდარა,
დრეიძე პაპუამ ხატი მიიტანოს; რომელიც ადგილი ტოპეშაშვილს
აღდგომელს დაუნიშნავს და მოკლეუებს მიჯნები ჩაუყრია, იმ მიჯნა-
ზე შედგეს, გოდერძი ქურხულმა ხატი გამოართვას და იმ მიჯნაზე
ჩაიფიცოს: «ამისმა მადლმა და განმაცხოვებელმა ღმერთმა, დრეი-
ძე პაპუავ, ამ მიჯნას აქეთ შენ არცა რა საქმე გაქვს და არც შენი
ნასყიდი არის». და ტოპეშაშვილმა აღდგომელამ თქვას: «მაგისმა
მადლმა რომ მ[ართლა] ფიცავს».

თუ გოდერძი ქურხულმა ასე იფიცა, [დაჩრება გო]დერძი ქურ-
ხულს ის სადაო მამული. და თქუ ვერ იფიცა, დაჩრება დრეიძე
პაპუას.

ხალვათხანის ემიკალასბაშო აი დე მურ, ნაცვალი [იქეს და
ვინც მაშინ სოფლის კაცნი გამიჯვნაში დასწრებაიან, ისინიც იქ
უნდა დაესწრან და ეს [საქმე ასე გაარიგო] და გარდასწყვიტო. ფე-
ბერელის იბ, ქორონიკონს უპ.

ქ. [ტოპეშაშვილმა აღ]დგომელამ როგორც იცოდეს, სწორეთ
იმ მიჯნაზე ჩაიაროს და როგორც ზემოთ დაგვიწერია, გოდერძიმ
ისე იფიცოს. *

[ქ. გოდერძი ქურხული მოვიდა და პაპუასათვის უნდა შეეფიც-
ნა. გოდერძიმ სანთელი აანთო], ხატი აისვენა და მიჯნაზე მოვიდა.
ტოპეშაშვილმა მიჯნაზე ფეხი დაუდგა; გოდერძიმ დაიფიცა; გო-
დერძიმ რომ ფიცი გა[ა]თავა, [ტოპეშაშვილმა სთქვა: «მაგისმა»]
მადლმა სწორეთ იფიცაო».

არის მოწმე[ე]ბი დამსწრები: საგარეჯოს ნაცვლები ი ა ს ე, ნა-
ცვალი ი ო ს ე ბ, მღვდელი დ ა ვ ი თ, ნაცვალი ი ვ ა ნ ე ბ ე დ ი ა-
შ ვ ი ლ ი, სალთხუცესი გ ო გ ი ა დ რ ე ი ძ ე, პ ა ნ ტ ე ლ ე ი მ ო ნ
ტ ა რ ე ლ ი შ ვ ი ლ ი, ქ უ რ დ ა შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ ა, ბ ა ს ი ლ ა
დ რ ე ი ძ ე, გ ო ვ ი ა მ ე გ რ ი შ ვ ი ლ ი და სამოცამდინ გარეჯელ-
ნი. და მე, დ ა ვ ი თ ნ ა ც ლ ი შ ვ ი ლ ს, დამიწერია და მოწამეცა
ვარ.

ქ. მე, ხალვათხანის ემიკალაბაშს [აიდემ]ურს, ეს ბატონის ბძა-
ნება ასე აღმისრულებია, ამთენის კაცის დასწრებით რომ დაიფიცა
გოდერძიმ. ფებერვალს ვ, ქორონიკონს უპ. აიდემურ

* და.
* ადგილი მოხეულია, მხოლოდ ნაშთი სჩანს.

თავში:

ქ.ჩვენ მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე ამ განაჩენს
ვამტკიცებთ. ფებერვლის იდ, ქორონიკონს უპ.

ბჰპლი: მე ფებთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ეოეკლე

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოსა და სხვათა დედოფალი,
ბატონის დადიანის ასული. პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს
ვამტკიცებთ. ფებერვლის კდ, ქორონიკონს უპ.

ბჰპლი: დედოფალი დარეჯან

323. არსა მამაშვილობისა სხვისს თაოზაჲ მოსამართლეთა განჩინებით

1702 წ. 21 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 538. დედანი. ქალაქი 27x17,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი. ა-მეტო.

[არსა]

ქ. ღმერთმან ყოვლად მოწყალე მეფის ძის ვახტანგის
ჭირი მოსცეს მათს მონათ მაყა[ა]ნთ.

მერე ეს არის ჩვენი მოხსენება: თქვენი რისხვა გექონდეს, თუ
ჩვენს ცხვარს ყორჩიბაშიანთ მთა ეძოვნოს. ჩვენი ცხვარი ჩვენს
მამულში გვედგა, გ[ა]გუ[ი]სივეს ყორჩიბაშიანთ კაცნი და
ჩვენი ცხვარი დარბ[ი]ვეს.

და გიახელით მღივანბეგებთან, ვიჩივლეთ და ორჯელ მოსა-
მართლეთ უბძანეს: ცხვარის საბალახე არ იიღებო, თ[ა]ვის ცხვრე-
ბი მიეცო. ორჯელ სამართალში გავიარეთ და სამართლით ჩვენი სა-
ქონელი არ მოგვეცეს და სამართლის ძალით ჩვენ კანბეჩი დაუკა-
ლით.

ჩემო კელმწიფევე! თუ ცხვარის საბალახეს განაწესებთ და ან
განაწესებული არის, ჩვენც გვებძანოს და ჩვენც ავიღებთ. და თუ არ
არის განაწესება და ჩვენ რათ წაგვართვეს.

სამართალს გვედრებით. რაც მაგათ ცხვარი და ღორი შეუქა-
მიათ, მოგახსენებთ:

- ა. ქ. ბესანამ მოკლა ღორი.
- ბ. ქ. ალექსანდრესი წამოიყვანეს ბურდული დამ
თოხლი.
- ა. ქ. ბატკანი წამოიყვანა დიმიტრიმ რუისპირი დამ.
- ა. ქ. ბოტკოველის წამოიყვანა დიმიტრიმ ბურდული-
დამ ყოჩი.

ა. ქ. საბალახის ასაღებათ მიდიოდნენ დ ი მ ი ტ რ ი ლ ა დ ა ვ ი თ, ჩვენი მოკლეს ყოჩი.

გ. ქ. ახლა წამოიყვანეს ცხვარი.

თუ ამაში ტყვილი მოგვეხსენებინოს ჩვენო ხეხუცი გვახდევინე. თებერვლის კვ, ქორონიკონს უპ.

[განჩინება]

ქ. მისის უგანათლებულესობის მეფის ძის ვახტანგის ბძანებით ჩუენ, კახეთის მოსამართლე[ებ]მან, ეს სამართალი მრვეციტ.

აღრვე ამ მაყაქანთ ჩუენთან იჩიულეს ამ ცხურების დატაცება. ჩუენ მაშინვე ყორჩიბაშიანთ ასე უთხარით: მამულის პატრონმა ცხუარი უნდა თავის მამულში და[ა]ყენოს, ფარეხები გა[ა]კეთებინოს, დოლი აქალებინოს. თუ არა ერთი ორი თვე იმის მამულში იდგეს და მას უკან მამულის პატრონი განწესებულს საბალახეს გამაქართმევს. სამოქალაქო განწესება ასე არის.

მაგრამ ეს ჩუენ ჭეშმარიტებით შევიტყუევით, რომ ამ მაყაქანთ ცხუარი ორი სამი ღამე არა მდგარიყო. და მაშინვე უთხარით თავიანთ ცხურები ყორჩიბაშიანთ უნდა მიეცათ მაყაქანთათვის, მაგრამ არ მისცეს.

ამაში მაყაქანი წასულიყუნენ და ერთის ყორჩიბაშის შვილის კაცის კამბეჩი წამოეყუანათ და დაეკლათ.

მაყაქანი ამასაც ჩიოდნენ, რომ ფარეხები დაგვიწუესო, ცხუარიც მაშინვე წამოესხათ, ერთი ორი ღამე ყოფილიყუნენ, მეტი არა.

ჩვენ სამართლით რაც ყორჩიბაშის შვილებს ამათი ცხუარი წამოუსხამთ და ამ არზით საბუთი უყონ, ყორჩიბაშიანთ უნდა მისცენ.

მაყაქანთ რომ კამბეჩი დაუკლავსთ, როგორიც კამბეჩი ყოფილა, მაყაქანთ უნდა მისცენ.

მაყაქანი რომ მიხდომიან და კამბეჩი დაუკლავსთ, ამისი ჯარიმა მისის უმალღესობის ნება არის. ფებერვლის კვ, ქორონიკონს უპ.

ორი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა ო ტ ი ა
2. არ ირჩევა.

ქ. ჩუენ, მეფის ძე ვახტანგ, ვამტკიცებ ამ განაჩენს. ფებერვლის კვ, ქორონიკონს უპ.

ბეჭედი: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 33. საბ. № 254. პირი. ქალაქი. მხედველად.

[109v] ჩერქეზის შვილის იოანესი, ჯანასლანის ობლებისა და ავთანდილის დედის თამარისა და ობლის ქალების სამართალი საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების თანდასწრებით ესრეთ გავსაჯეთ.

რადგან ჩერქეზის შვილს ავთა [110] ნდილს ვაჟი-შვილი არ დარჩა და იმისი წილი ყმა და მამულა ჩერქეზის შვილს ჯანასლანს და იმის ძმას იოანეს უბოძეთ, ავთანდილს რომ სამი ობოლი ქალი დარჩა, თითოს ქალისათვის მშითუად ოცდაათი თუმანი განვაჩინეთ — ნახევარი ნალდი და ნახევარი ჭინსი, რომ სამისავე ქალის მისაცემი ოთხმოცდაათი თუმანი იქნება; და ეს ოთხმოცდაათი თუმანი ავთანდილის ობლებს ჩერქეზის შვილმა იოანემ და ჯანასლანის ობლებმა უნდა მისცენ.

მაგრამ რამდენსაც მოახლეს იოანე და ჩერქეზის შვილის ჯანასლანის ობლები მისცემენ თავეთის ნებით, იმდენს რვა თუმანს ამ ოთხმოცდაათის თუმანიდან უნდა გამოვიღწენ და დანარჩომი მისცენ. აქედამ სამოცი თუმანი ორის ქალის მშითუად მკათათვის თევში უნდა ავთანდილის ობლებს შეუსრულდესთ. და მამული და ყმა ამ იოანეს და ჯანასლანის ობლებს მობარდეს. და ერთის ქალის მშითევი — ოცდაათი თუმანი რომ დარჩება, ისიც მამული რომ მობარდებათ, როდესაც იმ ქალის გათხოვების ყამი იქნება, მაშინ უნდა მისცეს.

ავთანდილის დედის თამარის რჩენის გზაც ასე განვაწესეთ: ავთანდილის ყმებიდან ერთი თავის მსახური თორთაშვილი და მეორე ერთი კომლი საშუალო გლეხი უნდა მიეცეს, სანამ ცოცხალი იყოს; და საბოლოოდ კი იოანესი და ჯანასლანის ობლებისა იქნება.

და ავთანდილის წილობისა რომ ორი ვენაჯი არის, ის ორი ვენაჯი ჩერქეზის შვილმა იოანემ და ჯანასლანის ობლებმა უნდა იმუშაონ. რაც სამუშაოდ იმ ვენახებზედ დაიხარჯებოდეს, [v] მოსავლიდან უნდა გარდასდებდენ და დანარჩომის ნახევარს ავთანდილის დედას თამარს უნდა მისცემდენ, ვინემდისინ ავთანდილის ობოლ ქალებს სამთავ გაათხოვებდეს.

და როდესაც სამსავე ქალს გაათხოვებს, მასუკან თუ ვენახები

გაკეთდებოდეს და მოვიდოდეს რამე, წელიწადში ერთს ურემი ლენის უნდა მისცემდნენ. და თუ, ღმერთმან ნუ ჰქნას, ან დაიწყეთ-
ყოს და ან მოსავალმა არ მოსცეთ, მაშინ იმ ცოტას გამოიყენებდნენ
რაც გამოვიდოდეს, ნახევარს უნდა მისცემდნენ. და სხვათა მათგან
ცოცხალი იყოს, ერთი ურემი პურიც უკლებლად უნდა აძლიონ.

ჩვენ ასე გაგვირიგებია და ორნივე ამას უნდა დასჯერდნენ.

იასაულო ნაზირო იოსებ! ეს ასე აღასრულე. მარტის 3, ქო-
რონიკონს უპ.

ქ. ავთანდილის ობოლის ქალების დათხოვების შემდგომად
თამარის მისაცემად ვენახების გამოსავლიდამ რომ ერთის ურემის
ლენის მიცემა გვიბრძანებია, რადგანაც თამარს სამარხი არ ეძ-
ლევა გარდაკუთვით, ვინემდისინ ცოცხალი იყოს, რაც ვენახების
გამოსავალი იყოს, ყოველთვის ნახევარი უნდა მიეცემოდეს. და ამ
ორს კომლს გარდა ერთი ბოგანო მდაბალი კაციც უნდა მიეცეს
ავთანდილის წილობის საყმოდამ.

და სხვა საქმე თამარს თავის სიცოცხლეში ამ ჩერქეზიშვილებ-
თან იოანესთან, ჭანასლანის ობლებთან და პაპუას ობლებთან აღარა
ექნება რა.

ჩერქეზიშვილის პაპუას ობლები რომ არიან, [111] იმათაც ამ
პამულსა და ყმაში წილი უძევსთ, როგორც იოანეს და ჭანასლანის
ობლებს.

ჩვენ, ქართლისა და კახეთის დედოფალი დადიანის ასუ-
ლი დარეჯან, მისის უმაღლესობისაგან ბოძებულის განჩინე-
ბისა ამის თანახმა ვართ. მარტის 6, ქორონიკონს უპ.

325. განჩინება არუთენ შარვაშანაშვილისა და სავვაკალიძის ვაღის საქმეზე

1792 წ. 24 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5363. დედანი. ქალაქი. 22x9,7 სმ. მხედ-
რული. 2-ნაწლები. ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილია.

ქ. არუთენ შერმაზანაშვილისა საყვარელი ძიის
ერთის თემნის თამასუქი ქონდა თორმეტის წლის სარგებლით, მო-
ვიდენ და ილაპარაკეს ბატონს აღათანგი ხერხეულიძეს-
თან, მამუკა უნაძესთან, კვანჭახაძე გაბრიელ-
თან, კვანჭახაძე სვიმონთან. მე, ამირალაშვილი
ოსეფაც, ამით ვახლდი.

ვილაპარაკეთ. საყავრელიძე ერთს თუმანს საიასაულოს ედავე-
 ბოდა. ამაში გავშინჯეთ, არუთენს თამასუქი ორი თუმანს ედაველი
 ბოდა.

ჩვენ ამის მეტი ვერ შევატყვეთ, რომ საყავრელიძემ აილოს
 არუთენს და თავისი მთავნი ერთი თუმანი მისცეს. და არუთენს
 საყავრელიძესთან არც ერთის ფულის საქმე აღარა ექნება რა; თი-
 თვე[ან] არუთენმაც თქვა, რომ შოშია საიასაულოს მედავებოდა.

მე, ამირალაშვილს ოსეფას, დამიწერია ამათის ბძან[ე]ბით, მოწა-
 მეცა ვარ.

დაიწერა მარტის კდ, ქორონიკონს უპ+

ქ. მე, ხერხეულიძე ალათანგი, ამ სამართალში და-
 ვე[ს]წარ, ასრე გადაწყდა. ბეჰელი:

ქ. მე, უნაძე მამუკა, ამ სამართალშიდ მოსამართლებს
 ვახლდი, ეს ჩემი ხელია +.

ქ. მე, გაბრიელ კვანჭახაძე ამ სამართალში ვახლდი.

**326. ბანდინება მარტყოფელი კახანსა და მის ძმისწულების გაყრის
 საქმეა**

1792 წ. 6 აპრილი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 49. საბ. № 46. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[24v] მისს უმაღლესობას ბედნიერს კელმწიფეს მ დ ი ვ ა ნ ბ ე-
 გის ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს ა თ ე ის ხ ა ლ ვ ა თ ხ ა ნ ის ე შ ი კ ა ლ ა-
 ბ ა შ ის ა ი დ ე მ უ რ ის მოასილობით და ოქმით მარტყოფელის
 თუშმალ ყოფილის დ ა ე ვ ი თ ის შვილის — გაბრიელის შვილის
 პეტრესი და ამისის ძმისწულის გ ლ ა ხ ა ს ი და მისის ძმები-
 სა და ამათი ბიძაშვილის პ ა პ ი ა ს გაყრა ჩვენთვის ებძანებინა.

ჩვენ ბძანებისაებრ მივედით მ ა რ ტ ყ ო ფ ს ა და იქაურნი
 უფროსნი გლეხი კაცნი ჩვენთან დავისწარით და ეს ზემოხსენე-
 ბულნი მოდავენი ვალაპარაკეთ. და ესე გავყარეთ ერთმანეთის შე-
 ჯერებით.

რადგან თუშმალ ყოფილი დ ა ე ვ ი თ თავისის სახლის დიდათ
 მოჭირნახულე ყოფილა და შემმატებელი და უმაღლესობისა კემ-
 წიფეთა თანა ნამსახური, ვითარცა წყალობისა მათისა სიგლები
 ნათლად უცხადებს და აგრევე ამისი შვილი გა ბ რ ი ე ლ ც მ ა ს-
 თანვე თავისის სახლისა უმეტესად მოჭირნახულე იყო და სახლისა

და კარისა თვისისა აშშენებელი და მოკირნახულე არის, ასე რომ ეს განცხადებით ყველამ იცის და მო[ე]ხსენებათ.

ამ გაბრიელმან თავი გარდაღვა სასიკუდილოდ, სამკურნელოდ რი მოიარა, თავისის ძმის ბეგიდამ მახლაცი საქონელი მოიტანა, თავის ბიძაშვილებსაც შემატა, სახლიცა და ნასყიდობაც ამისი შემატებული არის და ბატონის წყალობა მამულებიც ამისი გამოტანილი არის და ნაშოვნიცა. ამ ორისავე მამაშვილთ, საქირნახულოდ გაბრიელი შვილს პეტრეს მიეცა მორღლისეულს ნასყიდს [25] მიწაში შემოფარგვლით რაც შენობა არის — ეკლესია ნაშენი ქვიტკირისა, კოშკი ქვიტკირისა, დარბაზი, ოთახი, მარანი და ამავე სასახლეს რომ ბაგა აძევს, ამავე მიწაში ნაშენი, რაც ამ მიწაში სასახლე და შემოფარგლული შენობა არის, ეს საქირნახულოდ მიეცა ერთმანეთის შეჭერებით¹.

ბერუაშვილებს გლახასა და ამის ძმებს მიეცა, რადგანც ესენი თავის სახლისა მოკირნახულენი არიან და გამრჩენი ყოფილან, ამათაც მიეცა ზევს გაღმა ძამაშვილისეული და ბანეთ-შვილის დარჩიასეული ბაგა, სასახლეა და საბძელ-კალოთა და საქირნახულოდ მიეცა. აგრევე ამავე გლახასა და ამის ძმებს მიეცა მესამე წილში გუგუნაშვილისეულს მამულში ზევით მარნის მხრისაკენ აშენებული ვენახი ჭაპანი ექვსი და სამი ჩარეკი, რომ ერთის ჭაპანის სიგრიქე არის აღლი იბ² — თორმეტნახევარი.

ქ. მესამეს ძმისშვილს პეტრეს მიეცეთ ამავე მამულში ჭაპანი სამი და ერთი ჩარეკი.

ქ. ებიტანთეულ მამულში მიეცა პეტრესა და პაპიას ჭაპანი ათი — ი. ეს პეტრემ და პაპიამ უნდა გაიყონ.

ქ. პეტრესა და პაპიას ორსავე მამულში რაც ერგოთ, ეს ზომით შუა გაიყონ. თუ ერთად ვერ მოთავსდენ, პეტრემ თავისის წილის მამულიდამ ერთი ჭაპანი მამული უნდა მოუჭრას, რვა აღლიანი ჭაპანი უნდა იყოს, სასახლის მაგიერად პაპიას უნდა მიეცეს. თუ სასახლეში მოითავსეს და დაქაყენებს, მამული წილში რაც რგებნათ პეტრესა და პაპიას, ორისავე უნდა იყოს, საქირნახულოს გარდა.

ქ. გუგუნათეულს მარანშია და სასახლის მარანშია რაც ქვევრები არის, ეს ქვევრები ორისავე მარნის ერთად უნდა შეფარდდეს და სამად გაიყონ: [v] ერთი წილი პეტრესა, მეორე წილი გლახასა და ამის ძმებსა და მესამე წილი პაპიასა.

¹ შეჭერების.

ამ ქვევრებს გარდა გუგუნანთელი ქვიტკირის მარჯნი რომ არის, კედლის შენობა დაფასდეს, როგორც დააფასონ, ამისი ფასელობა გლახამა და ამისმა ძმებმან ორი წილი პეტრესა და პაპიას უფლებას მისცენ და საკუთრივ მარანი გლახასი და ამისი ძმებისა იქნება.

ქ. სხვა მამულები რაც აქვთ ან სამკვიდრო ან ბატონის წყალობა ან ნასყიდი სასხლავი თუ სახნავი, სამად უნდა გაიყონ სოფლის კაცთ თანდასწრებით ზომითა და წილას ყრით. ამაში არც საუფროსო იქნება და არც საუმცროსო.

ქ. რაც ან ასაღები აქვთ ან უწინდელი ან ახლანდელი და ან ჩნდეს დღესა და ან კიდევ მასუკან გამოჩნდეს რამე, ესეც სამად უნდა გაიყონ.

ქ. გლახას რაც ახლა მოუტანია სრულად უნდა წერილით გამოაცხადოს, რაც იქნება იქიდან გლახას საჭირნახულო მიეცეს და სხვა ძმაზედ გაიყონ.

ქ. ტყვე რომ ყოლიათ ერთობაში დაკარგული, ესეც სამ ძმად უნდა დაიხსნან.

ქ. სხვა საქონელი და სახლის აჯნაში მოურავს გაუყვ[ი]ა და სოფლის კაცსა და იმათ სამართალს დასჯერდნენ.

ქ. გაბრიელის სახლობა რომ ოთხას ოქროს დაობს, რომ საკუთრად ბეგისაგან მომივიდაო, თუ სწორედ ამისას საბუთსა იქს და ორსა და სამს მოწამეს წამოაყენებს სამართალში, რომ მოსლოდეს და სასახლოდ დაეხარჯოსთ, ამისი პასუხი სამთავ ძმებმან უნდა მისცენ. და თუ თითონვე გაბრიელის სახლს საკუთრად დაუხარჯავს, ამას ველარას იღავებს. ეს სამართლით უნდა გაირჩეს.

ერთი ამ განაჩენის პირი გლახასა და ამის ძმებისათვის მიგვიცია; და ეს პეტრესა და პაპიას უნდა ქონდეს.

ჩვენ სამართლით ასე გაგვიშველებია; და ნება უმაღლესობისა არის. აპრილის ვ, ქორონიკონს უპ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფე გიორგი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ეს საქმე გარდაწვეტილი არის. ამასთან საქმე აღარაფრისა აქვს. მაისის ა, ქორონიკონს უპ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი Hd 14518. დედანი. ქალაქი. 36,3X21X23X17X11X9
რული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. ვაჩნაძიანი უჩიოდენ დავით აფხაზს, კავკასიაში სამი საკომლო მამული გვაქვსო და შენ გაქვს მიმძღავრებულო.

აფხაზი უპასუხებდა: კავკასიი ფიცით გამიტანიაო, თქვენ იქ თოთხმეტის დღის მიწის მეტი არა გაქვსთ რაო და ოცდაერთის დღის მიწა ედიშასშვილის არისო.

ჩვენ, კახეთის მოსამართლე[ებმა], ბევრი გამოვიძიეთ და არც ვაჩნაძიანთ ქონდა წიგნი და არც აფხაზს ქონდა დაფიცების განაჩენი. და თავისის სიტყვით ამბობდა აფხაზი, რომ თოთხმეტის დღის მიწა ვაჩნაძიანთი არისო და ოცდაერთის დღის მიწა ედიშასშვილისაო. ჩვენ ამას სიტყვით ვერ დავერწმუნენით. ამ კავკასიაში ბეროზასშვილები სახლებულან და დავით აფხაზს ჰყავს და ერთი კომლი ლუარსაბონასშვილს ჰყავს. სამმა კომლმა ბეროზასშვილებმა და ერთმა ლუარსაბის კაცმა — ამ ოთხთ შეფიცონ ვაჩნაძიანთ, რომ: «რასაც დავით აფხაზი არ ამბობს, ამის მეტი წილი თქვენ იქ არა გაქვსთ». თუ ასე იფიცეს, რასაც დავით აფხაზი ამბობს, ეს უნდა მისცეს ვაჩნაძიანთაც და ედიშასშვილსაც. და თუ ვერ იფიცეს სამი საკომლო უნდა მისცეს დავით აფხაზმა — პირველი, საშუალი და ბოლოს კაცისა. თითონ ბებურიანთაც ამ ბეროზასშვილების ფიცის ყაბული ქნეს, მაგათ შემოგვფიცონო და დარჩესო მაგათაო.

იასაულო ხატისშვილო სვიმონ და ბეიტრისშვილო დემეტრე! ეს ასე აღასრულებთ.

აპრილის 10, ქორთიკონს უპ.

ამათ ასე უნდა დაიფიცონ, რომ: «დათუნა აფხაზს რომ დაუფიცამს, მაშინ დათუნა აფხაზს სამი საკომლო ამათთვის არ ეთქვას და არც კაცი სახლებოდესთ კავკასიაში და არც არა საქმე ქონებოდესთ ამ თოთხმეტის დღის მიწის მეტი დავით აფხაზისა ლუარსაბისა და ასლანის წილობა იყოს».

სამი ზეპედი:

1. არ ირჩევა
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეჟან
3. მონა ლთისა მდივანბეგი ოტია.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 2030. დედანი. ქალაქი. 63,8x22,5x1,5 სმ. მკვ. რელი. განკვეთილობის ნიშნად ნაბმარია მამუ. წერტილშივე და ორ-წერტილი.

ქ. მისის უმაღლესობის ოქმით მეფის ძეს გიორგის ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებათათვის თაყაშვილის რევაზისა და დავითის სამართალი ებძანებინა.

ორნივე მოდავენი სამართალში ვალაპარაკეთ. რომელთაც სარჩელი იყო ამოწყვეტილის ქაიხოსროს ყმასა და მამულზე.

რევაზ იტყოდა: ქაიხოსრო ჩემთან შეყრილი სახლისკაცო იყო და შენი გაყრილი უახლოესი ვარისი მე ვარ და იმის წილი ყმა და მამული სამართლით ჩემიაო.

დავით მიუგებდა: ქაიხოსროს მამა უსუფა მეფის შანაგეზის დროს მამის ჩემის პაპას გაპყრია და ქაიხოსრო რომ ამოსწყდა, რადგან ჩემი უფრო ახლო ნათესავი იყო, ბართიანთ მოწმობით მისს უმაღლესობას მოვახსენე და ქაიხოსროს ყმა ხუციშვილები მე მიბოძაო.

ბართიანთ მოწმობა რომ გავსინჯეთ, ვახტანგ ნამანგლელის შვილს ქავთარიშვილს ედიშერს და ნიკოლოზს მისის სიმაღლისათვის წერილით მოუხსენებიათ: ეს ხუციშვილები ქაიხოსროს ყმანი არიან, და ქაიხოსრო ფარემუზისა და ომანის გაყრილი იყო და უშვილოდ ამოსწყდაო, და ვინემ ქაიხოსრო დაიკარგებოდა, ხუციშვილი ფარემუზს ემსახურებოდაო.

და აგრევე რევაზის მოწამენი ქავთარიშვილი ნიკოლოზ, სოლოლაშვილი იორამ და გოსტაშაბიშვილი ზაზა სწერდენ: უსუფაშვილი ქაიხოსრო და ვახტანგ რევაზის მამა ერთნი იყვნენო. უსუფა რომ ყიზილბაშიდამ მოვიდა ყმა და მამული ვახტანგიდამ გაიტანაო და ქაიხოსროსავ სიცოცხლეში იმისი ყმანი ხუცისშვილები და ებალაშვილი ვახტანგს ემსახურებოდნენო.

ეს ზემოხსენებული საბუთები ვერც ერთს მკარეს უფიცრად სამართალს ვერ გარდასწყვეტდა.

მაგრამ რევაზ ვახტანგი[ს]შვილმა ორი დასარწმუნებელი საბუთი სამართალში წარმოაყენა. პირველი, წიგნი ებალაშვილის ქაიხოსროს ყმისაგან მიცემული, რომელშიაც სწერს: ეს პირობა მოგართვი თქვენ — ჩემს ბატონს ვახტანგს და ქაიხოსროსაო და იქი-

დამ აქამომდე ქაიხოსროს წილი ებალაშვილი მხოლოდ ქაიხოსროს /
ვარისობის მიზეზით ვახტანგს ყმად დაუმკვიდრებია.

და მეორე, ქორონიკონს უკო — ამ წელს ხანს **წმინდა იოანე**
ლიხანს ვახტანგის მოხსენებით ამ მამულის ვითარება უკითხავს
ქაიხოსრო სარდლისათვის; და სწერს სარდალი ქაიხოსრო: ეს მამული
ვახტანგის ბიძის უსუფას წილია და უსუფას სამართლიანი
ვარისი ვახტანგ არისო და სამართლით ეს მამული ვახტანგსა
არისო.

დავითს ამისი დასარღვეველი საბუთები მოესთხოვეთ და ვერ
მოიტანა.

ამ ორის სარწმუნოს საბუთებით ქაიხოსროს წილი ყმა და მამული
უფიქრად დარჩა ვახტანგისწმილის რევაზს.

და თუ ამის დასარღვეველს საბუთს დავით თაყაშვილი წარმოაყენებს,
სამართალი მიეცემა.

ეშვიკალასბაშო მაყაშვილო აღექსანდრე! განჩინება ესე
აღასრულე. მაისის კბ, ქორონიკონს უკ.

აქვს ბავშვი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. მდივანბეგი
3. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკალასბაშ მყო მდივანბეგი თემურაზ
4. ქაიხოსრო
5. მეთოდი
6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

ქ. ჩვენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი მეორე,
ვამტკიცებთ ამ მსაჯულთ განჩინებას. აგვისტოს გ, ქორონიკონს უკ.

ბავშვი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე ქ. ჩვენ,
ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი მეფის ირაკლის ძე ანტონი,
მსაჯულთ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. აგვისტოს გ, ქორონიკონს უკ. ზღრთა: კათალიკოზი ანტონი †

ქ. ჩვენ, საქართველოს დედოფალი ბატონის დადიანის ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. აგვისტოს ე, ქორონიკონს უკ. ბავშვი: დედოფალი დარეჯან.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი იტ
 ლონ, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს იფრტუნულნი
 ნიკონს უპ. ზეპალი: ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან იულონი მსაჯულნი
 საგან.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ მსაჯულთ
 განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს ით, ქორონიკონს უპ. ზეპალი:
 ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ალექსანდრე, ამ
 მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს ით, ქორონიკონს უპ.
 ზეპალი: დავითის რტო სახელ მძესა ალექსანდრე მეფის ძესა.

ქ. უფრო უმეტესად გამოძიებით და უწვლილესად გასინჯუ-
 ლობით ასე განვაჩინეთ, რომ წადგეს რევაზ თაყაშვილი და ასე
 შეჰფიცოს: «ამისმა მადლმა და განმაცხოველებელმა ღმერთმა, და-
 ვით თაყაშვილო, ამ კაცებთან რაც კახეთში გასულობით თქვენ ქე-
 ლი არ მოგიკიდიათ, სხვებრ სამართლით შენ საბატონყმოდ ჰქელი არა
 გქონდეს ამათთან: ამათი ბატონი ქაიხოსრო და მამაჩემი შეყრილ-
 ნიც ყოფილიყვნენ და ქაიხოსროს უკან რაც ამ კაცებს ქართლში
 ყოფნა დასცალეზოდესთ, ჩვენთვის ბატონყმურად ემსახურნოსთო».

თუ ასე შეჰფიცა, დარჩება რევაზს. და თუ ვერ შეჰფიცა, დარ-
 ჩება დავითს.

ყორიასაულბაშო ზაალ, როგორც გვიბრძანებია, ასე აღასრუ-
 ლე. ნოემბრის კ, ქორონიკონს უპ. ზეპალი: მე ფეხთგანბანილთა
 მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. როგორც მისი სიმაღლას განსჯა და ბძანება აცხადებს ამ
 განჩინებასა შინა, რევაზ თაყაშვილმა იფიცა ეკლესიასა შინა თაყა-
 შვილი დავითის წინ შეძლოლითა და თანდასწრებითა.

მისი სიმაღლის ბძანება სა[ა]მის შვილმა ზაალ ასე
 მთლად აღვასრულეზინეთ. ზღრთა: ზაალ.

ქ. ქაშეთის დეკანოზი ფილოპე ამ მოწმობას ვსწერ. სა[ა]მის-
 შვილმა ზაალმა ბატონის ოქმი და ბძანება მაიტანა, ეკლე-
 სიაში თაყაშვილსა რევაზს უნდა დაეფიცა, დავით თაყაშვილი თან
 შეყოლოდა. რევაზმა დაიფიცა ეკლესიაში, დავით თან შეყვა.

ზღრთა: ფილიპე.

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 873. დედანი. ქალაქი. 40X26,5 სმ. მხედრულ.
ვანკეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. გვარამაძე ლომი და ამისი ძმა ბეჟან ყიზილბაშობას ციციშვილის ბაადურის შვილის გლახას ყმისა და მამულის გამოსაღებში ფარსადან ციციშვილს ყიზილბაშებისათვის მიეცა.

მერე ყიზილბაშებისაგან ლომი გვარამაძე წინწყაროელს გურგინ-ბეგს დაეხსნა და გაენთავისუფლებინა, რომ გურგენბეგისგან მიცემული თავისუფლობის წიგნი გვარამაძეებს კელთ უქირამთ.

და ამ ლომის ძმა ბეჟანც ციციშვილს კირილე მთავარეფისკოპოსს დაეხსნა და თავისთან ჰყოლოდა. და მას აქეთ ეს გვარამაძეები ჩვენს სახასოთ ყოფილან.

ამას გარდა გლახა ციციშვილს ამ გვარამაძეების ყმა და მამული — სამკვიდროც და ნასყიდიც — თუ რამ ჰქონიათ, სულ გაუყიდნია — ზოგი ქალანთრისათვის მიუყიდნია და ზოგი ალექსანდრე სარდრისათვის, რომ დღეს რაც იმათს ჩამომავლობას უქირამთ; და ამ გვარამაძეების ნამზითვი ყმა მამესწარაშვილებიც და ვით მირზაშვილისათვის მიუყიდნია ციციშვილს გლახას; რომ ეს მამესწარაშვილები ნეტარად ზხენებულის მამის ჩვენისა და ჩვენის ბძანებით ისევ ამ გვარამაძეებს დავახსნევინეთ და დავით მირზაშვილისათვის თეთრი მივაკემინეთ.

რადგანც ამათი ყმა და მამული ციციშვილის ბაადურის შვილს გლახას გაუყიდნია, ესენიც იმისის ყმისა და მამულის გულისათვის გასყიდულან და ამდენი მიზეზები მისცემიათ; ამითან საბატონყმობთ ციციშვილებს საქმე აღარავისა აქვს და ვერც რამაზ ამათლა შეუა რასმე.

პირველად ამისათვის, რომ: აზნაურშვილს რომ თავისმა მებატონემ ყმა და მამული გაუყიდოს ან ჩამოართოს და ან კიდევ თითონ აზნაურშვილმა თავის ნებით ყმისა და მამულზედ კელი აიღოს და თავისის მამულიდამ ადგეს, თავის მებატონეს საქმე აღარ ექნება.

და მეორედ ამისათვის, [რომ] თითონ ეს გვარამაძეები გლა-

ხას ყმისა და მამულის ხარჯის გულისათვის გასყიდულან სხვათ დაუხსნიათ და გაუზატებიათ.

ამაების მიხედვით და სამართლიანის საქმით ამათი სოლომონი აღარავისა აქვს, არც ციციშვილს რამაზს და არც სხვა ციციშვილებს. და ჩვენს სახასო აზნაურშვილად დაეწესეთ ესენი, ამათი შვილები — სოლომონ და გრიგოლ და ამათი ჩამომავლობა, რომ ამათთან ჩვენს მეტს საქმე არავისა აქვს.

და ამათ რომ ნამზითევი ყმა მამესწარაშვილები ჰყავთ, არც არავის იმ გლეხკაცთანა აქვს საქმე და ამ გვარამაჭეების არის. ივნისის 8, ქორონიკონს უპ.

ბეპალი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე ქ. ჩვენ, კართლისა და კახეთის დედოფალი დარეჯან, მისის უმაღლესობისაგან ბოძებულის წიგნისა თანაჲმა ვართ. ივნისის 8, ქორონიკონს უპ. ბეპალი: დედოფალი დარეჯან.

ქ. ჩვენ, ყოვლის საქართველოს კათალიკოზ პატრიარხი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, მისის უმაღლესობის მეფის განჩინებას ამას ვამტკიცებთ. თიბათვის 8, ქორონიკონს უპ.

ქ. ჩვენ, მეფის ძე ვახტანგ სრულიად არაგვისა მპყრობელი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივნისის 8, ქორონიკონს უპ. ბეპალი: ლომად იუდას ბაკეთად ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ფარნავაზ, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივლისის 8, ქორონიკონს უპ.

ბეპალი: ღთის მშობელმან წილით მფარნა, ვაზყეთილთა რტოდ მეც შემეწყნარა.

ქ. მე, ქალაქის მოურავი ევსტათი, მისის უმაღლესობის ბატონის ბოძებულს წყალობის სიგელსა ამას ვამტკიცებთ. ივლისის 8, ქორონიკონს უპ. ბეპალი: ქალაქის მოურავი ევსტათი.

330. განჩინება ეფთხითი წინამძღვრისა და სოლომონ მღვინაძის

სახლების საქმეზე

1792 წ. 21 ივნისი

ცსა. ფ. 1449. საბ. № 2783. პარი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მისის უმაღლესობისათვის მის მაღალ ღირსებას ნათლისმცემლის უდაბნოს წინამძღვარს ეფთხთიმეს მოეხსენებინა: ქალაქს ჩვენის მონასტრის ეკლესიის სასახლეში სოლომონ მდივანბეგს თავის სახლებიდან ჩვენს მხარეს ჩარდახი გაუქეთებია რუსი და ფანჯარა აქვს დატანებულები, თავის მიწენ-

ბიძამ ჩვენის მამულის მზრისავენ ფიცრულიც წამოუყდნენაო,
იქიღამ ეკლესიაში სულის წმიდის შემოსავალში ჩამოიხედებო.

მისმა უმადლესობამ ჩვენ, მათს მონას გალატოზ მარ მუნს უწეს
მლუდელს იოანეს და ბეგთაბეგის შვილს ნიკოლოზს
სოლომონს და გაბაშვილს ზაზას, გვიბძანა სოლომონ
მდივანბეგთან მოციქულობა. გაბაშვილი ზაზა ბაიდარში წა-
სულა, ველარ ჩავიგდეთ.

ჩვენ მის მაღალს ღირსებას წინამძღვარს ეფთვიმესთან და სო-
ლომონ მსაჯულთან შევიყარენით კალატოზების ოსტატი დავით
და მეორე კალატოზი დავითა და კალატოზები გოგია, ორი
ხურო ოსტატი — ესენიც დავისწარიით. ამ ორთავ მოჩივრებმა შუა-
კაცათ მოქალაქეებიც მაინდომეს ამ სარჯელის გაშინჯვათ — ყა-
ლოაშვილი ბაღდასარა, თაყოაშვილი ისაია და
ნირიმანაშვილი ავთანდილა.

ჩვენ ერთად შეყრილობით ამათი სალაპარაკო საქმე გავშინ-
ჯეთ, წინამძღვარს რომ მოუხსენებია, ჭეშმარიტი მოხსენება არის.
ძირიღამ რომ ჭვითყირის მიჯნის კედელია, იმის წინ აღლნახევარი¹
ფიცრული სოლომონ მსაჯულს ეკლესიის მზრისავენ წამოუწვევია და
გარდმოსახედავი რუსი და ფანჯარაც დაუტანებია. ჩვენის დანახვით
ესრეთ გავჩხრიკეთ, რომ სოლომონ მსაჯულმა ეს წამოკიდებული
ფიცრული თავის მიჯნა კედლამდინ უნდა მისწიოს.

სოლომონ ამას ამბობს: ძველად ასე მოაჯირი იყო მოვ-
ლებული და გარდმოსახედავი იყო.

ქალაქის განწესებულის სამართლით სოლომონ მსაჯული, რად-
გან ის მიჯნის კედელი საკუთრივ თითონ აუშენებია, თავის კედელ-
ზე რაც უნდა გააკეთებს.

და თუ წინამძღვარს უნდოდეს, თავის მამულში რა რიგი შე-
ნობაც უნდოდეს, გააკეთოს და აამაღლოს, რაერთიც უნდოდეს სი-
მალლე აიტანოს, სოლომონ მსაჯული ვერ დაუშლის.

სოლომონ მსაჯული ამას უჩიოდა: წინამძღვარმა ეკლე-
სია რომ აამაღლა და კრამიტი დახურა, კრამიტი გრძლად წამოჰკი-
და, იქიღამ წვიმა ჩემს სახლებს ბანზედ დადისო, სახლებს მიხდენს,
მიღლობს, ამის მიზეზით ხარჯი მომდისო.

წინამძღვარი ამას მიუგებდა: ეკლესიის ბანის წყალს
მაგ მხარეს უვლიაეო და ახლაც მაგაზედ უნდა იაროსო.

სოლომონ მსაჯულმაც ამას ასე უპასუხა: უწინ კედ-

¹ † აღლნახევარი.

ლის პირდაპირ ეკლესიის ყავარი ეხურა, რაც ცოტა მსუბუქი
მა მოვიდოდა, კედელს დაედინებოდაო და ვერას მავნებდაო. ალა
ორ-სამ ადღზე სიმაღლე მოუმატე და წინ წამოკიდებით უჩუქუნუქნი
ჩემს ბანებს მიქცევს და მიხდენს და ხარჯი მომდისო. შიგლიწინეკა
ეს რომ გავშიჩვეთ, სოლომონ მსაჯულის სიტყვა კეშმარიტო
იყო, რომ ამას თუ ერთი რიგიანი წყლის გზა არ გაუყეთა წინა-
მძღვარმა, სოლომონ მსაჯულს იქ აღარ ედვომება, არცარას სახლე-
ბი გამოადგება.

ჩვენის მიხედულობით წინამძღვარმა ეკლესიის ბანის წყალს
ასეთი გზა უნდა მისცეს, რომ თავისს მამულში ბანის წყალი ადი-
ნოს, რომ სოლომონ მსაჯულის ბანს წყალი არ დაედინოს იმ კრა-
მიტიდამ. წინამძღვარმა რომ წყალს გზა ამგვარად მისცეს, სოლო-
მონ მსაჯულმა წამოკიდებული ყავრული უნდა უკუსკრას, თავის
მიჯნის კედლის პირისპირ ბოძები და რუსები დააყენოს.

ქალაქის განწესების რიგზე ასე მივხუდიოთ; და ნება მის უმაღ-
ლესობისა აღასრულდეს. ივნისს კა, ქორონიკონს უპ.

	ს.ბ.
--	------

ხელრთვა: ავთანდილ.

**331. არზა ბიორობი ნასახიბაზის ნაიზისა მავულის თაოგაჲო
განწინებით**

1782 წ. 23 ივნისა

ხელწერათა ინსტიტუტი. Qმ 9715. დედანი. ქალაღი. 20X10,8 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

[არზა]

ქ. ლმერთმან მათის უწმინდესობის მეფის ძის პატრიარ-
ხის ანტონის კირი მოსცეს ვეზირიშვილს ნასახიბა-
ზის ნაიბს გიორგის.

თქვენ ყმა ლაზარე ოქრომკედლა[ს]შვილი პავლე გა-
რეთ უბანს ადგილს მედავება. თქვენს მოლარეს პეტრეს უბძა-
ნეთ: პამქარა იოანე და ორიოთ მოქალაქე დაგვისხან, გა-
შინჯონ და ღეთის წინაშე სამართალი მომცენ. თუ გავმტყუნდე, ხუ-
თი ლიტრა სამთელი სვეტისცხოველისათვინ მიმართმევიანეთ. ღმერ-
თი გადღეგრძელბსთ. იანვრის კვ, ქორონიკონს უპ.

ქ. მოლარე პეტრე და ამქარო იოანე! ამ არზიდ ასე რომ მოუხსენებია, ორი ჩვენი მოქალაქე დაუსბით და ღმრთის სწორე სამართალი მიეცით. იანერის კჳ, ქორონიკონს ზღუდნი სწორე ხელთა: კათალიკოზ.

[განჩინება]

ქ. მის უწმინდესობას ამ ოქმით მათის მონის იოანე ჰამქარისათვის ამ ადგილის გაშინჯვა ებძანებინა.

თაყოაშვილი ისაია, მამასახლისი თომა და მე — იოანე მივედით, გავშინჯეთ. ამ არზის პატრონს გოგიას ბატონის წყალობის წიგნი უჭირავს და ლაზარეს შვილი პავლე ეუბნებოდა: ეგ ადგილი ბატონს რომ შენთვის უბოძებია, ჩემი ნასყიდი არისო.

სიგელი ვთხოვეთ, ახალი მონასყიდე სიგელი გვიჩვენა. ამაში ეს ადგილი ეწერა, მაგრამ არ შევიწყნარეთ, ამისთვის რომ ძველი სიგელიცა აქვს ლაზარეს[ს] შვილს პავლეს. ის სიგელი ვთხოვეთ და მიზნუბი გვითხრა: მაქვს, მაგრამ კელთ არა მაქვსო.

ეს ადგილი გოგია ნასახიბაშის ნაიბს დარჩა. თუ პავლე ძველს სიგელს გამოიტანს და ეს ადგილიც ნასყიდად ეწერება, მაშინ გოგიას წყალობის წიგნი და ეს ძველი სიგელი სამართალმა გაშინჯოს.

და თუ ძველს სიგელში ნასყიდობით არა სწერია, პავლე ტყუის, ვისგანაც ის ადგილი უყიდნია, თავის ფული გამოართოს. ჩვენმა ჰქუამ ასე გასჭრა: და ნება მის[ის] უწმინდესობისა აღსრულდეს. იენისის კჳ, ქორონიკონს უჰ.

სომხ.

შუღი
თომა

იოანე

332. განჩინება დავით და ზაზა აშირეჯიბაშის შმა-მამულის საქმეზე

1792 წ. 21 ივლისი

ხელწერითა ინსტიტუტი. Ad 1157. დედანი. ქაღალდი. 46×17,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია თითო წერტალი.

ქ. ამირეჯიბი დავით უჩიოდა თავის ძმას ამირეჯიბს მინბაშს ზაზას: თაქთაქიშვილის ელისბარისათვის ჩვენს განაყოფს გაბელს სადოლაშენს თავისი წილი მამული მიეყიდნაო, ჩემ[მა] ძმა ქაიხოსრომ სამართალში

¹ სანვიდად.

უჩიელაო, ის მამული ეკლესიის შეწირული არისო და მევე უნდა დამახსნევინოთო, ამაზე ქაიხოსრომ ოქმი გამოიტანაო, უნდა და გვეხსნაო და აღარ დასცალდაო. მას უკან! ამ ჩემმა ძმამ ჩემს მალე ვით დაიხსნაო და მე² ახლა ჩვენს წილს აღარ გვიდებსო.

ამირეჯიბი ზაზა მიუგებდა: არც შენის მალეით დამიხსნია, კიდევ შეგატყობინეო, კაციც მოგიგზავნეო, მაგრამ შენ აღარა ინადვლე რაო. და მას უკან ჩემის სახლობის მზითვით დავიხსენო. მე შენ ამაში წილს არ დავიდებო.

ამათმა ლაპარაკებმა ამგვარად ბევრმა გაიარა, მაგრამ ამათს ლაპარაკებს აღარ მიეხედეთ და ეს სამართალი გაუჩინეთ:

რადგანც ზაზა გარჯილა და ზაზას დაეხსნა, ამის საჭირნახულოდ ზაზამ უნდა აიღოს ექვსი საკომლო, რომ არის ზაზასაგან დახსნილი. ამ მეექვსედის ერთის საკომლოს ნახევარი სამად უნდა გაიყოს: ერთი წილი ზაზას, ერთი წილი დავითს და ერთი წილი მზექაბუკს.

და ამ მამულში ზაზას თხუთმეტი თუმანი მიუცია თავთაქიშვილისათვის, იქილამ ხუთი თუმანი ზაზას თავის წილად ჩაუარდება და ათი თუმანი დავითმა და მზექაბუკმა ზაზას უნდა მოსცენ.

და როდესაც ამირეჯიბი დავით და მზექაბუკ ათს თუმანს მოსცემენ ზაზას, ეს ამირეჯიბი მინბაში ზაზა ამ თავის ნასყიდს მამულს ამ გზით გაუყოფს, როგორც ზემოდ დავიწერია.

იასაულო! ეს ასე გაარიგე. აღიწერა ივლისის კა, ქორონიკონს უკ.

ქ. ექვსი საკომლო რომ სწერია, იმ ექვსის საკომლოდამ სამი რომელიც უკეთესი იყოს, ის გადიდვას და სამი რომ დარჩება, იმ დარჩომილის სამის საკომლოდამ ერთი რომელიც ზაზამ გამოარჩიოს, ის საკომლო შუა გაიყოს: ნახევარი ზაზამ საჭირნახულოთ აიღოს და დანარჩომი სამად გაიყოს, როგორც ზემოთ სწერია ისე.

სამი საკომლო რომელიც უკეთესი იყოს, ის უნდა დავითმა გამოარჩიოს, გადადვას, და დარჩომილის საკომლოებიდამ რაც სამს გარდა დარჩეს, იქილამ ერთი საკომლო ზაზამ გამოარჩიოს და იმისი ნახევარი აიღოს საჭირნახულოდ. ეს საკომლო სწორეთ უნდა გაიჭრას, რომ მეტ-ნაკლები არა იყოს.

ბეჭდი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

1 + მასუკან 2 + და.

1792 წ. 29 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qმ 7878. დედანი. ქალაქი. 39,8X18,4 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნამართა წერტილი.

ქ. ამირეჯიბები გაყრაზე ლაპარაკობდნენ და ამითმა ლაპარაკმა გძლათ გასწივა. ზოგში გასწორებულნი იყვნენ. და სასახლესა და ზვარზე ლაპარაკობდნენ.

ამისი სამართალი ასე განვაჩინეთ. ამ ზაზასი და დავითის პაპა ამირეჯიბი ქაიხოსრო თავის უფროსის ძმის შვილს ზაზას რომ გაჰყრია, მაშინ ქაიხოსრო ამირეჯიბს საუმცროსოდ რაც სასახლე აუღია, დავით იმას უნდა დასჯერდეს, იმაზე მეტს კელს ვერ მოჰკიდებს. და ამისი ზომა სადაც უნდოდეს, ამირეჯიბმა მინებაში ზაზამ მოიზომოს. თუ უნდა აქვე სასახლის სიახლოვესა და თუ უნდოდეს აზნაურშვილისა და საგლებოს საერთოს გაუყოფელს ბეითალმანშია, საგლებო იქნება თუ სააზნაურშვილო, ბეითალმანი უნდა იყოს. და თუ უნდა ნავენახობიყ იყოს, თუ დღეს შენობა არ არის და ვაზი არ დგას, დავით ვერ დაუშლის, და ერთი ამისი ზომა სადაც უნდოდეს, ქაიხოსროს შვილმა მზექაბუქმა მოიზომოს.

ავლევის სასახლის ზვარიც სამად უნდა გაიყოს. ამ ზვრის საქმეზე დავით ამირეჯიბი ასე ჩიოდა: ჩვენ რომ გავიყარენით გაყრას უკან ჩემის საკუთრის კაცით ავაშენო და ახლა ამაში მე მაგას წილს ვერ დაუღე[ბ]ო.

მართალია, დავითს უმუშავნია, მაგრამ იმ ზვრის მოსაველაც დავითს მოუხმარებია და არც უნდა ამისი წილი ეკეთებინა; და ამისათვის დავით ზაზას ზვრის წილს ვერ დააკლებს. ზვარი სწორედ სამად უნდა გაიყოს.

მაგრამ ზვარი სამად რომ გაიზომოს, რადგანც დავითს უმუშავნია, რომელიც მკარე უნდოდეს, პირველად დავითმა ირჩიოს. მეორე წილი მზექაბუქმა ირჩიოს და მესამე წილი ზაზას მიეცეს. მაგრამ ამ მიწის გაყოფაში კი მეტნაკლებობა არ უნდა მოხდეს, სამივე ტოლი უნდა იყოს.

და ამას გარდა თუ ბეითალმანი მამულები გასაყოფი დარჩომიათ რამე, საბელი დაადვან და ყველა სამად გაყონ. წილი იყარონ და რომელიც რომელს ერგოს, იმას დასჯერდნენ.

ზეარსა და ხოდაბუნს გარდა მზეჭაბუკმა ყველაზე საუფროსო
უნდა აიღოს და აგრეთვე ზაზამ სასაშუალო უნდა აიღოს. **მარქენული**
წისკვილები როგორც მდივანბეგს თეიმურაზს განგულიყმეკა
ურიგებია, იმას უნდა დასჯერდნენ.

შენ მიდი, ორი მამულის მცოდნე და კარგად გამყოფი კაცი
ზაზას მიაყვანიხე და ორი დავითსა და როგორც ზემოთ დაგვიწე-
რია ისე გაუყავ. აღიწერა კათათვის კო, ქორონიკონს უპ.

ბეჭდო: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.
ოთხი ბეჭედი:

1. არ ირჩევა.
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯუ-
ლად მაგო, ბეეან
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ
4. მონ ღთისა მდივანი სვიმონ.

334. არზა ზარაზ ფალავანდოვძისა შიის თარგაზი
მსაჯულთშეკრებილების განიხიებით

1792 წ. 20 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 662. დედანი. ქალაქი. 32,2X 16 სმ. მჭედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების ქირი მოს-
ცეს ფალავანდის შვილს უზბაშს ზურაბს.

ამას მოგახსენებთ: ამას წინათ ჩემ[მა] სახლისკაცმა გოგია მ
და გლაზამ რომ მიჩივლა, თიანეთს რომ კაცი არის და გა-
ნაჩენიც უბოძეთ, რომ ორი კაცი მე უნდა შემო[მე]ფიცებინა, შარ-
შან ის კაცი სიღნაღში ჯარათ ჩამოვიდა; და თურქისტა-
ნი შვილსა ნინიას მე უთხარ: ეს კაცი არის, რომ მე მედა-
ვებიან, თქუენ[ნი] წიგნზე აფიცეთ; და ნინიას კითხეთ, რაც იმ კაცმა
ნინიას უთხრა და იმისგან მოიხსენეთ.

იმ კაცის მამული და სახლის კაცებიც მე მყავს, ამას ფიცი რათ
ეჭირვება. როდესაც მამაჩემი და ბიძაჩემი გაყარნეს, წერილი გამო-
აჩინონ, რომ მაშინ სის[ხ]ლი დაედვასთ და წაიყუანონ. ორმოცდა-
ათი წელიწადი არის რომ კაცნი ჩემი ყმანი არიან. ამას ფიცი არ

1792 წ. 24 სექტემბერი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 27. საბ. № 311. პარი. ქალაღი. მჭედრული.

[220v] მისის უმაღლესობის ბძანებით ჩვენ — საქართველოს მსაჯულშეკრებილების სამართალში რამინ ამირაჯიბი მახვილაძე გლახას უჩიოდა.

რამინ ასე ჩიოდა: ამ გლახას მამამ ძალითა ნასყიდობის წიგნი გამამართო. სანატრელს ცხებულს მეფეს მოვახსენე. გვალა-პარაკა, განაჩენი გვიბოძა. რაც ამ განაჩენით მამული დარჩა, იმას დასჯერდა, ნასყიდობის წიგნი გააბათილა, შენ ის განაჩენი დამალე და მაგ ბათილის წიგნით უბრალოდ მედავებო. ამას წინად ამის უმაღლესობას მოვახსენე, ფიცი დამადეეს, შენც იყაბულე, ხატი შენ ჩაუსვენე ამ ჩემს კაცებს, ხატის კელთპყრობით ამ ჩემმა კაცებმა მიჯნებზედ ჩაიარეს, სანატრელის მეფის განაჩენით ეს მამული აქამდინ თქვენ დაგრჩათო და ამის იქით თქვენ საქმე აღარა გქონდათ რაო. ახლა კიდევ უბრალოდ მედავებო.

გლახამ ასრე იჩივლა: როცა მამაჩემმა ამ ნასყიდობის წიგნით ეს მამულები [221] იყიდა ამ სამძღვრებით, ყველა თავისი მამულები დაიჭირა. სანატრელს მეფეს იმ განაჩენით ჩვენთვის თუ არ შეტყობით არ უბოძებია ის მამული, არა წაურთმეგვია რაო, მარა ის განაჩენი არც მე დამიკარგავს, არც მე დამიბეგვია, არც მე დამიმაღავს და არც მე დამიწვამსო და მაგ შენმა კაცებმა ტყუილად დაიფიცესო.

რამინმა ერთი ოქმი მოიტანა ამისი უმაღლესობისა, რომელშიაც ასე ბრძანებს: რამინ გლახას განაჩენის დამალვას რომ უჩივის ან გამოაჩინოსო და ან შეჭდიცოსო, რომ არც დაეხიოს და არც დაემალოს და არც ამის მტრობით ნებით დაეკარგოს.

ეს ოქმი სამართლიანი ბძანება არის და ესეც უნდა იქნას. ან გლახამ ის განაჩენი გამოაჩინოს და იმ განაჩენით ამათი სადაო გადაწყდეს. და თუ იმ განაჩენს არ გამოაჩენს, წადგეს გლახა და თავისი კაცები თან მიიდევნოს და ასე ფუცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, რამინ და აბისელებო, სანატრელის მეფის განაჩენი არ დამეხიოს, არც დამეწოს და არ დამემალოს, არც ვიცოდე ვისა აქვს და ვის არა, არც ნებით დამეკარგოს ამის დაკლებისათვის და ჩემის შემატებისათვის».

ეს თუ გლახამ თავისი კაცებით ასე ფუცა, გლახა გამართლდება და რაც ნასყიდობის წიგნებში უწერია, იმ ნასყიდობის წიგნებით ის მამულები დარჩება გლახასა.

ერქვენულნი

[v] და თუ ასე ვერ ფუცა, როგორც რამინს დამწმინს კაცთ უფიცავსთ, ხატის და ჯვარის კელთპყრობით ჩაუვლიათ, აქილამ აქამდენ იმ განაჩენით დაგრჩათო და სხვას მამულებთან საქმე აღარა გქონდათ რაო, რომელზედაც რამინის კაცთ ფიცით ჩაუვლიათ და სამძღვრები უჩვენებია, იმას უნდა დასჯერდეს და ის უნდა იქნას.

ეს ასე აღასრულე. სექტენბერს კდ, ქორონიკონს უჰ.

336. არზა აივაზასი უმოზის თაოზაზე არეკლე 11-ის განხიენებით

1792 წ. 16 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3919. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჳირი მოსცეს სიღნაღელს მემკვიდრეს ა ი ვ ა ზ ა ს.

ჩემი მოხსენება ეს არის: დედაჩემი რომ სიღნაღზე დგხლებიათ, მე ძუძუთ ყმაწვილი ჩამოვეყოლივარ. სამოცდაათი წლის კაცი გახლივარ, არ ვიცი მამის ჩემის მამული და არც მამის ჩემის ხსონა მქონია. სამოცდაათი წელიწადია შენი სიღნაღის მოსახლე გახლივარ. ახლა ბ ა შ ბ ე უ ქ ა ს შ ვ ი ლ ი მედავება. ღმერთი გაგიმარჯვებს, სამართალი მაღირსეთ. ღვინობისთვის თ, ქორონიკონს უჰ.

[განჩინება]

ქ. ჩვენი ბძანება არის, ამ არზის პატრონი ამ არზით რომ ასე ჩივის, ესე და ამისი მოდავე ბ ა შ ბ ე უ ქ ა ს შ ვ ი ლ ი ს ქვრივი ორნივ ერთად სამართალში ვალაპარაკეთ. აივაზას ბევრნი ემოწმებოდნენ, როგორც ამ არზით მოუხსენებია, ამ ხნის ჩამოსული არისო. მაგრამ ამისი მოდავე შორს იჭერდა: მაგ ხნის ჩამოსული კი არ არისო; თქვენ რომ ა გ რ ი ს ზ ე დ იყავითო, მაშინ ჩამოვიდაო. რადგანც იმ ხნის ჩამოსულნი არის, ამ აივაზასთან ბ ა შ ბ ე უ ქ ა ს შ ვ ი ლ ს საქმე არა აქვს რა.

ამიტომ რომ ჩვენგან ასე განწესდა: ნეტარად ხსენებულ მამა ჩვენი მეფე თეიმურაზ რუსეთს რომ წაბრძანდა, ვინ ამას უკან აყრილა და კახეთს ჩამოსულა, ის უნდა ისევე არსებობდეს როს და თავის პატრონს მიეცეს, არ დაეჭირვის. და თუ ვინაღმისაღმდეგ დელი ჩამოსულია და ის კი აღარ აიყრება. ეს ჩვენ განგვიწესებია სამართლით.

და ქიზიყის მოურაო ზაქარიავე, შენც ასე იცოდე.

და ამას გარდა თუ ასეთი ხიზანი კაცი ყოფილა კახეთში, რომ ქართლელის თავის მებატონისათვის უმსახურნია და მისვლა-მოსვლა ჰქონია და [ა]ნ კიდევ მიბარებული ჰყოლია ვისმე, და მიბარების წიგნიც ხელთა ჰქონდეს, ის რა ხნის ჩამოსულიც უნდა იყოს — თუნდა ყიზილბაშობისა, თუნდა ოსმალობისა, ის თავის ძველს მებატონეს არ დაეჭირვის. მარტო მისვლა-მოსვლით არ იქნება, თუ ან არავის ბარებია და ან ყმობით არ უმსახურნია. ოკდომბრის ივ, ქორონიკონს უა.

მინაწერა: ნეტარად ხსენებულის ბატონის მეფის ირაკლისაგან ბოძებული ვნახე და მე, ასლან ვახანაძე, გარდავსწერე.

337. განიხილავა ზანუბი არისტოვისშვილისა და ეპიკლა ფალავანდისშვილის მამულის საქმეაჲ

1792 წ. 4 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 31. საბ. № 74. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[40v] მისი უმალღესობის ბძანებით ერისთვის შეიღი მან შე და ფალავანდისშვილი ერეკლე ასე ჩიოდა: ავნებს ჩემი ნასყიდი და უსყიდი მამულები ამ შანშეს უჭირავს და არ მანებებს, სამართალი მალირსეთო.

შანშე [მ] მიუგო: რომელიც ამ სიგლებით მიყიდია და ამ სიგელს აქეთ მე მჭერია და მიჭირავს, ამას ნუ მეცილებიო და რომელიც მე არ მიწე[41]რია, მე არ გეცილებიო.

ამათ რომ ეს ილაპარაკეს და ამათი ნასყიდობის წიგნი პირველი იყო, რომ ზაქალ ფალავანდისშვილს მიუყიდნია ამილახვრისათვის ხუციშვილის მამული მთლად. იმ ნასყიდობის ორს წელიწადს შემდგომად ისევ იმავე ზაქალს მესხისათვის წერილი მიუცია ხუციშვილის მამულიდამ სამის დღის მიწა შენი იყოო. წიგნი გვექონდა, დაქარგეო, ახლა ამ წიგნით ეს მიწა შენ მოგვეცეო.

ახლა იმ მიწაზედ ასე ცილობენ. ერეკლემ ერთი მოძღვარი
კაცი შეაფიცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, მანამ ამილახვარხ მაგ ნას-
ყიდობის წიგნს მისცემდა, მანამდინ ეს მიწა მესხს ეჭირა, ამილახ-
ვარს არ უდავნიო და არც ეს მიწა უყიდნია».

თუ ასე შეაფიცა ერეკლემ კაცი, ის მიწა ერეკლეს დაარჩება.
და თუ ვერ შეფიცა, შანშეს დაარჩება. ხოსიაშვილის მამული
რომელიც შანშეს უწერია, ის მამული იმ სამძღვრებით თუ არის,
შანშესია. და თუ იქ მეორე ზვარი სხვა არის, ის მეორე ერეკლესი
იქნება.

ერეკლეს ბეჯიაშვილის მამულის ნასყიდობის წიგნი
რომ მოაქვს და ამბობს ბუჯუის შვილის მამული ამ წიგნით ჩემი
ნასყიდი არისო და ეს ვენახიც ბუჯიაშვილისა არისო და ჩემიაო.

შანშე მიუგებს: ეგ ვენახი ხოხიაშვილისა არი-
სო, რომელიც მე მიწერიაო. თუ შანშე საბუთსა იქს, რომ ხოხიაშვი-
ლისა იყოს, შანშეს დაარჩებოდა. თუ საბუთს ვერა იქს, ერეკლეს
დარჩება.

[v] შანშეს რომ წიგნი მოაქვს, ამბობს: ეს ვენახი ბერაძი-
სა არის და ჩემი ნასყიდი ამ წიგნითაო.

ერეკლემ მიუგო: ეგ ვენახი მაისურაძისა არისო და ჩე-
მიაო.

შანშემ მიუგო: თუ მაისურაძისა არის, ხომ შენ მომყი-
დო და წიგნი მომეცო.

თუ შანშე საბუთსა იქს, რომ ბერაძისა იყოს, შანშეს დაარჩება.
და თუ საბუთს ვერა იქს, მაშ, მაისურაძისა ყოფილა. თუ შანშე
ერეკლესაგან მიცემულს წიგნს წარმოაყენებს, იმ წიგნით შანშეს
დარჩება. თუ ვერ წარმოაყენებს, ერეკლეს დაარჩება.

ერეკლე ამასაც ასე ჩიოდ: კვახაჯულნი ორნი ძმანი
იყვნენო და გაყრილნიო, ერთი მე მერგო, ერთი ჩემს ძმასაო. ჩემ-
[მ]ა ძმამ თავისი წილი კვახაჯული თავისის მამულით ამათ მოჰყი-
დაო; და მე არ მიმიყიდა ჩემი წილიო.

თუ შანშე ასე წერილს წარმოაყენებს, რომ ორნი ძმანი თავე-
თის მამულით ეყიდნოს, შანშეს დაარჩება ორივე ძმის წილი მამული.
და თუ ერთი ძმა ეწერება, ერთი ძმის მამული შანშეს დაარჩება და
მეორე ძმისა ერეკლეს.

თუმცა სხვას მამულებს ეცილებოდა ერეკლე შანშეს, მარა
შანშემ ნასყიდობის წიგნი მოიტანა. პირველი იყო შანშეს წიგნები
და ერეკლეს წიგნები შემდგომი იყო. ეს სამართლისაგან არ შე-
იწყნარება, მამულის მეპატრონემ პირველად სხვას მიჰყიდოს —

ესე და ეს მამული შენთვის მიმიყიდიანო, წიგნი მისცეს, ფასი ^{გა} მოაქვს [42]რთოს და იმის შემდგომად მეორეს მიჰყიდოს და დაუწეროს შენთვის მიმიყიდიანო. სამართალი იმ პირველს ნასყიდობას ^{ერეკლეს} ტკიცებს და შემდგომს მიცემულს ნასყიდობის წიგნს ^{დაამტკიცეს} აგრევე ფალავანდისშვილს ზაალს პირველად ამილახვრისთვის მიუყიდიანო; მერე იმავე ზაალს ისევე გასყიდული მამული ერეკლესათვის მიუყიდიანო. შანშეს ნასყიდობის წიგნი რადგან პირველი იყო, სამართლით ასე დამტკიცდა და რაც უწერია, იმ სამძღვრებით შანშეს დარჩება.

და რომელს მამულებთანაც ერეკლეს სამართლიანი საბუთი ჰქონდა, ზემორე თვითთულად დაეწერეთ. ის ისე იმ საბუთებით იასაულებმა აღასრულონ და თავ-თავისი დაანებონ.

ორივე განაჩენი დაიწერა, ორივე ერთი პირია, ერთი შანშეს მიეცა და ერთი ერეკლეს.

თუ ლ ა შ ვ ი ლ ო და თ უ ა ვ! ეს ასე აღასრულე. ნოენბერს და, ქორონიკონს უპ.

ს ა მ ა რ ლ ა ნ ი ს შვილსაგან ნასყიდობის წიგნი რომ მოაქვს ერეკლეს და ამბობს — ამ წიგნით ეს ზვარი ასე მიყიდიანო, თუ შანშე ამ წიგნის დასარღვეველს საბუთს ვერ მოიტანს¹, სამძღვრებით ერეკლეს დარჩება ის ზვარი, თავ-თავისის სამძღვრებით უნდა დაიჭირონ ზვარი თუ სხვა მამულები, რომელიც ამ განაჩენში საბუთები [v] სწერია, თუ აქა აქვსთ და აქვე გამოაცხადებენ, ისი სჯობს, რომ ახლა გარდასწყვიტონ. და თუ აქ არა აქვსთ, მოიტა-

ნონ.

--	--	--	--

წმინდი გიორგის გერს თვის კარზე მივასხი მესხი თავის [მო]-წმით; როგორც სამართალ[ში] ეწერა, ისე დავაფიცე მესხი ი ვ ა ნ ე; თავის მოწმით შეფიცა, როგორც სიგელში ეწერა, ამაზედ დაიფიცა.

მე, თუ ლ ა შ ვ ი ლ ი [და თ უ ა] ამათი იასაული ვიყავ, ღვთის წინაშე ასე იყო. მარტის ე, ქორონიკონს უპა.

--

ჩვენ არბოს დეკანოზი და მღვდელნი ამისი დამსწრენი ვართ.

¹ + ამ წიგნის.

ამ განაჩენით იასაულმა მოასხა ეს კილაძე და მესხი იქვე
თავისი მოწმითა და როგორც ამ განაჩენში ეწერა, ისე შეაფიცა
მესხმა ივანემ თავისის მოწმითა კილაძე მამასახლეს¹ მესხის
სას. ფებერვლის კვ, ქორონიკონს უპა. †

**338. განჩინება ჭიბასა ლომიტაშვილისა და მიშელაშვილის
ცოლვისა შუარაცხუროვის საქმეზე**

1792 წ. 18 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 4729. დედანი. ქალაქი. 32,7×20,2 სმ. მარ-
ჯენა კდე ალაგ-ალაგ მოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახ-
მარი არ არის.

ქ. მიშელაშვილმა უჩივლა ლომიტაშვილს ქი-
ტესასა: ამისმა ცოლმა ჩემს ცოლს უნამუსობა აყუ[ე]დრა და
ამან ჩემს შვილზედ თოფით იწივია.

ლომიტაშვილი ქიტესაც ასე ჩიოდა: მაგისმა ცოლმა ჩემს
ცოლს უნამუსობა აყუედრაო და მაგისმა შვილმა თოფით იწივია.
თოფი არ დაანებეს და მერმე კეტით მომ[ი]ხდა და მრავალი მცაო.

ჩვენ ამათ მოწმე[ე]ები მოვთხოვეთ. ამათ ოთხი მოწამე წამოაყე-
ნეს თავისი მეზობელი და სხვანი კაცნი — ორი სამღუდელო და
ორი ერისკაცი, ამათ ასე იმოწმეს: თოფი არც ერთის კელში არ გვი-
ნახავს [და] გინებით ორთავე ბევრი აგინეს ერთმანეთსაო. და მიშე-
ლაშვილ[მა] ოთხი ჯოხი დაკრაო ქიტესასა და ქიტესამ კმა არ გას-
ცაო და დედ[ა]კაცებმა ერთმანეთს აყუედრესო უნამუსობაო.

ეს ერთი რამ იყო რა ასეთი, რომ სისხლი გაგვეჩინა. ორ-
ნივ გლეხი კაცნი არიან, ორნივ სწორენი და მეზობელნი ერთმანე-
თისანი. ჩხუბში ასე მოხდება — ერთმანეთს შეაგინებენ და ავს
სიტყუას დააყუედრებენ. ამას იმისთვის უგინებია, იმას ამისთვის²
ამაზედ უწევია, ამას იმაზე უწევია, ამის ცოლს იმისის ცოლისა-
თვის უყუედრებია და იმის ცოლს ამისის ცოლისათვის. სხვა სისხ-
ლი არ მომხდარა რა, და არა ჩანს რა, და არცარა არის.

და მიშელაშვილს რომ ჯოხი დაუკრავს, იმ ჯოხის დაკურისა-
თვის ასე ქნას მიშელაშვილმა: ლომიტაშვილი ქიტესა შინ დაბატი-
ეოს, პური აჭამოს და ბოდში მოიხადოს, პირს აკოცონ ერთმანეთ-
სა და შე[რი]გდენ, დღეის იქით მეზობლობით იყუნენ, ერთმანეთს³

¹ მიშელაშვილ. ² † იმას. ³ ერთმანეთს.

ნელარას შესცოდებენ, თორემ რომელიც პირველად შესცოდებს, დიდად უწყენთ.

იასაულო ჭანგირაშვილო! შენ მიდი, ეს ბაძნაძე ^{მეცხელა} ალასრულე და ესენი ასე მოარიგე და ერთმანეთს შეაბიჯე, ^{მეცხელა} ამათში შფოთი აღარ იყოს. ნოემბერს იმ, ქორონიკონს უპ.

შეკალი: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

339. ბანინება მხეთის მამულანის სახეზე

1792 წ. 15 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. საბ. № 156. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[159v] მის უმაღლესობას მეჩეთის ალაგის გამოძიება საქართველოს მსაჯ[160]ულთშეკრებულებისათვის ებრძანებინა. მსაჯულთ ამ ალაგის გასინჯვა მის უმაღლესობის მონის იოანე პენტელა შვილისა და ოსეფ ანაზარბეგას შვილისათვის ებძანათ.

ჩვენ ჩავედით ამ ადგილების გასაშინჯავათ. ოსმალებს მეჩეთის აშენება რომ მოუნდომებიათ, ჩიგვიანანთ სახლები, ალიყულანთ სახლები, პერათანთ სახლები, ჭანათანთ სახლები, ზოროანთ სახლები, უსტაიასიანთ სახლები, ტერსარქისიანთ სახლები, ფეთხაინის სახლა, შეწირული სახლები და სუფრაჯიანთ სახლები უყიდიათ მეჩეთათ და მეჩეთის გალავნად გაუქვებიათ, სახლების მიჯნები ამოუყრიათ და სულ გაუერთებიათ.

ოსმალო რომ ქალაქიღამ გასულა, რაოდენსამე წელიწადს უკან უსტაიესეს შვილს ბეჟანას ნეტარად ხსენებულის მეფის თეიმურაზისათვის თავისი მამული და თავისი ბიძაშვილის სუფრაჯის მამული უთხოვნია და მეფესაც უბოძებია. თავის მამულის სახელობით რაერთიც სდომებია, დაუჭერია და თავის ბიძაშვილის სუფრაჯის მამულის სახელობით [v] რაერთიც სდომებია, დაუჭერია.

მერე ნეტარად ხსენებულს მეფეს თავის ვალის თანხათ იწიკაზას შვილის ფარსადანასათვის იმ მეჩეთის გალავნიღამ ადგილი უბოძებია, რამდენიმე ხანი სჭერია და მერმე გაუყიღნია. როდეს სუფრაჯის შვილი ოპ[ა]ნეზარუსეთიღამ მოსულა, უსტაიესეს შვილის ბეჟანისათვის თავისი მამული გამოუერთმეგია.

ახლა ატუტენტო ოპ[ა]ნეზა ბეჟანისაგან გამორთმეულს ან დსუკ
რეზია, იწიკაზაკა შვილისაგან გასყიდული მამულაც ვაუ-
ტანია.

ახლა ჩვენი მოხსენება ეს არის: მიჯნები აღარ
ზემოხსენებულის მამულების პატრონების მამულები გავარჩიოთ,
ბეჟანს თავისი მივეცეთ, ატუტენტს თავისი მივეცეთ, იწიკაზაკა შვილს-
თავისი მივეციტ და რაც დარჩეს, ბატონისათვის ავილოთ.

კიდევ ჩვენი მოხსენება ეს არის: ოსმალებს რომ მეჩეთი უშე-
ნებიათ, უსტა იესეს შვილს ბეჟანს კარგად ახსოვს ზემოხსენებუ-
ლი მამულების პატრონები, ამისი მეზობლები ყოფილან. იმ მამუ-
ლების პატრონების სახლების მიჯნები ამან უნდა გვიჩვენოს, რაც
თავისია, თითონ აილოს, რაც თავისის ბიძაშვილის [161] სუფრაჯი-
სა არის, ის ატუტენტს მივეცეს. და სხვა რაც დარჩება, იქილამ იწი-
კაზაკა შვილსაც მივეცემა და ბატონისა ბატონს მიერთმევა.

ჩვენმა ჰკუამ ასე გასჭრა და ნება თქვენია. დეკემბერს იე, ქო-
რონიკონს უპ.

ნაზარბეგის შვილი ოსეფა მოგახსენებთ; რომელნიც ამათის
სადაოს მოასილნი ხართ, იოანე პენტელა შვილს და ოსეფას¹ რომ
ასე დაუწერიათ, ბეჟან უნდა მი[ი]ყვანოთ ამათთან და რაც ამ სა-
დაოსი წერილები გქონდეს, თან მიატანიოთ. და როგორც ამათ
დაუწერიათ, ბეჟანას თვითეულად გა[ა]რჩევიოთ და თავ-თავისი
დაქანებოთ. ამაზედ სუსტობა არ იქნება. ახლავ ასე უნდა აღასრუ-
ლოთ. დეკემბერს იზ, ქორონიკონს უპ.

ან უნდა ჰეშმარიტებით ბეჟანამ გა[ა]რჩიოს და ყველას თვი-
თეულად დაქანებოს; და თუ იტყვის არ ვიცო, სამართალიც ასე
ლიტონად თქმულს არ დაუჭერებს, უნდა ეკლესიაში დაიფიცოს, რომ
არ იცოდეს და მაშინ სამართალი გა[ა]რჩევს. სამართალი ეს არის: ან
გა[ა]რჩიოს და ან დაიფიცოს, რომ არ იცოდეს. ასე უნდა აღასრუ-
ლოთ. რადგან კელმწიფის მამული არის იქა და არ აჩვენენ და კელ-
მწიფეს მამული ეკარგება, ან ბეჟანამ უნდა იპოვნოს და ან ზემო-
ხსენებულისაებრ [v] ფუცოს. ამ ორში რომ ერთი არა ქნას, არ იქ-
ნება. ეს ასე იცოდეს.

¹ და.

თავში:

ჩვენ, სრულიად საქართველოსა და სხვათა მეფე ^{თეოდოსიუსი} მეორე, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. ასე უნდა აღსრულდეს თებერვლის კე, ქორონიკონს უჰა.

340. პანინება მერაბ მოურავისა და ნოდარ სახლთუხუცესის მამულის სამშობო

1792 წ. 26 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 343. პირი. ქალაქი. მხედრული.

მოურავი მერაბ და სახლთუხუცესი ნოდარ მამულზედ, მიწა-წყალზე და მთის[ა] დ[ა] ბარზედ შეცილდენ. ბატონს მოახსენეს და შესჩივლეს. და ბატონმა ამათი სამართალი კარზედ ეფისკოპოზთა და დარბაისელთა უბძანა. დასხდენ და სამართლები ქნეს. გრემზე ფიცი მოურავს დაზღვეს და სხვა საცილობლებზე სახლთუხუცესს ნოდარს ედვა.

მოვედით გრემს ბატონის ბძანებით ჩვენ: ქავჭავაძე მდივანბეგი რამაზა, ბოქოულთუხუცესი გიორგი, მდივანი გორჯასპი. ურჩიეთ ამათ, პირველად ვეცადენით, ფიცით არ მომხდარიყო, მაგრამე არცერთი დასჯერდა და უფიცრობა არ მოკდა.

და გრემის მთა მოურავმა გაიფიცა. მალლიდამ ტორნის თავს გაივლის, აბანოს ვეძაში ჩავა, აბანოს ვეძილამ აბანოს ვეძის გორას რო[მ] რიგის ხე[ე]ბს შე[ე]ყრების — ესე[ე]ბი გოჯ[ა]ნხევის სამზღვარია. ამას იქით ლოლოიანი, ამას ზემოთ და ქვემოთ ლოპოტის ვალმა ართა[ა]ნის სამძლ[ე]რამდის; ახლა მობრუნდებით, კილამ მალლიდამ წვერი წამოვა, თელიანის გორს შემოეყრების — ესეები ასე ფიცა: «როდესაც ჩვენი მამა-პაპანი გაყრილან, გვერდის ძირი თავისის მითთა და ბართთა გაყრის უკან მიშოვნიაო, რაც კაცი არ გისახლობს და საკომლო არა გაქვსო, მის მეტი არცა მთის გამოსავალში და არც სოფელში და სოფლის გამოსავალში კელი არ გქონიაო და არ გაქვსო, ჩემი საკუთარი ყოფილა და არისო».

ფიცა და გაიტანა, მ[ო]ურავს დარჩა. ნოდარ სახლთუხუცესს კელი არა აქვს.

საბური ღორი და აღმ[ა]ტური გრემის მთაში შევიდეს, საბალახე აიღოს; მთა საკუთრივ მოურავს დარჩა.

რა რიგადაც გრემს და ალმატს ძველთაგან რუქონ-
დეს, ვერ მოუშალოს.

წმინდის ბარბარის საყდარი და მისი შეწირულობა
საერთოდ დარჩა.

გიორგი	რამაზ
--------	-------

რა გვარადაც ამ ჩვენს დარბაისლებს სამართალი უქნია, და ან
ამ განაჩენში სწერია, ჩვენც ასე დაგვიმტკიცებია.

თუმე- რაზ	
--------------	--

--

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა ქართლისა, კახეთისა და სხვა-
თა მეფე გიორგი, ამ განაჩენებს ვამტკიცებთ.

ბახუტაშვილი იოსებ, რომელიც ამათი მთა და მა-
მული იყოს შემოფარგლული, იმის საბალახე უკლებრათ შენ უნდა
აიღო და მიიბარო. ეს ასე უნდა გაქრიგო. დეკემბრის 33, ქორო-
ნიკონს უპ.

გიორგი

341. ბაზილიანა ბიორკი მორდლისა და ბარამ ნაზირის სისხლო საქმეზე

1798 წ. 26 იანვარი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 9663. დედანი. ქალაქი. 35,6x20,6 სმ. ბოლო აკლია.
მზედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. მორდალს¹ გიორგის და ნაზირს ბარამს ლაპარაკი
მოსვლოდათ; მორდალს ჯიქურად ჯოხი წაეჭანებინა ბარამისათვის,
თვალს ქვემოთ ქუთუთო გაეჭრა.

რადგან ბარამს ბრალი არა ქონოდა რა და გაჯავრებით მორ-
დალს წაეჭანებინა და თვალთან დიდათ გაეჭრა, ბარამის კრილობა
გავზომეთ; ცხრა ქერის მარცვლის ზომა კრილობა ჰქონდა.

ბარამ რადგან მესამე თავადათ არის აღრიცხული, მესამე თა-
ვადის ერთის ქერის მარცვლის ზომის სისხლი არის 6 თუმანი და
ოთხი მინალთუნი², რომ იქნება ცხრა ქერის მარცვლის კრილობის
სისხლი ორმოცდაჩვიდმეტი თუმანი და ექვსი მინალთუნი².

სამართალი ასე სწერს: ჯოხით გაჭრილი კმლის გაჭრილის ნა-
ხევარზედ უნდა ჩავარდეს. ამ სამართლის ძალით ნახევარზედ ჩა-

¹ მორდლის. ² მინალთუნი.

ვაგდევით, რადგან ჯობით გაქრილი ქონდა, რომ იქნება ამისი ნა-
 ზევაარი 50 თუმანი და რვა მინალთუნი¹. რადგან მისის უმადელესი
 ბის კარის მოკვლეა, ამის გამო სამართალმა დაუუოროკეცა, მისი
 ნება 56 ხ (ორმოცდაჩვიდმეტი თუმანი და ექვსი მინალთუნი).

ნაზირი ამასაც ასე ჩიოდა: თვალის კილო გამიწყდაო. აქიმი
 მოვაყვანიხეთ და თვალი გავაჩხრიკეთ და უთხარიო: მართია, კილო
 გასწვეტია და ან მოებქმის თუ არა? აქიმა თქვეს: გაწყვეტილი
 აქვსო და აღარც მოებმისო, სახიჩრად დარჩებაო...^{*} რომ შეიქნა
 ორისავ სისხლი 56 თუმანი და ექვსი მინალთუნი¹, აქედამ სამარ-
 თალმა ჩვეულებისამებრ იპატივა 56 თუმანი და ექვსი მინალთუნი¹,
 დარჩება 5 თუმანი. ეს 5 თუმანი ნაზევაარი ნაღდი და ნაზევაარი ვეჯი
 უნდა მორდალმა გიორგიმ მოსცეს ნაწიქს ბარამს.

ბატონო ეშვიკალასბაშო გარსევან, ეს ასე აღასრულებინე.
 იანვარს 64, ქორონიკონს უპა.

ექვსი ბეჭედი:

1. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნ ი -
 კ ო ლ ო ზ
3. მ ე თ ო დ ი
4. მდივანბეგი
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა-და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკალასბაშ მყო მდივან-
 ბეგი თ ე მ უ რ ა ზ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოჲსა საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა
 მეფე მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამასა. ეშვიკალათბა-
 შო გარსევან, ესრეთ აღასრულე. ფებერვარს 66, ქორონიკონს უპა.

ბეჭედი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე. ერეკლე

ბოლოს:

ქ. გ ო შ ტ ა შ ა ბ ი ს შ ვ ი ლ ო ნ ი კ ო ლ ო ზ და ს ა ა მ ი -
 შ ვ ი ლ ო ბ ე ც ი ა ე! ეს ბატონის ბძანება ასე აღასრულეთ, რო-
 გორც ეს განაჩენი აცხადებდეს. სეკდემბრის 66, ქორონიკონს უპა.

ხელთვა: გარსევან.

¹ მილანთუნი.

^{*} აქ მოხველია.

ქსა. დ. 1450. დავთ. № 25. საბ. № 57. პირი. ქალღი. მხედრული.

[70] გიორგი გოგნიაშვილს უჩივლა სახასო ქვემო ხოდაშნელმა ჯაალას შვილმა ვასილ ნაცვალმა: ექვსი კომლი კაცი თავისის მამულეებით სახასო მიმძღაფრებით უჭირავსო.

ჩუენ, ყოვლისა საქართველოს [V] კათალიკოზ-პატრიარხ მან მეფის ირაკლის ძემან ანტონიმ, ციციშვილი მდივანბეგ-ეშვიკალასბაში თეიმურაზ, სალთხუცესი გიორგი, მდივანი იოანე, ჩუენი სალთხუცესი ამილბარ და სხვანი ჩვენის კარის მოხელენიც ამათს სამართალში დავისწარით, გიორგი გოგნიაშვილი და ნაცვალი ვასილ ვალაპარაკეთ.

გიორგიმ უპასუხა: რაც შენი ყმა და მამული კათალიკოსისათვის შეგისმენია, ესე[ე]ბი ძველთა მეფეთაგან და კათალიკოსთაგან ნაბოძები მაქვსო და სიგელებიც კელთ მიჭირავსო.

ქორონიკონს ტად — ამ წელს დაწერილი სიგელი წარმოაყენა გოგნიაშვილმა გიორგიმ. დიდის მეფის ირაკლისა სიგელსა შინა ესრედ ეწერა: გიბოძეთ მახარანში გაბრიაული, ჭიშხიტაური, ყურაული და ორის დღის მიწა ჯეჯელაურში სასნლავით, სახნავით, ქვევრ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მთით, ბარით, შესავლით და გასავლით ყოვლის კაცის [71] მოუდევრადო.

ქორონიკონს ტავ — ამ წელს დაწერილი მეორე სიგელი წარმოაყენა კიდევ დიდის მეფის ირაკლისა: გიბოძეთ შენ გოგნიაშვილს პაატას, მასა შენსა დათუნას და გიორგის და ყოველთა სახლისა თქვენისა მომავალთაო ხოდაშენს ერთი კომლი კაცი ჩიტოს შვილი მახარობელი გიორგი, ზუბიტა და ნონიკა თავისის მამულითა, სასნლავით, სახნავით, ქვევრ-მარნით, წყლითა, წისქვილითა, მთითა, ბარით, შესავლით და გასავლითო.

ქორონიკონს უვ — ამ წელს დაწერილი მესამე სიგელი წარმოაყენა მეფის იმამყულიხანისა, მამადყულიხანისა და ბატონის შვილის ბატონის თეიმურაზისა: გიბოძეთ ხოდაშენს შენ გოგნიაშვილს გიორგის, შვილსა შენსა ქაიხოსროს, დავითს, პაპუას, და მამუქას სამანაური და წიკლაური ეს ორი საკომლო ვენახით,

სახნავით, ქვეერ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მთით, ბარით, შესავლით და გასავლით ყოვლის კაცის მოუღვერადაო.

ქორონიკონს [v] ტაშ — ამ წელს დაწერილი სიგელი ეწოდება ყენა კათალიკოსის ამილახორის შვილის ნიკოლოზისაგან ნაბოძები: გიბოძეთ შენ, გოგნიაშვილს გიორგის, შვილსა შენსა დათუნას, პაატას და გიორგისაო ხოდაშენს ქემზიაური ვენახი თავისის სახნავით, ქვეერ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მთით, ბარით, შესავლით და გასავლით ჩვენის მოხელეთ ნება-შეკითხვითაო.

ქორონიკონს ტაე — ამ წელს დაწერილი მეხუთე სიგელი წარმოაყენა მეფის იმამყულიხანისა: გიბოძეთ შენ გოგნიაშვილს ნაცვალს გოგნიას ხოდაშენს ქემზიაური ვენახი თავისის სახნავით, სათესით ყოვლის კაცის უცილებლად და მოუღვერადაო.

ქორონიკონს უღთ — ამ წელს დაწერილი მეექვსე წყალობის წიგნი წარმოაყენა ბატონის მამის ჩვენის მეფის ერეკლესი: ეშიკაღასბაშო სულხან, გოგნიაშვილს გიორგის და ლაჩინას ხოდაშენს წიკილაური, სამნაური, ჩიტოს შვილი მახარანში, გაბრიაული, ჯიმშიტაური და ყურაული — ეს ექვსი საკომლო მამული ვენახით, [72] სახნავით, ქვეერ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მთითა, ბარითა, შესავლით და გასავლით გვიბოძებია და შენ მოაბარეო.

ქორონიკონს უოდ — ამავე წელს ესევ წიგნი წარმოუყენებია და დაუმტკიცებია მეფესა, ბატონს დედოფალს, კათალიკოსს ანტონის და ბატონის შვილებს.

ქორონიკონს ჩღოა — ამ წელს დაწერილი სიგელი მეშვიდე კათალიკოსის ანტონისა მოიტანა: გიბოძეთ შენ გოგნიას შვილს გიორგის, ძმას შენსა ლაჩინას, ძმისწულსა შენსა ჭიხოსროს, დავითს და ყოველთა სახლსა თქვენისათაო, გიბოძეთ ხოდაშენს ოლიანის შვილის მორდლის პაატას ნაქონი მამულიო, მთლად რისაც მამულის მქონებელი ყოფილიყო, ვენახით, სახნავით, წყლით, წისქვილით, ქვეერ-მარნით ნასყიდით და უსყიდით, მთით, ბარით, შესავლით და გასავლით გვიბოძებიაო.

ქორონიკონს უო — ამ წელს დაწერილი ბატონის დედოფლის განაჩენი წარმოაყენა, ბალიჩაშვილს გიორგი გოგნიაშვილისათვის ბატონყმობაზედ ულაპარაკნიათ. ბატონ დედოფალს ბატონაშვილი იულონ და კახეთის მოსამართლეები თან დაუსწრიათ და სამართალი განუსჯიათ და სამართლით ისევ გიორგის და იმის

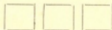
შვილებს და ძმისწულებს დარჩომია ყმათ ბაღი ჩაშვილი [M]
შერმაზან და ამის ძმა სესია. მის სიმაღლეს ბატონს ეს გა-
ნაჩენი დაუმტკიცებია; კათალიკოზ ანტონისაცა და ჩვენს მშენებ-
ნებართვით ხელი მოუწერიათ.

რადგანაც ამ განაჩენში მოხსენებული რვა წყალობის სიგლე-
ბი წარმოაყენა მეფეთაგან და კათალიკოსთაგან ნაბოძები სახელ-
დობ მამულებისა და კაცებისა, ზემოხსენებულთ ჩვენს სამართალ-
ში დამსწრეთ ნებადართვით და შეკითხვით ეს სამართალი ასე გან-
ვაგეთ, რომ: ამისთანას სარწმუნოს წყალობის სიგლებს ჩვენგან
კელი არ შე[ე]ხებოდა და არც მოიშლებოდა და ამის მომართ ჩვენც
ამ განაჩენით ხელახლა დაუმტკიცებთ გოგნიასშვილს გიორგის და
ამის შვილებს და ამის ძმისწულს დავითს ზემო რვა კალამი მოხსე-
ნებული ყმა და მამული.

და თუ ამ სახელდობ მოხსენებულს ყმასა და მამულს გარდა
ნაცვალი ვასილ სხვას ან მამულს და ან ყმას უპოვნის მოწმით და
საბუთით გოგნიასშვილს გიორგის, ის მაშინ სახასოდ დაიდება.

ამას გარდა ოდიანის შვილის ზერის გვერდზედ გიორგის რომ
სახასო მამული ამ ზერისათვის შე[ე]მატებინოს, თუ მართლა ამ გი-
ორგის [73] მიუძღვარებია და ვასილ ნაცვალი საბუთს უზამს გი-
ორგის, რა ერთსაც საბუთს უზამს, გიორგიმ სახასოდ უნდა და-
დოს. და თუ საბუთს ვერას უზამს და ისევ გიორგის არს და ყო-
ფილა. თებერვალს ი, ქორონიკონს უზა.

კათალიკოსი ანტონი.

343. მადიანორეთა განიძნება იისა და სულხან თაქთაქიშვილის

გაპარის საქმეზე

1798 წ. 25 თებერვალი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 53. პირი. ქალაქი. მზედრული.

[48] თაქთაქიშვილმა იესემ და იმისმა სახლისკაცმა
სულხანმა თავეთის სადაოს გასარჩევად გამოგვირჩიეს მოსა-
მართლედ დიასამიძე მორდალი იესე და დავითის-
შვილი ზაალ, დიასამიძე მინბაში დიმიტრი, ხიდირ-
ბეგიშვილი მამუკა, დავითისშვილი [v] ელის-
ბარ, თურქისტანისშვილი იოანე, მამაცაშვილი

¹ სალიაშვილი.

სალთხუცესი იოსებ — ესენი ერთად შეკრებით. და ეს მოღვენი ვალაპარაკეთ. თვითეულის სადაოს წერილი და საბუფეჟი უნდა კითხეთ და რომელი სადაო რომლისამე მოდავეს დარჩა, იმის წყევას მით დაიწერება.

მარგველაშვილს ბერზედ იესე ჩიოდა: აღმოჩნდა სამართალში, რომ ამ ბერის მამული ბარათით იესეს რგებია, კაციც ამავ იესეს გადმოუყვანია. დარჩა იესეს სამართლით მარგველაშვილი ბერი და იმისი ძმა.

ქ. ბითაძე მახარე რათვან სულხანის მამას გამოეტანა სადაოთი, იესე იმეამად არას მოხმარებია და არც ედავა. დარჩა ლუარსაბს, სულხანს და არდაშელს.

ქ. ამავ ბითაძის მამული გაუყოფელი ქონიათ, უნდა გაიყონ. ნახევარი იესეს და ნახევარი ლუარსაბს, სულხანს და არდაშელს.

ქ. საცა მარანი აქვსთ, შუა უნდა გაიყონ; და თუ რომელსამე ძმას საერთოს მარნიდამ ქვეერი საკუთრივ წაუღია, ახლა გაყოფაში უნდა ჩაითვალოს.

ქ. სალამაძის მამულისას რომ დაობენ, იესე ასე ჩივის: ხუთის სალამაძის მამული არისო, სამის კომლისა თქვენიაო, ორის კომლისა ჩემიაო. სულხანმა მიუგო: სამი სალამაძის მამულის მეტო არ არისო, ორის კომლისა ჩემიაო, ერთის კომლისა ივან[ი]შვილისა შენიაო. ორთავ მოწმე[ე]ბი უნდა მიახნან. თუ იმათის მოწმობით სამის [49] სალამაძის მამული აღმოჩნდება, ორის კომლისა — ლუარსაბს და მის ძმებს და ერთის კომლისა — იესეს. და [თუ] მოწამეთ თქვეს — ხუთის კომლისა იყოო, სამის კომლისა — ლუარსაბს და მის ძმებს და ორის კომლისა — იესეს.

ქ. ბერი პოვნიაშვილი რადვან თავისუფალი ყოფილა, მამულიდამ ამდგარა, მერე თავისუფალი ლუარსაბის მამას ყმობია, დარჩა ლუარსაბს და მის ძმებს. მარა ამ ბერის მამული გაუყოფელი ყოფილა, უნდა ახლა გაიყონ, ნახევარი იესეს და ნახევარი ლუარსაბს.

ქ. ბეჟან ხაჩი[ა]ურის მამულზედ რომ დაობენ, თუ იესემ სამი მოწამე წამოაყენა და იმ მოწმეთ იმოწმეს, რომ ხაჩიაურის ვენახი ეს არისო და ლუარსაბს უჭირავს, უნდა ლუარსაბმა და[ა]წებოს იესეს ის ვენახი. და თუ საბუთს ვერა იქს იესე, მოწმით ვერას შეუვა.

ქ. ურგებულაზედ ჩიხაძის მამულზედ რომ ჩივიან, უნდა იესემ სამი მოწამე წარმოაყენოს და ამით თქვან, ეს მამული

ჩიხაძის არისო, უნდა შუა გაიყონ — ნახევარი იესეს და ნახევარი
ლუარსაბს და იმის ძმებს.

ქ. მელაძე შავბერიკას მამულზედ რომ დასწრეს, უნდა
მიაშვილმა ყურამ უნდა თქვას ფიცით: შავბერიკას მამუ-
ლი საკუთრივ ივანეს იყო, დარჩება ლუარსაბს და მის ძმებს. და
თუ ასე [v] ვერ იმოწმა, უნდა ნახევარი იესეს მოსცენ იმ მამუ-
ლიდამ.

ქ. ერგნეთს ცინცალაძის ვენახი ჩემიაო, იესემ თქვა,
აჲ ბარათითაო. თუ გაუყიდია იესეს და ნასყიდობის წიგნი გამო-
აჩინეს, იმ წიგნით დარჩება მსყიდველს. და თუ ნასყიდი არავის ექ-
ნება, დარჩება იესეს ის ვენახი.

ქ. იესე სამის საკომლო ლომიტაშვილის მამულს რომ
ჩიოდა, დარჩა სამართლით ლუარსაბს, სულხან და არდაშელს.

ქ. იესე ჩიოდა: ჩემის აზნაურშვილის კობაძის ყმის ტო-
განიძის და სიბიტაშვილის მამული ჩემიაო. ამისი სა-
ბუთი გავსინჯეთ, დარჩა იესეს ტოგანიძისა და სიბიტაშვილის მა-
მული.

ქ. იესე ჩიოდა სადგერაშვილის მამული ჩემიაო და ეს
არისო. იქაურთ უნდა ეკითხოსო. თუ სთქვან ფიცით, სადგერა-
შვილისა არის ეს მამულიო, იესეს დარჩება და თუ იმათ არა თქვეს,
შ[ა]შ[ინ] უნდა შუა გაიყონ, რადგან საერთო ყოფილა.

ქ. ლანჭიპაშვილის მამულისა იქაურთ უნდა ეკითხოსო.
თუ ეს მამული იესეს უჭირავს, უნდა იესემ მოსცეს იმ მამულის ნა-
ხევარი ლუარსაბს და მის ძმებს და თუ თქვან იმათ — ლუარსაბს
უჭირავსო ლანჭიპაშვილის მამულიო, უნდა ნახევარი იესეს მოს-
ცეს ლუარსაბმა.

ქ. მინაძის მამული უნდა შუა გაიყონ.

ქ. მეგრელის შვილის მამული უნდა შუა გაიყონ.

ქ. ტყულა მჭადაულიძის ვენახი და მამული უნდა
[50] მჭადელიძემ იპოს და შუა უნდა გაიყონ.

ქ. შარა — რომელიც პირველად შარა ყოფილა, იმავ შარაზედ
უნდა იარონ.

ქ. საყდრის მეიდანე შუა უნდა გაიყონ, სასაფლაოებს გარდა.

ქ. ესიაშვილის მამულზედ რომ ჩივიან, სულხან¹ მიუ-
გებს: მოწმეები მოვასხი და მე დამრჩაო ის მიწებიო. იესე მიუ-
გებს: მე უფრო მტკიცე მოწმეები მოვასხიო, რომ იმათ ჩემათა²

¹ სულხანს. ² ჩემათა.

თქვესო. ამისი უნდა იქნას: რომელიც მოწმეები ჰყავსთ, უნდა ის მოწმეები იქ ჩვენთან მოასხან, ღმრთის მადლით ჩვენ რომ იქ მივალთ და როგორც ის მოწამენი ფიცით გვარწმუნებენ და ჩვენც ვიწმუნებთ იმათის მოწმობას ვარწმუნება, იმ მოწმობით გავარჩევთ და ვიწმუნებთ თავისის დავანებებთ.

ვენახის თავში რომ საერთო მიწა აქვსთ, უნდა ის მიწა შუა უნდა გაიყონ: ნახევარი იესეს, ნახევარი ლუარსაბს და მის ძმებს. რომელიც რომ ადგილები აქ მოგვიხსენებია ამ სადაოებში, ასე გავარჩიეთ და თავ-თავისი დავანებეთ.

ქ. და კ უ ს უ რ ე თ ი ს სასახლეც იესეს დავანებეთ.

ჩვენ რაც ღმერთმა შეგვაძლებინა, ის სამართალი მივეციეთ, ორთავე იყაბულეს და რადგან თავეთის ნებით ჩვენ [v] გამოგვიჩიეს და ჩვენ ეს სამართალი მივეციეთ, მერე ესენი რომ ასე არ იყაბულონ — ან ერთმა და ან მეორემ, რომელიც არ იყაბულეს, ამის შემდგომად ის მტყუანი იქნება, ამისთვის რომ ახლა იყაბულეს და ასე უნდა აღსრულდეს.

ქ. ღ ო ნ ი ა შ ვ ი ლ ი რადგან თავისუფალი ყოფილა და თავისუფალი ივანეს ყმობია, იესეს ხელი არა აქვს, დარჩა ლუარსაბს, სულხანს და არდაშელს. თებერვლის კე, ქორონიკონს უპა.

ქ. ორი განაჩენი დაიწერა, ორივე ერთი პირი, ერთი იესეს მიეცა, ერთი ლუარსაბს და მის ძმებს.

ქ. ურგებელის ს[ა]ს[ა]ხლის ბარათი მოიტანა იესემ და დარჩა; ეს ღ ო ნ ე ნ ა შ ვ ი ლ ი ამისთვის დარჩა ლუარსაბს, ესენი რომ გაყრილან, ეს ღონენაშვილი ბარათში არ ჩაუგდიათ, თავისუფალი ყოფილა და ყმობია, ახლა ვეღარ წაუფა ყმობით. თუ სასახლეს ზომა ივანეს არ აუღია, უნდა ახლა საერთოს ბეითაღმანის მამული-დამ მიეცეს ს[ა]ს[ა]ხლის ზომა ლუარსაბს. ზ ა [ა] ლ.

მე, ს უ ლ ხ ა ნ ს, ამის ყაბული მაქვს. ს უ ლ ხ ა ნ. ი ო ა ნ ე.

344. განიხილვა როსია მათაშვილის ყმის ლაღაღას საქმეზე

1978 წ. 14 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 694. დედანი. ქაღალდი. 45×17,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მ ა ყ ა ს შ ვ ი ლ ს მიმბაშს როსებს არზით ეჩივლა მის სიმაღლეს მეფესთან, რომ ერთი ჩემი კაცი დიდი ხნის მოსული ჩემთან ჩემის მამულით გამოზრდილი ახლა თავისთავს მართმევს და

წმინდის გიორგის ყმობით თავი გამოუცხადებია მის უწმინდესობასთან; და მის უწმინდესობას მგალობლის შვილის დავითისათვის ოქმი უბოძებია და მიყრისო.

ერეკუნული

მათს უმაღლესობას ჩვენ — კახეთს მოსამართლეობის მამულსა და მამულსა: წმინდის გიორგის აზნაურშვილებიც დაისწარით და სამართალი მოეცითო. ჩვენ ბძანებისაებრ მეფისა მოვედით რ უ ი ს პ ი რ ს, წმინდის გიორგის აზნაურშვილებიც მოვიდნენ, მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ვ ა რ ჯ ა რ, ს ა ლ თ ხ უ ც ე ს ი პ ა [ა] ტ ა, მ გ ა ლ ო ბ ლ ი ს შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ დ ა ბ ე ე ა ნ. ვიწყევით ამათი საქმის გამოძიება.

ეს ლადალა ორმოცი წელი მეტი არის, ამ მაყაქანთ მამულში დგას და მკვიდრი კი ერევენელი ყოფილა. ამ აზნაურშვილებს ვკითხეთ, თუ ეკლესიის ყმა არის, თქვენ როგორ იცით ამისი საქმეო, ამათ თქვეს: ჩვენ არა ვიცით რა, არცარა ვაგვიგონია ამისი ეკლესიის ყმობა, რაც ახლა კათალიკოზისათვის არ მოუხსენებია და იმისი ბძანება არ ვნახეთო.

ამ ლადალას ვკითხეთ: აბა შენ რომ შენი თავი ეკლესიის ყმად გამოგიცხადებია, როგორ ყმა ხარ ეკლესიისაო. ამ ლადალამ თქვა: ჩემი და პატარა წამოიყვანა ბერო მზვარეულმა ერეკუნადამაო, რომ ის ბერო მზვარეული კაცბელი ჯიქურის-შვილი იყო. და მე და დედაჩემი ჩემის დის გულისათვის წამოვედით, რომ ჩემი და უნდა გვენახაო. ყაზახში რომ მოველით, დედაჩემი იქ მოკვდა; მე პატარა დავრჩი და ყაზახელმა კაცმა წამომიყვანა, ქალაქს ალაფს მიმყიდაო. ეს ბერო მზვარეულს შეეცტყო, მოვიდა, ალაფს ჩემი თავი წაქართო და თეთრი მიუყარაო. ის ბერო მზვარეული რომ მოკვდა, განჯას შვილმა ტეტიაამ წამომიყვანა და მას აქეთ ამ მაყაქანთ ალაგში ვართო.

ჩვენ ლადალას უთხარით: მაგისი მოწამე არა გყავს, რომ ბეროს ეყიდნაო? ამ ლადალამ ბერო მზვარეულის ცოლი მოიყვანა მოწამად. ამ დედაკაცმა ასე უმოწმა, რომ ჩემმა ქამარმა იყიდაო. ჩვენ უთხარით დედაკაცს: ნასყიდობის წიგნი ხომ გექნებოდაო, მოიტანეო. ასე-გვიპასუხა: წიგნი დიახ გექონდაო და ამისი და რომ გვყვანდა ჩვენ, იმან მოგვპარა და დახივაო.

ჩვენ კახეთის მოსამართლეებმა ეს სამართალი მივეცით: თუ წიგნი ყოფილიყო ნასყიდობისა, ბევრი გამოძიება აღარ ეჭირებოდა; და რადგან წიგნი არა ჩანს, ამ ლადალამ ან ასეთი სარწმუნო მოწმეები წარმოაყენოს, რომ ბეროს ნასყიდი ყოფილიყოს, რომ იმათი მოწმება შეიწყნარებოდეს.

და თუ მოწმეებს ვერ იშოვნის, ორის მოწმით შეფიცოს ამ

მიმბაშს ლაღლამ, რომ ბერო მზვარეულის ნასყიდი ყოფილიყო ერთი ამ ბეროს ცოლს რომ სხვას ქმართან შვილი ჰყოლია, ის მიიქოლიოს და ერთი სხვა და ორის მოწმით შეფიცოს, რომ მისი ნასყიდი ყოფილიყო. თუ ან სარწმუნო მოწმეები იშოვნეს და შეფიცა, ხომ დარჩება ეკლესიას.

და თუ ვერც სარწმუნოს მოწმეებს იშოვნის და ვერც შეფიცავს მაყასშვილის მიმბაშისა და იმის ძმისწულების ყმა შეიქნება და ამით დარჩება. იმ დედაკაცის შვილი ამიტომ დაწვერეთ, რომ ის დედაკაცი ემოწმება — ჩემის ქმრის ნასყიდი არისო. და თუ ნასყიდი არის, თავისი შვილი მიაყოლიოს ფიცში, თორემ ცარიელის ლიტონის სიტყვით კი ვერ შევიწყნარეთ დედაკაცის მოწმობა.

ჩვენ ასე განვარჩიეთ აზნაურსშვილები თანდასწრებით; და ნება მათის უმაღლესობისა არის. თებერვლის იდ, ქორონიკონს უბა.

ოთხი ბეჭედი:

1. შონა ღთისა...*
2. დ ა ვ ი თ
3. შონა ღთისა მღვიანო ს ვ ი მ ო ნ
4. ღმერთსა მივართვა რჯა ნიადავ ვ ა რ ჯ ა ნ.

ხელრთვა: პ ა ა ტ ა

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფე მე ო რ ე ი რ ა კ ლ ი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. მარტის იდ, ქორონიკონს უბა.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ე რ ე კ ლ ე.

345. ბანინება ბაგი მხიდონაშვილისა და გიორგი ქართველის

სახისხლო სამწიგნო

1793 წ. 15 თებერვალი

ცხსა, ფ. 1448. საბ. № 303. დედანი. ქალაღი. 41,2×23,3 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილებამ, იესე მორღლის ყმა ფრიდონაშვილი ბერი და დიმიტრის მინბაშის კაცი გიორგი ქართველი ვალაპარაკებ.

ბერი ასე ჩიოდა: ფეტვში ვიყავ, მე და ამის შვილს ლა-

* არ ირჩევა.

პარაკი გამოგვერია, ერთი ძმა მეძგერა, მეორემ ძმამ ბარი და მარტყა თავში, დავეცო, მკვდრის სახედ ვაღამდეს, გაიქცენენ სოფელმა შეიტყო, შინ მიმიტ[ა]ნეს, ჩემს შვილს ბედნიერეჲჲ მუჯრემ მნახეს ავამყოფი, ისე უპატრონოდ და[ა]გდეს, დამიშველა მუჯრემ მეორეს დღეს უენო¹ ვეგდე, სისხლს ვაღებინებდი; მღუღელი მოეყვანეს საზიერებლად, ისე რომ მნახა, აღარ მოილო, რამდენსამე დღეს ენა მომეცა, ღმრთის მადლით სიკვდილს მოვრჩი, მარა ამათის ცემით ერთი კელი, ერთი ფეხი დამიშავდა, სამართალს ვითხოვო.

გიორგიმ მიუგო: შენ და იმ ჩემს შვილს ლაპარაკი რომ მოგვესლოდათ, შენ წასჭიდებოდი, მეორეს ძმას ბარი დაერტყა, შეშინებულყვენენ, თიღვას ჩემთან მოვიდნენ, ეს ფათერაკი შემოგვეთხივო, წამოველ შენს მოსავლელად, მოგვიარე; მერე შენი შვილი და შენი სახლისკაცი მომიხდენ, ჩემს შვილს თოფი მოუშვირეს მოგვლავთო, დაიჭირეს, კელი შეუქრეს, კელშეკრული ჩემის მამულიდამ² გაატარეს. მეორედ მოუხდნენ ჩემს სახლში ჩემს ცოლს-შვილს, ხანჯლით შეუტივეს ჩემს მეუღლეს, ჩემი შვილი დაჭერილი ყუანდათ, მერე თავდებით აუშვიო. თუ შენ გალაზვის სისხლს ითხოვ, მე ჩემის სახლში მოხდომისას, ხანჯლით წვევისას, თოფის მოშვერისას და დაჭერისას სამართალს ვითხოვო.

ბერიამ მიუგო: მე რომ უენო¹ ვეგდე, სიკვდილი დააგდეს ჩემი, მაშინ ბატონმა ჩემმა კაცი გაგზავნა, დააჭერინა, არ გაიქცესო; არც შინ მოგხდომიან, არც ხანჯლით შემოუტევიათ³, არც თოფი მოუშვერიათ.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეცით:

რადგან ბარი ასე დაურტყამს თავსა, სისხლი ამოუღებინებია, იმდენს ხანს უენო¹ ყოფილა, ბერი ჩივის — კელი და ფეხი ამის ნიზეზით დამიშავდაო და ყმაწვილიც დამიშავდაო, ამისთვის ნახევარი სისხლი გაუჩინეთ, რომ იქნება ო² თუმანი; ეს ო² თუმანი ნახევარი ნაღდი და ნახევარი ვეჯი უნდა გიორგიმ მისცეს ამ ბერს.

და გიორგი რომ ჩივის ჩემს სახლში შემომიხდნენო, ჩემს მეუღლეს ამოღებულის ხანჯლით შეუტივესო და ჩემს შვილს რომ იჭერდნენ, თოფი მიუშვირეს, დაიჭირეს და დაჭერილი ჩემის მამულიდამ გაატარესო, ამისი ასე განვაჩინეთ: რადგან მოდავეთ თაკეთის ძალით თავეთი მოდავე დაუჭერიათ, უნდა დაჭერის პასუხი

¹ უენო. ² კელშეკრული. ³ შემოუტევიათ.

გასცენ; და რადგან იჭერდნენ, ჩანს, რომ თოფსაც მიუშვერდნენ; დაჭერისა და თოფის მიშვერის პასუხი უნდა გასცენ, რომ იჭერება ამის დაჭერის სისხლი 3 თუმანი; ეს 3 თუმანი უნდა იმ შემთხვევაში ნილის 68 თუმნიდამ გამოვიდეს, დარჩება ბერის სისხლში 2 თუმანი.

მეორედ ამას რომ ჩივის გიორგი: შინ მომიხდაო, ხანჯალი ბერის შვილს გიორგი ამო[ე]ძროო და ჩემს მეუღლეს შეუტყვაო და პეტრიაშვილმა ამოღებული ხანჯალი წაართო. ბერი მიუგებდა: არ მოგზდომიან, არც ხანჯლით შემოუტყვიათ.

ამისი ასე განვაჩინეთ: უნდა გიორგის შვილმა ორის მოწმათ შეჰფიცოს, რომ: «სახლში მომიხვდით და ხანჯლითაც შეუტყვეთ დედაჩემს». ეს თუ ასე შეჰფიცა, უნდა მიხდომის სისხლი მისცეს, რომელიც მიუხდა ამ გიორგის. და თუ ვერ შეჰფიცა, მიხდომისა და ხანჯლის ამოღებისას ვერას შეუვა.

მარა ერთი მოწამე გიორგი ბერის შვილი უნდა იყოს, რომლისასაც ამბობს: ხანჯალი ამას წააძრო და პეტრიაშვილმა წაართო; მეორე ის წამრთმევი უნდა იყოს მოფიცარი, ამისთვის, რომ ამათ ნახესო. თუ ამათ ნახეს, ესენი მიჰყვენ და შეჰფიცონ ზემოხსენებულისაებრ. თუ შეჰფიცა, აღმოჩნდება, რომ იარაღით მიხდომიან და მიხდომის სისხლი მოსცეს.

თუ ამ ბერის სახლისკაცი ამ ბერის გულისათვის და ამისის სიტყვით მიუხდა, უნდა ბერმა გასცეს მიხდომის სისხლი. და თუ არც ბერმა უთხრა და არც ამ ბერის გულისათვის მიუხდა და თავისთავად მიუხდა, უნდა ამ ბერის სახლისკაცმა მომზდომიან¹ გასცეს პასუხი მიხდომისა.

მამუკავ, ეს ასე აღასრულე. ფებერელის² იე, ქორონიკონს უპა.

* ცოლშვილში მახვილით მიხდომის სისხლი არის კდ — თუმანი ოცდაათი. და თავის ფეტვის მკაში, თავის მამულში თავის დედასთან რომ დაუჭერია, და ჰელშეკრული გაუტარებია და სახლში რომ დაუბამს, და მიმბაში რომ შეხვეწნია და თავდებით თავისი კაცი აუშვებინებია, იმისი განჩინება ზემოთ სწერია.

მაგრამ უწინ რომ თოფით მიხდომია ცოლშვილში და თოფს უღე მანას წაურთმევია სეხნიაშვილს, რომელიც რომ ეს სულედიანა მარია მ ბატონის შვილის ყმა არის; და

1 მიხდომიანდრიამ. 2 ფებერელის.

* აქედან ნაწერია სხვა ხელით.

ეს წართმეული თოფი ერთ ღამეს მათიაშვილს ჰუწრია ბარებია, რომ ეს ამბავი უნდა იასაულმა დიდის გამოკითხვით მართყოს და თუ ესეც მართალია, სამართალი უფრო სრულად იმის იღებს მაშინ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
2. მეთოდი
3. მდივანბეგი
4. თემურაზ

346. განჩინება დავით შალოზლიშვილისა და დავით მდივანის სარგოს თაობაზე

1798 წ. 4 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 5321. დედანი. ქალაღი. 20,2x20,3 სმ. მხედრულა. განკეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

მისის უწმინდესობისაგან ოქმი გუებოძა ჩვენ, ხა[რ]კაშნელს, გრიგოლს და მიხაილ პეტრიაშვილს ასე, რომ: როდესაც განაჩენი ჰბოძებია პატარას დავითს, იმას უკან უნდა გვეანგარიშებინა და რაც ხანი ყოფილიყო გასული, იმისი მესამედი მიგუეცა. რუსუმისა როდესაც განაჩენი ჰბოძებოდა, მას უკან ცხრაშეტი წელიწადი გასულიყო. შუაში ცხრა წელიწადი გამოუშვით და ვაპატივეთ და ათის წლისა კი დაედუა დავით მდივანს. სხვა ჯავედით, გამოვედით იქით-აქეთ და [ა]თი საბალნე ღვინო და სამი ურემი ბური დაედვა დავით მდივანს პატარა დავითისა.

თავილი რომ ეჩვენებინა უფრო ჰსწორეს შევატყობდით და ისე ვიანგარიშებდით, მაგრამ თავლი კი არ გუ[ა]ჩვენა და მოქრით ეს დაეადევით. ხარებამდის დაგვიცლია და ხარებას უკან კი უნდა მოსცეს სრულობით. მარტის დ, ქორონიკონს უპა.

* ბეჭედი: გრიგოლ
თავში:

ქ. ჩვენი ბძანება არის!* მერე როგორც ამ განაჩენში სწერია, ასე აღასრულე. ამ მგალოზლისშვილს დავით ნიკოლოზ ალავერდლის წიგნიცა აქვს და ზენონ ალა-

1 ნასამედი.

* დატოვებულია ცარიელი ადგილი იასაულის სახელის ჩასაწერად.

ვერლისა და ჩვენი განაჩენი ცელთ აქვს, რომ თავისი სარგო
უნდა მისცემოდა და არ მისცემია. ახლა კიდევე მისის უწმინდესო-
ბის ჩვენის შვილის ბრძანებით ყოვლად სამღვდელოს ხმარებას
ნელს გრიგოლს და მიხაილ პეტრიას ვეცდებით. გმადლობთ
ნაჩენი მიუციათ. როგორც ამაში სწერია, ასე უნდა აღსრულდეს.
აპრილის თ, ქორონიკონს უპა.

გვქალი: ქნარს მიცემს, დავით მიჯნობს ძედ ქახეთის მეფედ ცხე-
ბულს, ვრეკლე.

347. პანიონება ჯაპახოვილიანისა და მაღალაშვილის მამულის საქმეში

1798 წ. 25 მარტა

ცსა. ფ. 1449. საბ. № 1224. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ჯავახიშვილები თეიმურაზ, ვახუშტი და გი-
ორგი ჩიოღნენ: ჩვენის სახლისკაცის ნიკოლოზისა და
ქაიხოსროს ბეითალმანი ყმა და მამული სანატრელმა ცხებულ-
მა მეფემ თეიმურაზმა ჩვენ გვიბოძა; და ქაიხოსროს ყმა
და მამული მაღალაშვილ [ს] სალთხუცეს[ს] გირაოდ უჭირავს,
ჩვენ თეთრს ვაძლევეთ, ჩვენს გირაოს არ გვანებებს, სამართალს ვი-
თხოვო.

სალთხუცესმა მიუგო: მართალია ქაიხოსროს ყმა და
მამული მე მიჭირავს, მარა შენ დიდი ხნის გაყრილი ხარ იმათი, შენ
რა საქმე გაქვსო. ესეც სალთხუცესმა მიუგო: ამ თამასუქით ასე მი-
ჭირავს ეს მამულიო.

ვნახეთ ჩვენ ეს თამასუქი. ასე ეწერა: ავიღე, მე, ჯავახიშვილმა
ნიკოლოზმა და ქაიხოსრომ შენ, მაღალაშვილის ამილბარისაგან კბ
თუმანი. მოგეცი ამის გირაოდ მელეს — შაქარაშვილი,
ქვენადარს — ჭყოპიაშვილი, ზენადარს — ჩემი წი-
ლი, ხანდაგს — ორი საკომლო. ეს გირაოები ასე დამიგირა-
ეებიო: თვეში თუმნი[ს] თავს ერთი აბაზი სარგებელიო, ეს სარ-
გებელი ამ გირაოებიდამ აიღეო. როცა შენი თეთრი მოგცე, ჩემი
გირაო დამანებეო.

კიდევე ერთი ოქმი ამოიღო ამილბარმა, ასე ეწერა: ჩვენ მაგიერ
ფარსადანს უზბაშს ასე უანბეთ: რაც ჯავახიშვილის ავთანდი-
ლისაგან, ქაიხოსროსაგან და თარხნიანთაგან სიგლით ნას-
ყიდი ქონდეს, ამ სალთხუცეს[ს] დაქანებეო. თუ სიტყვა აქვსთ, მო-
გვახსენონ.

ამის გარდა სალთხუცეს[ს] საბუთი მოვთხოვეთ. ასე თქვა: ანა, გარდა სხვა საბუთი არა მაქვსო. ჩემი საბ[უ]თი ეს არისო; სამოცდაცამეტი წელიწადია მე მიჭირავს, პატრონს არ უთხოვნიყ, [ფშფუაქქ] გაუხსენებიათ; ამდენს ხანს რომ კაცს მამული ეჭიროს [საშაჩაჩაჩაჩაჩა] როგორღა მიედავებო; ჭავახიშვილებმა ოსმალობას და ყიზილბაშობას ეს ჩემი გირაოები წამართვეს და ესენი იმსახურებდნენ, სარგებელი დამაკლესო.

ჭავახიშვილებმა მიუგეს: დიდხნის ჭორს რომ ამბობ, ჯერ ხომ ქაიხოსრო ცოცხალი იყო და შეუძლებელი იყო, ის რით დაიხსნიდა; ქაიხოსროს შემდგომად ბეჟან-ბეგს ეჭირა ქაიხოსროს მამული, ის რათ დაიხსნიდა? ამის შემდგომად ფარსადანს მდივანბეგს ეჭირა, ან ის რათ დაიხსნიდა? სანატრელმა მეფემ თეიმურაზმა რომ ჩვენ გვიბოძა ქაიხოსროს მამული, მაშინვე შენმა სახლისკაცმა მდივანმა სოლომანმა გვიჩილა: ესე და ესე კაცი გირაოდ მიწერია, ამ ჭავახიანთ ან თეთრი მომკენ და ან გირაო სყიდვით მომყიდონ. იასაული დაგვაყენა, თეთრი გამოგვართო, გირაო დაგვანება. მაშინ ეს თამასუქი დამალე, გირაოები ჰელთ დაიჭირე, არც თეთრი გვთხოვე, არც თამასუქი გვაჩვენე. რომ შეგიტყუევით გირაოდ გეწერა, მაშინვე ლაპარაკი დაგიბირეთ, მარა ჩვენ — ძმებს ერთმანეთში ლაპარაკი მოგვიხდა, შენ ველარ გელაპარაკენით. როცა ჩვენ გაეშველდით. გელაპარაკებით და როგორც თამასუქში გიწერია — როცა შენი თეთრი მოგცე, ჩემი გირაო დამანებეო; შენ თეთრს გაძლევ, ჩემი გირაო დამანებეო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეცი: სამართლის წიგნის ძალით, რომელსაც რომ ასე სწერს ბერძული სამართალი: თუ გირაო ეჭიროს ერთს მეორისაო, თუ დიდ ხანს გაველოს თეთრის პატრონი მივიდეს მოსამართლესთანაო, თეთრის თხოვნა დაუწყოს; თუ თეთრი არ მისცეს, ის გირაოები დაიყიდოს და ვალში მიეცესო*.

მეორე სამართალი სწერს: თუ დიდს ხანს დაეყოს გირაოს თეთრის პატრონის კელშიაო, თუ იმ გირაოს გამოსავალი ბევრა ედლოს, რომ სარგებელს გარდამატებოდეს, თავნში ჩაუგდევითო, გირაოები გამოართვი, პატრონს მიეციო.

ამათის ლაპარაკის მოსმენით და ამ სამართლის წიგნის ძალით

* შტრ. სამართალი ბერძული მუხ. 161. (ქართ. სამართ. ძეგლები ტ. 1, გვ. 157).

უნდა დაქსნეინოს კაცი და მამული: პირველად ამისთვის, რომ თამასუქში უწერია: როცა თეთრი მოგცე, ჩემი გირფი, მრეფე და მანებეო; აძლევს და უნდა დაანებოს.

მეორედ, ამისთვის რომ რომელმაც დაუგირავეა, თუ იმისი შვილი ცოცხალი ყოფილიყო და ამდენს ხანს არ დაეხსნა, ამდენ ხანს კიდევ იმასთან ერთი სიტყვა ექნებოდა; მარა ის ამოწყვეტილა, იმისი მამული ბეითალმნად ყოფილა, ხან ვისა სჭერია და ხან ვისა; მისთვის გაუვლია ამდენს ხანს.

მესამე ეს, რომ სალთხუცესი რომ ამბობს — სამართლის წიგნში გიწერსთო, ორმოცს წელიწადს მამული მჭეროდეს და არ ედაოსთ, ველარ მედავებაო.

თუ ან ნათხოვრად სჭეროდეს ან სხვა საბუთით, ან სამართლის წიგნის ძალით არ გამოერთმეოდა მარა ამათ სადაოში ეს წერილი ასე მეტყველებს: როცა ჯავახიშვილმა თეთრი მისცეს მალალაშვილს, მამული დაქანებეო.

მეოთხე ეს, რომ ყოველი სამართალი დიდის ხნის ჭერით მოგირავენს გირაოს არ უმკვიდრებს და დასხნას სწერს.

მეხუთე ეს, რომ სალთხუცესი რომ ჩივის ყიზილბაშობას ეს ჩემი გირაოები ამ ჯავახიანთ წამართვეს და მე სარგებელი დამაკლესო, ამისი ასე მიუგვის ჯავახიანთ: მალუჯათობას ის მამულები შენ შენის ნებით დაავდე; მე დამიჭირეს, ეს მამულები საჯავახიანო მამულები არისო. იმის ხარჯი ამდენი წამართვეს, რომ თითქმის იმისი ფასი იქნებო და შენ სარგებელი რაღათ უნდა მოგცეო როცა მალუჯათობა გადაწყდა, მაშინვე შენ დაიჭირე შენი გირაო კაცი და მამულები და იმსახურებდიო.

სალთხუცესმა ამისი ასე მიუგო: იმ მამულებიდან მე გამოსაეალი არა მომცემია რა, რომ ამ სარგებლის ტოლი იყოსო.

ამისი ასე განვაჩინეთ: სალთხუცესმა სამი კაცი თავისი შეადიციოს, რომელიც ჯავახიანთ შეუსახელონ. იმათ ასე შეჰფიცონ: «ამისმა მადლმა, ჯავახიშვილებო, რა სანატრელმა მეფემ თეიმურაზმა ეს მამულები ჩვენ გვიბოძა, მას აქეთ ამ მამულებიდან ამდენის თუმნის აგვეღება».

თუ აუღიათ, ასე უნდა იფიცონ; თუ არ აუღიათ, იფიცონ — არა აგვიღია რა. თუ დაიფიცვენ — არა აგვიღია რა, უნდა ჯავახიანთ ეს კბ თუმანი ერთიორად მისცენ, რომ იქნება ერთიორად თუმანი. და თუ იფიცვენ ამდენი აგვიღია, უნდა ის აღებული ამ თეთრში უანგარიშონ და დანარჩომი მისცენ ჯავახიანთ ამ სალთხუცესს.

და რაც გიროდ უწერია, ყველა უნდა დაქანდეს საღმრთოთა/ თეიმურაზს, ვახუშტის და გიორგის.

არაფერი სიტყვა აქვსთ თავისგან მოტანილის თეიმურაზს ლით და სამართლის წიგნის ძალით. თამასუქში სწერია: როცა თეთრი მოგვე, გიროები დამანებე; და სამართალი სწერს: თუნდა დიდს ხანს გაველოს გიროს თეთრის პატრონის კელში, უნდა დაახსნევიან. ამ საბუთებით უნდა ზემორეგაჩენილი თეთრი გამოართოს და დაქანდეს.

ფალვენიის შვილო ნინიაე და საგინა შვილო ბეჟან ეს ასე აღასრულეთ. მარტის 6, ქორონიკონს უა.

□ □ □ □ □ □

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებას ამას. აპრილის 18, ქორონიკონს უა. □

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს, ქართლისა კახეთისა და სხვათა მეფე გიორგი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ მაისის 18, ქორონიკონს უა. □

348. ბანდინაზა გიორგი ვეზირიშვილისა და მათუა ვაჟაფხიშთელის მამულის საქმეზე

1793 წ. 30 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 8516. დედანი. ქალაქი. 60x30 სმ. მხედრული. ვანკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. მათს უმალღესობას ჩვენ — საქართველოს მსაჯულთათვის ებძანა: ვეზირის შვილის ნასაღიბაშის ნაიბი გიორგი გვერდ წითელს დათუას რომ უჩივის, აღაბარავეთ და სამართალი მიეცითო. მათის ბრძანებისამებრ ამათი სარჩელი მოვისმინეთ.

მათმა უმალღესობამ ოსიაური თავის სამძღვრებით მე რომ მიბოძა და კელი მოვკიდეთო, გიორგი ჩიოდჷ, რამდენსამე წელიწადს უკან ამ დათუამ დავით მოურავს უთხრა: გაღმა ოსიაურისაკენ წყალის პირი და ქალა ჩვენი არისო, ძალათ წავგვართოო, კაცნი გამომატანე, რაც გაღმიდამ ღალა აუღია, წავართოთო. მოურავს კაცნი გამოეტანებინა, ალექსიძე და ალიბეგის შვილი

მომიხდნენ; პური, ქერი და სიმინდი ამომიყარა, წამოიღო, ცხენი დამირბივა, ხარი, ურემი და ტომარა წაართო; [აგ]რე საფეხებზე ჩადგათ ჩემს წილს მამულში და ჩაუშალეს; მოურავმა ეჭყინა, ეჭყინა ღლეს პალატაში სისხლით შემსვარა, ხანჯალს კელი გაიკრა, წამო- მაქანა, სხვათ კელი უტაცეს და არ მოუშვეს, თორემ დამჭრიდა. მოურავს შევეხვეწე, ორმოც თუმნამდინ ზოგი მოურავს მივართვი და ზოგი სხვათ; ამის საბაბობაზედ ამ დათუას სიტყვით მოურავმა ესენი მიყო. თითონ ეს დათუა სოფელში მომიხდა, ესენი წამაქრ- ცო. თუ ჩემის სოფლისაკენ ამას საქმე ჰქონია, არას ვედავები; და თუ საქმე არა ჰქონია, ტყუილად ეს ხიფათები მოუცია, სამართალს ვითხოვო.

დათუამ მიუგო: წყალის [პი]რიც ჩემია და ქალაცა, მაგ- რამ სანატრელს მეფეს ვახტანგს ამ ბატონების ერთგულე- ბისათვის ბატონს ჩემს რომ გასწყრომია და მამულები ჩამოურთ- მევია, მაშინ ვალმა წყალის პირი, ქალაც ჩამოურთმევია და ოსიაუ- რისათვის დაუღვია. როდესაც ღმრთით ამ ბატონებმა* ეს [ტა]ხტი მიიღეს, მაშინ ჩვენი მამულები ისევ გვიბოძა და ის წყლის პირიც დაეიჭირეთ და ქა[ლა]ცა. და ახლა ამ გიორგიმ ძალათ წაგვართოო. მე მოურავისათვის არც მითქვამს — ესენი გიორგის უჭირავსო და ჩვენია, ნუ დაანებებ.

და ვალმა რომ სულადის წამოღებას და მახლობას მეწამე- ბი, მე ჩემის ძალით არ მოგხდომივარ, სარდალი იყო ჩემი, მიბძა- ნა: ამ ჩემს აზ[ნ]აურშვილებს გაჰყევ, ეს სულადი წამოიღეთო, დაუ- ჯერე, გაყევ და წამოვიღეთ.

გიორგიმ მიუგო: იმ მამულში რომ არც გქონდა სადაო და არც მოურავს ჰქონდა სადაო, ან შენ [რათ] მედავებოდი და ან მოურავი რათ წამომადევო. დღესაც რომ კელს არ იღებ და მედა- ვები, რასაკვირველია, მაშინ შენის სადაოს გულისათვის მომიხმე და ის შფოთები მოურავს შენ აქნევიან.

დათუამ მიუგო: მამულზე მაშინაც ვდაობდი და ახლაც ვდაობ და ჩემი არ[ის]ო.

გიორგიმ სამართალს მოახსენა: რადგანაც მაშინაც ვდაობდა და ახლაც ვაობს, იმის უმაღლესობას ბატონს მოვახსენებ, იქაურთ მამულის მეპატრონეთ და მოხელეთ ფიცით ჰკითხო[ნ], რაც იციან, ჰეშმარიტს მოახსენებენ, იმათ მოხსენებულს სამართალს [მო]ვართმევ და ს[ამართლის რიგ]ზედ მომეციეთო.

* ე. ი. თეიმურაზმა და ერეკლემ.

ეს ჯეროვანი მოხსენება იყო. გიორგის მოეხსენებინა და მათს უმაღლესობას [ზა]ზა გაბაშვილისათვის ებძანა, ესე ტყუილი ნი ბძანება ციციანთ გამოუცხადე, რაც იცოდნენ, ჰეშმანაღვანა მოაწერონო. იმავე ოქმზედ მოეწერა ციციის შვილს გიორგის, ციციის შვილს გლახას ნასაღჩიბაშს, ციცი შვილის ნიკოლოზს, ციციის შვილს პაატას შვილს გოჯიას, მეღვინეთ ხუცის შვილს თომას, მეღვინეთ ხუცის შვილს ზაალს, ივანე დაფქვიან შვილს, რომ იმ მკრის მოხელეა და ოთხმოცდათხუთმეტის წლის კაცია. ამ ზემოხსენებულთ ფიცით ასე მოეწერათ: ოსიაურის მკრისაკენ არც ჩვენ გვექონია სადაო და არც იმ მკრის ციციანთ, არც ჩვენს მამა-პაპათაგან გაგვიგონია და არც ჩვენ გვინახავს, რომ ოსიაურისკენ ან ჩვენ გვექონდეს საქმე და ან იმათ, რაც ახლა მოურავი არ წაედავა, ჩვენს[ს] დღეში არც წადავება გვინახავს და არც არა საქმე გვექონიაო.

ამათის საჩივრისა და მოწმობის[ს] მოსმენით სამართალი აღმოჩნდა, რომ ოსიაურის მკრისაკენ წყალის პირიც ოსიაურისა ყოფილა და ჰალაცა და ტყუილად წასდავებია. პირველად, ამისათვის რომ ყოველს სოფელში [ჩ]ვეულება არის: მდინარე რომელს მკარესაც დის თავ-თავისი წყალის პირი იმ სოფლისა არის; მეორედ ამისათვის: დათუამ თქვა ჩვენი იყოო, მაგრამ სანატრელმა მეფე ვახტანგმა ჩამოგვარ[თ]ო, რადგანაც ჩამოურთმევია და ოსიაურისათვის დაუღვია და იმის შემდგომად მეფეთ[ა]გან ჩამორთმეულობის წერილი აღარა ჩნდა, ახლა ეს ასე ლიტონის თქმით როგორ ჩამოარ[თ]მევდა; მე სამედ ამისთვის: ალექსანდრეს ქალანთარს, გლახას და დემეტრეს არა შვერიათ იმ ეამში იმისთანა გავლენილთ კაცთ, ახლა ეს როგორღა ჩამოართმევს; მეოთხედ ამისთვის: ამდენს ციციის შვილს და იმათ მოხელეთ და მოხუცებულთ ასე ფიცით მოუწერიათ: არ[ც] იმათს მკარეს ჰქონდათ სადაო და არც ჩვენაო.

დარჩა ამი ძრიელის საბუთებით ოსიაურის თავის მკრისაკენ წყალის პირი და ჰალა.

და გიორგი რომ ეწამება დათუას: მოურავის აზნაურ შვილნი შენ ჩამოასხი, მომიხდი¹, ამიკელ და მოურავმა რაც ხიფათები მომცა, სულ შენის სიტყვით მიყო; და დათუა ჰაშას არის, მე არ მი-თქვამსო მოურავის[თ]ვისაო და არც ჩემის სიტყვით მოურავს შენ-

¹ + ამ. ² მომიხე.

თვის ეგენი უქნაო; რადგანაც ასე ჰაშას არი[ს], ფიცი განვაჩინეთ.

გიორგიმ ოცი აზნაური შეუგდოს, ოციდამ ექვსი წადგეს ექვსის აზნაურით დათუა და ასე ფიცოს: «ამისმა გიორგი, მე მოურავ[ვი]სათვის არ მითქვამს — გიორგის ჩემი მამულები უჭირავს, შენ წაართვი, არც ჩემის [ძალი]თ და ნებით მოგხდომოდე და არც ჩემის სიტყვით მოურავს ევ შფოთები შენთვის ექნას».

თუ ასე შეჰფიცოს, ველარას შეუვა გიორგი დათუას. და თუ ასე ვერ ფუცა, უნდა ამდენის ხი[ფა]თის მიყენებისათვის სისხლი მოსცეს. ეს გიორგი რადგანც მესამე თავადად არის აღრიცხული, მესამე თავადის სისხლი არის ტად (სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანი), რადგანც კარის მოხელეა — ნასალჩიბაშის ნაიბი, ეს დაუორკეცებს, იქნება ღაძ (შვიდას სამოცდარეა თუმანი), ეს სრული გიორგის სისხლი არის.

თუ შემოხსენებულისამებრ შეჰფიცავს, ზომ ვერას შეუვა. და თუ ვერ შეჰფიცავს, რასაც აქედამ სამართალი გაუჩენს ამღ[ენ]ის ხიფათის მიცემისათვის, იმ ანგარიშით ამ შემოხსენებულის სისხლიდამ გაუჩენთ და [წე]რილს მივსცემთ და ისე უნდა აღსრულდეს მისის უმალღესობის ბძანებით.

მორდალო ი ა ს ე! ამის მოასილი შენ ხარ, ეს ასე აღსრულე. მარტის ლ, ქორონიკონს უჰა.

შვილი ბეჰელი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ ა ბ ა შ ი ძ ე ს ა ნ ი კ ო ლ ო ზ .
2. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
3. მ ე თ ო დ ი
4. მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ .
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოკალასბაშ მყო მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ .
7. მონა ღთისა თუმანიშვილი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ .

ქ. ჩვენ, დ ი ა ს ა მ ი ძ ე მორდალი ი ე ს ე ა[მ] განაჩენის ძალით იასაული ვიყ[ავ]ით. გ ვ ე რ დ წ ი თ [ე] ლ მ [ა] და თ უ ა მ ე [ერ] იფიცა, ეს [ს]ამთ[ავ] ამის ნება მის ბარათს არის. ქრისტე[შო]-

ბი[ს] თ[ვი]ს კზ, ქორონიკონს უჰა.

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფე სრულიად საქართველოსა და სტალინის მემორე, მსაჯულთა მიერ განსჯილსა ამას განჩინებულსა ტყივებთ. მაისის 8, ქორონიკონს უბა.

ქ. ამ განაჩენის ძალით ციციანთ ამ გიორგისთან სადაო და სალაპარაკო აღარა აქვსთ რა, რომ სამართლით საბუთები[თ] და მოწმე[ე]ებით განსჯილი არის. ოსიაურს რასაც მამულს [ე]დავებოდენ, ის მამული [და]რჩა ოსიაურს. ამით გარდასწყდა და დამტყიკდა სამართალი და გაშველდენ.

მაგრამ გიორგის რომ ჩვენს სახლში თავი გაუტყდა და სწორეთ ჩვენს მანათს სისხლი გარდაესხა და თითქმის ჩვენამდისაც მოაღწია ამისმა სისხლმა, თუ რომ დრო იყოს ამ საქმისათვის, რაც ჩვენი მართებული იყო, სამართლით მოვიკითხვედით, გარდავკრიდით და გარდავსწყვეტდით, თუმცა არც[ა]რას ავიღებდით და არც[ა]რას გამოვართმევდით, მაგრამ სამართალს კი გამოუცხადებდით. ახლა ჩვენ რომ ამაზედ კელს ვიღებდეთ და არ ვიკითხვედეთ, ამ გიორგი ნასაღჩიბაშის ნაიბს კი თავისი სისხლი არ დაეკარგება.

უფაღლო მსაჯულნო! თუ რომ იჩივლოს, ღმრთის წინაშე სწორე და ჭეშმარიტი სამართალი მოეციოთ კარგის გამოძიებითა და განსჯით და კარგის სამართლით, რომ არცერთს მკარეს უსამართლო არა მოხდეს რა.

ბეჰადი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ვრეკლე-
კიდებე:

ქ. რადგანაც გვერდწითელს დათუას როგორც ამ განაჩენით გაჩენილი არის, ისე ვერ უფიცავს, მორდალი იესეც კელს აწერს — ვერ დაიფიცაო, სოფელში მიხდომისა და დარბევისათვის სანატრელის მეფის ვახტანგის წიგნი სამართლისა ნდრიცხეში მთელი სისხლის მესამედის ნახევარს უჩენს, რომ იქნება გიორგი ნასაღჩიბაშის ნაიბის მთელი სისხლის მესამედის ნახევარი ასოცდარვა თუმანი; რომ ეს ნახევარი ნაღდი და ნახევარი ჭინსი უნდა დათუა გვერდწითელმა გიორგი ნასაღჩიბაშის ნაიბს მოსცეს. და რაც წანაღები იყოს, ისიც უნდა მოსცეს.

იასაულო მორდალო იესე! ეს ასე აღასრულე. ივლისის 8, ქორონიკონს უბა.

ქ. ორმოცი თუმანი რომ გოგია ნასაღჩიბაშის ნაიბს მოურავზედ დახარჯვია, ესეც უნდა სამართლით მიეცა დათუა გვერდწითელს, რადგანაც იმ ხარჯის მიზეზი ის იყო, მარა ავის დროსა და შეუძლებლობის მიზეზით სამართალმა [ა]მატივა. ამაზედ ნულარას ილაპარაკებს გიორგი.

შვიდი ბეჭედი:

1. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონისა
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქნა მსაჯულად, ქაიხოსრო
3. მეთოდი
4. მდივანბეგი დავით
5. მონა ღთისა თუმანიშვილი მდივანი სულხან
6. მონა ღთისა მდივანი მოლარეთხუცესი სოლომონ
7. მონა ღთისა მდივანი სვიმონ.

349. განჩინება პაპუნა და ბაბი ბაშიაშვილების მამულის სამართ
 1798 წ. 14 მაისი

ცსსა. ტ. 1450. დავთ. № 51. საბ. № 172. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[136v] მათი სიმალლისათვის ბატონის შვილისათვის გიორგისათვის გემიაშვილს პაპუნას არძი მიერთმია: ჩემი ძმა ბერი შემეყარა, შვიდი წელიწადი ერთათ ვიყავით შეყრილი, მამული თუ დედული, ვალი თუ ვახჩი სულ ერთად შევავრთეთ; ერთი სახლიკაცი დაკარგული იყო, იმისი მამული ერთად გვეჭირა. მასუკან ეს პაპუნა [და ბერი] გაყრილიყვნენ, იმ მამულში ამოწყვეტილის წილი აღარ მიეცა პაპუნასათვის თავის ძმას ბერს. ბატონის შვილისათვის არძი მიერთმია. ჩვენ, დიასამიძის მორღლისათვის ებძანებია ამათი სამართალი და მამულის გაყოფა.

ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ. რადგან რომ ესენი ერთად შეყრილიყვნენ და მამული გაერთებინათ ერთათ, ამოწყვეტილის სახლისკაცის მამული, რაც ამთგან მამული რგებია სახლისკაცს, ის მამული ამ ბერს და [ა]მ პაპუნას შუაზედ გაუყოფეთ, დაუღვეით; ეს ასე შუაზედ უნდა გაიყოს. და რომელიც მამული სხვიდგან უყიდია, ის მამული მათი უწმინდესობამ, ჭუარის მამამ, ეს ნასყიდი მამულები უნდოდეს, თავისთვის და [137] იჭიროს, და თუ უნდოდეს, ამათ აქთამოს.

ჩვენ ასრე გავარიგეთ; ნება მათი უმალღესობისა იყოს. ეს მამული ბეითალმათ დაედვეით. მოსავალი ჭუარის მამისათვის უნდა ჩაისხას. მამული ასრე უნდა გაიყოს. ნება თქვენია, როგორც ბძანებთ ახლა, ისრე აღსრულდეს. მაისის იდ, ქორონიკონს უბა.

1 პაპუნას... ერთათ] პაპუნას ჩემა ძმამ ბერი შემეყარა - შვიდი წელიწადი არძი მიერთმია ერთათ. 2 თუ დედული] თულდული.

ბატონო მორდალო იასეკ, მერე ამ მამულის საქმე ეს ასე რომ გაგირიგებიათ, ამაზედ უნდა დააყენოთ ორნივე სტატიის მოაბარო. როცა რომ მისი მალალი ღირსება ჯვარის მამა შოვა, როგორც რიგი და სამართალი იყოს, ორნივე ისე დააყენოს. ენკენისთვის ი, ქორონიკონს უპა.

350. ბანინება ბერუა და ზურაბა თავაზაშვილის მამულის საქმეზე

1793 წ. 8 ივნისი

ცსსა. ფონდი 1449. საბუთი № 2769. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მისის უგანათლებულებობის საქართველოს უფლისწულის ბატონის შვილის გიორგის ბძანებით, ჩუენ, მსაჯულთ! თავაზაშვილი ბერუა და ზურაბა ვალაპარაკეთ.

ზურაბა ასე ჩიოდა: პაპაჩემი და მამაჩემი იოსებ ნინოწმინდელმა მამულზედ დაასხლა, მამაჩემი შემოსწყრა თავის მამა და ძმას, ცალკე დადგა, მაგრამ მამული არ გაუყვია, მამა მომიკვდა, ობოლი დაერჩი, ქართლში წაველ, მამულზედ დაესახლდი. ეს ბიძაჩემი აქ მამულებს ყიდდა; მერე ქართლში მოვიდა, მითხრა: წამოდი შენსავე სამკვიდროს მამულზედ დასქახლდიო. ის მამული დაეაგდე, წამოვკევე და ვემსახურე ძმურად და შვილად, რომ გამაჯავრა, ცალკე გამოველ, მამულის წილს ვთხოვ და არ მიძლევს და სამართალს ვთხოვ.

ბერუამ მიუგო: ნინოწმინდელმა რომ მამული მოგვცა და დაგვასახლა, მამა შენმა არც მამულს მოუარა, არც ბეგარი აძლივა და გვიოხრა: მე არც მამული მინდაო, არც ამის გამოსაღებს მივცემო; ცალკე დადგა, ცალკე ყოფაში მოკვდა. შენ წახველ სხვაგან დადექ, რომ მიგვიყვანე, შენცა სთქვი: არც მე მინდა ეს მამული, შენც კელი აილე, ცალკე დადეგ², მამული მთხოვე, ნინოწმინდელმა მოურაემა და წინამძღვარმა იოკიმ გვალაპარაკეს, ეს განაჩენი მომცეს და შენ იმ მამულიდამ კელი ავადღებინეს და ახლა ტყუილად მედავებო.

ჩუენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ, და ამათი საბუთები გავშინჯეთ, ამათის ლაპარაკის მოსმენით და სამართლით იმ საერთოს მამულიდამ უნდა ნახევარი მამული ამ ზურაბს მოეცეს;

პირველად ამისთვის, რომ: ნინოწმინდელს იოსებ

¹ + თავ. ² დადგე.

ორისავ ძმისათვის მიუცია ის მამული, და ორნიც ძმანი დასახლდნენ ბულან, თუმცა ცალკე დამდგარა, მაგრამ რომელიც ძმობის რაგვი, გაყრისა, ისე არ გაპყრია:

მეორე ამისთვის: თუ მამულიდამ კელი აილო და საკუთრივ ამას დაანება, რატომ წერილი არ გამოართო, რომ ამ მამულთან მე საქმე არა მაქვს რა, შენი იყოს:

მესამე ეს, რომ: ზურაბა ქართლში რომ დასახლდა და მამულს კელი მოჰკიდა, რათ მივიდა, რათ დააგდებინა იქ ის მამული, რათ წამოიყვანა და თუ მიცემა არ უნდოდა, რათ დასახლა; თუ დასახლა, ახლა რომ აგდებს, სადღა წავიდეს. პირველად იმ მამულზედ ამ ზურაბის მამა იყო დასახლებული, მერე იმისი შვილი მოიყვანა, თავის მამის მამულზედ დასახლა. ახლა რომ ეყრება, უწილოდ ვერ გააგდებს და უნდა წილი მოსცეს.

მაგრამ ამის უწინარეს რაც ამ ბეროს საერთოს მამულიდამ მამული გაუყიდა, იმ გასყიდულს ზურაბ ველარას ედავება. და სხვა რაც მამული დარჩომიათ შუა უნდა გაიყონ.

რომელნიც ამათი მოასილი ხართ, ეს ასე აღასრულეთ. იენისს

მ, ქორონიკონს უპა.

ქაიხოსრო

მდივანმეგი

კიდვზე:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ სამართალს ვამტყიცებთ. მაისის თ, ქორონიკონს უპდ. ვიორგი

351. განიხილვა პაპალა 11-ისა ხიმშიაშვილუხის მამულის საქმეზე

1793 წ. 18 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 6749. დედანი. დაზიანებული. ქალაღი. 34,5X13 სმ. ვანკეთილობის ნიშანი ნახმარა არ არის.

ქ. ხიმშიაშვილები თამაზა და გოგია რომ თავის სახლისკაცს დავითს ბულაჩაურის მამულზე ედავებოდენ, ამათი სამართალი ბევრრიგად გაიჩხრიკა და დასასრულ ასე გარდაეწყვიტეთ:

წადგეს ხიმშიაშვილი დავით და ასე შეჰვიცოს: «ამისმა მადლმა და განმაცხოველებელმა ღმერთმა, ჩემო სახლისკაცებო — თამაზავ და გოგია, თქვენ რომ ბულაჩაურზე მედავებით, არც მძღავ-

ერქვესული
ფიციისი

რებით წართმეული მეჭიროს, არც უსამართლობით და მამულიც იყოს».

თუ ასე შეჰფიცა, დარჩება დავით ხიმშიაშვილს, ჯიჯიასის ველარას ედავებიან. და თუ ვერ შეჰფიცა, დარჩებათ ის სადა[ო მამული თამაზას] და გოგიას.

იასაულო ფალავანდის შვილო ზურაბ და ნიკოლოზ! ეს ასე აღასრულე. იენისის იგ, ქორონიკონს უპა.

ქ. ეს ფიცი ორთავ მოდავეთ ყაბულობით მოხდა განჩინება ფიცისა.

ბჰჰალი: ქნარს მიცემს, დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

ქ.* ჩემის ხელმწიფის ბძანები[თ] მათი მონა ფალავანდის შვილი ზურაბ უზბაში და გოსტაშაბიშვილი[ი] ნიკოლოზ იასაულეზი[ი] ვიყავით. ხიმშიანთ ფიცის, როგორც ამას წიგნი[ში] ეწერა, ბრძანება იყო, დავით და რამაზ წადგა და ბოდორნას ეკლესიაში ასე შეფიცა თავისის წილს ბულაჩაურულს მამულს. ამაში კობიაშვილებიც იქ დაგვე[ს]წრენ, რომ დაიფიცეს, ხუთი იყვნენ: ნასყიდა, მღვდელი სვიმონ, ნიკოლოზ გოშპარაშვილი, ნინა და რავაზ, იმ ეკლესიაში მღვდელ[ი] ლუკა, იმის მნათ[ე] შიოლა. ღმერთ წინაშე ამათს დასწრებით ეს ასე გარდაეწვეიტეთ. მთიბათვის იზ, ქორონიკონს უპა.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა ირაკლი მეორე შემდგომად ფიცისა ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. თიბათვის კა, ქორონიკონს უპა.

ბჰჰალი: ქნარს მიცემს დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს ერეკლე.

1 ბულაჩაურულს. 2 იყავნ. 3 ნასასყიდ.

* აქედან ტექსტი ამეტნაკლულია.

ტსა. ფ. 1450. დავთ. № 10. საბ. № 111. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[121v] ჩვენ, სარდალ-სალოთხუცესმა და ვითმა და მოსამართლემა, თურქისტანიშვილი დიმიტრი და ველაშვილი იერალას კაცი გოგია სამართალში ვალაპარაკეთ.

დიმიტრი ასე ჩიოდა: ეს გოგია ჩემის კაცის შეყრილი ამად იყო. მარილზე წასვლა დააპირეს; არა, მე წავალ, შენ ნუ წახვალ. ჩემი კაცი წავიდა. მე შინ შეველ. ამ გოგიას დედა და სიდდარი შემოვიდნენ, გავაშველე. გოგიამ თოფსა და დამბაჩას¹ წამალი შეაყარა, გამოუდგა; ან ამან არ მოკლას და ან იმან ესეო, გამოუდგე, ვნახე რომ კამბეჩი მოკყვანდა, რომ მიველ, დამიძახა — წელანდელი გაშველებისა არ იყოსო, ჩამოდექო, მე არ ჩამოვდექე, შეცეცხული თოფი გულ[122]ზე მამილო. დაუძახა ჩემ[მა] კაცმა, რათა კლავო. ამან იმას შეხედა და ვეძგერე, შეცეცხული თოფი ხელიდამ წავართვი. ორიოდ შემოვკარ. მერმე დამბაჩას¹ ხელი გაიკრა, მამიშვირა, დალაქმა ხელი სტაცა, წა[ა]რთო. ეს კაცი ჯერ თოფითა მკლევდა მერე დამბაჩითა, სამართალს ვითხოვო.

გოგიამ მიუგო: მე და შენი კაცი დავალაპარაკით. სოფელში ისევ გაგვაშველეს. მარამ ის რომ უჩემოდ მარილზედ წავიდა, მეწყინა, გამოუდექე, კამბეჩი ურმიდამ გამოუშვი, შინ მამყვანდა, შენ გადამიდეგ, არ მანებებდი, კამბეჩს მიუშვირე თოფი; მერმე შენ რომ მრავალი მცემე, მართალია, დამბაჩას ხელი გავიკარ, აღარ გამიშვეს, წამართვეს. მერე შინ მოველ, მუხლზედ გაცოცე და შემირიგე.

დიმიტრიმ მიუგო: რადგან ჩემს ყმად მეგულვებოდი, აღარა დაგდიე რა, და მაშინ მისთვის არ გიჩივლე. მეორე ესე, რომ ავად გავხდი და თოთხმეტი თვე ავად ვიყავ. მერე მოციქული მამიგზავნე: ჩემი მოსისხლე ხარ და მერიდე; არც შეგრიგებია და არც მიპატივებია: ახლა რომ ჩემის ყმობილად ამ იერალას მიყავხარ, მე ამ ჩემს სარჩელს სამართალს ასე მოვახსენებ და ნება სამართლისა არისო.

ჩვენ [v] რომ ესენი ვალაპარაკეთ და დიმიტრი შესწამებდა:

¹ დაბანჩას.

თოფი შეცეცხული მე გულში მამიშვირე, მკლევდიო და ვს ვიკრა
 აშოროს არის — შენ კი არ გკლევდი, კანბეჩს ვკლევდიო, ამისი ასე
 განვაჩინეთ:

ერქვენულნი
 მამიშვირე

ექვესი უმტერ-უმოყვრო კაცი დიმიტრიმ შეუგდებულს მამიშვირეს
 ექვესილამ ორი იშოვნოს; წადგეს იმ ორის შეგდებულის კაცით, ასე
 შეფიცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას დიმიტრი, თოფი შენ არ მოგი-
 შვირე, კანბეჩს მიუშვირე». ეს თუ ასე შეჰფიცა, დიმიტრი თოფი-
 სას ვერას შეუვა. და თუ ვერ შეფიცა, პირველი გადიდებულის აზ-
 ნაურშვილის სისხლი უნდა მისცეს. თუ შემოხსენებულისებრივ
 ფიცა, ვერას შეუვა.

ზემოთ რომ დამბაჩის¹ გაკვრას [რ]ომ [ჩიოდა], თათონ გოგიამ
 აღიარა სამართალში: რომ გამლახა, მართალია, დამბაჩას ხელი გა-
 ვიკარო. რადგან იმისთანა უღირსმა უსამართლოდ ასე გამოიმეტა,
 დამბაჩას ხელი გაიკრა, თუ სამართალს განწესებრივ დამბაჩის გა-
 კვრაზედაც სამართალი მიგვეცა, სიღრმევაში ჩავიდოდა. და მარამ
 ეს ასე შემოკლებით გავაჩინეთ: იმ კაღნიერის ქცევისათვის და
 იარაღის ისე ხმარებისათვის თავისი ხელის სისხლი მისცეს, [123]
 რომ იქნება თავისი ხელის სისხლი **შ** (რვა) თუმამ[ი] — ნახევარი
 ნაღდი, ნახევარი ჯინსი.

რომელიც ამის მოასილი ხართ ეს ასე აღასრულეთ. ივნისის
 იგ, ქორონიკონს უპა.

--	--	--	--

ფიცი ეღვა, ველარ უფიცავს და თავისი თავი წერილით ყმად
 მიუცია ზემო გაჩენილს სისხლში, რომელსაც ხელწერილი ვნახეთ.

--	--

353. განჩინება ზაზა და მავით აშირაქიტოთა შშის სპაჰია

1798 წ. 4 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 10541. დედანი. ჭალაღი. 31x19 სმ. მხედ-
 რული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალავ ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მისის უმაღლესობის ბძანებით ამირეჯიბი ზაზა, მინ-
 ბაში და ვით დამზექაბუკ სამართალში ვალაპარაკეთ —
 ბასანაძე ზურაბზედ დაობდნენ.

¹ დაბანჩის.

დავით ასე ჩიოდა: ამ ზურაბის მამული მე, დავითს, შერ-
გო და ეს კაციც ჩემს ნარგებს მამულზედ დავასახლე.

ზაზამ მიუგებდა: იმ ზურაბის მამული არც შენ და არც იმისის მამულის ბარათი გაქვსო; იმის უმაღლესობამ მოეხსენებოდა, თიღვის შოვნაზედ მრავალი ჭირნახული მქონ-
და, ეს კაცი და ამისი მამულიც გაუყოფელი რომ იყო, მოვახსენე
და ამ ოქმით ასე მიბოძაო.

დავითმა მიუგო: მაგ ოქმის დასაყენებელი სხვა ოქმი
მაქვსო. შემდგომად თავისაგან აღებულის ოქმისა ზაზამ სხვა მეო-
რე ოქმი მოიტანა: იმ ჭირნახულისათვის ზურაბ ამ ზაზასთვის გვი-
ბოძებიაო.

ჩვენ, მსაჯულთ, იმის უმაღლესობას მოვახსენეთ, ამ კაცზე ასე
ჩივიან, ოქმიცა აქვსთ ორთავ. იმისმა უმაღლესობამ ბძანა, რომელ-
საც შემდგომი ოქმი აქვს, იმას მიეცითო.

ზაზას შემდგომი აქვს, რომ იმის უმაღლესობას ამ ზაზასთვის
უბოძებია, რადგან დიდი ჭირნახული აქვს და თეთრიც დაუხარ-
ჯავს, იმ ჭირნახულისათვის და ამ თეთრის ხარჯისთვის ის ორი კაცი
მისცემია, აღარ მოეშლება.

მაგრამ დავით რომ ჩივის — იმ კაცის მამული მე შერგო ბარა-
თითაო და კაციც ჩემს ნარგებს მამულზედ დავასახლეო, თუ დავით-
მა ბარათი მოიტანა, რომ იმ ზურაბის მამული დავითს რგებია, ზაზა
საჭირნახულოდ ვეღარ აიღებს დავითის წილს.

და თუ დავით ბარათს ვერ მოიტანს და წილში არ რგებია და
საერთო ყოფილა და საერთოდამ მის უმაღლესობას იმ დიდის ჭირ-
ნახულისთვის უბოძებია, ახლა სამართალი ვეღარ მოუშლის.

და რადგან ის კაცი მამულით ზაზას დარჩება, თიღვის შოვნა-
ზედ რომ ო თუმანი დაუხარჯავს, იმ დანახარჯს დავითს და მზე-
ქაბუქს ვეღარას ედავება. იულისს დ, ქორონიკონს უბა.

ხუთი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე შექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ.

2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად ქაიხოსრო.

3. მდივანბეგი.

4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

5. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოკალასბაშ მყო მდივან-
ბეგი თემურაზ.

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა და სხვათა მებორე, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. ივლისის 8, ქურონეფუშაჲს უბა.

ბეჰლი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

354. ბანინება ზარაბ შერაქლასის შიხა ქურთ-რამაზას სამხუზა

1798 წ. 20 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 35. საბ. № 185. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[128v] ქურთ-რამაზა უჩიოდა ფურცელაძე ზურაბს: მე შენი ყმა არა ვარო, სვეტისცხოველის ყმა ვარო, თრიალელი კნონელიო.

ამაზე ზურაბ ეპასუხებოდა: შენ მკვიდრი ჯავახი ხარო და ეს სამოცდაათი წელიწადი არისო, რომე მომსვლიხარო; და თუ სვეტისცხოველის ყმა იყაო, აქამდინ თავი რატომ დაიმაღეო და არა სთქვიო, მე სვეტისცხოველის ყმას რას ვაქნევდიო; და თუ სწორეთ გამოაცხადებ რომ სვეტისცხოველის ყმა ხარო, ღმერთმა შენი თავი მშვიდობაში მოახმაროსო.

ჩვენ ქურთ-რამაზას ვკითხეთ: შენ რომ კნონელობას ამბობ, ან რომელი კნონელი ხარო და ან რა გვარი ხარო?

ამან თქვა: მე არც კნონეს სახლობა მახსოვსო! და არც ჩემი გვარი ვიციო. [129] მამაჩემი რომ მომკვდარა, ორის წლისა დავრჩომილვარო, დედაჩემი ჯავახეთს გათხოვებულაო და იქ გერათ გავყოლივარო, იქ ერთს ქურთს გაუხდივარო და ქურთ-რამაზას მეძახიანო; და დედაჩემმა მითხრა: შვილო, შენ სვეტისცხოველის ყმა ხარო თრიალეთის კნონელიო; მე სხვა არა ვიცი რაო.

ჩვენ უთხარიო: აქამდინ რატომ დაიმაღე თავიო. და ეს პასუხი მოგვიგო: ხელდაფარებული ვიყავო და არას ვამბობდიო; და ახლა ჯაბრი მიყოო და იმიტომ გამოვიჩინე თავიო.

რამდენსაც ვეცადენით, ერთი ასეთი საბუთი ვერა მოიტანა რა, რომ სამართლის კელისმოსაკიდებელი ყოფილიყო. და ეს სამართალი გაუჩინეთ: ოცდაათი დღე მულათი მივეციო. თუ ამ ოცდაათს დღეზე ასეთი მოწმეები [იშოვნა] ორი და სამი, რომ იმათ ჭეშმარიტებით იცოდნენ, მამის ამისას ცნობაცა ჰქონდესთ და კნონეს შემკვიდრეობაც იცოდნენ თითონ თავიანთ ნახვით და ცნო-

1 მახსავსო.

ზით; და მოსამართლის გულსაც დააჭერებენ, რომ ეს ქურთ-რამაზა სვეტისცხოვლისაა¹, ფურცელაძეს საქმე აღარა ექნება რა.

და თუ თითონ არ ეცოდინებათ და გაგონილს მოწმობაზე გონილის მოწმობაზე სამართალი არ გარდასწყდება. მამონ-უნდუ წარდგეს ეს ქურთ-რამაზა, თავისი შვილები თან მიიყოლიოს, ორი მოწამე ფურცელაძემ შეუგდოს, უმტერ-უმოყვრო; ორში ერთი თითონ ის შეგდებული იშოვნოს, ვინც უნდოდეს, ერთი თითონ მიიყოლიოს, წადგეს თავისის შვილებით და ორის მოწმობით და ასე იფიცოს: «ამისმა მადლმა და განმაცხოვრებელმა ღმერთმა, რომ მე მკვიდრი თრიალეთის კნოლელი სვეტისცხოვლის ყმა ვარო».

თუ ასე იფიცა, ფურცელაძეს საქმე აღარა ექნება რა; და დარჩება სვეტისცხოველსა. და თუ ვერ იფიცა და ჭაეახი ყოფილა, ფურცელაძეს მოსვლია, ამდენი ხანი ამის ყმათა მდგარა და ველარაეინ [v] ეღავება, დარჩება ფურცელაძეს.

ეს საქმე ამ ქურთ-რამაზამ ამ ოცდაათს დღეზე უნდა გადაწყვიტოს. თუ ამ ოცდაათს დღეზე ან მოწმობით არ გადაწყვიტა და ან ფიცითა, მასუკან ფურცელაძესთან საქმე აღარავის ექნება.

ი ა ს ა უ ლ ო მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ო ს ო ლ ო მ ო ნ, ეს ასე გა[ა]რი-გე-აკვისტოს კ, ქორონიკონს უპა.

მე, მათის უწმინდესობის მი ლ ა ხ ვ ა რ ო ს ო ლ ო მ ო ნ, ჩემის ხელმწიფის შვილის ი უ ლ ო ნ ის ბრძანებით ამ ფურცელაძისა და ქურთ-რამაზას იასაული ვიყავ და როგორც ეს განაჩენი აცხადებს ფიცსა და მოწამეს, ვერც იშოვნა მოწამე და ვერც იფიცა. ოცდაათი დღე ვადა იყო და ამ ვადას გარდა შვიდი თვე სხვა გავიდა, ვერც მოწამე იშოვნა და ვერც იფიცა, დარჩა ფურცელაძეს. მარტის გ, [ქორონიკონს უპა].

355. განჩინება გლახა ფალავანდიშვილის შვის ლუარსაზ ნახლამის საქმეზე

1793 წ. 13 სექტემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 14. საბ. № 139. პირი. ქალღღი. მხედრული.

[172v] ფ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი შ ვ ი ლ ი მ ზ ე ქ ა ბ უ კ ი ს შვილი გ ლ ა ხ ა ჩიოდა: მისმა უმაღლესობამ მეფემ ჩემის განაყოფს გი-

¹ სვეტისცხოვლისაა] სვეტის ცხოველს და.

ორგის ბეითალმანი მამული მიბოძაო და ნაგლაძე ლუარსაბ
საბ თავს არ მიდებსო; და წყალობის წიგნიც ხელთა ჰქონდა.

ნაგლაძე ლუარსაბ სამართალში მოეყვანინეთ და დაედასტურა
კეთ. მდივანბეგი მეთოდოც ამ სამართალში დაედასტურა.

ნაგლაძე ლუარსაბ მიუგებდა: მართალია, გიორ-
გის მამული მოგცაო, მაგრამ ჩემი თავი არ უბოძებიაო.

ჩვენ წიგნი მოვთხოვეთ. იმან წიგნი მოიტანა კურთხეულის მა-
მიდის ჩვენისა — ბატონის შვილის ელისაბედისა გან
ნაბოძები, ოდიშს უბოძებია: მისმა უმაღლესობამ ჩვენმა ძმამ
მეფემ ირაკლიმ შენი თავი ჩვენ შუიეთეში გამოგვატანაო და
ასე განგვითავისუფლებიხარო, [173] რომ შენთან არას კაცს საქმე
არა აქვსო; და ბოლოს დაურთავს — შენის ყმითა და მამულით გან-
გვითავისუფლებიხარო; და ეს წიგნი ამ იანვარში, ქორონიკონს
უჰა — ამდენში მის უმაღლესობას მეფესაც დაუმტკიცებია, ჩვენ
ამ წიგნს ვამტკიცებთო.

ჩვენ ამან ექვში შეგვიყვანა. მაგრამ მასუკან კიდევ ამავე გლახა
ფალავანდიშვილმა ერთი ოქმი მოიტანა მისის უმაღლესობის მე-
ფისა აპრილის 6 დაწერილი, ქორონიკონს უჰა — ამდენში, რომ სწო-
რეთ ამ ნაგლაძისათვის უჩივლიათ არზითა და იმ არზაზე მის უმაღ-
ლესობას მეფეს ოქმი მოუწერია: ნაგლაძე გიორგი! ფალავანდი-
შვილის მამული ამ გლახასა და ამისის ძმებისათვის გვიბოძებიაო;
შენ თუ მაგ შენს მამულზე დგომა გინდაო, ამ გლახას უნდა ეყმოო;
და თუ შენის მამულიდამ ასდგებო, ყმა და მამული ამათი იქნე-
ბაო. და თუ სიტყვა რამ გქონდეს მოგვახსენეო.

და ეს ოქმი რომ მოუტანია გლახას ნაგლაძისათვის უთქვამს:
თუ სიტყვა რამ გაქვსო, წადი და იმის უმაღლესობას მეფეს მოახსე-
ნეო. ამ ნაგლაძეს, დიახ, შორს დაუქერია: მე ბატონთან მოსახსე-
ნებელი რა მაქვსო; წიგნი დაუწერია და მოუცია: ღმრთისაც შემ-
ცოდე ვიყო და კელმწიფისაცაო, თუ კიდევ მე შენ გიჩივლოო;
თავადიშვილები მოწმათ დაუწერია და [v] მღვდლისათვის დაუწე-
რინებია და თითონ კელი მოუწერია, მე ამისი ყაბული მაქვსო.

და ამეების ძალით და მდივანბეგის მეთოდის თანდასწრებით
ეს სამართალი განვაჩინეთ: რადგანც ოქმიც გლახა ფალავანდისშვი-
ლისა უფრო ახალი იყო და თითონაც წიგნი მოეცა და კელი მო-
ეწერა — მე შენ აღარც გიჩივლო და აღარც გედაოო, ამ ლუარ-
საბ! ნაგლაძის ყმა და მამული დარჩა ფალავანდიშვილს. გლახასა და
იმის ძმებსა.

ხიდირბეგიშვილი იოანე! მიდი და ამ ნაგლადის უბანსა და მამულზე კელი ამართე და ფალავანდისშვილს გულაქსენდლი იმის ძმებს მოაბარე.

და ნაგლაძე ლუარსაბ ბატონის ბრძანებით თავისუფალი არის; წავიდეს, მის უმაღლესობას მეფეს მოახსენოს; და ნება მისის უმაღლესობისა არის; ვისთანაც უნდოდეს, იმასთან მივიდეს და იმას ეუმოს.

ენკენისთვის იგ, ქორონიკონს უპა.

356. ბანინიზა ფურცელაძითა და გიკაშვილთა სასისლო საქმეზე

1798 წ. 14 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 918. დღიანი. ქალაქი. 42,7x16,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი ან მძიმე.

ქ. ფურცელაძე გოგია და ზურაბ ჩიოდნენ: ჩვენი ძმა სოლომონ მიფარელმა გიკვაშვილმა თოთრიმ, კოშკელმა გაგლოანთ ლაპინაშვილმა ბაბათას ძმამ ბარომ, კოშკელმა გაგლოანთ დედისშვილმა¹ და როველმა ჯე[ი]რანაშვილმა ბილიმ — ამ ოთხთ ჩვენის სოფლიდამ მოიტაცეს, წაიყვანეს დაჭერილი და ოთხი თვე კოშკას დაჭერილი ჰყვანდათო; მასტკან რას ყოფით და რას მწუხარებით დავიხსენო. ესენი სულ გიკვაშვილმა თოთრიმ მიყო, რომ ჩემი სახლიც კარგად იცოდნენო და კარიცაო, თორემ კოშკელი კაცი და როველი ვერას მომტაცებდაო. თუ ეს არ მოსძლოლოდა და ამას არ გავეციო. ამის სამართალს ვითხოვო.

ეს გიკვაშვილი თოთრი სამართალში მოჰყვა და დანაშაული თავს დაიდვა. მართალია, ურევივარო, მაგრამ გამცემობა კი არ მიქნიაო და ჩემს წილათ რასაც დამადებთ და შემომხედებაო, მივეცემო.

თუმცა მისის უმაღლესობის მეფის ბრძანება ასე არის, რომ: რომელმაც ოსმა ქურდობა ჰქმნასო, საქონლის მოპარვა, კაცის კვლა, თუ ტყვის გასყიდვაო, ოცნი ამნაგნი რომ იყვნენ და იმ ოციდამ ერთი ჩავიგდოთ ხელშიო, სულ იმან უნდა ზლოსო.

აგრეთვე ეს ფურცელაძეები თავის სისხლს მთლად ამ გიკვაშვილს სთხოვდა, რადგანც უფრო ახლო იყო.

¹ დატოვებულია ადგილი სახელის ჩასაწერად.

მაგრამ რადგანც ეს გიჰკაშვილი თოთრი დაუჭერლად და კელ-
ში ჩაუგდებლად სამართალში მოჰყვა, მთლად ამას აღწერდნენ
ვით. ეს ფურცელაძის სისხლი რაც არის, ოთხთავ ტენდონგან
ხადონ.

ფურცელაძე საქართველოს პირველი აზნაურშვილი არის და
ამის მთელი სისხლი ასოთხმოცდათორმეტი თუმანი არის; და და-
ვერისა ნახევარი სისხლი არის. და ამ სოლომონის დავერის სისხლი
ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი არის 33 — ამდენი. ამის გარდა საცსრათ
რომ ოცდასამი კარი გამოურომევიათ, ესეც ერთი ზუთ მინალთუ-
ნად ჩავაგდევით, რომ შეიქნება თერთმეტთუმან ნახევარი 63 — ამ-
დენი. ამ ორისავ ჯამი არის ერთად ასშვიდი თუმანი და ნახევარი
63 1/2 — ამდენი.

ეს ასშვიდი თუმანი და ნახევარი ოთხთავ ამხანაგებმა ფურცე-
ლაძეს უნდა მოსცენ, რომ შეიქნება ამ თითოს ამხანაგის მოსაცემი
33 1/2 — ამდენი; ეს ოცდაექვსი თუმანი, რვა მინალთუნი, თუთხმე-
ტი შაური და ერთი ბისტი გიჰკაშვილმა თოთრიმ უნდა მოსცენ
ფურცელაძესა; ამდენი ლაპინაშვილმა ბაბათას ძმამ ბარომა; ამდე-
ნივე როველმა ჯერანაშვილმა ბილიმა.

ეს ასე გავარიგეთ და გადავსწყვიტეთ მდივანბეგის მეთოდის
თანდასწრებითა.

ენკენისთვის იდ, ქორონიკონს უბა.

ამ გიჰკაშვილს თოთრის სამართალში ესეც თავს დაედვა, რომ
ის სამი ამხანაგი რომ არიან ამისი, ისინიც უნდა სამართალში მოა-
ყოლოს და იმათაც გადაუხადონ.

და თუ ისინი არ მოჰყვენ და თავისი მოსაცემი არ გადაუხა-
დეს, ფურცელაძეები თავის სისხლზე კელს არ იღებენ და მთლად
ამ გიჰკაშვილებს დაედებათ.

სამი ბეჭედი:

1. ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან ი უ ლ ო ნ ი რაკლისაგან.
2. მ ე თ ო დ ი
3. ი ო ა ნ ე

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 76. პირო. ქალაღი. მხედრული.

[61v] მისს უგანათლებულესობას ბატონს მამას ჩვენს ჩვენ-
თვის ებძანა, რომე: რევაზ რატიშვილი რომ ბოქაულთხუ-
ცეს ზურაბს მამულზედ ედაეზაო, [62] შენ გაარიგეო. ჩვენ ბო-
ქაულთხუცესი მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

მამულზედ ბოქაულთხუცესი მიუგებდა: შენის
სახლისკაცისაგან აქვს ნასყიდო მთავარებისკოპოზსაო ბიბილა-
შვილიო თავისის მამულითაო. წიგნიც მოვითხოვეთ და მოიტა-
ნა ბოქაულთხუცესმა. ამ რევაზ[ს] ბოქაულთხუცესთან საქმე არა
აქვს რა, ბეჯანს უნდა ედაოს. ბეჯანაც მოვაყვანინეთ და ვალაპა-
რაკეთ.

ბეჯანმა მიუგო: ბიბილაშვილი არც შენი ყოფილაო, არც
წილი გიძესო.

რევაზმა უთხრა, რომე: ნახევარი ჩემიაო, მაგრამაო
მძლავრობით გამიყიდეთო; მამაჩემი ქარში დაიკარგაო, მე პა-
ტარა დავრჩიო, რა გამოვიზარდე, სულ ვდაობო და შენც თასი
აიღეო ქრთამშიაო; და ბოქაულთხუცეს[ს] ხელმეორედ დაუბეჭ-
დეო.

ბოქაულთხუცესიც ანბობდა: მართალია, სულ მე-
დამ მედაეზოდო.

მერე ჩვენ რევაზს უთხართ, აზა რას საბუთით ედაეზიო ამ-
დენი ხნის ნასყიდობა[ა]ო.

რევაზმა თავეთი გაყრილობის ბარათი მოიტანა და ასე აცხა-
დებდა, რომე: გიორგი ბიბილაშვილი თავისის მამულით რევაზს
წილობას ერგოო.

და ამ განაყარის ბარათი რომ გავშინჯეთ, თუ ბეჯანმა ამ განა-
ყარის ბარათის წინააღმდეგი წიგნი მოიტანა და ან სარწმუნო მოწ-
მე[ე]ბი, და ან გული აჯერა, რევაზს საქმე არ ექნება. და თუ ვერც-
ერთი ვერ მოიტანა, ამისი სამაგიერო და ან ისევ ის მამული უნდა
[v] უკან დაიხსნას და ამ რევაზს მოსცეს.

ჩვენ ასე გაგვირიგებია და ნება მათი უგანათლებულესობისა[ა].

სეკტემბრის იჲ, ქორონიკონს უმა.

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 31. საბ. № 43. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[20] მისის უმაღლესობის ბრძანებით ჩვენ, მსაჯულთ, ერისთვისეილი შანშე და ერეკლე ფალავანიძეილი ვალაპარაკეთ და თავ-თავისი სადაოს განაჩენი ცალ-ცალკე მივეციით. მარა ერეკლეს რომ მაისურაძის ვენახი და მიწა მიუყიდიდა შანშე ერისთვისათვის, იმისი ფასი მთლად [v] არ მომცემიარ, ერეკლე ასე ჩიოდა.

ერისთვის შეილებმა მიუგეს: ის ვენახი ტრანკაშვილს მაშინვე მივეციითო და რაც ფასი გაყლია, ტრანკაშვილმა უნდა მოგცესო.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი მივეციით: რისაც ფასი დაჰპირებიან ამ ერეკლეს და რაც დაჰკლებიან და არ მიუციან, იქიდან აქამდენ უნდა თუმანი ორშაფრობით მოსცეს ტრანკაშვილმა ამ ერეკლეს. და თუ ანგარიშით საბუთსა იქს ტრანკაშვილი, [რომე] ამ ერეკლეს მთლად მიბარებოდეს ფასი, ახლა ვერას შეუვა. და თუ ფასი აყლია, თავნი სარგებლით უნდა ტრანკაშვილმა მისცეს ამ ერეკლეს.

თუ ლაშვილო დათუავ! ეს ასე აღასრულე. დეკემბრის

ო, ქორონიკონს უპა.

ნიკო- ლოზ	მლივან ბეგი	
--------------	----------------	--

359. განიხილავთ ისია ამირალაშვილის უმის გოჭიაშვილის საქმეზე

1798 წ. 25 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 30. საბ. № 100. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[48] მისის უმაღლესობის ბრძანებით მათს უწმინდესობას ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილნი ვახლდით.

გოძიაშვილი ბეჟან და პეტრე ასე ჩიოდნენ: პაპაჩვენი იმერეთიდან რომ მოსულა, ამირალაშვილს მიჰყედლებია; ის ამირალაშვილი ამოწყვეტილა, მერე პაპაჩვენი მათს უწმინდესობას ყმობია, შეწირულობის წიგნიც უბოძებია, რომ დღეს [v] ხელთ მიჰპირავს, სამართალი მადირსეთ.

ამირალაშვილი ისია მიუგებდა: თითონ ხომ შენვე ამბობ, ამირალანთ ყმანი ვიყავითო, ის ამირალაშვილი ამოწყდა და

სვეტცხოველს ვეყმენითო. ამირალაშვილის ბეითალმალი დედოფლისა იქნებოდა და შენ თავად როგორ ეყმობოდი ეკლესიასო. რომლისაც მკვიდრი ყმა იყავ, ამ სივლით მამა-პაპა შენს მამაშენს ნოპყიდეს და სამოცი წელიწადი ყმურად მსახურებ, მაგრამ ეს წიგნი რომ დაფარულად აიღე და ერთი ჩარეჭი სანთელი და საკმე-ლი რომ დაიდე, რატომ არ მსახურე ეკლესიას და დავთრის მწერალ-ნი რომ მოვიდნენ და მამაშენს კითხევდნენ: ვისა ყმა ხარო, რათ დაიწერებოდა ჩემს ყმად ან პაპაშენი და ან მამაშენი; ახლა ასე ტყუილად შედავებო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეციტ:

რადგან თითონვე ამ ბეჯანის მამას უთქომს ამირალაშვილის ყმა ვიყავო, ამოწყდა, ახლა ისევ თქვენ ეყმობიო; რადგან ამირალაშვილის ყმა იყო და ამოწყვეტილის კაცის ბეითალმალი იყო, ხომ ბატონის დედოფლის ყმა იქნებოდა და [69] თავისთავს როგორ შესწირავდა. ამ ნათლად აღმოჩენილის საბუთით თავის შეწირულების წიგნი რომ აუღია, ის დაირღვა.

მეორე, ეს: თუ მოპარვით არ აიღო ის წიგნი, აქამდინ რატომ არ გამოაჩინა, რომელშიაც რომ სწერია ჩვენს სახასოს ყმათან გემსახურეო, რატომ ამ სამოცს წელიწადში ერთხელ არ მსახურ-ნა?

მესამე, ეს: დავთრის მწერალნი რომ მივიდნენ და კითხეს, ვის ყმად დაგწეროთ, ან ამისმა პაპამან, მამამ როგორ ერთხელ არ თქვეს, ეკლესიის ყმანი ვართ, ეკლესიის ყმად დაგვწერეთ.

მეოთხე, ეს: თუ კი დაფარულად არ აიღო ეს წიგნი, რომ უწერია წელიწადში ამას მსახურებდე, რატომ არ მსახურა და არ ამოქმედა ის წიგნი. მაგრამ არც ყოფილა ეკლესიისა და არ უმსახურია ამ სამოცს წელიწადში. ამ ძლიერის საბუთით ეს ბეჯან და პეტრე ამირალაშვილს ისიას დარჩა ყმად.

ბოქოულთხუცესო იოანე! ეს ასე აღასრულე. დეკემბერს

ქმ. ქორონიკონს უპა.

თავში:

ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი ბატონის და-ლიანის ასული პატრონი დარეჯანი, მსაჯულთა მიერ განსჯილს ამ სამართალს ვამტკიცებთ. იანვრის ი, ქორონიკონს უპპ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ პატრიარხი მჭფის ირაკლის ძე ანტონი, მსაჯულთ [v] განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. იანვრის ე, ქორონიკონს უპპ.

კათალიკოზი.

ცსა. ფ. 1449. საბ. № 2367. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მათის უმაღლესობის ოქმით ჩუენ, მეფის ძემან ვახტანგ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულების თანდასწრებით მათის უწმინდესობის მოხელენი და ციციანი ჩვენს სამართალში ვალაბარაკეთ, რომელნიც სამს კალამს ტურიაშვილებზე დაობდნენ.

სვეტისცხოვლის მოხელეთ მოიტანეს დავთარი, რომელშიაც ტურიაშვილი ივანე და მამუკა ეკლესიის ყმათ ეწერენ.

ციცისშვილებმაც თავეთის ყმების დავთარი წარმოაყენეს, რომელშიც ტურიაშვილი თავეთ ყმათ ეწერათ. მაგრამ ციციშვილებს თავეთივე სახლისკაცნი ამტყუნებდნენ: ჩუენი სამკვიდრო ყმანი არ არიან ტურიაშვილები, ჩუენთან ხიზნათ მდგარან და გაყრაშიაც ვთქვით, რომ ეკლესიის ყმანი არიან და წილში ნუ ჩავაგდებთო.

და ამას გარდა კიდევ სვეტისცხოვლის მოხელეთ მოწამე წარმოაყენეს მათის უმაღლესობისაგან დიდად პატივცემული საღაროს ნაზირი აბაშიძე ქაიხოსრო, რომელმაც დიდის ფიცით იმოწმა: მე ქარელში ვიყავ, რომ ეს საღარო კაცნი ბატონის ოქმით და ტურიაშვილობით ეკლესიის ყმად აპყარეს ქარელიდამაო.

მაგრამ ჩუენ, მოსამართლეთ, უფრო იქვის განწმენდისათვის ფიცი განვაჩინეთ. თუ უნდოდესთ, ციცისშვილებმა ექუსი მოფიცარი, რომელიც სვეტისცხოველის მოხელეთ შეუგდონ, იმით უნდა დაიფიცონ, რომ: რომელიც ციციანთ დავთარში ტურიაშვილი უწერიათ, ესენი იმათ ჩამომავლობისა იყუნენ და სვეტისცხოვლის ყმანი არ იყუნენ.

და თუ ენებოსთ, საღარო კაცნი თავდათავ დააფიცონ, რომ სვეტისცხოვლის ყმანი, რომელიც სვეტისცხოვლის დავთარში ტურიაშვილი სწერია, იმათის ჩამომავლობისა იყუნენ.

თუ ციციანთ ექუსის შეგდებულის მოფიცრით შეჰფიცეს, ციციანთ დარჩებათ. და თუ ფიცი ამ საღარო კაცთ მოუგდეს და ამათ შემოწერილისამებრ დაიფიცეს, დარჩება სვეტისცხოველს.

თარხნიშვილო ხუთასისთავი დიმიტრი! როგორც
 განჩინება აცხადებს, ისე უნდა აღასრულო.
 აღიწერა წელსა ჩღვგ, ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა უბა.

ლომად ვახტანგ	ლოდ კაცად ნიკოლოზ	მდივან- ბევი	ქაი- ხოსრო
---------------------------	----------------------------------	-----------------	---------------

თავში:

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოდსა და სხუათა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებ. დეკემბრის ლ, ქორონიკონს უბა.

მეფებთ
.....
ერველე

ქ. მის უმაღლესობის ბრძანებით იასაულათ ვიყავ ამ განჩინების საქმეზე. ციციანთ ფიცი შეუგდეს სამ კომლს ტურისშვილებს, დაიფიცეს, დარჩა სვეტსცხოველს.

მე, ხუთასისთავი დიმიტრი თარხნიშვილი. იანვრის იმ, ქორონიკონს უბა.

ხელრთვა: დიმიტრი

361. განჩინება ზოგია და შირალა შირალაშვილების გაყარის საქმეზე

1798 წ.

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 978. ფ. დანი. 29,3X20 სმ. ქაღალდი. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ღმრთით ბატონის ჩვენის იოვანეს ბრძანებით დაესხედით ტერ-მარქარაშვილი, ტერ-მელქისეთა წვერიანასშვილი ზურაბა, ზალინა, ბეგლარაშვილი გოძია ასე, რომ ფირალაშვილები გაეყარეთ.

ერგო ფირალას და გოგიას ერთ წილათ ვენახი ნიბის რუს ქვეით, წვერიანანთ გვერდზედ დავითაზედ მეტი ნახევარს ქვეით რვა ადლი და ნახევარი ნახევარ ზეით ოთხი ადლი და ნახევარი განდაგან.

ქ. კიდევ ერგო მარანი სოფლისაკენ ნახევარი ორი ქვევრი კიდევ ზეითი მარნის ქვევრები.

ქ. ამას გარდა მისაქციელში ერგოთ იქით ჯორაშვილის მიწის მიდგამდინ, აქეთ დავითას სამანამდინ.

ქ. ამას გარდა ხ ა ნ დ ა კ ს ერგო ნაფუძარი სოფლისკენ
აქეთ დავითას სამნამდინ, ამას აძე რუს შუა.

ქ. კიდეც ერგო საყდარს ქვეით იქით დავითას სამმღვრამდინ,
გზა ფირალამ და გოგვიამ უნდა დაავდონ.

ქ. კიდეც ერგო სახლკარი საზენაქროთ გზამდინ, საქვენაქროთ
დავითას სამნამდინ, თავს დავითას მარნამდინ, ბოლოს ეზოს საწყა-
ლე სარკელამდინ.

ქ. თავს კიდეც ერგო დავითას სამანს[ს] ზეით ნასახლარები საქ-
ვენაქროთ გზამდინ, საზენაქროთ მარნის მიდგამდინ, თავს კალო
თავს ქარვასლამდინ. ქორონიკონს უბა.

ბაველი: მონა ლთისა, ძე თარხნისა იო ა ნ ე.

362. არზა ხაზარა შენიღვილისა ხელის თაოგაზე არმაღა 11-06
განჩინებით

1794 წ. 16 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 7026. დედანი. ქალაღი. 21,7X10,7 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ქირი შუა ფხოელს ყე-
ნი ა ს შ ვ ი ლ ს ხ ა ზ ა რ ა ს მოსცეს.

ა ნ დ ა რ ო ზ ა ს ა გ ა ნ ჩემს მამა-პაპას ხმალი უყიღია. ახლა
იმის ქალი მ ა ხ ი ა წამამედავა. ჩემს მამა-პაპას იმაში სრული ფასა
მიუცია. ღმერთსა ვფიცავ თქვენს კელმწიფობასა, რომ ჩემი მამა-
პაპა ჩემს ხელში დაიხოცნენ, რომ არ ეთქვ[ა]ს ჩემთვინა, რომ იმი-
სი ერთი შაური ჩვენზე დარჩომილიყოს. ჩვენი სოფელი აქ გახ-
ლავსთ. თუ ერთ მოწამეს წამოაყენებს, რომ დარჩომილიყოს რამე,
ერთიორად მიმაცემინეთ. ფ უ ზ უ რ ა ც აქ გახლავთ და ამასაც
კითხეთ; ღმერთი გაგიმარჯვებს, იანერის ივ, ქორონიკონს უბა.

[განჩინება]

ქ. ჩვენი ბრძანება არის. მერმე ამისი სამართალი ჩვენ ასე
განგვისჯია: ანდაროზას ქალი მახია რომ ამ ყენიაშვილს ხაზარას
ხლმის ფასს ედავება, თუ მახია ასეთს მოსთაბარს მოწამეთ იშოვნის
ორსა და სამსა ა ხ მ ე ტ ა შ ი ა თუ ფშავის ხევშია, რომ მოწამეთ

თქვენ სწორეთ, ამ ხლმის ფასი ემართოს, მაშინ ამ ყენიაშვილმან ხლმის ფასი უნდა მისცეს.

და თუ ვერ იშოვნა, მახია — ანდაროზას ქალი ვერას, ^{სამართლით ასე გარდავიწყებთ} იანვრის 6, ქორთონი ^{სამართლით ასე გარდავიწყებთ} უნდა მისცეს.

თუ ქისტაურში იშოვნის მოწმეს ან სხვა სოფლებში, რომ იმათა თქონ, რომ ხლმის ფასი ამაზედ დარჩომილი იყოს, უნდა რომ მისცეს, რაც დარჩომილა. და თუ ამგვარ მოწამეს ვერ იშოვნის, ამას ვერას გამოართმევს. პალბათ.

თუ ან წიგნი ექნება ან მოსთაბარი მოწამე ეყოლება, მაშინ ამას სიტყვა არ ექნება. უნდა რაც დარჩომილა ხლმის ფასი, უნდა მისცეს.

ზემელი: ქნარს მიცემს, დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს ერეკლე.

363. ბაჩიშვილი იაკობი II-ისა წიგნიშვილთა, პავლიშვილთა და ჯიშვილთაშვილთა შორის სამხრეთ

1794 წ. 31 იანვარი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 232. პირ. ქალაღი. მხედრული.

[180v] ფშაველნი წირჩველნი¹ უჩიოდნენ ვაკეს გაბიდაურთა და ჯიშვიტაშვილებსა. ესენი ჩვენს სამართალში მოვიდნენ და ილაპარაკეს. ამათი საჩივარი მოვისმინეთ. რადგან ეს მამული შუშანის ვაკე დღევანდლამდის გაბიდაურთა და ჯიშვიტანთ სკერიათ და შიგ მდგარან, სამართლით ფიცი ამათ დავადევით.

ამათ ასე უნდა დაიფიცონ: თავეთის ხატის დღეობას ეს გაბიდაურნი და ჯიშვიტანი უნდა მივიდნენ, თავეთის ხატის დროშა უნდა აიღონ და ფიცით თავეთის მამულს უნდა შემოუარონ და დაიფიცონ, რაც მამული ეფიცებოდესთ; რადგან თავეთის ხატის დროშით ასე შემოუვლიან და დაიფიცვენ, დარჩებათ ეს მამული გაბიდაურთა და ჯიშვიტაშვილებსა სამართლით; წიხოელთ ამათთან ამ მამულში სადავო და სალაპარაკო აღარა ექნებათ რა. თუ ეს გაბიდაურნი [181] და ჯიშვიტანი ასე ვერ დაიფიცვენ, რასაც მამულს დაობენ, ისევ წირჩველთ დარჩებათ.

ამ ფიცში ფშაველთ უფროსნი კაცნი უნდა დაესწრნენ, ჩვენის მოძმის დროშა უნდა მოიტანონ და რაც მამული დაიფიცონ და შემოუარონ ფიცით ამ გაბიდაურთა და ჯიშვიტანთა, მიჯნები ამ უფროს ფშაველთ კაცთ უნდა ჩაყარონ ჩვენის მოძმის დროშის თანდევ-

¹ წირჩველნი.

ნებით; და ამ დროშის წინ ასეთი ჭურუმი და პირობა უნდა დადგინდეს ორისავე მხრითვე: რომელიც მხარე ამ სამართლის გადაწყვეტას უკან მიზეზს მისცემს ერთმანეთსა და ამ სამართალსა და ერთმანეთს. პირობის დადებას არ იყაბულებს, ჩვენი ჭურუმი ამისავე გამოერთმევათ, რომელნიც დამნაშავენი იქნებიან.

იასაულო მოურავი შვილო გიორგი! თქვენ ეს ფშველთ უფროსნი კაცნი უნდა ერთათ შემოჰყაროთ ამ გაბიდაურთა და ჭიმშიტანთ ხატის დღეობას, მიხვიდეთ და სამართალი ასე უნდა გარდააწყვეტინოთ [v], როგორც ზემორე დაგვიწერია.

იანერის ლა, ქორონიკონს უპბ. ერველი
....

რადგან ამ ფიცში მოწამენი არ შეგვივდია, ხატის თასი გაბიდაურმა აიღოს და ჭიმშიტაშვილმან დროშა აიღოს და ისე დაიფიცონ, ორთავ ერთად დაიფიცონ: და სხვანი გაბიდაურნი და ჭიმშიტანი ერთიანათ უკან მიყვენენ.
ერველი

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფისძე გიორგი, ამ ბატონის მამის ჩვენის ბრძანებას ვამტკიცებთ. მამის გ, ქორონიკონს

უპბ. გიორგი

ჩვენ, თიანეთის მოურავის შვილი დიმიტრი, ღმერთს ვფიცავ და თქვენ მზესა, როგორც ეს განაჩენი აცხადებდა, ისე ოთხთ ჭიმშიტასშვილებმა აიღეს¹ თავიანთ ხატის დროშა, სამი თასი და თქვენის მოძმის დროშაც თან მიაყოლეს, თუშის უფროსიც იქ გახლდათ, ას სამოცი² გაბიდაური თან მოწმათ მოიყოლიეს, თავის მამულს შემოუარეს, თქვენის ბრძანებით მიჯნა ჩაუყარეთ. ახლანება თქვენი სიმაღლისა [182] აღსრულდეს. თიბათვის კ, ქორონიკონს უპბ.

ნაზირი
დიმიტრი

ჩვენ, ხიმშიაშვილი გოგი[ა], ღმერთსა ვფიცავთ და თქვენ მზესა, როგორც თქვენი განაჩენი აცხადებდა, ისრე ოთხმა ჭიმშიტაშვილებმა თავიანთ ხატის დროშა აიღეს, სამი თასი; ისრე შემოუარეს, დაიფიცეს, თქვენი მოძმის დროშა თან მი[ი]ყოლიეს, ას სამოცი გაბიდაური მოწმად თემის უფროსები. თიბათვის კ, ქორონიკონს უ[პბ]. †

¹ აიხვს. ² რავაოცი

1794 წ. 8 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 1810. დედანი. ქალაღი. 21,8X11 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად აქაიქ ნახმარია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჳირი მომცეს რუსია-
შვილს გიორგის, ტურას და იოსებს.

ბატონს მდივანბეგებს ამას მოვანხსენებთ, რამდენიმე თაობა
არის, რომ აქ ჩვენ ზემოთ ერთი ცოტა რამ მამული არის ჭაგვიანი,
ჩვენი იყო და ჩვენ გვეჭირა.

ახლა ეს სამი წელიწადი არის, რომ მათიკაშვილმა
მღდელმა და იმისმა ძმამ ივანემ წაგვართო. მთელი ყვარე-
ლი მყავს ამისი მოწამე, რომ ჩვენს მამასა და პაპას სჭერია და
არცავინ ზდავებია. ერთხელ ჩვენი მდივანბეგი ვარჯან
მოვიდა აქა და იმის სამართლით წამართო, ასე რომ ჩვენ ფიცი და-
გვადო.

ღმერთი გაგიმარჯვებთ, ჩვენ ფიცს ასე ვერიდებით, რომ ჩვენს
აგებულს სახლებზედაც, რომ ფიცი გაგვიწესოთ, ესეც არ შეგვიძ-
ლიან. რაში გვეჭირება ფიცი. მთელი ყვარელის ხალხი ამის მოწამე
არის, რომ ჩვენი ყოფილა. ამის სამართალი მადირსეთ. მარტის 8,
ქორონიკონს უპბ.

[განჩინება]

ქ. რუსიაშვილი გიორგი, ტურა და იოსებ ამ არზით მათიკა-
შვილს ტეტოს შვილებს რომ უჩივის, ამისი ვითარება ყვა-
რელთ უფროს კაცთა ვკითხეთ და ფიცით გვარწმუნეს: ეს ჭაგვიანი
მიწა ამ ას წელიწად წინა და აქეთ ამ რუსიანთი იყო და ეჭირათო
და არც არავინ სდავებიათო; რაც ახლა ვარჯან მდივანბეგმა არ გა-
მაქართო.

ვარჯან მდივანბეგს ფიცი რომ დაუდვია, ეს უჭერო
საქმე არის, ამიტომ. რომ როდესაცა მოწამე და მახსოვარი არ იქ-
ნება, მოსამართლე ფიცს მაშინ განუჩენს; და რადგან მახსოვარნი
არიან, რომ ამ ას წელიწადში ამ რუსიანთ სჭერიათ და არც არავის

უდავნიათ, ან ფიცი როგორ გაუჩნდებოდა და [ა]ნ მამული რატომ წაერთმეოდა [ა]რც წაერთმევა სამართლით. ამათ მამა-პაპისა და წინათვე პაპის მამებსაც სჭერიათ. და ჩვენის სამართლით, ვინც ვინც მიწა არ გამოერთმევა, ისევე რუსიაშვილებს უნდა დანებდეს მისთვის ტის მ, ქორონიკონს უპბ.

ორი ბეჭედი:

1. ბ ე ე ა ნ
2. მღივანი ლაშქარნივისი იო ა ნ ე

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი და [ა]ლავერდელ მიტროპოლიტი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, ამ მსაჯულთაგან განჩინებასა ამას ვამტკიცებ. მაისის დ, ქორონიკონს უპბ.

ხელთვა: კათალიკოზი

365. ბაზილიკაზა ნარკოზიუხვილუბის შხა-მამულის საქმეა

1794 წ. 17 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 32. საბ. № 48. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[36] მათის უმაღლესობის ბრძანებით ჩვენ, მსაჯულთ, ჩერქეზის შვილის იოანესი და ავთანდილის დედისა და ავთანდილის ობლების სამართალი ასე გარდავსწყვიტეთ: როგორც მათის უმაღლესობის განაჩენი აცხადებდა, ავთანდილის ობლებს — სამს ქალს მზითევად ოთხმოცდაათი თუმანი უნდა მისცემოდათ, ნახევარი ნალდი და ნახევარი ჭინში.

ერთის ქალის ოცდაათი თუმანი მისცემიათ და ორის ქალისათვის სამოცი თუმანი სულ თეთრი ახლა მივაცემანეთ¹. ვინემდის გათხოვდებოდენ, ეს სამოცი თუმანი თეთრი მისცენ და იმის სარგებლით იცხოვრონ; და ამას გარდა ორი ურემი პური და ორი ურემი ღვინო და ხუთი თუმანი თეთრი [V] ყოველს წელიწადს ჩერქეზის-შვილმა იოანემ ავთანდილის დედას და იმის ქალებს უკლებრად უნდა აძლიონ.

და როდესაც ქალები დათხოვდნენ, მერე ერთი ურემი პური, ერთი ურემი ღვინო და ხუთი თუმანი თეთრი ავთანდილას დედას ყოველს წელიწადს უკლებრად უნდა მისცენ. და ავთანდილის ყმა

¹ მივაცემინათ.

და მამული სრულებით ახლავ იოანე ჩერქეზისშვილს, ჯ ა ნ ა ს ლ ა ნის შვილებს და პ ა პ უ ა ს შვილებს მოაბარე.

და ავთანდილის დედას თავისი მოახლო(ს) შვილები რომ სხვისთვის მიუცია, როგორც მათის სიმაღლის განაჩენი აცხადებს, თორღაშვილების მამულთან გასაცემად ავთანდილის დედას საქმე არა აქვს; რომელსაც მამულზედ თორღას შვილები დგანან, ის მამულიც ამ ჩერქეზისშვილებს იოანეს და ჯანასლანის შვილებს და პაპუას შვილებს უნდა მოჰბარდეს.

იასაულო ნაზირო იოსებ! ეს სამოცი თუმანი თეთრი ახლავ ავთანდილის დედას მოაბარე და ავთანდილის წილი ყმა და მამული სრულებით ჩერქეზისშვილს იოანეს, ჯანასლანის შვილებს და პაპუას შვილებს მოაბარე. მარტის იჟ, ქორონიკონს უჰპ.

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა კახეთისა და სხვათა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.

იასაულო ნაზირო იოსებ, როგორც ამ განაჩენში სწერია, სამოცი თუმანი თეთრი ახლავ ავთანდილას დედას და ავთანდილის ქალებს მოაბარე და ავთანდილის წილი ყმა და მამული ჩერქეზისშვილს იოვანეს, ჯანასლანის შვილებს და პაპუას შვილებს მოაბარე.

მარტის იჟ, ქორონიკონს უჰპ.

როგორათაც ამ განაჩენში ეწერა და იმის სიმაღლისაგან დამტკიცებული იყო, ამ ავთანდილის წილი ყმა და მამული ჩერქეზისშვილს ნინიას მივაბარე მე, ნაზირმა. მარტის კვ, ქორონიკონს უჰპ.

ნაზირი
იოსებ

366. განჩინება მანგლელისა და გაბრიელ მაღალაშვილის შმის საქმეზე

1791 წ. 1 აპრილი

ცსა. ფ. 1449. ნაბ. № 1911. პირო. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მის უმაღლესობას ებძანა მრჩობლთა სამსაჯულოსა მსაჯულთ-შეკრებილთათვის: მანგლელი ა ტ ი ფ ო ს (?) მ ა ლ ა შ ვ ი ლ ს გა ბ რ ი ე ლ ს გლეხებზე რომ უჩივის, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო. ორნივე მოდავენი მოვაყვანინეთ, ვალაპარაკეთ.

მანგლელი ასე ჩიოდა: ეამთა ვითარებისაგან მანგლელის ეკლესიის ყმა ფიცხელი მამის ხარაშვილი ამ აბრამის მამას აქა-იქ უვლია. ბოლოს ეამს ამ გაბრიელს მოჰყვებოდა. ამ აბრამს მამა რომ მოჰყვებოდა, ეს თბოლოდ რომ ყოფილა. ამ გაბრიელს თავის ყმად დაუსახლებია და არ გვანებებს. სამართალს ექითხოვო.

გაბრიელმა მიუგო: ეს ოქრიაშვილი ჩემს ბარათში ნარგებიცა, მამამისიც ყმურად მსახურებდა, და ესეც ჩემი ყმა არის. და ამ ბარათით და სიგელით რომ მრგებია ოქრია, ეს აბრამ იმისი შვილი არის და ჩემი ყმაო. თუ შენის ეკლესიის ყმა არის, ამდენს ხანს შენმა მოადგილემ ერთხელ რატომ არ მიჩივლაო. იმათაც ხომ ჰქონდათ ეგ გუჯრებიო?

მანგლელმა მიუგო: ამდენი მეფენი ამ გუჯრებით ასე სწორევენ ამის მამა-პაპათ და ეს აბრამი იმათი შვილიშვილი არის და ამდენს ხანს ნაქურდლად გპერიო. პირველად სვიმონ მეფეს შეუწირავს და მეორედ მეფეს გიორგის აქ ეს კაცი და მამული და ჩაჰყვება ფიცხისკელს მამის ხარაშვილი.

ჩვენ ეს სადავო აბრამი მოვაყვანინეთ, საშინელის ფიცით ვკითხეთ და ვამხილეთ: თუ მართალს არ გვეტყვი, ის წმინდა ეკლესია ასე შეგრისხავს, რაც ამ მამის შენისაგან იცოდე ან დედის შენისაგან, ყველა ჭეშმარიტებით წამე.

ამის მეტად კვლავ მითქომს მანგლელის ყმობა, ჩვენთან საშინელის ფუცით ფუცა: მამაჩემი მანგლელის ყმა იყოო. მამა რომ მომიკვდა, თბოლი დავრჩი. ეს გაბრიელ ყმად წამომედავა. დედაჩემმა იწყინა, ჩამოვიდა, ბატონს მოახსენა, ოქმი გვიბოძა. დედაჩემი ამის სადაოში დაიკარგა. მე პატარა დავრჩი და უპატრონე ყმურად მიმსახურებდა. მაგრამ მე რომ ვიცოდი მანგლისის ეკლესიის ყმობა, ყოველთვის ვეტყოდი: გაბრიელ, ნუ მეჭიდები ყმად, მე ეკლესიის ყმარ ვარ; მაგრამ თავი არ დამანება.

გაბრიელს ვკითხეთ: ამას კვლავ უთქომს ეკლესიის ყმობა.

გაბრიელმა თქვა: მართალია, დედა ამისი გზაზე დაიკარგა და ესეც უთქომს: მე ეკლესიის ყმა ვარო; მაგრამ მეც ასე მითქომს: სწორედ მითხარ, ან ჩემს მამულს რათ ეჭიდები ან ჩემს ყმას მამულისა და საქონელის წილს რათა სთხოვ. ამას რომ ამისი უარი არა უთქომს რა, მეც მრავალი ჭირნახული დამიცს, რადგან ჩემს ყმად მეგულეობდაო.

ამ გუჯრების ნახვით, ამათის ჩივილის მოსმენით ეს მამის-

ზარაშვილი აბრამ აღმოჩნდა ფიცხისელათ და მანგლისის
ეკლესიის ყმაღ.

და გაბრიელ რომ ჩივის დიდი ქირნახული დამიცხევენი
ხანს რომ ყმურად უმასახურნია და ეკლესიას სამსახურთი დაქვემდებარება
ბია, ის იკმაროს; ქირნახულისას სხვას ველარას შეუვა.

ბატონო ყორიასაულბაშო ს ა [ა] მ ი ს შ ვ ი ლ ო ზ ა ა ლ! ეს ასე
აღასრულებინე. აპრილს ა, ქორონიკონს უკბ.

მეთოლი	მეფემ მყო...
	ქახოსრო

367. ბანინება ღვთის აღმსარებლის შიის მარაბ ჯაოშვილის საქმეზე

1794 წ. 17 მაისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 25, საბ. № 106. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[114v] მის უწმინდესობას ჩვენ, მსაჯულნი, ვანლდით. ჯაო-
შვილი მერაბ უჩიოდა ალექსიძეს მღვდელს და ვითს
და მის ძმას ზაალს; მე ჯაოშვილი ვარო სვეტისცხოვლის ყმაო
და გუჯარშიაც უწერივარო. ბატონმა შენმა დიმიტრიმ რომ შე-
იტყო ეკლესიის ყმა ვიყავ, ეს წერილი მომცა: შენ სვეტისცხოვლის
ყმა ხარ, ალექსიძეს არ მიგცემო. ახლა ტყუილად მედავებო.

ალექსიძემ მიუგო: როცა შენ ეგ წიგნი მოგცა, მაშინ
დიმიტრი ჩუენ გვიწყრებოდა და ამისთვის მოგცა ეგ წიგნები. თუკი
ეკლესიისა იყავ, პირველს წიგნში რომ გიწერს: შენ, ჩუენს [115]
მემკვიდრეს ყმას გიორგი[ს] შვილს ეს წყალობის წიგნი მოგეცი,
რომ ჩუენს სახასოდ დაგიჭირეთ, ალექსიძეს აღარ მიგცეთო, თუ
ჩუენი არ იყავ, რათა სწერს, აღარ მიგცეთო. და თუ ეკლესიისა
იყავ, რათა სწერს — სახასოდ დაგიჭირეთო. გვიწყრებოდა, ხან მა-
გასა სწერდა, ხან — იმას, თორემ ჩუენი მკვიდრი ყმა ხარ წრომელ
გიორგის შვილი, ორასი წელიწადია რომ ნარგები ხარო და ტყუი-
ლად შენს თავს მართმევო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს და დიმიტრისაგან მიცემული წიგნი
ვნახეთ, ხან სწერს, რომ მკვიდრი ჩუენი ყმა ხარო, ხან სწერს —
ჩუენი ყმა არა ხარ სვეტისცხოვლის ყმა ხარო. რადგან წართქმა და
უკუთქმა აღმოჩნდა, ამის გამო ფიცი განვაჩინეთ: წადგეს ზაალ
მღვდლის დავითის შვილი, შვილი ფრიდონ თან მიიყოლიოს და
ორი აზნაური თან მიიყოლიოს; წადგეს ზაალ ძმისწულით და ორის
აზნაურით და ასე ფუტოს: «ამის მადლმა, თქვას მერაბავ, შენ გი-

ორგის შეილიცა ხარ, წრომელიცა, ჩუენი მკვიდრი ყმაცა და გუ-
ჯარშიაც რომ ჯაოშვილი სწერია, შენ ის არა ხარ.

ეს თუ ასე იფიცა, ზაალს მის ძმას და შეილს დაურჩება მერაბი
თავისის ძმებით. და თუ ვერ დაიფიცა ზემო მოხსენებულისაებრ
მოწმებით [v] ზაალმა, სვეტიცხოველს დარჩება ყმად მერაბ თა-
ვისის ძმებით.

ბოქაულთხუცესო მ ა ლ ა ლ ა შ ე ი ლ ო ი ო ა ნ ე და ბ ი მ-
შ ი ა შ ე ი ლ ო ბ ე რ ო! [ეს ასე] აღასრულეთ. მისის იზ, ქორო-
ნიკონს უპბ.

ზემორე რომ აზნაურით ფიცით სწერია, ამ გლეხმა მერა-
ბამ თქვა: მე აზნაურებით არ დავიფიცებო, რომელთანაც გერად
მიპყოლია მამაჩემი, გიორგი[ს] შეილი რომ არისო, მარტო ის შე-
მომფიცოს, რომ მე მაგისი ყმა ვიყო, ვჯერვარ და ვეყმობიო.

რადგან მერაბამ იმ გიორგა შეილის ფიცი იყაბულა და არა
სხვისა, წადგეს ზაალ თავის ძმისწულით და რომელიც გლეხი მე-
რაბ დაუნიშნა, იმ გლეხით ზემო მოხსენებულისაებრ თუ იფიცა,
დარჩეს ალექსიძეს ეს გიორგა შეილი.

ამის სახლისკაცი და ორი უმტერ-უმოყრო აზნაურიც თან
მიიყოლიოს და ზემო მოხსენებულისებრ ფუცოს. თუდა თავკმარი-
ყო ამ ერთს გლეხზედ ფიცი სამართლით, მარა დამფიცებელმა და
მოფიცარმ[ა] ორთავ იყაბულეს ასე ფიცი და მისთვის ასე მძიმედ
დაიწერა ეს ფიცი, თორემ სამართალი ამდენის მოწმით არ დაფი-
ცებდა და თავდათავ ფიცს აკმარებდა. რადგან ორთავ იყაბულეს,
მისთვის ზემომოხსენებულისაებრ ფიცი მოწმით განვაჩინეთ.

მისის უწმინდესობის ბრძანებით [116] განაჩენი მებოძა მე,
მ ა ლ ა ლ ა ს შ ე ი ლ ს ბოქაულთხუცესს ი ო ა ნ ე ს, რომ ეს
ა ლ ე ქ ს ი ძ ე ზ ა ა ლ და ამის ძმისწული რო[მ] ის აზნაურით და
ერთის თავის გლეხით, რომელიც თავის ნებით მერაბამ მოინდომა,
საფიცრათ რომ წადგნენ, წარმოდგა მერაბა და იმის ძმები და თავი
დანაშაულზე დადვეს, დაფიცება ველარ შეიძლეს.

ბროვლის სალთხუცეს[ი] ი ო ს ე ბ და ერთობით საციციანო
აზნაურშვილები სულ ამ გარიგებაში დამსწრეთ არიან]. ამიმარ-

† მეს ასე.

თავს ხელი¹ და ალექსიძესთვის² მიმიბარებია. დაიწერა სექტემბერის
 კვ, შორონიკონს უკმ. ბეჭედი არ მქონდა, ეს ჩემი ხელია **ერკონული**
 თავში: **გინგლირთქა**

ჩვენ, მეფე ყოვლისა საქართველოსა და სხვათა გიორგი,
 ამ მსაჯულთაგან განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. ნოენბრის კმ, ქო-
 რონიკონს უკმ.

368. პანჩინება თეიმურაზ ჩაიძისა და დავით მალრაძის საქმეზე

1794 წ. 21 მაისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 14. საბ. № 63. პირი. ქალაღი. შხედრული.

[87] მათს უმაღლესობას მეფეს ბატონს მამაჩვენს ჩვენ, მათის
 შვილის გიორგისათვის ამ ჩხეიძეების ბრძანებისაებრ ჩხე-
 იძეთემურაზ და მალრაძე დავით სამართალში ვა-
 ლაპარაკეთ და ამათი სარჩელი ყველა თითვეულად მოვისმინეთ.

და ამ მალრაძებს ამ საქმეზედ მათის უმაღლესობის ოქმი და
 ჩვენი და მ[ვ]დივანბეგებისაგან მიცემული სამი რივი სამართლის
 წერილები ჰქონია და გადაწყვეტილი ყოფილა მათი სარჩელი. მაგ-
 რამ ჩხეიძე[ე]ბს ეს მალრაძე დავით სურამში დაუჭერიათ და
 ბევრიც უციათ და ის წერილებიც წაურთმევიათ.

და ჩვენ ჩხეიძეს თეიმურაზს ის წართმეული სამართლის წერი-
 ლები მოვსთხოვეთ და ბევრჯერ აშა ჰკრა, რომ აღარა მაქვსო; და
 პოლოს ბევრის ცდით ერთი მდივანბეგებისაგან მიცემული განაჩენი
 გამოვაჩენინეთ, რომ მათის უმაღლესობისაგანაც დამტკიცებული
 არის. და ის სხვები კი აღარ გამოაჩინა.

და ამათი სარჩელი რომ გავსჩხრიკეთ, რიგიანი სამართალი იყო,
 ის პირველი განაჩენი და ჩვენც ამ წერილით ისევ ის მდივანბეგე-
 ბისაგან მიცემული სამართალი დავამტკიცეთ.

ბატონო აბაშიძე ევგენ! მათის უმაღლესობის [88]
 ბრძანებით ამათი მოასილი შენ ხარ, და როგორც ის პირველი გა-
 ნაჩენი აცხადებს, ისე აღასრულე. აღიწერა მაისის კა, ქორონიკონს

უკმ.

1 ჭამიპარტეს. 2 ალექსიძებლ თვინ.

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორეს შვილის
ნის შვილის გიორგისაგან განსჯილს სამართალსა ამას

მაისის კვ, ქორონიკონს უკვ.

369. ბანიძეა თომა აბულგარდისშვილის და იოსაბ ცალქალმალიძის

მამულის საქმეზე

1794 წ. 1 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10005. დედანი. ქაღალდი. 33,7×21,2 სმ.

მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. აბულგარდის შვილი მღუდელი თომა ჩიოდა: ხანდაკეს ჩემის მამა-პაპის ნასყიდი გრძელა მიწა დაუქვრია იოსებ ცალქალმალიძეს და არ მანებებს, სამართალი მაღირსეთო.

იოსებ მიუგებდა: შენმა სახლისკაცმა მოჰყიდა მამა-ჩემს ის მიწა, ნასყიდობის წიგნი მქონდა, ფარსადან მდივანბეგს მიუტანე, დაჰკარგოდა: ფარსადანმა ეს წერილი მომცა: შენი წიგნი მქონდა ნასყიდობისა, დავკარგეო. ეს წიგნი მიუტანე, ვაჩვენე შუაყაცო. ეს განაჩენი მომცეს: ეს მიწა იოსების ნასყიდი ყოფილაო, უწინაც მე მიჰირავს, ახლაც მე მიჰირავსო.

თომამ მიუგო: მართალია, ორის დღისა იმ ჩემს სახლს-კაცს მოეყიდა, წიგნი მოეცა, მაგრამ ის წიგნი ისევ ჩვენვე დავიხსენითო. ფარსადანს რომ წერილი მიუცია, შენი წიგნი მქონდა დავკარგეო, იმ წიგნში კალამს ეთამაშა, ექვსის დღისა ეწერაო.

სამართალმა განიხილა რომ ექვსის დღისა მდივანბეგისაგან ჩაწერილი არ ყოფილა და შემდგომად ჩაწერილა. თუ სამართალს იოსებისაგან ჩაწერილად აღმოეჩინა, იმ ორის დღისაც წაერთმეოდა. მაგრამ სამართალმა ამ იოსებისაგან ჩაწერილად რომ ვერ განიხილა, მისთვის მაგიერი არ მიაგო. თომამ თქვა ორის დღისა უყო მისყიდულიო, მაგრამ ისევ დავიხსენითო. მისყიდვა ხომ თითონ თომამ თქვა, დახსნის წერილი კი არა ჰქონდა. ამისთვის იმ გრძელა მიწილამ ორის დღისა ზომით — იოსებს და სხვა — თომას.

მის უგანათლებულესობას რომ უბრძანებოა ოქმით: ღალა შეინახეთ, რომელსაც მიწა დარჩეს, ღალაც იმას მიეცითო, ამ ოქმს.

აქეთ რაც ღალა ამდგარა, ორი წილი თომას უნდა მიეცეს და მედი იოსებს.

ამილღაბარ ციცის შვილო! ეს ასე აღასრულე. ქორონიკონს უპბ.

ერქენული
თეოდოსი

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო
2. მეთოდი
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.
4. მონა ღთისა თუმანიშვილი მდივანი სულხან.

370. განიხილავთ ააპა და ეგნატო თუმიანოვილის გაყრის საკმეო

1791 წ. 1 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14885. დედანი. ქალაღი. 41X16,5 სმ. მზედრული. განვეთიღობის ნიშნად ნაბმარია წერტილი.

ქ. თუმანის შვილი პაპუა და თავისი ძმისწული ეგნატე გაყრილიყვნენ*. და მას უკან რაც სალაპარაკო დარჩომოდათ, იმის გასარჩევლად თავიანთ ნებით მე, ყორღანაშვილი მიღახვარი ოსეფა და მდივანი მანუჩარ, დაგვსხეს. და როგორც ვეპარიგეთ, იმისი განჩინება მივეციოთ, რომ ხელთ უჭირავსოთ. და რომელიც იმ განჩინებაში საქანგარიშოთ იყო დაწერილი და ან მცირე რამ სალაპარაკო გასარჩევ-გასაყოფი იყო, ისინიც ახლა გაგვირიგებია და ამას ქვეით თვითეულად გამოგვიცხადებია. ამით ორ რიგათ მიცემულს ჩვენს განაჩენში როგორც სწერია, ისე უნდა ჰქნან.

ქ. სასახლის ადგილზე კოშკზე კიდევ ლაპარაკობდენ. ამისი, როგორც ჩვენს მიცემულს პირველს განაჩენში როგორც დაგვიწერია და გაგვირჩევია, ისე უნდა იქმნას.

ქ. ხარების საყდრის უბანში რომ სახლი აქვსოთ, ის სახლი უწინვე ეგნატემ თავისი ნებით ოთხმოც თუმნად საშუალოდამ აიღო. ამისი ორმოცი თუმანი ხომ ეგნატესია და პაპუას თავისი წილი ორმოცი თუმანი ეგნატესაგან ასე უნდა მიეცეს: ოცი თუმანი დღესვე უნდა მისცეს და ოცი თუმანი ამ განჩინების რიცხვიდამ ორს წელიწადში უნდა მისცეს, წელიწადში ათ-ათი თუმანი უსარგებლოთ. და ოთ ამ ვადას გადაქცილებს ეგნატე, მასუკან მიცემამდინ ეს ოცი

* იხ. 1787 წ. 27 ნოემბრის განჩინება ამავე საქმეზე (აქვე, № 232).

თუმანი სარგებლით უნდა მისცეს. და პაპუას რაც სახლის გაქოთ/ ბაზე დაუხარჯავს, ის ოსტატს აჩვენონ და რასაც სამართლებას/ ოსტატი იტყვის, ისიც ეგნატემ დღესვე უნდა მისცეს/ და/ სახლები ეგნატეს დაქანებოს.

ქ. ს უ ფ რ ა ჯ ი ა ნ თ უ ბ ა ნ შ ი რომ ქოხების ადგილი აქვსთ, იმის გასაზომათ და დასაფასებლად ქეთხუდები და გალატოზი უნდა მიქიყვანონ, გაქაზომინონ და დაქაფასებინონ. თუ უნდოდეს ზომით, თუ უნდოდესთ დაფასებით გაიღონ. იმ ადგილისა ერთი წილი ეგნატეს უნდა მიეცეს და ორი წილი პაპუას. საშუალოდამ ერთი წილი მეტი საჭირნახულოთ ეძლევა.

ქ. ხაერთო კაცის ქალი ეგნატეს რომ მოახლეთ შეუყვანია, იმისი ასე უნდა იქმნას:

თუ ეგნატეს უნდოდეს, ის მოახლე პაპუას მისცეს და იმის სამაგიეროთ ოთხი თუმანი თავის წილათ პაპუას გამოართოს. და თუ არა, რადგანაც მოახლე ეგნატესა ჰყავს, ისევ იმასვე ჰყვანდეს და იმის სამაგიეროთ ეგნატემ პაპუას თავის წილისათვის სამი თუმანი — ოც მისცეს. კახეთს ამ მოახლის ძმისწული და რძალი არის. იმისი გამოყვანა და მოყვანა როცა შეიძლონ, ორისავე საერთო იქნება და უნდა გაიყონ.

ქ. ხალაპარაკო სახლის ავეჯულობისა და პირუტყვისა ასე უნდა იქმნას:

ამისი სამართალი პირველათ ჩვენს მიცემულს განაჩენშიაც სწერია და აქაც მოკლეთ მოვიხსენეთ. რაც პირუტყვი უწინ გაუყვიათ, იმაში ერთმანერთთან, არც იმ პირუტყვთან და არც იმის ნაშენთან და არც იმის ნაშენით ნასყიდთან საქმე არა აქვსთ, და თავთავისი არის. და ასრეთვე სახლის ავეჯულობისა, რაც გაეყოთ, ხომ გაეყოთ და რაც დარჩომილიყო, ორივე მხარეს ცალ-ცალკე სია დაგვიწერია და თავისი სამართალი ზედვე მოგვიწერია და ისე უნდა ჰქნან.

ეგნატე პაპუას ასე ელაპარაკებოდა: გასაყოფი პირუტყვიც დაგვრჩა და საერთო თერთიდამაც იყიდეთ და მუშაობის იარაღიც არისო, რომ მე წილი მაკლიაო. ამის პასუხებს პაპუაც აძლევდა. ამ რიგათ ერთმანერთს შესწამებდენ. მაგრამ ჩვენ მშვიდობისათვის ორისავე ხალაპარაკო-სათხოვრისათვის ჩვენთვის ანგარიში დავიჭირეთ, საჭირნახულო თუ სხვა ერთმანერთში გავიანგარქიქეთ. ახლა პაპუამ ეგნატეს უნდა მისცეს ექვსთუმანი-ნახევარი უსარგებლოთ.

ქ. ჩვენის განაჩენის წერილით, სამს კალამთ, თავის წილათ, ეგ-

ნატეს პაპუას მისაცემით დაედო თავნი ცხრა თუმანი. ქორონიკონს უოზ, ამ წლის მკათათვის დამდექილამ ქორონიკონს უპპ, ამ წლის მისის გასულს იქნება თვე ნთ. ამისი სარგებლის ჯამი იქნება 11 (5 თუმ., 3 მინალთ. და 2 შაური). თავნი და სარგებელნი თოთხმეტი თუმანი, სამი მინალთუნი და ორი შაური — იღ ძრ ამდენი. აქედამ ეგნატეს წილათ ქოხების გირაოს ოეთრის მესამედის ორთუმანახევრის სარგებელს ნთ თვისას ა წღნ (1 თუმ., 4 მინალთ. და 15 შაური) ამდენს რომ გამოვიდეთ, ახლა ეგნატემ პაპუას უნდა მისცეს იღ ჭტნ — თორმეტი თუმანი, რვა მინალთუნი და შვიდი შაური.

ქ. იენგუანთ იღ თუმნისა (13 თუმ.) საჭირნახულო ეგნატემ პაპუას უნდა მისცეს ა ფნ ერთი თუმანი და თერთმეტი შაური.

ჯრნ ქ. მუშრიბიანთ ი თუმნისა (10 თუმ.) საჭირნახულო ეგნატემ პაპუას უნდა მისცეს რვა მინალთუნი და სამი შაური.

ა ქ. იენგუანთ პაპასთვის ეგნატეს რომ ორი თუმანი გამოურთმევია, ამისი ერთი თუმანი პაპუას უნდა მისცეს.

ქ. ჯამი ხუთის კალმისა, აქ გამოცხადებულისა, პაპუას მისაცემისა: თვრამეტი თუმანი, შვიდი მინალთუნი და ერთი შაური — იღ კნ ამდენი. აქედამ ექვსთუმანახევარი პაპუამ ეგნატეს უნდა მისცეს, რომ ამავე ვანჩინებაში მოხსენებული არის. იმას რომ გამოვიდეთ, ახლა ეგნატემ პაპუას უნდა მისცეს თორმეტი თუმანი, ორი მინალთუნი და ერთი შაური — იღ ცნ ამდენი. ეს ახლავ ან თეთრი უნდა მისცეს და ან თამასუქი.

ამათი საჩივრების საქმე ასე გარდასწყდა. ერთმანერთთან საღაო აღარა აქვსთ რა. თიბათვის ა, ქორონიკონს უპპ.

ქ. რაც საოჯახო წიგნებაა, თუ მამულისა თუ სახელოსი და თუ ბარათი, იმისი ასე უნდა იქმნას:

რომელიც მამულები და გლეხი გაუყვიათ, ვის რომელიც რგებია გლეხი და მამული, იმისი ბარათი და წიგნი თავ-თავისთვის უნდა ჰქონდესთ. და რომელიც ასეთი წიგნია, რომ საერთო და საოჯახო არის, ან მამულისა, ან სახელოსი და ან საერთო მამულისა, იმისი გაყოფა ხომ არ იქნება. ის წიგნები პაპუას უნდა ჰქონდეს და იმ წიგნების პირი ნუხსათ უნდა გარდმოიღოს და ზედ პაპუამ ხელი მოაწეროს, რომ ეს წიგნები მე მაქვს, და როცა საჭირო და სახმარი

იყოს, გამოვიტანო. და ის ხელმოწერილი ნუხსა ეგნატეს უნდა მის-
ცეს, რომ იმას ჰქონდეს.

ესენი ერთმანერთთან ასე გავაშველეთ, რომ საღვთისმეტყველო
სადაო აღარა აქვსთ რა.

ქ. ამ სამართლის ყაბული მაქვს მე, თუ მანის შვილს პა-
პუას. ეს ჩემი შვილი იოსების ხელი არის და ჩემი ბეჭედი.
ბეჭედი: მონა ღთისა პაპოა.

კიდევ:

ქ. ამ სამართლის ყაბული მაქვს მე, თუ მანის შვილს
მდივანს ეგნატეს, ეს ჩემი კელია და ბეჭედი. ბეჭედი: ... ეგ-
ნატო.

ეს თორმეტი თუმანი და ორი მინალთუნიც მომბარდა მე — იო-
სებ თუმანის შვილს მდივანის ეგნატისაგან. მკათათვის ია, ქორო-
ნიკონს უპგ. იოსებ

ბეჭედი: განაწო მოსე ფარაონისადა მილახვარი იოსებ
ხელრთვა: მანუჩარ

ქ. ამ განჩინებით სახლებს ორმოცი თუმანი რომ სწერია,
მომბარდა მე, იოსებს. ეს ჩემი ხელი და ბეჭედი არის. იანვრის ია,

ქორონიკონს უპგ. იოსებ

ქ. და ამ სახლებზედ დანახარჯი თორმეტი მინალთუნიც მომ-
ბარდა. იოსებ

371. ზანჩინება მკათათუნიცის შიის კავალაშვილის საქმეზე

1794 წ. 4 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 1959. პირი. ქალღი. მხედრული.

ქ. მის უმაღლესობას ებძანა: ქამალაშვილი რომ უჩივის
ქვაბთახევის არქიმანდრიტს ანტონის, ალაპარაკეთ და სამართალი
მიეციეთო. ბრძანებულისაებრ ვალაპარაკეთ.

ქამალაშვილი ასე ჩიოდა: ჩვენ გორელნი სახასონი
ცყოფილვართ. გორელს გოგიჯანაშვილს მივკედლები-
ვართ, გოგიჯანაშვილს ყმათ დაუქირავართ. შანაოზ მეფეს
პოხსენებია, ეს ოქმი უბოძებია: ქამალაშვილები ჩვენი ყმანი არი-

1 + საბ.

ნო; მაშინვე სახასოდ გამოვსულვართ. მერმე მეფეს ბაქარს
უნახავს ეს შანაოზის ოქმი. ბაქარსაც ეს ოქმი უბოძებია; ჩვენც
ხასონი ყოფილხართ, ისევ ჩვენ ყმად უნდა იყუნეთო.
ლებით გორი დამ ავეყრილვართ, ქსანზე ახალგორს დაე-
სახლებულვართ. ახლა ეს შედავება, სამართალი მაღირსეთო.

არქიმანდრიტმა ანტონიმ მიუგო: პირველად
ჩვენს ყმას გოგიჯანაშვილს რაც მამული და ყმა ჰყოლია, ყველა
ჩამოურთმევია, მაშინ თქვენც ჩამოგართო და ეგ ოქმი მოგცათ. მე-
რე მეფე ბაქარს ეგ ოქმი რომ ენახა, მაგ ოქმის პირზედ ბაქარსაც
ეგ ოქმი თქვენთვის ებოძა. ჩემს მოადგილეს არქიმანდრიტს რომ
შე[ე]ტყო ბაქარისაგან ოქმი[ს] მოცემა, მოეხსენებინა: ეკლესი[ი]ს
ყმა არისო. მაშინ ეგ ოქმი ამ მიზეზით მიუცია მეფეს შანაოზს. მე-
ფეს ბაქარს რომ შე[ე]ტყო თქვენი ჩვენის ეკლესი[ი]ს ყმობა, მაგ
შენის ოქმების დასაყენებელი ეს ოქმი უბოძებია. და ამ ოქმით ისევ
ეკლესი[ი]სათვის დაუნებებია.

შენი ახალგორს ყოფა რომ შევიტყე, ბატონის შვილს
გიორგის მოვახსენე. ბატონის შვილმა თავის ძეს იოანეს უბოძა-
ნა მე და შენი სამართალი. ბატონის შვილმა იოანემ გვა-
ლაპარაკა. ეს განაჩენი მომცა: ეს ქამალაშვილი ქვაბთახევის ეკლეს-
ი[ი]სა არისო. ახლა მეორედ მიჩივნება სამართლისა არისო.

ამათის ლაპარაკის მოსმენით და ამ წერილების აღმოკითხვით
ეს ქამალაშვილები ქვაბთახევის ეკლესი[ი]ს ყმა არის. ამისთვის მე-
ფე ბაქარ ოქმით ბრძანებს: გოგიჯანაშვილს მეფე შანაოზ გასწყრო-
მოდაო, ყმა-მამული ჩამოერთმიაო. ისევ იმისთვის წყალობა ექმ-
ნაო, დღეს აქამდენ იმას ეჭირაო. ერთს იმის ყმას ქამალაშვილის
წიგნი შერჩომოდა. ახლა ის წიგნი მოგვიტანა და იმის პირზედ
ჩვენც წიგნი უბოძეთო. ახლა მოკითხული ვქმენით, რადგან იმისი
მამული ქვაბთახევისა ყოფილიყო, ახლა ეს ქამალაშვილი ჩვენც
ისევ წყალობა გვიქმნიაო.

თუმცა მეფის ბაქარის ოქმებს რიცხვები არ უჯდა, რომ იმ
რიცხვებით პირველი და შემდგომი გაგვეჩია, მაგრამ ამ ოქმის
აღმოკითხვამ გაგვარჩევინა, რომ არქიმანდრიტის მოტანილი ოქმი
შემდგომია, რომელშიაც აცხადებს: შანაოზის წიგნი შერჩომ[ო]და
ქამალაშვილსაო, მისთვის ჩვენც წერილი მივეცითო; ახლა მოკი-
თხვით რომ ეკლესი[ი]სა ყოფილიყო, ისევ ეკლესი[ი]სათვის მიგვი-
ციაო.

1 ჩვენს ყმას ჩვენის ყმის.

ამ ოქმის ძალით და ჩვენის სამართლით დარჩა ეს ქაბალაშვი-
ლები ქვაბთახევის ეკლესიას, რომელიც ამის მოასილი ხარკისა და
შალაშვილები არქიმანდრიტს ანტონის მოაბარე. აგვისტოს 1794 წელს.

რონიკონს უპბ.

მეფემ მეო ... ქაბოსრო

მეთოლი

მდივან სევი დავით

კიდნე:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის მეგობრივი,
განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. სეკდენბერს კე, ქორონიკონს უპბ.

ვიორგი

372. განიხილვა დიმიტრი სიმონიშვილისა და ბჟანან ამილახვარისშვილის

გაგულის საქმეში

1794 წ. 8 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1683. დღიანი. ქალაღი. 45,5X28 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მის უმადლესობას ებძანა: ხადაკუანთ კაკალას ვა-
რისი ხიმშიაშვილი დიმიტრი უჩიოდა ამილახვ-
რის შვილს ბეჟანს — ხადაკუანთ კაკალას ქვრივ-ობოლს
აწუხებს დიდათ ს[ა]დმეო, რომ უნდა ალაპარაკეთ და სამართალი
მიეციოთ. ორნივე მოდავენი მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

ვა[არისი] ასე ჩიოდა: დიღმის კართან სახასო ლელუ-
კაშვილს დუქნები ჰქონებოდა. იმ სახასო ლელუკაშვილმა ორი
დუქანი ჩვენ მოგვეყიდა; ოთხი დუქანი იმ ლელუკაშვილს ამ ამი-
ლახურიანთ ყმისათვის მიუყიდა ამათ ყმას; აბელაშვილმა
სტეფანემ და როსტომ[შ]ა ჩვენ მოგვეყიდეს; ორი დუ-
ქანიც თავეთს ქალს შხითვად გაატანეს. იმ ქალებმაც ამ სიგლებით
ჩვენ მოგვეცეს. ის მამულეები პირველადვე სახასო კაცისა იყო, გა-
რეშე კაცს ვყიდა; დასჭირდა, ისევ სახასო კაცმა ვიყიდე. ახლა
ქვრივს ობოლს ბეჟან ძალით ართმევს, სამართალი მაღირსეთო.

ამილახვრის შვილმა ბეჟანმა მიუგო: ეგ ადგი-
ლები ჩვენის ყმისა ყოფილა, ჩვენგან წყალობად მიცემული. ჩვენ-

1 მოგვედა. 2 მოგვედეს.

გან მიცემულს მამულს თუ სამართალი გააყიდვინებს, ნება სამართლისა არისო.

რადგან ბეჟანმა იჩივლა, იმ ჩვენს კაცს ჩვენგან უმრცხველად ჰქონდა ეგ მამულიო, ჩუენ კაკალას ვ[ა]რის[ს]ვე დიმიტრიძის ნების ძველი სიგლები მოვთხოვეთ, რომ პირველათვე ის ადგილები სახასო კაცისა ყოფილიყოს, სახასო კაცს ამილახვარიანთ ყმისათვის მოეყიდოს, ნასყიდი ამილახვარიანთ ყმას გაეყიდოს.

კაკალას ვ[ა]რისი დიმიტრიძე მტკიცე სიგლები წარმოაყენა, რომელშიაც განცხადებული იყო: ეს ადგილები ლელუჯაშვილებისა იყოო და ჩვენ თქვენ აბელაშვილებს მოგყიდეთო. ამ სიგელს მელიქი და ქეთხუდები ბეჭევდნენ. ამით აღმოჩნდა, რომ სახასო კაცისა ყოფილა და ამილახვარიანთ ყმას უყიდიო.

მეორე სიგელი წარმოაყენა ამ ხიმშიაშვილმა დიმიტრიძემ: ეს ადგილი ჩვენი ნასყიდი იყოო, დამპირდა და შენ კაკალას მოგყიდეთო; ამ სიგელს მელიქი და ქეთხუდანი ემოწმებიან მტკიცეს სიგლით.

რადგან სამართალში აღმოჩნდა, რომ ის ადგილები სახასო კაცების ყოფილა, სახასო კაცისათვის მიუყიდიო, ასე გასყიდულს მებატონე თავის გლახს ვერ დაუშლის გასყიდვას. დარჩა სამართლით დიდი კარიდ[ა]მ მოკიდებული სიგლებით დუქნები, რომელიც მიჯნები უწერია, კაკალას ვ[ა]რისისა და ობლისა.

ბეჟან ასე უსამართლოთ ნულარ აწუხებს ამ ქერიე-ობოლს, თორემ სამართალი უწყენს. რომელიც ამისი მოასილი ხარ, ეს ასე აღ[ა]სრულე. აგვისტოს 8, ქორონიკონს უპპ.

შვილი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. მეთოდი
3. მდივანბეგი დავით
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ
5. მონა ღთისა თემანიშვილი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკალასბაშ მყო მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
7. არ ირჩევა

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა და სხუათა მეორე

ირაკლი ვამტყიციებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამს. აგვის-
ტოს კ, ქორონიკონს უპპ.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდებენ.

373. ბანინება ბანცურაანთ შრის მიხსნა კონსტანტინის საქმეზი

1794 წ. 17 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 302. დედანი. ქალაღო. 33X21,3 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად უოველი სიტყვის შემდეგ ნახვარია წერტილი.

ქ. ბანცურის შეიღს ანდუყაფარს და მის ძმის-
წულს დავითს მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს გი-
ორგისთან ეჩივლა: ერთი ჩემი ყმა კონსტანტინის ქი-
ტესა ამეყარა და ჭანანში დასახლდა, ყმობით თავს აღარ
მიდებსო.

ამათი სამართალი ჩვენ — კახეთის მოსამართლე[ე]ბისათვის
ებძანა. ორნივე ვალაპარაკეთ.

ანდუყაფარ ეპასუხებოდა: ოსმალობას წინად ჩამოსულნი
ხართ, ჩემს მამულზედ მდგარხართ, სასხლავი, სახნავი გჰყრიათ და
ყმურის რიგით და განწესებით გიმსახურიათო; რომლისამე მიზე-
ზით შამოგვეწყერ, ბედნიერს კელმწიფეს ჩემს მალვით არზა მიარ-
თვიო და სხვის ყმობა მოახსენეო.

ზემოხსენებულმა ქიტესამ ერთი არზა წარმოაყენა ბედნიერ
კელმწიფესთან მირთმეული, ესრეთ ეწერა: «ღმერთმან ბედნიერის
კელმწიფის ჰირი მოსცეს შოშია დაზნელის ყმას ბეროს.
შამაჩემი ოსმალობას ბანცურიანთას მისულა, იქ მდგარა, ფათერაკი
რამ გარდაჰკიდებია, ის საფათერაკო ბანცურიანთ მიუციათ და იმის
გამოისად ნასყიდობით გვიჰქერსო. თქვენს სიმალღეს მოვახსენე,
თქვენ მდივანბეგებს უბძანეთ ჩვენი სამართალი. გვალაპარაკეს-
ოთხი თუმანი ბანცურიანთ დანახარჯი დაგვადევს, გამოგვართვეს
და თავი დაგვახსნეუენესო. ახლა მაყა გვადგას და ისევ გვერისო და
ბანცურიანთ გვაძლევსო».

ამავ არზის პირზედ ოქმი აწერია: «მაყაშვილო მაყავს
ეს კაცი ამ არზით რომ ასე ჩივის, რადგან თავდახსნილი ყოფილა,
ქელი აიღევ, ბანცურიანთ რაღა საქმე ექნებათო».

ჩვენ თავდახსნილობის წერილი მოვთხოვეთ და არა ჰქონდა.
შეორე წერილი წარმოაყენა ამავ კონსტანტინელმა: «ესე წიგნი მოგე-

ით ჩვენ კოხტასშვილმა ქიტესამ და ძმამან ჩემმა
გოგიამ თქვენ ბანცურის შვილს ანდუყაფარს, მის
წულსა შენსა დავითს, ასე, რომე ოსმალობას წინ ჩამუჭრულნი
ვართ, მამა-პაპით შენი ყმანი ვყოფილვართ და ახლაც ვინა
გყმევეთო; არას კაცს ჩვენთან საბატონუმოთ თქვენს გარდა სხვას
კაცს კელი არავისა აქვსო.

ამ წერილზედ მდივანბეგების¹ განაჩენი აწერია: არხიმან-
დრიტმა იოანემ იჩივლა, ეს კაცი თავდახსნილი არის და ეკ-
ლესიას დავით ბანცურის შვილმა მიართო და შესწირაო. ბანცურის
შვილი დავით ფიცავს, არც შემიწირავს და თუ შევწირე, წერილს
დავდებდიო.

ჩვენ შეწირულობის წიგნიც მოვთხოვეთ კოხტასშვილს, მარამ
არც ეს წერილი გამოცხადდა.

პირველად ამაზე ტყუის — თავი დავიხსენო და თავდახსნილო-
ბის წიგნი არა ჰქონდა; მეორეს ამაზედ ტყუის — არზას აძლევს
მეფეს, შოშია ღაზნელის ყმა ვარო და ბანცურიანთ წიგნს აძ-
ლევს — მამა-პაპით შენი ყმანი ვართო; და მესამეს ამასა ტყუის —
დავითმა შემწირაო. დავით ფიცავს და არც შეწირულობის წიგნი
ჩანს.

ამ სამის საქმითვე გამტყუნდა და ჩვენის სამართლით დარჩა
ანდუყაფარს და ამის ძმისწულს დავითს კოხტასშვილი ქიტესა
და გოგია² ძმისწულებით.

ვინიციობა არის ამ ქიტესამ ან თავდახსნილობის წიგნი მოიტა-
ხა და ან ბანცურიანთაგან შეწირულობის წიგნი წარმოადგინა, ბან-
ცურიანთ ამ ქიტესასთან საბატონუმოთ კელი აღარ ექნებათ.

ჩვენ ეს სამართალი მივეციოთ და ნება მისისა უგანათლებუ-
ლესობისა არის.

ეწიკადასო ალექსანდრე! ასე გაქარიგე. ოკდომბრის იჴ,
ქორონიკონს უჴბ.

ბეკალი: მდივანი ლაშქარნივისი იოანე.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორ-
გი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. ოკდომბრის იჴ, ქორონიკონს უჴბ.

გიორგი

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი ბაგრატ, განჩინებას ამას
ვამტკიცებთ. ოკდომბერს იჴ, ქორონიკონს უჴბ.

ბაგრატ

¹ მდივანბეგების. ² გოგიამ.

1794 წ. 20 ოქტომბერი

ეროვნული

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3133. ღედანი. ქალაღი. 43x16 მმ. შედგენილია
 განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია მძიმე.

ქ. პართენ მდივნის შვილს და კონდოლს მსახ-
 ლობელთ ალავერდლისა, ჩოლ[აყა]შვილებისა და ენი-
 სელთ მოურავის ყმათ მამულზედ ჩხუბი გამორეოდათ, თოფები
 ესროლათ, პა[რ]თენ მდივნის შვილი და მაქავარიანი ორ-
 წიფ დაეხოცათ. მდივანი და ვით და მდივანი სვიმონ
 ჰიოდნენ და სამართალს ითხოვდნენ.

ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა მეფემან და
 სხუათა მეორემან ირაკლიმ, ეს სამართალი მივეციტ:
 რადგანც ალავერდლისა, ჩოლაყაშვილებისა და ენისელთ მოურავის
 ყმათ ერთმანეთის თანხმობით მოეხდინათ შფოთი, ან მკვლელნი
 რომელნიც არიან, ისინი უნდა სამართალს მოსცენ და ან თითონ
 ერთობით უნდა სისხლი დაუფრვონ.

პართენ მდივნის შვილი მესამე თავადათ ჩავარდა. მესამე თავ-
 ვადის სისხლი სანატრელის მეფის ვახტანგის სამართლის
 წიგნით — კმ ამდენს რიცხვში — სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანი
 არის გაჩერილი, რომ ეს სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანი ალავერდლისა,
 ჩოლაყაშვილებისა და ენისელთ მოურავის ყმათ უნდა დაუფრვონ.

მაქავარიანის სისხლი აქ მოხსენებული არ არის, იმისა
 სისხლი სხვა განაჩენით გაჩნდება. აღიწერა ოკდომბერს კ. ქორო-
 ნიკონს უპბ.

ქ. იასაულო ეშიკადასბაშის შვილო ალექსანდრე! ეს ასე
 აღასრულე.

ბაჰალი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

375. განჩინება მარშვიანთა შვის სირაბილადის სამეზა

1794 წ. 9 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 53. საბ. № 138. პარტი. ქალაღი. მხედრული.

[83] ქართუმიძე ფარსადან ჩიოდა: ერთი ჩემი მზით-
 ვის მოახლე ჩვენმა საერთო ნასყიდმა ყმამ სირბილაძე ბერ-
 მა გაქაწებილაო და ბუში აყოლაო. და რადგანც ასე მოხდაო, ავიყ-
 ვანე და ის გოგო იმ სირბილაძეს მივეცო. ჩემი ძმა ზა[ა]ლ ისევ
 ცოცხალი იყო. და როდესაც ვავიყარენითო, იმ კაცზე ჩემს ძმას —

ზაქალს ხმა აღარა ამოუღიაო. და ეს ოცი წელიწადი არასო, რომ
ის კაცი მე მყავსო და ჩემს ქელში სამი შვილიც სხვა ეყოლაო.

ახლა ჩემი ძმა ბერი და ქარუმ რომ გამეყარნენ, ვერძო
უფროსი იყო და ერთი უმცროსიო¹. ამათ საუფროსოზედაც ქელ
აიღესო, საუმცროსოზედაცო და ამ კაცის წილი მთხოვესო და ამი-
სის მიზეზით იმ კაცში წილი დაუდევო. ეს რომ ჩემმა ძმისწულებმა
ზაალის შვილებმა შეიტყვესო, ამათაც ლაპარაკი დაიწყესო და იმ
სირბილაძეზე და იმის შვილებზე შედავებიანო.

ამაზე ზაალის ობლებმა და [ა]მ ფარსადანმა ბევრი ილაპარაკეს.

და რადგანც სამართალში ჩაყვივდნენ, ის სირბილაძე ბერი
თავისის შვილებით საქმით დაედევით: ოთხთავ ძმათ სასწორიოდ
უნდა გაიყონ და ამისი განაჩენი ზაალის შვილებს მივეციო, რომ
ქელთ უჭირავსო. და ამ ქარუმძიქე ფარსადანს თავის მუახლის პა-
სუხი კი უნდა გასცენ.

ახლა ამ ფარსადანამ თავის მუახლის გაწბილებაზე [v] შექნა
[ლაპარაკი]. და ეს სამართალი მიგვიცია: რადგანც კაცი საქმით და-
იდვა, ამ ფარსადანს მოახლისათვის ერთი მართებული გოგო უნდა
მოსცენ და საუპატიოდ თორმეტი თუმანი თეთრი უნდა მოსცენ;
რომ ვახტანგ მეფის სამართლის წიგნში — საბ რიცხვში
ისე სწერია და ჩვენც ეს სამართალი გავვიჩენია.

იასაულო აბაზაძე პეტრე! ეს ასე გაარიგე. დეკემბერს თ,
ქორონიკონს უპბ.

გოგოს ფასი სამ თუმნად გარდაგვიწყვეტია, ასე გაარიგე.

მამებარა მე, იაკოფ ქარუმძიქეს, ბიძიჩემი ფარსადანი-
საგან სამი თუმანი და ბიჭებიც მამეც[ა], არაფერი ჩვენ ერთმანეთ-
[თან] ძმობისა და სიყვარულობის მეტი აღარა არის რა მამულის
მეტი, დღეს და დღეის იქით ერთმანეთის ძმობისა და სიყვარულის
მეტი; რომელმაც მშვიდობა სიყვარული სთესოს, ღმერთმან აკურ-
თხოს. შფოთისა და ჩხუბის მთესველს ღმერთმა კითხოს.

არის ამისი მოწამე: აბაზაძე პეტრე, ჩიკოიძე იო-
სებ.

მე, იოსებ ბასილაშვილს, ამ ორთავ ბიძაშენის სიტყ-

¹ უფროსიო.

ვით დამიწერია, მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა იან[ე]რის ე. ქორონიკონს უპგ.

მამბარდა მე, ფარსადან ქარუმიძეს იაკობ ჩემის ძმისწულდესაჲს, გან სირბილადის ბერის მეოთხელი. ქორონიკონს უპგ.†

მე, გ ი ო რ გ ი მ ღ ვ დ ე ლ ი, ამის მოწამე ვარ, დამწერიც ამათის სიტყვითა და ყაბულობითა. †

მე, პეტრე აბაზაძეს, ამისი მოასილი ვიყავ, ასე გამირიგებია ამათის ყაბულობით და მოწამეც ვარ. ქორონიკონს უპგ.†

376. ხანინიშაზა მარკალე II-ისა იოანე აბაშიძისა და ზაალ ანდრონიკაშვილის მამულის საკმეზა

1794 წ. 17 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 453. დედანი. დაზიანებული. მარჯვენა და ქვემო კიდე მოხეულია. ქაღალდი 38x19,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და მძიმე.

ქ. ქეშიკიბაში აბაშიძე იო[ანე ანდრ]ონიკაშვილს ზაალ მარტ[ყოფის მოურ]ავს უჩიოდა: ჩემის მიწის გასადევარი კაპრეთის გვერდა ზაალ მოურავს უქირავს და არ მანებესო.

[ჩვენ, სრულიად] საქართველოსა და სხვათა მეფემ მეორე მან ირაკლიმ, ესენი ჩვენს წინაშე სამართალში ვალაპარაკეთ.

ზაალ მოურავ[მა] თავისის პირით აღიარა: იოანე ქეშიკიბაშის მიწის გასადევარი კაპრეთის გვერდა იოანე ქეშიკიბაშისა არის, მე იმაში კელი არა მაქვსო. რადგანც იოანე ქეშიკიბაშის წილს კაპრეთის გვერდაზე ზაალ მოურავს ორი წისქვილი დაუბრუნებ[ია], ქვემო წისქვილისა ასე თქვა: ბატონის დაქვითის დროს კაცი მსახლებია და ჩვენი აქრის ის ადგილოო.

ამაზედ. ეს სამართალი მივეცი: ქეშიკიბაშმა იოანემ ზაალ მოურავს თავის კაცებიდამ ოთხი კაცი შეუგდოს, ორი კაცი იშოვნოს; ორმა კაცმა იმ ზემო წისქვილის ადგილს რასაც ფიცით შემოუარონ და შემოუფარგლონ, რომ ამ ადგილს ბატონს ჩვენს ჯანოშვილის დავითის დროს გლეხი კაცი სახლებიაო, ის ადგილი იოანე ქეშიკიბაშმა ზაალ მოურავს დაქანებოს.

† უპგ უპა.

და თუ ზემორე წერ(ილისამებრ ვერ დააფიცა კაცნი, ზემო
[წისქვილი დ]არჩება იოანე ქეშიჩიბაშ[ს; ქვემო ზაალ მო]ურავნი
კი უნდა მოშალო[ს].

[დეკემბრის] იწ, ქორონიკონს უპბ. ყორიასულ[ბაშჩხზ-დჩჩქ]ყინქა
არსაბ! ეს ასე აღასრულე.

პაპალო: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე
ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქაიხოსრო

2. არ ირჩევა

3. მდივანბეგი დავით

4. მონა ღრთსა თუმანიშვილი მდივანი სულხან

ხელთვა: სოლომონ.

377. ბანძინება ვოგია ამირაჯივის შვილისა და გლახა მახვილასის

სახისსლო საქმეობ

1795 წ. 31 იანვარი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 38. საბ. № 105. პირი. ქალღღი. მხედრული.

[73v] მის უმაღლესობას ებრძანებინა: გლახა მახვილაძე
რამინ ამირეჯიბის შვილს გოგიას რომ დაუჭერია,
გოგია სამართალში დაეიბარეთ, არ მოჰყევა, გლახას საჩივარი მო-
ისმინეთ, გლახას ჭრილობა ნახეთ და სამართალი მიეცითო.

ბრძანებისამებრ გლახა ვალაპარაკეთ: მარიამობის თვეში ჩემი
სიკვდილი გამოირჩ[ი]ეს რამინმა და მისმა შვილმა — გლახა მოჰკა-
ლთო, ამისი მამული ჩვენ დაეიჭიროთო, მოდავე ვინდა გვეყოლე-
ბაო; შუალამეს მომიხდნენ, მე სახლში მეძინა, ძახილი დამიწყეს —
ჯარი ჩამოვიდაო, ყარაულში გამოდიო, მე გამიშვეს, ჩემს კაცს მი-
უხდნენ, ჩხუბი დაუწყეს, ჩემი სახლისაკენ წამოდი — იყარაულეო;
მე დაუძახე — ჩემს მხარეს ჩემის კაცით მე გავამაგრებ, შენ შენი
მხარე გაამაგრე; ეს რომ ვთქვი, მაშინვე შემომავინა; ჩემის სახლი-
საკენ გავბრუნდი, თოფი მესროლა, მარჯვენა მკლავი ასე მომტეხა,
წავეიქეთ; მამამ დაუძახა — ნუ გაუშვებ, მოკალო. დამბაჩა! [74] რომ
არ გამოვარდა და ხმლით შემომიტივა, სახლში შევარდი, წევა და-
წყუო, შემიშვით — თავსაც მოვსკრიო.

იმავ ღამეს ბერძას წაველ, სახლი დაეკლეტინე, არ ამიკ-
ლოს, გასაღები წაართო, რაც სახლის ავეჯულობა მქონდა — იკ-

1 დაბანა.

ლო, ბატ-ქათამი დაქამა, ვენახს შეუსივა კაცი, მოაქრეფინა, ^{ერძე} დაწო, ჩემს წისქვილს დაეპატრონა და მიზდი ილო, სამართალი მა-
ლირსეთო.

რადგან მისმა უმაღლესობამ რამინის შეილს სამართალში ^{სამართალი} წოდება უბძანა, ურჩობა ქმნა და არ ჩამოვიდა, თუ სამართლე ჰქონდა — უნდა ჩამოსულიყო, თავისი თავი გაემართლებინა, რად-
გან არ ჩამოვიდა და გლახამ დაქრილი მკლავი სამართალში მოიბა-
ნა და სამართალს ითხოვდა, გლახას კრილობა გავზომეთ, თექვსმე-
ტის მარცვლის ზომა იყო.

სამართალი ასე სწერს: რაერთაც ფილთას უსაქმია, ის
უნდა ქერის მარცვლით გაზომონ და იმავე კრილობაზე ერთიოდად
გუჩინონ. იმიტომ რომ ამგვარი დაქრილი უფრო გაირჯებოდაო და
ბევრს ჰირს ნახევდაო, თოფისას უფრო მეტი გაუჩნდებისო*.

რადგან თოფით დაქრილი არის და ფილთას უსაქმია და სა-
მართალი ასე სწერს, ამისთვის დაუორკეცა სამართალმა.

ეს გლახა შეაზნაურშვილად ჩავარდა. შუა აზნაურ[ვ]ის ერთის
ქერის მარცვლის ზომის კრილობა თექვსმეტი მინალთუნი არის.
გლახას კელის კრილობა თექვსმეტი მარცვლის ზომა იყო, თექვსმე-
ტი მარცვლის კრილობის სისხლი იქნება ოცდახუთი თუმანი და
ექვსი მინალთუნი.

რადგან თოფით არის დაქრილი და ფილთას უსაქმია და სამარ-
თალი ასე კრილობას ერთიორად უჩენს, ამისთვის შეუორკეცა სა-
მართალმა, რომ იქნება 66 6 (ორმოცდათერთმეტი თუმანი და ორი
მინალთუნი); ეს გვარისშვილობისათვის მიეცა.

რადგან მისის უმაღლესობის ალამდარია და სამსახურში განწე-
ნებული, ამისთვის სამართალმა ამ სახელოსათვის დაუორკეცა, რომ
იქნება 66 7 (ასორი თუმანი და ოთხი მინალთუნი).

რადგან თავიც ჯობით გატეხილი ჰქონდა, ამისი განატეხიც გავ-
ზომეთ, ექვსის ქურის მარცვლის ზომა იყო, ამისთვისაც სამართალ-
მა გაუჩინა ცხრა თუმანი და ექვსი მინალთუნი, რომ შეიქნა მკლავ-
ვისა და თავისა კრილობის სისხლი ასთორმეტი თუმანი.

თუ სამართლისა და ბძანების ურჩობა არ ექმნა გოგიას და სა-
მართალში მოჰყოლოდა, სამართლის განწესებისაებრ მესამედს ვა-
პატიებდით, რადგან ურჩობა ქმნა, ამისთვის სამართალმა აღარ მის-
ცა პატივების აღვილი. და უნდა ზემორე განჩენილი სისხლი ^{რამ}

* შტრ. ვახტანგის სამართლის წიგნი, მუხ. 49.

(ასტორმეტი) თუმანი -- ნახევარი ნალდი და ნახევარი
ამირეჯიბმა გოგია მოსცეს [75] მახვილად ეს
ხას. და რაც აუკლია, ისიც ერთიორად უნდა მოსცეს.

გლახა რომ ჩივის დამბაჩა¹ არ გამოუყვარდა, თორემ ჩემზე დაა-
ცემინაო, თუ ამის მოწმე[ე]ებს გლახა სამართალში მოიყვანს და სა-
ბუთს უზამს, მაშინ რაც სამართალში გვიწერია დამბაჩის² დაცემისა,
იმის სამართალს მივცემთ. და თუ მოწმით სამართალს ვერ უზამს,
ამაზე აღარ ვალაპარაკებთ.

ბეჟან ხერხეულიძე და იოსებ თომასშვილი!
ეს ასე აღასრულეთ. იანვრის ლა, ქორონიკონს უპგ.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა და სხვათა მეორე
ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. თებერვლის კბ, ქორო-
ნიკონს უპგ.

378. განჩინება მუსარანაპონის შვილთაის სასახლის სამეფო

1795 წ. 5 მარტი

ესა. 3. კარბელაშვილის პირადი ფონდი. № 1461. ჩვეული № 3.
საბ. № 66. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მუხრანის ბატონის შვილები ლევანის შვილი გოგია
და ნიკოლოზ და ბაგრატის შვილი ბაგრატ მუხრანს
სასახლეზედ ჩიოდნენ.

ლევანის შვილი გოგია და ნიკოლოზ ასე ამბობდ-
ნენ: რომელსაც სახლში ჩვენ ვდგევართ, ეს ჩვენის მამა-პაპათ სა-
სახლე არისო და ბაგრატ რომ ჩვენს სასახლეში დგას, ამ მიზეზით
მომხდარა მაგათი დგომა: ოსმალთ რომ მუხრანისათვის გალავანი
შემოუვლიათ, მაშინ ბაგრატის მამა-პაპათ წილი სასახლე გალავანს
ვარეთ დარჩომილა და ავის დროს და სახლისკაცობის გულისა-
თვის ჩვენს მამებს ბაგრატის მამისათვის უთხოვბიათ და დაუყენე-
ბიათ. და მას დღეს აქეთ ჩვენს სახლში დგანანო და ნათხოვრობით
დაყენებისათვის და კარკაცობისათვის თავისას ეძახის, თორემ თა-
ვისი მამა-პაპათ სასახლის ადგილი დღესაც კელთ უქირავს.

ბაგრატ ამას ამბობდა: მამაჩემი ამ სახლეში მდგარა,

¹ დანბაჩა. ² დანბაჩის.

მე ამ სახლებში ვდგევარ და ამის მეტათ ეს მათგან არა გეტყვია
 ეს სახლი ჩვენია და თქვენ ნათხოვართ დგებართო; თუ შეგე
 და ნათხოვართ დაგვაყენეს, ან მამაჩემს, ან მე რატომ
 გამომართვესო.

ამათი სარჩელი მოვისმინეთ და ორსავე მხარეს მოწმე[ე]ბი მოვ-
 თხოვეთ. ორთავე მოწმე[ე]ბისაგან მოწმობის წერილი მოგვიტანეს.
 ჩვენ ამათი მოწერილი მოწმობა გავმინჯეთ. იმათის მოწერილის
 მოწმობით არცერთს მხარეს სამართალი არ გადაწყდებოდა, ამი-
 ტომ არცერთის მხრის მოწამე მტკიცეს მოწმობით არ ემოწმებოდ-
 ნენ და გაგონილად მოწმობდნენ.

ამისთვის ჩვენ, საქართველოს მსაჭულთშეკრებილებამ, ეს სა-
 მართალი მივეციით და ფიცი განვაჩინეთ: რადგან დღეს იმ სახლში
 ბაგრატის შვილი ბაგრატ დგას, სამართლის ძალით ფიცი ბაგრატს
 ერგება; ლევანის შვილმა ოთხი მუხრანელი კაცი შეუვდოს, ოთხი-
 დამ ორი იშოვოს და ეს კაცი ასე შეაფიცოს, რომ: «რომელსაც
 სახლში ბაგრატ დგას, ის სახლი თავისი ეზოთი და კარმიდამობი-
 თი ბაგრატის შვილების მამა-პაპათ სამკვიდრო სასახლე იყოს და
 ლევანის შვილებს ნათხოვრათ არ დაეყენებინოსთ».

თუ ასე იფიცეს, სასახლე დარჩება ბაგრატის შვილს. და თუ,
 როგორც დაგვიწერია, ასე ვერ იფიცეს, ლევანის შვილებს დარ-
 ჩებათ.

ავალის შვილო გიო ყაფიჩაშო! ეს ასე აღასრულე.

მარტს ე, ქორონიკონს უპგ.

ქ.იხ- ოსრო		მეთ- ოდი	თემე- რას	სოლო- მონ
---------------	--	-------------	--------------	--------------

სულ- ხაჭ	დავით
-------------	-------

ქ. მის უმაღლესობის ბძანებით ეს სამართალი ასე გადასწყდა.
 ბაგრატს რაც მოწმე[ე]ბი ჰყვანდა შევარდნილი, არ მიჰყვენენ —
 უსამართლოთ უჭირავსო, ვერ მივეყვებითო. თითონაც უარი თქვა
 ფიცისა ხალხში და ჩვენც კელი აუმართეთ ლევან[ის] შვილებს დარ-
 ჩა. მარტის კდ, ქორონიკონს უპგ.

ხელრთვა: გიო.

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3240. ღედანი. ქალაქი. 19,3x16,6 სმ. მხედრული.
ვანკეთილობის ნიშნად ნაბარია წერტილი.

ქ. შაბურისშვილი ფირან და ხოსრუაშვილი რომ მამულსა დაობენ, ამაზე ფირანმა სისოური პატარკაცი წამოაყენა და თქვა: რასაც ეს იტყვის, ამას ვჭერვარო. ამას ვჭითხეთ და დიდის ფიცით შეილებისა, სულისა და თავის ფიცით. ჭრისტესთან ვიყო პასუხის გამცემი, თუ ტყუილად ვმსტყვავო. მაჩურისშვილის მამულისა ზემოთ თელებთან რომ დიდი სამძღვარი წასდევს, იმას ქვეით სისოურის მიწამდის მანჩურისა არისო, წალკოტს ორის დღის მიწა იქით წყლამდის და აქათ სისოურის მიწამდის მაჩურისა არისო, ქაობს იქით ტყემდინ მაჩურისა არისო და ქაობს აქათ მახლამისაო.

კიტრისშვილმაც ასე უმოწმა: მე კი არ მოვსწრებოვარ და გამიგონიაო, როგორც სისოურმა იმოწმა, ამანაც იმგვარად თქვა.

ეშიკადაბაში აღა[თო]ნიკე, ერთი იასაული უჩინე, რომ ამ მიწებზე კელი აუშართოს და ხოსრუაშვილს თევდორეს მიაბაროს. მარტის იე, ქორონიკონს უბგ.

ზემა ი: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეგობით.

ქ. კობიაშვილო სოლომონ, ამ საქმეზედ იასაული ხომ შენ ყოფილხარ, მაშინ ფირან მოურავი! შაბურისშვილი? სისოურის პატარკაციის მოწმობის ყაბული გამხდარა, შენ მისულხარ და არ გამოგყოლია. ახლა კიდევ უნდა მიხვიდე, იმ სისოურის შვილი და კიტრი უნდა წამოიყვანო, სადაც სადაო მამულა იყოს, როგორც თავეთის მამებისაგან გაეგონოსო, ისე უნდა ისულდმერთონ. და როგორც იმათა თქვან, ისე უნდა ჩვენ გვაცოლინო. დეკემბრის აზ, ქორონიკონს უბდ.

ნინია ქუმისისშვილო, შენც ამასთან უნდა იყო და სისწორით მოიქცეთ ღმრთის წინაშე.

1 მოურავს. 2 შაბურისშვილს.

ბჰალო: რტოდ ვარ დავითის მგელლომად ვით ის ვახტანგ
ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

ქ. მე, ქუმსისშვილს ნინიას და კობიაშვილს სოლომონს და
ძანა ამ საქმის მოასილობა. როგორც ბრძანება იყო, ისე ის სისო-
ური და კიტრის შვილი წავიყვანეთ, და რომელსაც ხოსრუაშვილი
და შაბურისშვილი მამულსა დაობდნენ, ის მამული სისოურისა და
კიტრის შვილის ფიცითა და მოწმობითა სწორეთ ხოსრუაშვილს
დარჩა.

დეკემბრის იმ, ქორონიკონს უპდ.

ქ. მე, ხუცეს მგალობელმა ევსტათიმ ამ ნინია ქუმსისშვილისა
და სოლომონ კობიაშვილის სიტყვით დავსწერე.

ხელრთვა: ევსტათი

ქ. მეფის ძის ვახტანგის ბრძანებითა და პ[ი]რობა ქმნითა ვარ-
დავსწერე ეს განაჩენი უმეტნაკლებით მე, იოანე ოსყოფილმა
დიაკონმა, ივლისის დ, ქორონიკონს უპთ.

თავში:

ქ. რადგან კელმეორედ კიდევ სამართალში შემოვიდნენ ეს
ორნი მოდავენი, სამართალში ჩვენ კიდევ ამ ორისვე მოდავეს ყა-
ნულო[ბ]ით სისოურს დათუნასა და კიტრის შვილს უბძანეთ იმ მა-
მულის საქმე. იმ მამულისათვის შემოუვლიათ ჩვენგან გაგზავნილთ
მოსაქმეების ნინიას და სოლომონის თანდასწრებითა, ხოსრუაშვი-
ლის მამულად აღმოუჩენიათ. რადგან ასე ყოფილა, დღეის იქით იმ
მამულზედ ხოსრუაშვილს ველარაგინ ვდავებამ.

დეკემბრის იმ, ქორონიკონს უპდ. იმ სადაოს მამულისათვის
შემოუვლიათ.

ბჰალო: რტოდ ვარ დავითის მგელლომად ვით ის ვახტანგ ვამ-
ტკიცებ მეფის ძეობით.

380. ზანინება საბინაშვილის უხის აღაბაშვილუხის საქმეზე

1795 წ. 27 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 220. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[162v] ჩვენ — საქართველოს უფლისწულს მეფის ძესთან
იჩივლა საგინაშვილის საქმის ქერიმა და ობოლმა ბაგ-
რატმა; თავის კაცს აღამაშვილებს გოგოიას და ივა-
ნეს უჩიოდნენ, რომ ჩვენი ყმა არისო.

ის კაცი მოვაყვანიინეთ და იმის რაც აზრი იყო, ყველა შევი-

ტყეთ იმ კაცის მათლაბი. ის კაცი თაობითაც ამათი ყოფილა და ახლაც ამათ დარჩათ. არაეის ამ ადამაშვილებთან საქმე არეკვესთუ იქავ ოთხ თვალში უნდა იდგნენ, მანამდისინ ამათ ვრთელბირსეჲს მიეცემოდეთ და ან ერთს ბინას უშოვნიდნენ; და რაც შეუძლიანთ¹ და ან ბატონყმობის რიგი იყოს, თავის შეძლებით უნდა ემსახურონ, რაც ხანი იქ დაყონ; მაგ კაცთ უბრალთ ვერაეინ შეაწუხებთ, მანამ მანდა დგას.

მარტის კზ, ქორონიკონს უზგ. ვიორგი

381. პანიძეა დიმიტრი მგალობლიშვილის კვირის საწისქვილოს საკმეზი

1795 წ. 8 მაისი

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 5635. დედანი. ქაღალდი. 30,8×16,8 სმ. მზედრული. განკეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია წერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას მეფის ძეს გიორგის ოქმით ებძანა: მგალობლის შეილის დიმიტრის ქვრივი და ობოლი საწისქვილოზედ რომ ჩივის, ამისი სამართალი უყავო.

ჩვენ, მდივანბეგმა ოტიამ, ორი იასაული გავგზავნეთ, საწისქვილეს გავაჩხრეკინეთ და მგალობლიშვილები დაეით, მდივანი ბეჟან, კიდევ პატარა დაეით და სოფლის კაცი დავიბარეთ: ვისაც სიტყვა გავქსთ ამ საწისქვილოზედ, სამართალში ელაპარაკეთ ამ ქვრივსა და ობოლს.

ამ აზნაურშვილებს და სოფლის კაცთ ასე შემოეთვალათ: ჩვენ არც ვედაქვებითო, არცა რა საქმე გვაქესო, ღმერთმან მოახმაროსო ამ დემეტრეს ქვრივსა და ობოლსაო.

ნავენახობი საწისქვილოს რუსხმულზედ მიედმის, აღმოსავლეთისაკენ რომ შარა არის, იმ შარას აქათ ამ ქვრივისა და ობოლისა არის ეს მამულიცა და საწისქვილოცაო. შარას იქით სასოფლო მიწა უძესო და ამ მიწაში ერთი ტაბარუკი დაესახლებიათ და ეს ტაბარუკი ჩემობდა, ამ ჩემი მიწისა იქნებაო.

რადგან აზნაურშვილებს და სოფლის კაცთ ერთიანად გაუჩხრეკიათ ეს საწისქვილო იასაულებთან, როგორც ზემორ დაგვიწერია,

¹ და ან ერთს ბინა უშოვნიდენ.

აზნაურთ და სოფლის კაცის სიტყვივით. დარჩა ამ დიმიტრიის გვა-
ლობლიშვილის ქვრივსა, თბოლს ეს საწისქვილო.

ე შ ი კ ა ლ ა ბ ა შ ო ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე! ეს ასრე გვეჩვენებენ ჩვენ
სის, იმ, ქორონიკონს უპგ.

ბეჭედო: მონა ლთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა.

კიდებუ:

ქ. ჩვენ საქართველოს უფლისწული, მეფის ძე გიორგი,
განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. მაისის თ, ქორონიკონს უპგ.

გიორგი

**382. განჩინება თომა მელპინეთაჲსიშვილისა და სხენია აბრიაშვილის
მამულის საქმეზე**

1795 წ. 28 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 426. დედანი. ქალაქი. 48,5X19,6 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას ებძანა ჩვენ მსაჯულთათვის: თ ო მ ა მ ე-
ღ ვ ი ნ ე თ ხ უ ც ი ს შ ვ ი ლ ს რომ უჩივის ა ბ რ ი ა შ ვ ი ლ ი
ს ე ხ ნ ი ა, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო. თომა და სე[ხ]ნია
ვალაპარაკეთ.

ს ე ხ ნ ი ა ასე ჩ ი ო დ ა: ხ ი დ ი ს თ ა ვ ს რომ დავ[სახ]ლდით,
მოურავმა და მოხუცებულთ კაცთ მითხრეს — ეს თქ[ვე]ნი ნასყიდი
მიწა არის, ეს დაიჭირეთ; რადგან მეც ვიცოდი, ი[მ]ათაც ასე მითხ-
რეს; ცარიელი მიწა ვენაკით ავაშენე; თომამ წამართოო.

თ ო მ ა მ მ ი უ გ ო: ამის უმაღლესობისა ეს ოქმი მქონდა: უნ-
და სახასოს ბეითალმიდამ ორმოცდაათის დღის მიწა მომცემოდა,
მიველ და ვთხოვე, დამიწერა მოურავმა და მოხელემ აქ ეს მიწე-
ბიო. ამ შენის ნაქონის მიწისა ასე დამიწერა: თუ სეხნიამ ნასყი-
დობის წიგნი მოგიტანოს, იმ სეხნიასი იქნება, თუ არადა, შენ უნდა
დაგანებოსო. თუ ნასყიდობის წიგნი გაქვს, მაჩვენე, კელს ავიღებ,
თუ არადა, უნდა დამანებოო.

ჩვენ, მსაჯულთ, სეხნიას ნასყიდობის წიგნი მოვთხოვეთ, ვერ
მოიტანა. ასე თქვა: ა ტ ე ნ ი რომ ლეკებმა წაახდინეს, მაშინ და-
მეკარგაო. მოწამეთ მოწმობა მოვთხოვეთ, იქაურთ მახსოვართ
კაცთ მოწმობის წერილი მოიტანა, რომელშიაც ასე ეწერა: ეს ერ-

თის დღის მიწა ბ რ ო ლ ა შ ვ ი ლ მ ა ამ აბრიანთ მოპყიდაო, წიგ-
ნი ჰქონდათ, დაკარგესო.

[თ] ო მ ა მ მ ი უ გ ო: რასაც შენი მოწამენი მოწმობენ, მაგანზე
მეტი რაათ გიჭირავსო. რადგან იმ სოფელელთ¹ მოწმობა მოეწე-
რაათ — ეს ერთის დღის მიწა ნასყიდი არისო — ვენახათაც შემოუ-
ფარგლავს, იმათი, მოწმობით ის ერთის დღისა შემოფარგლული
რომ არის ვენახათ, ის სეხნიას დარჩა იმ[ა]თის მოწმობით.

და თუ თომა ამაზე უძლიერეს მოწმობას მოიტანს და იმათს
მოწმობას გააცუდებს, მაშინ იმ შემოფარგლულის ვენახის ტოლი
იქავ სოფლის ახლო მიწა უნდა სეხნიამ თომას და პაატას უნდა მოს-
ცეს. და თუ თომა ამ მოწმობ[ა]ზე უძლიერეს მოწმე[ე]ებს ვერ მო-
ასხამს, სეხნია იმ ვენახის ტოლს მიწას აღარ მოსცემს.

და სხვა სამის დღის მიწა ბეითალმალი რომ ყოფილა და სეხ-
ნიას ჰქონია, ის კი თომას და პაატას დარჩა. და თუ სეხნია იმ სა-
მის დღის მიწის ნასყიდობის წიგნს მოიტანს და ან საქართველოს
სამართლის ჩვეულებებისაებრ მოწმით და ფიცით გულს აჯერებს,
რომ ეს სამის დღის მიწაც ჩემი ნასყიდი არისო, მაშინ ის სამის
დღის მიწაც სეხნიას დარჩება.

და თუ ვერც ნასყიდობის წიგნს მოიტანს და ვერც მოწმით
გულს აჯერებს, ამ სამის დღის მიწაზე ვეღარ ელაპარაკება თომას
და პაატას სეხნია, თუ ფიცით გულს არ აჯერებს.

თ ა რ ხ ნ ი ს შ ვ ი ლ ო ხუთასისთაო დ [ი მ ი ტ] რ ი! ეს ასე
შენ უნდა გაქარიგო, როგორც გაგვიჩენია. მაისს კმ, ქორონიკონს
უპგ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო.
2. მ ე თ ო დ ი *
3. მ ე თ ო დ ი *
4. მონა ღთისა თუ მანი შ ვ ი ლ ი მღივანი ს უ ლ ხ ა ნ.

¹ მსოფელელთ.

* ორივე ბეჭედი ერთნაირია, მაგრამ პირველი ნახევრად გადასულია.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 580. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ხუცისშვილს მოსეს ღმრთის მსახურის მეფის ძის იულონისათვის არზი მიერთმევეინა კვირაცხოვლის მნათობის საქმეზედ.

მის უგანათლებულესობას მათის უწმინდესობისათვის მოეხსენებინა, სამართალი თქვენ უსაჩეთო. და მათ უწმინდესობას დიკასტირიისათვის ებძანებინა, რადგან ურბნელის სამწყსო¹ არის და ეკლესი[ი]ს საქმეა, წიგნი მიუწერეთ, იმათი ეფისკოპოსია და ვალიც ამს, მოიკითხოს და სამართალი იმან უსაჯოს.

მე, ფრიად ცოდვილმა და ყოვლად უღირსმან ურბნელ ეპისკოპოსმა იულიოს, ჩემს ეკლესიაში მოვიყვანეთ ხარებაშვილი გიორგი მღუდელი და ხუცისშვილი მოსე, ვალაპარაკეთ წინაშე ღმრთისა.

ხუცისშვილი ამას ჩიოდა: ძველდაც კვირაცხოვლის მნათეც მე ვყოფილვარო და დღესასწაულზედაც ხატიც მე მკერიო.

შემდგომად ხარებაშვილი მიუგებდა: მართალია, შენც მნათე ყოფილხარო, ხატიც გკერიო და მეც შენი ძმა ვყოფილვარო და მნათეობაც მქონიო. დღესასწაულზედ ხატი ხან შენ გკერიო და ხან მეო.

ამათი ლაპარაკი, დიად, უძლური და შეუწყნარებელი სიტყვა იყო. ორისავე მხარს სამართალმა მოწამე მოსთხოვა და წერილებიც. ორთავ ძველი წერილები მოგვიტანეს, რომ: ხუცისშვილი ღმრთის მსახურს ბატონისშვილს ხორამზეს კვირაცხოვლის ეკლესი[ი]სათვის შეეწირა. და კუალად ქელმეორედ ბატონისშვილს ლუარსაბს, ვახტანგს და დაუთმირზას შეეწირათ. ეს შეწირულების წიგნები მხოლ ხუცისშვილებს აცხადებდა და ხარებაშვილის გვარობის ხუციანობის ძის კი არას აცხადებდა.

ხარებაშვილს ნუგზარ ერსთვის სითარხნის წიგნი აქუს და იმ ეკლესი[ი]ს მნათეობას უცხადებს და სითარხნეს. ხარება-

¹ სამწყსო.

შვილს სამართალში საბუთი მოქონდა, რომ შენი სახლისკაცი ვერ
და ნათესავიცაო.

ხუციშვილი მიუგებდა: შენ ხუციანიძე ხარ, და მე
ხუცისშვილიო.

ამათმა ლაპარაკმა სამართალს ეკვი მისცა და დააფიქრა. სა-
მართალმა სარწმუნო მოწმე[ე]ბი და წერილები სთხოვა და ფიცი. ამ
სამში ერთი უნდა ეშოვნა; და პეიმანი ერთი კვირა დაუდევით. ამ
ერთ კვირაში ეს მოწმე[ე]ბი უნდა ეშოვნა. ამაში ერთი თვეც გამო-
ვიდა ვერ იშოვნა; და ზოგიერთი ეშოვნა და ზოგიერთნი სარწმუნ-
ნი ვერ იყვნენ; და სამართალი ამ მოწმობას ვერ ერწმუნა, რომ
აქეთ-იქით მხრის მოწმობა იყო.

შემდგომად ხუციშვილმა მოწმობის წერილი სამართალს მო-
ართო, რომ სამლუდელოთა და კეთილშობილთა და მდაბიურთა
ერთა ღთის ფიცით და ქელმწიფის შემცოდლობითა ემოწმათ¹.

და კულად ამ წერილებს ვერ ვერწმუნე. მოვედ შინა, მოუ-
წოდე სამლუდელოთა, კეთილშობილთა და მდაბიურთა ერთა; დი-
დის შრომით და ღვაწლის დადებით გამოვიძიეთ ღმრთის² მოწმო-
ბით.

ამ მოწმე[ე]ბმა ხუციშვილს ასე უმოწმეს, რომ: ძველად ამათ³
მამა-პაპათ ღღესასწაულზედ ხატი ამათ სკერიათო და ჩვენც ასე
გვინახამსთ, დავა არც ძველად თქმულა ამ ხატზედ და არც ჩვენ
გვინახავს და არც გაგვიგონია.

რადგან ძველადგანც ამ ხუცისშვილებს სკერია ღღესასწაულ-
ზედ, ახლაც სამართალმა ხუცისშვილებს მისცა, რომ ღღესასწაულ-
ზედ ხუცისშვილებს მოსეს, თევდორეს და იო-
სებს უნდა ეკიროთ ხატი, თვინიერ მამულისა.

შემდგომად ნუგზარ ერისთვის წერილი აცხადებს და
მოწმე[ე]ბიც სარწმუნო კაცნიც მოსდევენ, რომ ხარებაშვილიც კვი-
რაცხოვლის მნათე ყოფილა. სამართალმა ეკლესი[ი]ს მნათეობიდან
ვერ გამოიყვანა.

როგორც მამა-პაპათაგან ძველად განწესება ქონიათ, ღღესას-
წაულზედ კანონისაებრ ხარებაშვილი ისე უნდა იმყოფებოდეს; და
ღღესასწაულზედ სამლოცველოს ჩვეულებისამებრ გაიყოფდენ.

შემდგომად მათის უწმინდესობისა დიკასტირიას ებრძანა: კვი-
რაცხოვლის ეკლესი[ი]ს შეწირულობის მამულები ვისაც აქუნდეს,

¹ ემოწმათა. ² ჭღთის. ³ ამაო.

უნდა გამოიძიო და ეკლესიას თავისი მამულები უნდა შიდაპირ
ყმას ექიროს თუ გარეშე კაცთა, რომ ეკლესიის კანონისაებრ ლა-
ლა, კულუხი თუ სდებიათ, სრულებით უნდა მიეცეს ~~დაეცეს~~ და
[აქლონ]. გინგლიჩიძე

ჩვენ წერილით სარწმუნო კაცთაგან გვეუწყა: ეგ ეკლესია დარ-
ღვეულია, დაიქცევა სადმე; თავის შეწირულობისაგან არც ღალა
ეძლევა და არც კულუხი, არც ყმათაგან და არც სხვათაგან. ამგვარი
საქმე, დიად, უკანონო არის და წმინდათა მამათა კანონისი დიდათ
ცოდვით სწერენ, რომელმანც შეწირულობა გამოახვას, კანონისა-
ებრ ეკლესიას თავის განწესება არ მისცეს.

ჩვენ ასე განგვისჯია წინაშე ღმრთისა. შემდგომად ჩემსა რო-
მელნიც უპირატესნი მობძანდეთ წმიდის სტეფანის ეკლესიაზედ
და სუფეფდეთ, თქვენცავე ასევე დაუმტკიცეთ, რათა თქვენიცა
განსჯილი კეთილად განავოს ღმერთმან. და რომელიცა თანა გვე-
დო ყოფად, ვიყავით.

მე, ყოვლად უღირსი გლაზაკი¹ ხუცესი პანტელეიმონ
დეკანოსი, ვსწერ. მისის ლ, ქორონიკონს უპკ.

ქ. უუმდაბლესთ მდაბალი ყოვლად უღირსი ურბნელი
ეფისკოპოზი იულიოს ხუროთა

ქ. ურბნისის კანდელაკი ამ განაჩენის თანაჴმა ვარ. სიმონ

ქ. მე, მირზაშვილი გოგია მოურავი, ამ განაჩენის თა-
ნახმა ვარ. ეთორეი

ქ. მე, დავითის შვილი ასლამაზ, თანახმა ვარ ამ გან-
ჩინებისა. ასლამაზ

ქ. მე, თავყელიშვილი ზურაბ, ამ განაჩენის თანაჴმა
ვარ. ზურაბ

ქ. მე, გაბრიელ მღუდელი, ამ განაჩენის თანაჴმა ვარ.

გაბრიელ

¹ გლაზაკ.

ქ. მე, მღუდელი მღთისავეარ, ამ განაჩენის თანაკმა ვარ

ქ. მე, მამასახლისი თათრის შვილი ტეტი ჩენის თანაკმა ვარ.†

384. განაჩენა ღვთისმშობლის მამულის საქმეზე

1795 წ. 11 თვისი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 1667. დღანი. ქალღი. 40,5x19,5 სმ. მგდრული. განკვეთილობის ნიშნად ნაშპარია წერტილი.

ქ. დავით გარეჯის წინამძღვარს მოეხსენებინა მათის უმაღლესობის მეფისათვის და მათის უწმინდესობის კათოლიკოზისათვის, რომ: ვანთას წმიდის დავითის მამული არის, განაჩენები მაქვსო და მამული კი არ მიჭირავსო.

მათს უმაღლესობას და მათს უწმინდესობას ჩვენ — კახეთის მოსამართლეთათჳს ებრძანათ: მოიკითხეთ, გამოიძიეთ და თავისი მამული დაანებეთო.

ჩვენ ბრძანებისაებრ მოვედით ვანთას, წინამძღვარიც მობრძანდა, განაჩენები მოიტანა სანატრელის ბატონის თეიმურაზისა და დედოფლის ანნასი, მათის უმაღლესობისაგანაც დამტკიცებული არის. ამ განაჩენში სწერია: ბატონის შვილი კათალიკოზი დომე [ნ] ტი თავისის მამულების გასასამძღვრავად წაბრძანდა და სამეხელე ნიკოლოს და სალთხუცესი ედიშერ მოსამართლეთ გავატანეთო და ვანთას წმიდის დავითის მამული ქოქიაური, კონიაური, დევდარაული, თუთახშის შვილის მამული, ნაზრევი და სამეზურეო ენახათ და დაქენებებინათო; ჩვენც გავსინჯეთ, დავანებეთ და დაუმტკიცეთო.

ერთი განაჩენი ამ სამეზლისა სალთხუცის მოიტანა, რომ ეს ზემოხსენებული მამულები გავსინჯეთ და დავით გარეჯის მონასტრისათვის დაენებებინათ.

მასუკან კიდევ მდივანბეგის სახლისკაცებს ოხიან-ყორჩიანთ ლაპარაკი დაეწყოთ, ბოქოულთხუცესი მაყა მოსულიყო ამათ სასამართლოდ და იმისი წიგნი მოიტანა, ასე ეწერა: ბატონის ბრძანებით მოველო ან გოგნია ნაცვალს უნდა დაეფიცნაო და ან წინამძღვრის კაცებსაო. გოგნია ნაცვალს ფი-

ცი შევადგე და ვერ შეიძლო და მერმე ოხ[ი]ან-ყორჩიანთ ტატკა
ბაშვილს გიორგის და მკედლის შვილს მახარეს
სატი კელთ ჩაუსვენაო ჯარდანმა და ის უწინდელი
კელთ მისცაო და დ[ა]იფიცაო, რაც იმ საკომლოების
იყო თავისის გასადევრით — მთით, ბარით, დაიფიცესო. ეს წიგნე-
ბი მოიტანა წინამძღუარმა.

ჩუენ უთხარით: აბა ფეხი დაგვიდგო, სად არის ეს მამულე-
ბიო. ახურელნი უფროსნი კაცნი გაგვიძღვენენ, აბანოს ქვემოთ შარა
რომ გარდაივლის გარდიგარდმო ბუშატის ქვევამდის, ამას
ზემოთ დაუფიცავთ ჩუენს მამა-პაპათაო, და ამაში არის ეს მამუ-
ლები, თუთახშის შვილის მამულს გარდაო. თუთახშის შვილის მა-
მული გზას ქვემოთ დანიშნეს და შემოუარეს. ვანთელი შემკვიდრე
კაცი არ იყო, რომ გვეკითხა და ახურელთ ასე სთქვეს.

ჩვენ ამ ახურელთ სიტყვას ვერ დავემოწმენით. თუ სხვას მო-
წამეს იშოვიან, რომ ამათი სიტყვა დაამტკიცოს, ხომ გზას ზეით
დარჩება მონასტერს და ქვეითი ვენახიც.

და თუ სხვა მოწმე ვერ იშოვეს, რომელიც მოფიცარი ორი
კაცი უწინ ყოფილან — ტატებაშვილი და მკედლისშვილი, ამათმა
შვილებმა გაიარონ თავიანთ მამა-პაპას[ს] გავლილზედ, დაიფიცონ,
რომ აქამდინ გაუ[ვ]ლიათ და დაუფიცავთ ჩვენ მამა-პაპათაო; და
დარჩება მონასტერს. და თუ ამ გლეხებისა არაეინ იყოს, ორი კაცი
სხვა შეაფიცოს.

და თუ ვერ დაიფიცვენ და ვერც მოწმეს იშოვნიან, რომ ადგი-
ლობა დანიშნოს, ასე ქნან: ოთხი საკომლო რომ უწერიათ დანა-
ზერევი ვანთაში, რომელიც პირველი საკომლო იყოს, იმის ტოლი
ოთხი საკომლო მოსცენ მონასტერს და საზერე ადგილიც, რამდენის
დღისა მათმა უმალღესობამ ინებოს.

ჩვენ ასე გავშინჯეთ. და ნება მათის უმალღესობისა და მათის
უწმიდესობისა იყოს.

პირველი საკომლოები ამიტომ დავსწერეთ, რომ სამი განაჩე-
ნი აქვსთ და ფიცითაც გაუტანიათ ახურელთ, ამ საკომლოებისა შორს
მიცემა კი არ იქნება. შიგ სოფელში უნდა მისცენ. ივნისის ია, ქო-
რონიკონს უპგ.

ორი ბეჭედი:

1. მონა ლთისა მდივანბეგი ოტია
2. მიწა ვარ დავითარგუნები დავით

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ერთავე საქართველოსა ირაკლი მეორე, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. უშიკალასო აიღე მურო! რიგე, როგორც მოსამართლეთ დაუწერია. მკათათვის კბე კონს უბე.

ბეჰლი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვაღიდე. ერეკლე კიდეზე:

ქ. მღივანბეგი ბეჟან და მღივან-ნაზირი სვიმონ ამსამართლის თანკმანი ვართ. ივნისის კა, ქორონიკონს უბე.

ორი ბეჰლი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯულად მაგო ბეჟან
2. მღივან-ნაზირი სვიმონ.

385. განჩინება ჭიბასა აშირეზაშვილისა და მისი რძლის გაყრის საქმეზე

1795 წ. 7 აგვისტო

ხელთაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1762. დედანი. ქალაქი. 35,7x22,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია ორი ან სამი წერტილი.

ქ. აშირეზაშვილი ქიტესა და იმისი რძალი იყრებოდნენ და ბატონს ამილბარს სალთხუცეს — ამათ ბატონს, ჩვენთვის ებძანა — ქვათახევის კანდელაკ ივანესა და წვერიანაშვილი ზურაბისათვისა და მამაცაშვილი ელიზბარისათვის ამათი გაყრა და სამართალო.

და კელაპტრიშვილი თევდორეს თანადასწრებით მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ; და ამათი მათლაფი ყველა შევიტყვევით და შევედით ამათ სამართალში. და ქიტესა სამკვიდროს ითხოვდა და ქვრივი თავის შვილის საქორწილოსა.

ქიტესას მივეცი ორი თუმნის ღირებული საქონელი. სხვა საქონელი შუა გაუყავით. ოთხი თუმანი ვალი შემოიტანეს სამართალში. ორი თუმანი ძველი აღებული ყოფილიყო, ორი თუმანი ახალი. და ახალ ვალში ქვრივს წილი არ დაუდევით, ამიტომ რომ ქვრივი ქიტესასთან აღარ ყოფილიყო. ძველი ვალი — ერთი თუმანი ქიტესასა და ერთი თუმანი — ქვრივსა და ობოლსა.

ქიტესას ცოლის კანბეჩებში ქვრივს წილი აღარ დაუდევით, ამის მიზეზითა, რომ რაც ქვრივი აღარ ყოფილა სახლში, მაშინ დაუზღდით კანბეჩები.

სახნისი იყო სალაპარაკო. და თუ ქიტესამ ორი მოწამე მოიყვანოს, რომ ქიტესას სიმამრის ნასყიდი ყოფილიყოს, სახნისი ქიტესას ცოლს დარჩება; და თუ ვერ მოიყვანოს, სასახლო ექვეყნება. ქვრივი კიდევ ერთს კანბეჩსა და ერთს ხარს ედავებოდა. ბეჩი თავის ვალში მიეცა, ხარი დაეკლა და შინ მოეხმარებინა.

ქიტესამ ეს ხარი და კანბეჩი ისევ სასახლოთ უნდა დადოს, როგორც ღირებული იყოს.

რომელიც ამ ზემო წერილში ეწერივართ, ღვთის წინაშე ჩვენ ეს ასე სამართალი გვიქნია.

ქიტესას ერგო თავსახლი თავის დერეფნით; ქვრივსა და ობოლს ერგო ბოსელი და სათონე.

სიმინდზე ლაპარაკობდნენ და გავასწორეთ: ოთხი აბაზი უნდა მისცეს ქვრივმა ქიტესასა და ალოს ფასათ და სიმინდები თავ-თავისთვის მოუვლიათ, თავ-თავისთვის მოიმუშაონ. და ნასიმინდრალზე ოცი ურემი ნეხვი უნდა დაყაროს ქიტესამა; და მასუკან ერთიან უნეხვი და ნანეხვი ერთად მოჰამონ. ქიტესამ უნდა მისცეს ქვრივსა ორი კოდი ძველი პური.

სახნისზე რომ დაობდნენ, ორის ღვდლის მოწმობითა და ორი ერისკაცი მოწმობდა, რომ სახნისი ქიტესას ჯალაბისაქო, დარჩა. დაიწერა მარიამობის ზ, ქორონიკონს უბგ.

დაიწერა ესე განაჩენი მამაკაცაშვილი ელიზბარის ზელითა ამათის ყაბულობით. მე, ქოთახევის კანდელაკი მღვდელი იოვანე, ამ განაჩენს ვამტკიცებ.

მე, წვერიანი შვილი ზურაბა, ამ განაჩენს ვამტკიცებ.

386. განჩინება დიკასტირიისა ღვთის აზნაზის შვის სოროზანაშვილების საქმეზე

1784 წ. 31 აგვისტო

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 45. საბ. № 35. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[20] განჩინება მისის უწმიდესობის დიკასტირიისა მიერ.

მისის სიმალლის მეფისაგან მისის უწმიდესობის დიკასტირიის ოქმით გუებძანა დავით აფხაზის შვილისა და სოროზანაშვილების სამართალი. მოვაყვანიეთ ორნივე და ვალაპარაკეთ.

სოროზანაშვილები ჯერ გასყიდუას ამბობდნენ თავ-

¹ ორი ერისკაცი ორის ერისკაცის.

სის მამისასა და სარჩელშიაც დაამტკიცებდნენ, რომ ამაზედ ვალს
პარაკებთ და შეწირუაზედ კი აღარაო.

ჩვენ წერილი მოვსთხოვეთ, რაც სარჩელი ჰქონდათ ^{სწორედ}წერილი
ლით მოგუახსენონ, რომ სწორე შეგვეტყო. და სამი რამის შესახებ
ეპკითხეთ: პირველი, რომ [v] გასყიდული ყოფილა მამა მათი თუ
არა; მეორე, შეწირული ყოფილა წმიდის საბის მონასტრის; მესა-
მე, სიგელი აქუსთ შეწირულობისა თუ არა. გამოცუალეს სიტყუა,
გასყიდუა კი უკუთქვეს და შეწირულობაზედ დაიწყეს სარჩელი.

ჩვენ მანამ ხელითწერილი არ მოვატანინეთ, არ ვერწმუნებით.
მერე მოგვიტანეს ხელითწერილი, რომ გასყიდვით კი არ გაუყიდ-
ნივართო, თავის შეილის ოთარისათვის თავს შემოუვლია
მამაჩვენი და თავისის მამულით წმიდის საბასთვის შეუწირავსო და
იმის გამო ჩვენც მონასტრის ყმანი ვართ, მაგრა არც გუჯრით შეუ-
წირავართ და არც წერილითაო.

დავით აფხაზი უარს ამბობდა და მისის უწმიდესობის
წინაშე ხელის აღმპყრობელი შეჩუენებით და ფიცით იტყოდა, არ
შემიწირავსო. ერთი მოხუცებული კაცი ვარ, ნიდაგ სიკუდილს
მოველი, ტყუილს ვერ მოგახსენებ. მართალია, ყმაწვილყაცობაში
ვსთქვი, რომ სოროზანას თავისის მამულით მონასტერს შევ-
წირავ შეთქი და ველარ გავიმეტე რომ შემეწირა, და არც სიგელი
მამიცილო და როგორც პაპის ჩემისაგან ორი საკომლო არის შეწი-
რული, ჩემგანაც რომელიც მტკიცედ შეწირულობად თქმულა ან
საზვრე მიწა ან ვერცხლის თასი ან სხვა რამ ნივთი, ესენი ყველა
მიმირთმევი და შემეწირავს და სხუა რიგათაც მმართვეს და თა-
ნამდებ ვარ, რომ ვმსახურო იმ მონასტერსა ჩემის შეძლებით; და
ამათი შეწირვაც, მართალია, ვსთქვი, მაგრამ ველარ გავიმეტე, რომ
შემეწირაო.

ახლა ჩვენ ამ დავით აფხაზისა და სოროზანაშვილების სარჩე-
ლის მოსმენამ ორი პაზრი წინ დაგვიდუა: პირველი წმიდისა ლუ-
კასი და მეორე წმიდისა მოციქულისა პავლესი, ლუკასი
საქმესა შინა მოციქულთასა 5,1 თქმული ანანია და
საპფირასაგან ქმნილი იგი საქმე და მათი პატივის მიხდა შერისხვი-
თა წმიდისა მოციქულისა პეტრესითა; და წმიდის პავლეს ებ-
რაელთა მიმართ 9, 17 თქმული: «ანდერძი დაწერილი მკუდართა
შემდგომადლა მტკიცე არნ¹, უკუეთუ არა, ვერსადა მტკიცე არნ¹,
ვიდრე ცოცხალა არნ¹ ანდერძის მწერალი იგი». მაშ, შესაძლებე-

¹ არს.

ლია, რომ ანდერძი გამოიცუალოს და ყოველი სიკვდილს უკარ და-
საშთომი სიტყუა დაწერილი ანდერძი არს.

ჩუენ ამ ორს მახარ[21]ებელისა და მოციქულის ~~გმუღუნ~~ ~~გმუღუნ~~
რებზედ ეს განვაჩინეთ: თუ ანანისავით შეუწირავს ~~და~~ ~~და~~
ტრისათვის ეს კაცები, გუჯარი იქნება შეწირულობის დაწერილი.
მაგრა თითონ ამ კაცებმა ჩუენ წინაშე სამართალში აღიარეს, რომ
გუჯარი დაწერილი არც ყოფილა, არც არისო. ან ამ დავითის მოძ-
ლუარს და ან სამლუდელოთ და ერისკაცთ ცხადად ეცოდინებათ,
თუ სწორედ ჰეშმარიტად შეწირულნი არიან. და თუნდა მაშინდე-
ლი დავითის მოძლუარი აღარც კი იყოს, ახლანდელს მოძლუარსაც
ეცოდინება, ამისთვის რომ ამისთანა მტკიცე ფიცით და აღთქმით
შეწირული ცხადი საქმე იქნება.

იმისი სიმაღლე აქ ქ ი ს ი ყ ს ბრძანდება, მოიკითხავს და ჰეშ-
მარიტებას შეიტყობს საქმისასა. და თუ ასე ცხადად აღთქმით და
ფიცით შეწირულია, მონასტერს დარჩებიან ეს კაცნი. და თუ და-
ვითს ისე წართქმით უთქუაშს ეს შეწირულობა და არც გუჯარია,
არც წერილი, არც ჰეშმარიტნი მოწამენი და არცარა უმსახურნიით
ამ კაცებსა იმ მონასტრისათვის, მაშინ მოციქულის პავლეს სიტყვი-
საებრ ანდერძი დაუმტკიცებელია სიციცხლეში და შესაძლებელია,
რომ გამოიცუალოს; და დავით აფხაზს დარჩებიან ეს კაცები.

ჩუენ ესრეთ განგვიჩენია და განგვიწესებია და ნება მისის სი-
მაღლისა არს. აგვისტოს და, წელსა ჩღპგ.

მდაბალი მთავარებისკოპოსი ჩართული ზღრთუა

მცხეთას ღმრთისმშობლობის დაუჯდომლობის ეკლესიის არხი-

მანდრიტი

მცხეთის დიდის ეკლესიის და მისის სიმაღლის კარის დეკანო-
ზი ნ ი კ ო ლ ა ო ზ

მწიგნობარ-წინამძღუარი ტ რ ი ფ ი ლ ე.

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა პატრიარხი მეფის ძე
ანტონი, დიკასტირიისა ჩუენისა მსაჯულთა მიერ განსჯილსა გან-
ჩინებასა ამას ვამტკიცებ. აგვისტოს და, წელსა ჩღპგ.

კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი

1 არიან.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad. 584. დედანი. ქალაქი. 43,5x30,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი, მძიმე და ორწერტილი.

მთავარეპისკოპოსმა ანტონიმ უჩივლა მახობა ქუთათელაძეს: შენს კაცებს ჩემის ეკლესიის სანთელი ემართათ ბეგრით და ბატონმა მეფემ ბოჭოული მიბოძა, და მისი პირით გთხოვე და შენ საჩხუბრად მოინდომე. და რადგან ეკლესიას თავისი ბეგარა სანთელი არ მოართვი, ამისთვის ეკლესიისაგან შესლვად დაგაყენე. და შენ არ შეიგონე, არც შემომეხვეწე და არც შენდობა ითხოე. და ამაში შეიდი თვე გავიდა. და აღდგომას ხინოწმიდელი იოანე იყო ჩემთან; და მძლავრებით შედი ჩემს ეკლესიაში, და დეკანოზმა რომ დაგიტხოვა, ლეკურით შეუტყვე და კარში გამოაგდე და იმ დღეს წირვა დაათმობინე, და მის შვილებს სიკუდილს დაპირდი. და შენგან ეკლესიაც გატეხილი მაქუს, მღუდელთ-მთავარიც გაღახულია და დეკანოზიც, და ბეგარაც წართმეული მაქუს. და ეს საქმეები მჭირს შენგან.

ეს საქმე ხინოწმიდელს წერაღიით დაემტკიცებინა, რომ მახობამ სწორეთ ასე ქნაო. დეკანოზი მოძღუარი არის მახობასი და შეჩვენებით თქუა, სწორეთ ასე იყოვო ეს საქმე. და ეგრეთვე პასარიონ მღუდელმა დაამტკიცა. და ამათან სხვა სამღუდლო კრებულს მოვიდნენ და ისინიც ასე მტკიცედ ემოწმნენ.

და აწ ჩვენ ასე გავაჩინეთ: რადგან ორი მღუდელთ-მთავარი და მისი მოძღუარი, და სხვა სამღუდლო კრებული ესრეთ ემოწმნებიან და შეჩვენებით ამტკიცებენ, ამასთან სხვა სიტყვა და ურყოველივე ტყუილი იქმნება.

მღუდელთ-მთავრის შეურაცხების და დეკანოზის და ეკლესიის წინააღმდეგობობის, და კუალად ეკლესიაში მახვილთ. დაქადების გარდასახადი ამას არ შეეძლებოდა. და ესეოდენის დანაშაულებისთვის შევამოკლეთ და ხელათმქნელათ უნდა მიეცეს მახობა მთავარეპისკოპოსს.

საკორციელო სამართალი ჩვენ ამის მეტი ვერ შევიძელით. და სასულიეროთ თვით განაწესონ.

წულუკიძის წყალობას და შინაცემს გარდა, თავისის ყოფით მიეცეს მახობა მთავარეპისკოპოსს.

ოქტომბრის 16, ქრისტეს აქათ ჩღვე.

ბეჭდი: მდივანი დავით.

მარცხენა კიდზე:

ქართული

ქ. მეფე იმერთა მეორე სოლომონ დავითის ძე
ცებ ნებითა ღვთისათა.

ბეჭდი: მეფე იმერთა სოლომონ.

მე, წულუკიძე კაცია, ამა მათის უმაღლესობის მეფის
მდივანბეგების განჩინებას ვამტკიცებ და თანამოწამე ვარ და ჯერ
მიჩნს და მორჩილ ვარ ამა ზემო წერილისა აღწერილისა.

ბეჭდი: მონა ღვთისა წულუკიძე კაცია.

verso:

ქ. ყოვლად სამღვდელო ქუთათელ მიტროპოლიტი დოსი-
თეოს ვამტკიცებ წიგნსა ამას. და ვინც ეს გასტეხოს წმიდის სამე-
ბისაგან შეჩვენებული იყოს სულით და კორციით.

ბეჭდი: ყოვლად სამღვდელო ქუთათელ მიტროპოლიტი დო-
სითეოს.

ქ. ყოვლად სამღვდელო გაენათელ მიტროპოლიტი ეფთვი-
მი ვამტკიცებ წიგნსა ამას. და ვინც ეს გასტეხოს წმიდის სამები-
საგან შეჩვენებული იყოს სულით და კორციით.

ბეჭდი: გენათელ მიტროპოლიტი ეფთვიმე.

ყოვლად სამღვდელო ჭუმათელ მიტროპოლიტი მაქსიმე
ვამტკიცებ წიგნსა ამას და შეეჩვენებ ვითარცა ეშმაკსა ამა წიგნი-
სა გამტეხსა.

ხელთა: ყოვლად სამღვდელო მიტროპოლიტი მაქსიმე.

სხვა ხელით:

მთავარეპისკოპოსის ანტონის და მახობა ქუთათელაძის საჩივ-
რის განაჩენი.

388. განჩინება გლახა მახობაძისა და გოგია ზარდიაშვილის სასისხლო

საქმის

1795 წ. 18 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 677. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მახატელი გლახა ზარდიაშვილს გოგიას
და მის ძმას გლახას უჩიოდა მათს უგანათლებულება ბატონ-
იშვილს იულონთან: მამულზედ საჩივარი მოგვიხდა და
მათის უგანათლებულობისაგან სიმართლით განაჩენი მებოძა; და
ოთარ მახატლის წილი მამული რომ ნახევარ სამახატლო

არის, ზარდიაშვილებს დარჩა სამართლით და მახატლის პატარას წილი მამული, რომ ამ პატარას სამი შვილი ჰყოლია, ერთი წილი სამართლით მე მეზობა, ბარძიმისა და პაპუას წილს დამედო, რომ სამის ჩემის ყმით უნდა შემეფიცნა; და თუ არ დავიფიცავდი, პაპუას წილი მე დამრჩებოდა და ბარძიმის წილი ზარდიაშვილებს.

ამისი იასაული კურთხეული მათის უგანათლებულესის სახლთუცესი აბაშიძე იოვანე იყო, მოვიდა ჩემს სოფელშია. მე როგორც განაჩენით ფიცი მედო, იმ გზით მახატლის პაპუასა და ბარძიმის წილს მამულზედ ფიცს ვაპირებდი; ხატის ჩასასვენებლად რომ მოვიწიეთ, მაშინ გოგია ზარდიაშვილმა ეს გვიპასუხა: მე არ შემძლიან — ფეხი მტკივაო და ჩემმა ძმამ კი არა იცის რაო. და ამ მიზეზით ჩემგან ფიცი დარჩა.

მერე სახლთუცესმა იოვანემ პაპუას წილი მამული გამიჩნა, მე დამანება და ბარძიმის წილი მამული ჩემს ფიცამდის ძირს დარჩა. რადგანც პაპუას წილი მამული გამიჩნით იასაულმა მე დამანება, პაპუას წილს მამულში სახლის ალაგს ვსთხრიდი. მომიხდნენ ორნი ძმანი ზარდიაშვილები, ავათ მომეპყრენ, თოფის დიგლივით ჩამაქციეს, ჩემს კაცს ორჯერ ხმალი სცეს და მუშაობაზედ ხელი ამაღებინეს. ამის სამართალს ვითხოვო.

ზარდიაშვილები ამას ეპასუხებოდნენ: პირველად კაცი მოგიგზავნეთ — ეგ მამული სადაო არის, ნუ მუშაობო; შენ არ დაიშალე. ჩვენც მოვედით და შფოთი მოგვიხდა; ცხენი დამ გადმომავდე და ავად მომეპყარო.

მახატელი ამას ეპასუხებოდა: მართალია, თოფის დიგლივის ცემით რომ საქმე გამიჭირვეო, ჯობი მეჭირა, ცხენს დავკარ, შეფთხა და გადმოვაგდოო. ამის მეტი არა შემეცოდებია რაო! თქვენ ორნი ძმანი მოხვედით. ერთმა ძმამ მე კინაღამ თოფის დიგლივის ცემით მომკალო. და მეორემ ძმამ ჩემს კაცს პეტრეს ორი ხმალი ეც და მუშაობაზედ ხელი ამაღებინეთო.

ამათი სამართალი მათ უგანათლებულესობას ბატონიშვილს იულონს ჩვენ — მსაჯულთათვის ებრძანათ. გამოვიძიეთ და ზედმიწევნილი ვიქმენით, რომ: პაპუა მახატლის წილი მამული კურთხეულს სახლთუცესს იოვანეს გაემიჩნა და მახატლის გლახასთვინ დაენებებინა. რადგანც იასაულმა გამიჩნა და მახატელს გლახას და-

1 რაო] არაო.

ანება, ზარდიაშვილები არ უნდა მიხტომოდნენ და შფოფი მოეხდნენათ. თუ სიტყვა ჰქონდათ რამე, სამართლისათვის უნდა გამოეხატებინათ. სანატრელის მეფის ვახტანგის სამსახურში იგი — ხვრიცხეში უსასახლოდ მამულში მიხდომისათვის მესამედს სისხლს უჩენს. რადგანც მახატელი აზნაურშვილია, შუა აზნაურშვილად ჩავაგდევით. შუა აზნაურშვილის მთელი სისხლი მეფის ვახტანგის სამართლის განჩინებით ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი არის, რომ იქნება ამისი მესამედი ოცდათორმეტი თუმანი; რომ ეს ოცდათორმეტი თუმანი ზარდიაშვილებმა მახატელს გლახას უნდა მისცენ მიხდომისათვის — ნახევარი ნალდი და ნახევარი ჯინსი.

ზარდიაშვილს რომ გლახა მახატლისათვის თოფის დიგლივები წაუყრავს და მახატელს ცხენიდგან გადმოუგდია ზარდიაშვილი, ეს ერთმანერთში გავატარეთ.

და მახატლის კაცის პეტრესათვის რომ ზარდიაშვილს ორჯელ ხმალი უცია, ხორცათ არ უწყევია, ტანისამოსი ჰქონდა გაჭრილი. ეს ორჯერ ხმლის ცემა ორის ქერის მარცვლად ჩავაგდევით. გლეხის კაცის ერთის ქერის ჭრილობისა სისხლი ორი მინალთუნი¹ არს, რომ იქნება ორი ქერის ჭრილობის სისხლი ოთხი მინალთუნი¹. ეს ოთხი მინალთუნიც ზარდიაშვილმა მახატლის კაცს პეტრეს უნდა მისცეს. ოცდათორმეტი თუმანი მიხდომისათვის რომ გაუჩნდა, ავის დროს და შეუძლებლობის მიზეზით ათი თუმანი სამართალმა აპატევა; და ოცდაორი თუმანი კი მისცენ ზარდიაშვილებმა.

მათის უმალღესობის მეფის მეორის ირაკლის ახალი განჩინება არის: ვინც ჩხუბში მახვილი იხადოს, იმას მახვილის ქარქაშიდამ ამოღებისათვის რისაც ვვარისა იყოს, ხელის სისხლი სარქრისათვის ჯარიმად წაერთვას; თუ მოკლას ვინმე ან დასჭრას, იმახაც სისხლი უნდა დაუღურ[ვ]ოს.

რადგანაც ზარდიაშვილს ხმალი ამოუღია და მახატლის კაცისათვის უცია, ხლმის ცემის სისხლი ხომ გავვიჩენია. ზარდიაშვილი შუა აზნაურშვილად ჩავარდა; შუა აზნაურშვილის სისხლი ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი არის; და ერთის ხელის სისხლი მეფის ვახტანგის სამართლით მთელის სისხლის მესამედი არის, რომ იქნება ოცდათორმეტი თუმანი. ეს ხლმის ამოღებისათვის ზარდიაშვილს სარქრისათვის ჯარიმად უნდა წაერთვას.

¹ მინალთუნი.

იასაულო ბოჭაულთხუცესო ფ ი რ ა ნ! ეს ასე გაარიგე. ვილო-
გობის იგ, ქორონიკონს უგ.

კლდეზე:

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე იულონ, ვამ-
ტკიცებ განაჩენს ამას. ნოენბრის იზ, ქორონიკონს უგ.

389. განიინაბა დოსითეოს ჭუთათელისა და ბაბან არისტომისფვილის ბაშულის საქმეა

1778—1795 წწ.

ცსა, ფ. 1448, საბ. № 2405. დედანი, ქაღალდი, 15,5×15,3 სმ. მხედრულა.
განკვეთილობის ნიშნად უოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია წერტილი. საბუ-
თი თარიღდება დოსითეოსის ჭუთათლობის წლებით.

ქ. ჭუთათელი მიტროპოლიტი დოსითეოს და ბე-
ქან ერისთვის შვილი გაეაბჰვეთ.

ჭუთათელმა უჩივლა: ჩემის ეკლესიის ჭუთათის ღმრთის-
მშობლის შეწირული ბაგი სანთელი გაქვს, ამთენი ხანია გთხოვ და
არ მაძლევ.

ბექან აშორო უთხრა.

ამის ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ბექან ორმოცი გლეხი კაცი
და ასე შეფიცოს, შემოუაროს: «შენ რომ* საგლეხოებს მედევები,
დღეს რომ მე მიჭირავს, არც შენს დაეთარშიდ ეს ეწეროს და არც
შენის ეკლესიის ჭუთათის ღმრთისმშობლას ეს იყოს».

თუ ასე შეფიცოს, რომელსაც შემოუაროს, ბექანს დარჩეს. და
თუ ვერ შეფიცოს, ღმრთისმშობლის შეწირული ყოფილა და ჭუთა-
თელს დარჩეს.

ბეჭედი: მდივანი დავით.

* აქ ერთი სიტყვა წაშლილია.

[140] დირბელებსა და ფალვენის შვილს თეიმურაზს ფარეშთხუცესსა ჩხუბი მოსლოდათ, ყანაზედ ცილობდნენ დირბელები და დვანელები: ყანა ეს ჩემია და ეს ჩემია. დირბელებსა და თეიმურაზს ორთავე ბატონი შვილს იულონთან ეჩივლათ და ჩვენთვის, დიასამიძე მორდალისა იასეს-თვინა და გლახა ეშეკალასბაშისთვის¹, ოქმით ებრძანებინა: წადით და ამათი სინორები გაქრჩიეთო.

ჩვენ, იასული იყო, ავალისშვილიც თან წავეყვანეთ, მივედით და ფარეშთხუცესმა რომელიც სირონი გვაჩვენა, ამას ქვეით დირბულიათ და ამას ზევით დვანურიათ, ის სირონი ვნახეთ, მაგრამ ვერ იყო სოფლურს რიგზედ მიჯნები. ჩვენ აგვატარა თეიმურაზმა ნაქალაქევესა და ასე ვნახეთ: რამდენიმე სამოსახლო დირბელებისა დვანისაკენ დარჩომილიყო, ამაზე დირბელები² ყელქცეულის გვერდიდამ წამოგვიძღვენენ თავიანთ სირონზედა, რომელიც რომ მიჯნები იყო ქვეებისა, თითო-თითო კაცნი დავაყენეთ და მოვედით. მიჯნებს მივეყვით და ნაქალაქევს თავი გადმოუარა და რომელიც რომ ზემოთხსენებულნი დირბელები სახლებულან ნაქალაქევეში, ის ამ დირბულს სირონ შიგნით დარჩა.

გავვიძღვა ეს სირონი, რომელიც სერი წადგება ღომელსა და გუფთას შუა, სერზედა ერთი მიჯნა იქ იჯდა; ამის პირდაპირ რომ ეძახიან ტახტსა, ერთი მიჯნა კიდევ [v] იქ იჯდა; ამის პირდაპირ რომ ჩავედით ძირზედა, ერთი სამანი კიდევ იქ იჯდა; ამას ქვეით კიდევ დირბელი ოქრომქედლი შვილი დირბელი მემკვიდრე იმ მიჯნას ქვეით სახლებულან, რომელიც დვანელები³ ამბობდნენ [v] — ეს ალაგი ჩვენიათ, იმაში სახლებულა, ამ დირბულს სირონს შიგნით დარჩა ეს ოქრომქედლი შვილი.

ამ მიჯნის პირდაპირ რომ წავედით, ერთი მიჯნაც შუა ქალაში იჯდა; კიდევ ერთნეს რომ გავედით, პირდაპირ ერთი მიჯნაც კიდევ იქ იჯდა; გაღმა ბეგზედა გავვიძღვენენ, იმას ზევითა რომელიც დვანის⁴ გზა არის, ერთი დიდი კლდე იქ იჯდა; იქილამ კიდევ

¹ ეშეკალასბაშისთვის. ² † ხეიქცეულას. ³ დვანელები. ⁴ დვანის.

ვაგვიძღვნენ ამ გზას ზეითა, რომელიც გზა ძველეთის ტყის თავის
გადასავალია, ერთი დიდი კლდე კიდეც იქ იჯდა.

რაც რომ ეს მიჯნები ვნახეთ, ყველგან ზედ კაცნი დედაყვიანნი
ასე გავარჩივეთ, რომ მიჯნები ყველა ერთმანეთს უყუთებდნენ
და პირდაპირ იხსნდა.

ამ მიჯნას გარეთ კიდეც აქეთ-იქით დვანისაკენ მიწებს დაობ-
დნენ დირბელები; თუმცა თეიმურაზს ფიცი შეხვედროდა, მაგ-
რამ ფიცი წაუხდებოდა, ამისათვის რომ დირბელებისა რამდენიმე
სამოსახლოები შიგნით, თეიმურაზ რომ სირონს [გვაჩვენებდა, იმის]
შიგნით დირბის სამოსახლოები რჩებოდათ დვანისაკენა.

დირბელები, რომელიცა არიან მოსახლენი, [141] დღეს ცოც-
ხალნი გახლავან¹, ასე მოგახსენებენ: ჩვენ დავიფიცავითო, რომ ეს
მიწა არც დვანური იყოსო და ჩვენც აქ ვსახლებულვართო.

და თუ ფიცი შეხვდებათ, ამათი უფრო ჭეროვანი არის, რომ
თავიანთ მოსასახლოებზედ დაიფიცონ. დვანურიც ერთი მოხუცე-
ბული მამსწრე კაციც არავინა გახლავსთ. და თეიმურაზ ფარეშთ-
ხუცესიც ყმაწვილი გახლავსთ, მახსოვარი არც ეს გახლდათ².

დვანში ერთი იკორთის წინამძღვარის კაცმა ერთი ნასყიდო-
ბის წიგნი წამოაყენა, რომ გუფთაში რამდენიმეს დღის მიწა
მიეყიდნა დირბელს კაცსა, რომ დირბელი სირონ ქვეით გაეყიდ-
ნა; და იმ ნასყიდობის წიგნში დირბული მემკვიდრე კაცნი არ ეწე-
რა მოწმათა; და ამ პასუხს აძლევდნენ, რომ ქურდულად არის გას-
ყიდული ეს მიწაო, თორემ ელესარემისა მიწა არ გაიყიდებო. თუ
სწორე იყოს, თავისი მეზობლები რატომ მოწმათ არ გიწერიათო.

ეს ასე გავარჩიეთ და ნება თქვენია. მარიამობის მ, ქორონი-
კონს უბდ.

ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ წიგნს ვამტკიცებთ.
აგვისტოს ვ, ქორონიკონს უბდ.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა ირაკლი მეორე,
ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის კზ, ქორონიკონს უბე.

¹ გახლიან. ² გახლიათ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2780. დედანი. ქალაქი. 45
 რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. თარხნიშვილი სოლომონ მეითრის ყმა კავთისკეველი დავალიძე ჩიოდა: მემკვიდრე კავთისკეველი ვარო და ჩემთვის მეფეს კოსტანტინეს კავთისკევეში თავისის ხოდაბუნებიდამ ასის დღის მიწა უბოძებიაო. და ახლა თარხნიშვილს ბეციას ბატონმა რომ თავისი სახასო კავთისკევეი უბოძაო, ეს ჩემი მამულებიც იმან მიიმძღავრაო. ამის სამართალს ვითხოვო.

ბეცია თარხნიშვილი სამართალში მოვაყვანინეთ და ეს გამოუცხადეთ. ბეცია თარხნიშვილმა მეფის კოსტანტინეს წიგნი მოსთხოვა დავალიძესა.

დავალიძემ წიგნი წამოაყენა მეფის კონსტანტინესი, რომელიც ქორონიკონს 656 ამდენს დაწერილი იყო. დავალიძისათვის უბოძებია: შენ ჩემს სახასოს გლეხად დაგასახლეთო და მოგეცით ახაშემში ჩვენის ზერის ნახევარიო, საბათგორში ჩვენის ხოდაბუნის ნახევარიო, ღვართწყაროს ბოლოს ჩვენის ხოდაბუნის ნახევარიო და ღვანძის ხოდაბუნის ნახევარიო და [ხვართკარს] ნაფუზრის ნახევარიო. ასე, რომ ასის დღის მიწა შეგისრულეთო.

ბეციამ ასე უპასუხა: საბათგორში ხოდაბუნი ხელთ ვიჭირავსო; ღვართწყაროს ბოლოს ხოდაბუნიც კელთ ვიჭირავსო; ახალშემშიც ვენახსაც ვიპოვნეო და ნაფუზარსაცაო. და კვანძათ ხოდაბუნი არ ვიციო.

დავალიძემ მიუგო: შენ რომ ახლა ხოდაბუნი გაიკეთე, ის ორ მიჯნად იყო გაკეთებულყო: ერთი აღმა-დაღმა იყო გაკეთებულყო, და სახნავი და მეორე — გარდიგარდმო. შენ მიჯნაც მოშალეო და გააერთეო, ღვანძათ ხოდაბუნი ის არისო.

ბეცია ამას შორს იჭერდა.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი განვაჩინეთ: ომან ლაშქარნივისი ხერხეულიძე, ხიდირბეგიშვილი მამუკა და საგინაშვილი ბეჟან უნდა მივიდნენ კავთისკევესა და ვისაც

* შტრ. 1796 წ. 23 აგვისტოს განიხილავს ამავე საქმეზე. (აქვე, № 393).

კავთისკვეში მეფეთაგან წყალობის წიგნები ჰქონდესთ, ან თარხნი
 .ნთაგან მიცემული ან წინამძღვრებისაგან მიცემული, ან ერეკლე
 ანთში ნასყიდობაების წიგნები — სულ უნდა მიატანიხნენ და
 წინჯონ. თუ იმითი ერთი რამ ნიშანი გამოჩნდა ღვანძათ ხოდაბუ-
 ნისა და იპოვნეს, ხომ ის იქნება დავალიძისა.

და თუ¹ ვერ იპოვნეს, მასუკან რომელსაც დავალიძე ამბობს,
 ეს არის ღვაქ²ძათ ხოდაბუნიო², იმაზე თარხნიშვილმა ბეციამ ორი
 მოძღვრიანი კაცი შეაფიცოს: «ამისმა მადლმა და ვანმაცხოველე-
 ბელმა ღმერთმა, დავალიძევ, არც ეს იყოს ღვანძათ ხოდაბუნი და
 არც ვიცოდეთ».

თუ ასე იფიცა, ხომ დავალიძეს საქმე არა ექნება რა. და თუ
 ვერ იფიცადა, დარჩება დავალიძეს ღვანძათ ხოდაბუნის ნახევარი.

ეს ასე გაგვირიგებია. მაგრამ თუ კავთისკვეში ახლა წიგნი ვინ-
 მე დამალა ამ ღვანძათ ხოდაბუნის ბარობაზე, მასუკან თუ უნდა
 კიდევ გამოაჩინოს, ბათილია. ამიტომ, რომ იქნება იმ წიგნის და-
 შალვით მოსამართლე უსამართლოში შეიყვანოს და ფიციც უსა-
 მართლოდ მოხდეს. და ამიტომ წიგნი არავინ უნდა დამალოს.

აგვისტოს იმ, ქორონიკონს უპდ.

თუ ფიცით გადასწყვიტა ბეციამა, იმასთან კი საქმე აღარა ექ-
 ნება რა დავალიძესა. თუ ღვანძათ ხოდაბუნი სხვარიგად უნდა
 მოიძებნოს.

ბეჭელი: ღმრთისმშობლის სასოიანი, ი უ ლ ო ნ დავითიანი.

392. განჩინება მავანპარიანებისა და სრესელეის სახისსლი სამეხუ
 1796 წ. 20 აგვისტო

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 144. პირი. ქალღღი. მზედრული.

[114] მაჭავარიანები და სრესელეები ერთმანერთს
 უჩიოდნენ ხლმით დაქრახედ, თავის გატეხაზედ, მიხდომ-მოხდო-
 მაზედ, დედაკაცის მუცლის წახდენაზე და თოფით და ხლმით ერთმა-
 ნერთის წვეაზე. ამგვარები ერთმანერთთან ბევრი საჩივრები ჰქონ-
 დათ მაჭავარიანებსაც და სრესელეებსაც.

ესენი ვალაპარაკეთ და ამათი საჩივარი რომ ჩვენ მოვისმინ-
 ეთ, ერთმანერთში გავედით-გამოვედით და მაგდენი ერთმანერთზე
 [v] მეტ-ნაკლები არა იყო რა, ორისავე საჩივარი ვავატარეთ; რაც გა-
 რჩენები ჰქონდათ, ორთავ დაუხივეთ და ერთმანეთს შევარიგეთ.

ამ თარიღამდე თუ ერთმანეთთან ჩხუბი მოსვლიათ, იმაზედ
 ერთმანერთს ველარას ედავებიან. და თუ დღეის იქით კიდევ ამათ

¹ + და თუ. ² + მას უკან.

ჩხუბი ქნეს, რომელსაც დანაშაული ექნება და შფოთის მიზეზს მისცემს, ყმასაც წაეართმევთ, მამულსაცა და კიდევ გააღწევეთ

აგვისტოს კ, ქორონიკონს უჰდ. მეფის ძე იულონ

393. განჩინება ავაალიჩისა და ბაცია თარხნივილის მამულის საქმეზე*

1796 წ. 23 აგვისტო

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 4154. დედანი. ქალაღი. 39,5x16,3 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. მის უგანათლებულესობას ბატონიშვილს იულონთან ჩიოდა დავალიძე: მე მეფის კოსტანტინეს წიგნი მაქვსო, კავთისკევეში ასის დღის მიწა თავისის ხოდაბუნებიდამ უბოძებიაო და ახალშენი¹ ზვარი და ზვართკარს ნაფუზარის ნახევარიო; და ახლა მეფემ თეიმურაზ სახასო კავთისკევი ლუარსამ თარხანს რომ უბოძაო, იმისი შვილი ბეცია მე აღარას მანებებსო.

ამ საქმეზე ბატონიშვილმა იულონ ჩვენ — ხერხეულიძე ლაშქარნივისი ომან, ხიდირ ბეგიშვილი მამუკა და საგინაშვილი ბეჯან გორიღამ კავთისკევეს გამოგვისტუმრა.

თარხნიშვილი ბეცია და დავალიძის ბატონი თარხნიშვილი დათუა ერთად შევეყარეთ. და დავალიძე ვალაპარაკეთ: მეფის კოსტანტინეს წიგნი მოიტანა და ბეციას წაუკითხა.

ბეციამ უპასუხა: გამომყევითო და რაც ადგილები სწერია, სულ თითო-თითოდ ვაჩვენებო.

შევსხედით, წავედით, ერთს ადგილს მიგვიყვანა, ერთი მიწა ვეაჩვენა; ახალშენში² ზვრის ნახევარი რომ უწერიაო, ეს ახალშენის ზვარიო და ზვართკარს რომ ნაფუზარი უწერიაო, ეს ბოლოზე გარდიგარდმო მიწა რომ ძევს, ეს არისო.

იქიღამ წამოგვიყვანა, ერთ წყაროზე მოგვიყვანა. ღვართწყარო ეს არისო; და ღვართწყაროს ბოლოს ხოდაბუნი რომ უწერია, ეს არისო, ფეხი დაუდგა, აქამდინ არისო.

¹ ახაშენი. ² ახალშენში.

* შღრ. 1796 წლის 18 აგვისტოს განჩინებას ამავე საქმეზე.

იქილამ წამოგვიყვანა, ერთს ადგილს მოგვიყვანა, ეწინააღმდეგება ხოდაბუნი ეს არისო.

იმის ქვემოთ წამოგვიყვანა მინდორში, ერთი პატარა ხეა, რომელიც არის, საბათგორი რომ უწერია, საბათგორის ხოდაბუნი ეს არისო.

იქილამაც წამოგვიყვანა და კავთისკევის ბოლოს ხრამთა პირს მოგვიყვანა; ხრამთა პირს ვალმა-ვამოლმა ხოდაბუნი რომ გიწერია, ეს არისო.

რაც მეფის კოსტანტინეს წყალობის წიგნში დავალიძეს ეწერა, მთლად უჩვენა, ესენი ბატონის სახასო მამულეები არისო. სახასო მამული ბატონისაგან მე მხოთებიაო; დ[ა] მე არას გედავებო, შენსას კელი მოჰკიდეო.

ჩვენ კელი აღმართეთ და მივაბარეთ დავალიძესა და ეს სამართალი უყავით: დვართწყაროს ბოლოს ხოდაბუნი ცალქალამნიძე იოსებს რომ უჭირავს და ჯაჯანაშვილს გაბრიელს, თუ ან ბატონის წყალობა სჭირსთ, წიგნი მოიტანონ და დავალიძეს სიტყვა არ ექნება. თუ დავალიძისაგან ნასყიდი აქვსთ, ნასყიდობის წიგნი წამოაყენონ.

და თუ ეს თქვენ, რომ წიგნი დავკარგეთო, ან ისეთი მოწმეები უნდა მოიყვანონ, რომ იმ მოწმეებ[მ]ა მოსამართლეს გული დააჭერებინონ, რომ ან მეფეთაგან ნაწყალობევი ჰქონდესთ და ან დავალიძისაგან ნასყიდი.

და თუ არც მოწამე ჰყვანდესთ, მასუკან ფიცით გული აჭერონ დავალიძესა ან მეფეთაგან ნაწყალობაზე და ან ნასყიდობაზე.

და თუ არც წიგნი აქვსთ, არც მოწამე ჰყავსთ და ვერც ფიცს შეიძლებენ, დარჩება დავალიძესა. ცალქალამნიძე იოსებს და ჯაჯანაშვილს გაბრიელს საქმე არა ექნება რა.

ვანამათ ხოდაბუნი და საბათგორის ხოდაბუნი დავალიძეს კიდევ მივაბარეთ, კელთაც უჭირავს და არცავინ მოდავე ჰყავს.

ხრამთა პირს ხოდაბუნისას ამბობენ დავალიძისაგან ნასყიდი გვაქვსო; ეინც წიგნი წამოაყენონ დავალიძესა, თავისგან მისყიდული რაც იმ წიგნში ეწეროს, დაანებოს და დანარჩომი თითონ დაიჭიროს.

ეს საქმეები ბატონიშვილის იულონის ბძანებით, ჩვენ, ხერხეულიძე ლაშქარნივისმა ომან, ხიდირბეგიშვილმა მამუქამ და საგინაშვილმა ბეჯან ასე გავარიგეთ.

1 † რომ.

ავვისტოს კვ. ქორონიკონს უბდ.

ქ. კიკოლა ცალქალამნიძე ახალშნის ნაზვრევეზე რომ დაობს, როგორც ზემოთ იოსებ ცალქალამნიძის და ვაზირელის შვილი ნაშვილისა დაგვიწერია, ამ კიკოლამაც იმგვარად ან წიგნით ან მოწმით და ან ფიცით გაიტანოს და გაარჩიოს. და თუ ვერცეთით საბუთი ვერ ჰქნადა, საქმე არა ექნება რა.

ორი ბეჭედი:

1. ო მ ა ნ .

2. მონა ლთისა მამუკა.

ქ. მე, ბეციან საგინაშვილს, ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემი ხელია

კიდევ:

ქ. მე, ბეცია თარხნიშვილს, ამ გარიგების ყაბული მაქვს. ასე, რომ დავალიძეს თავის ნასყიდს მიწებს გარდა რასაც მიწებს უბოვნი, იმითი და ამ ჩემი ჩვენებულის ხორდაბუნებიდამ ასის დღის მიწათ შეუსრულებ. ავვისტოს კვ. ქორონიკონს უბდ.

ბეჭედი: მონა ლთისა ძე თარხნისა იოანე.

ქ. მე, თარხნის შვილს დავალიძას ბატონს დავითს, ამ წიგნისა და გარიგების ყაბული მაქვს. ავვისტოს კვ. ქორონიკონს უბდ. ბეჭედი არა მქონდა და ეს ჩემი ხელია.

ქ. ჩვენ, მეფის ძე იულონ, ამ განჩინებას ასე ვამტკიცებთ. ავვისტოს ლ. ქორონიკონს უბდ.

ბეჭედი: ქ. ლთისმშობლის სასოიანი იულონ დავითიანი.

394. განჩინება ეფთვიონი განათლისა და ათანასე ჯვარისმანის მამულის საქმეზე

1798 წ. 26 ავვისტო

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 1240. დედანი. ქალღი. 27,2X44,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირია არ არის.

ქ. მისმა სიმაღლემ ბატონმა მეფემ სოლომან — არჩილი(ს) ძემან — მეორემან მიბოძა კარის მღვდელი წერეთელი დავით და გუმცაძე ქაიხოსრო მე — ჯვარისნამას ათანასეს.

გენათლის კაცებს და ჩვენსას ერთმანეთშიდ სადგოები მიწები ქონდათ. ილაპარაკეს და ძველი და ახალი სულ ყველა სადგო ადგილების ფიცით გარდასწყდა და მორიგდეს; რომ პირვანდელი ნაქ-

მარი საქმეშიდ სიტყვა აღარა აქვსთ მთას გარდა. და მთაზედ მართალი არის გაჩენილი და მაშინ მორიგდენ ამ საქმეშიდ ბატონის ყოვლად სამღვდელო გენათლის ე მოხელეებიც ამ სამართლებშიდ იყვნენ. ასე გარდასწყდა.

ქორონიკონს ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ოთხმოცდათექვსმეტს,

თვესა აგვისტოსა ოცდაშვიდას.

ორი სტრიქონი ბერძნული ტექსტი.

395. განჩინება ბარბატროზას ჯალაღისა და კანბელას შვილის

მიქელას ვალის საქმეზე

1796 წ. 23 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 114. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[V] ტერ-პეტროზას სახლობა პენტელას [ს] შვილს მიქელას უჩიოდა: ჩვენი თეთრი ემართა, რაც მამული ან ყმა აქვს, სულ ჩვენთან გირაოდ იყო და ამ მამულის მოსავალს [114] სულ ჩვენი ვკამდით ამდენს წელიწადსაო. ახლა ტყვეების პატრონი ვარო, ჩემი თეთრი მომცეს, თავისი მამული თვითონ მოიხმაროს.

ამ ლაპარაკში რომ ვიყავით, პენტელას შეიღმა იოანემ მუშრიბმა ერთი ოქმი მოიტანა მისის უმაღლესობისა, მათ მონათ ქვემორე დამბეჭდველთზედ რომ მოეხსენებინა, ჩემს ძმებთან სალაპარაკო მაქვსო, მელიქს და ქეთხულებს უბძანეთ — ჩემი და ჩემის ძმის საქმე გადაწყვიტონო.

ჩვენ ეს პენტელას შეიღები ორნივ მოვაყვანიინეთ. იოანემ ერთი განაჩენი წამოაყენა მოქალაქეების სამართლისა, რომ მუშრიბის იოანეს და თავის ძმების სამართალი ეწერა. იმაში ზოგიერთი ხარჯები ეწერა: სანამ ეს იოანეს არ მიჰბარდეს, მიქელას წილი მამული ამ იოანე მუშრიბთან უნდა იყოსო.

მიქელა ამას ეპასუხებოდა: ეგ რომ მოქალაქეებმა დაგიწერეს, მელიქმა ნახა, რადგან უსამართლო იყო, აღარ დაგიბეჭდაო. და მასუკან ბატონ დედოფალთან ვიჩივლეთ, განაჩენი მიბოძა, რომ იმ განაჩენით და სიგლებით ჩემი მამული უწინ მთავარეპისკოპოზთან დავაგირავეთო და მერე ტერ-პეტროზასთან დავაგირავეთ და ის განაჩენი რომ დაკარგულა, ახლა მელაპარაკებით.

ჩვენ იოანეს ვკითხეთ, [V] ეს მამულები რომ სხვაზედ დაავიოავა, რატომ მაშინვე არ ელაპარაკე და ბადის, წისქვილის, სახლების შემოსავალს ტერ-პეტროზას რათ ანებებდიო.

იოვანემ გვიპასუხა: მე მაშინ უსამართლო დამემართაო, სამართალს ველოდი, იმიტომ ვანებებდიო.

მიქელამ ესეც უთხრა: შარშანს წინ რომ ტერტერასაც ზამ ბატონის ოქმით იასაულა დამაყენა და მელიქმა კაცები მომცა, მამული და სახლები დაფარეს, თუ სიტყვა გქონდა რამე, მელიქს რატომ არ მოახსენე, ამ მამულებთან საძმომ სალაპარაკო მაქვს და ნუ ვააყიდვინებთ.

ამ საბუთებით სჩანს, რომ როდესაც ის ბატონი დედოფლის განაჩენი დაუქარგავი ყოფილა და სცოდნია, რომ არას შეუვა, მაშინ დასავირ[ავ]ებლად დაუნებებია და ტერტერასაც იმ მამულების შემოსავალი ამდენს წელიწადს უჭამია. და ახლა რომ ის განაჩენი დაქარგულა, ახლა ელაპარაკება.

ქალაქის განწესებით ტერ-პეტროზას თავის გირაოს იოანე ვერ წაართმევს, ამ მიზეზით, რომ ამდენი ხანია იმ მამულს ტერ-პეტროზა სჭამს და იოანეს არ ულაპარაკნია და მოსავალი დაუნებებია.

ახლაც პირველად რაც მიქელას და გაბოას წილი [115] მამული არის, ტერ-პეტროზას თეთრი სრულად იქიდან უნდა ადგეს. თუ იოანეს თავის ძმებთან სალაპარაკო აქვს, მერე ელაპარაკოს და თავისი სამართალი ტერ-პეტროზას ჯალაბს კი თავისი გირაოები არ წაერთმევა. სეკდენბერს კვ. ქორონიკონს უბდ.

396. ბანინება ბანიშვილების მამულის საქმეზე

1796 წ. 20 ოქტომბერი

ქსა. ფ. 1450. დავთ. № 46. საბ. № 7. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[4] ზემო ტატიშვილები ზურაბ, თამაზა, სვიმონ ჭვემო ტატისშვილს იოთამას, ამის ძმა პაპუას საყდარსა და სასაფლავოს ეცილებოდა — ნახევარი ჩვენი არისო.

იოთამ და პაპუა ამას უპასუხებდა: შენ ჩვენთან საქმე არა გაქვსო, სამკვიდრო ჩვენი არისო.

ამაზე დიდი დავა ქონდათ და დიდს ხანსაც იდავეს და ჩხუბივ მოსლოდათ. მოვიდა იოთამ და პაპუა, ამ საქმეზე შემოგვივლა.

მოველი მე — ამათი ბატონი დავითიშვილი ზა[ა]ლი ჩემი შვილებით როსტომ და გოგია და თან დავისწარით ბატონის ამილახვარის ბოქოულთხუცესი უთრუთ, ოქრომქედ-

ლი შვილი დავით, ჩვენი აზნაურშვილები და მსახურნი. ამით
საჩივარი მოვისმინეთ.

ზემო ტატიშვილებს არც წიგნი ქონდათ, არც სარწმუნო^{ქრისტიანული} წიგნი^{წიგნი} მე. და იოთამ და პაპუამ ერთი საბუთიანი წიგნი წამოაყენა, რომ პაპის ჩვენის პაპის დიდის დავითის დროს ამითი პაპები სამნი ძმანი ყოფილან და სამნე გაუჭრიათ და ეს საყდარ[ი] და სასაფლაო სამთ ძმათ გაუყვიათ, რომ იმ წიგნში ნიშნულათ [v] სწერია, რომელი მხარე რომლის ძმას რგები[ა], რომ ზემო ტატანთ ჩვენება არა იყო რა, არცარა საქმე ქონიათ.

ამ წიგნის ძალით ეს ზურაბ, თამაზა, სვიმონ გამტკუნდენ და ველარას შეუვიდენ¹. დარჩათ მთლათ ქვემო ტატიშვილებს. დღეის იქით ამ საყდარზე ამით სადაო აღარა აქვსთ რა.

ამისის მიზეზით ამ საყდარში ზემო ტატიშვილებმა [მ]კედრები დამარხეს თავისის აზრით, რომ ჩვენი არისო, ესენი არ ამარხვინებდენ; და მე ამათმა ბატონმა ზაალ დავითიშვილმა დაევამარხვინე ამისის მიზეზით, რომ ეს იოთამ და პაპუა ცარიელის სიტყვით დაობდენ და წიგნი არ გამოგვიჩინეს. მეორე, რომ ჩემი ბეითალმანი იყო, ამისის მიზეზით დაევამარხვინე². და ეს იოთამ და პაპუა იმ [მ]კედრებზედ ველარას ელაპარაკებიან, რომ არც წიგნი გვაჩვენეს დ[ა] იმა[თ] ს[ა]ქმე არ ქონდათ³. და მეორე, ჩემი ბეითალმანიც იყო. ამისის მიზეზით მკედრებთან იოთამს სიტყვა არა აქვს.

და ამ საყდართან და სასაფლაოსთან ზემო ტატინთ ზელი არა აქვს რა. ეს ასე გადასწყდა.

ოკლონბერს კ. ქორონიკონს უჰად.

397. განჩინება აბულაძეების ბაჰრის საქმეზე

1796 წ. 15 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2149. პირი, ქალღღი. მხედრელი.

ქ. აბულაძეები ბატონის ამილახორის ოთარის ბრძანებით გაყრილიყვნენ, მაგრამ მამულზედ ვერ მორიგებულეყვნენ.

ჩვენ, ყოვლად სამღვდელო სამთავნელ ეპისკოპოსი გერვასი მაჭავარიანი, მოვედით კარიანის სოფელში; რადგან ეს აბულაძეები სამთავისის წმიდის ეკლესიის ყმანი იყვნენ, ამითი სადაო საქმე გამოვიძიეთ და ეს მამულები ამ ეკლესიის მოვინახეთ.

ერთი მთელი საკომ[ლ]ო იყო დიდად შემკული, ერთიანი მიწა

¹ შეუედაენ. ² დაემარხვინე. ³ გაჭდა.

იყო ოცდახუთის დღისა, ერთი თავი ედვა შინდისის მამულის მიღგმამდინ; მეორე გვერდი საზენაქროდ მირზა უმეჯრედ უხუცესის მიწის მიღგმამდინ, რომ ხვედიანელისა და ხეტიანელისა და ლის მიწის ბოლოს უძეს, ბოლოს სამანი ბუძალაძის მიწის თავს რუ რომ გარდაუდის იქამდინ, აქათ საქვენაქროდ ხვედიანელისა და კიდევ ხიზანაშვილის მიწა უძეს იქამდინ, დღე ნახევრის მიწა ამ დიდს მიწას აძეს. ერთი გვერდი საზენაქროდ ხუციშვილის მიწამდინ, საქვენაქროდ ხვედიანელის მიწის მიღგმამდინ, ბოლო ურჯამელაშვილის მიწის მიღგმამდინ და თავი დიმიტრი მღვდლის ზოდაბუნაბდინ.

ამ მიწაში ორი ბერყენა დგას: ერთი აღმოსავალის მხარეს — პირველი მისი სამანი ის არის და მეორე დასავლის მხარეს — იმას იქით ერთის დღის მიწა კიდევ არის, მეორე სამანი ის არის. აქადამ ორი წილი ტეტიას და ლაზარეს ერგო და ერთი გოგიას, რომელიც თითონ ირჩია.

ამას გარდა კიდევ ქარის მიწა ორის დღისა, თავი ვზაზედ უძეს, ბოლო ხვედიანელის მიწამდინ. საზენაქროდ ისევ ხვედიანელის მიწა და საქვენაქროდ ხეციშვილის მიწა უძეს და შუაზედ შარა.

ამას გარდა ვარცლა მიწა სამის დღისა, თავს ბეჟიტაშვილის რუ უძეს, ბოლო ხუციშვილის მიწა, კიდევ საქვენაქროდ ისევ ხეციშვილის მიწა უძეს, საზენაქროდ უჯარმელას-შვილის მიწამდინ, კიდევ ნანახვი ქეზაძის მიწის მიღგმამდინ, ბოლო მაჩაბლის ზოდაბუნის გარდასწვრივ, საზენაქროდ ხვედიანელის მიწამდინ, საქვენაქროდ ყოფიკის შვილის მიწის მიღგმამდინ.

ამას გარდა ნავენახევი ერთის დღისა ძველს ნასოფლარში რომ ქეზაძის მიწასთან [არის].

ამას გარდა ნაფუძარი ორის დღის გოგიას რომ მივეციით, თავი ბუძალაძის ვენახი, საქვენაქროდ მამულას ვენახამდინ, საზენაქროდ გარსევანი შვილის ტეტიას მიწამდინ, ბოლო ისევ ამავე ნაფუძარის ნაქერი ლაზარესი და ტეტიას წილი, ტეტიანი ნაფუძარი თავი გარსევანაშვილის მიწის მიღგმამდინ, საზენაქროდ შარამდინ და მაჩაბლის ზოდაბუნამდინ, საქვენაქროდ ოტიანი შვილის მიწამდინ, ბოლო ადუაშვილისა და სუმას მიწამდინ.

აქვე ნასახლარი მცირე მიწა თავისის კაის შესავალ-გასავალითა, ქვევით გძელა თავი სირბილაძის მიწის მიღგმამდინ, ბო-

გოგიას რომ კალო აქვს ის ტეტისა უნდა მისცემოდა, მაგრამ გოგის მივეციოთ ახალი; ძველი კალო ტეტისა და ლაზარესია. აღიწერა ნოემბერს, ქორონიკონს უკო.

ეროვნული

დავითას მიწამდინ აქათ შარამდინ. აქავ ხრიალა მიწამდინ, ბოლო წყარომდინ, იქით გვერდი აღუაშვილის მიწამდინ აქათ შარამდინ, ერთის დღისა მუხის მიწა თავი რუმდის.

verso

აბულაძეების დებულეებას ასე ვაწესებთ: თხუთმეტი კოდი სდებოდათ ქერი და პური. ახლა ასე ვსწერთ: რადგან ზალონა ემოწმება, ოცი კოდი შიართონ ეკლესიასა — თორმეტი კოდი პური, რვა კოდი ქერი. ჩვენის მოხელის თამაზას და შიოს ჩვენთან დასწრებით უწერთ ამასა. ქორონიკონს უკო.

ხელთა: გერვასი

აქ ჩვენთან დაესწრო ჩვენი ბერი გერმანე და ჩვენი ეკლესიის მოხელე ქავთარაძე თამაზა. ††

398. ბაზილიანთა იოსებ მაჰავარიანისა და ნინია ანდრიაშვილის

სახისხლო საქმეა

1796 წ. 10 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 146. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[115] მაჰავარიანი იოსებ ანდრიაშვილს ნინიას ძმის სიკვდილს უჩიოდა. ჩვენ, სრულიად ქართლისა, [v] კახეთისა და სხვათ მეფის ირაკლი მეორის ძემ იულონ, მოკითხული ვქმენით, რომელ მაჰავარიანის იოსების ძმა ანდრიაშვილს მოეკლა და სამართლით სისხლი განვაჩინეთ.

ეს მაჰავარიანი იოსებ შუა აზნაურშილად ჩავარდა და სანატრელის მეფის ვახტანგის სამართლის წიგნში — ოცდაათს რიცხვში შუა აზნაურშილ[ი]ს ოთხმოცდა თექვსმეტ თუმანს სისხლს აჩენს. რადგან მაჰავარიანი შუა აზნაურად აღირიცხა, ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი სისხლი ანდრიაშვილმა ნინიამ უნდა მისცეს მაჰავარიანს იოსებს.

და თუ ანდრიაშვილს ასეთის მიზეზისათვის მოუკლავს მაჰავარიანის იოსების ძმა, რომ ან მთლად სამართალი სისხლის ჩაუტარებს და ან მოუკლებს რასმე, იმისი საბუთი რაც ჰქონდეს, სამართალში გამოაცხადოს და საქართველოს სამართლის განწესებისაებრ სამართალი მიეცემა.

თუ არადა, როგორც სამართლით ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი გავგიჩენია, ის უნდა დაუურვოს ანდრიაშვილმა მაჰავარიანს.

იასაულო! ეს ასე აღასრულე. დეკემბრის 8, ქორონიკონს უკლ.

ქართული ენის ინსტიტუტი

ამ მაქავარიანის შველელს ნინიას ორი ძმა ჰყავს, ვერძე (დ) და ვერძე
თოა ჰქვიან და მეორეს ბაცაცა. როდესაც მაქავარიანი მოუ-
კლავს, მაშინ ძმები ერთად ყოფილან და გაუყრელნი და სისხლას
პასუხიც ერთად უნდა ვასცენ სამართლით.

**399. ბანინება გოგია მღვრიშვილისა და ტერ-ფარსილას მამულის
სამეზი**

1796 წ. 11 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3926. დედანი. ქალაქი. 20,3x17,2 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის. ა-მეტნაკლული.

ქ. პაპუნა ზაზროშვილის დედას ღორიჯლიჯას
ქალს ლელას საღრიჩაშვილის ბეჯანასაგან თა-
ვისი მზითვით მიწა ეყიდნა ორიოდ დღისა. პაპუნა ზაზროშვილიც
მოკვდა და სხვა შვილებიცა. ამ ზაზროშვილების მამული შეიქმნა
ბეითალმალი. და ერისთვის შვილს როსტომს ზოგი გო-
გია მღებრიშვილისთვის მიეცა და ზოგი იმავე ზაზ-
როშვილის განაყოფის გრიქოლასთვის. და ის თავისის
მზითვით ნასყიდი ორის დღის მიწა იმ დედაკაცისთვის ებოძა სა-
ზრდოთა და სამკვდროთ.

და იმავე დედაკაცის სიცოცხლეში ტერ-ფარსილა თავისის
სახლისკაცს¹ ბეჯანას წასდავებოდა: ეს მიწა რომ უყიდნია შენგან
ამ პაპუნა ზაზროშვილის დედას, ნახევარი ხომ ჩემია. და თუ ჩემი
წილიც გაგეყიდოს, ან ისევე დამიხსენ, და ან სამაგიარო ამისთანა
კარგი მიწა მამეც. ბეჯანას ეთქვა ტერტერასთვის თვითონ იმ დე-
დაკაცთან: ჩემი წილი მოგყიდეო და ტერტერას წილი როდის
მამიყიდნიაო; დედაკაციც დამოწმებოდა, მართალი არისო.

ამისი მოსთაბარი მოწმე[ე]ბი მოიყვანა ტერტერამა: შავ ში-
შვილი ღთისია, ტერ-[ს]ტეფანე და თვითონ ზაზროშვი-
ლი გრიქოლა. ცოტა ხანს უკან დედაკაცი მოკვდა და ჩვენთან მოვი-
და ტერ-ფარსილა და გვ[ი]თხრა: დედაკაციც ხომ ისევე ცოცხალი
იყო, რომ ამ ჩემ[შ] სახლისკაცმა ბეჯანამ უთხრა ამ მოწმე[ე]ბთა-

¹ სასდოთა. ² ახლისკაცი.

ნა, რომ ამ ტერ-ფარსილას წილი არ გამოიყენებოდა; და დედაკაცს თქვა, რადგან ფიცით მეუბნებო, შენ იციო, ეს მიწა რომ დროზე ბეთალმად, ტერტერამ თავისი მამული გეტხოვა. და მოჭედივდი. კაცთაც უმოწმეს ტერ-ფარსილას — შაყულ თამბა ბეჭედივდი. ლი, ხარიბეგაშვილი მანუჩარ, ბერუა და მამუკა მახოხაშვილი იქ დაგვესწონენ, რომ ბეჯანა საღრი-ჩაშვილმა ფიცით თქვა და ჩვენც იქ ვიყავით, რომ შენი მამული არ გამოიყენებოდა.

ის თავისი ერთის დღის მიწა ტერ-ფარსილას დარჩა და მივეციოთ. და ის ერთის დღის მიწა რომ იმ დედაკაცს უყიდნია ბეჯანასაგან, ის ბატონისა არის და ნება [ა]ქვს, ვისაც უბოძებს.

არის ამისი მოწმეები და გამრიგევი: ბოქოულთხუცესი ფირან ჩერქეზიშვილი ბეჭედი: მონა ღთისა ჩერქეზიშვილი ფირან; იოსებ ნაზირი თულაშვილი ბეჭედი: იოსებ ნაზირი; მამასახლისი გემანაშვილი ბერიქ; ქობლიანიძე ბერიქ; ქარელი ბეცია; აკოფაშვილი იოანექ, მამუკელაშვილი მამასახლისი ზურაბაქ.

აღიწერა ფეხერელის კთ, ქორონიკონს უპ[დ]. მე, იოსებ ნაზირს, დამიწერია ამ ბოქოულთხუცესის სიტყვითა და ამ მოწმეების სიტყვითა და ნებითა.

ეს ტერტერას მიწა უღალო² არის ქ.

კიდზე:

ქ. ეს ჩვენც მოვიკითხეთ და მოწმებმაც ასე გვარწმუნეს. ერთი დღის მიწა ტერ-ფარსილას დარჩა და ერთი დღისა გოგია მღებრი-შვილს³. დეკენბერს ია, ქორონიკონს უპ[დ].

ბეჭედი: სახლთხუცესი იოანე.

400. ბაინდუბა შამაზაანთ ბაინდურას მკრივის ვალის სამეზა

1786 წ. 10 დეკემბერი

ცსკა. ფ. 1450. დავთ. № 2. საბ. № 1. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[1] მისს უგანათლებულესობას მეფის ძე გიორვისათვის არზა მიერთმევეინა ყამაზანთ ბაინდურას ქვრის: შაინაშვილის პოლოსას სახელზე სახლი მივეციდე, თამასუქი მქონდა და დამეკარგაო და თეთრი დარჩომილაო და არ მაძლევისო.

¹ რადღ. ² უღალო. ³ გოგია.

ჩვენ — მათ მონათ ქვემოთ აღბეჭდელთათვის ებრძანებინა ამათი სამართალი. ჩვენ პოლოსას დაუძახეთ და ვკითხეთ.

პოლოზამ აღვიარა: მართალია, მე, მაგ დედაკაცის სახლში ვიყავი და დარჩომილა, უნდა მივეცო; მაგრამ ახლა ჩემი მეზობლები ასე მეუბნებიან: შენს სახლში ყოფილა ბურჯის გზაო. მე სადაო საქმე არ მინდაო. პოლოსა ამითი თავს მართლობდა და თეთრს უხუთებდა.

ეს ქვრივი დედაკაცი ამას უპასუხებდა: მალევთ არ გამიყიდნია. მე ლიქ-მამასახლისის ავეტიქას და ქეთხუდების შეტყობინებით აშკარათ ძველის სიგლებიც ვაშინჯეს და ახალი სიგელიც იმის პირზედ გამოწერეს. თუ გზა ყოფილიყო, სიგლებში ეწერება.

ჩვენც ეს სიგლები მოვკითხეთ. რომელიც ძველი სიგლები იყო ამავე დედაკაცთან, ამ ოცდაათი თუმნის გირაოდ ყოფილიყო. რადგან დატყვევდნენ, სიგლებიც და თამასუქიც მაშინ დაკარგოდა და ახალი სიგელი პოლოსას ჰქონდა, ეს მორჩომოდა, ვამოიტანა. ძველი სიგლების პირზედ იყო დაწერილი. ეს რომ გავშინჯეთ, მუბტაბარი მტაიციე სიგელი იყო დაწერილი, მიჯნა-ბურჯამდინ მიკრული ეწერა: თუ გზა ყოფილიყო და უწინ ჰქონოდა, ადვილს დააგდებდნენ.

რადგანც პოლოსა ამას ლაპარაკობდა და დედაკაცს თეთრი არ ეძლეოდა, თითონ ტყვე იყო, ვალი ემართა და შვილი დასახსნელი ჰყვანდა, ამ ბარობაზე ჩვენ — მოქალაქე[ე]ბმაც პოლოზა ხათრიჯამი გავხადეთ და ეს თეთრი მოვაცემინეთ ამ სახლის გზის ბარობაზედ. ამასთან სადაო და სალაპარაკო არავისა აქვს. გზა რომ კიდევ [v] ყოფილიყო, რადგანაც ბედნიერ მეფეს და ქალაქს ერთი კომლი გლები შეემატება, ის გზა აღარ უნდა იყოს.

სახლის ადლი არის ოთხას სამოცდათერთმეტი, თეთრი დარჩომილა 16 (ოცდახუთი თუმანი), რომ ეს თეთრი სრულად უნდა მისცეს. ამისი რაც ერთმანეთთან მეტ-ნაკლები ანგარიში იყო, გადაწყდა; რომ ამათ ერთმანეთთან სადაო და სალაპარაკო აღარა აქუსთა. ქრისტიშობის ით, ქორონიკონს უხად.

ხელრთვა:

, გვეო, ოპანეზ.

401. **ბანდინაზა ქაიხოსრო აპიაშვილისა და ვახუშტი წამთლის ძმის**

საძიებო

1784—1796 წწ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ქუთაისის სახელმწ. ისტ. ეთნოგრ. მუზ. საბ. № 1768. დედანი. ქალაღი. 32X11 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარია თითო წერტილი. საბუთი თარიღდება ქაიხოსრო ვენცაძის მღვიან-ბეგობის წლებით.

ქ. აგიაშვილი ქაიხოსრო და წერეთელი ვახუშტი გაეაბჰვეთ¹.

ვახუშტიმ უჩივლა: ბატონმა მეფე სოლომონ ბიძაჩემსა და მამაჩემს ოფშკვითს გლეხები უბოძა და გყავდა. მეფე სოლომონ რომ მიიკვალა, მას უკან შენ გყავს ის ჩვენი გლეხები, რაშიდ გვართმევ, არ ვიციო.

აგიაშვილმა უპასუხა: მართალია, ის გლეხები შენ გყავდა ბატონის წყალობით, მაგრამ ისევე იმ ბატონმა გამოგართვათ. მე და ჩემი ძმა ბატონს ჩაქვს ვახლდით, მის წინ ჩამოვარდით, ორივე ჩემი ძმა მოკლეს და მე თოფები მკრეს; და მისთვის ის გლეხები ბატონმა მეფე სოლომონ მე მიბოძა და მყავს. მეფე სოლომონის სიცოცხლეშიდ არც დაგიბოვივარ.

ვახუშ[ტ]იმ აშორო უთხრა.

აწ ასე გაეაჩინეთ: წამოაყენოს, რამდენი გლეხი იყოს, იმდენი ოცდაოთხ-ოცდაოთხი გლეხი კაცი და ან მისი ამაველი აზნაურ[რ]-შვილები და ასე შეაფიცოს: «მეფე სოლომონს შენთვის ის გლეხები არ ებოძებოდა». თუ ასე შეაფიცოს, გლეხები ვახუშტის დარჩეს.

და თუ ასე ვერ შეაფიცოს, მეფე სოლომონის წყალობა ყოლია წერეთელს, ისევე მეფეს სოლომონს წაუერთმევეია, აგიაშვილისთვის უბოძებია; და ის გლეხები აგიაშვილს დარჩეს.

ბავლი: მღვიანუგვი გუნცაძე ქაიხოსრო.

402. **ბანდინაზა ბერიკელა და გოგია ლოლაძისა საძიებო**

1784—1796 წწ.

ბელაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10344. დედანი. ქალაღი. 33X11,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარია წერტილი. საბუთი თარიღდება ქაიხოსრო გუნცაძის მღვიანუგობის წლებით.

ქ. ბერიკელა ლოლაძე და მისი ძმისწული გოგია ლოლაძე გაეაბჰვეთ.

გოგიამ უჩივლა: მ[მა] მომიკვდა, შენგან მამობას მოვე-

¹ გაეაბჰვეთ.

ლოდი, მოულის მაგიერათ დედა გამილაზე, მაშინ კი მორჩა, მათი
გალახულობამ გაუხსენა და იმ გალახულობით მოკვდა. ერქვენული
გინგლიქოსეჟა

ბერმა აშორო უთხრა.

ამისი ასე გავაჩინეთ: წამოდგეს თავათ ბერმა და თერთმეტი
თავის ტოლი კაცი თან ჩაიტანოს და ასე უფიცოს: «სიტყვით თუ
რამე მეთხრობიოს, თორე ჩემის ხელით დედაშენი არ გალახული-
ყოს». თუ ასე უფიცოს, არას ემართლება. თუ ვერ უფიცოს, ნახე-
ვარი სიიხლი მისცეს ბერმა გოგიას.

ქ. გოგიამ უჩივლა: პარტახი გამიყიდე, გოგია ლო-
ლაძეს მიმიყიდე.

ბერმა უპასუხა: მართალია, ჩვენმა საერთო კაცმა გოგია
ლოლაძეს უბრალოთ კაცი დაუწვა, ხელათქნელათ გაუჩნდა ჩვენი
კაცი, შენ არაფერი შეგეძლო. მართალია, პარტახი გავყიდე და გო-
გიას მოურჩივდი. მართალია, ცხრა ფრული გამოვიტავე, მარა შვი-
ლი ფრული გარდარჩა. სხვა ისევე მას მოუხდა. შვიდი მარჩილი
უნდა მოგცე.

გოგიამ უჩივლა: ცხრა მარჩილის ხარი ჩვენმა კაცმა
თავის დანაშაურში გამოიღო და ის ხარი შენ მოიხმარე.

ბერმა უპასუხა: შვიდი მარჩილი უმალ ნახარჯი მქონ-
და ჩემი საკუთარი იმ საქმეში და მართალია, ხარი გამოვართვი
იმაში.

გოგიამ უპასუხა: ის შვიდი მარჩილი რომ ნახარჯი
[გ]ქონდა, ის თეთრი საერთო იყო.

ბერმა ასე ხელი დაუჭიროს, რომ: «ის შვიდი მარჩილი შენი
საერთო არ ყოფილიყოს». თუ ასე უსამართლოს, არას ემართლება.
თუ ვერ უსამართლოს, ხარი საზიარო ყოფილა, ნახევარი მისცეს
ბერმა გოგიას.

ქ. გოგიამ უჩივლა: საერთო მოვახლე გვეყავდა და შენ
გამიყიდე.

ბერმა უპასუხა: მართალია, მუვახლე გვეყავდა, მარა
წაგვივიდა, არ დადგა. მართალია, გავყიდე, მარა შენ არაფერი შე-
გეძლო, და გვეყავდა გასათხოვარი, და თორმეტი მარჩილის მეტი დას
მოუხდა ზითვათ და ხარჯათ მართალია, ეს თოქრქმეტი მარჩილი
მე დავხარჯე.

ექვსი მარჩილი მისცეს ბერმა გოგიას.

ქ. გოგიამ უჩივლა: ალაგი ამოიგე, გაყიდე და არაფერი
მარგე.

ბერმა უპასუხა: მეორე ალაგი გვაქ ამოსაგებზე; მივდგეთ
ორივემ, სწორათ ამოვიგოთ, შევაფარდოთ.

რომელიც ნამეტანი გამოვიდეს, ერთმანეთს სათავეს მისცეს. ვერ
ვერ ამოიღონ, რომელიც ამოეღოსთ, შევაზე გაიყონ; რომელიც
ამოღებაზე დახარჯოდეს, გოგია მისცეს.

ბერმა ანაწერი მოიტანა მამამისის დანახარჯის, სამოცი მარ-
ჩილის ჩემი საზიარო დანახარჯა მამაშენმა.

გოგია უპასუხა: მე არაფერი მახსობს, ყმაწვილი ვი-
ყავი, შენ შემატყობინე და მე გარდაგიხდი.

ამისი ასე გვაჩინეთ: წამოდგეს ან თავათ და ან სამი გლეხი
კაცი ასე შეაფიცოს. «ამ ანაწერში რაც წერია, კიდევ მართალი
იყოს, არცარა ამის სამაგიერო მე რამე მომცემოდეს, არც ნატყუ-
ვარი იყოს». თუ ასე სამართალი მისცეს, ოცდაათი მარჩილი გარდუ-
ხალოს გოგია ბერს. თუ ვერ უფიცოს, გაუვაროს.

ქ. ამას გარდა ზოგი ახირებულეები უჩივლეს; გავსინჯეთ, მარა
გამოსადეგი არაფერი იყო და გავარონინეთ.

ქ. დედა ყოლიათ ცოცხალი, ბერთან არის. ამისი ასე გავ-
სინჯეთ: ორვესი სარჩენი არის; გოგია წელიწადში შეიდი კოდი
ლომი და შეიდი თორმეტისანი ღვინო მისცეს, სანამდის იცოცხლოს;
რომ მიიცვალოს, რაც ბერს დაეხარჯოს გასვენებაზე, ნახევარში
გოგია შეუდგეს.

ორი ბეჭედი:

1. მღივანბევი გუნცაძე ქაიხოსრო
2. მღივანი დავით

403. ბაჩინიშა ბეჟან წულუკიძისა და გოგია ავალიანის საქმეა
1784—1798 წწ.

ცსსა, ფ. 1448, სპ. № 3293. დედანი. ქალღლი. 33,5x23 სმ. დაზიანებუ-
ლი, კიდევები ჩამოტრეცილია. მხედრული, განკვეთილობის ნიშნად ყოველი
სიტყვის შემდეგ ნახმარია წერტილი. საბუთი თარღდება ქაიხოსრო
გუნცაძის მღივანბეგობის წლებით.

ქ. ბეჟან წულუკიძე და ავალიანი გოგია, მისი
ძმისწული ზაუსტა გაეაბჭვეთ¹.

ბეჟანმა უჩივლა: ბაბუაჩემი ხოსია წულუკიძე
თავის ძმას მერაბ წულუკიძეს საყვარლათ ახლდა და მამა-

¹ გაეაბჭვეთ.

შენმა ზაუსტამ დაასმინა თავის ძმას მერაბს და ურჩია: ხოსია წულუკიძე დაიჭირე, თუ არა. წაგახდენსო. დააჭირვინა ბებეჩქაძე ბეჯან დადიანს თვალების დასათხრელათ მიაბარა. დაუმაძღლოს, თვალები კი აღარ დაუთხრია; და თავის მამულისა და ყოფისაგან იმ დღეს აქეთ გარდმოყრილი ვართ.

გოგია ავალიანმა უპასუხა: მამაჩემი მერაბის კაი ყმა იყო, ბაბუაშენი ხოსია წულუკიძე მერაბს წახდენასა და ლალატს უპირებდა, მამაჩემსაც ლალატს და სიკვდილს უპირებდა. მართალია, შეიტყო, ურჩია და დაიჭირეს.

ბეჯანმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ბეჯანმა ორმოცდარვა იმ ავალიანის ტოლი აზნაურშვილი და ასე შეაფიცოს: «მამიშენის პირველის რჩევით სანამდი ბაბუაჩემი ხოსია წულუკიძე არ დაიჭირეს, მანამდი ბაბუაჩემს ხოსია წულუკიძეს არც თავასი ძმის მერაბის წახდენა და ლალატი სდომოდეს და გამოერჩიოს არც მამიშენის ლალატი და სიკვდილი სდომოდეს».

თუ ასე უფიცა, ან მთელი სისხლი მისცეს წულუკიძეს ავალიანმა და ან როგორც სამართლის წიგნშიდ ეწეროს, ისე მიეცეს ავალიანი წულუკიძეს ხელათ მქნელათ.

თუ ასე ვერ უფიცოს, თავისი ბატონის წახდენა და ლალატი შეუტყვიან თავისი, მისი ლალატი¹ და სიკვდილი თავისი ბატონისთვის ურჩევია; და ბეჯან ვერაფერს შეუა ავალიანს.

ქ. გოგია ავალიანმა უჩივლა ივანე ავალიანს: ქუტირს ჩემი საკერძო გლეხები გყავს, რათ მართმევ, არ ვიცო

ივანემ უპასუხა: მამაშენმა ის გლეხები ჩელებს მიყიდა [მის]გნით. მასუკან ღმერთმან შეფე სოლომონს ძღვევა მისცა, თათრისაგან ამოიყვანა და შენის აღნებით² ბატონისაგან მე ვიშოვნეო. აღნება³ რომ მითხარი, ამისი ქრთამიკ გამომართვი.

გოგია მ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ასორმოცდაოთხი გლეხი კაცი და ან მისი ამაველი აზნაურ[ი]შვილი და ასე შეაფიცოს: «ჩელებისთვის ხელმოწყვეტ საუდგო წიგნით მამაჩემს ის გლეხები არ მიეყიდოს, არც მე და არც ჩემს ძმას შენტვის შესარჩენათ იმ გლეხების შერჩენის აღნება³ არ გვეთხრობიოს».

თუ ასე უფიცოს, გლეხები სრულებით გოგიასა და მის ძმის-

¹ ლალატი. ² აღნებით. ³ ანლება.

წულს დარჩეს. და თუ ვერ უფიცოს, ზაუსტას ხელმოწვევით, ათ-
რისთვის მიუყიდა, მეფე სოლომონს ამოუყვანია, ივანეს¹ მშობ-
ლებია, გოგიასა და მისი ძმის აღნებით² უშოვნია, აღნების³ ქრთამიც
ჯამოურთმევეია და ივანეს დარჩეს გლეხებში.

გოგიამ თუ თავისი ძმის სვიმონის აღნება³ ფიცშიდ ვერ ჩაატა-
ნებლოს და თავისი კი იფრცოლს, სვიმონის კერძი გლეხები ივანეს
დარჩეს, და გოგიას კერძი გლეხები — გოგიას და [სვიმონს?].

ქ. გოგიამ უჩიველა: მერაბ წულუკიძემ მამაჩემს ხანი-
დრავასეული გლეხები [და ადგილ-მამული წიგნით უბოძაო, შენ
წამართვი და შენ გყავსო.

ივანემ აშორო უ [თხრა].

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ივანემ ორმოცდარვა გლეხი
კაცი და ასე შე[აფი]ცოს: «ხანიდრავასეულს გლეხებსა და ადგილ-
მამულს რომ შედევები, მაგ წიგნშიდ [რომ] გიწერია, ხანიდრავასე-
ული არც გლეხები, არც ადგილ-მამული მე არაფერი მქ[ონ]დეს».

თუ ასე უფიცოს, არაფერს ემართლება. და თუ ვერ უფიცოს,
რომელიც [წიგნ]შიდ უწერია, ივანემ გოგიას მისცეს.

ქ. გოგია ავალიანის ძმები რომ ხლებია ხოსია წულუკიძეს
და მომკვდარა და იმათი სოულობა ხოსიას შვილებსა და შვილის
შვილებს [რომ] აქვს, გავსინჯეთ. მაგრამ სანამდი წულუკიძეები
ერთმანეთშიდ არ გამართლდებ[ა], მანამდი იმათი სოულობა ვისაც
ახლა უჭირავს, ისევე მას ეჭიროს.

ქ. გოგია ავალიანმა ხოსია წულუკიძის თეთრის თამასუქი მოუ-
ტანა ბეჟანს.

ჩვენ ასე გავაჩინეთ: რამდენი ათი მარჩილი ეწეროს, იმდენი
გლეხი კაცი შეაფიცოს: «არც ეს თამასუქი ხოსია წულუკიძის მო-
ცემული იყოს, არც არაფერი მამიშენის მართებოდეს».

და თუ სამართალი ვერ მისცეს, თამასუქშიდ რამდენიც ეწე-
როს, ბეჟანმა ერთიორათ მისცეს გოგიას.

ორი ბეჭედი:

1. იმერეთს ვინ შეფობს იუდეუელი, მანვე სპათ-სარდლათ
მყო წერეთელი პაპუნა.
2. მდივანბეგი გუნცაძე ქაიხოსრო.

¹ ანლებით. ² ანლების. ³ ანლება.

ს ა რ ჩ ი ბ ი

წინასიტყვა	V—VI
1. განჩინება იასე მიქელიძისა და ბერა ბეგისშვილის მამულის საქმეზე 1776 წ. 16.III	9
2. განჩინება დავით ორბელიანისა და იესე ამილახორის ყმების საქმეზე 1776 წ. 3.V	10
3. განჩინება იასე ამილახვარისა და ივანე თათქიროძის ყმის საქმეზე 1776 წ. 24.V	11
4. განჩინება იოსებ თუმანიშვილის ყმის თათულას საქმეზე 1776 წ. 9.VI	13
5. განჩინება გლახა და ქაიხოსრო ფანველიშვილების მამულის საქმეზე 1776 წ. 15.VI	14
6. განჩინება ესაია აღასა და თაყუას შვილის მივირტუმას ვალის საქმეზე 1776 წ. 24.VI	15
7. განჩინება ურბნელის ღალისა და კელუხის საქმეზე 1776 წ. 27.VI	16
8. განჩინება იოანე ნათიშვილის ყმის ივანე ბლიაძის საქმეზე 1776 წ. 29.VI	18
9. განჩინება დავით ციციშვილისა და პეტრე ავალიშვილის ყმის საქმეზე 1776 წ. 1.XII	19
10. განჩინება ლუარსაბ ონანაშვილისა და დავით აფხაზის მამულის საქმე- ზე 1777 წ. 14.I	20
11. განჩინება ბეგან ამილახორიშვილისა და როსტომ ერასთვიშვილის აზნაურშვილების სასისხლო საქმეზე 1777 წ. 30.I	22
12. განჩინება ზურაბ ჭავჭავაძისა და პარსიაშვილის მამულის საქმეზე 1777 წ. 30.I	23
13. განჩინება იესტინე ურბნელისა და თაქთაქიშვილების ყმების საქმეზე 1777 წ. 2.II	24
14. განჩინება ანტონ I-ისა მატინანთ პაპასა და არუთინას ბაღის საქმეზე 1777 წ. 23.II	26
15. განჩინება იოანე და ბეგან ყორჩიბაშის შვილების მამულის საქმეზე 1777 წ. 23.III	27
16. განჩინება ოსეფას შვილების ნათელასა და შაქროას საქმეზე 1777 წ. 27.III	29
17. განჩინება ზუა და თადია ნაცვლისშვილების გაყრის საქმეზე 1777 წ. 4.IV	30
18. განჩინება ბერიანთა და ნოდარიაანთა რუსა და წულის საქმეზე 1777 წ. 29.IV	31
19. ო რ ზ ო ქაიხოსრო მურვანიშვილისა თამასუქის თაობაზე მღივანბეგთა განჩინებით 1777 წ. 10.V	32

11.V
24
ქართული
მეცნიერებათა
აკადემია

20. განჩინება მშეკაბუჯ ორბელიანის უმის ავაქის საქმეზე 1777 წ. 11.V	24
21. განჩინება საყვარელიძეებისა და მიქელიძის მამულის საქმეზე 1777 წ. 23.VI	25
22. განჩინება ბეჟან რატისშვილისა და ბენა გიგაურის უმის საქმეზე 1777 წ. 31.VII	26
23. განჩინება ნიკოზის ღმრთაების ეკლესიის მამულის საქმეზე 1777 წ. 28.VIII	27
24. განჩინება ზაქარია და დიმიტრი ციციშვილების მამულის საქმეზე 1777 წ. 29.VIII	28
25. განჩინება ზურაბიშვილების უმის შალვაშვილების საქმეზე 1777 წ. 19 ნოემბერი	29
26. განჩინება დიკასტერიისა ტფილელ მიხაილისა და თერქისტან- ნიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1778 წ. 3.I	30
27. განჩინება ყაზარაშვილებისა და გულჯანაშვილების წისკვილების საქმე- ზე 1778 წ. 10.I	31
28. განჩინება ზაქარია და პაატა მოურავიშვილების მამულის საქმეზე 1778 წ. 17.I	32
29. განჩინება ლუარსაბ ონანაშვილისა, ქაიხოსრო ბებურიშვილისა და ზურაბ აფხაზის მამულის საქმეზე 1778 წ. 20.II	33
30. განჩინება პაატა შეითოსიშვილისა და როსტომ ერისთვის შვილის უმის საქმეზე 1778 წ. 13.III	34
31. არზა მეჯორე იესესი და ივანესი ყმობის თაობაზე მდივანბეგთა განჩი- ნებით 1778 წ. 24.IV	35
32. არზა ქაიხოსრო მურვანიშვილისა თამასუქის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებით 1778 წ. 27.IV	36
33. განჩინება ნათლისმცემლის მონასტრისა და გივის უმის საქმეზე 1778 წ. 1.V	37
34. განჩინება ივანე და სოლომონ აბაზაძეების მამულის საქმეზე 1778 წ. 11.VI	38
35. არზა იოანე დოღენჯიშვილისა მამულის თაობაზე მდივანბეგთა გან- ჩინებით 1778 წ. 20.VII	39
36. განჩინება ბეჟან რატიშვილისა და ფანიაშვილის უმის საქმეზე 1778 წ. 3.VIII	40
37. განჩინება დავით ელიოზიშვილისა და ნაცელისშვილის ქაიხოსროს მამუ- ლის საქმეზე 1778 წ. 10.VIII	41
38. განჩინება არუთინა და ისრაილა ნალბანდების საქმეზე 1778 წ. 30.X	42
39. განჩინება ფანელიშვილებისა და ივორთის მონასტრის უმის საქმეზე 1779 წ. 14.I	43
40. განჩინება ზაალ ყაფლანიშვილისა და ბეჟან დოროთაშვილის უმის საქმეზე, 1779 წ. 27.I	44
41. განჩინება ნაყულაშვილებისა და მელაშვილების მამულის საქმეზე 1779 წ. 11.II	45
42. განჩინება აბატის ეკლესიის საქმეზე 1779 წ. 2.III	46
43. განჩინება ჩობანაშვილებისა და პელიქსეანთ ნასიბას საქმეზე 1779 წ. 6.III	47

44. განჩინება ვანაძიანთა და დავათ აფხაზის მამულის საქმეზე 1779 წ. 11.III	76
45. განჩინება გლაზა როჭიაშვილისა და პაატა შეთარის შეილის სასახტულის საქმეზე 1779 წ. 16.IV	76
46. განჩინება ზაზა გოსტაშაბისშვილისა და ზაალ ყაფლანისშვილის მამულის საქმეზე 1779 წ. 20.IV	77
47. განჩინება რევაზის შეილის სოლომონის და გლაზა მახელაძის მამულის საქმეზე 1779 წ. 30.IV	79
48. განჩინება სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო აგიაშვილისა და ნიქარაძეების საქმეზე 1779 წ. 13.V	81
49. განჩინება ივანე ზერხეულიძისა და ბაღდუა სარქისას შეილის მამულის საქმეზე 1779 წ. 2.VI	82
50. განჩინება ტერავეტიძის და ტეროჰანას ვაყრის საქმეზე 1779 წ. 8.VI	83
51. არზა გიორგი ციციშვილისა უმის თაობაზე მღვიანვეგთა განჩინებითა და ერეკლე II-ის ოქმით 1779 წ. 8.IV	84
52. არზა ფადარაანთ შაქრუას ქვრივ-ობლისა სახლის თაობაზე განჩინებით 1779 წ. 13.VI	86
53. განჩინება სოლომონ ბეგთაბეგიშვილის უმების საქმეზე 1779 წ. 20.VI	87
54. განჩინება ლუარსაბ აბაშისშვილისა და ედიას ობლის უმების საქმეზე ერეკლე II-ის ოქმით	90
55. განჩინება წერეთლისა და დავითისშვილების ეალის საქმეზე 1779 წ. 24.VII	92
56. განჩინება დიკასტერიისა შაჰმოდის ვატოპეტის ხარების მონასტრის ეკლესიის მამულების საქმეზე 1779 წ. 30.VIII	93
57. განჩინება ქაიხოსრო სახლობელიშვილისა და ქავთარ ახალატრის მამულის საქმეზე 1779 წ. 15.X	95
58. განჩინება ამირეჯობთა ყმა-მამულის საქმეზე 1779 წ. 12.XII	95
59. განჩინება დიკასტერიისა მანუჩარ ლაშქარნიკისა და მიქელ მღვდლის ეალის საქმეზე 1779 წ. 18.XII	97
60. განჩინება ერასტი გოსტაშაბისშვილისა და ზაალ ყაფლანისშვილის მამულის საქმეზე 1780 წ. 31.I	99
61. განჩინება ქაიხოსრო აბაშიძისა, გლაზა მახვილაძისა და ზაალ დავითიშვილის მამულის საქმეზე 1780 წ. 19.II	101
62. განჩინება მამუცა თარხნიშვილის უმების ხაზანაშვილების საქმეზე 1780 წ. 26.II	102
63. განჩინება დიკასტერიისა ივანე შიოსშვილისათვის ცოლის შერთვის შენდობაზე 1780 წ. 16.III	105
64. განჩინება იოანე დოღენჯიშვილის უმის ბასილა ზევიციძის საქმეზე 1780 წ. 22.III	106
65. განჩინება დიკასტერიისა იოანე ავალიშვილის შურააკუხოფის საქმეზე 1780 წ. 14.V	107
66. განჩინება შაჩაბლებისა და ფალავანდისშვილების უმების საქმეზე 1780 წ. 18.V	109
67. არზა ზაზა თარხნიშვილისა უმის თაობაზე მღვიანვეგთა განჩინებით 1780 წ. 4.VI	114

68. განიხილება	ზემო აბაზაძისა და ქვემო აბაზაძის მამულის	საქმეზე	
	1780 წ.	10.VI	
69. განიხილება	დავით ციციშვილისა და მისი სახლისკაცების	საქმეზე	115
	1780 წ.	27.VI	
70. განიხილება	თეიმურაზ მღვიანბეგისა და გივი ფარეშთხოვეცის	საქმეზე	116
	1780 წ.	1.VIII	
71. განიხილება	ადამ ყარაგოზიშვილისა და ივანე ბურდულის	საქმეზე	119
	1780 წ.	21.VII	
72. განიხილება	გალუსტა ხანდამაშვილის	საქმეზე	121
	1780 წ.	9 აგვისტო	
73. განიხილება	ტეტია სახლხოვეცის	საქმეზე	
	1780 წ.	9.X	
74. განიხილება	გარსევან ეშვილისა და ყარაბაგანთ მოსესას	საქმეზე	124
	1780 წ.	24.X	
75. განიხილება	ადამ ყარაგოზიშვილისა და გოგია გრიგოლაშვილის	საქმეზე	125
	1780 წ.	30.X	
76. განიხილება	ზაზა ამირეჯიბის	საქმეზე	129
	1780 წ.	11.XI	
77. განიხილება	ედუარდ ქავთარისშვილისა და ნათლისმცემლის	საქმეზე	130
	1780 წ.	23.XI	
78. განიხილება	ქუთათელ მიტროპოლიტ მაქსიმესა და ხოსია თათიეშვი-	ლის	132
	საქმეზე	1750—1780 წწ.	
79. განიხილება	იოანე მღვიანისა და ანტონაშვილის	საქმეზე	133
	1781 წ.	13.I	
80. განიხილება	ამირალაინთ ოპანჯანაშვილის	საქმეზე	135
	1781 წ.	14.I	
81. განიხილება	მამასახლისის	საქმეზე	136
	1781 წ.	15.I	
82. განიხილება	საგინაშვილების	საქმეზე	137
	1781 წ.	19.I	
83. განიხილება	ივანთ სტეფანეს	საქმეზე	139
	1781 წ.	28.II	
84. განიხილება	შერგილანთ	საქმეზე	142
	1781 წ.	5.III	
85. განიხილება	თეფანიშვილების	საქმეზე	142
	1781 წ.	8.III	
86. განიხილება	ნიკოლოზ გერმანოვის	საქმეზე	144
	1781 წ.	19.III	
87. განიხილება	ანტონ I-ისა და კრეტიანე	საქმეზე	146
	1781 წ.	22.III	
88. განიხილება	ლორელებისა და სესია ბარათაშვილის	საქმეზე	147
	1781 წ.	20.IV	
89. არზა	გიორგი ციციშვილისა	საქმეზე	149
	1781 წ.	1.V	
90. განიხილება	გურამიშვილთა	საქმეზე	152
	1781 წ.	14.V	
91. განიხილება	ამირეჯიბთა	საქმეზე	155
	1781 წ.	18.VI	
92. განიხილება	ელიზბარ და ზაალ დავითიშვილების	საქმეზე	157
	1781 წ.	26.VI	
93. განიხილება	ფაველიშვილებისა და ოქროშვილების	საქმეზე	158
	1781 წ.	2.VII	
94. განიხილება	ზალიაშვილების	საქმეზე	162
	1781 წ.	25.VIII	
95. განიხილება	სოლომონ I-ისა	საქმეზე	163
	1781 წ.	28.XI	

96. განჩინება დავითგარეჯის მონასტრისა და ვასილ ნაყულაშვილის მამულის საქმეზე 1781 წ. 15.XI	164
97. განჩინება ბარძიმ მაჩაბლისა და როსტომ ერისთვისშვილის მამულის საქმეზე 1781 წ. 22.XI	165
98. განჩინება ფაველნიშვილებისა და ოქრომჭედლიშვილის მამულის საქმეზე 1781 წ. 18.XIII	169
99. განჩინება ზაზა ამარჯუბისა და ასლამაზ დავითიშვილის ყმობის საქმეზე 1781 წ. 30.XIII	170
100. განჩინება ქაიხოსრო აგიაშვილისა და საწირელი თემის მამულის საქმეზე 1781 წ.	171
101. მორიგების წიგნი საწირელი თემისა ქაიხოსრო აგიაშვილისადმი 1781 წ.	172
102. განჩინება გოგია თუშუაშვილისა და ბასტამაანთ მილდისას შვილის დეკნების შესახებ საქმეზე 1782 წ. 15.I	173
103. განჩინება გიორგი შანშიაშვილისა და ზაალ იაგულაშვილის მამულის საქმეზე 1782 წ. IV	174
104. განჩინება ერეკლე II-ისა მეღვინეთხუციშვილების სახასო ყმებად აყენის შესახებ 1782 წ. 19.IV	176
105. განჩინება დეკანოზიშვილებისა და მეფურიშვილების მამულის საქმეზე 1782 წ. 27.IV	177
106. განჩინება ოქრომჭედლიშვილის ქვრივისა და აბაათარის ყმა-მამულის საქმეზე 1782 წ. 20.V	179
107. განჩინება სულხან თუმანიშვილისა და ფარსადან ამირალაშვილის მამულის საქმეზე 1782 წ. 18.VI	180
108. განჩინება შერმაზან აფხაზისშვილის მკვლელობის საქმეზე 1782 წ. 22.VI	181
109.* განჩინება შანშიაშვილების ყმების საქმეზე 1782 წ. 27.VI	185
110. განჩინება ბასილაშვილებისა და გელაშვილების მამულის საქმეზე 1782 წ. 24.VIII	187
111. არ ზა კაცია ლომიჯიაშვილისა ყმობის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებით 1782 წ. 6.IX	187
112. განჩინება იესე ამილახვრისა და სიქთურაშვილის მამულის საქმეზე 1782 წ. 10.IX	189
113. განჩინება ნათლისმცემლის მონასტრისა და გოგიბედაშვილების მამულის საქმეზე 1782 წ. 23.IX	190
114. განჩინება ახალსოფელთა და კვარხითელთა წყლის საქმეზე 1782 წ. 12.IX	191
115. განჩინება ვასილ ნაყულაშვილის მამულის საქმეზე 1782 წ. 20.X	192
116. განჩინება თამაზ ხოლოშვილის ნაშვილების საქმეზე 1782 წ. 21.XIII	193
117. განჩინება იოსებ და ბეცია გეღევიანიშვილთა ყმის საქმეზე 1783 წ. 7.I	194
118. განჩინება ბეცია გეღევიანიშვილისა და ბესარიონ თარხნიშვილის ყმის საქმეზე 1788 წ. 18.I	196

* ამ საბუთის ტექსტსა და ქორონიკონში გადამწერის მიერ დაშვებული შეცდომები, რის გამო საბუთი ზელმეორედ იბეჭდება დედნის მიხედვით (იხ. საბ. № 132).

119. განჩინება ზერქეზიანთა და მანაველთა მამულის საქმეზე 1783 წ. 18.I	198
120. განჩინება გლურჯიძეების ყმა-მამულის საქმეზე 1783 წ. 20.I	201
121. განჩინება მოლარეთხუცეს ნიკოლოზის ვალის საქმეზე 1783 წ. 20.I	201
122. განჩინება გერმანოზიშვილებისა და მირზა იბრევიშვილის შვილის ყმის საქმეზე 1783 წ. 22.I	204
123. განჩინება ერეკლე II-ისა აგათოშვილების და აიდეშვილისა და იოანეს მამულის საქმეზე 1783 წ. 11.II	206
124. განჩინება ლუარსაბ მერვაშიშვილისა და სურამის მამასახლისის მამულის საქმეზე 1783 წ. 14.III	207
125. განჩინება ციციშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 1.IV	209
126. განჩინება არქიმანდრიტ ანტონისა და ბაყალ მიკირტუშას სახლების საქმეზე 1783 წ. 3.IV	214
127. განჩინება ერეკლე II-ისა ნახიდურელთა, ნახიბულეთა და აღაბაბლოელთა წყლის საქმეზე 1783 წ. 2.V	216
128. განჩინება ელიზბარ და ზაალ დავითიშვილების მამულის გაყოფის საქმეზე 1783 წ. 3.VI	217
129. განჩინება ზაალ დავითიშვილისა და ტატიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1783 წ. 8.VI	218
130. განჩინება გურამიშვილების ქონების გაყოფის საქმეზე 1783 წ. 21.VI	220
131. განჩინება გურამიშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 25.VI	221
132. განჩინება ვოგია შანშიაშვილის ყმების საქმეზე 1783 წ. 27.VI	222
133. განჩინება ზაფრაშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 28.VI	224
134. განჩინება ქალაქის მოურავის დავითისა და იოანე თაქთაქიშვილის ყმების საქმეზე 1783 წ. 8.VII	226
135. განჩინება გიორგი უთხელისშვილისა და იორამ მრუელისშვილის სასისხლო საქმეზე 1783 წ. 8.VIII	228
136. განჩინება გივი ავალიშვილის ყმის მამიას მკვლელობის საქმეზე 1783 წ. 11.VIII	230
137. განჩინება გურამიშვილის ყმის მამუცა გორჩიტაშვილის საქმეზე 1783 წ. 12.VIII	231
138. განჩინება ზურაბ ბიძინაშვილის მიმართ მოახლის გაწილების საქმეზე 1783 წ. 27.IX	231
139. განჩინება თომასა და ხაფერეანის სახლის საქმეზე 1783 წ. 12.X	232
140. არ ზ ა სულხან მდივნისა და ნასყიდობის თაობაზე მსაჯულთა განჩინებით 1783 წ. 14.X	234
141. განჩინება გივი და უთრუთ ციციშვილების გაყრის საქმეზე 1783 წ. 19.X	236
142. განჩინება როსტომ და ქაიხოსრო ჯანიტაშვილების გაყრის საქმეზე 1783 წ. 20.X	239
143. განჩინება ფარემუზ და აქაზ ენდრონიკაშვილების გაყრის საქმეზე 1783 წ. 28.X	241
144. განჩინება გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 22.XI	243
145. განჩინება გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების მამულის საქმეზე 1784 წ. 8.I	243

146. განჩინება იოანე ელიოზიშვილის ყმის ოქრუას საქმეზე 1784 წ. 3.II	246
147. განჩინება მზეკაბუე მდივანბევის ყმების შაბაშვილების საქმეზე 1784 წ. 11.II	247
148. განჩინება ანტონ I-ისა ელიოზიშვილების ყმის მამულაშვილების საქმეზე 1784 წ. 11.II	290
149. განჩინება ამილახორიანთა და ბეჟანას მამულის საქმეზე 1784 წ. 20.III	251
150. განჩინება იოანე აბაშიძისა და ზაალ ენდრონიკაშვილის მამულების გაყოფის საქმეზე 1784 წ. 22.III	255
151. განჩინება გიოგაშვილებისა და ბეჟანას მამულის საქმეზე 1784 წ. 2.VI	257
152. განჩინება ერეკლე II-ისა გოგნიაშვილისა და ფაველენისშვილის ყმის საქმეზე 1784 წ. 5.VI	259
153. არ ზა ქრისტესია ოსინაშვილის ყმის თაობაზე 1794 წ. 6.VI	260
154. განჩინება ერეკლე II-ისა ალავერდელისა და ნეკრესელის სამწყსოს თაობაზე 1784 წ. 12.VI	262
155. განჩინება ბიძინა ფალვენისშვილისა და შოშია საყვარელიძის ვალის საქმეზე 1784 წ. 13.VI	264
156. განჩინება კიკოლა მათუნასშვილის სასიხლო საქმეზე 1784 წ. 15.VI	265
157. განჩინება ქრისტესია და ქურჭჩი ისაიას შვილების სახლების საქმეზე 1784 წ. 15.VII	265
158. ვასამყრელო წიგნი სტეფანასი და თაყაი 1784 წ. IX	267
159. განჩინება ფალავანდიშვილების მამულის გაყოფის საქმეზე 1784 წ. 6.IX	269
160. განჩინება ბერო ზომასტრიძისა და ზაბულონის მამულის საქმეზე 1784 წ. 5.XI	270
161. განჩინება სოლომონ I-ისა და ქაიხოსრო წერეთლისა და გოგია ჯაფარიძის საქმეზე 1752—1784 წწ.	272
162. განჩინება სოლომონ I-ისა ნიჟარაძეთა გაყოფის საქმეზე 1752—1784 წწ.	273
163. განჩინება სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო აგიაშვილისა და ნიჟარაძეთა მამულის საქმეზე 1752—1784 წწ.	274
164. განჩინება სოლომონ I-ისა პაპუნა წერეთლისა და დავით აბაშიძის მამულის საქმეზე 1752—1784 წწ.	275
165. განჩინება სოლომონ I-ისა პაპუნა წერეთლისა და საჩინო ბარათაშვილის საქმეზე 1752—1784 წწ.	276
166. განჩინება სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო აგიაშვილის სასიხლო საქმეზე 1752—1784 წწ.	277
167. განჩინება სოლომონ I-ისა პაპუნა და ბეჟან წერეთლების ყმების საქმეზე 1752—1784 წწ.	278
168. განჩინება სოლომონ I-ისა კიკოლა მაჭავარიანისა და ზოსია თაყაბაშვილის სასიხლო საქმეზე 1752—1784 წწ.	280
169. განჩინება სოლომონ I-ისა დავით წერეთლისა და ბეჟია ცქიტიშვილის სასიხლო საქმეზე 1752—1784 წწ.	280
170. განჩინება სოლომონ I-ისა ვახუშტი ჩიქავაძისა და ერისთვისშვილების მამულის საქმეზე 1764—1784 წწ.	281
171. განჩინება სოლომონ I-ისა ეფთვიმე გენათლისა და აგიაშვილების მამულის საქმეზე 1776—1784 წწ.	282

172. განჩინება სოლომონ I-ისა ეფთვიმე გენათელისა და ივანე აგაპეოსის მამულის საქმეზე 1776—1784 წწ.	284
173. განჩინება სოლომონ I-ისა ეფთვიმე გენათელისა და ქაიხოსროს შვილის მამულის საქმეზე 1775—1784 წწ.	284
174. განჩინება გენათელ ეფთვიმისა და წინამძღვარ ამბერკის საქმეზე 1784 წ.(?)	285
175. განჩინება ერეკლე II-ისა დავით ჭელაბაშვილისა და ბირჩაღი მოსესას მამულის საქმეზე 1785 წ. 2.I	286
176. განჩინება საღვთისმეტყველის ქაიხოსროსა და კობიაშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 19.I	288
177. განჩინება ერეკლე II-ისა ოსეფა მეურმის საქმეზე 1785 წ. 17.III	293
178. განჩინება ჯაფარა წვერიანისშვილისა და რევაზ ორჭონიკიძის მამულის საქმეზე 1785 წ. 25.III	294
179. განჩინება გოსტამაზისშვილების წისკვილის შემოსავლის საქმეზე 1785 წ. 7.IV	295
180. განჩინება ერეკლე II-ისა სულხან და ქაიხოსრო ხაშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 12.IV	295
181. ო რ ზ ა იოანე ჭავჭავაძის დედისა ყმის თაობაზე მღვიანებეთა განჩინებით 1785 წ. 5.V	296
182. განჩინება თეიმურაზ მღვიანებელისა და ზახა უზბაშის გაყრის საქმეზე 1785 წ. 12.V	297
183. განჩინება ურუის ქალის მარმარას და იწიკწიანთ ფარსადანას ცოლის მამულის საქმეზე 1785 წ. 23.V	298
184. განჩინება მირიმიანათ ავთანდილასა და მანდენანთ სტეფანეს წყლის საქმეზე 1785 წ. 1.VI	301
185. განჩინება დავით მღვდლისა და ონასშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 12.VI	302
186. განჩინება იოანე ჭავჭავაძის ყმის იესე გულიაშვილის საქმეზე 1785 წ. 24.VI	304
187. განჩინება ზაქარია და ლუარსაბ ონანაშვილის გაყრის საქმეზე 1785 წ. 2.VII	306
188. განჩინება იოანე შალიცაშვილისა და ნიკოლოზ აფხაზის სახლის საქმეზე 1785 წ. 4.VII	306
189. განჩინება სულხან და მანუჩარ თუმანიშვილების მოახლის საქმეზე 1785 წ. 11.VII	308
190. ო რ ზ ა ვასილ კობახიძისა მამულების თაობაზე მსაჯულთშეკრებულების განჩინებით 1785 წ. 14.VII	309
191. განჩინება ბერო და ადო ხატიაშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 6.VII	311
192. ო რ ზ ა იოანე შერმაზანაშვილისა ველის თაობაზე მღვიანებეთა განჩინებით 1785 წ. 15.VIII	312
193. განჩინება დადამანთ სანველაა და მემაროლანთ მიკირტემას დეკნების საქმეზე 1785 წ. 28.VIII	314
194. განჩინება ობოლაშვილისა და მათეშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 20.X	317

195. განჩინება პართენ მღვინეშვილისა და ქრისტეს საფლავის მამულების საქმეზე	1786 წ. 7.II	315
197. განჩინება დიკასტერიისა გრიგორ ბერის მამულის საქმეზე	1786 წ. 11.III	316
198. განჩინება ბერი ლიპარტიშვილისა და წრიალაშვილების მამულის საქმეზე	1786 წ. 20.III	324
199. განჩინება ერეკლე II-ისა ივანე დოლენჭიშვილისა და ამილახბარ ციციშვილის უმის საქმეზე	1786 წ. 27.III	325
200. განჩინება გიორგი XII-ისა ნიკოზელისა და ფაულენიშვილების უმა- მამულის საქმეზე	1786 წ. 24.V	325
201. განჩინება ტერტერა და გაბრიელა უორდანაშვილების სახლის საქ- მეზე	1786 წ. 17.VI	332
202. განჩინება ათანასი არქიმანდრიტისა და წრიალაშვილების მამულის საქმეზე	1786 წ. 24.VIII	333
203. ფიცის განწესება ერეკლე II-ისა ახურელთა და ჩანდიერია-ვახანაძეთა მამულის საქმეზე	1786 წ. 24.VIII	334
204. განჩინება ნიკოლოზ აფხაზის უმის გეგელიის საქმეზე	1786 წ. 15.IX	335
205. განჩინება ნინია და სვიმონ ბაქურაძეების მამულის საქმეზე	1786 წ. 13.X	336
206. განჩინება ზაალ ყაფლანიშვილისა და ქალაანთ ოსეფას ქალის მამულის საქმეზე	1786 წ. 10.XI	338
207. განჩინება გედევანიშვილების უმის ჩავახი ზურაბას საქმეზე	1786 წ. 15.XI	340
208. განჩინება მეითრიშვილებისა და დავით მეფერიშვილის მამულის საქ- მეზე	1786 წ. 17.XI	341
209. განჩინება ერეკლე II-ისა ქაიხოსრო ტუსისშვილისა და ლუარსაბ ლო- ლათის უმის საქმეზე	1786 წ. 24.XI	344
210. განჩინება ქაიხოსრო ჭავჭავაძისა და ლუარსაბ თარხანის უმის საქ- მეზე	1786 წ. 26.XI	346
211. განჩინება მამქაძეებისა და ქიჩიალას მამულის საქმეზე	1786 წ. 28.XI	347
212. განჩინება გივი უმეკაშვილისა და დვალისშვილის მამულის საქმეზე	1786 წ. 4.XII	348
213. განჩინება გოგია და იოსებ გედევანიშვილის მამულის საქმეზე	1786 წ. 17.XII	350
214. განჩინება გოგია და დათუა ბარჩაიშვილებას გაყრის საქმეზე	1787 წ. 8.I	351
215. განჩინება პენტელასშვილ მიქელასა და ტერტერასშვილ დანელას ვა- ლის საქმეზე	1787 წ. 9.I	354
216. განჩინება ბერი ხატასშვილისა და ქაიხოსრო ტუსისშვილის მამულის საქმეზე	1787 წ. 5.II	355
217. განჩინება ზურაბ ბებურიშვილის უმის საქმეზე	1787 წ. 10.III	356
218. ბრძანება ერეკლე II-ისა ახურელთა და ჩანდიერიშვილთა საქმეზე სამართლის გაჩენის შესახებ	1787 წ. 12.III	356
219. განჩინება ჩარდან და დურმიშხან ჩოღაყაშვილების გაყრის საქმეზე	1787 წ. III	357

220. განჩინება ამილბარ მაღალაშვილის ყმის შარმაზან ოქროპარობის საქმეზე 1787 წ. 22.IV	366
221. განჩინება იოანე არქიმანდრიტისა და კობიაშვილების მამულის საქმეზე 1787 წ. 3.V	367
222. განჩინება ბეჟან და შალვა რატიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1787 წ. 13.V	372
223. განჩინება ბეჟან და შალვა რატიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1787 წ. 14.V	372
224. განჩინება ნიკოლოზ აფხაზისა და მირზაშვილების ყმის საქმეზე 1787 წ. 31 მაისი	374
225. განჩინება ელისბარ დავითიშვილისა და ბალაბარ ტატიშვილის ქერივის სასისხლო საქმეზე 1787 წ. 1.VI	375
226. განჩინება ბერი ფელაქანდიშვილის ყმის გოგია ვაჭრების საქმეზე 1787 წ. 8.VI	377
227. განჩინება ბენენასა და ურჯვეაშვილების მამულის საქმეზე 1787 წ. 14.VI	379
228. განჩინება გიორგი ფისაძისა და ბერო ჩიფობურის მამულის საქმეზე 1787 წ. 22.VI	380
229. განჩინება ავალიშვილის ყმის ელაშვილების საქმეზე 1787 წ. 6.VII	383
230. განჩინება მორავისა და თოფჩიბაშის მამულის საქმეზე 1787 წ. 16.X	395
231. სამართალი ქალაქელ სომეხთა გაყრისა 1787 წ. 18.XI	386
232. განჩინება პაპუა და ეგნატე თემანიშვილების გაყრის საქმეზე 1787 წ. 27.XI	387
233. განჩინება კუტის მარიამის შვილის პაპუნას საქმეზე 1787 წ. 29.XI	393
234. განჩინება მაღალაშვილთა მამულის საქმეზე 1787 წ.	397
235. განჩინება ბეჟან და შალვა რატიშვილების სასისხლო საქმეზე 1788 წ. 4.II	399
236. განჩინება ლუარსაბ უფლანიშვილისა და შაქარა მელიქის ყმის საქმეზე 1788 წ. 20.II	402
237. განჩინება ტეროსეფას ქერივის მარიამისა და ტერ-მიკირტიანს სახლის საქმეზე 1788 წ. 28.II	404
238. არხა სიმონ მაღალაშვილისა ყმის თაობაზე მღვიანბეგთა განჩინებით 1788 წ. 9.V	407
239. განჩინება ამილბაბარ ციციშვილისა და იოანე ბოგველის ყმის საქმეზე 1788 წ. 15.V	409
240. განჩინება ურჯველ 11-ისა ენდრონიკიანთ და ვაჩნაძიანთ მამულის საქმეზე 1788 წ. 26.V	410
241. განჩინება მელიქი ავეტიქისა და ოსეფა ნაზარბეგის აბანოს საქმეზე 1788 წ. 29.V	412
242. განჩინება რამაზ და იოსებ გლუჩაძეების მამულის საქმეზე 1788 წ. 30.V	414
243. განჩინება კეკოზა ციციშვილისათვის საუბატოს გადახდის თაობაზე 1788 წ. 5.VI	416
244. განჩინება ზიშვილების მამულის საქმეზე 1788 წ. 27.VI	418
245. განჩინება თაველიდარ ოპანეზაასა და თეიმურაზ მელიქიშვილის ვალის საქმეზე 1788 წ. 27.VI	420

246. განჩინება ერეკლე II-ისა ზაქარია მოურავისა და დავით აფხაზის უმცბის საქმეზე 1788 წ. 11.VII	421
247. განჩინება ნიკოლოზ აფხაზის კმის სამეტაშვილის საქმეზე 1788 წ. 1.VIII	421
248. არ ზა აბრამ და პაულე მღვდლებისა დიკასტერიის განჩინებით 1788 წ. 28.VIII	426
249. განჩინება აბაზაძეთა ვალის საქმეზე 1788 წ. 28.VIII	428
250. განჩინება დიმიტრი აღსაბაძისა და შოშია გვედონისშვილის წისქვილის საქმეზე 1788 წ. 10.IX	430
251. განჩინება თუშთ მოურავისა ჟიმშერისა და პანკელების მამულის საქმეზე 1788 წ. 14.IX	431
252. განჩინება რევაზ თაყაშვილისა და გივი ნაცვლისშვილის სასისხლო საქმეზე 1788 წ. 10.X	432
253. განჩინება მეფის ძის გიორგისა საბარჯაშენლო მთის თაობაზე 1788 წ. 10.XI	434
254. განჩინება მამუკა თარხნიშვილისა და ხაზანაშვილის მამულის საქმეზე 1788 წ. 27.XI	435
255. განჩინება გრიგოლ ბახტაშვილისა და მამუჩიანთ მამულის საქმეზე 1788 წ. XI	437
256. განჩინება ერეკლე II-ისა ზალდასტანიშვილების სასისხლო საქმეზე 1788 წ. 4.XII	439
257. განჩინება დავით მგალობლიშვილისა და მისი რძლის ვაყრის საქმეზე 1788 წ. 22.XII	442
258. განჩინება ცაიშის ეკლესიის უმა-მამულის საქმეზე 1777—1788 წწ.	444
259. განჩინება დავით მეფისა დოსითეოს ქუთათელისა და ლოლაბერაძეების უმცბის საქმეზე 1784—1788 წწ.	445
260. განჩინება დავით მეფისა დოსითეოს ქუთათელისა და ანტონ ერისთავის მამულის საქმეზე 1784—1788 წწ.	446
261. განჩინება ზაალ ყაფლანისშვილისა და ერასტო გოსტაშაბიშვილის სასისხლო საქმეზე 1789 წ. 24.I	447
262. განჩინება დავით ბოდბელისა და ბარნაბიანთ მამულის საქმეზე 1869 წ. 1.III	449
263. განჩინება ბეროზაშვილისა და სოლომანის საქმეზე 1789 წ. 7. IV	451
264. განჩინება გოგოჭურებისა და ზარიძეების მამულის საქმეზე 1789 წ. 16.IV	452
265. განჩინება ანდუყაფარ ბანცურიშვილის უმცბის აყოფაშვილების საქმეზე 1789 წ. 22.IV	454
266. არ ზა იოანესი წისქვილის თაობაზე ერეკლე II-ის ოქმითა და მდივანბეგთა განჩინებით 1789 წ. 25.IV	458
267. განჩინება აშირადანთ ზურაბისა და აფრასიაონის ვაყრის საქმეზე 1789 წ. 4.V	459
268. განჩინება იოანე დოლენჯიშვილის ობლის ვალის საქმეზე 1789 წ. 9.V	463
269. განჩინება რატაშვილების ვაყრის საქმეზე 1789 წ. 12.V	465
270. მორიგების წიგნი შალიკაშვილებისა დავით ციციშვილისადმი 1789 წ. 30.V	467

271. განჩინება დავით ბატონიშვილისა რუისის წყლის საქმეზე 1787 წ. 22.VI	468
272. განჩინება ხატისთელეთელ ტერარაქელას საქმეზე 1789 წ. 10.VII	471
273. განჩინება გოსტაშაბიშვილების საწისქვილოს საქმეზე 1789 წ. 11.VII	472
274. განჩინება ზაალ ყაფლანიშვილისა და გოსტაშაბიშვილების საქმეზე 1789 წ. 23.VII	477
275. განჩინება იოანე ოდიშელიძისა და გიორგი ბუნეუერის მამულის საქმეზე 1789 წ. 27.VIII	479
276. განჩინება სტეფანა და ქალუა ივანგულიანთ დეჟნების საქმეზე 1789 წ. 23.IX	481
277. შერიგების წიგნი ძირბისა და ილანხევის თემისა 1789 წ. 2.X	482
278. მსაჯულთა წიგნი მხარეთა სასამართლოში გამოუცხადებლობის შესახებ 1789 წ. 16.XII	483
279. განჩინება აწყურელთა და ხოდაშნელთა მამულის საქმეზე 1790 წ. 10.I	484
280. განჩინება თაქთაქიშვილთა ყმა-მამულის საქმეზე 1790 წ. 20.II	488
281. განჩინება ეშიაკლასბაშ რევანისა და სოლომონის გაყრის საქმეზე 1790 წ. 1.III	488
282. განჩინება აბრამ მღვდლის მამულის საქმეზე 1790 წ. 14.III	490
283. განჩინება არკიმანდრიტ ანტონისა და თაყინაშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1790 წ. 2.IV	491
284. განჩინება გიორგი უგანაძისა და შერმაზან ბასილაშვილის მამულის საქმეზე 1790 წ. 25.IV	494
285. განჩინება სოლომონ კვალიაშვილისა და იოსებ გელევანიშვილის ყმის საქმეზე 1790 წ. 30.V	496
286. განჩინება იოსებ და სტეფანე პაპაშვილების მამულის საქმეზე 1790 წ. 14.VI	497
287. განჩინება ნათლისმცემლის მონასტრის ყმის სვიმონას საქმეზე 1790 წ. 19.VI	499
288. განჩინება ალავერდალას მეუღლისა და წესიარას ვალის საქმეზე 1790 წ. 28.VI	500
289. განჩინება ლუარსაბ ლოლაძისა და გივი ემიკაშვილის მამულის საქმეზე 1790 წ. 11.VII	501
290. განჩინება მისის უწმინდესობის დიკასტერიისა მიერ 1790 წ. 26.VII	504
291. განჩინება ენდრონიკიანთა და ჟიმითელთ მამულის საქმეზე 1790 წ. 10.IX	508
292. უჯათობის წიგნი ირაკლი II-ისა სახლთუბუცეს ქაიხოსროსადმი სამართლის მიცემის შესახებ	509
293. განჩინება ველისციხელთა და ახაშნელთა მამულის საქმეზე 1790 წ. 28.IX	511
294. განჩინება ქარუმიძეთა მამულის საქმეზე 1790 წ. 28.XI	512
295. განჩინება ერასტა უზბაშის ყმის სტეფანეს საქმეზე 1790 წ. 13.XII	513
296. განჩინება სვეტიცხოვლის ყმის კაკაბაშვილის საქმეზე 1791 წ. 29.I	515
297. განჩინება ვახტანგ ყაფლანიშვილის ყმის ტერამიკორტუმას საქმეზე 1791 წ. 4.II	517
298. განჩინება იასე პეტრიაშვილისა და პაპუა ნაცვლიშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 28.II	518

299. განჩინება სოლომონ II-ისა ეფთვიში გენათელისა და ბეჭეა აერეთა- შეილის საქმეზე 1791 წ. 13.III	519
300. განჩინება ერეკლე II-ისა მყაშვილთა და გიორგიწმინდელთა მამულის საქმეზე 1791 წ. 18.III	520
301. განჩინება იოსებ ცალქალამანიძისა და თომა აბულეარდისშვილის მა- მულის საქმეზე 1791 წ. 18.III	524
302. განჩინება ბენტურებისა და ზალიბეგაშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 26.III	525
303. განჩინება სოლომონ ბებურიშვილის ყმების საქმეზე 1791 წ. 1.IV	526
304. განჩინება ერეკლე II-ისა პაპუა კორინთელისა და ოსების სასისხლო საქმეზე 1791 წ. 3.IV	529
305. განჩინება ზაზა მაღალაშვილის ყმის თევდორე ბიძინაშვილის საქმეზე 1791 წ. 9.V	531
306. განჩინება იასე პეტრიაშვილისა და პაპუა ნაცვლისშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 2.VI	535
307. განჩინება დათუნა ესიტაშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 8.VI	535
308. განჩინება მამადბეგისა და აღაბას მამულის საქმეზე 1791 წ. 9.VI	537
309. განჩინება გელეანიშვილების ყმის საქმეზე 1791 წ. 18.VIII	538
310. განჩინება იოანე და ბეჟან ნაზაროვების ვალის საქმეზე 1791 წ. 28.VIII	541
311. განჩინება ფარეშუხ ხოჯაშვილისა და მარდახას მამულის საქმეზე 1791 წ. 1.IX	542
312. განჩინება გედონისშვილთა მამულის გამოსადების საქმეზე 1791 წ. 8.IX	544
313. განჩინება ერეკლე II-ისა გრიგოლ სახლთბეგისა და ერწოველთა მა- მულის საქმეზე 1791 წ. 19.IX	544
314. განჩინება თანასშვილების მამულის საქმეზე 1791 წ. 27.IX	545
315. განჩინება ველისციხელთა და ახაშნელთა მამულის საქმეზე 1791 წ. 19.X	547
316. განჩინება სოლომონ თარხნიშვილის ყმის ოპანეზა ფაფაყრაშვილის საქმეზე 1791 წ. 20.X	547
317. განჩინება დოსითეოს ნერესელისა პეტრე მღვდლის სა- სისხლო საქმეზე 1791 წ. 9.XI	549
318. განჩინება ერეკლე II-ისა ენდრონიკანთ და ჭიბითელთ მამულის საქ- მეზე 1791 წ. 26.XI	550
319. განჩინება ბეცია სარდლის ყმის ახალციხეშვილების საქმეზე 1791 წ. 3.XII	553
320. განჩინება ქარემიძეთა სასისხლო საქმეზე 1791 წ. 16.XII	554
321. განჩინება აეთანდლე ბაბალაშვილისა და თამაზა იარალაშვილის დუქ- ნის საქმეზე 1791 წ. 24.XII	558
322. განჩინება გოდერძი ქურბულისა და პაპუა დრეიძის მამულის საქმეზე 1792 წ. 12.II	559
323. არზა მყაშვილებისა ცხერის თაობაზე მოსამართლეთა განჩინებით 1792 წ. 24.II	561
324. განჩინება ჩერქეზიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1792 წ. 6.III	563

325. განჩინება არუთენ შერმაზანაშვილისა და სავიარელოძის ვაღის საქმეზე 1792 წ. 24.III	564
326. განჩინება მარტყოფელი პეტრესა და მისი ძმისწულების გაყრის საქმეზე 1792 წ. 6.IV	565
327. განჩინება ვანაძიანთა და დავით აფხაზის მამულის საქმეზე 1792 წ. 19.IV	568
328. განჩინება დავით და რევაზ თაყაშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1792 წ. 22.V	569
329. განჩინება ერეკლე II-ისა ლომი და ბეჟან გვარამაძეების ყმობის საქმეზე 1792 წ. 10.VI	572
330. განჩინება ეფთვიმე წინამძღვრისა და სოლომონ მდივანბეგის საბლების საქმეზე 1792 წ. 21.VI	573
331. არზა გიორგი ნასაზიზაშვილის ნაიბისა მამულის თაობაზე განჩინებით 1792 წ. 23.VI	575
332. განჩინება დავით და ზაზა ამირეჯიბების ყმა-მამულის საქმეზე 1792 წ. 21.VII	576
333. განჩინება ერეკლე II-ისა დავით და ზაზა ამირეჯიბების ვაყრის საქმეზე 1792 წ. 29.VII	578
334. არზა ზურაბ ფალავანდიშვილისა ყმის თაობაზე შაყრულთშეკრებულების განჩინებით 1792 წ. 20.IX	579
335. განჩინება რამინ ამირეჯიბისა და გლაზა მახვილაძის მამულის საქმეზე 1792 წ. 24.IX	581
336. არზა აივანასი ყმობის თაობაზე ერეკლე II-ის განჩინებით 1792 წ. 16.X	582
337. განჩინება შანშე ერისთვისშვილისა და ერეკლე ფალავანდიშვილის მამულის საქმეზე 1792 წ. 4.XI	583
338. განჩინება ქიტესა ლომიტაშვილისა და მიშელაშვილის ცოლების შეერთაყრის საქმეზე 1792 წ. 18.XI	586
339. განჩინება მეჩეთის მამულების საქმეზე 1792 წ. 15.XII	587
340. განჩინება მერაბ მოურავისა და ნოდარ საბლთუბუცესის მამულის საქმეზე 1792 წ. 26.XII	589
341. განჩინება გიორგი შორდლისა და ბარამ ნაზარის სასისხლო საქმეზე 1793 წ. 28.I	590
342. განჩინება გიორგი გოგნიაშვილისა და ვასილ ზაალას შვილის მამულის საქმეზე 1793 წ. 10.II	592
343. მედიატორეთა განჩინება იესე და სულხან თაქთაქიშვილების ვაყრის საქმეზე 1793 წ. 25.II	594
344. განჩინება როსებ მაყაშვილის ყმის ლადალას საქმეზე 1793 წ. 14.II	597
345. განჩინება ბერი ფრიდონაშვილისა და გიორგი ქართველის სასისხლო საქმეზე 1793 წ. 15.II	599
346. განჩინება დავით მგალობლიშვილისა და დავით მღვანის სარგოს თაობაზე 1793 წ. 4.III	602
347. განჩინება ქაჯაბიშვილებისა და მაღალაშვილის მამულის საქმეზე 1793 წ. 28.III	603

248. განჩინება გიორგი ვეზირიშვილისა და დათუა გვერდწითელის მამულის საქმეზე		
249. განჩინება პაპუნა და ბერი გემიაშვილების მამულის საქმეზე	1793 წ.	616
14.V		
250. განჩინება ბერუა და ზურაბა თაყაიშვილის მამულის საქმეზე	1793 წ.	612
8.VI		
251. განჩინება ერეკლე II-ისა ხიმშიაშვილების მამულის საქმეზე	1793 წ.	613
13.VI		
252. განჩინება დიმიტრი თურქისტანიშვილისა და მისი უმის გოგიას სასისხლო საქმეზე	1793 წ.	615
13.VI		
253. განჩინება ზაზა და დავით ამირეჯიბთა უმის საქმეზე	1793 წ.	616
4. VII		
254. განჩინება ზურაბ ფურცელაძის უმის ქურთ რამაზას საქმეზე	1793 წ.	618
20.VIII		
255. განჩინება გლაზა ფალავანდიშვილის უმის ლუარსაბ ნაგლაძის საქმეზე	1793 წ.	619
13.IX		
256. განჩინება ფურცელაძეთა და გიკაშვილთა სასისხლო საქმეზე	1793 წ.	621
14.IX		
257. განჩინება რევზ რატიშვილისა და ბეჟანას ყმა-მამულის საქმეზე	1793 წ.	623
17.IX		
258. განჩინება ერეკლე ფალავანდიშვილისა და ტრანკაშვილის მამულის საქმეზე	1793 წ.	624
10.XII		
259. განჩინება ისთა ამირალაშვილის უმის გომიაშვილის საქმეზე	1793 წ.	624
28.XII		
260. განჩინება სვეტიცხოვლისა და ცაიკიშვილების ყმების საქმეზე	1793 წ.	626
30.XII		
261. განჩინება გოგია და ფირალა ფირალაშვილების გაყრის საქმეზე	1793 წ.	627
262. არზა ზაზარა ყვინიაშვილისა მლის თაობაზე ერეკლე II-ის განჩინებით	1794 წ.	628
16.I		
263. განჩინება ერეკლე II-ისა წირჩველთა, გაბიდაურთა და ჩიშვიტაშვილთა მამულის საქმეზე	1794 წ.	629
31.I		
264. არზა რუსიაშვილებისა მამულის თაობაზე მღვიანბეგთა განჩინებით	1794 წ.	631
8.III		
265. განჩინება ჩერქეზიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე	1794 წ.	632
17.III		
266. განჩინება მანგლელისა და გაბრიელ შალაღაშვილის უმის საქმეზე	1794 წ.	633
1 აპრილი		
267. განჩინება დავით ალექსიძის უმის შერაბ ჭაიშვილის საქმეზე	1794 წ.	635
17.V		
268. განჩინება თეიმურაზ ჩხვიძისა და დავით შალრაძის საქმეზე	1794 წ.	637
21.V		
269. განჩინება თომა აბულევრდისშვილისა და იოსებ ცალქალშალიძის მამულის საქმეზე	1794 წ.	638
1.VI		
270. განჩინება პაპუნა და ეგნატე თუმანიშვილების გაყრის საქმეზე	1794 წ.	639
1.VI		
271. განჩინება ქვაბთახევის უმის ქამალაშვილის საქმეზე	1794 წ.	642
4.VIII		

372. განჩინება დიმიტრი ხიმშიაშვილისა და ბეჟან ამილახერის შვილის შვილის საქმეზე 1794 წ. 8.VIII 644
373. განჩინება ბანტურაანთ ყმის ქიტესა კობტაშვილის საქმეზე 17.X 646
374. განჩინება პართენ მდიენის შვილის სასისხლო საქმეზე 1794 წ. 20.X 648
375. განჩინება ქარუშიძეთა ყმის სირბილაძის საქმეზე 1794 წ. 9.XII 648
376. განჩინება ერეკლე II-ისა იოანე აბაშიძისა და ზაალ ანდრონიკაშვილის შამულის საქმეზე 1794 წ. 17.XII 650
377. განჩინება გოგია ამირეჯიბის შვილისა და ვლახა მახვილაძის სასისხლო საქმეზე 1795 წ. 31.I 651
378. განჩინება მუხრანბატონის შვილების სასახლის საქმეზე 1795 წ. 5.III 653
379. განჩინება ფირან შაბერისშვილისა და ხოსრუაშვილის შამულის საქმეზე 1795 წ. 15.III 655
380. განჩინება საგინაშვილის ყმის ადამაშვილების საქმეზე 1795 წ. 27.III 656
381. განჩინება დიმიტრი მგალობლაშვილის ქერაჯის საწისქვილოს საქმეზე 1795 წ. 8.V 657
382. განჩინება თომა მელენიეთხოვეთაშვილისა და სეზნია აბრიაშვილის შამულის საქმეზე 1795 წ. 28.V 658
383. განჩინება მოსე ხელისშვილისა და გიორგი ხარებაშვილის მნათობის საქმეზე 1795 წ. 30.V 660
384. განჩინება დავით გარეჯის შამულის საქმეზე 1795 წ. 11.VI 663
385. განჩინება ქიტესა ამირეზაშვილისა და მისი რძლის ვაყრის საქმეზე 1795 წ. 7.VIII 665
386. განჩინება დიკასტერიისა დავით აფხაზის ყმის სოროზანაშვილების საქმეზე 1788 წ. 31.VII 666
387. განჩინება მთავარეპისკოპოს ანტონისა და მამობა ქუთათელაძის საქმეზე 1795 წ. 23.X 669
388. განჩინება გლახა მახატელისა და გოგია ზარდიაშვილის სასისხლო საქმეზე 1795 წ. 13.XI 670
389. განჩინება დოსითეოს ქუთათელისა და ბეჟან ერისთვისშვილის შამულის საქმეზე 1778—1795 წწ. 673
390. განჩინება თეიმურაზ ფაველნიშვილისა და დარბელებიშვილის შამულის საქმეზე 1796 წ. 8.VIII 674
391. განჩინება ბეცია თარხნიშვილისა და დავალიძის შამულის საქმეზე 1796 წ. 18.VIII 676
392. განჩინება შაქვარიანებისა და სრესელების სასისხლო საქმეზე 1796 წ. 20.VIII 677
393. განჩინება დავალიძისა და ბეცია თარხნიშვილის შამულის საქმეზე 1796 წ. 23.VIII 678
394. განჩინება ეფთვიმე გენათლისა და ათანასე ჭვარისმაძის შამულის საქმეზე 1796 წ. 26.VIII 680
395. განჩინება ტერპეტროზას ჭალაბისა და პენტელასშვილის მიქელას ვალის საქმეზე 1796 წ. 23.IX 681
396. განჩინება ტატიშვილების შამულის საქმეზე 1796 წ. 20.X 682

397. განჩინება აბულაძეების გაყრის საქმეზე 1796 წ. 15.X I 683
398. განჩინება იოსებ მაჭავარიანისა და ნინია ანდრიაშვილის საქმეზე 1796 წ. 10.X II 684
399. განჩინება გოგია მღებრიშვილისა და ტერ-ფარსილას მამელის საქმეზე 1796 წ. 11.X II 687
400. განჩინება ყამაზანთ ბაინდურას ქვრივის ვალის საქმეზე 1796 წ. 19.X II 688
401. განჩინება ქაიხოსრო აგიაშვილისა და ვახუშტი წერეთლის ყმის საქმეზე 1784—1796 წწ. 690
402. განჩინება ბერიკელა და გოგია ლოლაძეების სხვადასხვა საქმეზე 1784—1796 წწ. 690
403. განჩინება ბეჟან წულუკიძისა და გოგია ავალიანის საქმეზე 1784—1796 წწ. 692

Памятники Грузинского права, т. V

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს დადგენილებით

*

გამომცემლობის რედაქტორი ლ. კოტრიკაძე
მხატვარი ვ. ნადირაძე
კორექტორი ე. ჩხარტიშვილი

გადაცა წარმოებას 24.1973; ხელმოწერილია დასაბეჭდად 18.6.1974;
ქალაქის ზომა 60×90^{1/16}; ქალაქი № 2; ნაბეჭდი თაბაძი 44.50;
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბაძი 36.78;
ტირაჟი 700; შეკვეთა № 1044;
ფასი 3 შან. 75 კაპ.

გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი 380060, კეტუხოვის 19.
Издательство «Мецниереба», Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის სტამბა, თბილისი, 380060, კეტუხოვის ქ., 19
Типография АН Груз. ССР, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

გვ.	ზემ.	ქვემ.	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
58		3	ათას	ათს
60		10	გამოგვართმევედა.	გამოგვართმევედა.
96	9		ჩაებასაწილების	ჩაებასაწილების
139		10	კაც	კაცთ
177		2	ხაიბ-ეშიკალასბაში, ყორაი-საულბაში	ხაიბ-ეშიკალასბაში ყორაი-საულბაში
219	8		გაქვს	გაქვს.
247	1		იოანემ, თავისი კაცი	იოანემ თავისი კაცი,
265	11		შეცადა	შეცა და
296		4	ნასიხლად	ნასიხლად
300	6		დააბეჭდვინე	დააბეჭდვინე
311	16		და თუ	და თუ აოც
331		2	იმისი არის	იმისი პირი არის
336		2	[შიერთ]მეუინა	[წაერთ]მეუინა
342	6		მოსთხოვეთ	მოუსთხოვეთ
350		10	მინბანმა	მინბანმა
362	9		ჰეითხე [აწილ]	ჰეითხე [აწილ]
396		13	ჰეითხე თვითონ ნიკოლოზს;	ჰეითხეს; თვითონ ნიკოლოზს
399	13		იან	თან
400	16		რომ იმ	რომ ის
402	8		დავითაძე	დავითაძე
405	2		გამიმეღვენეს)	გამიმეღვენეს,
409	4		პატუამ	პატუამ
451	12		ჩანიანი	ჩანიანთ
467		15	კოლმის	კოლმის
470		3	ხაკადელი	ხაკადელი
487	15—16		სჭეროდა	სჭეროდა
505	12—13		უწიროსო.	უწიროსო.
556		5—6	მიწიწის	მიწის
582		2	ბამბეღუქას	ბამბეღუქას
584	1		მოძღვრონი	მოძღვრონი
584	10		ბუციამევილი	ბუციამევილი
586	6		კოლობის	კოლობის
598	8		ვარჯან	ვარჯან
602		8	თავლი	თავლი
637	2		შორონიკონს	შორონიკონს
652	11		ერთიორად	ერთიორად
652		7	ქერის	ქერის
664		12—13	დანაზერევი	და დანაზერევი
676		10	ღვანძათ	ღვანძათ
677		17	ღვანძათ	ღვანძათ
691	8		სიხლი	სიხლი

